

Číslo oznamu	Obsah	Strana
	I <i>Informácie</i>	
	
	II <i>Návrhy právnych aktov</i>	
	Európsky hospodársky a sociálny výbor	
	429. plenárne zasadnutie v dňoch 13. a 14. septembra 2006	
2006/C 318/01	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Trvalo udržateľný rozvoj ako hnacia sila priemyselných zmien“	1
2006/C 318/02	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Regionálna a miestna politika pre zvládnutie priemyselných zmien: úloha sociálnych partnerov a príspevok rámcového programu pre konkurencieschopnosť a inováciu“	12
2006/C 318/03	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Príspevok celoživotného vzdelávania podporovaného informačnými technológiami k európskej konkurencieschopnosti, priemyselným zmenám a rozvoju spoločenského kapitálu“	20
2006/C 318/04	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Služby a európsky výrobný priemysel: Interakcie a dôsledky pre zamestnanosť, konkurencieschopnosť a produktivitu“	26
2006/C 318/05	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa zriaďuje Európsky fond na prispôsobenie sa globalizácii“ KOM(2006) 91, konečné znenie – 2006/0033 (COD)	38
2006/C 318/06	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o uplatňovaní hlasovacích práv akcionárov spoločností, ktoré majú svoje sídlo v členskom štáte a ktorých akcie sú prijaté na obchodovanie na regulovanom trhu, a ktorou sa mení a dopĺňa smernica 2004/109/ES“ KOM(2005) 685, konečné znenie – 2005/0265 (COD)	42

2006/C 318/07	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovujú spoločné pravidlá poskytovania základných informácií o parite kúpnej sily, jej výpočtu a zverejňovania“ KOM(2006) 135, <i>konečné znenie – 2006/0042 (COD)</i>	45
2006/C 318/08	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady o colnom a obchodnom prostredí bez dokumentov v papierovej forme“ KOM (2005) 609, <i>konečné znenie – 2005/0247 (COD)</i>	47
2006/C 318/09	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Uplatňovanie Lisabonského programu Spoločenstva: Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o platobných službách na vnútornom trhu, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice 97/7/ES, 2000/12/ES a 2002/65/ES“ KOM (2005) 603, <i>konečné znenie – 2005/0245 (COD)</i>	51
2006/C 318/10	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky (Rím I)“ KOM(2005) 650, <i>konečné znenie – 2005/0261 (COD)</i>	56
2006/C 318/11	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o homologizácii motorových vozidiel so zreteľom na emisie a o prístupe k informáciám o opravách vozidiel, ktorým sa mení a dopĺňa smernica 72/306/EHS a smernica .../.../ES“ KOM(2005) 683, <i>konečné znenie – 2005/0282 (COD)</i>	62
2006/C 318/12	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Sociálny cestovný ruch v Európe“	67
2006/C 318/13	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o štruktúrálnej podnikovej štatistike“ KOM(2006) 66, <i>konečné znenie – 2006/0020 (COD)</i>	78
2006/C 318/14	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 91/477/EHS o kontrole získavania a vlastníctva zbraní“ KOM(2006) 93, <i>konečné znenie 2006/0031 (COD)</i>	83
2006/C 318/15	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu o Tematickej stratégii pre životné prostredie v mestách KOM(2005) 718, <i>konečné znenie – (SEC(2006) 16)</i>	86
2006/C 318/16	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Perspektívy poľnohospodárstva v osobitne znevýhodnených prírodných oblastiach (horské oblasti, ostrovy a najvzdialenejšie oblasti)“	93
2006/C 318/17	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Riešenie problematiky klimatických zmien – úloha občianskej spoločnosti“	102
2006/C 318/18	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Odstraňovanie uhynutých zvierat a využívanie živočíšnych vedľajších produktov“	109
2006/C 318/19	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Rady, ktorým sa ustanovujú zvláštne opatrenia na podporu chovu húseníc priadky morušovej“ (kodifikované znenie) KOM(2006) 4, <i>konečné znenie 2006/0003 (CNS)</i>	114
2006/C 318/20	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 76/769/EHS v súvislosti s obmedzeniami pri uvádzaní určitých meracích prístrojov s obsahom ortuti na trh“ KOM(2006) 69, <i>konečné znenie – 2006/0018 (COD)</i>	115

2006/C 318/21	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu o zlepšení hospodárskej situácie v odvetví rybolovu“ KOM(2006) 103, <i>konečné znenie</i>	117
2006/C 318/22	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Rady o glukóze a laktóze (kodifikované znenie)“ KOM(2006) 116, <i>konečné znenie – 2006/0038 (CNS)</i>	122
2006/C 318/23	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Bieloruská občianska spoločnosť“	123
2006/C 318/24	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Imigrácia a integrácia: spolupráca medzi regionálnymi a miestnymi orgánmi a organizáciami občianskej spoločnosti“	128
2006/C 318/25	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Európske zamestnanecké rady: nová úloha pri podpore európskej integrácie“	137
2006/C 318/26	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému: „Účasť občianskej spoločnosti v boji proti organizovanému zločinu a terorizmu“	147
2006/C 318/27	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Kvalita pracovného života, produktivita a zamestnanosť v kontexte globalizácie a demografických zmien“	157
2006/C 318/28	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Spôsoby ako zviditeľniť a zefektívniť európske občianstvo“	163
2006/C 318/29	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov Plán uplatňovania rovnosti žien a mužov“ 2006 – 2010 KOM(2006) 92, <i>konečné znenie</i>	173
2006/C 318/30	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Celoeurópske dopravné koridory 2004 – 2006“	180
2006/C 318/31	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zásobovanie EÚ energiou: stratégia optimálnej štruktúry zdrojov energie (energetický mix)“	185
2006/C 318/32	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému — „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o plnení povinností vlajkových štátov“ — KOM(2005) 586, <i>konečné znenie – 2005/0236 (COD)</i> , — „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o spoločných pravidlách a normách pre organizácie vykonávajúce inšpekcie a prehliadky lodí a pre príslušné činnosti námorných úradov“ — KOM(2005) 587, <i>konečné znenie – 2005/237 (COD)</i> , — „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o štátnom prístavnom dozore“ — KOM(2005) 588, <i>konečné znenie – 2005/0238 (COD)</i> , — „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 2002/59/ES, ktorou sa zriaďuje monitorovací a informačný systém Spoločenstva pre lodnú dopravu“ — KOM(2005) 589, <i>konečné znenie – 2005/0239 (COD)</i> , — „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa ustanovujú základné zásady upravujúce vyšetrowanie nehôd v sektore námornej dopravy a ktorou sa menia a dopĺňajú smernice 1999/35/ES a 2002/59/ES“ — KOM(2005) 590, <i>konečné znenie – 2005/240 (COD)</i> , — „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o zodpovednosti osobných dopravcov v lodnej preprave po mori a vnútrozemských vodných cestách v prípade nehôd“ — KOM(2005) 592, <i>konečné znenie – 2005/0241 (COD)</i> , — „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o občianskoprávnej zodpovednosti a finančných zárukách vlastníkov lodí“ — KOM(2005) 593, <i>konečné znenie – 2005/0242 (COD)</i>	195

2006/C 318/33	Stanovisko odbornej sekcie pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica rady 89/552/EHS o koordinácii určitých ustanovení zákonov, iných právnych predpisov alebo správnych opatrení v členských štátoch týkajúcich sa vykonávania činností televízneho vysielania“ KOM(2005) 646, <i>konečné znenie – 2005/0260 (COD)</i> 202
2006/C 318/34	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Program GALILEO – úspešné zriadenie Európskeho úradu pre dohľad“ 210
2006/C 318/35	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie o podpore vnútrozemskej lodnej dopravy ‚NAIADES‘ – Integrovaný európsky akčný program pre vnútrozemskú vodnú dopravu“ KOM(2006) 6, <i>konečné znenie</i> 218
2006/C 318/36	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámeniu Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – preklopenie širokopásmových rozdielov“ KOM(2006) 129, <i>konečné znenie</i> 222
2006/C 318/37	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho Parlamentu a Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 417/2002 o urýchlennom zavedení konštrukčných požiadaviek na dvojitý alebo ekvivalentný trup pre ropné tankery s jednoduchým trupom, a ruší sa nariadenie Rady (ES) č. 2978/94“ KOM(2006) 111, <i>konečné znenie – 2006/0046 (COD)</i> 229

II

(Návrhy právnych aktov)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

429. PLENÁRNE ZASADNUTIE V DŇOCH 13. A 14. SEPTEMBRA 2006

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Trvalo udržateľný rozvoj ako hnacia sila priemyselných zmien“

(2006/C 318/01)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 14. júla 2005 v súlade s článkom 29 ods. 2 vnútorného poriadku rozhodol vypracovať stanovisko z vlastnej na tému „Trvalo udržateľný rozvoj ako hnacia sila priemyselných zmien“

Poradná komisia pre priemyselné zmeny, poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 31. augusta 2006. Spravodajcom bol pán Siecker a pomocným spravodajcom pán Činčera.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429. plenárnom zasadnutí 13. a 14. septembra 2006 (schôdza zo 14. septembra) 98 hlasmi za, 11 hlasmi proti, pričom 11 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

Časť 1. Zhrnutie záverov a odporúčaní EHSV

A. V januári 2003 prijal EHSV stanovisko z vlastnej iniciatívy s názvom „Priemyselná zmena: súčasná situácia a perspektívy – celkový prístup“ Cieľom toho stanoviska nebolo iba poskytnúť prehľad najpálčivejších otázok o priemyselných zmenách a trendoch, ale aj zdôrazniť úlohu poradnej komisie pre priemyselné zmeny (ďalej iba CCMI) a jej budúcu činnosť. Medzi oblasti kompetencie, ktoré boli v tejto súvislosti pridelené CCMI patria:

- „analyzovanie priemyselnej zmeny a ich príčin z hospodárskeho, sociálneho, územného a environmentálneho hľadiska, ako aj odhad dosahu priemyselných zmien na odvetvia, podniky, pracovníkov, územia a životné prostredie,
- hľadanie spoločných prístupov k podpore trvalo udržateľného rozvoja [...]“

Spomínané stanovisko rovnako zdôraznilo potrebu „spojiť konkurencieschopnosť s trvalo udržateľným rozvojom a územnou a sociálnou súdržnosťou“ v súlade s Lisabonskou stratégiou. Okrem toho navrhlo pracovný výraz „priemyselné zmeny“, ktorý v sebe zahŕňa rozvoj, ktorý sa týka podnikov a ich pôsobenia na životné prostredie.

CCMI sa doteraz sústreďovala hlavne na dosah priemyselných zmien na sektory, podniky, pracovníkov, územia a životné

prostredie. Cieľom tohto stanoviska z vlastnej iniciatívy je preskúmať, ako sa môže trvalo udržateľný rozvoj stať katalyzátorom priemyselných zmien.

B. To isté stanovisko dospelo k záveru, že k zmenám v sektore európskeho priemyslu sa často pristupovalo z hľadiska reštrukturalizácie, ale že je to omnoho dynamickejší koncept. Podnikateľská sféra úzko súvisí s európskym politickým a sociálnym prostredím, v ktorom sa vyvíja a ktoré zase ovplyvňuje proces priemyselných zmien. K základným priemyselným zmenám dochádza dvojakým spôsobom: radikálnym konaním a postupnou adaptáciou. Presnejšie povedané, cieľom tohto stanoviska z vlastnej iniciatívy je posúdiť, ako trvalo udržateľný rozvoj podľa definície Gro Harlem Brundtlandovej (rozvoj, ktorý umožňuje uspokojovať súčasné potreby bez toho, aby ohrozil možnosti budúcich generácií uspokojiť ich potreby) môže pôsobiť ako katalyzátor postupných a proaktívnych priemyselných zmien.

C. Stanovisko uvádza hlavne príklady z energetiky a príbuzných odvetví, ale rovnaké procesy ako sú opísané tu, môžu byť uplatnené aj pre iné odvetvia. Dôvodov pre túto voľbu odvetví je niekoľko:

— Brundtlandovej definícia trvalo udržateľného rozvoja naznačuje potrebu prejsť k obnoviteľným prírodným zdrojom,

- energetika je otázka, ktorá sa týka mnohých odvetví,
- ponaučenia zo zavádzania nových technológií v tejto oblasti môžu byť uplatnené aj v iných odvetviach,
- 25 členských štátov v súčasnosti dováža asi 50 % svojho dopytu ropy a plynu; tieto dovozy by sa mohli do roku 2030, teda do času, o ktorom Komisia predpokladá, že väčšina dodávateľov bude pochádzať z „geopoliticky nestabilných zón“, zvýšiť na 70 %.

D. Moment, kedy sa určitá technológia stáva dostupnou, určuje veda a výskum. Avšak moment, kedy sa táto technológia skutočne začne používať, určuje trh. Časový rozdiel medzi nimi môže ovplyvniť aj politika. Vďaka vyváženému súhrnu politických opatrení – subvencie, podpora, dane – začalo podnikanie vo Švédsku už v ranom štádiu s technologickým rozvojom tepelných čerpadiel a v Japonsku s rozvojom solárnych panelov. Čiastočne aj vďaka tomu sa týmto krajinám podarilo vybudovať si vedúce postavenie na trhu.

E. EHSV znovu zdôrazňuje, že všetky tri piliere Lisabonskej stratégie sú rovnako dôležité. Často sa však prízvukuje, že celý rad environmentálnych a sociálnych aspektov môže fungovať iba na pozadí zdravej, rastúcej ekonomiky. Toto je príliš zjednodušujúce vysvetlenie stratégie, pretože aj opak je pravdou. Zaiste neexistuje priestor pre zdravú, rastúcu ekonomiku na pozadí chorého životného prostredia alebo spoločnosti rozpoltenej sociálnymi nezhodami. Výbor víta opatrenia, ktoré boli vykonané v tejto oblasti, a ktoré sú opísané v prílohe 2 oznámenia Komisie „O preskúmaní stratégie trvalo udržateľného rozvoja – Platforma činnosti“⁽¹⁾

F. Trvalá udržateľnosť nie je iba jednou z možností na zozname. Je to skôr jediný možný postup na zaistenie uskutočniteľnej budúcnosti. Pojem „trvalá udržateľnosť“ je preklenovací pojem a preto sa neobmedzuje len na životné prostredie, ale týka sa aj otázok hospodárskej a sociálnej trvalej udržateľnosti. Kontinuita podnikania je formou hospodárskej udržateľnosti, ktorú možno najlepšie dosiahnuť zachovávaním ziskovosti. Európa môže k tomu prispieť posilnením konkurencieschopnosti pomocou inovácie a stimulovaním výskumu a vývoja prostredníctvom aktívnej politiky a súhrnu cieľných opatrení (pozri napríklad Švédsko a Japonsko).

G. Sociálna trvalá udržateľnosť znamená umožniť ľuďom, aby žili zdravým životom a svojou prácou vytvárali príjmy, za súčasnej záruky primeranej úrovne sociálneho zabezpečenia tým, ktorí podobne žiť nedokážu. EHSV zastáva názor, že Európa môže prispieť v tejto oblasti snahou o dosiahnutie takej spoločnosti, ktorá umožní ľuďom udržať si svoje odborné zručnosti tým, že im ponúkne primeranú prácu v bezpečnom a zdravom pracovnom prostredí a v takej klíme, v ktorej je priestor pre práva pracujúcich, ako aj pre plodný sociálny dialóg.

(1) KOM(2005)658, konečné znenie, 13.12.2005.

H. Eko-priemysel ponúka mnoho príležitostí pre hospodársky rast. Európa má silné postavenie v niekoľkých odvetviach v tomto priemysle. EHSV zastáva názor, že Európa musí prejavovať väčšie ambície, ak si chce udržať a rozvinúť svoj potenciál a dosiahnuť podobné postavenie aj v iných odvetviach.

I. Priemyselná politika zameraná na trvalú udržateľnosť môže prispieť ku konkurencieschopnosti celej európskej ekonomiky, a to nielen v novo vznikajúcich odvetviach, ale aj v tradičných priemyselných odvetviach. EHSV si praje, aby Európska komisia takú politiku podporila. Príklady opísané v tomto stanovisku ukazujú, že dobre premyslené a implementované schémy podpory (kombinácia zdaňovania, vstupných sadzieb, podpory a regulácie) môžu počas zavádzania nových environmentálnych technológií pomôcť vytvoriť trh pre tieto technológie, ktorý sa potom môže ďalej rozvíjať aj bez podpory. Akékoľvek podporné mechanizmy musia byť jasne regresívne, pretože náklady štátnej pomoci by nemali obmedzovať medzinárodnú konkurencieschopnosť ostatných druhov priemyslu.

J. EHSV poznamenáva, že dotácie a stimuly nie sú vždy účinné, a ak sú použité nesprávne, môžu spôsobiť veľké finančné náklady s malým ekonomickým efektom. Dotácie a regulácie by mali pomôcť naštartovať trh a rozvíjať ho v počiatkovej fáze, až kým technológia nebude natoľko zrelá, že umožní prežitie bez akejkoľvek podpory. Kľúčové faktory úspešnej podpory sú tieto:

- správna dĺžka trvania;
- vhodná špecifikácia;
- znižovanie podpory postupom času;
- jej zverejnenie v dostatočnom časovom predstihu;
- spolupráca medzi vládou a súkromným sektorom.

K. Trvalo udržateľný rozvoj sa nemá obmedzovať iba na európsky kontext, pretože má celosvetový rozmer. Európska politika trvalej udržateľnosti by mala byť vybavená nástrojmi, ktoré zabránia relokácii práce do iných regiónov. Na zabezpečenie rovnakých podmienok pre všetkých je potrebné zaviesť dvojstranný prístup: interne v EÚ a externe, mimo EÚ. Pokiaľ ide o prvý prístup, mali by byť zavedené vhodné nástroje s cieľom zabezpečiť, aby sociálne a environmentálne náklady vyplývajúce z výrobných metód, ktoré nie sú trvalo udržateľné, boli v Európskej únii zahrnuté do cien tovaru, čím by sa podporila hlavná myšlienka zo správy pre politickú súdržnosť medzi ILO, WTO, IMF a Svetovou bankou Svetovej komisie o sociálnej dimenzii globalizácie (pozri CESE 252/2005). Pokiaľ ide o druhý prístup, EÚ by sa mala všemožne usilovať zaviesť do medzinárodných obchodných dohôd na príslušných medzinárodných fórach (najmä WTO) neobchodné záujmy, ako

napríklad základné sociálne a environmentálne normy, na uľahčenie zlepšovania trvalo udržateľných metód európskych konkurentov. Krajiny, ako Spojené štáty, India a Čína majú nespravodlivú ekonomickú výhodu v porovnaní s Európou, pretože ich nezaväzujú ciele znižovania CO₂ v rámci Kyótskeho protokolu. Tieto dohody by mali byť zavádzané v celosvetovom meradle, pretože obchod sa môže stať skutočne voľný iba vtedy, keď je aj spravodlivý.

Časť 2. Dôvody na podporu stanoviska

1. Prehľad

1.1 Naše hospodárstvo sa v súčasnosti zakladá na dostupnosti lacnej energie a nerastných surovín. Ale zásoby sú obmedzené, čo je čiastočne aj dôvodom ich citeľného zdražovania. Potrebné sú uskutočniteľné štrukturálne a technologické zmeny, a Európa sa musí na týchto zmenách podieľať, ak chce pomôcť európskemu priemyslu pri plnení náročných úloh. Odvetvia s vysokou úrovňou spotreby energie a nerastných surovín musia v budúcnosti zaviesť trvalo udržateľnejšiu výrobu, aby sa znížilo odčerpávanie prírodných zdrojov. Pretože tieto sektory budú stále potrebné aj v budúcnosti, lebo výroba základných materiálov a polotovarov tvorí základ priemyselnej hodnoty.

1.2 Energeticky náročný európsky priemysel s trvalo udržateľnými výrobnými procesmi, ktorý vstupuje do medzinárodnej hospodárskej súťaže, nesmie byť vytláčaný z trhu konkurentmi z krajín mimo EÚ, ktorí používajú menej trvalo udržateľné výrobné metódy. Ak tomu chceme zabrániť, musia byť v spolupráci medzi občianskou spoločnosťou a vládou v týchto sektoroch vytvorené rovnaké podmienky pre všetkých.

1.3 Najväčšia výzva, ktorá pred nami stojí, je rozvoj trvalo udržateľnej spoločnosti, ktorá si dokáže udržať súčasnú úroveň prosperity a zároveň neutralizovať negatívne vedľajšie účinky súčasných modelov spotreby. Jednou z hlavných podmienok pre dosiahnutie spomínaného je naučiť sa pokryť naše potreby energie odlišne a prejsť na inú formu priemyselnej výroby.

1.4 Potreba postupného prechodu na trvalo udržateľnejší model spoločnosti je nesporná. Pre takúto požiadavku existuje niekoľko dôvodov. Experti sa rozchádzajú v názore na trvanie obdobia, počas ktorého ešte budú fosílna palivá k dispozícii za rozumnú cenu, ale všetci sa zhodujú v tom, že tieto palivá budú čoraz vzácnejšie a drahšie. Okrem toho v dôsledku našich spotrebných návykov čelíme jednej z najväčších hrozieb našej doby: klimatickým zmenám.

1.5 Ideálnym spôsobom na zastavenie týchto procesov by bolo prestať so spaľovaním fosílnych palív. Avšak v krátkom časovom horizonte to nie je ani politicky ani ekonomicky možné. Musíme prijať iné prístupy, pretože niečo sa zmeniť musí – ak aj nie tak rýchlo, ako by sme chceli, tak aspoň čo najrýchlejšie.

1.6 Uplatnením *trias energetica* (²), modelu, pomocou ktorého možno účinnejšie využitie energie stimulovať v troch krokoch, možno zakrátko vytvoriť začiatok smerovania k trvalo udržateľnejšej spotrebe a produkcii. Sú to tieto kroky:

- zníženie dopytu po energii prostredníctvom efektívnejšej spotreby,
- maximálne využívanie trvalo udržateľných, obnoviteľných zdrojov energie,
- používanie účinných technológií, ktoré umožnia využitie zvyšných fosílnych palív čistejším spôsobom.

1.7 K tomu je potrebný balík opatrení tak pre uvedenie týchto troch cieľov do praxe, ako aj pre dosiahnutie prechodu na trvalo udržateľnejšiu priemyselnú výrobu. Tieto opatrenia sa musia zakladať na hospodárskych a strategických výpočtoch, počas takýchto výpočtov nastane nevyhnutne čas, kedy je potrebné voliť medzi konfliktnými záujmami. Týmto konfliktom sa nesmieme vyhýbať. Existujú takzvané „win-win“ situácie, teda situácie, kedy všetci profitujú a opatrenia by mali smerovať k ich vytváraniu, ale v praxi to môže byť veľmi ťažké. V takom prípade sa musí voliť medzi príležitosťami pre trvalo udržateľné zmeny a ochranou existujúcich záujmov, pričom sa musí brať do úvahy prirodzený vzostup a pád určitého odvetvia voči inému odvetviu. Takéto existujúce a konfliktné záujmy by mali byť transparentné a adresné.

1.8 Pojem trvalej udržateľnosti diktuje, že hospodárske, environmentálne a sociálne aspekty vývoja európskej spoločnosti musia byť rovnako dôležité. Náplňou tohto stanoviska bude:

- sústrediť sa predovšetkým na obnoviteľné zdroje energie a snažiť sa o dosiahnutie energetickej a surovinovej účinnosti (kapitoly 2 a 3),
- uvažovať o príležitostiach trvalo udržateľného rozvoja v niektorých odvetviach (kapitola 4),
- zaoberať sa niekoľkými sociálnymi aspektmi (kapitola 5).

(²) Energetická triáda – metóda pre trvalú udržateľnosť energie, ktorá bolavpracovaná na Delftskej univerzite.

2. Obnoviteľné zdroje energie

2.1 Úvod

2.1.1 Naša Zem pohlcuje každý rok 3 miliardy exajoulov (EJ) slnečnej energie. Celkové zásoby fosílnych palív sú 300 000 EJ, čo je 10 % celkovej ročnej insolácie. Celková ročná spotreba energie je 400 EJ. 3 miliardy EJ pohlcovanej energie sú dostupné vo forme 90 EJ energie z vodných elektrární, 630 EJ z veternej energie a 1 250 EJ z biomasy. Zvyšok možno získať zo slnečnej energie⁽³⁾. V skutočnosti je teda dostatok trvalo udržateľnej energie na pokrytie našich potrieb. Je však problematické túto energiu získať.

2.1.2 Keďže, po zohľadnení nákladov a nedostatku primeranej technológie, obnoviteľné zdroje energie nebudú môcť v krátkej dobe uspokojiť rastúci dopyt po energii, budú potrebné iné zdroje energie. Existuje potenciál pre využívanie fosílnych palív čistým spôsobom, napríklad tým, že odstránime CO₂ a následne ho uskladníme s cieľom zabrániť jeho uvoľňovaniu do atmosféry. Technológia na zachytávanie a skladovanie CO₂ sa prudko rozvíja: približne dvanásť pilotných zariadení v Európe, severnej Amerike alebo Číne je už vo fáze spúšťania alebo vo fáze budovania. Pozitívnu ekonomickú bilanciu tejto technológie možno očakávať od roku 2015/2020.

2.1.3 Trvanie podporných schém pre obnoviteľnú energiu je rozhodujúce, pretože ich predčasné stiahnutie môže ohroziť nový priemysel, a na druhej strane predĺžovaná podpora nie je účinná. Obyčajne je možné znižovať podporu postupne, pretože výskum, vývoj a úspory z veľkosériovej výroby tlačia ceny technológií dole. Veľmi dôležitá je aj vhodná špecifikácia podporných schém. Napokon je dôležité, aby boli podporné schémy ohlasované vopred, aby mal obchod čas pripraviť sa na nové trhové podmienky.

2.1.4 Čoraz dôležitejšou sa stáva diskusia o jadrovej energii, čo ukazuje aj Zelená kniha o európskej stratégii pre trvalo udržateľnú, konkurencieschopnú a bezpečnú energetiku⁽⁴⁾ a závery zo zasadnutia Európskej rady z marca 2006 na túto tému. V niektorých krajinách je väčšina ľudí za jadrovú energiu, v iných je väčšina proti – hlavne kvôli problému s odpadom⁽⁵⁾. Jadrová energia však predsa bude dlhšiu dobu naďalej nevyhnutná pre splnenie rastúcich požiadaviek na energiu, pretože je to zdroj energie bez emisií a množstvo odpadu je v porovnaní s množstvom vytvorenej energie relatívne nízke. Z dlhodobého hľadiska môže nedostatky jadrového štiepenia vyriešiť jadrová fúzia.

⁽³⁾ Zdroj: Energie Centrum Nederland, www.ecn.nl.

⁽⁴⁾ KOM(2006) 105, konečné znenie, 8. marca 2006.

⁽⁵⁾ Eurobarometer číslo 227 (o jadrovej energii a jadrovom odpade, jún 2005) a číslo 247 (Názory na energiu, január 2006).

2.1.5 Treba poznamenať, že hydroelektrárne nie sú predmetom zvláštneho odseku, pretože táto technológia (okrem prílivovej energie) je považovaná za kompletnú a plne funkčnú. To by však nemalo nijakým spôsobom znižovať jej význam v kontexte trvalej udržateľnosti.

2.2 Biomasa

2.2.1 Biomasa je organický materiál z rastlín a stromov osobitne vypestovaných na získavania energie. Drevo a rýchlo rastúce plodiny sú využívané s vysokými hektárovými výnosmi. Ako biomasa sú využívané aj vedľajšie produkty z poľnohospodárstva, pričom najdôležitejšie sú potraviny. Príkladmi sú slama a skrojky z cukrovej repy. Prúdy biomasy možno získať aj zo zvyškov, napr. z odpadu pochádzajúceho z výsadby a údržby a z domácností, obchodu a priemyslu. Príkladmi sú ovocie, zelenina a záhradný odpad, odpadové drevo, maštalný hnoj, mokré krmivo, piliny a kakaové bôby.

2.2.2 Biomasu možno využívať ako (čiastočnú) náhradu fosílnych palív. Ročná spotreba energie z fosílnych palív je 400 EJ. Ročná dostupnosť energie z biomasy je 1 250 EJ. To však neznamená, že je možný okamžitý prechod na biomasu. Na základe dostupnej technológie je v súčasnosti možné z biomasy vyrobiť 120 EJ energie. Súčasná svetová spotreba energie z biomasy je 50 EJ⁽⁶⁾. Z krátkodobého hľadiska je preto možné obmedzené zvýšenie používania biomasy, ale na využívanie potenciálu budú potrebné prevratné technologické postupy.

2.2.3 Niekoľko iniciatív vykázalo sľubné výsledky. V Rakúsku zaznamenali šesťnásobný nárast vo využívaní biomasy pre diaľkové vykurovanie a vo Švédsku bolo za posledných desať rokov dosiahnuté osemnásobné zvýšenie. V USA je viac ako 8 000 MW inštalovanej výrobnéj kapacity založených na využití biomasy. Vo Francúzsku je 5 % vykurovacej energie vyrobených z biomasy. Vo Fínsku už bioenergia tvorí 18 % z celkovej výroby energie a cieľom je do roku 2025 zvýšiť tento podiel na 28 %. V Brazílii sa etanol vyrába vo veľkom ako pohonná látka pre autá, v súčasnosti tvorí etanol v Brazílii zhruba 40 % nenaftových pohonných látok⁽⁷⁾.

2.2.4 Vývoj biomasy je dôležitý z viacerých hľadísk:

a. Environmentálna politika: životný cyklus biomasy ako obnoviteľného materiálu má neutrálny účinok na emisie CO₂ a SO₂. Okrem toho je možné uzavrieť kolobeh minerálnych látok a dusíka, pokiaľ sa biomasa používa vo veľkom meradle..

⁽⁶⁾ Zdroj: Energie Centrum Nederland, www.ecn.nl.

⁽⁷⁾ www.worldwatch.org.

- b. Poľnohospodárska politika: v Európe sa poľnohospodárska pôda prestala využívať na pestovanie plodín. Odhaduje sa, že 200 miliónov hektárov poľnohospodárskej pôdy a 10 až 20 miliónov hektárov slabo výnosnej pôdy by bolo možné využiť na výrobu biomasy ako zdroja nerastných surovín a energie. Potreba extenzívnejšej poľnohospodárskej produkcie musí byť vnímaná na pozadí potreby zachovania bohatej európskej krajiny, dosiahnutia cieľa EÚ zastaviť stratu biodiverzity a zabezpečenia, že bude vynatá dostatočne veľká plocha na ochranu prírody. Je potrebné zohľadniť dosiahnutie vhodnej rovnováhy medzi všetkými tými oblasťami.
- c. Sociálna politika: v celosvetovom meradle je vytvorených 11 nových pracovných miest na každý megawatt inštalovanej výrobnéj kapacity. Keby sa využitie biomasy ako zdroja energie v Európe zvýšilo zo 4 % dopytu energie v roku 2003 na asi 10 % v roku 2010 ⁽⁸⁾, znamenalo by to 160 000 nových pracovných miest.
- d. Regionálna politika: biomasa môže byť využívaná ako decentralizovaný zdroj energie tam, kde sa konverzia uskutočňuje blízko miesta výroby pomocou malých výrobných závodov. Toto môže podporiť sociálnu stabilitu na regionálnej úrovni, najmä v hospodársky znevýhodnených oblastiach.
- e. Požiadavky na výrobu ekologickej elektriny: európska smernica vyžaduje od európskych výrobcov elektriny, aby vyrábali isté percento svojej elektriny z obnoviteľných zdrojov energie. Toto percento je v jednotlivých krajinách rôzne, ale má stúpajúcu tendenciu. Je vytvorená rezerva na sankcie (alebo stiahnutie dotácií), ak nie sú splnené stanovené percentá. Je jasné, že výroba elektriny z biomasy, či už samostatne, alebo jej spaľovaním spolu s uhlím, bude znamenať významný prínos pre splnenie cieľov výroby ekologickej elektriny.

2.3 Veterná energia

2.3.1 Z celosvetového hľadiska je teoretický potenciál veternej energie viac než dvakrát taký veľký ako odhadovaný dopyt elektriny v roku 2020. Tento obrovský potenciál a jeho ustavične sa zlepšujúce konkurenčné postavenie v dôsledku technologického pokroku robia z veternej energie najdôležitejšiu náhradu fosílnych palív. Veterná energia nemôže nikdy pokryť všetky potreby kvôli tomu, že jej dodávky kolíšu.

2.3.2 Za niekoľko posledných desaťročí sa inštalovaná výrobná kapacita využívajúca veternú energiu pôsobivo zvýšila. Kapacita komerčných turbín sa zvýšila z 10 KW (priemer rotora 5 m) na viac než 4 500 KW (priemer rotora viac než 120 m) ⁽⁹⁾. Za posledných osem rokov sa inštalovaná výrobná kapacita využitia veternej energie zvýšila na ročnú mieru viac než 30 % ⁽¹⁰⁾. Podľa predpovedí Európskeho združenia pre veternú energiu (EWEA) bude v roku 2020 celková výkonnosť

veternej energie postačovať na pokrytie 12 % dopytu elektriny. To znamená zvýšenie výkonnosti veternej energie z 31 GW na konci roku 2002 na 1 260 GW v roku 2020, čo je zvýšenie o 23 % ročne. Vedúce postavenie na trhu majú Spojené kráľovstvo, Dánsko a Nemecko, pričom sú zároveň aj najväčšími exportérmi, a hlavné exportné trhy sú Čína, India a Brazília. V Číne sa situácia zmení, pretože tam rýchle rastie strojársky priemysel založený na využívaní veternej energie. V roku 2005 vzrástol v Číne v porovnaní s rokom 2004 počet producentov o 60 %. To znamená, že európsky strojársky priemysel veternej energie by mohol čeliť rovnakej situácii ako priemysel solárnych panelov, teda stratiť obrovský podiel na trhu kvôli čínskym konkurentom.

2.3.3 Sektor veternej energie ešte stále do istej miery závisí od rôznych podporných opatrení. Najdôležitejším z nich je cena, ktorú výrobcovia dostanú za energiu, ktorú predajú do siete, spolu s istotou garantovanej cenovej úrovne na ďalších desať až dvadsať rokov. Vďaka týmto opatreniam je sektor veternej energie v niektorých členských štátoch rýchle rastúcim priemyslom. Nevýhodou je, že tieto opatrenia vedú skôr k zavádzaniu veľkých centralizovaných parkov na výrobu veternej energie, než k sieti malých, ale hustejšie rozmiestnených decentralizovaných veterných elektrární. Verejná mienka sa čoraz viac stavia proti výstavbe veľkých veterných elektrární. Je samozrejmé, že nakoniec bude musieť veterná energia prežiť sama, bez dotácií a vstupných sadzieb.

2.3.4 Ak chceme ďalej zlepšovať konkurenčnú pozíciu veternej energie, je nevyhnutné zintenzívniť úsilie vo výskume a vývoji. Rovnako je nutné neustále venovať pozornosť legislatívnym usmerneniam a politickým cieľom. Ďalšie veľké výzvy predstavuje rozvoj nových lokalít pre veterné parky pri mori a odbúranie nejasností týkajúcich sa implementácie veternej energie.

2.3.5 Vývoj veternej energie je dôležitý z viacerých hľadísk:

- a. Environmentálna politika: veterná energia je čistá forma energie bez emisií CO₂ či iných znečisťujúcich látok. Jej dostupnosť kolíše, ale je nesmierna.
- b. Sociálna politika: v roku 2002 veterná energia prispela k zamestnanosti až do výšky 20 pracovných miest na megawatt inštalovanej kapacity. Avšak v dôsledku toho, že v tomto projekte je najprv potrebné zaučiť ľudí, potom vyrobiť a inštalovať turbíny, zamestnanosť sa úmerne nezvyšuje, ba očakáva sa, že zamestnanosť sa v roku 2020 zníži na 9,8 pracovných miest na megawatt inštalovanej kapacity. To znamená, že zamestnanosť v priemysle veternej energie sa zvýši z asi 114 000 pracovných miest v roku 2001 na zhruba 1,47 miliónov pracovných miest v roku 2020 ⁽¹¹⁾.

⁽⁸⁾ Akčný plán o biomase, oznámenie Komisie (SEC(2005)1573).

⁽⁹⁾ Zdroj: Energie Centrum Nederland, www.ecn.nl.

⁽¹⁰⁾ Zdroje: www.ewea.org a www.wind-energie.de.

⁽¹¹⁾ Zdroj: Energie Centrum Nederland, www.ecn.nl.

c. Regionálna politika: vďaka podporným schémam sa rozvíjajú veľké centralizované parky s veternou energiou. Pre svoje zisky sú tieto parky veľmi atraktívne pre investorov. Verejná mienka sa však odvracia od tohto vývoja a uprednostňuje hustejšie siete s malými decentralizovanými veternými elektrárnami.

2.4 Slnecná energia

2.4.1 Sú dva spôsoby využitia slnecnej energie: na vykurovanie a teplú vodu, a na výrobu elektriny⁽¹²⁾. Solárne vykurovacie systémy sú pomerne jednoduché a lacné a v mnohých krajinách sa už používajú.

2.4.2 Hlavným dôvodom zamerania sa na využívanie slnecnej energie vo veľkej miere je fakt, že táto energia je nevyčerpatelná. Má na celom svete úžasný potenciál a za predpokladu, že zariadenia sú vhodne naprojektované a skonštruované, je aj veľmi priaznivá voči životnému prostrediu.

2.4.3 Slnecnú energiu možno využívať skoro všade vo svete, a to rozličnými spôsobmi: od veľmi malých systémov na vzdialených miestach prostredníctvom solárnych panelov na strechách až po veľké solárne elektrárne.

2.4.4 Solárne vykurovacie systémy sa využívajú vo veľkej miere. Najväčší trh pre tieto systémy je Čína, hlavne preto, že v tamojších vidieckych oblastiach chýba infraštruktúra na rozvod plynu a elektriny. V takých prípadoch je najúčinnjším riešením pre výrobu elektriny slnecná energia. Ďalším veľkým trhom je Turecko. V rokoch 2001 – 2004 narastal celosvetový predaj solárnych panelov o približne 10 – 15 % ročne. Čína odobrala 78 % celkovej svetovej produkcie a Turecko 5,5 %.

2.4.5 V Európe sú hlavnými trhmi na solárne vykurovacie systémy Nemecko, Rakúsko, Španielsko a Grécko. Vlády Nemecka a Rakúska ponúkajú pre inštaláciu takých systémov finančné stimuly. V niektorých španielskych regiónoch je inštalácia takých systémov v nových budovách povinná. V dôsledku týchto podporných opatrení sú Nemecko a Rakúsko najväčšími producentmi solárnych vykurovacích systémov v Európe a podieľajú sa na európskej produkcii 75 %. Ak to však porovnáme s výrobou takých systémov v Číne, podiel Európy sa stáva bezvýznamný. Európa vyrobila 0,8 miliónov m², a Čína 12 miliónov m². Hlavný dôvod tkvie v tom, že čínska vláda zavčas uznala dôležitosť vykurovania solárnou energiou a vo svojich päťročných plánoch stimulovala výrobu týchto systémov rôznymi opatreniami.

2.4.6 Slnecná energia dnes aj napriek svojej nevyčerpatelnosti pokrýva iba malú časť nášho dopytu. Je to preto, že cena výroby slnecnej energie je stále značne vyššia než cena výroby

elektriny z elektrární na plyn alebo uhlie. Začarovaný kruh malého využitia a vysokých cien možno prelomiť iba tak, že sa slnecná energia bude využívať čo možno najviac, čo povedie pri výrobe a inštalácii k úsporám z rozsahu. A iba vtedy bude možné ďalej obnovovať a zlepšovať technológiu.

2.4.7 Okrem toho si výroba elektriny pomocou relatívne malých jednotiek s premenlivým ziskom (v závislosti od slnka) vyžaduje odlišný prístup k energii než doposiaľ. O prechode na slnecnú energiu možno uvažovať v strednodobom časovom horizonte, ale je veľmi dôležité silne podporovať vývoj v tomto odvetví.

2.4.8 Hoci sa fotovoltaický (PV) trh rýchle zväčšuje, v skutočnosti existujú iba tri hlavné trhy: Japonsko, Nemecko a Kalifornia. Tieto tri oblasti tvoria 80 % svetovej produkcie systémov solárnej energie. Toto je podporované vysokými dotáciami a dobrou cenou, ktorú platia domácnosti za takýmto spôsobom vyrobenú elektrinu. Celosvetová produkcia solárnych článkov roku 2004 sa rovnala výrobnéj kapacite 1 150 MW. Keď to pripočítame k približne 3 000 MW už inštalovaného výkonu na konci roku 2003, znamená to, že v roku 2005 sa celková kapacita zvýšila na približne 4 500 MW.

2.4.9 Japonský trh bol vytvorený v roku 1994 programom stimulov vrátane dotácií vo výške 50 %. Dotácie boli každý rok znižované o 5 % a rok 2004 bol posledný rok programu, v ktorom boli k dispozícii päťpercentné dotácie. Keďže program vytvoril výrazný dopyt, japonský priemysel ťažil z úspor z veľkosériovej výroby. Ceny sa každý rok znižovali o 5 %, čo udržalo stabilné spotrebiteľské ceny. Hoci už neexistujú dotácie, trh naďalej rastie o asi 20 % ročne. Tento stabilný dopyt umožnil japonským podnikom investovať do výskumu a vývoja a do nových výrobných technológií. V dôsledku toho Japonsko predstavuje v súčasnosti asi 53 % svetového trhu.

2.4.10 Nemecko prešlo podobným procesom, ale s asi päťročným oneskorením, počnúc rokom 1999. Kombinácia pôžičiek s nízkymi úrokmi, dotácií a stabilných cien pre predaj elektriny do siete vyústila do rýchleho rastu trhu s fotovoltaickými systémami. Začiatkom roku 2001 Nemecko predbehlo USA pokiaľ ide o inštalovanú kapacitu. Miestni producenti sa vypracovali, a teraz polovica európskej produkcie (13 % svetovej produkcie) pochádza z Nemecka. V roku 2004 dalo procesu nový stimul spustenie nového podporného programu so stabilnými cenami za nákup elektriny, zaručenými na ďalších 20 rokov. Teraz je nemecký trh najrýchlejšie rastúcim trhom na svete, v roku 2004 a 2005 sa zvýšil o asi 40 % percent. Tento domáci dopyt umožňuje nemeckým výrobcam rozvíjať svoju výrobu a keď sa domáci trh nasýti, prejsť s výrobou na exportné trhy.

(12) Pozri prílohu I.

2.4.11 Vývoj slnečnej energie je dôležitý z viacerých hľadísk:

- a. Environmentálna politika: slnečná energia je čistá forma energie bez emisií CO₂ či iných znečisťujúcich látok. Jej potenciál je obrovský, pretože Zem absorbuje každý rok 3 milióny exajoulov (EJ) slnečnej energie. V porovnaní s tým celkové zásoby fosílnych palív sú odhadnuté na 300 000 EJ.
- b. Sociálna politika: vývoj slnečnej energie vytvorí pracovné miesta v oblasti projektovania, zlepšovania, výroby a inštalácie solárnych energetických systémov. Na druhej strane dôjde aj k strate pracovných miest, pretože bude potrebných menej veľkých centralizovaných elektrární.
- c. Regionálna politika: solárnu termálnu energiu možno využiť vo vzdialených chudobných oblastiach, kde chýba infraštruktúra pre rozvod elektriny. Je to lacné riešenie pre ohrev a dodávky teplej vody.

2.5 Geotermálna energia

2.5.1 Geotermálnu energiu možno využívať pomocou tepelných čerpadiel na vykurovanie a chladenie budov. Tieto čerpadlá spotrebujú iba zlomok množstva plynu alebo elektriny používanej konvenčnými ohrevnými alebo chladiacimi systémami. Energia používaná na vykurovanie (alebo chladenie) sa berie z okolitého prostredia (vzduch, voda alebo zem) ⁽¹³⁾.

2.5.2 Najväčšie trhy na tepelné čerpadlá sú USA, Japonsko a Švédsko, ktoré spoločne tvoria 76 % celkovej inštalovanej kapacity. Za nimi nasledujú Čína, Francúzsko, Nemecko, Švajčiarsko a Rakúsko. Európsky trh sa zvýšil zo 40 000 jednotiek v roku 1997 na 123 000 jednotiek v roku 2004. Celkový trh vzrástol v roku 2004 o 18 %. Výroba a inštalácia tepelných čerpadiel je sústredená v krajinách, kde vlády ponúkli silné finančné a iné stimuly.

2.5.3 Švédsko je dobrý príklad takéhoto prístupu. Švédska vláda podporuje od 90-tych rokov 20. storočia používanie tepelných čerpadiel takými opatreniami, akými sú priame finančné dotácie, daňové prázdny a propagačná činnosť. Ale nová legislatíva uplatniteľná pre odvetvie stavebníctva, stanovujúca podrobné tepelné požiadavky na vykurovacie systémy, tiež prispela k zvýšenému používaniu tepelných čerpadiel.

2.5.4 Takýmto spôsobom bol vytvorený trh na výrobu tepelných čerpadiel vo Švédsku. Krajina teraz zriadila priemysel tepelných čerpadiel s tromi hlavnými aktérmi na svetovom trhu a európskym dopytom vo výške 50 %. Švédsky trh s tepelnými čerpadlami je teraz sebestačný. Počet používaných tepelných čerpadiel sa stále zvyšuje, dokonca aj bez podporných opatrení vlády. Vo Švédsku je v súčasnosti tepelným čerpadlom vybavených viac než 90 % nových budov.

⁽¹³⁾ Pozri prílohu II.

2.5.5 Podobný vývoj sa zrealizoval v Rakúsku, kde sú k dispozícii dotácie regionálnych samospráv rovnajúce sa 30 % nákladov na kúpu a inštaláciu tepelných čerpadiel. Rakúsko má v súčasnosti siedmich výrobcov tepelných čerpadiel. V oboch krajinách išlo o zlúčenie priamej finančnej podpory, stavebných nariadení a propagačných kampaní, ktoré zaistili rozvoj priemyslu tepelných čerpadiel, ktorý je teraz schopný sa rozvíjať svojpomocne.

2.5.6 Vývoj geotermálnej energie je dôležitý z viacerých hľadísk:

- a. Environmentálna politika: geotermálna energia je nevyčerpaateľný, čistý a energiu šetriaci zdroj energie. Jej potenciál je obrovský, pretože v šiestich vonkajších kilometroch zemskej kôry je uchovaná energia, ktorej množstvo je päťdesiatkrát väčšie než všetky známe zásoby ropy a plynu vo svete ⁽¹⁴⁾.
- b. Sociálna politika: vývoj geotermálnej energie vytvorí pracovné miesta v oblasti projektovania, zlepšovania, výroby a inštalácie geotermálnych energetických systémov. Na druhej strane dôjde aj k strate pracovných miest, pretože bude potrebných menej veľkých centralizovaných elektrární.
- c. Regionálna politika: geotermálna energia ponúka ľuďom vo vzdialených oblastiach bez infraštruktúry na rozvod energie lacné riešenie na zabezpečenie vlastných potrieb vykurovania a teplej vody. Elektriina je požadovaná na získavanie geotermálnej energie, ale výrazne v menšej miere, než na priame vykurovanie a dodávky teplej vody.

3. Účinnosť nerastných surovín

3.1 Obmedzené sú nielen zásoby fosílnych palív, ale aj zásoby kovových, minerálnych a biologických nerastných surovín pre priemyselnú výrobu ⁽¹⁵⁾. V priemyselnom svete dochádza k extenzívnemu využívaniu nerastných surovín: 20 % svetovej populácie spotrebuje viac než 80 % všetkých nerastných surovín.

3.2 Tento vzorec spotreby nie je kompatibilný s trvalo udržateľným využívaním nerastných surovín, ktoré sú nám k dispozícii. Na základe predpokladu, že zásoby nerastných surovín sú našim spoločným dedičstvom a že prístup k nim v súčasnosti a budúcnosti je všeobecným a neodcudziteľným právom, Európa bude musieť do roku 2050 zvýšiť efektívnosť využívania nerastných surovín štvornásobne, a do roku 2080 desaťnásobne ⁽¹⁶⁾. EHSV je spokojný s takými iniciatívami v tejto oblasti ako je dematerializácia a Akčný plán pre environmentálne technológie (ETAP).

⁽¹⁴⁾ Zdroj: *Informaticentrum Duurzame Energie*.

⁽¹⁵⁾ Pozri stanovisko EHSV s názvom: „Riziká a problémy spojené s dodávkou surovín pre európsky priemysel“.

⁽¹⁶⁾ Prehľad Európskej stratégie trvalo udržateľného rozvoja.

3.3 V konečnom dôsledku každý výrobok nesie so sebou poškodzovanie životného prostredia, či už počas výroby, použitia alebo likvidácie na konci svojho životného cyklu. Tento cyklus má mnoho fáz: ťažba nerastných surovín, dizajn, produkcia, montáž, marketing, distribúcia, predaj, spotreba a likvidácia. V každom štádiu sú zainteresovaní rôzni aktéri: dizajnéri, výrobcovia, sprostredkovatelia, spotrebiteľia a tak ďalej. Integrovaná výrobná politika sa pokúša zlepšiť koordináciu týchto fáz (napríklad zohľadnením optimálnej recyklácie v štádiu dizajnu) s cieľom zlepšiť environmentálny profil výrobku počas jeho životného cyklu.

3.4 Pri toľkých rozličných výrobkoch a zainteresovaných aktéroch nie je možné vypracovať jedno uniformné opatrenie, ktoré by vyriešilo všetky problémy. Potrebný je celý súbor politických nástrojov, dobrovoľných aj záväzných. Tieto nástroje musia byť implementované v úzkej spolupráci s verejným aj súkromným sektorom a s občianskou spoločnosťou.

3.5 Aj spotrebiteľské organizácie by mali hrať podnetnejšiu a závažnejšiu úlohu než doteraz. Doteraz sa mnohé tieto organizácie sústreďovali hlavne na získanie najlepšieho možného produktu za najnižšiu možnú cenu. V praxi to znamená, že výroba sa nevykonáva najlepším možným trvalo udržateľným spôsobom.

3.6 Kombinované teplo a elektrina (Combined heat and power – CHP)

3.6.1 Využitie tepla vyrobeného v procese výroby elektriny znamená výrazné zlepšenie účinnosti využitia energie, aj napriek technickým obmedzeniam pochádzajúcim zo vzdialenosti medzi miestom, kde sa teplo vyrába (priemyselné prostredie) a miestom, kde je spotrebúvané (v domácnostiach), čo spôsobuje, že veľká časť tejto energie sa stratí. Mikrojednotky kombinovaného tepla a elektriny môžu v prvom rade pokryť požiadavky na teplo v budovách s elektrinou ako vedľajším produktom. Alternatívne produkty môžu byť prispôbené prvotne pre potreby elektriny s teplom ako vedľajším produktom. Väčšina doteraz predaných jednotiek CHP bola zameraných na teplo, hoci palivové články sú obvyčajne viacej prispôbené na pokrytie dopytu po elektrine.

3.6.2 Technológia CHP sa môže tomuto obmedzeniu vyhnúť a zároveň ponúka hospodársku výzvu pre európsky priemysel. CHP sa využíva hlavne na vykurovanie obytných domov a podnikov a vytvára ako vedľajší produkt elektrinu. Do roku 2004 bolo inštalovaných približne 24 000 jednotiek. CHP môže byť využívané z rôznymi zdrojmi energie. Najslubnejšia je technológia vodíka (palivových článkov), ale túto technológiu je ešte potrebné zdokonaľiť.

3.6.3 Vďaka dotáciám pre konečných užívateľov závodu na výrobu CHP zaznamenalo vo vývoji tejto technológie najväčší pokrok Japonsko, a to čiastočne aj preto, že v tejto krajine automobilový priemysel silne podporuje technológiu palivových článkov. Japonská vláda si želá, aby Japonsko získalo v technológii palivových článkov vedúce postavenie, tak ako ho už dosiahlo v oblasti slnečnej energie. S týmto cieľom Japonsko podporuje a financuje výskum a vývoj a poskytuje dotácie na nákup konečným užívateľom už v ranom štádiu vývoja na trhu.

3.6.4 Vývoj CHP je dôležitý z viacerých hľadísk:

- Environmentálna politika: je to lacný a energiu šetriaci zdroj energie. Navyše je táto energia veľmi čistá, teplá voda a energia vyrábaná pomocou CHP vedie k zníženiu emisií CO₂ o 20 %.
- Sociálna politika: vývoj CHP vytvorí pracovné miesta v oblasti projektovania, zlepšovania, výroby a inštalácie CHP systémov. Na druhej strane dôjde aj k strate pracovných miest, pretože bude potrebných menej veľkých centralizovaných elektrární.

4. Dôsledky trvalej udržateľnosti na niektoré odvetvia

Rast odvetví zaoberajúcich sa výskumom a vývojom v oblasti technológií na získavanie obnoviteľnej energie ukazuje, že v trvalo udržateľnom rozvoji existujú veľké hospodárske príležitosti. Tieto príležitosti neexistujú iba v odvetviach, kde sa priamo vyvíjajú technológie pre trvalú udržateľnosť, ale aj v odvetviach, v ktorých musia byť nové technológie implementované.

4.1 Doprava

4.1.1 Odvetvie dopravy je jedným z najväčších užívateľov fosílnych palív. V tomto odvetví sa vyskytujú sľubné príležitosti pre trvalo udržateľné využívanie energie, ako to ilustrujú početné užitočné odporúčania v záverečnej správe CARS 21⁽¹⁷⁾. Okrem toho lepšie plánovanie rozvoja miest a infraštruktúry, ako aj intenzívnejšie využívanie informačných a komunikačných technológií otvára vyhliadky na zlepšenie účinnosti dopravy. V kombinácii s ešte väčšmi vylepšenou technológiou spaľovacích motorov to povedie k značným úsporám energie. O krátku dobu sa vyskytnú sľubné príležitosti aj pre čiastočný prechod na iné druhy pohonných látok, akými sú napríklad zemný plyn alebo palivo z biomasy (BTL). Z dlhodobého hľadiska ponúka atraktívne príležitosti vodík. Hybridná technológia, ktorá je teraz v štádiu vývoja, je tiež sľubným dočasným riešením.

4.1.2 Maximálny podiel biomasy na trhu s pohonnými látkami je odhadovaný na 15 %. EÚ si stanovila do roku 2010 za cieľ podiel na trhu 6 %. Počiatočný pilotný projekt na výrobu pohonných látok z biomasy vo veľkom sa už začal.

⁽¹⁷⁾ CARS 21 – Konkurenčný regulačný systém pre automobilový priemysel 21. storočia.

4.1.3 Zemný plyn produkuje menšie množstvá emisií CO₂ než benzín (-16%) alebo nafta (-13%) a mohol by na trhu získať väčší podiel za predpokladu, že daňový režim bude priaznivý. Takým spôsobom by sa mohol rozvinúť stabilný trh tak pre výrobcov, ako aj pre užívateľov. Technológia tu už je. Dobré príležitosti sa črtajú hlavne v súvislosti s mestskou hromadnou dopravou, pretože by to umožnilo optimálne využitie čerpacích staníc na plyn. Do roku 2020 by bol možný 10% podiel na trhu⁽¹⁸⁾.

4.1.4 Príklady v iných krajinách (najmä Brazílii) ukazujú, že takýto podiel na trhu nemožno dosiahnuť iba zabezpečením dostupnosti biopaliva. Ak má spotrebiteľ prejsť na používanie biopaliva, je potrebné zaviesť sprievodné opatrenia, napr. daňové stimuly, cieľnú legislatívu, reguláciu a propagáciu.

4.1.5 Opačnou stranou mince je to, že zvýšené využívanie biopalív pochádzajúcich z environmentálne citlivých oblastí (ako napríklad palmový olej z juhovýchodnej Ázie) môže viesť k rozsiahlemu ničeniu dažďových pralesov, keďže sa tieto nahrádzajú palmovými plantážami. Svet pozná 23 veľkých ekosystémov, z ktorých 15 je podľa štúdie OSN vyčerpaných alebo silne znečistených.

4.2 Stavebníctvo

4.2.1 V stavebníctve, napr. v bytovej výstavbe, existuje obrovský potenciál pre trvalo udržateľnejšie postupy. Už teraz je možné vybudovať domy s nulovou energiou pri malých dodatočných nákladoch, najmä ak zväzíme, že akékoľvek dodatočné náklady sa rýchle vrátia z úspor energie. Takáto výstavba stojí v priemere o 8% viac než tradičné stavebné metódy. Veľkosériová výroba by mohla v priebehu desiatich rokov zmenšiť rozdiel na 4%. Norman Foster, jeden z najslávnejších svetových architektov raz vyhlásil, že ak sa pozeráte na celkové náklady na stavbu budovy cez obdobie 25 rokov, budú skutočné náklady na stavbu iba 5,5%. Náklady na obsadenie budovy (energia, veľká a malá údržba, úroková miera na hypotéku alebo prenájom) tvoria za to isté časové obdobie až 86%. Takže kým výstavba trvalo udržateľným spôsobom môže byť z krátkodobého hľadiska trochu drahšia, zo strednodobého až dlhodobého hľadiska je značne lacnejšia.

4.2.2 V Nemecku a Rakúsku rastie energeticky účinná výstavba rýchlejšie než inde v Európe. Passiv Haus Institut v Nemecku si dal urobiť stavebné projekty, ktoré používajú veľmi málo energie tým, že využívajú slnečnú energiu v kombinácii s účinnou vzduchotesnou izoláciou. V Nemecku už bolo vybudovaných viac ako 4000 domov takého typu a v Rakúsku viac ako 1000 takých domov. Tieto zásady sa čoraz viac využívajú aj pri výstavbe komerčných budov.

⁽¹⁸⁾ Zdroj: COM(2001) 547, smernica 2003/30/ES o podpore využívania biopalív a iných obnoviteľných pohonných látok pre dopravu, Správa o alternatívnych palivách kontaktnej skupiny pre alternatívne palivá, december 2003.

4.2.3 Samospráva vo Freiburgu stanovila nové predpisy pre energeticky účinnú výstavbu. Tieto predpisy sú integrálnou súčasťou každej nájomnej alebo predajnej zmluvy, ktorú miestny úrad uzatvára so stavitelmi a stavebnými podnikateľmi. Takýmto spôsobom miestna samospráva maximálne využíva svoje právomoci s cieľom podporiť riadenie vo veľkom meradle. Dohody uvádzajú, že akákoľvek pozemná stavba, ktorá je kúpená alebo prenajatá od miestneho orgánu, musí spĺňať smernice o energetickej účinnosti; budovy majú byť projektované takým spôsobom, aby maximálne využívali slnečnú energiu a strechy musia byť vhodné na inštaláciu solárnych panelov. V oblastiach, kde sú budovy stavané takýmto spôsobom, sa dosahujú úspory pri užívaní teplej vody vo výške 40%.

4.3 Priemysel

4.3.1 Výbor víta prístup Komisie k priemyselnej politike, ktorý zohľadňuje environmentálne záujmy, čo vidieť z jej vyhlásenia v oznámení s názvom „Implementácia Lisabonského programu Spoločenstva: Rámcová politika posilnenia výroby v EÚ – smerom k integrovanejšiemu prístupu k priemyselnej politike“⁽¹⁹⁾. Dosiahnutie Lisabonských cieľov si vyžaduje konkurencieschopný európsky priemysel. Preto EHSV víta zriadenie skupiny na vysokej úrovni pre konkurencieschopnosť, energetiku a životné prostredie, jednu zo siedmich hlavných medziodvetvových politických iniciatív, navrhnutých na posilnenie synergií medzi rôznymi oblasťami politiky vo svetle zohľadnenia konkurencieschopnosti. Výbor rovnako víta aj úsilia, ktoré v tejto oblasti podnikol samotný európsky priemysel.

4.3.2 V súčasnosti priemysel ostáva vo veľkej miere závislý od fosílnych palív. Avšak v početných prípadoch voľba elektrického procesu umožňuje využitie všetkých typov primárnych zdrojov energie, kým vo väčšine prípadov súčasne umožňuje úspory energie⁽²⁰⁾. Rovnako existujú spôsoby výmeny reziduálnej energie medzi priemyselnými komplexmi a inými sektormi reziduálnych komplexov. Takto sa zvyškové teplo z priemyselného komplexu Europoort používa na ohrievanie najväčšieho skleníkového komplexu v severozápadnej Európe, 20 kilometrov od Westlandu (západnej časti južného Holandska).

4.3.3 Surová ropa je základom pre výrobu chemikálií, ale v budúcnosti jej bude k dispozícii menej. Alternatívou je biosyntéza, výroba základných chemikálií z biomasy pomocou baktérií, čo je veľmi zložitá, ale aj sľubná oblasť. V posledných rokoch bol dosiahnutý veľký pokrok v súvislosti s našimi poznatkami o genetickej stavbe takých mikroorganizmov, akými sú napríklad baktérie. Nové technológie umožňujú geneticky modifikovať tieto organizmy tak, že zmenia pôvodný materiál na špecifické substancie. Baktérie sa stanú akýmsi programovateľným minireaktorom.

⁽¹⁹⁾ KOM(2005) 474, konečné znenie, bod 4.1.

⁽²⁰⁾ Pozri Elektrina pre väčšiu účinnosť – Elektrické technológie a ich potenciál úspor energie (júl 2004): http://www.uie.org/library/REPORT_FINAL_July_2004.pdf.

4.3.4 V súčasnosti využíva túto technológiu mikroorganizmov potravinársky a farmaceutický priemysel, napríklad pri výrobe syra, piva a penicilínu. Príležitosti pre biokonverziu sú v týchto sektoroch značné, ale teraz začína prejavovať o túto technológiu záujem priemysel chemikálií. Na získanie látok zo surovej ropy a na ich vyčistenie je potrebný celý rad reakcií. Technológia sa musí ešte ďalej rozvíjať, ale teoreticky je možné prejsť k priamej premene biomasy na základné chemikálie a iné produkty. Tým sa zredukuje potreba používania ropy, čo prinesie všetky sprievodné hospodárske a environmentálne výhody – zníženie emisií, uzavretie okruhu a riadenie reťazca.

4.3.5 Odvetvia, ktoré intenzívne využívajú energiu, môžu naraziť na zvláštne problémy pri zaistovaní postupného prechodu na obnoviteľné zdroje energie. Úroveň trvalej udržateľnosti výroby je priamou funkciou úrovne uplatnenej technológie, a v blízkej budúcnosti nemožno v tejto oblasti očakávať žiadne výrazné zlepšenie. Odvetvia ocele a hliníka v Európe si napríklad už v tejto oblasti vedú dobre. Kým oceliarsky priemysel hodne investuje do nových technológií zameraných na trvalo udržateľnejšiu výrobu, najmä prostredníctvom projektov ULCOS („Ultra Low CO₂ Steelmaking“, najväčšieho európskeho oceliarskeho projektu vôbec), a približne do roku 2040 očakáva zníženie emisií CO₂ o polovicu, výrobu primárneho hliníka v Európe možno charakterizovať pozoruhodne vysokým využívaním obnoviteľnej energie (44,7%). Keďže energia používaná pri výrobe sekundárneho hliníka z hliníkového šrotu tvorí iba 10% energie potrebnej na výrobu primárneho hliníka, existuje v tomto sektore veľký potenciál na šetrenie energie. Avšak hliníkový šrot sa na európskom trhu vo veľkom predáva do Číny prostredníctvom vládnych stimulov zameraných na šetrenie energie.

4.3.6 Aj európskemu oceliarskemu priemyslu sa dobre darí v oblasti účinnosti nerastných surovín a v oblasti recyklovania. Polovica svetovej ocele sa vyrába s použitím železného šrotu. Optimálne sa využíva aj recyklovaný odpad. V závode Corus v Ijmuiden sa opätovne využíva 99% odpadu, či už priamo na mieste alebo externe.

4.3.7 Hoci využívanie fosílnych zdrojov energie ako surovín pre priemyselnú výrobu bude v dohľadnej budúcnosti nevyhnutné, uplatňovanie novo vyvinutých materiálov pomôže ušetriť energiu v oblasti použitia, napr. znížením záťaže vo výrobe automobilov. Ak má európsky priemysel podporovať takú inováciu, musí si zachovať svoju medzinárodnú konkurencioschopnosť, počnúc od ťažobného priemyslu, kde začína reťazec tvorby hodnôt.

5. Sociálne aspekty

5.1 Potreba postupného prechodu na trvalo udržateľnú výrobu je nezvratná a nesporná. Deindustrializácia, premiestnenie výroby do iných regiónov a zvyšujúca sa konkurencia zo strany rozvíjajúcich sa ekonomík viedli k neistote a strachu.

V takejto klíme mali ľudia sklony sa domnievať, že prechod na trvalo udržateľnejšiu výrobu nepriaznivo ovplyvní konkurencioschopnosť Európy, zabrzdí rast priemyslu a odbúra pracovné miesta, a že to bude zlé pre ekonomiku a zamestnanosť.

5.2 Má to negatívne účinky na zamestnanosť v Európe. V Nemecku štúdie predpovedajú, že do roku 2010 zanikne 27 600 pracovných miest v dôsledku systému obchodovania s emisiami (ETS), a ich počet sa do roku 2020 zvýši na 34 300⁽²¹⁾. Ale v dôsledku implementácie zákona o obnoviteľnej energii⁽²²⁾ zanikne v Nemecku do roku 2010 ďalších 6 100 pracovných miest. A napokon implementácia dohôd Kyótskeho protokolu odbúra v Nemecku do roku 2010 ďalších 318 000 pracovných miest⁽²³⁾. Čísla, ktoré sa musia porovnať s novovytvorenými pracovnými miestami, ukazujú, že politika zameraná na ciele ochrany klímy skutočne privodí „priemyselné zmeny“: okrem iného prostredníctvom 16,4 mld. €, čo bol obrat dosiahnutý pri regeneratívnych zdrojoch energie v Nemecku v roku 2005, a tým, že doteraz bolo v tejto oblasti vytvorených 170 000 pracovných miest⁽²⁴⁾. Sektory ochrany životného prostredia a ochrany klímy s produkciou dosahujúcou 55 mld. € (2004) zabezpečujú v Nemecku v súčasnosti okolo 1,5 milióna pracovných miest a podieľajú sa 31 mld. € na nemeckom exporte (2003), čím pomáhajú zabezpečiť omnoho väčší počet pracovných miest⁽²⁵⁾.

5.3 Avšak dosah nie je len negatívny. Prieskum straty pracovných miest v Európe ukazuje, že v dôsledku presunu výroby do iných regiónov zaniklo menej ako 5% pracovných miest⁽²⁶⁾. Napriek metodologickým obmedzeniam pochádzajúcim z metód zberu dát zostáva tento prieskum užitočným zdrojom informácií, najmä ak je posudzovaný zároveň s ďalšími významnými ukazovateľmi. Ďalej by sa dalo tvrdiť, že iba malé percento tejto straty pracovných miest je spôsobené environmentálnou legislatívou.

5.4 Nastal však aj rast pracovných miest. Eko-priemysel zaoberajúci sa výskumom a vývojom v oblasti trvalo udržateľných technológií je dynamický sektor, ktorý každoročne zvyšuje zamestnanosť o 5%. Tento sektor s viac než dvoma miliónmi priamych pracovných miest na plný úväzok teraz ponúka v Európe toľko pracovných miest ako farmaceutický a letecký priemysel⁽²⁷⁾.

⁽²¹⁾ „Zertifikatehandel für CO₂-Emissionen auf dem Prüfstand“, 2002, Arbeitsgemeinschaft für Energie- und Systemplanung (AGEP)/Rheinisch-Westfälisches Institut für Wirtschaftsforschung (RWI).

⁽²²⁾ Gesamtwirtschaftliche, sektorale und ökologische Auswirkungen des Erneuerbare-Energien-Gesetzes (EEG), 2004, Energiewirtschaftliches Institut an der Universität zu Köln (EWI, Köln), Institut für Energetik und Umwelt (IE, Leipzig), Rheinisch-Westfälisches Institut für Wirtschaftsforschung (RWI, Essen).

⁽²³⁾ „Das Kyoto-Protokoll und die Folgen für Deutschland 2005“, Institut für politische Analysen und Strategien (IPAS) v spolupráci s Medzinárodnou radou pre tvorbu kapitálu (ICFF).

⁽²⁴⁾ Tlačová správa nemeckého ministerstva životného prostredia č. 179/06 z 10.7.2006.

⁽²⁵⁾ Tlačová správa nemeckého ministerstva životného prostredia č. 81/06 z 20.4.2006.

⁽²⁶⁾ www.emcc.eurofound.eu.int/erm/.

⁽²⁷⁾ Hintergrundpapier „Umweltschutz und Beschäftigung“, Umweltbundesamt, apríl 2004.

5.5 Štúdia OECD ⁽²⁸⁾ ukázala, že trvalo udržateľná výroba nevedie nevyhnutne k vyšším nákladom. Z dlhodobého hľadiska môže dokonca náklady do istej miery znížiť. Okrem toho môže tieto náklady vyvážiť trvalo udržateľná produkcia. Jasné obchodné výhody, environmentálna legislatíva a doplnkové nariadenia vedú k investovaniu do trvalo udržateľných inovácií, podporujú účinnejšie využívanie nerastných surovín, posilňujú obchodné značky, zlepšujú imidž podnikov a v konečnom dôsledku vedú k väčšej ziskovosti a zamestnanosti. Zárukou úspechu tohto procesu musí byť spoločný prístup založený na spoločnej zodpovednosti zo strany obchodu, pracovníkov a vlády.

5.6 Je potrebné všemožne zabrániť tomu, aby európsky priemysel trpel v porovnaní s regiónmi mimo EÚ veľkými konkurenčnými nevýhodami kvôli vyšším nákladom vyplývajúcim z environmentálnych a sociálnych zákonov a nariadení. Keď Európa stanovuje normy pre trvalo udržateľnú výrobu vo svojom vlastnom priemysle, je neakceptovateľné a nezmyselné, aby zároveň povolila výrobcom mimo EÚ prinášať na trh také výrobky, ktoré nie sú vyrobené v súlade s týmito normami. Na stimulovanie trvalo udržateľnej výroby je potrebné zaviesť dvojstranný prístup s cieľom zabezpečenia rovnakých podmienok pre všetkých: na jednej strane interne v EÚ, a na druhej strane externe, mimo EÚ.

5.6.1 Pokiaľ ide o prvý prístup, mali by byť zavedené vhodné nástroje s cieľom zabezpečiť, aby sociálne a environmentálne náklady vyplývajúce z výrobných metód, ktoré nie sú trvalo udržateľné, boli v Európskej únii internalizované v cenách tovaru, čím by sa podporila hlavná myšlienka správy Svetovej komisie o sociálnom rozmere globalizácie pre politickú súdržnosť medzi ILO, WTO, IMF a Svetovou bankou, ako je ukázané v stanovisku EHSV o „Sociálnom rozmere globalizácie“.

5.6.2 Pokiaľ ide o druhý prístup, EÚ by sa mala všemožne usilovať zaviesť do medzinárodných obchodných dohôd na príslušných medzinárodných fórach (najmä WTO) neobchodné záujmy, ako napríklad základné sociálne a environmentálne normy s úmyslom uľahčiť zdokonalenie trvalo udržateľných metód u európskych konkurentov. Také krajiny, ako Spojené štáty, India a Čína majú nečestnú ekonomickú výhodu

v porovnaní s Európou, pretože ich nezaväzujú ciele znižovania CO₂ v rámci Kyótskeho protokolu. Tieto dohody by mali byť zavádzané v celosvetovom meradle, pretože obchod sa môže stať skutočne voľným iba vtedy, keď je aj čestný.

5.7 Európsky eko-priemysel v súčasnosti zaberá jednu tretinu svetového trhu a vytvára obchodný prebytok vo výške viac ako 600 miliónov eur. V roku 2004 sa vývozy zvýšili o 8 %, a tento trh sa bude i naďalej zväčšovať, pretože v budúcnosti všetky krajiny, dokonca aj Čína a India budú čoraz viac prechádzať na trvalo udržateľné výrobky a výrobné procesy.

5.8 Trvalo udržateľná, inovatívna spoločnosť, ku ktorej musíme dospieť, potrebuje dostatočne veľkú informačnú kampaň orientovanú na občanov a spotrebiteľov s cieľom zvýšiť informovanosť a poskytnúť široký sociálny základ. Potrebuje aj vysoko kvalifikovaných pracovníkov. Európa tomu v nedávnej minulosti venovala veľmi malú pozornosť. Bolo vykonané skúmanie anglického textu desiatich európskych smerníc v tejto oblasti (trvalá udržateľnosť, inovácia) ohľadom výrazov „odborná príprava“, „učenie“, „získavanie zručností“ a „vzdelávanie“, a iba prvý z týchto výrazov sa raz vyskytol, aj to iba v jednej smernici.

5.9 Istý počet oznámení Komisie, ktoré vyšli pred spomínanými smernicami, sa napokon zaoberá potrebou odbornej prípravy. Avšak v smerniciach ten záujem úplne chýbal. Oznámenia sú iba slová, zatiaľ čo smernice sú skutky. Politika nie je to, čo hovoríte, ale to, čo robíte. EHSV víta fakt, že v novej priemyselnej politike EÚ sa venuje veľa pozornosti významu vzdelávania a povzbudzuje Komisiu, aby v tomto duchu pokračovala aj naďalej.

5.10 V Lisabonskej stratégii si Európa stanovila cieľ, že sa do roku 2010 stane najkonkurencieschopnejšou znalostnou ekonomikou na svete s väčším množstvom pracovných miest a väčšou sociálnou súdržnosťou. Takýto druh spoločnosti dokážu vybudovať a udržiavať iba vysoko kvalifikované pracovné sily. Ak nebudeme dostatočne investovať do odbornej prípravy našich pracovníkov, nielenže nedosiahneme Lisabonské ciele do roku 2010, ale nedosiahneme ich nikdy.

V Bruseli 14. septembra 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

⁽²⁸⁾ www.oecd.org/dataoecd/34/39/35042829.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Regionálna a miestna politika pre zvládnutie priemyselných zmien: úloha sociálnych partnerov a príspevok rámcového programu pre konkurencieschopnosť a inováciu“

(2006/C 318/02)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 19. januára 2006 rozhodol vypracovať v súlade s článkom 29 ods. 2 vnútorného poriadku stanovisko z vlastnej na: „Regionálna a miestna politika pre zvládnutie priemyselných zmien: úloha sociálnych partnerov a príspevok rámcového programu pre konkurencieschopnosť a inováciu“

Poradná komisia pre priemyselné zmeny, poverená prípravou návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 31. augusta 2006. Spravodajcom bol pán **PEZZINI**, pomocným spravodajcom pán **GIBELIERI**.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429. plenárnom zasadnutí 13. a 14. septembra 2006 (schôdza z 13. septembra) 181 hlasmi za, 2 hlasmi proti, pričom 8 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závety a odporúčania

1.1 Európska rada sa na svojom summite v marci 2006 rozhodla v otázke obnovenia Lisabonskej stratégie klásť dôraz jednak na hospodársky rast a zamestnanosť, a vzhľadom na nový výzvu globalizácie aj na nový integrovaný prístup pri tvorbe politiky.

1.2 EÚ sa musí usilovať zabezpečiť pre svojich občanov inovatívny, konkurencieschopný a trvalo udržateľný rozvoja vytváraním a podporou nových podnikov, nových profilov povolání a väčšieho počtu pracovných miest, ktoré majú zároveň vyššiu kvalitu, a zároveň sa musí usilovať dosiahnuť silnejšiu hospodársku a sociálnu súdržnosť v celej EÚ. Súčasne sa musí zachovať európsky spoločenský model a dosiahnuť zameranie na hospodárstvo založené na vedomostiach.

1.2.1 Výbor je pevne presvedčený o tom, že bez „nového cyklu riadenia založeného na partnerstve a zodpovednosti“⁽¹⁾ by sa všetky snahy o dodanie nových impulzov oblasti konkurencieschopnosti a zamestnanosti minuli účinkom, a preto sú potrebné nové modely tvorby politiky, ktoré musia byť uplatňované rýchlo a vo všetkých oblastiach.

1.2.2 Výbor sa však domnieva, že tak 7. rámcový program pre VTR, ako aj nový program pre konkurencieschopnosť a inováciu sú založené príliš na prístupe „zhora nadol“. Preto ešte neumožňujú v rámci spoluzodpovednosti skutočné zapojenie a skutočnú aktívnu účasť verejných a súkromných aktérov rozvoja na miestnej a regionálnej úrovni, čo by odporúčania hodné a potrebné. Pritom by bolo potrebné využiť optimálnym spôsobom práve dôležitú funkciu sociálnych partnerov pri vytváraní predpokladov pre trvalo udržateľný a stály rast.

1.3 Európska únia by mala – okrem iného práve prostredníctvom dvoch už uvedených nástrojov – podporovať rozvoj

⁽¹⁾ Pozri zasadnutie Európskej rady, 23. – 24. marca 2006, závery predsedníctva, bod 4.

novej formy partnerstva na miestnej úrovni za spoluúčasti úradov, hospodárskych aktérov a najmä sociálnych partnerov a podporovať novú generáciu „miestnych a regionálnych zväzov pre rozvoj s ohľadom na globalizáciu“⁽²⁾.

1.4 EHSV je presvedčený, že neexistuje univerzálny recept pre tvorbu politiky. Každá regionálna/miestna úroveň musí nájsť sama pre seba tie koncepty, ktoré najlepšie vyhovujú miestnym podmienkam a danostiam, a ktoré zároveň zodpovedajú národným, európskym a medzinárodným rámcovým podmienkam.

1.5 Pre takéto koncepty je však podľa názoru EHSV potrebné stanoviť niekoľko spoločných kritérií:

- existencia štruktúrovaného dialógu s občianskeho spoločnosťou a sociálneho dialógu,
- pravidelné verejné hodnotenie kvality a účinnosti uskutočnených opatrení,
- školenia aktérov a „katalyzátorov“ rozvoja,
- štruktúrované vzťahy medzi vysokými školami, podnikmi a štátnymi orgánmi,
- vysoko kvalitné vzdelávacie zariadenia a zariadenia odbornej prípravy,
- prepojenie vedecko-technických kompetenčných centier do sietí,
- vytvorenie/posilnenie komplexných agregátov (klastre, technologické parky, výrobné a finančné konglomeráty a pod.),

⁽²⁾ Pozri *Pacte industrial de la regio metropolitana de Barcelona* (<http://www.pacteind.org/eng/activities/>), v ktorom sa uvádza, že konkurencieschopnosť regiónu závisí od kvality podnikov a pracovných síl.

— dobre vybavenú, trvalo udržateľnú, atraktívnu a informatizovanú lokalitu,

— efektívne, stabilné štruktúry dohody a rozhodovacie štruktúry, ktoré sú založené na zapojení občanov.

1.5.1 V rámci takejto integrovanej regionálnej a miestnej politiky je okrem iného nenahraditeľný štruktúrovaný sociálny dialóg, o. i. o posilnení úlohy existujúcich miestnych hospodárskych a sociálnych rád, o zapojení sociálnych partnerov a zástupcov organizovanej občianskej spoločnosti, ako aj o vytvorení účinnej formy hospodárskeho a sociálneho partnerstva ⁽³⁾.

1.5.2 V tejto súvislosti je potrebné pokračovať cestou, ktorú ukázal EHSV, a pri ktorej sú hospodárske a sociálne rady a podobné inštitúcie členských krajín EÚ zapájané do štruktúrovaného dialógu s EHSV.

1.6 Stupeň úspechu novej tvorby politiky bude v každom prípade závisieť od schopnosti určiť najvhodnejšiu občanom blízku úroveň pre manažment problémov a riešení – a to zároveň v súlade s princípom subsidiarity, pričom je potrebné zachovať súdržnosť a dodržať koncepty, ktoré sú spoločné pre viaceré intervenčné úrovne ⁽⁴⁾.

1.7 Výbor je presvedčený, že skúmaním strednodobých a dlhodobých možností postupov, akcií a intervencií vo forme participatívneho skúmania budúcnosti (*foresight*) je možné poskytnúť cenný, zo základu vychádzajúci prínos k ďalšiemu spoločenskému rozvoju a rozšíreniu možností politických a administratívnych rozhodujúcich činiteľov, ako aj predovšetkým k vytváraniu a posilňovaniu vzájomných vzťahov medzi technologickými, hospodárskymi, sociálnymi, politickými a kultúrnymi oblasťami, ktoré sú podstatné pre realizáciu trvalo udržateľného a konkurencieschopného rozvoja.

1.8 Toto si vyžaduje predovšetkým účasť sociálnych partnerov a zástupcov organizovanej občianskej spoločnosti, aby sme si vytvorili jasný obraz o silných stránkach a slabínach a mohli zisťovať nové možnosti na domácom aj medzinárodnom trhu.

1.9 Globalizácia sice spôsobuje konkurenčný tlak na modernizáciu, inováciu a zlepšenie reťazca využívania hodnôt a umožňuje efektívnejšiu a hospodárnejšiu výrobu a marketing tovarov a služieb, skrýva však v sebe aj, pokiaľ nedôjde k včasnej intervencii, nebezpečenstvo opätovnej segmentácie a fragmentácie hospodárskeho a sociálneho súkolia najmä na regionálnej a miestnej úrovni.

⁽³⁾ Pozri usmernenia Komisie pre kohéznú politiku: Aktívne horizontálne partnerstvo (sociálni partneri, organizovaná občianska spoločnosť, štátna úroveň) a účinné vertikálne partnerstvo (Európska komisia, národné vlády, regionálny a miestna správa).

⁽⁴⁾ Demokraciablízkaobčanom.

1.9.1 Z toho podľa názoru výboru vyplýva potreba čo najskôr vytvoriť nové kompetencie, aby mohli byť občania pripravení na nutné zmeny. Je potrebné zorganizovať spoločné opatrenia v oblasti ďalšieho vzdelávania pre manažérov klastrov, riaditeľov podnikov a zodpovedných pracovníkov finančných a úverových inštitúcií, ktoré musia byť uskutočnené v spolupráci s rozhodujúcimi politickými činiteľmi, zodpovednými pracovníkmi vo verejnom sektore a vedúcimi pracovníkmi miestnych a regionálnych územných celkov.

1.10 Výbor zastáva názor, že premeniť vedomosti získané pomocou investícií do výskumu a vývoja, inovácií a vzdelávania na inovačný potenciál a výhody v hospodárskej súťaži, a tým prilákať pracovné sily a kapitál je možné len integrovaným a participatívnym prístupom.

1.10.1 Na tomto základe je teda nevyhnutne nutné hľadať nové možnosti zatraktívnenia lokalít pre pracovné sily, o. i. zlepšením zlučiteľnosti povolania a rodiny, ako aj vytvorením podnetov, najmä pre vedcov a vysoko kvalifikovaných pracovníkov, ako napríklad vedúcich pracovníkov, výskumníkov, odborných pracovníkov v priemysle, ktoré by záujemcom umožnili využívať výhody dostatočne atraktívneho pracovného života.

1.11 Nový rámcový program pre konkurencieschopnosť a inováciu 2007 – 2013 nemôže byť, podľa EHSV, bráný do úvahy samostatne, bez prepojenia s inými oblasťami politiky a programami Spoločenstva pre intervencie na regionálnej a miestnej úrovni. Výbor sa preto vyslovuje za to, aby sa tieto problémy riešili prostredníctvom troch intervenčných osí: Programu pre podnikanie a inováciu, programu pre podporu politiky IKT a programu Inteligentná energia.

1.12 Z tohto uhla pohľadu výbor uprednostňuje úzku koordináciu rámcového programu s opatreniami v oblasti regionálnej politiky a kohéznej politiky a cezhraničnej, nadnárodnej a medziregionálnej spolupráce, ako aj so 7. rámcovým programom VTR, v rámci ktorého je čiastkový program „Kapacity“ venovaný výskumu v prospech MSP, „regiónom zameraným na vedomosti“, podpore inovácie a inovatívnych podnikových služieb, ako aj potrebným vzťahom medzi školstvom a podnikmi.

1.13 Výbor si myslí, že takéto iniciatívy si vyžadujú nielen vysoký stupeň koordinácie, aby mohli vytvárať synergie a zabráňovať vzájomnému prelínaniu alebo protichodným snahám, ale musia byť aj na mieste členené podľa príslušných priorít a prispôbené spoločným základným bodom pre rozvojové partnerstvo.

1.14 Výbor zároveň zdôrazňuje svoj postoj, ktorý zastával v rôznych nedávnych stanoviskách k modernej priemyselnej politike, že bolo zanedbaná možnosť vytvorenia zreteľných prepojení medzi opatreniami na úrovni EÚ a nutným zapojením vlád, priemyslu a zástupcov rôznych záujmov na národnej a regionálnej úrovni.

2. Vymedzenie pojmov

V stanovisku súpoužívané nasledujúce výrazy v takomto význame:

2.1 Tvorba politiky (governance): V príslušnej odbornej literatúre sa rozlišujú tri druhy *governance* ⁽⁵⁾. V prípade tvorby politiky „od základu“ prebieha koordinácia všetkých aktérov na miestnej úrovni a je výslovne orientovaná na činnosti týkajúce sa technológie akéhokoľvek druhu. Tvorba politiky „v sieťach“ sa vo veľkej miere zakladá na zosúladení a vzájomnom prepojení všetkých aktérov a najmä podnikov, výskumných ústavov a finančných ustanovizní. „Dirigistická“ tvorba politiky je založená na silnej koordinácii a centrálnej správe početných, zvlášť dôležitých aspektov, ako napríklad v oblasti financovania a zodpovednosti v oblasti výskumu.

2.2 Sociálne zodpovedný rozvoj územia ⁽⁶⁾

O sociálne zodpovednom rozvoji územia môžeme hovoriť vtedy, ak sa jeho rozvoj orientuje na otázky trvalej udržateľnosti, čím sú zohľadnené aj hospodárske, sociálne a ekologické aspekty. Označenie „sociálne zodpovedný“ je oprávnené, pokiaľ sa podarí:

- zakomponovať sociálne a ekologické požiadavky do hospodárskych rozhodnutí,
- založiť rozhodovací proces na spoločnom modeli hodnôt a na participatívnom postupe,
- podporovať príkladné postupy a sústavný dialóg v zmysle väčšej inovácie a konkurencieschopnosti medzi jednotlivými záujmami.

Na zostavenie sociálne zodpovednej stratégie rozvoja je potrebné:

- určiť, aké obyvateľstvo žije v príslušnej oblasti a
- ktoré hlavné hodnoty sú preň najdôležitejšie.

2.3 Sociálny kapitál územia

Sociálny kapitál sa dá vyjadriť rôznym spôsobom: kultúra spolupráce alebo konkurencie, zväzová dohoda alebo polarizované jednotlivé záujmové skupiny, modality učenia. Kultúrne tradície a spôsob organizácie môžu mať významný vplyv na prekážky,

⁽⁵⁾ P. Cooke et al., 1998, Regional Innovation System -The role of governance in a globalised world.

⁽⁶⁾ Tento koncept tvorí základ nového programu JESSICA, ktorý je vytvorený GR REGIO a financovaný ECB, a ktorý sa sústreďuje najmä na ozdravenie problematických oblastí aglomerácie veľkomiest.

ktoré by prípadne mohli brániť sociálne zodpovednému rozvoju územia. Pri podrobnejšom skúmaní sociálnych zdrojov (sociálneho kapitálu), ktoré sú k dispozícii na určitom území je potrebné rozlišovať medzi inštitucionálnym, kultúrnym, symbolickým, psychosociálnym a kognitívnym kapitálom.

— **Inštitucionálny kapitál:** do tejto oblasti spadajú schopnosti oficiálnych inštitúcií daného územia na ciele riešenie bezprostredných problémov, ako aj ich schopnosť konať, rýchlosť rozhodovacieho procesu, úroveň informovanosti organizácií a ich pružnosť, ako aj druh vzťahov medzi rôznymi organizáciami.

— **Kultúrny kapitál:** Zahŕňa tradície územia, vládnuce hodnoty a presvedčenia, jeho jazykové bohatstvo, ako aj sociálne vzťahy a vzorce správania ⁽⁷⁾.

— **Symbolický kapitál:** sa prejavuje v schopnosti územia zmobilizovať energiu potrebnú pre vlastný rozvoj a pôsobiť ako referencia pre podniky, ktoré tu pôsobia.

— **Psychosociálny kapitál:** tento druh kapitálu je založený predovšetkým na koncepte dôvery, na presvedčení, že existuje spoločný základ, ktorý má potenciál sa rozvíjať, ako aj na vedomí, že je možné vybudovať spoluprácu s jednotlivými skupinami a zväzmi.

— **Kognitívny kapitál:** Tu ide o kolektívne vedomosti, ktoré nesú byť zamenávané s vedomosťami jednotlivca. Odráža sa v organizáciách, ktoré tvoria vedomostnú infraštruktúru, t. j. vysokých školách, výskumných centrách, kultúrnych organizáciách a záujmových zväzoch, ako aj v podnikoch a organizáciách zodpovedných za rozvoj sociálneho dialógu ⁽⁸⁾.

2.4 Foresight ⁽⁹⁾(skúmanie budúcnosti): Budúcnosť ako výkon spoločnosti

Budúcnosť je potrebné formovať. Sú to práve ľudia, ktorí ju svojim cieľovým konaním a čiastočne neočakávanými následkami svojho konania formujú. Budúcnosť sa preto nedá ľahko a jednoducho predvídať, ale ani vytvárať ako spoločenský výkon. Systematickým premýšľaním o pravdepodobných alebo možných udalostiach je možné prispieť k formovaniu budúcnosti. Ako oblasť výskumu je systematické zaoberanie sa budúcnosťou jedným z nástrojov hľadania spôsobov formovania budúcnosti, ktorá by lepšie spĺňala naše očakávania. *Foresight* preto nepozostáva z predpovedania budúcnosti, ale z rozvoja predstáv o budúcnosti zmenenej v porovnaní s dnešnou situáciou, ktorá sa stáva uskutočniteľnou vďaka faktorom ako technologické zmeny, zmeny životných a pracovných podmienok, zákonov, geopolitickej situácie vo svete a pod.

⁽⁷⁾ V antropológickom zmysle pozostáva kultúra zo vzorcov správania, ktoré sú získavané zo symbolov, kresieb, správania a duševnej práce a sú odovzdávané ďalej (Alberoni: Consumi e società).

⁽⁸⁾ F. Alburquerque et al., *Learning to innovate*, seminár OECD, 30.9. – 1.10.1999, Malaga/Španien.

⁽⁹⁾ Definícia pojmu *Foresight*: Systematický participatívny proces na sprístupnenie informácií a rozvoja vízií pre strednodobú a dlhodobú budúcnosť s cieľom dospieť k rozhodnutiam a zmobilizovať zdroje spoločnej akcie.

2.4.1 Na podporu hlavných princípov stanovených Európskou radou v Lisabone, Komisia vytvorila predpoklady pre realizáciu európskeho výskumného priestoru⁽¹⁰⁾. Potrebné finančné prostriedky boli začlenené do 6. rámcového programu, pričom sa zvláštna pozornosť venovala regionálnemu skúmaniu budúcnosti⁽¹¹⁾. Následne vytvorila Komisia oddelenie pre vedecké a technologické skúmanie budúcnosti a vzťahy s IPTS⁽¹²⁾, aby ďalej šírila *foresight* ako inovatívny model.

2.5 Demokracia blízka občanom

2.5.1 V posledných rokoch bol potvrdzovaný nielen princíp **subsidiarity**, ale aj otázka **blízkości občanom** nadobúdala na význame. Táto sa vyvinula na kultúrny postoj, prostredníctvom ktorého občania vyjadrujú svoje pranie byť priamo zapojení do procesu vytvárania dôležitých rozhodnutí. Vďaka novým technológiám sa vedomosti šíria takou rýchlosťou a v takom rozsahu, ako to predtým bolo nemysliteľné.

3. Zdôvodnenie

3.1 Na začiatku tretieho tisícročia sa EÚ ocitáva zoči-voči hlbokosiahlym štrukturálnym zmenám, ktoré zmenili v priebehu niekoľko málo rokov globálne prostredie, v ktorom európske podniky operujú a zapájajú sa do hospodárskej súťaže, na nepoznanie. Medzi tieto zmeny patria predovšetkým:

- Vďaka viac ako dvom miliardám ľudí, ktorí pribudli do oblasti trhového hospodárstva podliehajúceho pravidlám WTO, sa počet dostupných pracovných síl na voľnom trhu zdvojnásobil.
- hospodárska revolúcia, vyvolaná globalizáciou, zmenili hlboko zakorenené hospodárske modely a rovnováhu medzi ponukou a dopytom.
- Na scénu vystúpili noví hospodárski konkurenti, medzi inými klastre, ktoré pribudli k tradičným účastníkom na trhu.
- Podniky sú stále silnejšie koncipované ako zložky systému, ktorý poskytuje integrované siete vedomostí.
- Úspech podniku závisí v čoraz väčšej miere od verejnej tvorby politiky na danom území, ktorá sa musí prejavíť v spoločnej strategickej vízii.

⁽¹⁰⁾ KOM(2002) 565, konečné znenie, 16.10.2002.

⁽¹¹⁾ <http://www.cordis.lu/rtd2002/foresight/main.htm>.

<http://www.cordis.lu/rtd2002/foresight/seminar.htm>.

<http://www.regional-foresight.de/>.

<http://prospectiva2002.jrc.es/>.

⁽¹²⁾ Inštitút pre technologické skúmanie budúcnosti je jedným zo 7. inštitútov, ktoré spadajú pod SVC (Spoločné výskumné centrum).

— Nové formy verejnej a súkromnej politiky v jednotlivých regiónoch sú celosvetovo vzájomne poprepájané, pričom toto spojenie vykazuje silné demografické a hospodárske deformácie.

— Na nových liberalizovaných svetových trhoch sa bezohľadne udomácnili nové agresívne stratégie hospodárskych a obchodných prienikov, ktoré sú vo svojej podstate zamerané na vyhľadávanie slabín zahraničných trhov, z ktorých môžu potom profitovať.

3.2 V Ahoovej správe⁽¹³⁾ sa zdôrazňuje, že je nutná zmena modelov v tvorbe politiky, aby Európa bola konkurencieschopná a aby si uvedomovala výzvy podmienené štrukturálnymi zmenami.

3.2.1 Táto zmena modelov si vyžaduje:

— jasné zmeny zamerané na konkrétne dokončenie európskeho vnútorného trhu, na podporu inovácie a marketing nových produktov a služieb, aby sme pôsobili proti roztriešťovaniu, ktoré je hlavnou prekážkou rozvoja investícií, podnikov a zamestnanosti,

— prehodnotenie konceptov mobility pracovných síl v EÚ: Únia musí vytvoriť kanály na výmenu a mobilitu medzi vedeckými ústavmi, podnikmi a štátnymi orgánmi jednotlivých krajín, ako aj nové formy dialógu, aby napomohla uskutočniť európsky model spoločnosti založenej na vedomostiach a podporila vznik nových generácií klastrov vedomostí, nových technologických a priemyselných parkov, ako aj kompetenčných centier, technologických platforiem a klastrov,

— nový spoločný strategický koncept s nástrojmi participatívneho skúmania budúcnosti s cieľom zvládnutia vnútorných sociálnych a vonkajších hospodárskych výziev a zmenšenia priepasti medzi politickými cieľmi a konkrétnymi požiadavkami zapojenia všetkých regiónov, ktoré sa chcú odhodlať vykročiť smerom k spoločnosti založenej na vedomostiach,

— postupné vytvorenie vysoko profesionálnych „katalyzátorov vývoja“⁽¹⁴⁾ na jednotlivých územiach,

— podpora vytvorenia európskeho technologického inštitútu⁽¹⁵⁾ na zabránenie odlivu špičkových odborníkov v oblasti vedy resp. ich prilákanie z iných častí sveta do Európy, aby tak európske výkony v oblasti výskumu a inovácií získali nové impulzy,

⁽¹³⁾ „Creating an Innovative Europe“, správa o výskume a inovácii vypracovaná skupinou nezávislých odborníkov, ktorej predsedal Esko Aho, január 2006.

⁽¹⁴⁾ Osoby so zodpovedajúcim profesionálnym a technologickým pozadím, ktoré za pomoci technologických centier môžu podporovať malé a stredné podniky v inovačnom procese.

⁽¹⁵⁾ Pozri závery Európskej rady z 15.–16. júna 2006.

— rozhodné opatrenia EÚ na podporu pracovného preškolenia a na vyvinutie vhodných multidisciplinárnych profesionálnych profilov.

3.3 Výskum a vývoj, dizajn, výroba, logistika ⁽¹⁶⁾, marketing a služby pre zákazníkov sú stále viac integrované a tvoria jeden celok, ktorý spája zákazníkov s vývojármi, ktorí pripravujú nové produkty.

3.4 Nová podniková štruktúra je stále menej ovplyvňovaná vlastníctvom hmotného zariadenia a stále viac vlastníctvom nehmotného tovaru. Toto si vyžaduje lokalitu dobre vybavenú vhodnými štruktúrami tvorby regionálnej politiky potrebnými na podporu výrobných a odbytových kapacít pre tovary a služby a na zabezpečenie najlepších možných služieb pre zákazníkov.

3.5 Vytvorenie jednoznačnej regionálnej a miestnej identity, ktorá sa prejavuje vo forme sociálneho kapitálu, je jedným z rozhodujúcich faktorov, a to nielen na zmiernenie nebezpečenstva relokácií podnikov, ale aj preto, že nové umiestňovanie podnikov si vyžaduje špeciálne prispôbené a kvalitné služby na mieste. Takúto vysokú úroveň je možné dosiahnuť len so zodpovedajúco vyškolenými a senzibilizovanými pracovnými silami.

3.6 Uvedomovanie si regionálnej/miestnej identity u občanov, rozhodujúcich činiteľov v oblasti politiky a u sociálnych partnerov umožňuje integrovaný prístup k ekologickej a sociálnej trvalej udržateľnosti, ktorý by mohol ešte zvýšiť atraktivitu danej lokality.

3.7 Objavenie regionálnej a miestnej identity je založené na zmesi podpory, uznania a empatie pre súhrn spoločných hodnôt v rámci spoločnej vízie do budúcnosti. K podpore regionálnej a miestnej identity prispievajú:

— modely participatívnej a transparentnej tvorby politiky, ktoré sú realizované prostredníctvom delby právomocí rôznym aktérom a verejným a súkromným rozhodovacím centrami, prostredníctvom rozširovania kapacít na optimalizáciu organizačných, administratívnych a výkonných štruktúr, ako aj trvalo udržateľným hospodárením s dostupnými zdrojmi napríklad v oblasti dopravy, zdravotných služieb, materiálnych zdrojov, infraštruktúry, IKT atď.,

— vytvorenie „príťažlivého“ imidžu regiónu,

— analýzy SWOT ⁽¹⁷⁾,

⁽¹⁶⁾ Pozri „Európska politika v oblasti logistiky“.

⁽¹⁷⁾ Anglická skratka SWOT znamená *Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats*, teda silné stránky, slabiny, príležitosti a hrozby.

— participatívne skúmanie budúcnosti, zamerané na vytvorenie vedomia spoločných vízií a stratégií,

— sieťová práca a výmena osvedčených postupov medzi jednotlivými regiónmi,

— *benchmarking*, aby sa porovnaním dalo poukázať na dobré výsledky regiónu.

4. Integrovaný územný prístup a systémy skúmania budúcnosti v oblasti územnej inovácie a výskumu

4.1 Integrovaný územný prístup a ľudské zdroje an miestnej úrovni

4.1.1 Aby mohli byť ľudské zdroje určitého územia efektívne využité, musia byť zohľadnené tieto aspekty:

— spoločný a strategický názor (skúmanie budúcnosti) na strednodobé a dlhodobé perspektívy technologického a inovačného rozvoja regiónu,

— štruktúrovaný sociálny dialóg na regionálnej a miestnej úrovni; v tejto súvislosti má zásadný význam rozsiahle zohľadnenie existujúcich právnych nástrojov v oblasti informácií a konzultácií ⁽¹⁸⁾,

— vzdelávacie štruktúry s vysokou kvalitou, ktoré sú zamerané na sústavnú kvalifikáciu ľudských zdrojov orientovanú na profesijné profily potrebné vzhľadom na perspektívy regionálneho rozvoja v rámci celosvetovej hospodárskej súťaže,

— predpokladá sa využívanie početných sociálnych nástrojov pre ľudské zdroje, ktoré sú postihnuté buď náhlymi zmenami trhu, ktoré im bránia v akomkoľvek rozvoji alebo úpadkom oblastí náchylných ku krízam,

— politika zameraná na sociálnu integráciu a rešpektovanie etnických menšín,

— inteligentné a zodpovedné vytváranie pružnosti v prospech rozsiahlych možností profesionálnej sebarealizácie („flexibility“ ⁽¹⁹⁾);

— rozsiahle zapojenie občanov.

4.2 Integrovaný územný prístup a rozvoj nového a silnejšieho podnikateľského sektora

4.2.1 Integrovaný územný prístup môže byť podnetom a podporovať zakladanie a rozširovanie podnikov, najmä MSP, a to prostredníctvom vytvárania týchto vhodných podmienok:

— zjednodušenie administratívnej záťaže a odstránenie byrokratických prekážok pre zakladanie a rozširovanie podnikov,

⁽¹⁸⁾ Pozri dokument Európskej konfederácie odborových zväzov (ETUC) „Reštrukturalizácia – predvídanie reštrukturalizácie a jej sprevádzanie a podpora zamestnanosti: úloha Európskej únie“ (výkonný výbor ETUC, Brusel, 14.–15. júna 2005).

⁽¹⁹⁾ Flexicurity podľa vzhľadu Dánska, ECO/167, spravodajkyňa: Anita VIUM.

- štruktúry vzdelávania, profesijného odborného vzdelávania a ďalšie odborného vzdelávania, vzdelávania učňov s praktickými a teoretickými blokmi a sústavného ďalšieho vzdelávania v priebehu pracovného života, ktoré by mali sociálni partneri za pomoci bilaterálnych grémií spravovať so zameraním na budúcnosť,
 - integrované siete vysokých škôl, podnikov a výskumných centier, s pracovnými plánmi a metodologickými postupmi, ako aj homogénnymi štruktúrami, ktoré sú zamerané na transfer technológií,
 - vytváranie nových a oživovanie existujúcich priemyselných oblastí a technologickej vedomostných centier, ako aj integrovaných technologickej platform, v rámci ktorých by priemyselné oblasti založené na technológii rozširovali svoju činnosť na nové lokality na získanie know-how a na praktický výskum a – za predpokladu, že sa vzdáme konceptu miestnej blízkosti – vytvárali výrobné a odbytové systémy založené na spoločných hodnotách a stratégiách učiacich sa komunit (*learning communities*),
 - vytvorenie (aj za pomoci regionálnych agentúr pre rozvoj) vzájomne prepojených priemyselných a technologickej parkov, s cieľom rozvíjať v regiónoch primeranú infraštruktúru na zakladanie nových podnikov,
 - zlepšenie možností prístupu k finančným a úverovým zdrojom, a to aj prostredníctvom realizácie mechanizmov, ako napríklad iniciatívy Jeremie (*Joint European Resources for Micro to Medium Enterprises*) pre malé a stredné podniky, v celej Únii,
 - vytvorenie a šírenie mechanizmov na podporu sociálnej zodpovednosti podnikov,
 - podpora a posilňovanie spolupráce medzi sociálnymi partnermi a miestnymi hospodárskymi a sociálnymi aktérmi, a to prostredníctvom posilnenia ich výkonnosti ako inštitúcie a rozšírením sociálneho dialógu,
 - modernizácia miestnych systémov digitálnej komunikácie medzi všetkými hospodárskymi a sociálnymi aktérmi na mieste a príslušnými súkromnými a verejnými orgánmi a úradmi; osobitnú pozornosť je pritom potrebné venovať nástrojom ako *eGovernment*, *eBusiness*, *eCommerce*, telepráci ako aj vysokovýkonnej širokopásmovej komunikačnej sieti, ako napríklad sieti pre sprostredkovanie informácií GEANT⁽²⁰⁾ a systémom GRID⁽²¹⁾,
- posilnenie hodnôt, požadovaných v rámci programu JESSICA, ktorý je zameraný na integráciu veľkomestských okrajových oblastí,
 - infraštruktúry na podporu fyzickej, hospodárskej a sociálnej bezpečnosti občanov, podnikov a práce,
 - trvalá udržateľnosť integrovaného územného prístupu miestnej a regionálnej priemyselnej politiky; zlepšenie ochrany životného prostredia v rámci hospodárskych a priemyselných zmien.
- 4.3 *Integrovaný územný prístup, rámcový program pre konkurencieschopnosť a inováciu a súlad s inými oblasťami politiky Spoločenstva*

V roku 2005 dodali hlavy štátov a predsedovia vlád obnovenej Lisabonskej stratégie ďalší politický impulz tým, že osobitne zdôraznili do akej miery môžu európske hodnoty podnikatí modernizáciu hospodárstva a spoločnosti v globalizovanom svete.

4.3.1 Európska rada v marci 2006 stanovila priority, ktoré je potrebné sledovať v rámci prepracovaného partnerstva pre rast a zamestnanosť:

- viac investícií do vedomostí a inovácie,
- mobilizácia podnikateľského potenciálu, najmä MSP,
- vytvoriť viac nových, stabilných pracovných príležitostí pre prioritné skupiny obyvateľstva, najmä pre mladých ľudí⁽²²⁾, ženy, starších pracovníkov a ľudí s postihnutím, ako aj púre legálnych prisťahovalcov a menšiny.

4.4 Najmä program pre konkurencieschopnosť a inováciu zjednocuje v koherentnom rámci početné aktivity, ktoré sú zamerané na riešenie dôležitých problémov v oblasti konkurencieschopnosti a inovácie hospodárskeho a sociálneho súkolia Európskej únie a na vytváranie inovatívnych a produktívnych ekologických aktivít, pri ktorých sú sociálne zlučiteľné zdroje využívané efektívne.

4.5 Spomínaný špecifický program „Kapacity“ v siedmom rámcovom programe je zameraný na posilnenie výskumnej a inovačnej schopnosti, najmä prostredníctvom

- podpory MSP pri vyčleňovaní výskumných aktivít,

⁽²²⁾ Pozri napríklad Pakt pre mládež francúzskej vlády.

⁽²⁰⁾ Projekt GEANT vznikol v rámci spolupráce medzi 26 národnými výskumnými a vzdelávacími sieťami v 30 krajinách Európy, Európskou komisiou a DANTE (*Delivery of Advanced Network Technology to Europe*). Hlavným cieľom tohto projektu bolo vytvorenie siete GEANT, špeciálnej sieťovej multigigabyteovej databázy pre potreby výskumu a vzdelávania.

⁽²¹⁾ GRID je systém na integráciu a koordináciu zdrojov a užívateľov rôznych domén, napríklad lokalita, v ktorej sa nachádza užívateľ a server, rozličné administratívne oddelenia v jednom resp. rôznych podnikoch. Okrem toho sú v rámci systému v tejto súvislosti diskutované aj iné otázky: bezpečnostné opatrenia, platby, príslušnosť atď.

- podpory nadnárodných sietí „regiónov založených na vedomostiach“ pri vytváraní klastrov, sietí jednotlivých odvetví a technologických a priemyselných parkov, na ktoré majú byť napojené vysoké školy, výskumné centrá, podniky a regionálne orgány,
- mobilizácia výskumného a inovačného potenciálu regiónov konvergencie a najodľahlejších regiónov, a síce v súlade s aktivitami v rámci štrukturálnych fondov a kohézneho fondu.

4.5.1 Zapojenie MSP do výskumných a inovačných aktivít je však potrebné optimalizovať aj v rámci ostatných programov 7. rámcového programu („Spolupráca“, „Myslienky“, „Ľudia“).

4.5.2 Ďalším dôležitým znakom všetkých programov je záväzok k podpore valorizácie výsledkov výskumu, čo je do veľkej miery v oblasti zodpovednosti miestnych a regionálnych orgánov. Na základe týchto konštatovaní považuje EHSV za nevyhnutnú vysokú úroveň koordinácie, koherencie a synergie s opatreniami Spoločenstva v oblasti regionálnej politiky a súdržnosti a s inými nástrojmi Spoločenstva na podporu územnej súdržnosti, ako aj so všeobecným a odborným vzdelávaním.

4.5.3 Okrem toho je nutné skoordinať už spomínané aktivity s regionálnou politikou v kontexte reformovaných európskych štrukturálnych fondov.

4.6 Aby mohli byť takéto iniciatívy realizované priamo na mieste, vyžadujú si vysokú úroveň koordinácie na zabezpečenie synergie a zabránenie prekrývaniu a vzájomným konfliktom, a najmä aj

- pružné podmienky, umožňujúce vytváranie synergií ako aj zodpovedajúce regionálne a miestne programy na prepojenie medzinárodných výskumných partnerov. Cieľom je naplnenie kritérií nadnárodnosti európskych projektov a realizácia výsledkov výskumu vo forme reálneho nárastu konkurencieschopnosti a zamestnanosti, ktoré môžu byť pomocou trvalých územných sietí medzi vysokými školami, priemyslom a výskumnými centrami prispôbené priamo prebiehajúcim priemyselným zmenám,
- pokrokové štruktúry pre všeobecné a odborné vzdelávanie, ktoré by funkčne zodpovedali požiadavkám hospodárskeho a priemyselného vývoja založeného na vedomostiach. Takéto štruktúry musia byť založené na vzdelávacích programoch zameraných na nové modely v oblasti technológie a výroby, v oblasti maloobchodu a spotreby, ako aj na systémoch sústavného ďalšieho vzdelávania, v rámci ktorých je možné predvídať reakcie na priemyselné zmeny a zmeny trhu,

- opatrenia na vytváranie kapacít vo vzťahu k inštitúciám, zväzom a sociálnemu dialógu s cieľom dosiahnuť efektívne plánovacie schopnosti a optimalizovať výskum a transfer technológie. Realizácia musí prebiehať v súlade s predstavami všetkých zainteresovaných hlavných hospodárskych a sociálnych aktérov na mieste a musí sa zameriavať na vytvorenie nových príležitostí pre podniky a možnosti vzdelávania, vyššej kvalifikácie a nových profesijných profilov pre ľudské zdroje,

- integrovaná regionálna a miestna politika, v rámci ktorej je mobilizovaný potenciál miestneho vývoja a posilňovaná schopnosť inovatívneho prispôbenia sa a plánovania do budúcnosti, s cieľom profitovať z výhod nových tokov tovarov a služieb a z ľudských zdrojov a kapitálu, ktoré vznikajú z globalizácie,

- konsolidovaný sociálny dialóg na miestnej a regionálnej úrovni, ktorý je dôležitý pre maximálne využitie výhod z predvídaní priemyselných zmien a zmien na trhu, ako aj zo všeobecného a odborného vzdelania ľudských zdrojov. V rámci tohto dialógu je potrebné zaistiť aj novú bezpečnosť pracovnej kariéry a novú pružnosť výroby, maloobchodu a služieb.

4.6.1 Výbor sa však domnieva, že tak 7. rámcový program pre VTR, ako aj nový program pre konkurencieschopnosť a inováciu, ku ktorým sa už výbor vyjadroval, sú založené príliš na prístupe „zhora nadol“, a preto v súčasnosti ešte neumožňujú v rámci spoluzodpovednosti odporúčané zapojenie a skutočnú aktívnu účasť verejných a súkromných aktérov rozvoja na miestnej a regionálnej úrovni. Pri takomto prístupe v podstate nie je zohľadnená úloha miestnych aktérov ako spoluzodpovedných činiteľov tvorby európskej politiky.

4.6.2 Európska únia by mala – o. i. prostredníctvom oboch už uvedených nástrojov – podporovať novú formu partnerstva na miestnej úrovni za účasti úradov, hospodárskych aktérov a najmä sociálnych partnerov a novú generáciu „miestnych a regionálnych zväzov pre rozvoj v globalizácii“⁽²³⁾. Na tom by sa mali podieľať všetci zainteresovaní do zmien v oblasti hospodárstva a politiky zamestnanosti, aby dokázali primerane reagovať na výzvy vyplývajúce z trhov a hospodárskej súťaže, pričom je potrebné myslieť v širších súvislostiach než len na miestnej úrovni, keďže táto sa stáva vzhľadom na ostatné vzájomne prepojené hospodárske priestory nebezpečnou hranicou.

⁽²³⁾ Pozri *Pacte industrial de la regio metropolitana de Barcelona* (<http://www.pacteind.org/eng/activities/>), v ktorom je stanovené, že konkurencieschopnosť regiónu závisí od kvality podnikov apracovných síl v tomto regióne.

4.7 Integrovaný územný prístup, participatívna tvorba politiky, sociálni partneri a občianska spoločnosť

4.7.1 Významná súčasť opatrení v prospech trvalo udržateľnej konkurencieschopnosti spadá do kompetencie miestnej a regionálnej úrovne. Pre túto úroveň **sú mimoriadne dôležité systémy tvorby politiky a spolupráca** medzi rôznymi miestnymi a regionálnymi územnými celkami, rôznymi úradmi a inštitúciami, sociálnymi partnermi, podnikmi a hospodárskymi a sociálnymi aktérmi občianskej spoločnosti, ktorí sú aktívni na mieste.

4.7.2 V otázke tvorby politiky poukazuje výbor na jedno zo svojich už prijatých stanovísk: „Súkromné zainteresované subjekty by mali konať a prevziať zodpovednosť prostredníctvom hmatateľných príspevkov a činov. Sociálny a občiansky dialóg je dôležitým nástrojom [...]“⁽²⁴⁾.

4.7.3 V otázke rozširovania sociálneho dialógu poukazujeme na to, že „výbor súhlasí s názorom Komisie, že sociálni partneri môžu na základe svojich poznatkov ... plniť zvláštnu alarmujúcu funkciu.“

4.7.4 Výbor je tohto názoru, že je potrebné zaviesť do praxe nekomplikované, proaktívne a reaktívne **sociálne a rozhodovacie systémy založené na účasti**, v rámci ktorých je zaručené vysoké, kvalitné zapojenie politickej, hospodárskej a sociálnej demokracie a nie je komplikovaný ani spomaľovaný rozvoj opatrení a iniciatív.

4.7.5 Zvlášť dôležitý je rozvoj **spoločného strednodobého a dlhodobého konceptu**, stanovenie a rozdelenie kompetencií s ohľadom na spoločné priebežné ciele, ako aj využitie pokroko-

vých a na regionálnej úrovni overených nástrojov, ako napríklad **skúmanie budúcnosti (foresight)**.

4.8 Integrovaný územný prístup a stratégia tvorby politiky v prospech sociálne zodpovedného rozvoja regiónov.

4.8.1 V našom prostredí, ktoré je otvorené celosvetovej hospodárskej súťaži je potrebné v rámci stratégie tvorby politiky v prospech sociálne zodpovedného rozvoja regiónov zaručiť trvalú dynamiku rozvoja s vysokou sociálnou kvalitou. Takáto stratégia musí preto zahŕňať najmä tieto aspekty:

- sústavné zlepšovanie kognitívnych a inovatívnych kvalít a schopností územného výrobného systému prostredníctvom systematických analýz a spoločné odhady sociálneho, hospodárskeho a technologického vývoja,
- vytvorenie globálnych referenčných sietí pre verejný a súkromný sektor na zabezpečenie jednoznačného trvalého vzájomného pôsobenia so svetovým trhom,
- vysoká úroveň ekologickej a sociálnej trvalej udržateľnosti rozvoja, a to tak vzhľadom na výrobu ako aj vzhľadom na spotrebu,
- efektívne a konsolidované metódy tvorby, šírenia a kolobehu vedomostí, informácií a sústavného ďalšieho vzdelávania aktérov v oblasti technológie, ako aj užívateľov a koncových spotrebiteľov,
- vypracovanie „miestnych a regionálnych sociálnych bilancií“ na meranie, kontrolu a hodnotenie dynamiky, ktorá je potrebná pre dosiahnutie kvalitatívnych a kvantitatívnych cieľov na základe spoločných noriem a metód na európskej úrovni.

V Bruseli 13. septembra 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

⁽²⁴⁾ Pozri Cesta keurópskej spoločnosti založenej na vedomostiach – príspevok organizovanej občianskej spoločnosti k Lisabonskej stratégii „(prieskumné stanovisko)“, spravodajcovia: OLSSON, BELABED, VANIERSEL.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Príspevok celoživotného vzdelávania podporovaného informačnými technológiami k európskej konkurencieschopnosti, priemyselným zmenám a rozvoju spoločenského kapitálu“

(2006/C 318/03)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 19. januára 2006 v súlade s článkom 29 ods. 2 vnútorného poriadku rozhodol vypracovať stanovisko z vlastnej na tému: „Príspevok celoživotného vzdelávania podporovaného informačnými technológiami k európskej konkurencieschopnosti, priemyselným zmenám a rozvoju spoločenského kapitálu“.

Poradná komisia pre priemyselné zmeny, poverená prípravou prác výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 31. augusta 2006. Spravodajcom bol pán Marian Krzaklewski. Pomocným spravodajcom bol pán András Szücs.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429. plenárnom zasadnutí 13. a 14. septembra 2006 (schôdzi z 13. septembra 2006) hlasmi 181 za, 6 proti, pričom 11 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Návrhy a odporúčania

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor je presvedčený, že používanie elektronických médií pri vyučovaní a odbornej príprave – elektronické vzdelávanie (*e-Learning*)⁽¹⁾ – by malo Európskej únii pomôcť realizovať činnosti zamerané na zvýšenie efektívnosti a kvality vzdelávania, vrátane vzdelávania a odbornej prípravy na pracovisku. To, spoločne s inými opatreniami, zníži náklady na odbornú prípravu zamestnancov, čím sa podstatne zvýši konkurencieschopnosť podnikov, predovšetkým MSP.

1.2 Výbor je presvedčený, že vzdelávanie a odborná príprava podporované informačnými a komunikačnými technológiami (IKT) je v EÚ stále nedôsledné. Je to spôsobené jazykovou a kultúrnou rôznorodosťou a nezrelosťou príslušných trhov.

1.2.1 Aby sa táto situácia zmenila, všetky vzdelávacie zariadenia, vrátane tých, ktoré pôsobia v oblasti celoživotného vzdelávania (*LL – lifelong learning*)⁽²⁾, by mali byť otvorenejšie voči novým formám učenia a mali by byť ochotné využívať ich v čoraz väčšej miere za podpory integrácie vedomostí a skúseností s cieľom dosiahnuť synergiu s plánovaným technologickým a hospodárskym rozvojom.

1.2.2 Výbor sa domnieva, že Európska komisia má ideálnu príležitosť na určenie nového smeru v tomto kontexte. Otázka komunikácie a koordinácie je preto obzvlášť dôležitá pre útvary Komisie, najmä v oblasti vzdelávania a informačnej spoločnosti.

1.2.3 Je načas uznať, že elektronické vzdelávanie sa stalo súčasťou bežného vzdelávacieho systému, a tiež že došlo ku

konsolidácii odborných poznatkov v tejto oblasti. To zabezpečí využívanie konzistentných prístupov a prispeje k prejavu prínosu elektronického vzdelávania.

1.3 EHSV je presvedčený, že v EÚ je potrebné zvýšiť povedomie o IKT, predovšetkým čo sa týka spôsobov, akými tieto technológie môžu podporovať odbornú prípravu v priemysle a celoživotné vzdelávanie, napr. prostredníctvom:

— odbornej prípravy do značnej miery priamo na pracovisku, so zameraním na riešenie súčasných problémov v danom kontexte,

— metód a prístupov, ktoré uznávajú predchádzajúce dosiahnuté výsledky vo vzdelávaní, získané tiež v práci a praxi, a podnecujú k aktívnemu zapájaniu sa do vzdelávacích činností, ako individuálnych, tak aj skupinových.

1.4 EHSV vyzýva inštitúcie a členské štáty EÚ, aby pri zavádzaní rozvojových programov súvisiacich s vytvorením informačnej spoločnosti mali na pamäti, že tieto procesy nesmú viesť k žiadnej forme vylúčenia. Preto sa nesmú vytvárať žiadne sociálne, hospodárske či regionálne prekážky brániace v prístupe k elektronickej infraštruktúre ako nástroju učenia.

1.4.1 Výbor zdôrazňuje, že kľúčovou podmienkou na využívanie IKT v celoživotnom vzdelávaní, najmä vo vidieckych oblastiach a malých mestách Spoločenstva, je podpora zo strany EÚ a vlád členských štátov zameraná na širokopásmové internetové pripojenie⁽³⁾ umožňujúce prístup k systémom elektronického vzdelávania. Situácia v tejto oblasti je mimoriadne zložitá

(1) Elektronické vzdelávanie (*e-Learning*): využívanie nových multi-mediálnych technológií a internetu na zlepšenie kvality vzdelávania prostredníctvom uľahčenia prístupu k materiálom a službám, ako aj diaľkovej komunikácii a spolupráci.

(2) Celoživotné vzdelávanie (*lifelong learning – LL*): výraz, ktorým sa označuje skutočnosť, že získavanie nových vedomostí sa v súčasnosti považuje za nepretržitý proces, ktorý sa nekončí ukončením strednej alebo vysokej školy, ale nepreušovane pokračuje počas celého profesionálneho života každého jednotlivca, dokonca aj po odchode do dôchodku. Týka sa všetkých životných etáp a všetkých sociálnych skupín, a to do veľkej miery vďaka možnostiam, ktoré ponúka elektronické vzdelávanie (zdroj: www.elearningeuropa.info).

(3) Širokopásmové internetové pripojenie – veľkokapacitný komunikačný kanál, umožňujúci rýchly a ľahký prístup k informáciám a systémom elektronického vzdelávania (zdroj: www.elearningeuropa.info).

v nových členských štátoch. To ešte viac umocňuje tvrdenie, že prístupu k širokopásmovému internetovému pripojeniu sa nesmú klásť žiadne prekážky.

1.4.2 V tejto súvislosti sa EHSV obracia na Komisiu, aby otázku prístupu k širokopásmovému pripojeniu uznala za súčasť rozsiahlejšej stratégie, ktorej cieľom by bolo zabezpečiť, aby prístup k elektronickým technológiám (*eAccess*) získal status služby všeobecného záujmu.

1.5 Výbor sa domnieva, že v otázke elektronického diaľkového vzdelávania a odbornej prípravy je potrebné venovať osobitnú pozornosť nebezpečenstvu vzniku generačných rozdielov, a to najmä preto, že čoraz viac činností v oblasti celoživotného vzdelávania dospelých bude prebiehať prostredníctvom IKT.

1.6 EHSV by chcel taktiež upozorniť na to, že elektronické vzdelávanie by malo byť naprojektované tak, aby rešpektovalo potreby nevidiacich. Keďže technické riešenia súvisiace s touto oblasťou sú známe, autori učebníc týkajúcich sa elektronického vzdelávania by mali vychádzať zo súboru pravidiel vypracovaných organizáciami, ktoré zastupujú nevidiacich.

1.7 EHSV je presvedčený, že elektronické vzdelávanie by malo byť účinným nástrojom zvyšovania konkurencieschopnosti podnikov a ich obchodného potenciálu, najmä potenciálu MSP, ktoré musia zohrávať kľúčovú úlohu pri podpore hospodárskeho rastu a vytváraní pracovných miest.

1.8 Výbor sa domnieva, že rozšírenie rozsahu podpory IT pre celoživotné vzdelávanie v EÚ bude významným prínosom nielen pre zvýšenie konkurencieschopnosti podnikov, ale tiež na rast sociálneho kapitálu pracujúcich, čo by malo zvýšiť hodnotu kapitálu európskych podnikov.

1.9 EHSV konštatuje, že je naliehavo potrebné definovať novú úlohu občianskej spoločnosti a dialógu medzi sociálnymi partnermi pri podpore a zavádzaní celoživotného vzdelávania podporovaného informačnými technológiami na pracovných trhoch EÚ. Príprava všetkých európskych spoločností na celoživotné vzdelávanie podporované IKT pomôže vytvoriť európsky vedomostný priestor, ako aj spoločnosť založenú na vedomostiach (*).

1.10 Výbor poznamenáva, že integrácia IKT v oblasti vzdelávania a skonsolidovanie elektronického vzdelávania sa uskutočnilo v menšej miere, než sa očakávalo. Preto vyzýva príslušné orgány na európskej a národnej úrovni, aby prijali opatrenia,

(*) Spoločnosť založená na vedomostiach – spoločnosť, ktorej procesy a prax sú založené na vytváraní, šírení a využívaní poznatkov na sústavné zlepšovanie zručností a plnohodnotné zapojenie sa do rodinného a profesionálneho života spoločnosti, KOM(2001), 678, konečné znenie.

ktoré by výrazne zvýšili využívanie elektronického vzdelávania. Takýto vývoj môže značne prispieť k zvýšeniu konkurencieschopnosti a produktivity priemyslu.

1.11 EHSV vyzýva inštitúcie EÚ, aby venovali osobitnú pozornosť potrebám MSP, ich sieťam a zastupiteľským organizáciám s cieľom zabezpečiť, aby čo najlepšie využili IKT na účely odbornej prípravy.

1.12 Výbor je presvedčený, že pomocou komplexných programov a podnetov je potrebné sústavne a systematicky podporovať učiteľov moderných technológií a metodológií (pedagogika v oblasti IT).

1.13 EHSV by chcel zdôrazniť, že Európska komisia by mala venovať mimoriadnu pozornosť otázke práv duševného vlastníctva v oblasti IT vzdelávania.

1.14 V konečných záveroch svojich návrhov a odporúčaní výbor navrhuje, aby sa v súlade s terminológiou zavedenou v EÚ, ako *e-Europe*, elektronické vzdelávanie (*e-learning*), počítačové zručnosti (*e-skills*), atď. zaviedol pre celoživotné vzdelávanie podporované IKT výraz *e-LL* (*e-lifelong learning*), čím sa zdôrazní úloha a potreba rozvíjania a rozširovania tejto formy vzdelávania v rámci *akčného plánu e-Europe* a následnej iniciatívy i2010.

2. Úvod a dôvod vypracovania stanoviska

2.1 Stanovisko skúma prínos celoživotného vzdelávania podporovaného IKT k zvýšeniu konkurencieschopnosti, priemyselným zmenám a rozvoju spoločenského kapitálu v Európskej únii.

2.2 V súlade s uskutočňovaním Lisabonskej stratégie sa celoživotné vzdelávanie stáva jednou z najdôležitejších koncepcií vzdelávacej politiky a nových vzdelávacích programov EÚ na obdobie rokov 2007 – 2013 (*). Flexibilné a otvorené metódy vzdelávania a odbornej prípravy využívajúce IKT budú určite zohrávať kľúčovú úlohu v rozvoji hospodárstva založeného na vedomostiach.

2.3 V návaznosti na prelomový program *e-Europe* a opatrenia na zavedenie elektronického vzdelávania (*e-learning*), ktoré už priniesli sľubné výsledky, je potrebné zvážiť, ako by sa dali tieto úspechy využiť vo vzťahu k zmenám v priemysle, ako vytvárať ďalšie príležitosti spojené s týmito úspechmi a ako načrtnúť perspektívy do budúcnosti.

(*) „Integrovaný program činnosti v oblasti celoživotného štúdia“, KOM(2004) 474, konečné znenie, 14.07.2004.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Európsky parlament a Rada Európskej únie uznali význam informačných technológií pre rozvoj ľudských zdrojov a prijali viacročný program ⁽⁶⁾ (2004 – 2006) pre účinnú integráciu IKT do vzdelávacích systémov v Európe. Základným cieľom tohto programu je využívanie IKT na zabezpečenie vysokej kvality vzdelávania a odbornej prípravy v kontexte celoživotného vzdelávania.

3.2 V uplynulom desaťročí dominovalo otvorené, flexibilné diaľkové vzdelávanie spoločne s elektronickým vzdelávaním. V súčasnosti sa mu opäť venuje pozornosť, tentoraz v širších súvislostiach. Vzdelávanie podporované IKT, čiže elektronické vzdelávanie umožňuje väčšiu flexibilitu nášho života, vzdelávania a práce a je považované za jeden z hlavných spôsobov dosiahnutia cieľov Lisabonskej stratégie. Čoraz väčší význam nadobúda neformálne ⁽⁷⁾ a mimo-inštitucionálne ⁽⁸⁾ vzdelávanie sa a odborná príprava priamo na pracovisku.

3.3 Stanovisko EHSV z roku 2004 na tému „Zlepšovanie implementácie Lisabonskej stratégie“ ⁽⁹⁾ zdôraznilo potrebu preskúmania nových možností znalostnej ekonomiky a významu väčšej expanzie informačných technológií a inovačných procesov.

3.3.1 Taktiež upozornilo na nedostatky vo vzdelávacích systémoch a na potrebu lepšej integrácie sociálneho rozmeru.

3.4 Niektoré iniciatívy Únie v oblasti vzdelávania podporovaného IKT, ktoré sa realizovali v priebehu uplynulej dekády priniesli mimoriadne dobré výsledky, ale niektoré z nich sa ukázali ako nekoherentné a nedosiahli plánované kvantitatívne a kvalitatívne výsledky.

3.4.1 Prvé modely s prvkami elektronického vzdelávania boli zamerané na jednotlivcov a odovzdávanie vopred určených poznatkov „zhora“. Ich súčasťou nebolo žiadne didaktické poradenstvo či podpora hodnotiteľov a čiastočne boli sklamaním pre tých, ktorí sa medzi prvými snažili prispôsobiť tejto forme vzdelávania.

⁽⁶⁾ Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 2318/2003/ES z 5. decembra 2003 o programe eLearning.

⁽⁷⁾ Neformálne vzdelávanie sa (*non-formal learning*) prebieha popri hlavných prúdoch vzdelávania a odbornej prípravy a zvyčajne nie je ukončené vydaním oficiálnych dokladov. Neformálne vzdelávanie môže byť umožňované na pracovisku a v rámci aktivít občianskych združení a organizácií (napr. mládežnícke organizácie, odbory a politické strany). Môže sa uskutočňovať aj formou kurzov alebo služieb, ktoré boli vytvorené na doplnenie formálnych systémov vzdelávania. Európska Komisia, SEC(2000) 1832.

⁽⁸⁾ Neinštitucionálne vzdelávanie sa (*informal learning*) je získavanie poznatkov vychádzajúce z každodenných situácií v pracovnom či rodinnom prostredí alebo počas voľnočasových aktivít. Nie je ani štruktúrované, ani formálne (v zmysle stanovenia cieľov, počtu hodín alebo zdrojov). Z hľadiska vzdelávajúceho sa ide o mimovoľné učenie sa (náhodné). Zvyčajne nevedie k získaniu osvedčenia.

Európska Komisia, SEC(2000) 1832.

⁽⁹⁾ „Zlepšovanie implementácie Lisabonskej stratégie“ (CESE 1438/2004).

3.4.2 Rýchly technologický vývoj, zvýšený hospodársky tlak a odlišné tempo vládnych opatrení v priebehu posledných niekoľkých rokov, ktoré mali prispieť k zavedeniu IKT do oblasti vzdelávania a odbornej prípravy nedokázali v dostatočnej miere zabezpečiť rozvoj odborných zručností.

3.5 EU si stanovila, že v roku 2010 bude 12,5 % dospelých obyvateľov EÚ vo veku 25 až 64 rokov zapojených do rôznych foriem celoživotného vzdelávania, kým v súčasnosti je to v priemere 10 % ⁽¹⁰⁾. Stanovené ciele je však možné dosiahnuť len prostredníctvom intenzívnejšieho rozširovania vzdelávania a odbornej prípravy podporovaných IKT.

3.5.1 Vzhľadom na skutočnosť, že v horizonte nasledujúcich piatich rokov bude iba 15 % novovytvorených pracovných miest určených pracovníkom s nízkou kvalifikáciou, kým 50 % bude vyžadovať vysokokvalifikovaných pracovníkov ⁽¹¹⁾, sú výzvy, ktorým čelia vzdelávacie a odbornoprípravné programy Komisie a členských štátov EÚ o to väčšie.

3.6 Novou iniciatívou EÚ v súvislosti s oznámením Komisie „Iniciatíva i2010“ ⁽¹²⁾ je iniciatíva digitálnej integrácie (*e-Inclusion*), ktorý sa zameriava jednak na integráciu IKT a jednak na využívanie IKT ako prostriedku na dosiahnutie integrácie ⁽¹³⁾. Cieľom politiky v oblasti digitálnej integrácie je odstrániť prekážky pri používaní IKT a podporovať využívanie IKT na predchádzanie vylúčeniu, ako aj na zlepšenie hospodárskej produktivity a možností v oblasti pracovných príležitostí.

3.6.1 Dôležitým aspektom iniciatívy digitálnej integrácie je elektronické diaľkové vzdelávanie (*e-distance learning*), ktorého cieľom je zmierniť alebo predísť marginalizácii profesijných skupín, ktoré majú v dôsledku svojej zemepisnej polohy, sociálneho postavenia alebo špeciálnych vzdelávacích potrieb obmedzený prístup k tradičným formám vzdelávania.

3.6.2 Výhodami diaľkového vzdelávania sú: nezávislosť od miesta výučby, možnosť prispôbenia tempa učenia potrebám jednotlivca, využívanie moderných informačných technológií, možnosť vzdelávania sa pre osoby zo znevýhodnených skupín, atď.

3.6.3 Vo svojom nedávnom stanovisku ⁽¹⁴⁾ EHSV vyzval zástupcov vlád a podnikateľských sektorov, aby vypracovali a podporili opatrenia, týkajúce sa vzdelávania a odbornej prípravy v oblasti IKT pre rôzne sociálne skupiny, ktorým hrozí tzv. *e-exclusion* ⁽¹⁵⁾.

⁽¹⁰⁾ „Modernizácia vzdelávania a odbornej prípravy: dôležitý prínos k prosperite a sociálnej súdržnosti v Európe“, KOM(2005) 549, konečné znenie, 30.11.2005.

⁽¹¹⁾ Závety Rady pre vzdelávanie, mládež a kultúru, 21. februára 2005.

⁽¹²⁾ KOM(2005) 229, konečné znenie.

⁽¹³⁾ Ministerská konferencia na tému „IKT pre spoločnosť podporujúcu sociálne začlenenie“, Riga, 11. júna 2006.

⁽¹⁴⁾ „Prístupnosť elektronických technológií“.

⁽¹⁵⁾ *e-exclusion* – vylúčenie z účasti na elektronickej komunikácii.

3.6.4 Realizácia programu digitálnej integrácie sa tiež spája s podporou tzv. digitálnej gramotnosti ⁽¹⁶⁾, ktorá sa stala synonymom modernej spoločnosti založenej na vedomostiach. Čo najskoršie uznanie digitálnej gramotnosti ako jednej z kľúčových zručností celoživotného vzdelávania, medziiným v súvislosti s nedávnym stanoviskom EHSV ⁽¹⁷⁾, sa zdá byť nielen potrebné, ale aj evidentné.

3.7 Podpora počítačových zručností (*e-skills*) ⁽¹⁸⁾ má významný vplyv na rôzne aspekty priemyselných zmien. Výraz *e-skills* zahŕňa odborníkov na IKT, užívateľov IKT a zručnosti v oblasti elektronického podnikania (*e-business*). Komisia v rámci podpory rozsiahleho programu *e-skills* nedávno navrhla sériu opatrení, z ktorých sa mnohé týkajú priemyslu a rozširovania počítačových zručností na trhu práce, ako aj rozvíjania a podpory nových zručností súvisiacich s používaním IKT (tzv. *e-competences*) ⁽¹⁹⁾.

3.7.1 Partnerstvo medzi zástupcami zainteresovaných strán zohráva kľúčovú úlohu v prípade opatrení súvisiacich s *e-skills*, ako aj v prípade súboru otázok spojených so zavedením celoživotného vzdelávania podporovaného IKT. Medzi tieto zainteresované strany patria:

- odborové organizácie,
- zástupcovia podnikov (ako užívatelia IKT), ktorí sú závislí od kvalifikovanej pracovnej sily,
- zástupcovia rozličných priemyselných odvetví, ktorí sú zodpovední za zavádzanie nových technológií a majú lepšiu predstavu o požadovaných typoch kvalifikácie,
- zástupcovia odvetvia IKT,
- výskumníci a vývojári v oblasti IKT,
- výskumníci zaoberajúci sa kvantitatívnymi a kvalitatívnymi aspektmi počítačových zručností,
- tvorcovia politik v oblasti vzdelávania, výskumu, podnikania, inovácií a informačnej spoločnosti,
- prognostici, ktorí majú prehľad o zmenách v spoločnosti a vzájomnom pôsobení spoločnosti a technológie.

⁽¹⁶⁾ Digitálna gramotnosť je jednou z nevyhnutých zručností a schopností potrebných na aktívnu účasť v spoločnosti založenej na vedomostiach a v novej mediálnej kultúre. Je zameraná na získavanie zručností a schopností spojených s novými technológiami, ktoré sú čoraz nevyhnutnejšie v každodennom živote. *Program Learning*, 5. decembra 2003.

⁽¹⁷⁾ Stanovisko – Kľúčové zručnosti pre celoživotné vzdelávanie, máj 2006.

⁽¹⁸⁾ Správa RAND Europe „The Supply and Demand of E-skills in Europe“ (Počítačové zručnosti: ponuka a dopyt v Európe), september 2005.

⁽¹⁹⁾ *e-competences* sú kompetencie v oblasti IKT a zručnosti a postoje súvisiace s používaním IKT, ktoré jednotlivci umožňujú plniť pracovné úlohy na príslušnej úrovni.

3.8 Pre dosiahnutie cieľov stratégie i2010 a cieľov projektov týkajúcich sa *e-Inclusion* má kľúčový význam rozšírenie širokopásmového internetového pripojenia, ktoré nemá byť obmedzené výlučne na veľké mestá, ale malo by byť prístupné aj obyvateľom menej rozvinutých regiónov ⁽²⁰⁾.

3.8.1 Je potrebné venovať pozornosť skutočnosti, že v 15 „starých“ členských štátoch EÚ má v mestských oblastiach prístup k širokopásmovému pripojeniu približne 90 % podnikov a domácností, no vo vidieckych a odľahlých oblastiach je to iba 60 %. Tieto rozdiely sú oveľa výraznejšie v nových členských štátoch.

3.8.2 Širokopásmové pripojenie má zásadný význam nielen pre rast konkurencieschopnosti podnikov a hospodársky rozvoj regiónov, ale tiež pre oblasť vzdelávania a odbornej prípravy, najmä tam, kde sa v programoch odbornej prípravy využíva elektronické vzdelávanie.

3.9 Aby sa mohlo zlepšiť využívanie celoživotného elektronického vzdelávania, a tým aj zvýšiť jeho efektívnosť, bola by v súčasnej dobe veľmi žiaduca politická diskusia na túto tému. EÚ má najlepšie predpoklady na to, aby mohla dať politike v tejto oblasti nový smer.

3.9.1 Súčasná politika dáva de facto prioritu zavádzaniu IKT do inštitúcií formálneho vzdelávania, predovšetkým do škôl a univerzít. V prípade celoživotného vzdelávania a neformálneho a mimo-inštitucionálneho vzdelávania dospelých sa IKT venuje oveľa menšia pozornosť a pridelené prostriedky na ich využívanie sú značne skromnejšie.

4. Konkrétne pripomienky

Prínos celoživotného vzdelávania podporovaného informačnými technológiami pre európsku konkurencieschopnosť a produktivitu

4.1 V súlade s obsahom oznámenia Komisie z roku 2002 ⁽²¹⁾ a stanoviskom EHSV na tému „Odborná príprava a produktivita“ sa dá povedať, že produktivita je kľúčom k rastu konkurencieschopnosti podnikov a európskych ekonomík, ako aj k hospodárskemu rastu. Zvýšenie produktivity závisí do veľkej miery od rozvoja vo využívaní IKT podnikmi a od schopnosti pracovníkov prispôbiť sa požiadavkám modernizovaného priemyslu.

4.1.1 Napriek tomu, že masívne propagované elektronické technológie v počiatočných štádiách rozvoja nespĺnili očakávania, elektronické odvetvia spoločností a ekonomík skutočne ukazujú nebývalý rozvoj a stále majú veľký potenciál.

⁽²⁰⁾ Oznámenie Európskej komisie: „Preklenutie širokopásmových rozdielov“, 21. marca 2006.

⁽²¹⁾ KOM(2002) 262 v konečnom znení.

4.1.2 V tejto súvislosti Európska komisia právom uznáva a oceňuje význam moderných IKT pri podpore konkurencieschopnosti a inovácií, ako aj v hospodárstve založenom na vedomostiach, najmä v prípade MSP.

4.2 Cestou na zlepšenie konkurencieschopnosti európskeho hospodárstva musí byť odborné vzdelávanie realizované prostredníctvom programov a odbornej prípravy využívajúcich IKT. Vytvorenie súdržných, mobilných a flexibilných systémov vzdelávania a odbornej prípravy pre uchádzačov o prácu, ľudí pripravujúcich sa na prácu a pracovníkov v priemysle zvýši tempo získavania ich vedomostí a umožní uskutočnenie dôležitých technologických zmien a inovácií vo výrobných podnikoch, čím sa zvýši ich konkurencieschopnosť.

4.2.1 V tejto súvislosti by zavedenie celoživotného vzdelávania podporovaného IKT v podnikoch a im blízky oblastiach malo zvýšiť ich konkurencieschopnosť a prispieť k nárastu sociálneho kapitálu osôb tam zamestnaných, a tiež prispieť k zvýšeniu hodnoty kapitálu európskych podnikov.

4.3 Okolo roku 1994 nastal prelom v súvislosti so zavádzaním a využívaním elektronického vzdelávania, keď sa v priemysle, najmä vo veľkých spoločnostiach, začala využívať táto metóda vo väčšom rozsahu, a to v rámci vnútropodnikových školení a rozvoja ľudských zdrojov. Elektronické vzdelávanie preukázalo svoju zrelosť, keď prejavilo schopnosť poskytovať konsolidované a udržateľné riešenia prekonalo predchádzajúce obdobie šírenia zjednodušených propagačných a marketingových informácií. V súčasnosti MSP predstavujú z mnohých dôvodov takmer znevýhodnenú skupinu užívateľov elektronickej formy vzdelávania. Využívanie tejto vzdelávacej metódy (a často aj IKT) je v ich prípade obmedzené a väčšine zamestnancov MSP hrozí, že nebudú mať možnosť zapojiť sa do procesu ďalšieho vzdelávania. Väčšia podpora elektronického vzdelávania by mohla v značnej miere zvýšiť konkurencieschopnosť MSP a prispieť k ich efektívnosti. Príslušné orgány na európskej a národnej úrovni by mali zvýšiť povedomie o tejto otázke a zaviesť opatrenia na podporu využívania IKT v sektore MSP na vzdelávacie účely.

Prínos celoživotného vzdelávania podporovaného IT k rozvoju spoločenského kapitálu

4.4 Sociálny kapitál zahŕňa zručnosti, informácie, kultúru, vedomosti a tvorivosť jednotlivcov, ako aj vzťahy medzi ľuďmi a organizáciami. Význam týchto zdrojov pre hospodársky rozvoj a sprievodné priemyselné zmeny je potrebné v tejto súvislosti analyzovať z hľadiska vzťahu medzi ich budovaním, šírením, využívaním, ako aj ich prínosom.

4.4.1 Vysoká úroveň sociálneho kapitálu bezprostredne determinuje schopnosť vytvárať spoločnosť založenú na vedomostiach: tvorivú, inovačnú, otvorenú zmenám a schopnú vytvárať trvalé sociálne a ekonomické väzby. Jedným zo základných kameňov takejto spoločnosti je investovanie do vedy, vzdelávania a odbornej prípravy.

4.4.2 Sociálny kapitál je možné zvýšiť prostredníctvom schopnosti príslušných zainteresovaných strán (pozri odsek 3.7.1) spolupracovať formou partnerstva na všetkých programoch a činnostiach súvisiacich so vzdelávaním a odbornou prípravou podporovanými IKT, a najmä celoživotným vzdelávaním.

Prínos celoživotného vzdelávania podporovaného IT v oblasti priemyselných zmien, najmä vo vzťahu k investovaniu do zručností zamestnancov, rozvoju ľudských zdrojov a riešeniu problematiky nezamestnanosti.

4.5 Elektronické diaľkové vzdelávanie a odborná príprava môžu umožniť systematický, rýchlejší a lacnejší prenos vedomostí, ktoré majú mimoriadny význam najmä pre priemysel, pretože sú dôležitým prvkom jeho ľudského kapitálu a uľahčujú prenos vedomostí z výskumných ústavov do priemyslu.

4.5.1 Vzdelaní zamestnanci, ktorí si svoju kvalifikáciu neustále zvyšujú, sú dôležitým činiteľom určujúcim hodnotu danej firmy či podniku. Práve vďaka nim sú možné zmeny vo výrobnej technológii a jej forme a prispôbenie sa požiadavkám trhu práce.

4.6 Európska komisia zdôrazňuje⁽²²⁾, že rýchly technologický rozvoj a meniace sa hospodárske podmienky si vynucujú dlhodobé investície do rozvoja ľudských zdrojov za účasti súkromných osôb, podnikov, sociálnych partnerov a verejných orgánov. Žiaľ v štátoch EÚ chýba výrazná tendencia k zvyšovaniu verejných výdavkov na vzdelanie, ktoré sa v priemere pohybujú na úrovni približne 5% HDP, pričom rozdiely medzi jednotlivými štátmi sú značné, niekedy až drastické.

4.7 Investovanie do rozvoja ľudských zdrojov má priamy vplyv na rast produktivity a taktiež je atraktívnou formou investovania na mikroekonomickej a sociálnej úrovni. Štúdie⁽²³⁾ ukazujú, že každý rok vzdelávania priamo zvyšuje hospodársky rast o približne 5% v krátkodobom a zhruba o 2,5% v dlhodobom horizonte. Potvrdzujú to aj závery Európskej rady⁽²⁴⁾, ktorá zdôrazňuje, že investície do vzdelávania a odbornej prípravy prinášajú vysoké zisky a rozhodne prevyšujú vynaložené náklady.

⁽²²⁾ Oznámenie Komisie: *Investing efficiently in education and training: an imperative for Europe* („Učinné investovanie do vzdelania a odbornej prípravy: imperatív pre Európu“), KOM(2002) 779, 10. januára 2003(5269/03).

⁽²³⁾ De la Fuente a Ciccone: *Human capital in a global and knowledge-based economy* („Ľudský kapitál vo svetovej a znalostnej ekonomike“). Záverečná správa pre Generálne riaditeľstvo pre zamestnanosť a sociálne veci, Európska komisia, 2002.

⁽²⁴⁾ Závery predsedníctva, zasadnutie Európskej rady, 23. a 24. marca 2006(7775/06).

4.8 Rýchly technologický rozvoj vedie ku vzniku moderných výrobných zariadení, ktorých súčasťou je často IT vybavenie, a na ich obsluhu je potrebný personál so znalosťami IKT. Nie vždy je možné takých pracovníkov získať okamžite, ale vďaka rozsiahlemu využívaniu IKT vo vyučovaní a odbornej príprave, najmä v celoživotnom vzdelávaní, bude určite jednoduchšie týchto pracovníkov na trhu práce nájsť.

4.9 Na základe uvedených dôvodov a vzhľadom na súčasné priemyselné zmeny by bolo potrebné podniknúť intenzívne kroky na rýchle zavedenie IKT do celoživotného vzdelávania. Tieto kroky by mali zamestnancom európskych výrobných firiem, ako aj nezamestnaným počas odbornej prípravy urýchliť proces získavania nových vedomostí a zručností. Práve nezamestnaným by mal byť zabezpečený prístup k odbornej príprave v oblasti IKT, ktorá by bola financovaná z verejných zdrojov ⁽²⁵⁾.

4.9.1 Nezamestnaní majú slabú motiváciu k samovzdelávaniu, pretože majú príliš málo príležitostí na využitie získaných vedomostí. Najlepšou motiváciou je konkrétna možnosť získať nové zamestnanie, a to na základe špecifického vyškolenia či rekvalifikácie, ktoré by v ideálnom prípade zabezpečila firma, ktorá dané zamestnanie ponúka.

4.9.2 Takáto situácia by mohla vytvoriť vhodné podmienky na zavedenie celoživotného vzdelávania podporovaného IKT, no v oblastiach, kde by to bolo skutočne žiadúce (roľnícke oblasti s úpadkovými výrobnými podnikmi, čo predstavuje typickú situáciu v nových členských štátoch), nie je vybudovaná vyhovujúca infraštruktúra.

4.9.3 Infraštruktúra v týchto oblastiach si vyžaduje podporu zo strany vlády a Únie, pretože IT spoločnosti nie sú ochotné pokrývať náklady súvisiace so sprístupnením internetu v chudobných oblastiach (malých mestách a obciach).

V Bruseli 13. septembra 2006

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Anne-Marie SIGMUND

⁽²⁵⁾ Stanovisko: „Iniciatíva i2010 – Európska informačná spoločnosť prerastá zamestnanosť“.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Služby a európsky výrobný priemysel: Interakcie a dôsledky pre zamestnanosť, konkurencieschopnosť a produktivitu“

(2006/C 318/04)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 19. januára 2006 rozhodol v súlade s článkom 29 odsek 2 svojho vnútorného poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej na *Služby a európsky výrobný priemysel: Interakcie a dôsledky pre zamestnanosť, konkurencieschopnosť a produktivitu*.

Poradná komisia pre priemyselné zmeny poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 31. augusta 2006. Spravodajcom bol pán Calleja. Pomocným spravodajcom bol pán Rohde.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429 plenárnom zasadnutí 13 a 14. septembra 2006 (schôdzi z 13. septembra 2006) hlasmi 183 za, 3 proti, pričom 4 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

Záver a odporúčania

Toto stanovisko predstavuje:

Všeobecné vyjadrenie

Je potrebné uznať význam služieb pre podniky a podnikateľov (business services – ďalej len „služby pre podniky“), ktoré ovplyvňujú mieru rastu, konkurencieschopnosť a zamestnanosť v rôznych odvetviach európskeho výrobného priemyslu a služieb. Využívanie konkurencieschopných služieb pre podniky je potrebné podporiť prostredníctvom súboru zosúladených politických opatrení na európskej úrovni. Návrh akčného plánu EÚ, ktorý v roku 2005 predložilo Európske fórum pre služby súvisiace s podnikaním (Business-Related Service Forum – BRSF) je dobrým základom na ďalšiu diskusiu.

Politické ciele a následné opatrenia

Je potrebné podporiť pozitívnu úlohu služieb pre podniky pri rozvíjaní verejných a súkromných výrobných odvetví a služieb. To možno dosiahnuť rozličnými prostriedkami. EHSV odporúča, aby sa na úrovni EÚ prijali tieto opatrenia:

- priame a doplňujúce opatrenia na vytvorenie vnútorného trhu so službami pre podniky a najmä na odstránenie prekážok bezproblémového fungovania tohto odvetvia (prekážky obmedzujúce integráciu trhu, mobilitu práce a hospodársky rast),
- bezodkladné uznanie služieb pre podniky ako neoddeliteľnej súčasti priemyselnej politiky. Európska komisia by to mala zobrať na vedomie a prijať opatrenia na rozšírenie rámca európskej priemyselnej politiky prostredníctvom zahrnutia služieb pre podniky,
- vytvorenie európskeho centra na monitorovanie služieb pre podniky s cieľom zbierať informácie, podporovať výskum, stimulovať diskusiu a monitorovať realizáciu politických odporúčaní,

- posilnenie sociálneho dialógu na monitorovanie a vyhodnotenie zmien pracovných podmienok a pracovných príležitostí vyplývajúcich zo štrukturálnych zmien, ktoré sú tiež východiskom novej oblasti ekonomiky – služieb pre podniky.

Vo všeobecnejšom rovine je potrebné prijať ďalšie opatrenia na úrovni trhu a verejné správy by tieto opatrenia mali stimulovať. Sú to napr.:

- podpora služieb pre podniky ako prostriedku na zlepšovanie výkonnosti a produktivity a na dosiahnutie konkurenčných výhod oproti krajinám s nízkymi mzdami a iným krajinám na globálnom trhu,
- podpora rozsiahlejšieho a efektívnejšieho využívania služieb pre podniky malými a strednými podnikmi,
- podpora zamestnanosti a rozvojom pracovných podmienok v službách pre podniky ako prostriedku na zlepšenie produktivity, kvality služieb a životných podmienok,
- ciele školiace a rekvalifikačné programy na posilnenie adaptability a zlepšenie možnosti zamestnania pracovníkov postihnutých štrukturálnymi zmenami.

Výskum a vývoj, inovácie a dodávky v elektronickej forme

- Programy zamerané na výskum a vývoj financované z verejných zdrojov a realizované na národnej a európskej úrovni, by mali venovať osobitnú pozornosť opatreniam a projektom zameraným na zvýšenie výroby a využívanie inovatívnych služieb pre podniky.
- Je potrebné venovať pozornosť špecifickým projektom v oblasti služieb vo výrobe intenzívne využívajúcich vedomosti, čo povedie k inováciám a perspektíve vysokej produktivity a rastu (napr. informačné a komunikačné technológie a služby v oblasti výskumu a vývoja).

- Služby pre podniky sú v znalostnej ekonomike zdrojom inovácií. Je potrebné podporovať výskum s cieľom ďalej rozvíjať „vedu o službách“, predovšetkým metodologické know-how, ktoré sa má realizovať v hospodárskych procesoch.
- Je potrebné posilniť aj práva duševného vlastníctva a iné ochranné mechanizmy prostredníctvom prijatia legislatívy v oblasti patentových konaní a motivovať tak firmy, aby viac investovali do výskumu, vývoja a inovácií.
- Je potrebné uznať úlohu informačných a komunikačných technológií a podporiť ju cieľmi, ako napr. zabezpečenie dodávok služieb, predovšetkým pre MSP prostredníctvom vysokorychlostného širokopásmového pripojenia na internet v celej Európe, a zároveň sa snažiť riešiť problémy bezpečnosti a ochrany súkromia súvisiace s digitálnymi sieťami pri elektronickej komunikácii. Iniciatíva Európskej komisie nazvaná „i2010“ zohráva v tejto súvislosti dôležitú úlohu.

Vývoj služieb a normy v oblasti služieb

- Vývoj služieb (service engineering) je novou disciplínou, ktorú možno využiť ako základ na zlepšenie výslednej kvality služieb pre podniky pomocou zlepšeného systematického plánovania. Tento inovatívny postup by sa mal ďalej rozvíjať ako samostatný výskumný a študijný odbor na univerzitách, ekonomických školách a v iných vzdelávacích inštitúciách.
- Normy môžu zohrávať užitočnú úlohu pre vyššiu kvalitu služieb a lepšiu integráciu trhov EÚ. Na tento účel je potrebné stimulovať podporu dobrovoľnej tvorby noriem v oblasti služieb vo všeobecnosti, najmä však v oblasti služieb pre podniky.

Zlepšovanie poznatkov a zamestnanosti v oblasti európskych služieb pre podniky

- Hľadať riešenia na posilnenie ľudského kapitálu v EÚ a na zvrátenie procesu rastúceho úniku mozgov z výskumných aktivít EÚ.
- Zavedenie nových stimulov pre súkromný sektor, aby zvýšil svoj podiel na aktivitách v oblasti výskumu a vývoja v súlade s Lisabonskou stratégiou.
- Zlepšiť údaje a informácie o službách pre podniky a o službách, ktoré poskytujú priemyselné podniky.
- Zlepšiť transparentnosť trhov dodávateľov služieb pre podniky.
- Poskytnutie väčšieho objemu zdrojov na skvalitnenie rôznych vzdelávacích aktivít, elektronickeho vzdelávania (e-learning) a jazykových znalostí s cieľom podporiť rozvoj cezhraničných služieb pre podniky.

Zdôvodnenie

1. Úvod

1.1 Toto stanovisko skúma dopady služieb pre podniky na zamestnanosť, konkurencieschopnosť a produktivitu európskych výrobných odvetví a ako možno túto oblasť ďalej rozvíjať v súlade s Lisabonskou stratégiou. Pozornosť sa venuje aj rozvíjaniu novej disciplíny – vývoju služieb a dôsledkom externalizácie/nákupu služieb pre podniky.

1.2 Existujú obavy týkajúce sa perspektívy európskeho hospodárstva a toho, ako sa vysporiada s realitou silnej konkurencie zo strany ekonomík s nízkymi mzdami. Vo výrobnej sfére i v službách prišlo v Európe k zániku veľkého množstva pracovných miest v prospech iných krajín s komparatívnou výhodou v oblasti nákladov a zručností (napr. Čína vo výrobnej oblasti a India v oblasti služieb pre podniky). Napriek tomuto vývoju zohráva výroba naďalej kľúčovú úlohu v ekonomike Európy. Podľa najnovších dostupných štatistík za rok 2004 vedie EÚ ako najväčší vývozca obchodného tovaru a služieb s hodnotou vyše 1 200 miliárd USD (¹).

1.3 Vychádza sa zároveň z predpokladu, že výrobný priemysel zostal hlavným zdrojom technologických zmien a inovácií v EÚ, ale treba zároveň konštatovať, že za uplynulé desaťročie neuspel pri rozširovaní svojich aktivít v oblasti špičkových technológií a odvetviach s vyššou pridanou hodnotou. Rast súvisiaci so službami pre podniky, predovšetkým prostredníctvom využívania služieb intenzívne využívajúcich vedomosti, je dodatočným kanálom na rozvoj nových technológií, nových pracovných príležitostí a získanie nových konkurenčných výhod. Služby pre podniky poskytujú zároveň zdroj netechnologických inovácií (napr. organizačných), čo zlepšuje nehmotný majetok firiem a know-how pracovníkov.

1.4 Pozoruhodný posun v spotrebe smerom k službám vo vysoko rozvinutých ekonomikách nenaznačuje trend smerujúci k deindustrializácii, ako sa to niekedy predpokladá. Tieto trendy možno vnímať ako štatistický odraz prehlbenia del'by práce v rámci rozvinutých ekonomík a rozkladu predtým celistvých vertikálne usporiadaných reťazcov tvorby hodnôt. Špecializovaní poskytovatelia služieb teraz ponúkajú také služby, ktoré si predtým výrobné podniky zabezpečovali vlastnými silami. Vznikli nové podniky v oblasti služieb a tie podporujú úsilie európskeho priemyslu zvýšiť efektivitu a absorbovať nové technológie, čo povedie k vytvoreniu nových produktov s vyššou pridanou hodnotou.

(¹) Obchodná štatistika WTO, 2004.

1.5 Súčasný výskum naznačuje, že typ ekonomiky, ktorý sa teraz rozvíja, predstavuje model, v ktorom sú služby a výroba už svojou podstatou integrované a navzájom sa dopĺňajú. Dopyt po službách existuje v prostredí so silným priemyslom a rozvíja sa ako jeho dôsledok. Tieto dve zložky nepredstavujú navzájom sa vylučujúce alternatívy ⁽²⁾.

1.6 Toto stanovisko nepresadzuje osobitnú podporu služieb na úkor priemyslu, ale zdôrazňuje vzájomné prepojenie medzi výrobou a sférou služieb ⁽³⁾ a pozitívny potenciál na zlepšenie a expanziu služieb pre podniky. EHSV zdôrazňuje pozitívny prínos služieb pre podniky k zvýšeniu produktivity a konkurencieschopnosti európskeho výrobného priemyslu. Odvetvie služieb pre podniky zároveň zlepšuje svoju vlastnú produktivitu prostredníctvom inovácií, vrátane rýchleho zavádzania nových technológií tým, že priťahuje vysokokvalifikovaných pracovníkov a zlepšuje pracovné podmienky ⁽⁴⁾.

1.7 Externalizácia/nákup služieb od špecializovaných poskytovateľov služieb, ktorí sú schopní využiť racionalizačné účinky a neustály proces inovácií, má pozitívny účinok na náklady a produktivitu. Napriek tomu sa zdá, že MSP nevyužívajú inovatívne a znalostné služby v dostatočnom rozsahu. Je tiež potrebné podporiť schopnosť pracovníkov prechádzať z výrobných sféry do sféry služieb pre podniky, a to prostredníctvom príslušných vzdelávacích programov.

1.8 V súčasnosti poskytujú väčšinu služieb určených pre podniky domáci dodávatelia. Neexistuje však záruka, že tak bude aj v budúcnosti. Mnohé služby pre podniky možno dodávať zo zahraničia na širšej európskej úrovni, vrátane nových členských štátov a kandidátskych krajín, alebo dokonca aj v globálnom meradle, podľa nákladov a príležitostí (tzv. „near-shoring“ a „offshore outsourcing“). Najaktuálnejšie údaje dokazujú, že EÚ 25 mala v roku 2004 pri službách kladnú obchodnú bilanciu vo výške 42,8 miliardy EUR (nárast o 5,8 mld. EUR v porovnaní s rokom 2003 ⁽⁵⁾).

1.9 Je potrebné neustále a dôkladne analyzovať podnikové štruktúry a procesy s cieľom identifikovať tie funkcie, ktoré možno nakúpiť u špecializovaných dodávateľov služieb pre podniky alebo sietí podnikov (spoločné služby), ktorí dokážu takéto funkcie vykonávať efektívnejšie tým, že fungujú v širšom meradle a koncentrujú svoje odborné zameranie. Hoci táto skutočnosť by mohla ovplyvniť zamestnanosť vo výrobných odvetviach, niekedy môže napomôcť aj pri kompenzácii prípadných negatívnych dôsledkov procesu tzv. „offshore outsourcing“,

⁽²⁾ Business Services in European Industry [Služby pre podniky v európskom priemysle], Luis Rubalcaba-Bermejo – Európska komisia, 1999.

⁽³⁾ Súhrn záverečnej správy „The significance of competitive manufacturing industries for the development of the services sectors“, Kalmbach et al. [Význam konkurenčných výrobných priemyselných odvetví pre rozvoj sektora služieb], Univerzita Brémy, december 2003.

⁽⁴⁾ Pozri stanovisko EHSV na tému „Konkurencieschopnosť európskeho hospodárstva“, ktoré zdôrazňuje potrebu zaručenia primeraných sociálnych podmienok aj pri snahe o zvýšenie produktivity a konkurencieschopnosti. Pozri predovšetkým body 2.5 až 2.5.3. Napr. v bode 2.5.2 EHSV konštatuje: „V súčasnosti je pre Európu mimoriadne dôležité zvýšiť svoju konkurencieschopnosť za podmienok zabezpečujúcich jej hospodársky a sociálny rozvoj, súdržnosť, pracovné príležitosti a ochraňujúcich jej životné prostredie“.

⁽⁵⁾ Eurostat News, číslo 17/2006, 13.2.2006.

zachovať výrobné odvetvia v Európe a zvýšiť dopyt po zamestnancoch v oblasti služieb pre podniky. Posilnenie kvalifikovaných pracovných miest s charakterom služieb v podnikoch poskytuje novú konkurenčnú výhodu.

2. Výzvy pre európsky priemysel: výzva pre služby pre podniky

2.1 Všetky odvetvia európskeho hospodárstva pociťujú dôsledky globalizácie a potrebu zmeny, aby sa dokázali prispôbiť novým podmienkam. Priemyselná politika môže v tejto súvislosti zohrávať pozitívnu úlohu. Európska komisia konštatovala vo svojom oznámení *Podpora štrukturálnych zmien: priemyselná politika pre rozšírenú Európu* ⁽⁶⁾, že jej cieľom je vyvinúť primeranú priemyselnú politiku, ktorá by reagovala na zmeny v priemysle:

- európsky priemysel je vystavený procesu štrukturálnych zmien, ktorý je vo všeobecnosti prospešný a ktorý treba podporovať pomocou politik uľahčujúcich rozvoj a využívanie znalostí,
- internacionalizácia hospodárstva ponúka európskemu priemyslu príležitosti, pokiaľ priemyselná politika podporí potrebný vývoj a aktívny trh práce a sociálna politika zabráni negatívnym dôsledkom pre pracovníkov,
- rozšírenie EÚ neprineslo len rozšírenie jednotného trhu, ale aj možnosť reorganizácie celého reťazca tvorby hodnôt v Európe, aby bolo možné v maximálnej miere využiť konkurenčné výhody nových členských štátov,
- prechod k znalostnej ekonomike bude rozhodujúci, no zároveň je potrebná určitá regulačná zdržanlivosť, aby neprišlo k prílišnému preťaženiu priemyselnej konkurencieschopnosti nových členských štátov.

EHSV sa vyslovuje za rýchlejší pokrok pri zavádzaní konkrétnych opatrení priemyselnej politiky EÚ a integrácie služieb pre podniky v jej rámci.

2.2 Európska komisia zverejnila prednedávnom oznámenie na tému *Implementácia Lisabonského programu Spoločenstva: Rámcová politika posilnenia výroby v EÚ – smerom k integrovanejšiemu prístupu k priemyselnej politike* ⁽⁷⁾. V tomto rámci pre priemyselnú politiku Komisia identifikovala sedem hlavných medziodvetvových iniciatív:

- iniciatíva za práva duševného vlastníctva a proti falšovaniu,

⁽⁶⁾ KOM(2004) 274, konečné znenie. Stanovisko EHSV prijaté 15.12.2004 (spravodajca: pán van Iersel, pomocný spravodajca: pán Legelius), Ú.v. EÚ C 157, 28.6.2005, str. 75 a nasl.

⁽⁷⁾ KOM(2005) 474, konečné znenie. Stanovisko EHSV prijaté 20.4.2006 (spravodajca: pán Ehnmark), Ú.v. EÚ C 185, 8.8.2006, str. 80 a nasl. Pozri aj doplnujúce stanovisko CCMI (spravodajca: pán Pezzini).

- expertná skupina na vysokej úrovni pre konkurencieschopnosť, energetiku a životné prostredie,
- vonkajšie aspekty konkurencieschopnosti a prístupu na trh,
- nový program zjednodušenia právnych predpisov,
- zlepšenie odvetvových kvalifikácií prostredníctvom identifikácie kvalifikačných požiadaviek a kvalifikačných deficitov,
- riadenie štrukturálnych zmien vo výrobe,
- integrovaný európsky prístup k priemyselnému výskumu a inováciám.

Veľkým nedostatkom tohto oznámenia je ignorovanie služieb vo všeobecnosti, osobitne však služieb pre podniky. EHSV zastáva názor, že služby pre podniky tvoria neoddeliteľnú časť priemyselnej politiky a vyzýva Európsku komisiu, aby rozšírila záber budúcej priemyselnej politiky a integrovala do nej aj služby pre podniky. Efektívna priemyselná politika bude musieť zohľadniť aj sociálne implikácie a otázky zamestnanosti súvisiace s priemyselnými zmenami. To znamená väčší dôraz na celoživotné vzdelávanie a podporu väčšej mobility pracovníkov.

2.3 Európa si musí vo väčšej miere a intenzívnejšie osvojiť informačné a komunikačné technológie (IKT). Intenzifikácia IKT a ich integrácia do priemyslu je rovnako dôležitá, ako aj ich integrácia do služieb pre podniky. Čo sa týka informačných technológií (IT), zaostáva Európa za hlavnými konkurentmi. Výdavky na IT v roku 2004 na osobu predstavovali v západnej Európe 732 EUR, v USA to bolo 1 161 EUR a v Japonsku 1 012 EUR. Výdavky na IT vyjadrené v percentách HDP predstavovali v západnej Európe 3,08 %, v USA to bolo 4,55 % a v Japonsku 3,59 %⁽⁸⁾. Odborná pracovná skupina pre IKT, ktorú vytvorila Európska komisia, zohráva v tejto súvislosti dôležitú úlohu.

2.4 Deficit európskych výrobcov v oblasti produktivity sa často pripisuje nedostatočnému nasadeniu technológií a nedostatočnému využívaniu potenciálu IKT, predovšetkým zo strany MSP. Zdá sa, že tento problém nie je spôsobený nákladmi na hardvér, ale nedostatkom znalostí MSP v oblasti IKT, čo zhoršuje schopnosť MSP zareagovať na rýchle zmeny a rastúcu komplexnosť IKT. Existuje teda „digitálna priepasť“, ktorá oddeľuje malé a stredné podniky a ktorej dôsledkom je nedostatočné využitie plného potenciálu IKT a modelov elektronického obchodovania⁽⁹⁾. Úloha služieb pre podniky je dôležitá pri zvyšovaní efektivity IKT a tým aj dosiahnutí trvalého rastu produktivity.

⁽⁸⁾ EITO 2005, s. 263.

⁽⁹⁾ E-Business Report 2005.

2.5 Jednotný trh služieb vo všeobecnosti a služieb pre podniky osobitne nie je ešte vytvorený a existuje množstvo prekážok, ktoré bránia efektívnosti, konkurencieschopnosti a vytvoreniu nových pracovných príležitostí. Množstvo prekážok identifikovala správa „Stav jednotného trhu služieb“⁽¹⁰⁾, ale implementáciou Lisabonskej stratégie sa dosiahol určitý pokrok. Okrem aspektu regulácie trhov vzhľadom na služby pre podniky sú potrebné doplňujúce opatrenia, ako napr. tie, ktoré sú uvedené v tomto dokumente, aby sa zabezpečila potrebná konkurencieschopnosť EÚ na globálnom trhu ako aj spoločenský a hospodársky pokrok.

3. Význam služieb pre podniky a ich interakcia s priemyslom

3.1 Definícia služieb pre podniky

Služby pre podniky (business services) sa tradične definujú ako podskupina (NACE 70-74) v rámci služieb súvisiacich s podnikaním (business-related services), t. j. služby pre podniky plus prepravné služby, komunikácie, distribúcia a obchod, finančné služby⁽¹¹⁾. Kritériom definície oboch koncepcií je klientela, ktorej sú tieto služby určené. Tieto služby nie sú väčšinou určené konečnému zákazníkovi, ale predovšetkým podnikom. Sú to konkrétne aktivity, ktoré v prvom rade ovplyvňujú konkurencieschopnosť podnikov (čo však nevylučuje služby pre spotrebiteľov), a to tak, že sa využívajú ako výrobné prostriedky v rámci reťazca tvorby hodnôt, a tiež na základe nárastu kvality a inovácie vyplývajúceho z interakcie medzi dodávateľmi, zákazníkmi a poskytovateľmi služieb. Služby pre podniky majú tú špecifickú vlastnosť, že väčšinu z nich možno vykonávať priamo v príslušnom podniku alebo ich možno zadať ako objednávku externej špecializovanej firme (outsourcing).

3.2 Služby pre podniky sú skupinou veľmi rôznorodých aktivít siahajúcich od odborných služieb (inžinierske služby, účtovníctvo, právne služby), až po služby s vysokou pridanou hodnotou (napr. služby v oblasti IKT, konzultácie týkajúce sa riadenia), personálne služby (výber personálu, externalizácia, dočasné práce) a služby umožňujúce činnosť podniku či už s nízkou pridanou hodnotou (napr. upratovanie, bezpečnosť, stravovanie) alebo s rastúcou pridanou hodnotou (správa energie, zásobovanie a úprava vôd a ďalších kvapalín, spracovanie vzduchu a odpadu). V týchto skupinách aktivít si zaslúžia osobitnú pozornosť pracovné a sociálne podmienky.

⁽¹⁰⁾ KOM(2002) 441, konečné znenie, 30. júla 2002.

⁽¹¹⁾ Pozri oznámenie Európskej komisie na tému Konkurencieschopnosť služieb súvisiacich s podnikaním a ich prínos k výkonnosti európskych podnikov (KOM(2003) 747, konečné znenie, 4.12.2003), ktoré sa nachádza na adrese http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/cnc/2003/com2003_0747en01.pdf (pozri najmä § 1.2 a tabuľku 1).

Tabuľka 1. Hlavné služby potrebné na fungovanie podnikov (funkčný prístup) ⁽¹²⁾

Funkcie v podnikoch	Hlavné služby spojené s podnikaním		Funkcie v podnikoch	Hlavné služby spojené s podnikaním
Prevádzka administratívy	poradenstvo pre manažment právne služby audity a účtovníctvo		Manažment informácií	služby súvisiace s IT telekomunikácie
Ludské zdroje	dočasná práca nábor personálu odborné školenia		Marketing a obchod	reklama distribúcia, obchod styk s verejnosťou veľtrhy a výstavy zákaznícky servis
Finančné služby	banky poisťovne prenájom a leasing		Preprava a logistika	logistika prepravné služby expresné doručovateľské služby
Výrobné a technické funkcie	inžinierske a technické služby testovanie a kontrola kvality výskum a vývoj priemyselný dizajn údržba a oprava zariadení		Správa budov	bezpečnostné služby upratovacie služby stravovacie služby environmentálne služby/ odstraňovanie odpadu zásobovanie energiou a vodou nehnuteľnosti (sklady)

3.3 Miesto služieb pre podniky v hospodárstve

Služby pre podniky sú dôležitým prvkom európskeho trhového hospodárstva. No najdôležitejšou vlastnosťou služieb pre podniky je fakt, že sú prítomné v každej fáze reťazca tvorby hodnôt a sú doň integrované. Nárast služieb pre podniky sa zvyčajne zdôvodňuje migráciou zamestnanosti z výrobných odvetví do služieb na základe nákupu služieb. No tento nárast má viacero príčin. Ďalšími dôležitými faktormi sú zmeny vo výrobných systémoch, väčšia flexibilita, intenzívnejšia konkurencia na medzinárodných trhoch, rastúca úloha IKT a vedomostí a existencia nových druhov služieb. Podľa štrukturálnej hospodárskej štatistiky pripadalo v roku 2001 na odvetvie služieb spojených s podnikaním (bez finančných služieb) 53 % všetkých pracovných miest v trhovom hospodárstve EÚ, pričom výrobná sféra mala podiel 29 % (alebo približne 29 miliónov zamestnaných osôb). Celková pridaná hodnota vyprodukovaná službami súvisiacimi s podnikaním predstavovala v roku 2001 54 % v porovnaní s 34 % výrobné sféry ⁽¹³⁾.

3.4 *V súčasnosti stále viac výrobných podnikov podniká aj v oblasti služieb.* Podniky neponúkajú len zákaznícky servis, ale v čoraz väčšej miere objavujú pridanú hodnotu vo forme predaja odborných znalostí, ktoré nadobudli v oblasti výroby, dizajnu alebo inovácie procesov iným podnikom, a rozšírili si tak predmet podnikania. Vytvára sa tak nový model hybridného podniku, ktorý vyvíja výrobné aktivity a zároveň ponúka služby. Zákazníci stále vo väčšej miere hľadajú celkové riešenia, nielen jednoduché produkty, a často je to práve schopnosť poskytnúť dodatočné služby, ktorá zabezpečí výrobnému podniku konkurenčnú výhodu.

⁽¹²⁾ Zdroj: The competitiveness of business-related services and their contribution to the performance of European enterprises [Konkurencieschopnosť služieb súvisiacich s podnikaním a ich prínos k výkonnosti európskych podnikov] (KOM(2003) 747, konečné znenie), Príloha I (Klasifikácia služieb a dodatočné údaje), ktoré sa nachádza na adrese http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/cnc/2003/com2003_0747en01.pdf (v anglickom znení).

⁽¹³⁾ KOM(2003) 747, konečné znenie, bod II.2, s. 11.

3.5 *Nedostatok štatistických údajov o službách pre podniky* ⁽¹⁴⁾. Existuje nedostatok štatistických informácií o dopyte po službách. Vzájomné vzťahy medzi rôznymi odvetviami nie sú dostatočne zdokumentované. Informácie o aktivitách sféry služieb a jej prínose do národných hospodárstiev jednotlivých členských štátov by sa zrejme mali zlepšiť na základe revízie klasifikačného systému NACE, ktorá sa má uskutočniť v roku 2007. Revidovaná klasifikácia poskytne lepší pohľad na štruktúru a vývoj odvetvia služieb ⁽¹⁵⁾. Chýbajú aj informácie o rozsahu, v akom priemyselné podniky poskytujú rôzne služby.

3.6 *Informácie a analýzy týkajúce sa služieb podnikom sú len čiastkové a zriedkavé*. EHSV zastáva názor, že je potrebné vytvoriť európske centrum monitorovania služieb pre podniky s cieľom zozbierať informácie, podporiť výskum, stimulovať diskusiu a monitorovať realizáciu politických odporúčaní. Monitorovacie centrum alebo podobné opatrenie by viedlo k lepšiemu porozumeniu rýchleho vývoja odvetvia a poslúžilo by ako fórum pre tvorcov politík a zainteresované strany.

3.7 *Štandardizácia služieb* Ďalšie urýchlenie dobrovoľného vytvárania noriem služieb na základe potrieb trhu a jasných požiadaviek zahŕňa stanovenie základných bezpečnostných, kvalitatívnych a realizačných noriem ako aj podporu hospodárskej súťaže a inovácie pri poskytovaní služieb. Na túto výzvu musia zarea-govať CEN, ISO a národné orgány pre normalizáciu. Vývoj dobrovoľných noriem vo sfére služieb by isto stimuloval cezhraničné obchodovanie so službami a pomohol by posilniť vnútorný trh so službami.

4. *Ako zlepšujú služby pre podniky konkurencieschopnosť priemyslu* ⁽¹⁶⁾

4.1 Služby pre podniky majú pre MSP veľký význam, aby si uvedomili svoj potenciálny prínos pre inovácie a rast. Existuje množstvo dôkazov toho, že najdynamickejšie MSP vo veľkej miere využívajú služby pre podniky. Vzhľadom na tlak internacionalizácie je potrebné podporiť väčšie využívanie týchto služieb väčším počtom MSP.

4.2 *Inovačná schopnosť jednotlivých členských štátov*

Na schopnosť krajiny produkovať nové myšlienky a dlhodobo na trhu umiestňovať inovatívne technológie má vplyv viacero faktorov ⁽¹⁷⁾:

- všeobecná infraštruktúra pre inovácie,
- základné rámcové podmienky a politické opatrenia, ktoré ich dopĺňajú,
- prepojenie všeobecného systému inovácií,
- systémy všeobecného vzdelávania.

4.3 V EÚ sa 85 % výskumu sústreďuje na výrobné odvetvia (v USA je to 66 %), no neexistujú spoľahlivé údaje uvádzajúce podiel výskumu a vývoja v rámci sféry služieb. Z celého výskumu a vývoja, ktorý realizujú výrobné odvetvia, sa 87,5 % sústreďuje do ôsmich špecifických oblastí (chemikálie, strojárstvo, kancelárska technika, elektrotechnika, polovodiče, výroba nástrojov, motorové vozidlá a letecký priemysel, resp. vesmírne lety).

4.4 Čo sa týka absolútnych výdavkov, nebola EÚ schopná eliminovať zaostávanie za USA, naopak: jej zaostávanie sa počas posledného desaťročia ešte prehĺbilo.

⁽¹⁴⁾ Pozri „Sektorový prieskum relokácií: Fakty a súvislosti“ (najmä strany 107 a 177-179), vypracovanie ktorého si objednala CCMI. Prieskum bol použitý ako východisko pre informačnú správu CCMI pod názvom „Sektorový prieskum relokácií“ (spravodajca: pán van Iersel, pomocný spravodajca: pán Calvet Chambon).

⁽¹⁵⁾ Správa Fóra EÚ o službách súvisiacich s podnikaním, jún 2005.

⁽¹⁶⁾ Pozri KOM(1998) 534, konečné znenie, a KOM(2003), 747, konečné znenie.

⁽¹⁷⁾ Stern, Furman, Porter, 2002.

4.5 Väčšie zameranie na financovanie výskumu a vývoja na špičkové technológie a služby intenzívne využívajúce znalosti (veľké rozpätie zisku) má rozhodujúci význam pre konkurencieschopnosť európskeho priemyslu. „Cieľ 3 %“⁽¹⁸⁾ by sa dal dosiahnuť ľahšie, ak by vlády zvýšili svoje finančné záväzky a ak by bol súkromný sektor motivovaný viac investovať do tejto oblasti, vrátane služieb pre podniky.

4.6 Európsky technologický inštitút, ako ho navrhla Európska komisia v jednom z nedávnych oznámení⁽¹⁹⁾, je užitočný, no technológie musia byť sprevádzane efektívnymi obchodnými a organizačnými stratégiami.

4.7 Účinky inovatívnych funkcií služieb pre podniky sú uvedené v tabuľke:

Tabuľka 2. Inovatívne funkcie služieb pre podniky⁽²⁰⁾

Inovatívne funkcie	Základné prvky inovácií	Služby pre podniky (vybrané reprezentatívne odvetvia)
Technologické inovácie	<ul style="list-style-type: none"> — intenzívnejšie využívanie technológie — využitie existujúcej technológie — adaptácia technológie na potreby podnikov — efektívnosť pri moderných informačných a komunikačných procesoch — automatizácia rutinných procesov — flexibilizácia výrobných štruktúr — zlepšenie kvality 	<ul style="list-style-type: none"> — služby IT — inžinierske služby — konštrukčné služby — telekomunikačné služby — online služby elektronickej komunikácie — služby kontroly kvality
Organizačné inovácie	<ul style="list-style-type: none"> — efektívnosť vnútornej organizácie — stanovenie kontrolných a koordinačných procesov — zlepšenie výberu zamestnancov, ich školenia a nasadenia — zlepšenie v rôznych špecializáciách 	<ul style="list-style-type: none"> — poradenstvo pre vedenie a samotné vedenie — audity a právne služby — personálne služby (výber, školenie a práca na určité obdobie)
Strategické inovácie	<ul style="list-style-type: none"> — flexibilita pre dynamické prostredie — prienik na komplexné trhy — strategické informácie o partnerstvách — informácie o adaptáciách výrobkov — informácie o lokalitách a trhoch — opatrenia v právne sporných situáciách 	<ul style="list-style-type: none"> — služby pre manažment — online služby — audity — právne služby — veľtrhy a výstavy — marketingové služby
Obchodné inovácie	<ul style="list-style-type: none"> — konkurencieschopný dizajn výrobku — inovatívne obchodovanie — využitie príležitostí na trhu — akvizícia zákazníkov a vzťahy s nimi — inovatívny marketing — starostlivosť o imidž 	<ul style="list-style-type: none"> — konštrukčné a dizajnové služby — veľtrhy a výstavy — reklama — priamy marketing — styk s verejnosťou — zákaznícky servis

⁽¹⁸⁾ Pozri stanovisko EHSV o 7. rámcovom programe: V súlade s Lisabonskou stratégiou „Európska rada v Barcelone (jar 2002) definovala ciele podpory výskumu aj kvantitatívne: celkové výdavky EÚ sa majú do roku 2010 zvýšiť na 3 % HDP, pričom 2/3 z toho má pochádzať zo súkromného sektora (cieľ 3 %). Výbor ďalej poukazuje na skutočnosť, že tento cieľ predstavuje vzhľadom na globálnu súťaž o investície „pohyblivý cieľ“. To znamená, že kto tento cieľ dosiahne neskoro, bude stále viac zaostávať.“ (bod 2.5).

⁽¹⁹⁾ KOM(2006) 77 v konečnom znení.

⁽²⁰⁾ Úryvok z publikácie s názvom *The Contribution of Business Services to European Employment, Innovation and Productivity* [Prínos služieb pre podniky a podnikateľov k zamestnanosti, inovácii a produktivite v Európe], autori: Luis Rubalcaba a Henk Kox, vydavateľstvo Palgrave-Macmillan.

Inovatívne funkcie	Základné prvky inovácií	Služby pre podniky (vybrané reprezentatívne odvetvia)
Inovácie v pracovnej oblasti	<ul style="list-style-type: none"> — funkčná delba práce — zameranie sa na kľúčové úlohy — otázky pracovnej kapacity — starostlivosť o imidž 	<ul style="list-style-type: none"> — jazykové služby — kuriérske služby — bezpečnostné služby — služby v pracovnej oblasti

Zdroj: Rubalcaba: Business Services in European Industry [Služby pre podniky v európskom priemysle], Európska komisia, Brusel 1999.

4.8 Niektoré z najinovatívnejších európskych spoločností možno nájsť v oblasti služieb pre podniky, no celková úroveň výskumu a vývoja v oblasti služieb je príliš nízka a nedostatočne štruktúrovaná. Nové modely služieb a obchodovania vznikajú často z nákladných a časovo náročných pokusov a neúspechov jednotlivých podnikov. Je potrebné, aby EÚ podporovala výskum vo vybraných oblastiach s cieľom zmodernizovať know-how podnikov v rozhodujúcich globálnych špičkových technológiách.

4.9 Je dôležité nájsť spôsoby, ako zlepšiť prístup MSP k výsledkom výskumu a podporiť ich pri krátkodobom vývoji produktov.

4.10 Ak majú podniky investovať viac do inovácií a výskumu a vývoja, musí Európska komisia zabezpečiť primeranú ochranu práv duševného vlastníctva a je tiež potrebné prijať opatrenia na realizáciu predloženého návrhu na patentovanie vynálezov zabudovaných do počítačov.

4.11 Nevyhnutné sú lepšie právne predpisy a úpravy.

5. Systém nadobúdania vedomostí v EÚ

5.1 Je potrebné radikálne prepracovať systém nadobúdania vedomostí v EÚ. To zahŕňa:

- presmerovanie aktivít v oblasti výskumu a vývoja na podniky, ktoré vyrábajú špičkové IKT,
- zastavenie odlivu mozgov z EÚ do USA (počet výskumných pracovníkov z EÚ, ktorí sa z pracovných dôvodov presťahujú do USA, je dvojnásobný oproti počtu výskumných pracovníkov z USA prichádzajúcich do EÚ), 40 % výskumu a vývoja v USA realizujú vedci vyškolení v EÚ,
- zvýšenie celkových výdavkov na výskum, aby sa dosiahol lisabonský cieľ 3 % HDP,
- znalosti IKT, digitálna gramotnosť a zručnosti v oblasti elektronického podnikania (e-business) treba považovať za kľúčové, nadobudnutie zručností v oblasti IKT treba zaradiť do učebných plánov už na začiatku vzdelávania,
- moderná pevná a mobilná širokopásmová technológia bude infraštruktúrou hospodárstva založeného na vedomostiach v tomto storočí, iniciatíva „i2010“, ktorú iniciovalo Generálne riaditeľstvo pre informačnú spoločnosť v roku 2005, zohráva v tejto súvislosti dôležitú úlohu.

6. Úloha vývoja služieb

6.1 Inovácie v oblasti služieb sú najmä v Nemecku od polovice deväťdesiatych rokov predmetom intenzívnych diskusií. Vývoj služieb vygeneroval väčšinu dynamiky pre teoretickú i praktickú prácu v tejto oblasti. Vyvinul sa tak do technickej disciplíny, ktorý sa zaoberá systematickým vývojom a tvorbou služieb pomocou využívania vhodných modelov, metód a nástrojov. Hoci vývoj služieb zahŕňa aj aspekty riadenia služieb, hlavným zameraním je predsa vývoj nových produktov v oblasti služieb. Vývoj služieb sa súčasne zaoberá rozvíjaním vývojových systémov, t. j. otázkami všeobecného manažmentu výskumu a vývoja a inovácií, súvisiaceho so službami.

6.2 Základný výskum zameraný na vývoj nových modelov, metód a nástrojov podnikania poskytne tejto oblasti vývoja služieb významný impulz. Komplexný prístup k spoločnému technickému plánovaniu tovarov, programového vybavenia a služieb sa stane bežným javom. Čoraz väčšia harmonizácia noriem v oblasti služieb napokon podporí špecifikáciu a efektívny vývoj nových služieb ⁽²¹⁾.

6.3 Vývoj služieb je jednou z mála oblastí vo sfére služieb, ktoré podstatne spoluvytváral európsky výskum. Užšia integrácia do medzinárodných sietí a systematický vývoj nezávislého vedeckého spoločenstva v oblasti vývoja služieb sú nevyhnutné pre zachovanie vedúcej úlohy v tejto oblasti aj do budúcnosti ⁽²²⁾.

7. Význam dodávok služieb v elektronickej forme

7.1 *Trend smerujúci k nárastu poskytovania služieb cez internet.* Existuje čoraz väčší záujem o rast a účinky obstarávania služieb v oblasti IKT a podnikových procesov v medzinárodnom meradle prostredníctvom samotných IKT. Uplatňovaním IKT a trendom smerujúcim k intenzívnejšiemu využívaniu internetu pri poskytovaní služieb prichádza k zmene orientácie služieb pre podniky a podnikateľov. Dôraz sa kladie na dodávky v elektronickej forme v oblastiach ako napr. softvérové služby, služby v oblasti výskumu a vývoja a technického testovania, poradenské služby a ďalšie vzdelávanie zamestnancov a sprostredkovanie pracovných síl. Tieto činnosti riadi prevažne trh, a to na základe:

- nových požiadaviek a očakávaní zákazníkov,
- snahy o získanie a rozširovanie nových trhov,
- zlepšenia kvality a zintenzívnenia vzťahov so zákazníkmi,
- zvýšenia efektívnosti procesov a výnosov,
- zníženie nákladov pomocou zlepšenia a rozšírenia výroby a dodávky za nízke náklady.

7.2 *Identifikácia potenciálnych výhod offshoringu pre hospodárstvo EÚ.* Nové globálne výzvy sa zostrujú tým, že externalizované služby (nákup služieb) možno v čoraz väčšej miere zabezpečiť takpovediac z ktoréhokoľvek miesta na svete. Európa by preto mala byť pripravená poskytovať a exportovať vysokokvalitné služby do celého sveta. Dodávky v digitálnej forme a podpora elektronického podnikania, ktorá s tým súvisí, budú narastať. Medzinárodný offshoring služieb súvisiacich s podnikaním sa v súčasnosti zameriava na podporné funkcie (napr. služby IT, finančné a účtovné služby, volacie centrá). V oblasti služieb s vyššou pridanou hodnotou, ako napr. IT, výskum a analýzy, EÚ zachováva svoje pozície. No technologický rozvoj, dostupnosť zručností a s nimi súvisiacich nákladov na globálnom trhu ovplyvnia v čoraz väčšej miere budúce rozhodnutia európskych spoločností. Európsky trh práce stojí pred výzvou poskytovať viac vysoko-kvalifikovaných pracovných príležitostí a zabrániť nezamestnanosti ⁽²³⁾.

7.3 *Prekážky všeobecného digitálneho poskytovania služieb.* Existujú prekážky brániace rozvoju digitálnych dodávok, ktoré treba dôkladne preskúmať a nájsť riešenia, aby európske firmy v oblasti služieb pre podniky a podnikateľov mohli postupovať ofenzívnejšie a expandovať aj za hranice EÚ. Medzi tieto prekážky patria chýbajúce normy a chýbajúca interoperabilita, dôvera a bezpečnosť pri elektronickom obchodovaní, nedostatok investícií do pevnej i mobilnej širokopásmovej infraštruktúry a tiež príliš nízke využívanie IKT zo strany MSP.

⁽²¹⁾ Service engineering – methodical development of new service products [Service engineering – metodický vývoj nových produktov v oblasti služieb], autori: Hans-Jorg Bullinger, Klaus-Peter Fahrlich, Thomas Meiren.

⁽²²⁾ Thomas Meiren, Fraunhofer-Institut für Arbeitswirtschaft und Organisation, Stuttgart, Nemecko.

⁽²³⁾ European Forum on Business Related Services [Európske fórum služieb súvisiacich s podnikaním], správa z roku 2005.

8. Potenciál zamestnanosti v službách pre podniky

8.1 Zamestnanosť v oblasti služieb pre podniky za posledné desaťročia významne narástla. Ročná miera rastu v období od r. 1979 do r. 2002 predstavovala okolo 4,5 %, čo bolo výrazne nad mierou rastu v iných odvetviach hospodárstva. Podiel zamestnanosti v oblasti služieb podnikom na celkovej zamestnanosti predstavoval v roku 2003 9 % v EÚ 15 a 8,6 % v EÚ 25. Odvetvie služieb vo všeobecnosti a služby pre podniky osobitne bude zohrávať kľúčovú úlohu pri poskytovaní nových pracovných príležitostí v budúcnosti a kompenzovať klesajúcu zamestnanosť vo výrobných odvetviach.

8.2 Tabuľka 3 uvedená nižšie ukazuje nárast zamestnanosti v službách pre podniky do roku 2002 v porovnaní s celým hospodárstvom.

Tabuľka 3: Ročná miera rastu zamestnanosti v oblasti služieb podnikom, 1979 – 2002 ⁽²⁴⁾

Krajina	Celé hospodárstvo	Služby pre podniky	Reality	Pre-nájom	Profesionálne služby	Zmluvný výskum a vývoj	IK služby	Operačné služby
LU	2,6	7,6	5,2	4,4	7,5	6,5	12,4	7,4
PT	0,4	6,9	6,5	5,5	6,7	7,7	8,1	7,0
IE	2,0	6,4	5,3	4,6	6,0	0,8	10,5	6,5
IT	0,5	6,4	4,4	8,0	6,1	4,1	6,5	6,7
DE	0,6	5,3	4,2	3,4	4,5	2,9	6,5	5,8
FI	0,1	5,4	1,0	1,6	4,3	3,3	8,5	6,0
ES	1,1	5,4	3,7	6,0	4,9	3,2	7,4	5,8
NL	1,6	4,7	3,7	5,3	4,1	3,4	8,1	4,7
AT	0,3	4,8	1,4	2,6	4,3	4,0	9,6	4,8
SE	0,2	4,7	1,2	2,7	4,3	4,2	6,1	4,7
EL	0,8	4,6	5,9	3,4	4,2	4,0	8,1	4,8
UK	0,4	3,3	4,8	2,2	2,8	-0,4	6,9	3,5
FR	0,5	3,2	1,3	4,1	2,5	1,7	4,7	3,8
DK	0,3	3,1	1,5	2,8	1,8	-0,8	5,8	4,3
BE	0,3	3,6	3,9	0,9	3,2	-1,7	5,0	4,0
EU 15	0,6	4,4	3,3	3,3	3,9	1,7	6,4	4,7
USA	1,4	4,7	1,6	3,5	3,5	2,9	8,8	5,3

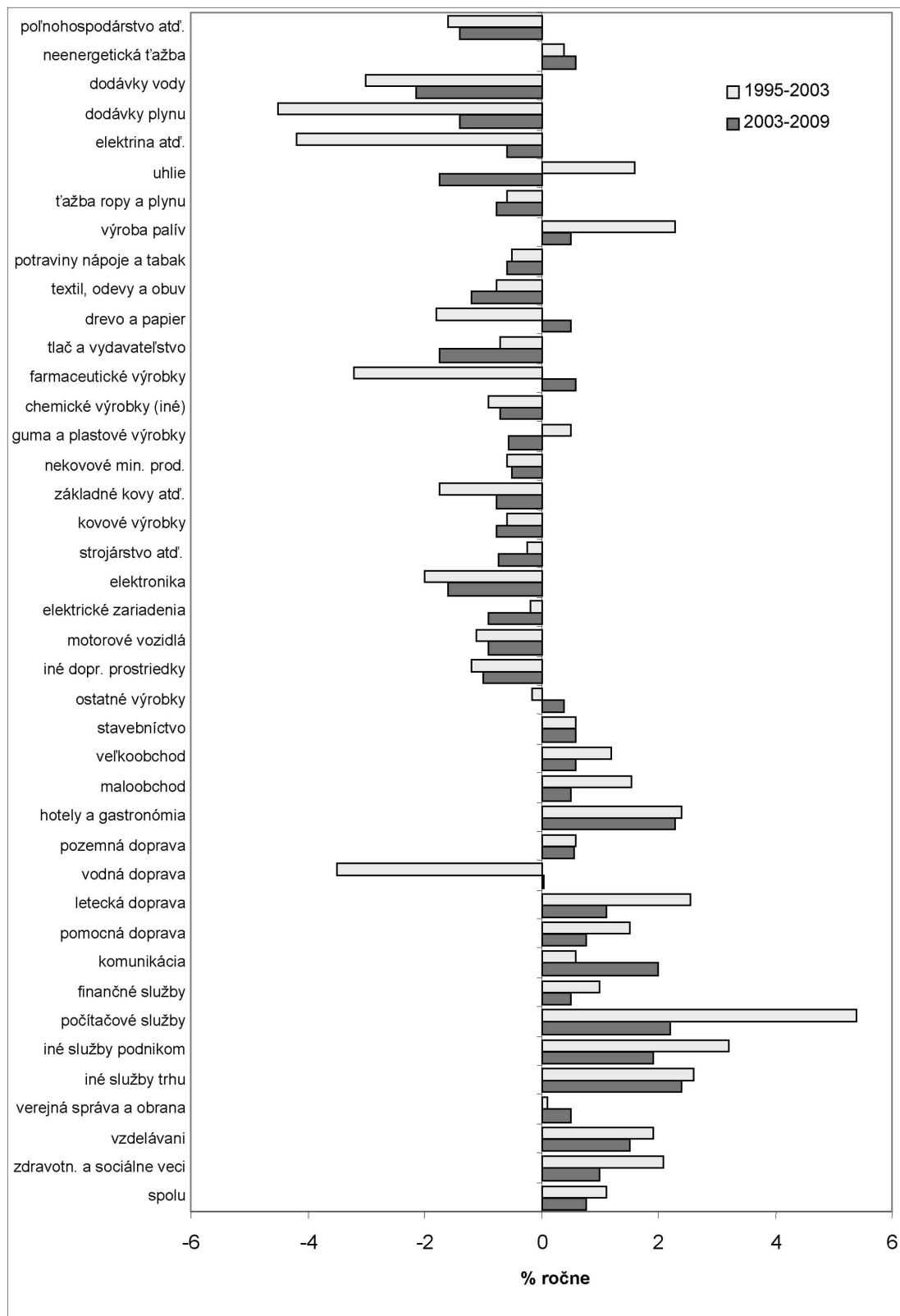
8.3 Dynamický nárast zamestnanosti v oblasti služieb vo všeobecnosti, predovšetkým však služieb náročných na vedomosti a určených pre podniky, je charakteristickým znakom moderných ekonomík. Hoci úroveň zamestnanosti v službách pre podniky, ako aj miery rastu sú v jednotlivých európskych krajinách rôzne, možno konštatovať, že neexistuje chudobná krajina s rozvinutým odvetvím služieb pre podniky a neexistuje ani bohatá krajina, v ktorej by bolo málo pracovných miest v oblasti služieb pre podniky ⁽²⁵⁾.

8.4 Možno očakávať, že rast zamestnanosti v oblasti služieb, predovšetkým však v službách intenzívne využívajúcich vedomosti, bude pokračovať, hoci aj nižším tempom. Napriek tomu bude tento nárast – podľa tabuľky 4 – výraznejší než rast v iných odvetviach hospodárstva. Očakáva sa, že miery rastu budú podstatne vyššie v nových členských štátoch, kde sa rozvoj služieb začína na výrazne nižších absolútnych úrovniach.

⁽²⁴⁾ *The Contribution of Business Services to European Employment, Innovation and Productivity (Prínos služieb pre podniky a podnikateľov k zamestnanosti, inovácii a produktivite v Európe)*, autori: Luis Rubalcaba a Henk Kox (pripravené na vydanie vo vydavateľstve Palgrave-Macmillan v roku 2006).

⁽²⁵⁾ Rubalcaba, Kox, 2006, s. 42.

Tabuľka 4. Trendy zamestnanosti v odvetviach západnej Európy

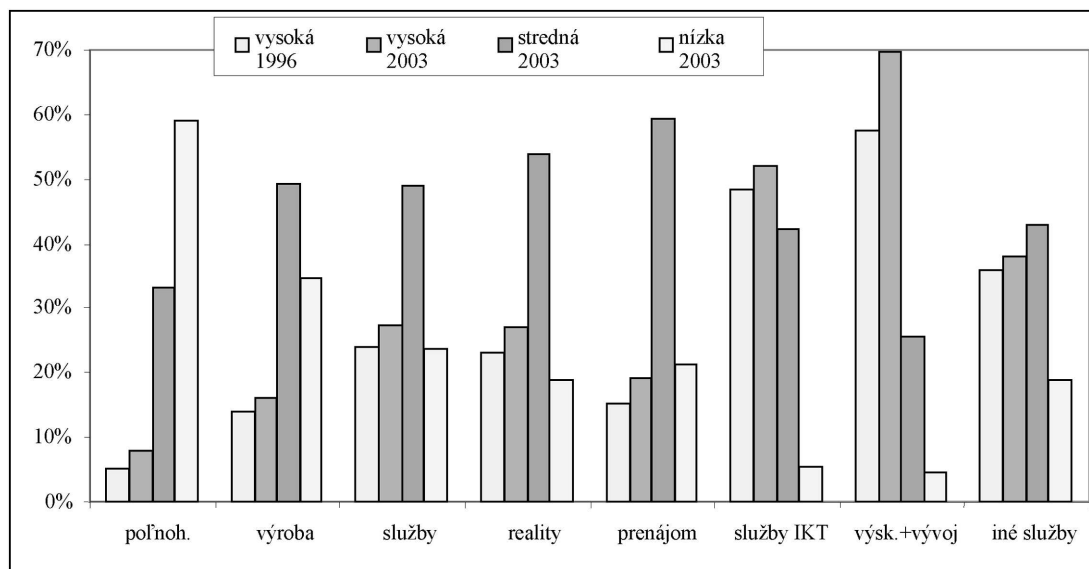
Pozn.: Západná Európa je definovaná ako EÚ 15 + Nórsko + Švajčiarsko.

Zdroj: Tlačová správa Cambridge Econometrics: *What has happened to the Lisbon agenda?* [Čo sa stalo s lisabonským programom?], november 2005.

8.5 Osobitným znakom zamestnanosti v oblasti služieb pre podniky je vysoká úroveň dosiahnutého vzdelania. Ako preukázal prieskum pracovných síl v EÚ, podiel „vysokokvalifikovaných“ pracovných miest na celkovej zamestnanosti stúpol z 38 % v r. 1998 na 41 % v r. 2003. Podiel nízkokvalifikovanej práce poklesol v tom istom období z 25 % na 17 %. Skutočnosť, že väčšina pracovných miest v oblasti služieb

pre podniky si vyžaduje vysokú alebo „strednú“ kvalifikáciu predstavuje tiež výzvu pre vzdelávacie systémy v Európe (a predovšetkým v oblasti politiky celoživotného vzdelávania), pretože štrukturálne zmeny európskych odvetví si budú vyžadovať, aby sa viac ľudí prešlo z iných sfér zamestnanosti do služieb pre podniky. Prísne uplatňovanie lisabonského programu 2010 pre vzdelávanie bude mať v tejto súvislosti rozhodujúci význam. Tabuľka 5 ukazuje dôležitosť dosiahnutej úrovne vzdelania v rôznych odvetviach.

Tabuľka 5. Úroveň dosiahnutého vzdelania vo významných hospodárskych odvetviach a v oblasti služieb podnikom, EÚ 15, 2003 ⁽²⁶⁾

V Bruseli 13. septembra 2006

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Anne-Marie SIGMUND

⁽²⁶⁾ Zdroj: Rubalcaba a Kox (2006) na základe údajov Eurostatu: Prieskum pracovných síl, 2004.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa zriaďuje Európsky fond na prispôsobenie sa globalizácii“

KOM(2006) 91, konečné znenie – 2006/0033 (COD)

(2006/C 318/05)

Rada sa 27. marca 2006 rozhodla podľa článku 159 (3) Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k horeuvedenej téme.

Poradná komisia pre priemyselné zmeny, poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 31. augusta 2006. Spravodajcom bol pán van Iersel a pomocným spravodajcom bol pán Gibellieri.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429. plenárnom zasadnutí 13. a 14. septembra 2006 (schôdza z 13. septembra) 170 hlasmi za, 10 hlasom proti, pričom 15 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Súhrn

1.1 EHSV víta návrh Európskej komisie na ustanovenie Európskeho fondu na prispôsobenie sa globalizácii (ďalej len EGF). EHSV súhlasí s tým, aby cieľom EGF bolo zasahovať v prípadoch, keď sa vyskytnú náhle a rozsiahle sociálne problémy pracovníkov v dôsledku závažných a nepredvídateľných narušení ekonomiky.

1.2 EHSV súhlasí s tým, že hlavnú zodpovednosť ponosú samotné členské štáty, a že EGF zasiahne len na žiadosť členského štátu a po príslušnom rozhodnutí rozpočtového orgánu. Pravidlá musia byť jasné.

1.3 Predvídava politika, dynamické podnikanie, regionálna zodpovednosť a včasné opatrenia a spolupráca príslušných zainteresovaných strán – podnikateľov, sociálnych partnerov, vlády a ďalších – sú v období vážnych narušení rozhodujúce. EGF ako nástroj solidarity EÚ má dopĺňajúcu funkciu. Ak má byť dôveryhodný, nemožno naň mať priveľmi vysoké očakávania.

1.4 Špecifické činnosti, financované v rámci EGF, musia zapadať do celkového plánovania všetkých zúčastnených aktérov. EGF by nemal zasahovať do oblastí, v ktorých majú kompetencie výlučne členské štáty. Malo by byť jasne stanovené, že fond sa zameriava na konkrétne pracovné príležitosti pre ľudí v naliehavej ekonomickej situácii.

1.5 EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby zaistila aktívnu účasť sociálnych partnerov v procese zameranom na vytváranie pracovných miest pre prepustených pracovníkov. Dosiahnutie

cieľa „rýchle opätovné začlenenie“ prepustených zamestnancov do pracovného trhu je obvykle veľmi náročné. Skúsenosť dokazuje, že takéto procesy si vyžadujú veľa času.

1.6 Na zvýšenie účinnosti a vzájomného dopĺňania sa by mala byť garantovaná prísna koordinácia rôznych jestvujúcich nástrojov, najmä EGF a štrukturálnych fondov.

2. Návrh Komisie

2.1 V marci 2006 predložila Európska komisia návrh na zriadenie Európskeho fondu na prispôsobenie sa globalizácii (EGF) ⁽¹⁾. Je zameraný na poskytovanie špecifickej jednorazovej podpory na uľahčenie opätovného vstupu pracovníkov do zamestnania v tých oblastiach alebo sektoroch, ktoré trpia šokom vyvolaným závažným narušením ekonomiky.

2.2 Závažným narušením ekonomiky môže byť premiestnenie výroby do tretích krajín, podstatné zvýšenie dovozu, či postupné zníženie podielu EÚ na trhu v danom sektore. Hlavným kritériom pre EGF je viac ako 1 000 prepustených v podniku alebo v skupine podnikov v regióne s nadpriemernou nezamestnanosťou.

2.3 Na čerpanie z EGF sú oprávnené tie činnosti, ktoré by mali vytvárať podmienky na rýchle opätovné začlenenie pracovníkov, ktorí prišli o zamestnanie, do trhu práce. Táto pomoc je doplnkom k národným opatreniam a cieľným regionálnym programom. Mala by zahŕňať také opatrenia ako rekvalifikácia, pomoc pri relokácii, pomoc pri zakladaní podnikov a dávky, ktoré sú doplnkom k príjmu.

⁽¹⁾ Návrh nariadenia, ktorým sa zriaďuje Európsky fond na prispôsobenie sa globalizácii, marec 2006, COM(2006) 91, konečné znenie – 2006/0033 (COD).

2.4 Intervencia v rámci EGF sa bude aktivovať len na žiadosť členského štátu. Suma vyplatená Európskou úniou nesmie prekročiť 50 % celkových odhadovaných nákladov na celý balík opatrení plánovaných členským štátom.

2.5 Fond nie je predmetom žiadneho osobitného finančného ustanovenia vo viacročnom finančnom rámci. Bude financovaný prostredníctvom nevyčerpaných prostriedkov (under-spends) a uvoľnených fondov (decommitted funds). O každom využití bude rozhodovať rozpočtový orgán, čo znamená, že plná zodpovednosť bude spočívať na Rade a EP.

2.6 Predpokladá sa podrobné vypracovanie rozpočtového postupu. Za riadenie činností podporovaných fondom EGF budú zodpovedné členské štáty. Európska komisia bude mať úlohu kontrolného orgánu. V tých prípadoch, keď sa neminie celá suma, sa uskutoční refundácia.

2.7 Komisia bude vykonávať priebežné hodnotenie výsledkov, kritérií a účinnosti nariadenia ako aj hodnotenie ex-post. Od roku 2008 bude Komisia predkladať výročnú správu o implementácii opatrení v rámci fondu, vrátane hodnotení.

3. Výhodiská EGF

3.1 Návrh, ktorého cieľom je demonštrovať solidaritu EÚ s pracovníkmi, ktorí pre náhle štrukturálne zmeny v usporiadaní svetového obchodu prišli o zamestnanie, je založený na záveroch zasadnutia Európskej rady v decembri 2005. Je súčasťou kompromisnej dohody týkajúcej sa finančného výhľadu. Vykonalo sa hodnotenie dôsledkov⁽²⁾, ktoré obsahuje dôležité informácie o náplni a rozsahu pôsobenia EGF.

3.2 EGF bude pôsobiť samostatne popri štrukturálnych fondoch ako jeden z nástrojov EÚ, ktorých úlohou je zvyšovať adaptáciu a konkurencieschopnosť európskeho hospodárstva⁽³⁾.

3.3 Štrukturálne fondy sú zamerané na dlhodobé preventívne opatrenia založené na viacročnom prístupe, zatiaľ čo EGF nie je určený na reštrukturalizáciu. Je špecificky zacielený na pomoc jednotlivcom v regiónoch postihnutých závažnými otrasmami v systéme svetového obchodu. Takéto zriedkavé, ale kritické situácie si môžu vyžadovať jednorazovú, časovo obmedzenú individuálnu podporu. Niektoré ciele EGF nie sú pokryté štrukturálnymi fondmi.

3.4 Do určitej miery poslúžil ako vzor americký program „Trade Adjustment Assistance“ (TAA) z roku 1962. Cieľom TAA je korekcia asymetrie medzi nepriaznivými účinkami otvorenia trhu a medzinárodnej liberalizácie na niektoré špecifické individuálne prípady či regióny a ich celkovým pozitívnym vplyvom.

⁽²⁾ Hodnotenie dosahu uvedeného nariadenia je k dispozícii pod SEK(2006) 274/2.

⁽³⁾ Konkurencieschopnosť EÚ a umiestnenie priemyslu, Úrad poradcov Komisie o otázkach európskej politiky (EU Competitiveness and Industrial Location, Bureau of European Policy Advisors to the Commission), BEPA (2005), 26. októbra 2005.

Porovnávanie TAA a EGF však nie je jednoduché vzhľadom na kultúrne rozdiely medzi USA a EÚ a tiež vzhľadom na využívanie rôznych kritérií.

3.5 EGF by mal fungovať v súlade s najlepšimi osvedčenými postupmi OECD, ktoré stanovujú potrebu jasnej identifikácie skupín prepustených robotníkov a časové obmedzenie poskytovania pomoci v súlade s princípmi efektívnosti, transparentnosti a dokladovania nákladov.

3.6 Cieľom EGF je prispievať k rozvoju prístupu tzv. „flexicurity“ v rámci EÚ, t. j. rovnováhy medzi flexibilitou a istotou zamestnania, a dopĺňať viacročné strategické priority a politiky štrukturálnych fondov.

4. Všeobecné pripomienky

4.1 Nariadenie sa na začiatku odvoláva na celkovo pozitívny vplyv globalizácie na rast a zamestnanosť v EÚ. EHSV však konštatuje, že je celkom možné, že na sektorálnej a regionálnej úrovni sú zároveň viditeľné opačné účinky. EGF bude konkrétnym nástrojom v zmysle zvyšovania možností opätovného zamestnania pre pracovníkov postihnutých závažným narušením ekonomiky. Škoda, že v hodnotení dosahu⁽⁴⁾ sa neanalyzujú konkrétne prípady.

4.2 Nakoľko v štvrtom odôvodnení nariadenia sa vyžaduje, aby aktivity EGF boli „vzájomne prepojené a zlučiteľné s inými politikami Spoločenstva a takisto v súlade s *acquis*“, návrhy by mali byť preskúmané viacerými tvorcami politiky v rámci Komisie, najmä z GR pre konkurencieschopnosť, aby sa predišlo akýmkoľvek obvineniam z neoprávneného pridelenia štátnej dotácie.

4.3 EGF predstavuje konkrétny krok Európskej únie smerom k vyrovnaní sa s dôsledkami závažných otrasov v zahraničnom obchode a na svetových trhoch. V budúcnosti by bolo možné uvažovať o podobných nástrojoch na zmiernenie negatívnych vplyvov vnútorného obchodu a jednotného trhu EÚ (napr. relokácie v rámci EÚ, politika zdaňovania).

4.4 Intervenčné kritériá

4.4.1 Vyžaduje sa stanovenie prísnych intervenčných kritérií. Avšak kritérium uvedené v článku 1: „podpora pracovníkom, ktorí pre veľké štrukturálne zmeny v usporiadaní svetového obchodu prišli o zamestnanie, a to v prípade, keď tieto prepúšťania vo významnej miere nepriaznivo vplyvajú na regionálnu alebo miestnu ekonomiku“, je pomerne vágne. Členské štáty majú hlavnú zodpovednosť pri predkladaní žiadostí o príspevok z fondu. Komisia by mala zaručiť rovnaké uplatňovanie kritérií vo všetkých prípadoch a pre všetky členské štáty.

⁽⁴⁾ SEK(2006) 274.

4.4.2 Bremeno preukazovania oprávnenosti žiadostí leží na členskom štáte. Žiadosť bude na základe usmernení preskúmaná a podrobne overená Komisiou a rozpočtový orgán prideli finančný príspevok individuálne z prípadu na prípad. Bude si to od Komisie, členských štátov aj od rozpočtového orgánu vyžadovať učenie sa „za pochodu“ na základe činnosti a skúseností z praxe. Nejasnostiam je potrebné predísť: v rámci celej EÚ musia platiť rovnaké pravidlá a musí sa uplatňovať rovnaký prístup.

4.4.3 Pokiaľ ide o podmienku minimálneho počtu prepustených v presne špecifikovaných regiónoch, samotné intervenčné kritériá uvedené v článku 2 sú jasne definované. Kritérium „1 000 zamestnancov“ nie je obmedzené na jednu firmu, ale zahŕňa celý (oboma smermi) na seba nadväzujúci reťazec výrobcov (dodávateľov aj odberateľov).

4.4.4 Obvykle bude odôvodnenie zníženia počtu zamestnancov založené na celom rade rôznych faktorov, ako modernizácia, racionalizácia, zmena výrobných metód a naozaj aj zmena v usporiadaní medzinárodného obchodu. Len zriedka bude úplne prevažovať jeden špecifický faktor.

4.4.5 Ako vzor poslúžil americký program TAA. Pri prezentácii fungovania TAA je však v opise Komisie súvislosť medzi meniacim sa usporiadaním medzinárodného obchodu a aktivitami vlády zameranými na zmiernenie vplyvu týchto zmien na počet prepustených znova dosť hmlistá. Okrem toho kritériá a história uplatňovania TAA sa pomerne líšia od predstáv v EÚ.

4.4.6 Pomoc EGF bude vyhľadávaná v prípade hospodárskych otrasov a nepredvídateľných okolností. Náznačky zmien sú však obvykle viditeľné už pred tým, ako sa prejaví skutočné dôsledky týchto zmien. Pri dobrom riadení podnikov by sa už v predstihu mali začať uskutočňovať kroky na ich predchádzanie.

4.4.7 To znamená, že pri všetkých plánovaných opatreniach na podporu, či už na národnej úrovni alebo na úrovni EÚ, sa bude musieť zväziť, akým spôsobom samotné podniky a sociálni partneri predvídali zmeny. Aké relevantné sú, napríklad, opatrenia na podporu, ak predtým podnik a sociálni partneri zanedbali identifikáciu vývoja, ktorý by mohol ohroziť trh a zamestnanosť?

4.5 Definícia činností, oprávnených na čerpanie.

4.5.1 Rozdiel medzi štrukturálnymi fondmi a EGF je trojaký: a) rozdiel v rozsahu: 44 mld. EUR oproti 500 miliónom EUR ročne v budúcom programovacom období 2007 – 2013; b) rozdiel v pôsobení: dlhodobé a anticipatívne pôsobenie, zamerané širokospektrálne na otázky modernizácie, oproti krátkodobému pôsobeniu zacielenému na rýchle opätovné začlenenie pracovníkov do trhu práce; c) vzhľadom na objem a rozsah sa

stávajú štrukturálne fondy byrokratické, zatiaľ čo v prípade EGF je cieľom nebyrokratický prístup.

4.5.2 Musí sa zabezpečiť prísne rozlišovanie medzi štrukturálnymi fondmi a EGF. EGF je definovaný ako krátkodobý a časovo obmedzený a zameraný na osobitné prípady. Na dlhodobejšie pôsobenie možno predurčiť ďalšie prostriedky zo štrukturálnych fondov v rámci širšieho regionálneho kontextu. V prípadoch, keď sa pôsobenie fondov vzájomne dopĺňa, je potrebné rešpektovať ich odlišnú filozofiu a štruktúru.

4.5.3 Nebude ľahké vytvoriť podmienky na „rýchle“ opätovné začlenenie prepustených zamestnancov do trhu práce, ak celkový kontext a podmienky nebudú priaznivé, napr. v prípade regiónov, v ktorých dominuje jedno priemyselné odvetvie, v prípade zaostalých regiónov, alebo tam, kde chýbajú doškolenie a rekvalifikačné zariadenia a pod. Zvláštna pozornosť by sa mala venovať strednému a vyššiemu manažmentu, aby sa zabránilo úniku mozgov. V týchto osobitných prípadoch je pravdepodobne potrebné spoločné pôsobenie EGF a štrukturálnych fondov, rovnako ako najlepšie možné využitie siete EURES na sprostredkovanie príležitostí mobility v celej Európe. Nedostatok efektívnej koordinácie môže spôsobiť problémy. V tomto ohľade si vyžadujú osobitnú pozornosť ustanovenia článku 5, ods. 3.

4.5.4 Oprávnené činnosti stanovené v článku 3 sa musia chápať v úzkej súvislosti s ustanoveniami článkov 5 a 6, najmä pokiaľ ide o vzájomné vzťahy a vzájomné pôsobenie medzi regionálnymi a národnými aktivitami a aktivitami EÚ. Keďže aktivity EÚ sú doplnkom k regionálnym a národným opatreniam, skúsenosti získané v minulosti v EÚ – napríklad v rámci RESIDER, RECHAR a RETEX – a v iných situáciách by mohli byť, vzhľadom na to, že EGF neplní žiadnu reštrukturalizačnú úlohu, prínosom.

4.5.5 V zvláštnych prípadoch môže byť pri analýzach a pri určovaní využívania nástrojov užitočný odvetvový prístup používaný v modernej priemyselnej politike.

4.5.6 Pre mnohé členské štáty je obzvlášť dôležité a veľmi im na tom záleží, aby politika týkajúca sa príjmov a trhu práce zostala v ich kompetencii a aby Komisia nezasahovala do národných kompetencií. V dôsledku toho v rámci celého balíčka opatrení vypracovaných členskými štátmi pri reakcii na konkrétnu krízu, príspevok EÚ sa musí výslovne zamerať na jednotlivcov a na podporu opätovného návratu prepustených pracovníkov na pracovný trh. V tejto súvislosti sa EHSV odvoláva na kritériá žiadostí v rámci sociálnej kapitoly bývalého spoločenstva uhlia a ocele, ktoré môžu pomôcť vyhnúť sa konfliktom a prekryvaniu sa pôsobnosti inštitúcií.

4.6 Rozhodujúcu úlohu má rozpočtový orgán. Je prínosom, že nariadenie presne a detailne popisuje finančné postupy, ktoré treba rešpektovať.

4.7 Nariadenie je navrhované pre osobitne naliehavé prípady, ktoré si zvyčajne vyžadujú rýchle a účinné konanie. To znamená, že ak sa správne uplatnia pravidlá, byrokracia sa samozrejme zníži na minimum a súčasne sa zaručí rýchle pôsobenie. Cieľom by malo zostať poskytnutie účinnej pomoci v čo najkratšom časovom rámci.

4.8 V (nedávnej) minulosti sa v mnohých prípadoch uskutočnila úspešná reštrukturalizácia, dokonca aj v komplikovaných prípadoch. Aj keď konkrétne prípady sú vždy jedinečné, široké spektrum reštrukturalizácie dokazuje, že sústredené regionálne úsilie všetkých aktérov, často s podporou vlády, s jasným zámerom vytvoriť podmienky pre nové alebo obnovené priemyselné podniky a podniky služieb, vedie k úspechu.

4.9 Vo väčšine prípadov sú vytvorené ekonomické a sociálne plány v úzkej spolupráci medzi vládou štátu, regionálnymi orgánmi a sociálnymi partnermi, ktorí obvykle organizujú poradné diskusie a zapájajú všetkých zainteresovaných v regióne.

4.10 Podobné postupy by sa mali stanoviť a uplatňovať aj v prípade nového EGF, ak má byť úspešný. V záujme toho by sa predstavitelia Komisie mali zúčastňovať priamo na podobných zhromaždeniach a schôdzach na regionálnej a miestnej úrovni.

5. Zvláštne pripomienky

5.1 Hoci Komisia prideliť EGF rozpočtové prostriedky vo výške 500 miliónov EUR na základe štatistických simulácií založených na konkrétnych prípadoch, táto suma by mala byť prehodnotená a prípadne upravená každý rok, podľa vývoja situácie a skutočnej spätnej väzby o využívaní fondu.

5.2 V **článku 2** sa uvádzajú závažné ekonomické narušenia ako odôvodnenie intervencie v rámci EGF. EHSV vyzýva Radu, aby predtým, ako nariadenie vstúpi do platnosti, prediskutovala definície javov, spomínaných v úvodnom odseku uvedeného článku. Príliš všeobecné definície môžu neskôr brániť efektívnemu rozhodovaniu rozpočtového orgánu. Príliš úzke vymedzenia môžu mať rovnaký účinok. Diskusia Rady môže pomôcť vyjasniť túto dilemu a nastoliť rovnováhu. Takáto diskusia sa môže byť tiež užitočným príspevkom k usmerneniam Komisie.

5.3 Dôvody na takúto intervenciu musia byť stanovené jednoznačne. Je potrebné zahrnúť do zvažovania aj preventívne

kroky samotného podniku, sociálnych partnerov a ostatných aktérov. To by tiež mohlo byť súčasťou usmerňujúcich vysvetlení Komisie.

5.4 Ako súčasť výročného hodnotenia a zároveň s cieľom umožniť prípadné zmeny v súlade s článkom 20 by sa malo uvažovať o hodnotení intervenčných kritérií, ktoré sú stanovené v článku 2 (počet postihnutých pracujúcich, územná dimenzia a ukazovatele zamestnanosti), aby sa zaistilo, že intervenčné kritériá budú dostatočne pružné na to, aby odrazili rôznorodosť jednotlivých regiónov, predovšetkým pokiaľ ide o malé krajiny, v ktorých sú hlavne malé až stredne veľké podniky.

5.5 V **článku 3** sa v odsekoch a) a b) uvádzajú činnosti oprávnené na finančnú intervenciu EGF. EHSV konštatuje, že oblasti súvisiace s príjmom, ako dôchodkové práva a sociálne príspevky, sú výlučnou právomocou členských štátov. EGF by sa mal obmedziť na financovanie rôznych druhov vzdelávacích organizácií a zariadení odbornej prípravy a rámcových podmienok. V špecifickej situácii to môže zahŕňať aj príspevok k príjmu pre osoby, ktoré majú alebo si hľadajú zamestnanie.

5.6 V **článku 10** sa v odseku 1 stanovuje maximálny finančný príspevok EGF na 50 % celkových nákladov na celý balík opatrení plánovaných členským štátom. EHSV nechce diskutovať o výške tohto percentuálneho údaja. Poukazuje však na fakt, že existuje súvislosť medzi úrovňou finančného príspevku EGF a počtom a rozsahom prípadov, ktoré budú prejednávané.

5.7 Pokiaľ ide o **článok 12**, EHSV navrhuje nasledujúce znenie odseku 1. b): „dôkaz o tom, že kritériá stanovené v článku 2 a požiadavky článku 6 sú splnené“.

5.8 EHSV sa domnieva, že sociálni partneri a ďalšie zainteresované subjekty v regiónoch musia byť zapojené do všetkých stupňov postupu EGF. EHSV a Výbor regiónov by mali byť informované aj Komisiou.

5.9 Od roku 2008 bude Komisia predkladať výročné správy o EGF. Takéto hodnotenie ex-post sa môže stať predmetom diskusie Rady. V **článku 20** sa určuje, aby sa toto nariadenie formálne preskúmalo do decembra 2013. EHSV odporúča, aby Komisia zahrnula hodnotenie EGF do bielej knihy pred diskusiou o rozpočte EÚ, ktorá je plánovaná na rok 2009, keď uplynie polovica rozpočtového obdobia EÚ.

V Bruseli 13. septembra 2006

Predsedička

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o uplatňovaní hlasovacích práv akcionárov spoločností, ktoré majú svoje sídlo v členskom štáte a ktorých akcie sú prijaté na obchodovanie na regulovanom trhu, a ktorou sa mení a dopĺňa smernica 2004/109/ES“

KOM(2005) 685, konečné znenie – 2005/0265 (COD)

(2006/C 318/06)

Rada Európskej únie sa 31. januára 2006 rozhodla podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k horeuvedenej téme.

Odborná sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť, poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko dňa 20. júla 2006. Spravodajcom bol pán Cassidy.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429. plenárnom zasadnutí 13. a 14. septembra 2006 (schôdza z 13. septembra) 83 hlasmi za, 9 hlasmi proti, pričom 18 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania EHSV

1.1 EHSV víta návrh Komisie, pretože prekážky v cezhraničnom hlasovaní narušujú jednotný trh.

1.2 Blokovanie akcií, čiže povinnosť akcionára uložiť alebo blokovať akcie na niekoľko dní pred valným zhromaždením, aby mohol hlasovať, ešte v niekoľkých členských štátoch stále existuje. Tento postup je v niektorých krajinách dokonca povinný. Ide o nákladné pravidlo, ktoré neumožňuje akcionárom obchodovať s akciami pred valným zhromaždením. Väčšina inštitucionálnych investorov to tiež považuje za jednu z najväčších prekážok v hlasovaní. Článok 7 navrhovanej smernice vylučuje akýkoľvek návrh na blokovanie akcií, ktorý by požadoval, aby boli tieto akcie zablokované pred valným zhromaždením. EHSV víta tento návrh, hoci si je vedomý skutočností, že počet krajín, v ktorých je to stále prípustné, je obmedzený.

1.3 EHSV si myslí, že smernica by mala zohľadniť úsilie vyvinuté v snahe vytvoriť lepšie právne predpisy a konkrétne upozorňuje na odstavec 34 Interinštitucionálnej dohody o lepšej legislatíve z decembra 2003. Odstavec 34 nabáda členské štáty, „aby vo svojom záujme i v záujme Spoločenstva vypracovali a zverejnili vlastnú úpravu, ktorá by v rámci možností odrážala súvislosti medzi smernicou a transpozíčnými opatreniami“. [neoficiálny preklad]

1.4 EHSV by privítal širšie využitie elektronického hlasovania s cieľom zlepšiť transparentnosť a povzbudiť účasť akcionárov, ale domnieva sa, že táto otázka sa týka zainteresovaných spoločností. Zároveň si želá, aby členské štáty nevytvárali prekážky pre širšie využitie elektronickej účasti na valných zhromaždeniach.

1.5 Na základe predchádzajúceho odstavca EHSV očakáva širšie využitie bezpečného hlasovania prostredníctvom Internetu,

prípadne využitie krátkych textových správ (SMS). Smernica ES by mala tieto mechanizmy podporovať, ale nemala by ich zavádzať ako záväzné.

1.6 EHSV víta najmä návrh v článku 10 o hlasovaní prostredníctvom splnomocnenca. S potešením prijíma najmä odstránenie obmedzení týkajúcich sa hlasovania prostredníctvom splnomocnenca, pretože v niektorých členských štátoch môžu byť splnomocnencami len príbuzní akcionára.

1.7 EHSV podporuje návrh, aby členské štáty mohli stanoviť jeden termín, ktorý by zodpovedal určitému počtu dní pred valným zhromaždením a aby spoločnosti neboli povinné odpovedať na otázky, ktoré boli predložené po danom termíne.

1.8 EHSV by privítalo posilnenie článku 5 týkajúceho sa poskytovania informácií akcionárom pred valným zhromaždením.

2. Návrh Komisie

Zaoberá sa prekážkami v cezhraničnom hlasovaní akcionárov.

2.1 Vzhľadom na nedávnu sériu škandálov spojených so správou a riadením spoločností v EÚ a v USA je potrebné podporiť, aby akcionári zohrávali aktívnejšiu úlohu pri hlasovaní na valných zhromaždeniach. Zvažovaný návrh je zameraný na ochranu práv akcionárov nie len v EÚ, ale aj kdekoľvek na svete.

2.2 Cieľom tohto návrhu je zlepšiť správu a riadenie spoločností kótovaných v EÚ prostredníctvom posilnenia práv, ktoré si akcionári môžu uplatniť počas valných zhromaždení. Snaží sa to konkrétne dosiahnuť tým, že zabezpečí, aby akcionári, ktorí vlastnia akcie spoločností registrovaných a kótovaných v inom členskom štáte, mohli bez problémov hlasovať na valných zhromaždeniach.

2.3 Návrh smernice sa zameriava na nasledujúce štyri dôležité otázky:

- (a) zrušenie blokovania akcií,
- (b) oznámenie o konaní zhromaždení v dostatočnom časovom predstihu (vrátane požiadavky, že všetky valné zhromaždenia akcionárov musia byť zvolané v predstihu najmenej 30 dní),
- (c) odstránenie právnych prekážok, ktoré bránia účasti prostredníctvom elektronických prostriedkov,
- (d) možnosť hlasovať v neprítomnosti.

2.4 Tento návrh je jedným z krátkodobých opatrení, ktoré stanovuje oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu z 21. mája 2003 ⁽¹⁾ pod názvom „Modernizácia obchodného práva a zlepšenie správy a riadenia spoločností v Európskej únii – plán pokroku“.

2.5 Komisia zaznamenala, že proces hlasovania na valných zhromaždeniach spoločností sa v jednotlivých členských štátoch značne odlišuje a je často veľmi zložitý. V prípade, že akcie sa nachádzajú u držiteľov v rôznych krajinách EÚ, hlasovanie sa komplikuje ešte viac.

2.6 Komisia je toho názoru, že súčasná legislatíva na úrovni EÚ sa nezaobrá dostatočne problémami pri cezhraničnom hlasovaní. V súčasnosti musia spoločnosti podľa článku 17 smernice o transparentnosti (2004/109/ES) sprístupniť určité množstvo informácií súvisiacich s valnými zhromaždeniami. Ale smernica o transparentnosti sa nezaobrá procesom hlasovania akcionárov.

2.7 Hlasovanie môže byť zložitým procesom. Investori často držia svoje akcie prostredníctvom sprostredkovateľov. V takomto prípade môže hlasovanie pozostávať zo série krokov, ktoré zahŕňajú spoločnosti, registre, dozorné banky, investičných manažérov, centrálnych depozitárov cenných papierov a agentúry pre hlasovanie prostredníctvom splnomocnenca.

3. Možnosti

3.1 Neexistuje žiadna záruka, že trh bude reagovať dostatočne rýchlo na to, aby sa zlepšili práva akcionárov a nedôjde ani k vhodnej legislatívnej zmene vo všetkých členských štátoch, ktorou by sa riešil problém zložitého procesu hlasovania.

3.2 Odporúčanie Komisie nemá právnu moc, ale poskytlo by členským štátom flexibilitu, aby ho zaviedli do národných systémov na základe usmernení Komisie.

⁽¹⁾ KOM(2003) 284, konečné znenie „Modernizácia zákona o obchodných spoločnostiach a posilnenie riadenia podniku v Európskej únii – plán pokroku“.

Odporúčanie by nezaručilo zavedenie minimálnych požiadaviek v kľúčových oblastiach, ktoré spôsobujú problémy pri cezhraničnom hlasovaní a zvyšujú náklady. Ide napríklad o blokovanie akcií, kde investorov odrádza skutočnosť, že by takáto požiadavka mohla existovať na národnej úrovni.

3.3 Nariadenie by zaviedlo rovnaké zaobchádzanie nezávislé od právnych predpisov členských štátov. Mohlo by tiež zabezpečiť zavedenie pevného spoločného rámca pre otázky týkajúce sa cezhraničnej činnosti. Ďalšou výhodou by bolo, že zabráni, aby si členské štáty pridávali požiadavky, ktoré nie sú obsiahnuté v smernici („gold plating“).

Podľa názoru Komisie by boli náklady na uplatnenie nariadenia vysoké, pretože by nebolo možné flexibilne prispôbiť rozdiely, ktoré sú charakteristické pre rôzne právne tradície v jednotlivých členských štátoch EÚ.

3.4 Smernica by umožnila ponechať rozdiely v postupoch uplatňovaných v členských štátoch, zabránila by vzniku nerovnováhy medzi rôznymi skupinami akcií a akcionárov a podporila by stanovenie základných, minimálnych pravidiel.

4. Náklady a prínosy

4.1 Prínosy

4.1.1 Návrh by z krátkodobého hľadiska znamenal prínos hlavne pre inštitucionálnych investorov, ktorí vo svojich portfóliách v súčasnosti vlastnia cezhraničné akcie. Náklady spojené s prekážkami pri cezhraničnom hlasovaní spôsobujú, že investori sa nemôžu do správy a riadenia spoločností zapojiť aktívne do takej miery, ako by si želali.

4.1.2 V dlhodobejšej perspektíve môže návrh povzbudiť menších investorov, ktorých v súčasnosti vysoké náklady spojené s hlasovaním odrádzajú od držania cezhraničných akcií, aby zvýšili počet držaných akcií. Umožní im to ďalej diverzifikovať svoje portfóliá a znižovať tak riziká. Vo všeobecnosti by návrh z dlhodobého hľadiska mal spôsobiť zvýšenie platobnej schopnosti na európskych kapitálových trhoch.

4.1.3 V súčasnosti existuje mnoho prekážok v cezhraničnom hlasovaní. Blokovanie akcií je naďalej v niektorých krajinách problémom a mnohí investori ho chápu ako vážnu prekážku v hlasovaní. V tomto zmysle predstavuje prekážku v efektívnom vedení cezhraničných kapitálových trhov. Medzi investormi navyše pretrváva nedorozumenie vo veci presnej povahy blokovacích opatrení v štátoch EÚ. Aj toto spôsobuje investorom vysoké náklady, ktoré by sa návrhom smernice znížili.

4.1.4 V súčasnej situácii sa nespravodlivo rozlišuje medzi domácimi a cezhraničnými akcionármi, čo sa týka informácií o valnom zhromaždení, ktoré sú sprístupnené cezhraničným akcionárom. Návrh Komisie zabezpečuje, aby boli vhodné a včasné informácie sprístupnené na všetkých trhoch, čo by malo pomôcť zmierniť tento problém.

4.1.5 Jurisprudencia Európskeho súdneho dvora (ESD) zdôrazňuje potrebu, aby členské štáty zabránili zneužívaniu zo strany jednej skupiny akcionárov voči ostatným skupinám.

4.1.6 Požiadavky na hlasovanie prostredníctvom splnomocnenca a opätovná registrácia sú často nákladné a správa Komisie o hodnotení dôsledkov do určitej miery dokazuje, že výška týchto nákladov skutočne odrádza menšinových vlastníkov od hlasovania. Návrh Komisie by mal zjednodušiť proces menovania splnomocnencov, objasniť kto môže byť menovaný ako splnomocnenec a posilniť práva splnomocnencov v niektorých krajinách.

4.1.7 V prípadoch, keď predseda valného zhromaždenia zároveň zastupuje niektorých akcionárov, mal by byť povinný hlasovať prísne v súlade so želaním týchto akcionárov.

4.2 Náklady

4.2.1 Navrhnutá jednotná lehota na oznámenie o konaní valného zhromaždenia by obmedzila flexibilitu v tých členských štátoch, ktoré požadujú len štrnásťdňovú lehotu na oznámenie o konaní mimoriadneho valného zhromaždenia.

4.2.2 Požiadavka vypracovávať písomné odpovede na písomné otázky akcionárov je nevyhnutná.

4.2.3 Články 5 a 7 návrhu smernice stanovili lehotu 30 dní medzi vydaním oznámenia o konaní schôdze a termínom konania schôdze, aby umožnili akcionárom hlasovať za svoje akcie.

5. Konkrétne pripomienky

5.1 EHSV víta návrh Komisie, pretože prekážky v cezhraničnom hlasovaní narúšajú jednotný trh.

5.2 Keďže finančný sektor má dôležitý vplyv na hospodárstvo a zvyšovanie zamestnanosti, mali by byť odstránené akékoľvek prekážky v účasti akcionárov. Návrh komisie sa na to podujal.

5.3 V súčasnosti je cezhraničné hlasovanie *a priori* drahšie pre akcionárov so sídlom v zahraničí, ako pre tých, ktorí sídlia

v krajine, kde má príslušná spoločnosť akcie kótované, čo je tiež príkladom narušenia trhu.

5.4 Výbor sa domnieva, že v súčasnosti existuje príliš mnoho obmedzení, ktoré nevhodne komplikujú hlasovanie prostredníctvom splnomocnenca v niektorých členských štátoch.

5.5 Blokovanie akcií, čiže povinnosť akcionára uložiť alebo blokovať akcie na niekoľko dní pred valným zhromaždením, aby mohol voliť, ešte v niekoľkých členských štátoch stále existuje. Tento postup je v niektorých krajinách dokonca povinný. Ide o nákladné pravidlo, ktoré neumožňuje akcionárom obchodovať s akciami dokonca až niekoľko týždňov pred valným zhromaždením. Väčšina inštitucionálnych investorov to tiež považuje za jednu z najväčších prekážok v hlasovaní.

5.6 EHSV sa stotožňuje s názorom Komisie, že neskoré sprístupnenie informácií týkajúcich sa valného zhromaždenia alebo ich neúplnosť, ďalej rozhodnutia vo forme zhrnutia alebo krátke lehoty na oznámenie o konaní valného zhromaždenia patria medzi najzávažnejšie prekážky, ktorým akcionári so sídlom v zahraničí čelia pri uplatňovaní svojich práv. Všetky príslušné dokumenty vrátane správy audítora, odpovedí na otázky akcionárov a oznamy o zvolaní valného zhromaždenia, ako aj návrhy týkajúce sa takýchto stretnutí, by mali byť dostupné v elektronickej aj fyzickej podobe.

5.7 Článok 8 hovorí o účasti na valnom zhromaždení prostredníctvom elektronických prostriedkov. Keďže vývoj technológií rýchlo napreduje, Komisia navrhuje, aby „členské štáty nezakazovali účasť akcionárov na valnom zhromaždení prostredníctvom elektronických prostriedkov“.

5.8 Text Komisie sa konkrétne nezaobrá problémom akcií na doručiteľa, s ktorým komunikácia v súčasnosti prebieha najmä prostredníctvom oznamov v tlači. EHSV sa nazdáva, že elektronická komunikácia je modernejšia, rýchlejšia a jednoznačne lacnejšia.

5.9 Článok 10 objasňuje ustanovenia pre hlasovanie prostredníctvom splnomocnenca a ruší ustanovenia, na základe ktorých niektoré spoločnosti uplatňujú obmedzenia týkajúce sa osôb, ktoré môžu hlasovať prostredníctvom splnomocnenca.

5.10 EHSV nepripúšťa postoj „ničnerobenía“, čiže inými slovami ponechanie súčasného stavu. Prekážky spôsobujú, že náklady na cezhraničné hlasovanie sú pre malých akcionárov neúnosné a veľmi vysoké aj pre inštitucionálnych investorov.

V Bruseli 13. septembra 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovujú spoločné pravidlá poskytovania základných informácií o parite kúpnej sily, jej výpočtu a zverejňovania“

KOM(2006) 135, konečné znenie – 2006/0042 (COD)

(2006/C 318/07)

Rada sa 20. júla 2006 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k horeuvedenej téme.

Odborná sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 20. júla 2006. Spravodajcom bol pán SANTILLÁN.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429. plenárnom zasadnutí 13. a 14. septembra 2006 (schôdza z 13. septembra) 182 hlasmi za, 3 hlasmi proti, pričom 12 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závěry a odporúčania

1.1 EHSV pozitívne hodnotí návrh nariadenia, ktorým sa stanovuje právny základ pre výpočet parity kúpnej sily (PPP). Tento právny základ zlepšuje transparentnosť, aktuálnosť a kvalitu celého procesu tvorby PPP tak na vnútroštátnej úrovni ako aj na úrovni Spoločenstva.

1.2 Výbor odporúča rýchle prijatie návrhu nariadenia z dôvodu významu problematiky, ktorou sa toto nariadenie zaoberá a potreby disponovať záväznými pravidlami, ktoré určujú kompetencie Komisie a členských štátov, pričom sa zároveň stanoví homogénny základ pre výpočet a zasielanie údajov v oblasti PPP.

1.3 Avšak EHSV upozorňuje na to, že z dôvodu nákladov, v súčasnosti Komisia (Eurostat) určuje PPP za krajinu, a nie za regióny⁽¹⁾. Pritom sa okrem iného využíva na posúdenie ekonomickej výkonnosti regiónov. Avšak dostupné údaje naznačujú, že v rámci členských štátov, existujú regionálne rozdiely v cenách tovarov a služieb, pričom v niektorých prípadoch ide o významné rozdiely. Napriek tomu, že štatistické úrady, ktoré zhromažďujú základné údaje, uplatňujú priestorové korektory, je nevyhnutné zabezpečiť, aby tieto korektory adekvátne zabránili skresleniu výpočtu PPP. Odporúčame, aby členské štáty vyvinuli väčšie úsilie, ktoré je finančne a technicky v ich silách na to, aby priestorové korekčné koeficienty odrážali s najväčšou možnou presnosťou územné rozdiely v oblasti cien.

1.4 Z dôvodov uvedených v predchádzajúcom bode

⁽¹⁾ V súčasnosti je 254 regiónov NUTS 2. Nariadenie č. 1 059/2003, príloha 1.

vyplýva, že minimálne obdobie šiestich rokov pre revíziu priestorových koeficientov sa zdá byť príliš dlhé, a preto sa odporúča pristúpiť k jeho skráteniu. Taktiež vzhľadom na to, že frekvencia poskytovania základných informácií podľa návrhu nariadenia má iba charakter minimálnej frekvencie⁽²⁾, je vhodné, aby sa informácie o cenách zbierali, pokiaľ to bude možné, každé dva roky⁽³⁾ (návrh stanovuje minimálne tri roky).

1.5 Vo všeobecnosti sa musí vyzdvihnúť potreba vynaložiť úsilie v oblasti zvýšenia efektívnosti štatistického aparátu EÚ, čo do technického vybavenia, ľudských zdrojov alebo koordinácie medzi Eurostatom a národnými štatistickými úradmi, ktoré majú značné kompetencie pri výpočte PPP.

2. Parita kúpnej sily (PPP)

2.1 Program PPP Eurostat – OECD bol zavedený začiatkom osemdesiatych rokov za tým účelom, aby sa pravidelne porovnával HDP členských štátov Európskej únie a OECD⁽⁴⁾. PPP sú menové konverzné koeficienty, ktoré prepočítávajú ekonomické ukazovatele, vyjadrené v nominálnych národných menách, na spoločnú umelo vytvorenú menu s názvom štandard kúpnej sily (PPS), ktorá vyrovnáva rozdiely v kúpnej sile rôznych národných mien.

2.2 Agregáty ekonomických objemov v PPS sa vypočítajú tak, že sa vydeli ich pôvodná hodnota v jednotkách národnej meny príslušnou PPP. HDP krajín vyjadrený v PPS pomocou PPP ako konverzných koeficientov tak vyjadruje čisté objemové porovnanie, keďže komponent cenovej hladiny bol eliminovaný.

⁽²⁾ Príloha. Metodika 2.1.

⁽³⁾ Ide o „spotrebiteľské ceny tovaru a služieb a súvisiace ukazovatele reprezentatívnosti“, „ceny investičných celkov“ a „ceny stavebných projektov“.

⁽⁴⁾ Avšak prvé stopy porovnávania medzinárodných cien a objemu HDP je možné nájsť v experimentálnom porovnávaní, ktoré vykonávala organizácia pre európsku hospodársku spoluprácu (OECC) v päťdesiatych rokoch.

2.3 PPP sú zároveň cenovými deflátormi aj menovými konvertormi. Zavedením eura v členských štátoch eurozóny sa po prvýkrát môžu ceny medzi týmito krajinami porovnávať priamo. V týchto krajinách je rozdielna kúpna sila v závislosti od národných cenových hladín. Následne v krajinách mimo eurozóny sú PPP menové konverzné koeficienty, ktoré eliminujú vplyv rôznych cenových hladín, zatiaľ čo v krajinách eurozóny plnia len druhú funkciu, funkciu cenového deflátoru.

2.4 PPP sa vypočítavajú na základe spotrebného koša porovnateľných tovarov a služieb, pričom za základ sa medzi inými považujú systémy ako *Classification of Individual Consumption by Purpose* (COICOP) (3) a *Classification of Products by Activity* (CPA)). Výpočet sa v praxi vykonáva v jednom alebo viacerých mestách v rámci ekonomického územia (zvyčajne iba v hlavných mestách členských štátov). Väčšina členských štátov používa priestorové korektory, na to, aby posúdili regionálne rozdiely. Avšak niektoré členské štáty berú do úvahy iba údaje z hlavného mesta, nakoľko sa nazdávajú, že z dôvodu malej geografickej rozlohy, nedochádza k týmto rozdielom.

3. PPP a hrubý domáci produkt (HDP)

3.1 HDP predstavuje výsledky všetkých činností hospodárskych subjektov na určitom ekonomickom území a za určité obdobie, zvyčajne rok. HDP sa počíta v súlade so systémom národných účtov, ktorým je pre EÚ Európsky systém integrovaných národných účtov 1995 (ESA-95). HDP sa dá merať z hľadiska výroby, výdavkov a príjmov. Na účely PPP je obzvlášť dôležité meranie na základe výdavkov. Vyjadruje stupeň, v akom sa služby a tovar vyrobený (alebo dovezený) ekonomikou krajiny použije na osobnú spotrebu, verejnú spotrebu, tvorbu kapitálu alebo vývoz.

3.2 Na reálne porovnanie objemov sa musia použiť konverzné koeficienty (priestorové deflátoary), ktoré vyjadrujú rozdiely v cenových hladinách medzi krajinami. Nie je možné použiť výmenné kurzy, pretože tieto zvyčajne vyjadrujú ešte iné prvky než len samotné cenové rozdiely.

3.3 Z tohto dôvodu sa vytvorili špeciálne PPP medzi menami rôznych krajín, aby sa mohli adekvátne použiť ako priestorové konverzné koeficienty.

4 Na čo sa využívajú PPP?

4.1 Na začiatku boli najväčšími užívateľmi medzinárodné organizácie ako Eurostat, MMF, OECD, Svetová banka, Organizácia spojených národov. Avšak časom sa využívanie štatistik ohľadne PPP rozšírilo a v súčasnosti ich používajú rôzni užívatelia: vládne agentúry, univerzity, výskumné inštitúty ako aj verejné a súkromné podniky. Banky využívajú ukazovatele PPP na ekonomické analýzy a na sledovanie výmenných kurzov. Súkromné osoby a ich zamestnávateľia využívajú tieto ukazovatele na stanovenie miezd, keď sa sťahujú z jednej krajiny do druhej.

(3) Systém používaný medzinárodnými organizáciami (Organizácia spojených národov, MMF, atď.).

Taktiež treba uviesť možnosť využitia PPP pri nadnárodnom kolektívnom vyjednávaní týkajúcom sa miezd.

4.2. Pre EÚ sú PPP tak z ekonomického ako aj politického hľadiska základné ukazovatele. Na jednej strane právne predpisy stanovujú ich uplatňovanie pri štrukturálnych fondoch (6). Tieto ukazovatele sú taktiež povinnými parametrami pre Kohézny fond (7). Avšak je potrebné upozorniť na to, že zatiaľ čo v prvom prípade (štrukturálne fondy) sa výpočet zakladá na hrubom domácom produkte (HDP) na obyvateľa, v druhom prípade (kohézny fond) sa berie do úvahy hrubý národný produkt (HNP) na obyvateľa. Návrh nariadenia, ktoré je predmetom tohto stanoviska, berie do úvahy jedine HDP (8).

4.3. Okrem toho sa PPP používajú pri výpočte korekčných koeficientov, ktoré sa uplatňujú na mzdy a dôchodky úradníkov a ostatných zamestnancov Európskych spoločenstiev (9).

5 Návrh nariadenia

5.1 Návrh nariadenia má za cieľ zaplniť právne vákuum vytvorením právneho rámca pre výpočet PPP. Zámerom je zlepšiť priehľadnosť a kvalitu údajov, ktoré poskytujú členské štáty v súlade so spoločnými pravidlami pre poskytovanie informácií (článok 1). Sledovaný cieľ by teda mal byť pozitívny nielen pre Eurostat ako koordinátora výsledkov, ale aj pre štatistické úrady každej krajiny.

5.2 Vymedzenie úloh a kompetencií. Komisia prostredníctvom Eurostatu bude koordinovať základné informácie, vypočítavať a publikovať PPP a prispôbovať metodiku v súčinnosti s členskými štátmi (článok 4.1.) Tieto budú mať za úlohu poskytovať základné informácie, vydať „písomný súhlas“ s výsledkami zisťovania a kontrolovať hodnovernosť údajov. (článok 4.2).

(6) Podľa nariadenia č. 1260/99 Rady štrukturálne fondy sa uplatňujú v regiónoch, ktorých HDP na obyvateľa vyjadrený v PPP je nižší než 75 % priemeru Spoločenstva. Uvedené platí aj pre krajiny, ktoré vstúpili do EÚ neskôr (príloha II prístupového aktu z roku 2003).

(7) Čo sa týka Kohézneho fondu táto podmienka je obsiahnutá v článku 2 odseku 1 nariadenia (ES) č. 1164/94 Rady, 25. mája 1994, podľa ktorého sa uplatňuje na „členské štáty, ktorých HDP na obyvateľa je nižší než 90 % priemeru Spoločenstva.“

(8) V článku 3 sa nachádza nasledujúca definícia: „a) Parity kúpnej sily' alebo „PPP' sú priestorové deflátoary a menové konverzné koeficienty, ktoré eliminujú vplyv rozdielov v cenových hladinách medzi krajinami, a tak umožňujú porovnať objem zložiek HDP a porovnať cenové hladiny.“

(9) Článok 1 prílohy XI Služobného poriadku úradníkov Európskych spoločenstiev „(ekonomické parity sa vypočítajú takým spôsobom, aby sa každý základný komponent mohol (...) overiť priamym zisťovaním aspoň raz za päť rokov).“ a podmienky zamestnávania ostatných zamestnancov Európskych spoločenstiev

5.3 Štatistické úrady členských štátov poskytnú Eurostatu základné informácie vypracované v súlade so spoločnými parametrami a jednotným technickým formátom (článok 5 a príloha I).

5.4 Štatistické jednotky sú tie, ktoré sú uvedené v nariadení (EHS) č. 696/1993 alebo iné, ktoré budú určené v budúcnosti (článok 6). Taktiež bude zavedený systém kontroly vytvorenej Komisiou a členskými štátmi (článok 7).

5.5 Eurostat vypočíta PPP za každý kalendárny rok. (článok 8) a bude poverený jeho zverejnením na agregovanej úrovni za každý členský štát (článok 9).

5.6 Návrh nariadenia nevyžaduje, aby členské štáty vykonávali zisťovania len kvôli výpočtu korekčných koeficientov, ktoré sa uplatňujú na mzdy a dôchodky úradníkov a ostatných zamestnancov Európskych spoločenstiev (článok 10).

5.7 Priestorové a časové korekčné koeficienty. PPP sú vypočítané z **ročných priemerov cien** (článok 2 ods. 2). Nakoľko „sa zber údajov môže obmedziť na jedno alebo viac miest v rámci ekonomického územia“ a zároveň „na konkrétne časové obdobie“, členské štáty musia uplatniť **časový korekčný koeficient** (ktorý by nemal byť starší ako jeden rok) a **priestorový korekčný koeficient** (ktorý by nemal byť starší ako šesť rokov) (príloha I, Metodika číslo 2 až 4).

V Bruseli 13. septembra 2006

Predsedička

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady o colnom a obchodnom prostredí bez dokumentov v papierovej forme“

KOM(2005) 609, konečné znenie – 2005/0247 (COD)

(2006/C 318/08)

Rada sa 17. januára 2006 rozhodla podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k horeuvedenej téme.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 12. júla 2006. Spravodajcom bol pán Burani.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429. plenárnom zasadnutí 13. a 14. septembra 2006 (schôdza z 13. septembra) 190 hlasmi za, pričom 3 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Úvod

1.1 Predmetom nového návrhu Komisie je elektronické colníctvo, vďaka ktorému by colné systémy mali byť úplne automatizované, interoperabilné, bezpečné, dostupné a plne elektronické, bez dokumentov v papierovej forme. Tento návrh je potrebným doplnkom pri zavádzaní nového colného kódexu Spoločenstva, predloženého Komisiou⁽¹⁾, ku ktorému EHSV vypracoval samostatné stanovisko.

1.2 Zavedenie navrhovaného elektronického systému predpokladá spoločné a koordinované úsilie všetkých členských štátov nielen, čo sa týka colníc, ale aj voči inštitúciám, zodpovedným za iné než colné hranice, ktoré majú prijať záväzok zavádzať do

praxe koncepciu **jednotného okna a jediného vybavovacieho miesta („spoločného miesta kontroly“)**: naplnenie týchto dvoch cieľov umožní operátorom zjednodušené, rýchlejšie a hospodárnejšie vykonávanie colných úkonov a colnícom umožní účinnejšiu kontrolu riadenia rizík.

1.3 Členské štáty už venovali značné prostriedky do zavádzania elektronických colných systémov: aj tak však medzi týmito systémami existujú značné rozdiely, jednak pokiaľ ide o sofistikovanosť, jednak čo sa týka predpisov a využívania údajov. Súčasná úroveň zosúladenia je teda nedostačujúca, k čomu sa pridáva ešte dôležitejší a stále nevyriešený problém: chýbajúca **interoperabilita systémov**.

⁽¹⁾ KOM(2005) 608, konečné znenie.

1.4 Interoperabilita umožní výmenu informácií medzi správcami z rôznych krajín; o pozornosti venovanej občanom svedčí aj skutočnosť, že tento projekt ráta aj s možnosťou poskytovať **rozhrania s obchodnou komunitou**, a to nie iba preto, aby sa umožnilo zavedenie zásady jediného vybavovacieho miesta, ale aj kvôli zabezpečeniu výmeny informácií. Keď bude nový elektronický systém plne funkčný, pôjde o výrazný pokrok – aspoň čisto z hľadiska colného systému – smerom k vytvoreniu zjednoteného vnútorného trhu, ktorý bude mať už iba vonkajšie hranice. V každom prípade však treba pripomenúť, že globálny rozmer trhov si vyžaduje brať do úvahy vzťahy s tretími krajinami. O tomto aspekte sa v dokumente Komisie nehovorí.

2. Všeobecné pripomienky

2.1 Komisia upozorňuje na skutočnosť, že ciele v oblasti elektronického colníctva založeného na interoperabilných systémoch by sa mohli splniť aj vytvorením centralizovaného colného systému; upresňuje ale, že toto riešenie nie je z viacerých dôvodov možné, pričom jedným z týchto dôvodov sú ťažkosti s prenosom prevádzkovej zodpovednosti z členských štátov na Komisiu na základe výnimky z dodržiavania zásad proporcionality a subsidiarity. S najväčšou pravdepodobnosťou však skutočný dôvod týchto ťažkostí spočíva v odmietaní členských štátov vzdať sa svojich výsadných práv, hoci sú si vedomé skutočnosti, že časť colných príjmov patrí do priamej kompetencie rozpočtu Spoločenstva. EHSV sa domnieva, že jednotné spravovanie colníc by malo figurovať medzi dlhodobými cieľmi Únie: takéto spravovanie by malo výhody z hľadiska jednoduchosti, dôveryhodnosti a nákladov, ako aj z hľadiska interoperability s ostatnými systémami EÚ a tretích krajín. Pri potenciálnom oneskorení zavedenia základných systémov vyvinutých každou z 25 členských krajín vzniká potreba zhodnotiť, či by nebolo výhodnejšie zaviesť plne automatizované systémy, ako sú „Automated Import System“ (automatizovaný dovozný systém) a „Automated Export System“ (automatizovaný vývozný systém), prepojené jednotným európskym prístupovým miestom (Single European Access Point).

2.2 Iniciatíva Komisie bola potrebná, keďže zavádzanie nového colného kódexu si vyžaduje, aby postupy boli v súlade s novými pravidlami. Okrem toho je táto iniciatíva súčasťou rámca sérií iniciatív, schválených vo viacerých ďalších oblastiach, ktoré sú súčasťou *elektronickej Európy* a *elektronickej správy* (2). Presnejšie povedané, je predĺžením záväzkov prijatých v roku 2003 na základe oznámenia *Komisie Rade o jednoducho colnom a obchodnom prostredí bez dokumentov v papierovej forme* (3). Tieto záväzky boli načrtnuté – aspoň čo sa týka zrušenia papierových dokumentov – v programe „Colníctvo 2007“ (4) a boli zopakované pri príležitosti zmeny nariadenia o colnom kódexe v roku 2004 (5).

(2) Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov, o úlohe elektronickej štátnej správy v budúcnosti Európy, KOM(2003) 567, konečné znenie z 26.9.2003.

(3) KOM(2003) 452, konečné znenie z 24.7.2003, spomínané v stanovisku o Colnom kódexe.

(4) KOM(2002) 26, konečné znenie z 21.3.2002, predmet stanoviska EHSV: Ú. v. ES C 241 zo 7.10.2002.

(5) KOM(2003) 452, konečné znenie z 24.7.2003, predmet stanoviska EHSV: Ú. v. EÚ C 110 z 30.4.2004.

2.3 EHSV môže iba podporiť základné inovácie, ktoré zavádza systém navrhovaný Komisiou: vzájomné prepojenie národných systémov, vytvorenie rozhrania pre hospodárske subjekty prostredníctvom jediného vybavovacieho miesta, možnosť predkladať žiadosti o colné konanie v elektronickej forme a integrované riadenie rizík predstavujú nepopierateľný základ pre pokrok, pod podmienkou, že náklady pre celú spoločnosť a hospodárske subjekty budú zvládnuteľné. Z tohto dôvodu by bolo rozumné zvážiť následky týchto prevratných zmien na colných zamestnancov (prostriedky, odborná príprava, kariéra, adaptácia).

2.4 EHSV však nemôže nevysloviť niekoľko pripomienok týkajúcich sa integrovania informačných systémov a ich vzájomné dopĺňanie sa. Komisia má zámer dospieť k úplnej interoperabilite colných systémov: colné správy si majú navzájom medzi sebou vymieňať informácie a výmena informácií sa má diať aj medzi „medzi colnými správcami a inými orgánmi, ktoré sú zapojené do medzinárodnej prepravy tovaru“. V tejto definícii isto nie sú zahrnuté **správy poverené vyberaním DPH**, napriek tomu by však bolo užitočné vytvoriť organické prepojenie medzi colnicami a správcami poverenými výberom DPH, aby bolo možné kontrolovať – hoci aj len v určitých prípadoch a v súvislosti s niektorými tovarmi – **falošovanie ochranných známk**. Tento jav síce nie je nový, je však na vzostupe: tovary dovážané z tretích krajín sú často dané do obehu (po zaplatení DPH) v rámci Spoločenstva s európskymi ochrannými známkami, alebo s falošnými európskymi ochrannými známkami.

2.5 Ďalej, EHSV by chcel obrátiť pozornosť na druhý bod odôvodnenia návrhu rozhodnutia: „Celoeurópske opatrenie elektronickej správy ... si vyžaduje opatrenia na **zvýšenie efektívnosti ... v boji proti podvodom, organizovanému zločinu a terorizmu...**“. Zámer je jasný; menej jasné je už to, ako umožnia ustanovenia uvedené v návrhu dosiahnuť tento cieľ. Zbieranie údajov na colné účely nesmie v skutočnosti slúžiť na iné účely bez toho, aby sa **vytvoril systém komunikujúci s ostatnými systémami**.

2.5.1 V decembri 2004 Rada prijala „**Haagsky program**“, pričom vychádzala z hodnotenia Komisie (6) a odporúčania EP zo 14. októbra 2004. Program definoval sled opatrení a akcií na posilnenie bezpečnosti v EÚ a zvlášť na vytvorenie „**policajnej, colnej a súdnej spolupráce**“. V ďalšom dokumente z 10. júna 2005 sa uvažovalo o vypracovaní **akčného plánu na zavedenie Haagskeho programu**, ktorý odkazoval na uznesenie Rady JAI (*Justice et affaires intérieures*; Spravodlivosť a vnútorné veci) z 30. marca 2004 o colnej spolupráci, ako aj na oznámenie o boji proti pašovaniu zakázaných tovarov, alebo tovarov, obchodovanie s ktorými sa riadi vlastnými pravidlami. V ešte neskoršom dokumente (7) bola colná spolupráca znova uvedená medzi prioritami. Všetky návrhy uvádzané vo vyššie

(6) KOM(2004) 401, konečné znenie.

(7) KOM(2005) 184, konečné znenie.

uvedených dokumentoch sú založené na **disponibilite informácií** v oblasti represie, čo je prvok, ktorý sa nachádza aj v Haagskom programe. S ohľadom na celý súbor a povahu prebiehajúcich projektov pokladá EHSV za zrejme, že ak uvažujeme o elektronickom colnom systéme a ak má tento systém pretrvať, je potrebné pri jeho zavedení, alebo neskôr, aby **bolá colná databáza prepojená s ostatnými systémami**, zvlášť s tými, ktoré sa týkajú vnútornej bezpečnosti v Európe a tretích krajin. pričom samozrejme zostáva nezmenená povinnosť rešpektovať súkromie, služobné tajomstvo a ustanovenia o ochrane údajov.

2.5.2 S výnimkou citácie v odseku 2.5.1 dokument Komisie nehovorí o tejto potrebe. V odôvodnení v dokumente Komisie sa vôbec neuvádza zmienka o Haagskom programe. V časti „*Súlad s inými politikami a cieľmi Únie*“ je citovaná iba Lisabonská stratégia a iniciatívy v oblasti *elektronickej Európy* a *elektronickej správy*. Ak aj vezmeme do úvahy článok 3 bod d), o ktorom sa ešte bude hovoriť nižšie, vynechanie v takom rozsahu zrejme nebude náhodné a Komisia by mala jasne vysvetliť jeho dôvod; v každom prípade nie je možné akceptovať, že iniciatíva, ktorá už mala byť prijatá, je jednoducho odložená na neurčito.

2.5.3 V prípravnej fáze tohto dokumentu Komisia zorganizovala až šesť seminárov počas dvoch rokov, kládla otázky užívateľom a organizovala diskusie v rámci výboru pre colný kódex, politickej colnej skupiny, skupiny Colníctvo 2007 a kontaktnej skupiny s obchodníkmi; naopak, vôbec sa nehovorí o kontaktoch s agentúrami Europol, OLAF, ani s ostatnými riaditeľstvami Komisie. Systém nemôže byť pripravovaný tak, že sa bude brať ohľad iba na nároky jeho priamych užívateľov; ak má byť štruktúrovaný spôsobom, aby mohol byť prepojený s inými systémami, nezaobíde sa bez poznania vlastností a požiadaviek týchto systémov. EHSV sa domnieva, že sa tu potvrdzujú výhrady, ktoré už vyjadril vo svojom stanovisku k Colnému kódexu Spoločenstva a ktoré sa týkali absencie skutočného uvedenia si **vzájomnej závislosti rôznych verejných správ v boji proti kriminálnym javom**.

2.5.4 Úplná zmena prístupu v zmysle predchádzajúceho odseku je možno náročná vzhľadom na krátke lehoty, aké program stanovuje pre zavádzanie; nezdá sa však nemožné pripravovať už teraz **bezpečnostné opatrenia pre „chúlostivé tovary“** (zbrane, výbušniny, jadrový materiál, stroje a zariadenia pre chemický priemysel, psychotropné látky, alkohol, tabak, atď.). Tieto opatrenia by sa mohli premietnuť do zbierania údajov, ktoré sú automaticky alebo na požiadanie odovzdávané orgánom, zodpovedným za každú z týchto oblastí.

2.6 V súlade so zásadou subsidiarity sú z **rozpočtu Spoločenstva financované tie náklady**, ktoré sú nevyhnutné na zabezpečenie interoperability systémov, jednotného okna

a colných portálov. Tieto náklady sú odhadované na približne 180 miliónov EUR, ktoré budú rozdelené do postupne rastúcich ročných dotácií, od 4 miliónov EUR v roku 2006 až do 111 miliónov EUR od roku 2011. EHSV súhlasí s týmto financovaním, zároveň však vyjadruje svoje rozpaky v súvislosti s rozhodnutím zaradiť do rozpočtu Spoločenstva **výdavky spojené s národnými portálmi**: hoci je pravdou, že uvedené portály sú k dispozícii pre všetky hospodárske subjekty, tak vnútroštátne, ako aj z iných krajín Únie, veľmi pravdepodobne ich budú využívať väčšinou vnútroštátne hospodárske subjekty. Bolo by preto vhodnejšie, aby náklady na portály vzali na seba skôr členské štáty ako Spoločenstvo. Prirodzene, bolo by to inak, ak by sa Komisia chcela odvolávať na európske portály, o ktorých sa však výslovne nezmiňuje.

2.7 Čo sa týka **termínov zavádzania**, Komisia vypracovala kalendár, povinný pre všetky členské štáty. Lehoty sú vyrátané na základe dátumu zverejnenia rozhodnutia v úradnom vestníku: **tri roky** pre zavedenie interoperabilných automatizovaných systémov colného konania, registračných systémov pre hospodárske subjekty a pre informačné portály; **päť rokov** pre vytvorenie siete miest jednotného prístupu a colného prostredia, ktoré bude v súlade s normami Spoločenstva; **šesť rokov** pre zavedenie služby jednotného okna. EHSV sa domnieva, že tieto lehoty, hlavne prvá, boli **stanovené pomerne optimisticky**: tri roky nie je veľa, ak si uvedomíme skutočnosť, že majú zahŕňať niekoľko mesiacov skúšok programov a výmen s ďalšími účastníkmi. Ďalej, nie všetky členské štáty dosahujú rovnakú úroveň elektronického colníctva a dostupnosti finančných a ľudských zdrojov. Pre fungovanie systému, a ešte väčšmi pre jeho dôveryhodnosť, by bolo nežiadúce, ak by nerešpektovanie lehôt zo strany jedného alebo viacerých členských štátov prinútilo Komisiu udeľovať výnimky. Je preto potrebné revidovať súčasný viacročný strategický plán, pričom treba vziať do úvahy, že:

- je nutné, aby všetky členské štáty systém plne implementovali pred tým, než sa uvedie do prevádzky,
- je nutné, aby podniky mali na prípravu systémov aspoň 12 mesiacov od chvíle, keď dostanú všetky požiadavky od colnej správy svojho štátu. Priemysel a obchod by nemali mať povinnosť podávať predbežné colné vyhlásenia pri dovoze a vývoze, kým nie je úplne dokončené zavádzanie homogénnych systémov.

3. Konkrétne pripomienky

3.1 **Článok 2: ciele** Medzi cieľmi návrhu je uvedené aj úsilie o spoločný prístup ku kontrole tovaru a k zadržaniu nebezpečného a nezákonného tovaru; ak sa zohľadnia návrhy EHSV v bode 2.5.4, by tento cieľ mal byť formulovaný inak.

3.2 **Článok 3: výmena údajov.** Bod d) tohto článku hovorí o tom, že colné systémy by mali zabezpečovať výmenu údajov s „inými správami alebo orgánmi, ktoré sú zapojené do medzinárodnej prepravy tovaru“. EHSV sa už podrobne vyjadril k obmedzenému charakteru tejto definície (pozri bod 2.4 a nasledujúce body). Ak bude návrh zahrnúť Haagsky program do kapitoly „Súlada s inými politikami a cieľmi Únie“ prijatý, formulácia tohto odseku by mala byť podľa toho zmenená. V každom prípade treba objasniť znenie textu, keďže môže viesť k rôznym výkladom: buď sa hovorí o správach, „ktoré sú zapojené do medzinárodnej prepravy tovaru“, ako o alternatíve k „orgánom“, alebo sa hovorí o správach vo všeobecnosti a v takom prípade by bolo potrebné špecifikovať, že na základe tejto formulácie chce Komisia zaviesť prístup, ktorý bude v súlade s Haagskym programom. Súčasný pomerne vágne znenie – a teda aj jeho výklad – ponecháva veľa priestoru pre rôzne nejasnosti.

3.3 **Článok 4: systémy, služby a harmonogram** Ako je uvedené v bode 2.7, **lehoty** pre zavádzanie systému sú príliš optimistické: Komisia by mala tento bod väčšmi prehĺbiť po technickej stránke spolu s členskými štátmi, ako aj s **ich rôznymi priamo zainteresovanými orgánmi**, aby sa ubezpečila, že všetci výslovne zaručia, že sú schopní v stanovených lehotách splniť prijaté záväzky.

3.4 **Článok 9: zdroje** Článok 9 rozdeľuje medzi Komisiu a členské štáty požadované ľudské, rozpočtové a technické zdroje, pričom Komisia je zodpovedná za komunitárne zložky a členské štáty sú zodpovedné za vnútroštátne zložky. Formulácia tohto článku je správna, je však spätá s ustanoveniami článku 10, pokiaľ ide o význam a obsah pojmov „komunitárne zložky“ a „vnútroštátne zložky“.

3.5 **Článok 10: finančné ustanovenia** Ani formuláciu tohto článku nemožno kritizovať, sú tu však riziká spojené s jeho výkladom. Odsek 3 stanovuje, že členské štáty znášajú náklady na vnútroštátne zložky „vrátane rozhraní s inými vládnymi orgánmi a hospodárskymi subjektmi“. Bolo by potrebné vychádzať z predpokladu, že **portály** – ktoré sú zvyčajne realizované v národnom jazyku a podľa potrieb hospodárskeho subjektu v danej krajine – sú považované za **vnútroštátne zložky**. V dôvodovej správe (pozri bod 2.6) sa však uvádza, že portály sú považované za **komunitárne zložky**; tento výklad by bol

nepochopiteľný pre toho, kto by si prečítal iba znenie tohto článku. EHSV sa domnieva, že tento odsek by mal byť zrevidovaný: mala by byť zrevidovaná jeho podstata (v prípade, že by sa tieto pripomienky stretli s pozitívnym prijatím), alebo aspoň jeho forma (v opačnom prípade), aby bola rešpektovaná zásada transparentnosti.

3.6 **Článok 12: Správy** Členské štáty každoročne najneskôr 31. decembra podávajú Komisii výročnú správu o pokroku činnosti a o dosiahnutých výsledkoch; na základe týchto správ Komisia najneskôr 31. marca nasledujúceho roku vypracuje konsolidovanú správu, obsahujúcu výsledky prípadných monitorovacích návštev a iných kontrol. Vcelku sa tejto zásade nedá nič vyčítať, je však namieste klásť si otázku, aký je význam týchto „monitorovacích návštev“ a či by ich výsledky mali byť zverejňované.

3.7 **Článok 13: konzultácie s hospodárskymi subjektmi.** Predpokladá sa, že Komisia a členské štáty pravidelne konzultujú s hospodárskymi subjektmi vo všetkých fázach prípravy, vývoja a rozmiestnenia systémov a služieb. Konzultácie sa uskutočňujú podľa mechanizmu, na základe ktorého sa pravidelne stretáva reprezentatívny výber hospodárskych subjektov. EHSV sa domnieva, že tento druh mechanizmu je v súlade s bežnou praxou v Spoločenstve a že rešpektuje zásady konzultovania a transparentnosti. Skúsenosť však učí, že je potrebné, aby konzultovanie nevedlo k prílišnému množstvu rozmanitých požiadaviek a iných rozporuplných tendencií vytvárajúcich prekážky, ktorých prekonanie by si vyžadovalo mnoho času a nerozumných kompromisov. Je preto potrebné, aby fáza konzultácií síce vyčerpala všetky potrebné body, aby však bola zlučiteľná s potrebou prijatia rýchleho rozhodnutia.

3.8 **Článok 14: prístupujúce a kandidátske krajiny.** Článok hovorí o tom, že Komisia informuje uvedené krajiny o iniciatívach a pokroku v rôznych fázach a umožňuje im, aby sa na nich zúčastňovali. Táto formulácia je však veľmi vágna: nie je spresnené, či sa tieto krajiny môžu zúčastňovať ako aktívni členovia, alebo výlučne ako pozorovatelia, či majú právo zavádzať paralelné colné systémy s vyhlídkou na svoje pristúpenie k Únii, ani to, či v takomto prípade môžu dostať príspevky z rozpočtu Spoločenstva. EHSV žiada, aby bolo toto ustanovenie formulované jasnejšie.

V Bruseli 13. septembra 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Uplatňovanie Lisabonského programu Spoločenstva: Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o platobných službách na vnútornom trhu, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice 97/7/ES, 2000/12/ES a 2002/65/ES“

KOM(2005) 603, konečné znenie – 2005/0245 (COD)

(2006/C 318/09)

Rada Európskej únie sa 18. januára 2006 rozhodla podľa článku 47 ods. 2 a článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k horeuvedenej téme.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 12. júla 2006. Spravodajcom bol pán FRANK VON FÜRSTENWERTH.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429. plenárnom zasadnutí 13. a 14. septembra 2006 (schôdza z 13. septembra) 191 hlasmi za, 1 hlasom proti, pričom 3 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Zhrnutie

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) súhlasí s názorom Európskej komisie, že pre vytvorenie jednotného trhu je nevyhnutné odstrániť všetky vnútorné hranice v Spoločenstve, aby bol umožnený voľný pohyb tovaru, osôb, služieb a kapitálu. Z tohto dôvodu je nevyhnutné riadne fungovanie jednotného trhu platobných služieb, ktoré však zatiaľ neexistuje. EHSV podporuje myšlienku vytvorenia jednotnej oblasti platieb v eurách (Single Euro Payments Area – SEPA) po úspešnom zavedení eura.

1.2 EHSV podporuje Európsku komisiu v jej úsilí vytvoriť právne predpoklady pre jednotnú oblasť platieb v eurách a považuje návrh smernice za smerodajný krok.

1.3 Výbor víta iniciatívy Európskej komisie a európskych finančných inštitúcií na vytvorenie jednotnej oblasti platieb v eurách, ktorej ctíziadostivým cieľom je uskutočňovať cezhraničné platby v eurách na európskom vnútornom trhu jednoduchým, pohodlným, bezpečným a finančne výhodným spôsobom.

1.4 Výbor však dáva na zváženie, že Európska komisia svojím návrhom smernice zvolila prístup, ktorý je veľmi rozsiahly a výrazne presahuje právny rámec potrebný pre cezhraničné platobné služby. Výbor je preto znepokojený, že –aj s ohľadom na potrebné lehoty na transpozíciu poskytnuté členským štátom a poskytovateľom a používateľom platobných služieb – cieľ vytvoriť jednotnú oblasť platieb v eurách v roku 2008 by nemusel byť splnený, pretože právny rámec predstavuje nadmernú záťaž a presahuje potrebnú mieru. Výbor navrhuje vo väčšej miere zohľadniť nástroje samoregulácie a koregulácie.

1.5 Na dosiahnutie cieľa stanoveného Európskou komisiou zaviesť v roku 2008 jednotnú oblasť platieb v eurách by malo byť potrebné len vytvoriť právny základ pre cezhraničné postupy priameho debetu a prepracovať potrebné právne úpravy obsiahnuté v hlave II (Poskytovatelia platobných služieb) a v hlave IV (Práva a povinnosti súvisiace s poskytovaním a používaním platobných služieb) návrhu smernice (okrem iného v súvislosti s povolením, odvolateľnosťou a refundáciou priameho debetu v hlave IV). Termín zavedenia jednotnej oblasti platieb v eurách v roku 2008 by tak mohol byť dodržaný.

1.6 EHSV zastáva názor, že aj v kontexte už prijatých právnych predpisov zodpovedá sústredenie sa na oblasti, ktoré skutočne potrebujú úpravy prístupu „lepšej právnej úpravy“. Ústrednou myšlienkou návrhu smernice by v záujme používateľov a poskytovateľov platobných služieb mala byť podpora a uľahčenie platobného styku a nie jeho sťažovanie byrokratickými opatreniami, ktoré v konečnom dôsledku zvyšujú náklady na systémy a tým sú pre používateľov menej akceptovateľné.

1.7 EHSV poukazuje na to, že v súvislosti s vytvorením jednotného trhu platobných služieb sa natískajú ďalšie otázky, ktoré na tomto mieste ešte nemohli byť vyriešené. Na jednej strane sú to otázky bezpečnosti elektronického platobného styku a s tým súvisiacich aspektov. Na druhej strane je však potrebné poukázať aj na to, že otázka prístupu k bežnému účtu, bez ktorého je účasť na hospodárskom živote už sotva možná, sa stáva stále dôležitejšou témou v členských štátoch.

1.8 EHSV konkrétne odporúča celý rad úprav návrhu smernice.

2. Obsah návrhu smernice

2.1 Návrh smernice má vytvoriť jednotný právny rámec pre SEPA (jednotná oblasť platieb v eurách), ktorý má uľahčiť najmä cezhraničné platby. Cieľom návrhu smernice je zosúladiť rozdielne právne predpisy v členských štátoch a tým

- zvýšiť hospodársku súťaž medzi vnútroštátnymi trhmi vytvorením rovnakých podmienok,
- zvýšiť transparentnosť trhu pre poskytovateľov i používateľov platobných služieb,
- zjednotiť práva a povinnosti poskytovateľov a používateľov platobných služieb.

Navrhovaná smernica obsahuje tieto základné úpravy:

2.2 Právo poskytovať platobné služby verejnosti (hlava II)

2.2.1 Harmonizácia požiadaviek na prístup na trh v prípade poskytovateľov platobných služieb prostredníctvom inštitúcií, ktoré nie sú úverovými inštitúciami, je navrhnutá tak, aby boli vytvorené rovnaké východiskové podmienky a vnútroštátne trhy viac otvorené hospodárskej súťaži. Súčasne sa má zohľadniť vývoj na trhu za posledné roky a má sa umožniť vstup novej generácii poskytovateľov, platobným inštitúciám, na trh.

2.3 Požiadavky na transparentnosť a poskytovanie informácií (hlava III)

2.3.1 Jednoznačné a konzistentné predpisy o transparentnosti pre platobné služby majú zvýšiť hospodársku súťaž tým, že poskytnú používateľom väčší výber a väčšiu ochranu. Európska komisia navrhuje zaviesť povinnosť poskytovať informácie, ktorá v oblasti platobných služieb nahradí vnútroštátne predpisy.

2.4 Práva a povinnosti používateľov a poskytovateľov platobných služieb (hlava IV)

2.4.1 Návrh smernice definuje základné práva a povinnosti používateľov a poskytovateľov platobných služieb. Predpisy majú zvýšiť dôveru používateľov v elektronický platobný systém a tým zabezpečiť výkonnosť a prijatie týchto systémov.

3. Všeobecné poznámky

3.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor podporuje cieľ návrhu smernice, ktorým je vytvorenie jednotnej oblasti platieb v eurách najmä pre cezhraničné platobné služby. Na vytvorenie jednotného trhu platobných služieb sa čaká už dávno. Podľa plánu by sa mal zrealizovať v roku 2008.

3.2 Európska komisia si zvolila veľmi rozsiahly prístup k právnej úprave. Plánované úpravy sčasti presahujú právny rámec, ktorý je pre jednotnú oblasť platieb v eurách potrebný,

Najmä vzhľadom na to, že pre úverové prevody už existujú harmonizované právne predpisy v podobe smernice o prevodoch (97/5/ES), smernice o poskytovaní finančných služieb spotrebiteľom na diaľku (2002/65/EG) a smernice o elektronických peniazoch (2000/46/EG).

3.3 Zachovanie osvedčených finančne výhodných a účinných postupov nie je prekážkou pre jednotnú oblasť platieb v eurách. Naopak, na takýchto postupoch sa dajú vybudovať základy pre štandardizáciu, ktoré na jednej strane zaručujú už dosiahnutú úroveň bezpečnosti a účinnosti, a na druhej strane pomocou inteligentného riadenia rozhraní umožnia jednotnú oblasť platieb v eurách na vysokej kvalitatívnej úrovni. So zreteľom na na zásadu „lepšej právnej úpravy“, podporuje EHSV myšlienku obmedziť navrhované ustanovenia na minimum potrebné pre zlepšenie platobného styku na európskom vnútornom trhu a navrhuje vo väčšej miere zohľadniť nástroje samoregulácie a koregulácie.

3.4 EHSV považuje jednotnú európsku platobnú oblasť za dôležitý predpoklad pre celoeurópsky transparentný vývoj produktov vo voľnej hospodárskej súťaži poskytovateľov platobných služieb na úžitok zákazníkov. EHSV považuje za podstatné, aby mal spotrebiteľ aj v budúcnosti možnosť voľby platobných nástrojov, aby mohla byť zohľadnená preferencia zákazníka.

3.5 Problematický je prístup platobných inštitúcií bez bankovej licencie k platobným systémom. To si vyžaduje jednotnú úroveň dozorného práva ako predpokladu pre spravodlivú hospodársku súťaž. V opačnom prípade je tu obava z narušenia hospodárskej súťaže a ohrozenia funkčnosti a bezpečnosti tak platobného styku ako aj poskytovateľov platobných služieb (napríklad platobná neschopnosť).

3.6 Európsky hospodársky a sociálny výbor odporúča obmedziť sa na úpravy hlavy II (Poskytovatelia platobných služieb) a hlavy IV (Práva a povinnosti súvisiace s poskytovaním a používaním platobných služieb) návrhu smernice (okrem iného v súvislosti s povolením, odvolateľnosťou a refundáciou priameho debetu), ktoré sú potrebné pre budúci európsky systém priameho debetu. Tak schválenie smernice ako aj jej transpozíciu do vnútroštátneho práva by ešte bolo možné v rámci stanoveného časového plánu uskutočniť, takže termín začatia jednotnej oblasti platieb v eurách s jednotnými rámcovými podmienkami pre poskytovateľov platobných služieb a s európskym systémom priameho debetu (SEPA Direkt Debit) v roku 2008 môže byť dodržaný.

3.7 Európsky hospodársky a sociálny výbor veľmi víta, že návrh smernice (článok 79) stanovuje, že najneskôr do dvoch rokov od schválenia smernice predloží Komisia Európskemu parlamentu, Európskej rade a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru správu o implementácii tejto smernice.

4. Osobitné poznámky

4.1 K návrhu smernice je potrebné konkrétne poznamenať toto:

4.2 Článok 2 ods. 1 – Vylúčiť transakcie tretích krajín

4.2.1 Zahnutie platobných transakcií do a zo štátov mimo Európskej únie a Európskeho hospodárskeho priestoru (=tretie krajiny) do územného rozsahu pôsobnosti smernice, ktoré stanovuje článok 2 ods. 1, ďaleko prekračuje cieľ vytvoriť jednotné právne rámcové podmienky v rámci európskeho vnútorného trhu. Je možné, že táto úprava ani nie je v právomoci európskeho zákonodarcu a je aj problematická. Európsky zákonodarcu totiž nemôže zabezpečiť, aby tretie krajiny vydali zodpovedajúce ustanovenia. Bolo by preto napríklad úplne neprimerané nariadiť objektívnu zodpovednosť poskytovateľa platobných služieb platiteľa (článok 67) za zrealizovanie transakcie v tretej krajine bez toho, aby v nej existovali zodpovedajúce predpisy.

4.2.2 EHSV navrhuje obmedziť rozsah pôsobnosti smernice na platobné služby na európskom vnútornom trhu.

4.3 Článok 5 a nasledujúce. – Jednotná úroveň právneho dozoru ako predpoklad pre spravodlivú hospodársku súťaž

4.3.1 Požiadavky dozorného práva na prístup platobných inštitúcií bez bankovej licencie na trh (článok 5 a nasledujúce) by sa od požiadaviek obozretného podnikania v bankovom sektore mali odchyľovať iba v tých bodoch, v ktorých platobný inštitút nie je možné porovnávať s úverovou inštitúciou s plnou bankovou licenciou. V opačnom prípade je tu obava z narušenia hospodárskej súťaže na úkor úverových inštitúcií a značného ohrozenia funkčnosti platobného styku. Navyše vynútenie prístupu platobných inštitúcií bez bankovej licencie k platobným systémom by mohlo spochybníť integritu a funkčnosť európskeho systému priameho debetu, ktorý sa v súčasnosti pripravuje, pokiaľ nebudú spĺňať rovnaké predpoklady vzhľadom na vlastný rizikový kapitál, odbornú spôsobilosť a spoľahlivosť manažérov, obchodný plán a organizáciu obchodnej činnosti ako aj stálu kontrolu obchodnej činnosti vrátane potrebných možností sankcií tak, ako je to u úverových inštitúcií. Predovšetkým by však bola trvalo otrávená dôvera spotrebiteľov v program SEPA, keby neexistovala primeraná úroveň dohľadu. To sa týka aj aspektu ochrany pred platobnou neschopnosťou a nutných opatrení na to, aby sa finančné prostriedky klientov viedli oddelene.

4.3.2 EHSV považuje preto za nevyhnutné, aby všetky platobné inštitúcie podliehali rovnakým požiadavkám bankového dozorného práva týkajúcim sa rizík a nebezpečenstiev v platobnom styku, a aby príslušné dozorné orgány mali potrebné právomoci.

4.4 Článok 30 a nasledujúce – Žiadna nadmerná formalizácia požiadaviek na poskytovanie informácií

4.4.1 EHSV súhlasí s názorom Komisie, že jednoznačné, konzistentné predpisy o transparentnosti sú pre spotrebiteľa – a pre akceptovanie SEPA – podstatné. Informácie musia byť jasné, zrozumiteľné a čitateľné. Príliš veľké množstvo a rozmanitosť informácií však môže dosiahnuť opačný účinok a viesť skôr k menšej než väčšej transparentnosti. Súkromný používateľ potrebuje od programu SEPA iné informácie než podnikateľ, ktorý SEPA využíva. Je skôr mátauce a zvyšuje to náklady, keď Komisia stanovuje rôzne požiadavky na transparentnosť pre porovnateľné situácie. Tu je potrebné poukázať najmä na predpisy o transparentnosti smernice o poskytovaní finančných služieb spotrebiteľom na diaľku.

4.4.2 Z pohľadu spotrebiteľa je však potrebné poukázať na to, že s ohľadom na ochranu spotrebiteľa môže byť rozhodnutie o plnej harmonizácii a vzájomnom uznávaní veľmi problematické. Nedá sa teda vylúčiť, že dosiahnutá úroveň ochrany spotrebiteľa bude v jednotlivých členských štátoch nižšia.

4.4.3 Predpisy o spôsobe informovania podľa článku 30 by sa mali zjednodušiť. Predovšetkým v prípade informovania používateľov o zmene zmluvných podmienok (článok 33), realizácii platobnej transakcie (článok 36) a prijatí platby (článok 37) by podľa možnosti mala zostať zachovaná súčasná prax, nenákladná pre spotrebiteľov, že im informácie budú poskytnuté – ak je to obvyklé a dohodnuté – prostredníctvom výpisu z účtu alebo si ich môžu stiahnuť prostredníctvom elektronického bankovníctva. Mala by tiež existovať možnosť splnenia povinnosti poskytovať informácie prostredníctvom cenníka alebo zverejnením na internete. Malo by sa jasnejšie zdôrazniť (článok 31 a 37), že ceny rôznych prvkov služieb v súhrnnom poplatku musia byť zákazníkovi jednotlivo vykázané iba vtedy, keď pre jednotlivé prvky služieb existujú osobitné resp. rôzne konštelácie produktov.

4.4.4 Z pohľadu používateľa je dôležité, aby pri prijímaných a odosielaných platbách boli okrem jednoznačných údajov o platiteľovi a príjemcovi platby kompletne uvedené aj referenčné údaje o platbách v účele platby. Len tak sa môže úplne automatizovane uskutočniť priradenie k otvoreným položkám resp. pohľadávkam.

4.5 Článok 4, druhá veta – Pripustiť všetky druhy povolenia

4.5.1 EHSV súhlasí s prístupom Komisie, že platobné transakcie sa považujú za povolené vtedy, keď platiteľ súhlasil s príslušným príkazom na úhradu adresovaným poskytovateľovi platobných služieb. Podľa článku 41 odsek 2 je súhlas platiteľa závislý od „výslovného“ povolenia „platobnej transakcie alebo sérii transakcií“. Táto formulácia je nejasná. Požadovanie výslovného povolenia pri každom jednotlivom vystavovaní ťarchopisu v rámci zmluvného vzťahu by silne obmedzilo efektívne a finančne výhodné postupy priameho debetu.

4.5.2 Aby aj naďalej bolo možné využívať z hľadiska spotrebiteľa osvedčené a finančne výhodné postupy ako napr. splnomocnenie na inkaso, mala by sa smernica zamerať skôr na minimálnu koordináciu než na úplnú harmonizáciu bez výnimiek.

4.6 Článok 48 ods. 2 a 3 – Rozloženie dôkazného bremena pri sporných platobných transakciách je nevyvážené

4.6.1 Spotrebiteľia program SEPA neprijmú, keď v prípade sporného povolenia budú musieť čeliť neprekonateľným ťažkostiam pri dokazovaní. EHSV súhlasí so snahou Komisie uľahčiť používateľovi dokazovanie.

4.6.2 Takýto prístup však nesmie viesť k tomu, že sa poskytovateľovi platobných služieb v prípade hrubého zneužitia zamedzí možnosť poskytnúť protidôkaz. Článok 48 ods. 2 práve zabraňuje tomu, aby poskytovateľ platobných služieb mohol dokázať hrubú nedbanlivosť alebo dokonca úmysel používateľa. Ak však už nie je možné používateľovi platobných služieb dokázať, že sa dopustil hrubej nedbanlivosti alebo dokonca úmyselného podvodu, je to priama výzva na úplné upustenie od starostlivého uplatňovania bežných pravidiel platobného styku alebo na zneužitie systému. Takáto úprava tiež spôsobuje, že určité elektronické platobné postupy sú ponúkané len veľmi obmedzene.

4.6.3 EHSV sa vyslovuje za spravodlivé rozloženie bremena. Podľa neho musí poskytovateľ platobných služieb dokázať, že držiteľ nástroja overovania platieb sám inicioval platbu. Keď bola platba uskutočnená so zvláštnymi znakmi, ktoré sú uznané ako zabezpečené proti zneužitiu, mal by platiť dôkaz *prima facie*, že používateľ platobných služieb buď sám povolil platbu alebo sa prinajmenšom dopustil hrubej nedbanlivosti. Navyše, hodnotenie dôkazov zo strany národných súdov by nemalo byť nepriemerane obmedzované najmä preto, lebo občianske procesné právo v členských štátoch nie je harmonizované.

4.7 Článok 49 – Vytvorenie právnej istoty pri nepovolených platobných transakciách zavedením jednotnej prekluzívnej lehoty na refundáciu

4.7.1 Európska Komisia v dôvodovej správe k návrhu smernice poukazuje na to, že ročne sa v Spoločenstve uskutoční asi 231 miliárd transakcií v rámci platobných služieb. Už z tohto je jasné, že v určitom okamihu musí existovať právna istota v otázke, či bola transakcia povolená. V záujme vytvorenia primeranej právnej istoty by nárok používateľa platobných služieb na náhradu v prípade nepovolených platieb mal byť časovo obmedzený. Lehota musí byť spravodlivo vymeraná. EHSV považuje jeden rok za primeranú lehotu.

4.7.2 Podľa článku 45 má používateľ platobných služieb povinnosť platobné transakcie na svojom konte pravidelne kontrolovať a neodkladne vzniesť námietky proti nepovoleným platobným transakciám. Je preto dôsledné a vyvážené obmedziť nárok používateľa platobných služieb na náhradu týkajúcu sa nepovolených platieb na jeden rok. Tým by bola poskytovateľom aj používateľom platobných služieb daná potrebná právna istota, že po uplynutí tejto lehoty je transakcia konečná. Ročná lehota by okrem toho bola v súlade s povinnosťou viesť záznamy stanovenou v článku 44.

4.8 Článok 49 a 50 – Prehodnotiť rozdelenie zodpovednosti

4.8.1 EHSV zastáva názor, že je potrebné primerane rozdeliť zodpovednosť medzi poskytovateľov platobných služieb a používateľov. Iba vtedy budú spotrebiteľia môcť túto platobnú službu využívať a iba vtedy budú môcť poskytovatelia platobných služieb ponúkať túto službu za primeranú cenu.

4.8.2 Objektívna zodpovednosť poskytovateľa platobných služieb za nepovolenú platbu, ktorú navrhuje článok 49, má podľa EHSV zmysel, keď používateľ zaobchádza s nástrojom overovania platieb starostlivo a v súlade so zmluvou.

4.8.3 EHSV považuje obmedzenie ručenia používateľa na 150 EUR, ktoré stanovuje článok 50, za primerané, keď používateľ napriek starostlivému konaniu nezbadal stratu nástroja overovania platieb, neodkladne ju však oznámi. Ak však používateľ stratu neodkladne neoznámi, hoci je podľa článku 46 povinný tak urobiť, a poskytovateľ platobných služieb preto nemá možnosť odvrátiť škodu alebo ju obmedziť, nemal by byť používateľ pri svojom ručení ešte privilegovaný na úkor starostlivo konajúceho používateľa.

4.9 Článok 53 – Jednoznačne stanoviť lehotu na náhradu

4.9.1 Uplatnenie práva na náhradu v európskom systéme priameho debetu je hlavným znakom tejto platobnej metódy. Je nevyhnutné, aby sa koniec lehoty na uplatnenie práva na náhradu za povolené platby dal pre všetkých účastníkov platobnej transakcie jednoznačne určiť. Nadviazanie začiatku lehoty na informovanie platiteľom, ktoré stanovuje článok 53 v prvej vete odseku 1 toto nezabezpečuje, pretože ani príjemca platby ani jeho poskytovateľ platobných služieb nemá informácie o tom, kedy poskytovateľ platobných služieb platiteľa skutočne informoval platiteľa o platobnej transakcii na jeho účte.

4.9.2 Príčina tkvie v tom, že interval poskytovania informácií o výpise z účtu je v praxi veľmi rozdielny. Výpisy z účtu sú niekedy poskytované iba štvrťročne, niekedy po týždni alebo dokonca denne. Je to otázka preferencií používateľov a nákladov. V závislosti od intervalu poskytovania informácií môže byť lehota na náhradu v týchto príkladoch „3 mesiace plus 4 týždne“, „1 týždeň plus 4 týždne“ alebo dokonca „1 deň plus 4 týždne“. Je viac-menej nemožné určiť definitívnosť platobnej transakcie, čo by pre európsky postup priameho debetu vytvorilo takmer neriešiteľný problém a spochybnilo realizáciu tohto postupu.

4.9.3 EHSV preto navrhuje, aby – v súlade s článkom 53 ods. – štvortýždňová lehota začala po tom, čo bol zákazník informovaný a aby v každom prípade skončila 8 týždňov po zápise na ťarchu účtu platiteľa.

4.10 Článok 60, 61 a 67 – Výrazne rozdeliť povinnosti poskytovateľov platobných služieb, ktorí sa podieľajú na vykonávaní platby

4.10.1 V článkoch 60, 61 a 67 je realizovanie transakcie spojené s pripísaním na účet prijímateľa platby. Toto bez zjavného dôvodu predstavuje porušenie doteraz platných európskych predpisov o prevodoch. Zamieňajú sa tu zmluvné povinnosti poskytovateľa platobných služieb platiteľa a povinnosti poskytovateľa platobných služieb príjemcu platby. Poskytovateľ platobných služieb platiteľa by podľa toho bol zaviazaný k niečomu, čo je povinnosťou poskytovateľa platobných služieb príjemcu platby a čo poskytovateľ platobných služieb platiteľa nemôže kontrolovať.

4.10.2 EHSV preto navrhuje ponechať jednotný princíp predpisov upravujúcich platby, ktorý je na základe európskej smernice o prevodoch platný vo všetkých európskych členských štátoch. Podľa neho je poskytovateľ platobných služieb platiteľa zodpovedný za časť transakcie až po poskytovateľa platobných služieb príjemcu. Za časť transakcie až po pripísanie na účet príjemcu platby zodpovedá poskytovateľ platobných služieb príjemcu platby.

4.11 Článok 60, 61 a 67 – Stanoviť reálne lehoty pre uskutočnenie platby

4.11.1 EHSV považuje za podstatné, aby doby realizácie platobnej služby boli stanovené tak, aby na jednej strane predstavovali jasnú optimalizáciu dnešnej situácie, ale na druhej strane aby technická realizácia nebola spojená s nepomerne vysokými nákladmi, ktoré by potom viedli k zvyšovaniu cien v platobnom styku.

4.11.2 Doba realizácie platobnej služby v trvaní jedného pracovného dňa stanovená v článku 60 a 61 (deň, kedy bol prijatý príkaz na úhradu plus 1 pracovný deň) by mohla byť za súčasných okolností príliš ťižiadostivá. Podľa európskej smernice o prevodoch v súčasnosti obvykle platí v cezhraničnom platobnom styku doba šiestich pracovných dní (deň prijatia príkazu na úhradu plus 5 pracovných dní plus 1 deň na pripísanie finančných prostriedkov na účet = päť dní pre poskytovateľa platobných služieb platiteľa na pripísanie finančných prostriedkov na účet poskytovateľa platobných služieb príjemcu platby plus 1 deň pre poskytovateľa platobných služieb príjemcu platby na pripísanie na účet príjemcu platby), od ktorej je možné sa odchýliť. Celý rad regionálnych a malých poskytovateľov platobných služieb avizuje, že nebudú môcť splniť túto požiadavku. Plánovaná (maximálna) doba realizácie platobnej služby (1 deň pre poskytovateľa platobných služieb platiteľa na pripísanie finančných prostriedkov na účet príjemcu platby) by predstavovala šestinou doteraz povolenej doby. Podľa vyjadrenia poskytovateľov platobných služieb by technická realizácia bola spojená s nepomerne vysokými nákladmi a nevyhnutne by viedla k zvyšovaniu cien v platobnom styku. Európske finančné inštitúcie sa sami zaviazali („Konvencia Credeuro“) k dobe realizácie platobnej služby v eurách v dĺžke maximálne troch pracovných dní a k dobe realizácie platobnej služby v ostatných európskych menách v dĺžke troch pracovných dní.

4.11.3 V prípade, ak by vznikli konkurenčné nevýhody pre regionálnych a menších poskytovateľov platobných služieb, odporúča EHSV stanoviť primeranú prechodnú dobu, pričom sa vychádza z lehoty realizácie platobnej služby v dĺžke troch dní. To by však nemalo mať vplyv na možné stanovenie kratších lehôt na realizáciu platby v prípade výhradne vnútroštátnych platobných transakcií (článok 64).

V Bruseli 13. septembra 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky (Rím I)“

KOM(2005) 650, konečné znenie – 2005/0261 (COD)

(2006/C 318/10)

Rada sa 24. februára 2006 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k horeuvedenej téme.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 26. júla 2006. Spravodajcom bol pán Frank Von Fürstenwerth.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429. plenárnom zasadnutí 13. a 14. septembra 2006 (schôdza z 13. septembra) 191 hlasmi za, 1 hlasom proti, pričom 5 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Zhrnutie záverov a odporúčaní výboru

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor víta zámer Komisie vyriešiť kolízne právo zmluvných záväzkov formou európskeho nariadenia. Tým sa dôsledne ďalej rozvíja európske kolízne právo a zaplňa medzera v súčasnom systéme právnych predpisov Spoločenstva. Nariadenie je užitočné a potrebné na vytvorenie jednotného európskeho právneho priestoru, keďže európsky dohovor o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky (EDRPZZ) ⁽¹⁾ z roku 1980, ktorým sa táto oblasť riadila doteraz, musí byť modernizovaný, avšak vzhľadom na jeho charakter multilaterálnej medzinárodnej dohody by sa tento cieľ nemuselo podariť dosiahnuť, alebo ak áno, tak len prostredníctvom časovo náročných rokovanií.

1.2 Výbor podporuje Komisiu a súčasne ju vyzýva, aby zohľadnila predložené návrhy a čo najskôr tento projekt dokončila, aby spomínané nariadenie mohlo vstúpiť do platnosti.

1.3 Výbor víta úsilie Komisie prostredníctvom úplnej harmonizácie vyriešiť otázku dosiaľ chýbajúceho európskeho právneho aktu platného vo všetkých členských štátoch a týkajúceho sa kolízneho práva zmluvných záväzkov. Toto so sebou prinesie značné zjednodušenie pre užívateľa právnych predpisov. V budúcnosti bude môcť vychádzať z noriem, ktoré sú vďaka bezprostrednej platnosti nariadenia vo všetkých členských štátoch identické. Nariadenie predstavuje potrebné doplnenie navrhovaného nariadenia Rím II ⁽²⁾, ktorého proces schvaľovania je už v značne pokročilom štádiu. Spoločne s týmto nariadením vedie k tomu, že Únia bude po prvýkrát disponovať (do značnej miery) uzatvoreným režimom kolízneho práva pre záväzky.

1.4 Výbor navrhuje, aby zákonodarné orgány ES prevzali tieto zmeny:

- článok 3 ods. 1 tretia veta by mala byť zmenená na výkladové pravidlo,
- článok 3 ods. 3 by mal byť doplnený tak, aby bola v prípade spotrebiteľských zmlúv umožnená dodatočná voľba rozhodného práva až po vzniku sporu,

⁽¹⁾ Rímsky dohovor o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky z 19. júna 1980. Aktualizovaná verzia Ú. v. ES C 27, 26.1.1998, s. 36.

⁽²⁾ KOM(2006) 83, konečné znenie – 2003/0168 (COD).

— malo by byť preskúmané, či by v osobitne postavených výnimkových prípadoch nebola vhodnejšia menej prísna nadväznosť pravidiel, než je stanovené v článku 4 ods. 1,

— malo by byť preskúmané, či, a ak áno za akých podmienok, je v rámci článku 5 možné povoliť výber rozhodného práva aj v prípadoch, keď podnikateľ vykonával činnosť v krajine spotrebiteľa alebo svoju činnosť na to zameriaval,

— článok 22 písm. c) by sa mal vypustiť.

Práce na nariadení by mali byť ukončené čo najskôr, aby mohlo vstúpiť do platnosti.

1.5 Výbor berie s uspokojením na vedomie, že sa Írsko chce dobrovoľne zapojiť do uplatňovania tohto nariadenia. Zároveň vyjadruje svoje poľutovanie nad skutočnosťou, že spomínané nariadenie nebude platiť v Spojenom kráľovstve a Dánsku, keďže to bude mať za následok nižší harmonizačný efekt, než by mohol byť. Žiada Komisiu, aby sa ešte všemožne pokúsila dosiahnuť uplatňovanie tohto nariadenia resp. jeho prevzatie aj v týchto dvoch krajinách.

2. Všeobecné poznámky

2.1 Dôvody predloženia návrhu

2.1.1 Týmto nariadením vytvára Európska komisia jednotné kolízne normy pre zmluvné záväzky. Takéto normy už síce do istej miery existujú od roku 1980, kedy väčšina západoeurópskych krajín uzavrela EDRPZZ. Od tohto roku sa k nemu pripojili ešte ďalšie krajiny. Keďže Zmluva o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva neobsahovala právny základ pre prijatie príslušného právneho predpisu, bola zvolená forma multilaterálnej dohody. Po viac ako 25-ročnom uplatňovaní EDRPZZ sa presadil poznatok, že táto dohoda bola skutočným pokrokom a že jej riešenia sú vo svojej podstate ešte aj dnes použiteľné. Je však potrebné dohovor prepracovať a modernizovať, aby sa odstránili doteraz zistené slabiny. Kvôli skutočnosti, že EDRPZZ je multilaterálnym dohovorom, by toto

bolo možné len v rámci nových rokovanií, ktoré by boli časovo veľmi náročné, a ktorých výsledky by nebolo možné predvídať. Takýto postup však nie je potrebný, keďže Zmluva o založení Európskeho spoločenstva dnes obsahuje aj právny základ pre vytvorenie právneho predpisu ES (článok 61 ods. c) a článok 65 ods. b) Zmluvy o ES). Normy majú byť v budúcnosti vo všetkých krajinách identické, čo uľahčí ich uplatňovanie v praxi. V takomto prípade prichádza ako právny nástroj do úvahy len nariadenie.

2.1.2 Komisia uskutočnila v roku 2004 na základe Zelenej knihy z roku 2003 ⁽³⁾ verejnú diskusiu. Výsledkom tejto diskusie bolo, že veľká väčšina podporuje vydanie takéhoto nariadenia. EHSV ⁽⁴⁾ a EP ⁽⁵⁾ sa už vyslovili za zmenu EDRPZZ na európske nariadenie ako aj za jeho modernizáciu.

2.2 Legislatívno-politický kontext

2.2.1 Nariadenie spadá do rámca aktivít Komisie v oblasti občianskeho práva a občianskeho procesného práva, ktoré slúžia na vytvorenie jednotného európskeho priestoru spravodlivosti a na uľahčenie prístupu občanov k právu. Výbor sa opakovane vyjadroval k celému radu návrhov Komisie ⁽⁶⁾.

⁽³⁾ Dokument KOM(2002) 654, konečné znenie.

⁽⁴⁾ Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru týkajúce sa Zelenej knihy o transformácii Rímskeho dohovoru z roku 1980 o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky na nástroj Spoločenstva a o jeho modernizácii. INT/176 z 29.1.2004.

⁽⁵⁾ Rezolúcia Európskeho parlamentu o perspektívach harmonizácie ustanovení procesného práva v občianskych veciach v Európskej únii (KOM(2002) 654 – KOM(2002) 746 – C5-0201/2003 – 2003/2087(INI)), A5-0041/2004.

⁽⁶⁾ Ako príklad uvedme:

Transformácia Bruselského dohovoru z roku 1968 na nariadenie o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov, nariadenie Rady (ES) 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci, uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach, Ú. v. ES L 12, 16.1.2001, s. 1. Stanovisko EHSV, Ú. v. ES C 117, 26.4.2000, s. 6 (spravodajca: pán Malosse).

Nariadenie o vytvorení európskeho exekučného titulu pre nesporné nároky, nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 z 21. apríla 2004, ktorým sa vytvára európsky exekučný titul pre nesporné nároky (Ú. v. EÚ L 143, 30.4.2004, s. 15). Stanovisko EHSV, Ú. v. ES C 85, 8.4.2003, s. 1 (spravodajca: pán Ravoet).

Nariadenie o doručovaní súdnych a mimosúdnych písomností v občianskych a obchodných veciach v členských štátoch, nariadenie Rady (ES) č. 1348/2000 z 29. mája 2000 o doručovaní súdnych a mimosúdnych písomností v občianskych a obchodných veciach v členských štátoch, Ú. v. ES L 160, 30.6.2000, s. 37. Stanovisko EHSV, Ú. v. ES C 368, 20.12.1999, s. 47 (spravodajca: pán Hernández Bataller).

Nariadenie o spolupráci medzi súdmi členských štátov pri vykonávaní dôkazov v občianskych a obchodných veciach, nariadenie Rady (ES) č. 1206/2001 z 28. mája 2001 o spolupráci medzi súdmi členských štátov pri vykonávaní dôkazov v občianskych a obchodných veciach, Ú. v. ES L 174, 27.6.2001, s. 1. Stanovisko EHSV, Ú. v. ES C 139, 11.5.2001, s. 10 (spravodajca: pán Hernández Bataller).

Nariadenie Rady (ES) č. 1346/2000 z 29. mája 2000 o konkurznom konaní, Ú. v. ES L 160, 30.6.2000, s. 1. Stanovisko EHSV, Ú. v. ES C 75, 15.3.2000, s. 1 (spravodajca: pán Ravoet).

Smernica o spotrebiteľskom úvere (KOM(2002) 443, konečné znenie, 11.9.2002). Pozri stanovisko EHSV, Ú. v. ES C 234, 30.9.2003, s. 1 (spravodajca: pán Pegado Liz).

Smernica o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách, smernica Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách, Ú. v. ES L 95, 21.4.1993, s. 29. Stanovisko EHSV, Ú. v. ES C 159, 17.6.1991, s. 35 (spravodajca: pán Hilkens).

Zelená kniha o európskom platobnom rozkaze a o opatreniach na jednoduchšie a rýchlejšie urovanie sporov s nízkou hodnotou sporu KOM(2002) 746, konečné znenie). Stanovisko EHSV, Ú. v. EÚ C 220, 16.9.2003, s. 5 (spravodajca: Dr. von Fürstenwerth).

Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o konaní o európskom platobnom rozkaze. Stanovisko EHSV, Ú. v. ES C 221, 8.9.2005, s. 1 (spravodajca: pán Pegado Liz).

2.2.2 Tento návrh je úzko spätý s prácami Komisie v oblasti kolízneho práva pre mimozmluvné záväzky, konkrétne Komisiou navrhovaným nariadením Rím II. Je komplementárny vo vzťahu k nariadeniu Rím I a je jeho prirodzeným doplnením.

2.3 Právny základ/proporcionalita/subsidiarita/právna forma

2.3.1 Nariadenie má za cieľ zjednotenie kolíznych noriem v oblasti práva pre zmluvné záväzky. Právnym základom tejto harmonizácie kolíznych noriem je článok 61 písm. c) spolu s článkom 65 písm. b). Zmluvy o založení ES. Komisia má takúto právomoc, pokiaľ si to vyžaduje bezproblémové fungovanie jednotného trhu. Výbor sa domnieva, že tento prípad nastal, keďže harmonizácia kolíznych noriem prispieva k tomu, aby boli zabezpečené rovnaké podmienky pre hospodárske subjekty Spoločenstva v prípadoch s cezhraničným charakterom, k zvýšeniu právnej bezpečnosti, zjednodušeniu uplatňovania práva, a tým aj k podpore vôle uskutočňovať cezhraničné obchody. Podporuje sa vzájomné uznávanie právnych predpisov, pretože ich obsahová správnosť dokázu príslušníci iných členských krajín bezprostredne pochopiť.

2.3.2 Tieto ciele nie je možné dosiahnuť opatreniami na úrovni jednotlivých štátov. Vyžadujú si konanie na úrovni EÚ. Princíp subsidiarity a princíp proporcionality (článok 5 Zmluvy) boli dostatočne zohľadnené.

2.4 Komisia právom zvolila formu nariadenia, keďže takto nenecháva členským štátom žiadny priestor na zavedenie do praxe, aký poskytuje napríklad smernica. Táto by mala za následok právnu neistotu, čomu je potrebné zabrániť.

3. Konkrétne pripomienky

3.1 *Vecná pôsobnosť, uplatnenie právneho poriadku tretieho štátu (články 1,2)*

3.1.1 Nariadenie má upravovať kolízne právo pre zmluvné záväzky v oblasti **občianskeho a obchodného práva** (článok 1 ods. 1). Zákonodarcu môže využiť terminológiu použitú v nariadení o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov, ktorá sa nachádza aj v navrhovanom nariadení Rím II, keďže má pevne stanovený obsah. Z toho vyplýva aj skutočnosť, že sú z jeho pôsobnosti vylúčené daňové, colné a správne veci. Uvádzanie tejto skutočnosti je preto zbytočné, nie je však na škodu.

3.1.2 Nariadenie nemá upravovať kolízne právo v oblasti celého občianskeho práva, a to ani do takej miery, aká by v osobitných prípadoch mohla byť potrebná na posúdenie právneho prípadu v oblasti zmluvných záväzkov. Zákonnodarca by preto nemal byť príliš citlivosť, aby neohrozil uskutočniteľnosť projektu. Preto je aj **vylúčenie osobného stavu** (právna spôsobilosť fyzických osôb – článok 1 ods. 2 písm. a)) z pôsobnosti tohto nariadenia správne, keďže tieto záležitosti boli v kolíznom práve kvôli svojmu spoločensko-politickému vplyvu tradične upravované osobitnými nástrojmi (doteraz takmer výlučne multilaterálnymi dohodami⁽⁷⁾). Rovnako vhodné je aj **vyňatie záväzkov vyplývajúcich z rodinných vzťahov alebo vyživovacej povinnosti, ako aj z majetkových režimov manželov, z dedenia zo závetu alebo zákona** (článok 1 ods. 2 písm. b), c)), resp. by tieto mali byť upravené osobitným nástrojom.

3.1.3 Vyňatie **vecí týkajúcich sa zmeniek, šekov a cenných papierov** (článok 1 ods. 2 písm. d)) z rozsahu pôsobnosti je založené na uspokojivej úprave v osobitných dohovorech⁽⁸⁾, ktorých platnosť presahuje hranice Spoločenstva a ktorých existencia by nemala byť ohrozená.

3.1.4 **Rozhodcovské zmluvy a dohody o voľbe súdu** (článok 1 ods. 2 písm. e)) sú vyňaté z rozsahu pôsobnosti na základe toho, že spadajú do oblasti medzinárodného občianskeho procesného práva, kde môžu byť vo vecnej súvislosti lepšie upravené a sčasti sú upravované aj v dohovorech presahujúcich hranice Spoločenstva. Toto isté platí aj pre **dôkazy alebo konanie** (článok 1 ods. 2 písm. h)).

3.1.5 Vyňatie otázok upravených právom **obchodných spoločností a iných zapísaných alebo nezapísaných právnických osôb** uvedených v článku 1 ods. 2 písm. f) z pôsobnosti je nevyhnutné, keďže tieto otázky sú tak úzko späté so štatútom spoločnosti, že by sa právna úprava mala uskutočniť v tejto vecnej súvislosti. Osobitný predmet anglo-amerického práva predstavuje **poručnícky fond** (tzv. „trust“). Tento bol už vyňatý z pôsobnosti EDRPZZ (článok 1 ods. 2 písm. g)). Nariadenie celkom správne nasleduje tento príklad (článok 1 ods. 2 písm. g)).

3.1.6 Vyňatie záväzkov vyplývajúcich z **predzmluvných vzťahov** (článok 1 ods. 2 písm. i)) sa vzťahuje na záväzky súvisiace s deliktmi. Systematicky spadajú do rámca pôsobnosti navrhovaného nariadenia Rím II, a preto sú celkom oprávnené vypustené.

3.1.7 Výbor berie s uspokojením na vedomie, že sa **Írsko** chce dobrovoľne zapojiť do uplatňovania tohto nariadenia. Vyjadruje svoje poľutovanie nad skutočnosťou, že sa **Spojené kráľovstvo** nedokázalo tiež odhodlať k takémuto kroku. V Dánsku toto nariadenie nebude platiť (článok 1 ods. 3) do tej doby, kým nebude uzatvorená príslušná dohoda medzi Dánskom a Spoločenstvom, ktorá by jeho uplatňovanie upravo-

vala alebo kým Dánsko dobrovoľne nezačlení ustanovenia tohto nariadenia do svojej národnej legislatívy. Výbor žiada Komisiu, aby ešte podnikla všetky možné kroky na dosiahnutie uplatňovania tohto nariadenia resp. jeho prevzatie v týchto dvoch krajinách. Nezapojenie sa jednotlivých členských štátov bolo kontraproduktívne pre nariadením sledovaný cieľ, ktorým je celoeurópske zjednotenie kolízneho práva. Bolo by poľutovaniahodné, keby bolo vo vzťahu k týmto štátom potrebné naďalej uplatňovať EDRPZZ, keďže sa EDRPZZ a nariadenie Rím I budú obsahovo líšiť. Podľa toho, pred ktorým súdom by sa v budúcnosti rozhodoval nejaký prípad – čo je napriek v platnosti nariadenia o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov, dohovoru o súdnej príslušnosti a Luganskému dohovoru do určitej miery náhodné – by to mohlo viesť k tomu, že by rovnaký prípad musel byť rozhodnutý rôzne. Takáto okolnosť by v Spoločenstve bola len ťažko prijateľná.

3.1.8 Nariadenie určuje rozhodné právo bez ohľadu na to, či ide o **právny poriadok** členského štátu alebo **tretieho štátu** (článok 2). Pridrža sa tým uznávaného štandardu kolízneho práva, ktorý odmieta diskrimináciu iných právnych poriadkov. Výbor regiónov túto skutočnosť víta. Pokiaľ sa doplnkové prvky pri hľadaní riešenia odvolávajú na vecnú podstatu právneho poriadku, nesmieme rozlišovať, či ide o právny poriadok vo vnútri Spoločenstva alebo nie.

3.2 Všeobecné pravidlá nadväznosti (články 3,4)

3.2.1 Článok 3 ods. 1 stanovuje, že vo všeobecnosti je rozhodným právom to právo, ktoré si zvolili zmluvné strany. Výbor víta toto ustanovenie, keďže je v súlade s hlavnou zásadou zmluvného práva, so **zmluvnou slobodou**, a zodpovedá uznávanému štandardu v oblasti medzinárodného súkromného práva. Predpis zodpovedá do značnej miery ustanoveniam článku 3 ods. 1 EDRPZZ, ktoré sú všeobecne považované za vecne spravodlivé. Výbor regiónov túto skutočnosť víta. Domnieva sa však, že existuje riziko, že sa súdy pri praktickom uplatňovaní tejto normy môžu snažiť uhádnuť hypotetickú vôľu strán bez toho, aby pre ňu existovali dostatočné indície. Toto by malo byť vylúčené. Jednou z možností je vyjasnenie v odôvodneniach (odôvodnenie 7). Článok 3 ods. 3 zachádza pri zdôrazňovaní slobody voľby právneho poriadku tak ďaleko, že ponecháva zmluvným stranám možnosť kedykoľvek zmeniť voľbu právneho poriadku. Výbor toto ustanovenie v podstate víta, vidí v ňom však aj možné nebezpečenstvo pre ochranu spotrebiteľa, ktorému možno nemusí byť jasný plný dosah takéhoto postupu. Výbor navrhuje, aby takáto dodatočná voľba rozhodného práva bola v prípade spotrebiteľských zmlúv možná – paralelne k úprave týkajúcej sa dohodnutia súdnej príslušnosti (článok 17 ods. 1 nariadenia o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov) – až po vznik sporu, keďže vtedy je spotrebiteľ už varovaný a bude konať opatrnejšie.

(7) Pozri rôzne Haagske dohovory, napríklad o oblasti pôsobnosti zákonov týkajúcich sa uzatvárania manželstiev z 12.6.1902, Haagsky dohovor o rozhodnom práve pre vyživovaciu povinnosť voči deťom z 24.10.1956, Haagsky dohovor o rozhodnom práve pre vyživovaciu povinnosť z 2.10.1973 atď.

(8) Ženevský dohovor o ustanoveniach týkajúcich sa medzinárodného súkromného zmenkového práva zo 7. júna 1930 a Ženevský dohovor o ustanoveniach týkajúcich sa medzinárodného šekového práva z 19. marca 1931.

3.2.2 Článok 3 ods. 3 odvodzuje (pokiaľ nebola explicitne stanovená voľba rozhodného práva) na základe **dohody o súdnej príslušnosti** medzi stranami domnienku, že si zvolili aj **právny poriadok štátu, v ktorom sa príslušný súd nachádza**. Toto ustanovenie zodpovedá snahám o zosúladienie formy a práva. Súlad vedie pravidelne k zjednodušeniu sudcovského rozhodovania. Výbor má však pochybnosti o tom, či takto striktné formulované ustanovenie nevnučuje zmluvným stranám niečo proti ich vôli. Bolo by vhodnejšie zmierniť ho a formulovať ho len ako pomoc pri výklade v rámci druhej vety, napríklad takto:

„Pritom je potrebné zohľadniť najmä voľbu súdnej príslušnosti zmluvných strán.“

3.2.3 Jednému bodu sa chce výbor venovať dôkladnejšie, keďže má pre budúcnosť európskeho priestoru spravodlivosti obrovský význam, a to síce možnému vytvoreniu tzv. **voliteľného nástroja** resp. **26. režimu** Európskeho spoločenstva. Pod týmto pojmom je potrebné rozumieť občiansky právny poriadok Spoločenstva, ktorý by si zmluvné strany mohli zvoliť. Jeho vytvorenie je v súčasnosti predmetom diskusií a pripravovaný spoločný referenčný rámec by mohol byť predstupňom k nemu. Článok 3 ods. 2 obsahuje klauzulu výhrady („Öffnungsklausel“), ktorá umožňuje zmluvným stranám voľbu takéhoto nadnárodného právneho poriadku. To doteraz v medzinárodnom súkromnom práve nie je samozrejme a výbor to výslovne víta. Zmluvné strany by tak po prvýkrát mohli skutočne do veľkej miery používať jednotné európske zmluvné vzory, čo by predstavovalo veľký pokrok v oblasti realizácie jednotného trhu⁽⁹⁾.

3.2.4 Článok 4 ods. 1 obsahuje **nadväznosti** pre množstvo záväzkových zmlúv, ktoré sú obsahovo naplnením ustanovení článku 4 ods. 2 nariadenia, prevzatých z EDRPZZ. Počas platnosti EDRPZZ by sa k takejto nadväznosti dalo dopracovať až výkladom článku 4 ods. 2 EDRPZZ. Nariadenie, ktoré teraz navrhuje Komisia je síce možné považovať za prínos v oblasti právnej istoty, táto je však vykúpená strnulými a nepružnými ustanoveniami, ktoré nepripúšťajú odchýlky ani vtedy, keď by to v osobitných prípadoch bolo vhodné. Výbor sa obáva, že tento krok späť v porovnaní s EDRPZZ môže mať negatívne následky, pretože sú predstaviteľné prípady, pri ktorých prísna nadväznosť, ktorú návrh stanovuje, výnimočne nepovedie k vecne správne riešeniu. Je možné, že v takýchto prípadoch sme dospeli k uspokojivejšiemu riešeniu vtedy, ak by mal sudca možnosť uplatniť vecne bližší právny poriadok. Takáto výnimka z pravidla samozrejme nesmie viesť k svojvôli pri stanovovaní rozhodného práva a preto musí byť starostlivo zvážená a v rozsudku aj podopretá závažnými dôvodmi, aby sme spravili zadosť cieľu vysokej právnej istoty a predvídateľnosti vo vzťahu k rozhodnému právu. Výbor navrhuje preskúmať, či by vzhľadom na tieto úvahy nebolo vhodné zmeniť tieto ustanovenia.

(9) Pokiaľ by bol jedného dňa realizovaný voliteľný nástroj/26. režim, mohol by si nárokovať titul najlepšieho možného občianskeho práva. Za jeho dohodnutej platnosti by potom následne, na rozdiel od voľby vnútroštátneho právneho poriadku, nebolo potrebné vykonávať akékoľvek zásahy a prispôbenia na základe imperatívnych noriem (alebo tiež výhrady verejného poriadku – **článok 20**) jednotlivých štátov. Naopak, voľba voliteľného nástroja musí viesť k úplne neobmedzenému uplatňovaniu tohto komplexu noriem, keďže bude odzrkadľovať štandard, ktorý má byť všeobecne uznaný v Európskej únii. Keďže je v článku 3 ods. 2 už zakotvená principiálna možnosť takejto voľby, bolo by len konzekventné vytvoriť aj tu takéto predpoklady pre to, aby sa dali realizovať výhody voliteľného nástroja. Malo by byť explicitne stanovené, že pri dohode o uplatňovaní nadnárodného právneho poriadku je **článok 8** bezpredmetný (analogicky to platí aj pre verejný poriadok – **článok 20**).

3.2.5 Výbor regiónov chápe cieľ, ktorý Komisia sleduje článkom 4 ods. 1 písm. f). Rád by ale poukázal na skutočnosť, že **priemyselné vlastníctvo** je na základe jeho odôvodnenia často prevoditeľné za iných podmienok než je právny poriadok štátu obvyklého pobytu vlastníka práv. Keďže článok 4 ods. 1 neurčuje ako rozhodné právo právny poriadok **obvyklého pobytu pri vzniku právneho vzťahu**, môže zmena štatútu dodatočným presunom obvyklého pobytu vlastníka práv viesť v takýchto prípadoch k problémom s právnym základom ochranných práv. Výbor navrhuje, aby sa Komisia tomuto problému venovala a navrhla primerané riešenie.

3.3 Konkrétne pravidlá nadväznosti (články 5 – 17)

3.3.1 Článok 5 predstavuje úplné prepracovanie pravidiel ERDPZZ pre **spotrebiteľské zmluvy**, ktoré sú často krát považované za ťažko zrozumiteľné a ktoré je potrebné prepracovať. Výbor je toho názoru, že Komisia ide správnym smerom, keďže v budúcnosti sa zabráni komplexnému uplatňovaniu dvoch rôznych právnych poriadkov na ten istý prípad, k čomu doteraz núti článok 5 ERDPZZ. Bezpochyby potrebuje spotrebiteľ, ktorý uzatvára s dodávateľom zmluvu, ochranu v oblasti kolíznych noriem. Táto je spravidla zabezpečená uplatňovaním právneho poriadku štátu **obvyklého pobytu spotrebiteľa** (článok 5 ods. 1), keďže toto je právny poriadok, ktorý (ak vôbec) spotrebiteľ pozná, ktorého jazyk ovláda a v ktorom si môže najjednoduchšie nechať profesionálne poradiť. Predkladaný text si navyiac vyžaduje, aby bola podnikateľská činnosť zameraná na krajinu obvyklého pobytu spotrebiteľa alebo v nej vykonaná. Tým vychádza (v nadväznosti na EDRPZZ) v ústrety záujmom podnikateľa, ktorý bude chcieť potenciálne dohodnúť ako rozhodné právo právny poriadok svojej domovskej krajiny, keďže je to pre neho pohodlnejšie, a to tým, že mu to v ostatných prípadoch povoľuje. Výbor sa však pýta, či je skutočne potrebné stranám v oblasti spotrebiteľských zmlúv v zmysle odseku 2 vziať akúkoľvek možnosť voľby rozhodného práva. Výbor považuje za oveľa pravdepodobnejšie, že aj spotrebiteľa, prinajmenšom ak budú prijaté určité ochranné opatrenia, ktoré ako menej skúsená a slabšia zmluvná strana bezpochyby potrebujú, môžu profitovať z možnosti voľby rozhodného práva. Výbor preto odporúča, aby Komisia v tomto zmysle toto ustanovenie ešte raz preskúmala.

3.3.2 Ustanovenia pre **pracovné zmluvy** (článok 6) sú dôsledkom toho, že zamestnanci potrebujú zvláštnu ochranu. Tieto ustanovenia sú prevzaté z článku 6 EDRPZZ, doplnené ustanoveniami, ktoré primerane zohľadňujú ďalší vývoj vzťahov v oblasti závislej práce. Slová „z ktorého“ sú vložené na prispôbenie ustanovenia rozsudku Európskeho súdneho dvora k článku 18 dohovoru o súdnej príslušnosti. Výbor sa však pýta, vzhľadom na absenciu definície, ktorá by mala skutočnú výpočtovú hodnotu, čo sa rozumie pod pojmom „dočasný“ výkon

práce v inom štáte (článok 6 ods. 2 písm. a)). Tento nedostatok je bezpodmienečne potrebné odstrániť, keďže skutočnosť, že je práca vykonávaná „dočasne“ má ako doplnkové kritérium rozhodujúci význam. Tento nedostatok nie je možné odstrániť ani tým, že by sme uplatnili článok 2 smernice o vysielaní pracovníkov⁽¹⁰⁾, keďže táto taktika neobsahuje presnú definíciu. Okrem toho si výbor dokáže len veľmi ťažko predstaviť, prečo je potrebné ustanovenie týkajúce sa „miesta, ktoré nespadá pod zvrchovanosť štátu“ (článok 6 ods. 2 písm. b)). Je možné, že sa pod týmto pojmom rozumejú vrtné ostrovy v medzinárodných vodách. Toto by ale malo byť vysvetlené aspoň v zdôvodnení.

3.3.3 Článok 7 sa zaoberá **zmluvami o zastúpení**, ktoré sú EDRPZZ upravované len čiastočne, a neupravuje právny vzťah medzi zástupcami a tretími stranami. Zdá sa byť primerané zaplniť túto medzeru (článok 7 ods. 2). Otázka aký právny poriadok by mal v tomto prípade byť rozhodným právom, sa dá ťažko zodpovedať, keďže v hre sú záujmy tak zástupcu, ako aj tretej strany. Tretia strana by mala byť tá, ktorá potrebuje ochranu v prípade prekročenia právomocí alebo konania bez splnomocnenia. Navrhovaný text sa usiluje zohľadniť záujmy oboch strán a preto s ním výbor súhlasí.

3.3.4 Oblasť **imperatívnych noriem** je zložitou záležitosťou, keďže výsledky voľby rozhodného práva stranami by už nemali byť považované ako nezamietnuteľné a uplatňovanie právneho poriadku by nemalo byť sťažované platnosťou noriem, ktoré nesúvisia so štatútom zmluvy. Článok 8 zodpovedá vo svojej podstate článku 7 ods. 2 EDRPZZ. Nariadenie stanovuje s ohľadom na príslušné rozsudky Európskeho súdneho dvora⁽¹¹⁾ právnú definíciu imperatívnych noriem a zaručuje ich účinnosť. Pre užívateľa práva sú takéto prípady spojené s tou komplikáciou, že je narušená jednotnosť posudzovacieho základu prípadu, resp. sa majú uplatňovať nejednotné alebo dokonca protirečiacie si normy, ktoré je v konečnom dôsledku potrebné zosúladiť. Toto je časovo náročné, z technicko-právneho hľadiska komplikované a zvyšuje právnu neistotu. Výbor však vzhľadom na stav aproximácie národných právnych poriadkov nevidí žiadnu možnosť zásadne od nich upustiť, keďže aj vo vede sú tieto normy v prevažnej miere používané v prípadoch kolízneho práva.

3.3.5 Nasledujúce články 10 – 17 považuje výbor v podstate za bezproblémové, a preto si nevyžadujú komentáre k jednotlivým článkom, najmä nie v tých prípadoch, kde sú len prevzaté ustanovenia EDRPZZ.

3.3.6 Článok 10 (**formálna platnosť** zmluvy) vychádza vzhľadom na rastúci počet zmlúv uzatvorených na diaľku v ústrety potrebe zjednodušenia ustanovení v oblasti formálnej platnosti zmlúv alebo jednostranných právnych záležitostí, a to tým, že zavádza nové doplnkové kritériá.

⁽¹⁰⁾ Smernica 96/71/ES Európskeho Parlamentu a Rady zo 16. decembra 1996 o vysielaní pracovníkov v rámci poskytovania služieb, Ú. v. ES L 18, 21.1.1997, s. 1.

⁽¹¹⁾ Rozsudky Súdneho dvora v prípade C-369/96 a C-374/96 z 23.11.1999.

3.3.7 **Odstúpenie pohľadávky** v niektorých právnych poriadkoch medzi veriteľom a treťou stranou, ktorá plní dlh zakotvený, **dohodnutý prechod postavenia veriteľa** na posledne menovaného plnia z hospodárskeho hľadiska ten istý účel⁽¹²⁾. Je preto správne zaoberať sa obidvomi prípadmi spoločne v článku 13. Odsek 3 zavádza novú kolíznu normu, ktorá rieši otázku rozhodného práva v prípade posudzovania odporovateľnosti postúpenia pohľadávky tretej osobe. Vecne správne je pritom založený na vzore dohovoru OSN o odstúpení pohľadávok v medzinárodnom obchode z 12. decembra 2001.

3.3.8 Článok 14 obsahuje kolízne pravidlo pre **zákonné prevzatie dlhu**. Toto sa nachádza vo väčšine právnych poriadkov. Preto je aj potrebné kolízne pravidlo. Článok 15 dopĺňa článok 14 o kolízne pravidlo týkajúce sa **spoločných záväzkov viacerých dlžníkov** v prípade zákonného prevzatia dlhu. Spojenie tohto ustanovenia s článkom 14 do jedného predpisu by bolo logické, nie je však nutné.

3.4 Ostatné predpisy/záverečné ustanovenia (články 18 – 24)

3.4.1 Otázky, ktorými sa zaoberajú kapitoly III a IV nariadenia predstavujú predovšetkým všeobecné technické ustanovenia, zodpovedajúce väčšinou všeobecnému štandardu kolízneho práva, ktoré nepotrebujú podrobný komentár. Toto platí najmä pre článok 19 (vylúčenie spätného a ďalšieho odkazu, ktorý zodpovedá článku 15 EDRPZZ, článok 21 (štáty s viacerými právnymi systémami), ktorý zodpovedá článku 19 EDRPZZ, článok 20 (verejný poriadok), ktorý zodpovedá článku 16 EDRPZZ, a článok 23 (vzťah k iným existujúcim dohovorum), ktorý zodpovedá článku 21 EDRPZZ.

3.4.2 **Obvyklý pobyt** (článok 18) osoby zohráva v dnešnom medzinárodnom súkromnom práve rozhodujúcu úlohu pre nadväznosť. Zatiaľ čo v prípade fyzických osôb je určenie obvyklého pobytu neproblematické, v prípade právnických osôb sa môžu vyskytnúť pochybnosti. Tieto pochybnosti nariadenie vecne odstraňuje tým, že za rozhodujúcu považuje jej ústrednú správu. Prevzatie ustanovení článku 60 nariadenia o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov by nebolo vhodné, keďže sa vzťahuje všeobecne na miesto bydliska, nie na obvyklý pobyt. Okrem toho by v uvedenom článku ponúkané trojité riešenie viedlo k menšej právnej istote.

3.4.3 Článok 22 písm. c) je málo zrozumiteľný. Zdá sa, že chce ustanoviť, aby prípadne **neskôr prijaté právne predpisy** Spoločenstva mali **vlastné kolízne normy**, ktoré by mali prednosť pred uplatňovaním tohto nariadenia. Dosiadnutý stupeň zjednotenia medzinárodného súkromného práva by však bolo potrebné zachovať aj v budúcnosti. Je potrebné zabrániť roztriešteniu na rôzne právne zdroje s obsahovo rozdielnymi ustanoveniami. Pokiaľ by v budúcnosti vyvstala nutnosť prijatia osobitných ustanovení, mali by byť integrované do tohto nariadenia.

EHSV navrhuje písmeno c) vypustiť.

⁽¹²⁾ Poznámka: Toto vyplýva iba z francúzskeho znenia návrhu a v nemeckej verzii je úplne nepochopiteľne nepreložené, keďže takáto možnosť v nemeckom právnom poriadku nie je daná. Z dôvodu úplnosti by však mala byť uvedená aspoň opisným spôsobom. (Pozn. prekladateľa: slovenský návrh dokumentu takisto neuvádza túto možnosť)

3.5 Príloha I

3.5.1 Príloha obsahuje v tretej a štvrtjej zarážke údaj „Druhá smernica neživotné poistenie“ a „Druhá smernica životné poistenie“. Odhládnuc od toho, že posledne menovaná smernica bola zrušená a teda je pravdepodobne myslená smernica o životnom poistení⁽¹³⁾, ktorá ju nahradila, sú obidve zarážky problematické. Výbor nezachádza síce tak ďaleko, aby požadoval vypustenie oboch zarážok, chce však Komisiu výslovne upozorniť na obrovské problémy, ktoré by tento návrh mohol spôsobiť. Zahadzuje sa tým veľká šanca na zjednodušenie a zjednotenie kolízneho práva a na vyriešenie problémov príslušných odvetví. V spojení s článkom 22 písm. a) by zarážky 3 a 4 prílohy I viedli k tomu, že by sa toto nariadenie nevzťahovalo na kolízne právo (priamych alebo prvotných) poisťných zmlúv⁽¹⁴⁾ s umiestnením rizika vo vnútri Spoločenstva, keďže tieto sa riadia ustanoveniami uvedených smerníc.

3.5.2 Kolízne právo poisťných zmlúv s umiestnením rizika mimo Únie, poisťných zmlúv s umiestnením rizika v rámci Únie (ale len pokiaľ bola zmluva uzatvorená s poisťovateľom mimo EÚ) a zmlúv spätného poistenia naopak pod toto nariadenie spadá. Tým by sa len naďalej opakoval súčasný stav, ktorý mátie užívateľov práva⁽¹⁵⁾. Kolízne právo poisťných zmlúv je od uverejnenia smerníc o poistení upravené obsahovo odlišne od kolízneho práva pre zmluvné záväzky (článok 1 ods. 3 EDRPZZ), hoci poisťné zmluvy predstavujú taktiež zmluvné záväzky. Rozhodujúce pritom neboli žiadne vecné dôvody, ale skutočnosť, že pri podpise EDRPZZ ešte nezačali práce na druhých smerniciach o poistení a pred stanovením úpravy kolízneho práva bolo potrebné vyčkáť, ako bude vyzeráť rámec právneho dohľadu⁽¹⁶⁾. To je zastaralé.

3.5.3 V smerniciach, ktoré sa riadia právnym dohľadom, predstavujú pravidlá medzinárodného súkromného práva cudzí element. Nezainteresovaný užívateľ práva by ich tam neočakával. Rozdelením na rôzne horizontálne a na sektory sa vzťahujúce

zdroje práva sa medzinárodné súkromné právo v oblasti poistenia komplikuje. Z hľadiska systematickosti práva je žiadúca konsolidácia pri odstraňovaní osobitných ustanovení.

3.5.4 Obsahovo nezmenené prevzatie medzinárodného súkromného práva smerníc do nariadenia Rím I sa nezdá byť zmysluplné. Skutočnosť, že bez akýchkoľvek vecných dôvodov platia pre poisťné zmluvy s umiestnením rizika v rámci Únie a mimo nej rozdielne normy, zostáva zachovaná. Odkaz na právny dohľad to nemôže odôvodniť: Dohľad nad poisťovateľmi sa vykonáva na základe princípu krajiny sídla a v prípade cezhraničného obchodovania spravidla aj tak vedie k rozdeleniu dohľadu a umiestnenia rizika. Toto platí ako pre poisťné zmluvy s rizikami v EÚ, tak aj pre poisťné zmluvy s rizikami mimo EÚ. Je preto zmysluplné zastrešiť všeobecným režimom nadväznosti nariadenia aj poisťné zmluvy s umiestnením rizika v Spoločenstve. Kvôli nadväznosti nariadenia na zvolený právny poriadok by boli poisťovaciemu sektoru a jeho zákazníkom v nespotrebitelskom segmente v budúcnosti dané k dispozícii vítané rozšírené možnosti voľby rozhodného práva. Na základe vhodnej voľby rozhodného práva by potom bolo možné z hľadiska zmluvného práva ponúkať v celej Európe identické produkty, takže by odpadla značná potreba vývoja nových produktov. Toto viedlo v minulosti k tomu, že slobodu poskytovania služieb poisťovateľa na nižších stupňoch ako v oblasti poisťovania veľkých rizík takmer vôbec nevyužívali. Vzhľadom na voľbu rozhodného práva potrebujú aj v oblasti poistenia len spotrebiteľia vo veľkom rozsahu ochranu. Doteraz vo vzťahu k nim do určitej miery chránené skupiny remeselníkov a samostatne zárobkovo činných osôb, ktoré však nemajú možnosť úplnej slobodnej voľby rozhodného práva, nepotrebujú žiadnu osobitnú ochranu. Disponujú dostatočnými obchodnými skúsenosťami na to, aby pochopili k čomu sa zaväzujú, ak sa vzdávajú právneho poriadku svojej domovskej krajiny resp. na to, aby si uvedomili, že potrebujú právne poradenstvo.

V Bruseli 13. septembra 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹³⁾ Smernica 2002/83/ES Európskeho parlamentu a Rady z 5. novembra 2002 o životnom poistení, Ú. v. ES L 345, 19.12.2002, s. 1.

⁽¹⁴⁾ Na rozdiel od zmlúv o spätnom poistení.

⁽¹⁵⁾ Súčasná situácia je taká, že podľa článku 1 ods. 3 EDRPZZ sú z jeho pôsobnosti vyňaté poisťné zmluvy, v prípade zmlúv o priamom poistení, ale len pokiaľ je riziko umiestnené v EÚ. Pokiaľ sú splnené tieto podmienky, potom sa neradia EDRPZZ samotným, ale smernicami o poistení. Pokiaľ však ide o zmluvy spätného poistenia alebo je riziko umiestnené mimo EÚ, platí predsa len EDRPZZ.

⁽¹⁶⁾ *Giuliano/Lagarde*, Správa o dohovore o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky, Ú. v. ES C 282, 31.10.1980, s. 13.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o homologizácii motorových vozidiel so zreteľom na emisie a o prístupe k informáciám o opravách vozidiel, ktorým sa mení a dopĺňa smernica 72/306/EHS a smernica .../ES“

KOM(2005) 683, konečné znenie – 2005/0282 (COD)

(2006/C 318/11)

Rada Európskej únie sa 31. januára 2006 rozhodla podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k horeuvedenej téme.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 12. júla 2006. Spravodajcom bol pán Ranocchiaro.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429. plenárnom zasadnutí 13. a 14. septembra 2006 (schôdza z 13. septembra 2006) 180 hlasmi za, 3 hlasmi proti, pričom 11 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závety a odporúčania

1.1 EHSV súhlasí s tým, že bolo potrebné podporiť neustále znižovanie úrovne emisií motorových vozidiel prostredníctvom legislatívny postupným zavádzaním stále náročnejších cieľov. Víta preto návrh Komisie, ktorý znamená ďalší krok týmto smerom.

1.2 EHSV rovnako podporuje skutočnosť, že sa Komisia rozhodla pre nariadenie a nie pre smernicu, a takisto schvaľuje výber legislatívneho postupu, ktorý ustanovuje nariadenie založené na spoločnom rozhodnutí doplnené o nariadenie týkajúce sa technických otázok schválené komitologickým postupom a vypracované s príspevom regulačného výboru.

1.3 Napriek tomu musí výbor poznamenať, že návrh nariadenia v súčasnej podobe stavia priemysel a ministerstvá členských štátov zodpovedné za typové schvaľovanie vozidiel a ich evidenciu pred značné problémy.

1.3.1 EHSV obzvlášť odporúča zmeniť dátumy nadobudnutia účinnosti nových pravidiel obsiahnutých v navrhovanom nariadení na 1. januára 2010 (homologizácia nových typov motorových vozidiel) a na 1. januára 2011 (nové zápisy do evidencie) alebo alternatívne 36 mesiacov a 48 mesiacov po uverejnení nových smerníc v Úradnom vestníku EÚ. EHSV takisto odporúča zachovať ďalšie obdobie jedného roka pre vozidlá kategórie N1 triedy II a triedy III ⁽¹⁾.

1.3.2 EHSV súhlasí s medznými hodnotami navrhovanými pre vozidlá s naftovým motorom. Má však pochybnosti, pokiaľ ide o potrebu ďalšieho sprísnenia medzných hodnôt pre vozidlá s motormi poháňanými benzínom alebo plynným palivom.

⁽¹⁾ Do základnej kategórie N patria motorové vozidlá, ktoré majú najmenej štyri kolesá a používajú sa na dopravu nákladov. Rozdeľujú sa na tri kategórie (N1, N2 a N3) na základe najväčšej prípustnej celkovej hmotnosti: N1 <3 500kg; N2 <12 000kg; N3 >12 000kg. Kategória N1 sa ešte ďalej rozdeľuje na 3 triedy: NI, NII a NIIL, takisto na základe hmotnosti.

1.3.3 EHSV zastáva názor, že by sa mala zachovať výnimka, ktorá dovoľuje niektorým vozidlám kategórie M1 určeným na prepravu osôb ⁽²⁾, ktoré plnia špecifický účel alebo sa používajú na prácu (napr. mikrobuses), aby boli schvaľované v súlade s medznými hodnotami stanovenými pre ľahké nákladné automobily (N1). Žiada preto Komisiu, aby takéto vozidlá vymedzila presnejšie a konkrétnejšie než v súčasnej smernici.

1.3.4 EHSV odporúča, aby navrhované nariadenie neobsahovalo pravidlá, ktoré sú lepšie obsiahnuté v iných platných nariadeniach a smerniciach.

1.3.5 Nakoniec EHSV žiada Komisiu, aby s využitím podpory odborníkov z členských štátov, ktorí každodenne riešia problémy typového schvaľovania a evidencie motorových vozidiel, preskúmala tie body navrhovaného textu, z ktorých by mohla vyplývať administratívna neistota.

2. Zdôvodnenie a legislatívne súvislosti

2.1 Doteraz sa na emisie osobných automobilov (vozidiel kategórie M1) a ľahkých nákladných automobilov (vozidiel kategórie N1) vzťahovala smernica 70/220/EHS v doplnenom a pozmenenom znení. Jej nedávne zmeny, všeobecne označované ako Euro 4 ⁽³⁾, nadobudli účinnosť 1. januára 2005 (nové typy vozidiel) resp. 1. januára 2006 (nové zápisy do evidencie).

⁽²⁾ Do základnej kategórie M patria motorové vozidlá, ktoré majú najmenej štyri kolesá a používajú sa na dopravu osôb. Rozdeľujú sa na tri kategórie (M1, M2 a M3) podľa počtu sedadiel a najväčšej prípustnej celkovej hmotnosti: M1 <9 sedadiel; M2 >9 sedadiel a <5 000kg; M3 >9 sedadiel a >5 000kg.

⁽³⁾ Smernica 98/69/ES, Ú. v. ES L 350, 28.12.1998.

2.2 Súčasný návrh stanovuje sprísnenie pravidiel pre emisie motorových vozidiel prijatím nariadenia, ktoré má nahradiť platnú smernicu. Dôvodom výberu tohto právneho nástroja je, že nariadenie a teda jeho ciele budú priamo uplatniteľné v členských štátoch bez transpozície do národného práva, ako by to bolo v prípade smernice. Platné smernice sa zrušujú.

2.3 Komisia navrhuje legislatívny postup pozostávajúci z dvoch častí:

a) nariadenie Európskeho parlamentu a Rady, ktoré bude schválené v spolurozhodovacom procese a stanoví všeobecné zásady,

b) nariadenie stanovujúce technické špecifikácie, ktoré schváli Komisia za pomoci výboru pre adaptáciu na technický pokrok (komitologický návrh).

2.4 Okrem toho bolo zverejnené hodnotenie hospodárskych dopadov navrhovaného nariadenia, vrátane odhadov nákladov na opatrenia, ktorými sa zabezpečí, aby vozidlá dosahovali navrhované znížené úrovne emisií.

3. Zhrnutie návrhu Komisie

3.1 Návrh nariadenia, ktoré sa v žargóne Spoločenstva označuje ako „Euro 5“ platí pre osobné a ľahké nákladné automobily poháňané benzínom, zemným plynom, skvapalneným ropným plynom a naftou. Stanovuje medzné hodnoty emisií znečisťujúcich látok, zníženie ktorých považuje Komisia za prvoradé, napríklad emisie tuhých častíc (PM), oxidov dusíka (NO_x), oxidu uhoľnatého (CO) a uhlíkovdioxid (HC).

3.2 Konkrétne návrh obsahuje nasledovné obmedzenia výfukových emisií z vozidiel so zážihovým motorom (na benzín a plynné palivá) a vznetrovým motorom:

— Zníženie emisií oxidov dusíka a uhlíkovdioxidov o 25 % sa navrhuje pri motoroch poháňaných benzínom a plynými palivami.

— Zníženie emisií tuhých častíc o 80 % sa navrhuje pri motoroch poháňaných naftou, čo si vyžaduje namontovanie filtrov na zachytávanie tuhých častíc. Plánuje sa aj 20-percentné zníženie emisií oxidov dusíka.

— Komisia doplnila svoje návrhy medzných hodnôt výfukových emisií pravidlami týkajúcimi sa životnosti zariadení emisnej kontroly, dodržiavania medzných hodnôt pri vozidlách v prevádzke, palubných diagnostických systémov, emisií z odparovania, emisií pri voľnobehu, emisií z kľukovej skrine, opacity dymu a merania spotreby paliva.

3.3 Nakoniec Komisia stanovuje opatrenia týkajúce sa prístupu k informáciám o opravách vozidla pre technikov pracujúcich mimo siete autorizovaných predajcov. Navrhuje sa, aby boli informácie prístupnejšie prostredníctvom internetových stránok v štandardizovanom formáte, ktorý vyvinul medzinárodný technický výbor (tzv. norma OASIS^(*))

3.4 Komisia navrhuje, aby nariadenie nadobudlo účinnosť nasledovne:

— v prípade osobných automobilov a ľahkých nákladných automobilov triedy I po 18 mesiacoch od uverejnenia v Úradnom vestníku EÚ pri nových modeloch a po 36 mesiacoch od uverejnenia v Úradnom vestníku EÚ pri všetkých vozidlách prvýkrát zapisovaných do evidencie,

— v prípade ľahkých nákladných automobilov triedy II a triedy III po 30 mesiacoch pri nových modeloch a po 36 mesiacoch pri všetkých vozidlách prvýkrát zapisovaných do evidencie,

— znamenalo by to, že navrhované nové normy na osobné automobily budú možno zavedené od prvej polovice roku 2008.

4. Všeobecné pripomienky

4.1 EHSV víta, že sa Komisia rozhodla pre nariadenie a nie pre smernicu. Keďže transpozícia nariadenia do národného práva nie je potrebná, stane sa nariadenie bezprostredne a súčasne uplatniteľné vo všetkých členských štátoch.

4.2 EHSV podporuje nový legislatívny postup pozostávajúci z dvoch častí, pričom zdôrazňuje potrebu dvoch nariadení: jedného, ktoré bude výsledkom spolurozhodovania a druhého komitologického, pričom sa majú v úradnom vestníku zverejniť súčasne. Priemysel potrebuje obidva predpisy, aby mohol skonštruovať technické zariadenia, ktorými sa dosiahne plnenie nových noriem.

4.3 EHSV víta plán zavedenia prísnejších medzných hodnôt emisií naftových motorov.

4.4 EHSV uznáva, že technológia na znižovanie emisií tuhých častíc pri vozidlách s naftovým motorom je teraz dostupná a že navrhované medzné hodnoty si budú vyžadovať jej všeobecné používanie.

4.5 Výbor má však značné obavy pokiaľ ide o hodnotenie hospodárskeho dosahu navrhovaného nariadenia:

(*) OASIS – Organisation for the Advancement of Structured Information Standards.

- v nápadnom kontraste s pracovnými metódami programu „Čistejšie ovzdušie pre Európu“⁽⁵⁾ žiadny z výsledkov dosiahnutých pomocou modelov použitých na hodnotenie pomeru nákladov a prínosu potrebných opatrení v rôznych odvetviach spôsobujúcich znečistenie ovzdušia nebol sprístupnený spôsobom, ktorý navrhuje CARS 21⁽⁶⁾,
- hodnotenie hospodárskeho dosahu sa týka iba dodatočných nákladov vznikajúcich pri nadobudnutí účinnosti nových medzných hodnôt emisií motorových vozidiel a zodpovedajúcim znížením emisií znečisťujúcich látok v tonách za rok. Hodnotenie preto neumožňuje porovnávacie posudzovanie nákladov a prínosov opatrení, ktoré by sa mohli prijať v iných odvetviach pri použití modelov programu CAFE,
- hodnoty pre scenár „Euro 5“ navrhované v nariadení, ktoré odhadla skupina nezávislých odborníkov⁽⁷⁾ vybraných na tento účel generálnym riaditeľstvom pre podnikanie a priemysel boli znížené o 33%, aby sa zohľadnili úspory vďaka sériovej výrobe vyplývajúce zo zvýšenia objemu výroby, avšak bez akéhokoľvek vysvetlenia zvoleného percentuálneho údaju⁽⁸⁾,
- konkrétnejšie: odhady skupiny nezávislých odborníkov týkajúce sa nákladov na opatrenia, ktorými sa zabezpečí, aby vozidlá dosahovali znížené úrovne emisií podľa jednotlivých scenárov, už zahŕňajú 30-percentné zníženie ceny drahých kovov. Drahé kovy sú jedným z kľúčových prvkov v sústavách úpravy výfukových plynov a ich tržobná cena má vážny vplyv na náklady týchto sústav. Uvedená hypotéza je nepodložená, keďže za posledných päť rokov cena platiny neustále stúpala.

4.6 EHSV má takisto obavy týkajúce sa termínov uplatňovania nariadenia:

- 18-mesačné obdobie po nadobudnutí účinnosti nového nariadenia nie je dostatočné, keďže pri známej technológii, ktorá sa zatiaľ v konkrétnych modeloch neuplatňovala, si jej zavedenie do výroby vyžaduje aspoň tri roky;

⁽⁵⁾ Program „Čistejšie ovzdušie pre Európu“ (skratka CAFE) sa začal na základe oznámenia KOM(2001) 245. Program je určený na vývoj analytickej stratégie na hodnotenie smerníc o akosti ovzdušia, účinnosti programov prebiehajúcich v členských štátoch, priebežného sledovania akosti ovzdušia a verejného šírenia informácií, na skúmanie a aktualizáciu medzných emisných hodnôt a vývoj nových systémov sledovania a uplatňovania modelov.

⁽⁶⁾ CARS 21 – Konkurenčný regulačný systém pre automobilový priemysel 21. storočia. Ide o skupinu odborníkov vytvorenú zo zástupcov Komisie, Európskeho parlamentu, členských štátov, priemyslu, odborových zväzov, mimovládnych organizácií a spotrebiteľov. Jej úlohou je formulovať odporúčania na zlepšenie konkurencieschopnosti európskeho automobilového priemyslu pri zohľadnení príslušných sociálnych a ekologických aspektov.

⁽⁷⁾ Na stretnutí skupiny pre emisie z motorových vozidiel (v decembri 2005) GR pre podnikanie a priemysel predložilo dokument vypracovaný skupinou nezávislých odborníkov, ktorý vysvetľoval výsledky analýzy týkajúcej sa nákladov na technológie pre vozidlá spadajúce pod normu Euro 5.

⁽⁸⁾ Hodnotenie dosahu uvedeného nariadenia SEK(2005) 1745, bod 6.2. Scenár regulačného prístupu, tabuľka 1 – scenár G, s. 13 [neoficiálny preklad].

- návrh nariadenia by mal byť potvrdený 1. január 2010 ako dátum účinnosti nových požiadaviek na schvaľovanie nových typov vozidiel, alebo zaviesť 36-mesačné obdobie od dátumu uverejnenia nariadenia s podmienkou, že sa upresnia medzné hodnoty a postupy skúšania;
- priemysel plánoval po dohode so svojimi dodávateľmi zavedenie normy Euro 5 do roku 2010/2011, ako to bolo jasne uvedené v oznámení Komisie o finančných stimuloch v januári 2005⁽⁹⁾. Zmeny rozličných modelov a príslušných výrobných postupov sú už naplánované, termín na zavedenie normy Euro 5 je už veľmi tesný, a preto ho už viacej nemožno sprísniť.

4.7 Nakoniec v článku 5, ods. 4 Komisia stanovuje špecifické podmienky homologizácie bez toho, aby dala ďalšie usmernenia alebo inštrukcie. EHSV má obavy, že keď chýbajú inštrukcie, je nemožné hodnotiť skutočný dosah návrhu na konštrukciu a výrobu vozidiel a na životné prostredie.

5. Konkrétne pripomienky

5.1 V tabuľke 1 prílohy I návrhu nariadenia sú uvedené medzné hodnoty emisií uhlíkovodíkov a oxidov dusíka pri vozidlách so zážihovým motorom na benzín. Hodnota 75 mg/km pri uhlíkovodíkoch a 60 mg/km pri oxidoch dusíka predstavuje 25-percentné zníženie. Výsledky získané v rámci programu za kvalitu ovzdušia Auto Oil II toto zníženie oproti medzným hodnotám podľa normy Euro 4 však neopodstatňujú a ani analýza v rámci programu CAFE, ani dokument „Tematická stratégia o znečistení ovzdušia“⁽¹⁰⁾ nepredpokladajú pri týchto vozidlách znížovanie úrovne emisií oxidov dusíka alebo uhlíkovodíkov.

5.2 Pokiaľ ide o výsledky z programu CAFE, EHSV dospel k záveru, že z hľadiska prínosu pre akosť ovzdušia nie sú opatrenia stanovené v návrhu nariadenia odôvodnené:

- **medzné hodnoty pri oxidoch dusíka:** Navrhované zníženie by vytvorilo ďalšie prekážky pri znižovaní spotreby paliva a tým aj emisií CO₂ z automobilov poháňaných benzínom, ktoré je pre priemysel najväčšou súčasťou výzvy. Ekologický prínos by bol zatiaľ úplne zanedbateľný, ak vezmeme do úvahy, že podľa údajov z programu CAFE predstavujú emisie z vozidiel poháňaných benzínom iba 4% z celkových emisií NO_x z cestnej dopravy⁽¹¹⁾.

⁽⁹⁾ Pracovný dokument komisie SEK(2005) 43 – Finančné stimuly pre motorové vozidlá pred zavedením normy Euro 5 [neoficiálny preklad].

⁽¹⁰⁾ KOM(2005) 446, konečné znenie.

⁽¹¹⁾ Informácia dostupná na internetovej stránke IISA – International Institute for Applied Systems Analysis.

— **medzné hodnoty pri uhľovodíkoch:** Nová navrhnutá medzná hodnota by sa ukázala ako neprekonateľný problém pri vozidlách poháňaných zemným plynom, ktoré ponúkajú značné ekologické výhody. Pri týchto vozidlách pozostáva 90 % uhľovodíkových emisií z metánu, plynu, ktorý je všeobecne známy ako stabilný, neznečisťujúci a bez aromatických uhľovodíkov. Emisie CO₂ sú pri týchto vozidlách o 20 – 25 % nižšie ako pri vozidlách poháňaných benzínom. Ak by sa malo potvrdiť 25-percentné zníženie pri uhľovodíkových palivách zavedené nariadením, nebolo by ďalej možné vyrábať a uvádzať na trh vozidlá poháňané zemným plynom, čo by malo negatívne dopady na emisie CO₂. Bolo by to takisto v rozpore s cieľmi nahrádzania palív stanovenými Komisiou v jej oznámení o alternatívnych palivách ⁽¹²⁾.

5.3 Návrh Komisie odstraňuje výnimku, ktorá dovoľuje, aby vozidlá kategórie M1 s hmotnosťou vyššou ako 2,5 tony a nižšou ako 3,5 tony určené na prepravu osôb boli homologizované v súlade s medznými hodnotami pre ľahké nákladné automobily (N1).

5.3.1 EHSV zastáva názor, že by sa malo rozlišovať medzi ťažkými vozidlami určenými na špecifické účely a takými istými vozidlami, ktoré sa kupujú ako módnym symbol a „na prekonávanie obrubníkov“ vo veľkomestách. Vozidlá na špecifické účely sú napríklad:

— vozidlá určené na prepravu siedmich a viacerých osôb, ktoré sa používajú na miestnu prepravu (napr. mikrobuses, vozidlá kyvadlovej dopravy, obytné automobily a vozidlá na špecifické účely, napr. sanitné vozidlá). Schopnosť pojať veľký počet cestujúcich a ich väčšia nosnosť znamená potrebu konštruovať ťažšie, vyššie a širšie vozidlá so špecifickou prevodovkou a tým aj mierne vyššími emisiami;

— terénne vozidlá s najvyššou prípustnou hmotnosťou nad 2,5 tony, ktoré sú základným pracovným nástrojom pre vidiecke spoločenstvá i záchranné služby a verejnoprospešné organizácie a majú množstvo iných dôležitých funkcií, vrátane vojenských. Z tohto dôvodu rozličné právne systémy zohľadňujú ich špecifické potreby a tieto vozidlá by sa aj naďalej mali posudzovať osobitne;

— objemy výroby sú v týchto dvoch trhových segmentoch mimoriadne malé a ich emisie majú na celkových emisiách z motorových vozidiel zanedbateľný podiel. Ich vplyv na akosť ovzdušia je preto zanedbateľný za predpokladu, že sa použijú pravidlá pre ľahké nákladné automobily.

5.3.2 EHSV nesúhlasí s Komisiou, že už nejstávajú podmienky, ktoré boli dôvodom na homologizáciu vozidiel kategórie M1 s hmotnosťou vyššou ako 2,5 tony v rámci medzných hodnôt pre ľahké nákladné automobily. Výbor však súhlasí s tým, že je potrebné jasnejšie definovať, pri ktorých vozidlách sa môže výnimka využiť.

⁽¹²⁾ KOM(2001) 547, konečné znenie. Oznámenie, ktorého cieľ nahradí tradičné palivá zemným plynom bol stanovený na 5 % do roku 2015 a 10 % do roku 2020.

5.3.3 Nerozlišujúce odstránenie výnimky pri všetkých ťažkých vozidlách kategórie M1 by viedlo k presedlaniu na benzínom poháňané motory so zodpovedajúcim nárastom spotreby paliva a emisií CO₂.

5.4 EHSV súhlasí s Komisiou, že prístup k informáciám o opravách vozidiel a účinná hospodárska súťaž na trhu služieb poskytujúcich opravy vozidiel a informácie o vozidlách sú potrebné na uľahčenie voľného pohybu vozidiel na vnútornom trhu. Toto bolo, okrem iného, potvrdené v nariadení Komisie (ES) č. 1400/2002 o uplatňovaní článku 81 ods. 3 zmluvy na niektoré kategórie vertikálnych dohôd a zosúladených postupov v sektore motorových vozidiel, ako aj v smernici 98/69/ES a 2002/80/ES.

5.4.1 Napriek tomu by EHSV rád zdôraznil, že je potrebné poskytnúť neobmedzený a štandardizovaný prístup k informáciám o opravách vozidiel, keďže v praxi majú výrobcovia vozidiel tendenciu šíriť tieto informácie prostredníctvom rôznych médií a dokumentačnými spôsobmi. To vytvára značné prekážky nezávislým predajcom náhradných dielov pre viaceré značky vozidiel, predovšetkým malým firmám, ktoré dominujú na nezávislom trhu opráv v EÚ. EHSV preto podporuje návrh Komisie zaradiť do nariadenia požiadavku, aby informácie o opravách vozidiel boli tiež dostupné prostredníctvom internetových stránok v štandardizovanom formáte.

6. Komentár a konkrétne odporúčania

6.1 Návrh nariadenia obsahuje niekoľko odkazov na budúcu smernicu XXX/XX/ES. Keďže táto smernica pozmení rámcovú smernicu o homologizácii, bolo by vhodnejšie, aby sa jasne odkazovalo na „Rámcovú smernicu a homologizácii 70/156/EHS v znení smernice XXXX/XX/ES“.

6.2 Trináste odôvodnenie zavádza požiadavky na normované metódy merania spotreby paliva a na poskytovanie objektívnych a presných informácií zákazníkovi a používateľovi. Ako záväzné požiadavky sú však už uvedené v smernici 1999/94/ES, a je preto dosť zbytočné uvádzať ich znova.

6.3 EHSV by chcel poukázať na to, že znenie článku 2 odsek 1, článku 4 odsek 1 a článku 5 návrhu nariadenia je nejasné. Konkrétnejšie:

6.3.1 V článku 2 odsek 1 je uvedený zoznam motorových vozidiel, na ktoré sa nariadenie vzťahuje. V článku 4 odsek 1 a článku 5 sa potom požaduje, aby všetky modely vozidiel spadajúcich pod toto nariadenie, teda vozidiel uvedených v článku 2, boli v súlade s nasledujúcim dlhým zoznamom požiadaviek na výfukové emisie, emisie pri nízkych teplotách okolia, emisie z odparovania, palubné diagnostické systémy, životnosť zariadení proti znečisťovaniu, emisie pri voľnobehu, emisie z kľukovej skrine, emisie CO₂ a spotrebu paliva a na opacitu dymu.

6.3.2 Znamenalo by to však neodôvodnené zvýšenie počtu skúšok, ktoré sa musia vykonať pri typovom schvaľovaní. Napríklad meranie emisií pri voľnobehu alebo emisií z odparovania je pri vozidlách s naftovým motorom úplne zbytočné. Jednoduchšie a vhodnejšie by bolo použiť tabuľku navrhovanú v smernici 70/220/EHS⁽¹³⁾ (príloha I, tabuľka 1.5.2).

6.4 Nakoniec by EHSV chcel poukázať na to, že účel nariadenia nie je jasný v prípade vozidiel kategórie M (osobné automobily) so zážihovými motormi s výnimkou automobilov poháňaných zemným plynom a skvapalneným ropným plynom. Zdá sa, že článok 4 a článok 5 nariadenia rozširuje celý rad požiadaviek na vozidlá kategórie M2 a M3, pričom v minulosti museli vozidlá kategórie M s hmotnosťou vyššou ako 3,5 tony, ktoré sú v Európe mimoriadne zriedkavé, spĺňať iba požiadavky na emisie pri voľnobehu a emisie z kľukovej skrine.

6.5 Článok 4 odsek 3 zdôrazňuje povinnosť výrobcu poskytnúť kupujúcemu technické informácie o emisiách vozidla a jeho spotrebe. Keďže je táto povinnosť stanovená už v smernici 1999/94/ES v znení smernice 2003/77/ES, je tento odsek zbytočný.

6.6 Článok 10 sa zaoberá homologizáciou neoriginálnych náhradných súčiastok. Zakazuje predaj a inštaláciu výmenných katalyzátorov, ak nie sú takého typu, na aký bola vydaná homologizácia podľa tohto nariadenia. Nie je jasné, či je zámerom Komisie obmedziť používanie takýchto katalyzátorov na vozidlá zapísané do evidencie pred rokom 1992, teda na vozidlá, ktoré ešte neboli vybavené palubnými diagnostickými systémami, a tak vylúčiť ich používanie pre novšie vozidlá. Okrem toho by sa potreba homologizácie mala rozšíriť na akékoľvek iné neoriginálne súčiastky systémov regulovania emisií, napríklad na filtre na zachytávanie tuhých častíc.

6.7 Článok 11 odsek 2 oprávňuje členské štáty zaviesť finančné stimuly na inštaláciu zdokonaľujúcich systémov⁽¹⁴⁾, ktorými sa dosiahne, že výfukové emisie používaných vozidiel budú spĺňať medzné hodnoty stanovené nariadením. Komisia však neuvádza, aké postupy by sa mali použiť na preukázanie skutočnosti, že systémy spĺňajú požiadavky, ani neuvádza, či sú také postupy už k dispozícii.

V Bruseli 13. septembra 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

6.8 V článku 17 je uvedený zoznam smerníc⁽¹⁵⁾, ktoré budú zrušené 18 mesiacov po nadobudnutí účinnosti nariadenia. Výbor má k nemu nasledovné pripomienky:

— Ak chce Komisia zahrnúť všetky smernice, ktoré dopĺňajú smernicu 70/220/EHS o emisiách vozidiel a smernicu 80/1268/EHS o spotrebe paliva, je zoznam neúplný (napr. smernica 70/220/EHS bola zmenená 18 dokumentmi, ale spomenutých je len šesť). Jednoduchšie by bolo použiť nasledovné znenie: „Smernica 70/220/EHS naposledy zmenená smernicou 2003/76/ES a smernica 80/1268/EHS naposledy zmenená smernicou 2004/3/ES sa zrušujú s účinnosťou od...“

6.8.1 Navrhované zrušenie uvedených smerníc o emisiách vozidiel a o spotrebe paliva 18 mesiacov po nadobudnutí účinnosti nariadenia prináša niektoré vážne problémy.

6.8.2 Tento dátum by sa skutočne zhodoval s dátumom nadobudnutia účinnosti homologizačných noriem, aj keď iba pre nové vozidlá kategórie M1 zavedené výrobcom. Modely kategórie M1 už homologizované pred týmto dátumom by sa naďalej mohli zapisovať do evidencie ďalších 18 mesiacov bez toho, aby sa vyžadovala ďalšia homologizácia. Podobné podmienky platia pri vozidlách kategórie N1 triedy II a triedy III: Nové modely majú ďalších 12 mesiacov na homologizáciu, kým modelom už homologizovaným, ktoré sa ešte len majú zapísať do evidencie sa poskytuje ďalších 30 mesiacov.

6.8.3 Problém je v chápaní toho, ako sa môže vydať osvedčenie o zhode požadované pri prihlasovaní do evidencie, ak sa nevyhnutne musí odvolávať na zrušenú smernicu.

⁽¹³⁾ V tabuľke sú uvedené skúšky, ktoré sa majú vykonať pri jednotlivých typoch vozidiel.

⁽¹⁴⁾ Pojem „inštalácia zdokonaľujúcich systémov“ znamená inštaláciu mechanizmu slúžiaceho na ďalšie zníženie emisií do vozidla, ktoré je už v prevádzke.

⁽¹⁵⁾ Smernica 70/220/EHS, 80/1268/EHS, 89/458/EHS, 91/441/EHS, 93/59/EHS, 94/12/ES, 96/69/ES a 2004/3/ES.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Sociálny cestovný ruch v Európe“

(2006/C 318/12)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 19. januára 2006 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku vypracovať stanovisko iniciatívy na „Sociálny cestovný ruch v Európe“.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu, poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 26. júla 2006. Spravodajcom bol pán Mendoza Castro.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429. plenárnom zasadnutí 13. a 14. septembra 2006 (schôdza zo 14. septembra) 138 hlasmi za, 2 hlasmi proti, pričom 4 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

A. PRVÁ ČASŤ: ANALÝZA SÚČASNEJ SITUÁCIE

v Európe, akým je cestovný ruch, sú tieto výzvy – a mnohé ďalšie – nevyhnutným krokom k lepšej kvalite života všetkých.

1. Úvod

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor chcel v súlade s rôznymi stanoviskami, ktoré vypracováva ako svoj príspevok k rámci európskej politiky cestovného ruchu, vypracovať stanovisko k tzv. sociálnemu cestovnému ruchu, v ktorom by urobil analýzu jeho pôvodu, vývoja a súčasného stavu v Európe, skúseností z rôznych členských štátov a hodnôt, ktoré reprezentuje. EHSV chce predovšetkým poskytnúť odporúčania zamerané na verejné a súkromné inštitúcie s cieľom rozšíriť sociálny cestovný ruch v Európe a sprístupniť ho všetkým. Cieľom tohto stanoviska je tiež podporiť súčasnú diskusiu o európskej politike cestovného ruchu na základe prístupu k sociálnemu cestovnému ruchu ako k neodlučiteľnej súčasť európskeho modelu cestovného ruchu.

1.2 **Cestovný ruch v Európe: súčasný stav a budúce výzvy.** Existujú rôzne štúdie, správy a stanoviská, ktoré sa zoširoka a z rôznych uhlov zaoberajú situáciou cestovného ruchu: hospodárskym, sociálnym aspektom a aspektom životného prostredia; jeho veľkým významom pre hospodárstvo Európy všeobecne a konkrétne pre určité krajiny; jeho pozitívnym prínosom pre blahobyt a zamestnanosť v Európe. Všetky tieto faktory sa spájajú a tvoria obraz silného potenciálu, stability a rastu. Poukazuje sa však tiež na skutočnosť, že s cestovným ruchom sa spájajú rôzne vnútorné a vonkajšie krátkodobé, strednodobé a dlhodobé problémy a hrozby: sezónnosť, využívanie alebo zneužívanie prírodných zdrojov, nedostatočná ochrana kultúrneho dedičstva a miestneho životného prostredia a znepokojenie vyvolané terorizmom, ktorý ohrozuje bezpečnosť miestnych obyvateľov a turistov. Z toho vyplýva, že s cestovným ruchom sa spájajú niektoré hlavné výzvy, ktoré bude potrebné riešiť v záujme trvalo udržateľného rozvoja. Tieto úlohy zahŕňajú sprístupnenie cestovného ruchu pre všetkých, jeho skutočný prínos k rozvoju mnohých nerozvinutých krajín na svete, udržateľnosť životného prostredia, dodržiavanie Etického kódexu cestovného ruchu, stabilitu a kvalitu zamestnanosti a prínos k svetovému mieru. Pre taký strategický priemysel

1.3 **Politika cestovného ruchu v Európskej únii.** Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal 6. apríla 2005 stanovisko na tému „*Politika cestovného ruchu v rozšírenej Európskej únii*“, ktoré podrobne analyzovalo nielen súčasnú politiku cestovného ruchu na základe Zmluvy o Ústave, ale aj dôsledky súčasného a budúceho rozšírenia. Stanovisko pozitívne hodnotí úlohu cestovného ruchu, ktorá podporuje, koordinuje a dopĺňa ostatné európske politiky. Cestovný ruch je napríklad pevne prepojený s politikou zamestnanosti a sociálnou politikou, so zlepšením kvality, s technologickým výskumom a vývojom, ochranou spotrebiteľa, s environmentálnou politikou a rôznymi ďalšími politikami. Predovšetkým je potrebné zdôrazniť, že cieľom tohto stanoviska je konkretizovať a analyzovať prínos sociálneho cestovného ruchu k zamestnanosti a sociálnym politikám. EHSV, v rámci kontextu rôznych stanovísk týkajúcich sa cestovného ruchu, podporuje európske politiky, ktoré sú zamerané na vytvorenie európskeho modelu cestovného ruchu, ktorý sa nezakladá nevyhnutne na právnych predpisoch, ale na hodnotách. Sociálny cestovný ruch a hodnoty, ktoré sú s ním spojené, by mohli predstavovať kľúčovú časť tohto modelu a mohli by pomôcť pri jeho vytvorení a šírení.

1.4 **Úloha Lisabonskej agendy a sociálneho cestovného ruchu.** Pozornosť je treba venovať výzve výtýčenej v Lisabonskej agende pre cestovný ruch, predovšetkým pre sociálny cestovný ruch. Keďže strategickým cieľom tejto agendy je, aby sa z Európy stalo „*najkonkurencieschopnejšie a dynamické hospodárstvo založené na poznatkoch, schopné trvalo udržateľného rastu, ktoré poskytuje väčší počet a kvalitnejších pracovných miest a väčšiu sociálnu súdržnosť*“, bude potrebné analyzovať, či sociálny cestovný ruch účinne a pozitívne prispieva k naplneniu tohto cieľa, akým spôsobom ho dosahuje a ako je možné rozšíriť jeho prínos. Ďalej v stanovisku bude vysvetlené, že EHSV sa domnieva, že prínos tu skutočne existuje, ale je možné ho ešte posilniť. Z toho dôvodu budú navrhnuté opatrenia pre rôzne subjekty podieľajúce sa na sociálnom cestovnom ruchu.

1.5 **Základ stanoviska.** Existuje široký rozsah podkladových materiálov k tomuto stanovisku, v teoretickom (štúdie, správy, časopisy) aj praktickom (aktuálne príklady iniciatív sociálneho cestovného ruchu v Európe) zmysle. Existuje mnoho príspevkov od verejných aj súkromných inštitúcií; okrem iných je potrebné spomenúť stanovisko EHSV z 29. októbra 2003 na tému „*Trvalo udržateľný cestovný ruch prístupný všetkým*“, ktoré zaraďuje sociálny cestovný ruch medzi 100 iniciatív (bod 5.5.2); je tiež potrebné uviesť stanovisko zo 6. apríla 2005 na tému „*Politika cestovného ruchu v rozšírenej EÚ*“, ktoré zahŕňa projekt európskeho sociálneho cestovného ruchu ako prípadný pilotný projekt pre spoluprácu európskych inštitúcií.

2. Pojem sociálny cestovný ruch

2.1 **Právo na cestovný ruch ako základný kameň sociálneho cestovného ruchu.** Každý má právo na oddych počas dňa, týždňa, roka a právo na voľný čas, ktorý umožňuje rozvíjať všetky aspekty osobnosti a sociálnej integrácie. Každý teda môže využiť toto právo na osobný rozvoj. Právo na cestovný ruch je bezpochyby konkrétnym výrazom tohto všeobecného práva a sociálny cestovný ruch je umocnený želaním zabezpečiť, aby bolo v praxi všeobecne dostupné. Sociálny cestovný ruch teda nie je okrajovou, alebo vedľajšou časťou všeobecného cestovného ruchu, ktorý je hlavným odvetvím vo svete, v Európe ako celku a predovšetkým v rôznych členských štátoch; naopak, predstavuje spôsob, akým možno uviesť do praxe toto všeobecne platné právo zúčastňovať sa na cestovnom ruchu, cestovať, poznávať iné regióny a krajiny – je to skutočný základ cestovného ruchu. Treba zdôrazniť, že toto právo je zakotvené v článku 7 Globálneho etického kódexu cestovného ruchu, schváleného Svetovou organizáciou cestovného ruchu (WTO) v Santiago de Chile 1. októbra 1999 a uznané OSN 21. decembra 2001.

2.2 **Definícia sociálneho cestovného ruchu.** Existuje mnoho názorov toho, čo sociálny cestovný ruch v skutočnosti je, a preto je ťažké presne definovať tento pojem. I keď rôzne subjekty, ktoré sa touto témou zaoberajú, používajú veľmi odlišné metódy (ako napríklad identifikácia obsahu, očakávané výsledky, ciele, názory a domnienky), vždy vychádzajú z jednej zásady: a to aby každý, vrátane najmenej zvýhodnených, mal právo na odpočinok, oddych a voľný čas počas dňa, týždňa a roka. Podľa Medzinárodného úradu pre sociálny cestovný ruch (BITS) zahŕňa sociálny cestovný ruch „*všetky pojmy a javy vyplývajúce z účasti nízkopríjmových vrstiev obyvateľstva na cestovnom ruchu, ktorú umožňujú dobre definované sociálne opatrenia*“. V súčasnosti BITS upravuje túto definíciu, rozširuje ju, aby zahŕňala prínos cestovného ruchu k rozvoju a solidarite.

2.2.1 Podľa Európskej komisie ⁽¹⁾ „*v niektorých krajinách organizujú sociálny cestovný ruch združenia, družstvá a odbory a je navrhnutý tak, aby bol prístupný čo najväčšiemu počtu ľudí, predovšetkým*

(1) Rôzne pojmy sociálneho cestovného ruchu: vývoj ponuky a dopyt. GR XXIII. Oddelenie cestovného ruchu 1993.

najmenej zvýhodneným vrstvám obyvateľstva“. Táto definícia, ktorá je už časom zastaraná, sa počas technických stretnutí v posledných rokoch priebežne reviduje. EHSV sa domnieva, že žiadna z týchto definícií nie je dosť presná; avšak, ako sa často stáva v sociálnych vedách, presná definícia nie je taká dôležitá ako identifikácia určitých vlastností.

2.2.2 Následne – a bez snahy podať presnú definíciu sociálneho cestovného ruchu, ale vychádzajúc z predpokladu, že cestovný ruch je všeobecným právom, ktoré by sme sa mali snažiť sprístupniť každému – môžeme povedať, že určitá činnosť má názov sociálny cestovný ruch, pokiaľ spĺňa tri podmienky:

- Okolnosti reálneho života sú také, že je úplne alebo čiastočne nemožné plne využiť právo zúčastniť sa na cestovnom ruchu. Môže to byť spôsobené finančnou situáciou, fyzickým alebo duševným znevýhodnením, osobnou alebo rodinnou izoláciou, zníženou mobilitou, geografickými ťažkosťami a mnohými inými dôvodmi, ktoré predstavujú skutočnú prekážku.
- Nieкто – verejná alebo súkromná inštitúcia, spoločnosť, odborový zväz alebo jednoducho organizovaná skupina ľudí – sa rozhodne, že podnikne kroky na prekonanie alebo minimalizovanie prekážky, ktorá jednotlivcovi bráni využívať právo zúčastňovať sa na cestovnom ruchu.
- Pokiaľ sú tieto aktivity účinné a skutočne pomáhajú skupine ľudí zúčastňovať sa na cestovnom ruchu takým spôsobom, ktorý rešpektuje hodnoty trvalej udržateľnosti, prístupnosti a solidarity.

2.2.3 Napokon, tak ako je všeobecne cestovný ruch integrovanou činnosťou, ktorá zahŕňa rôzne vrstvy, oblasti činností a sféry rozvoja, sociálny cestovný ruch zahŕňa všetky tieto iniciatívy, prostredníctvom ktorých je cestovný ruch sprístupnený osobám so špecifickými potrebami, a zároveň vytvára sociálne a hospodárske výhody pre rôzne sektory, aktivity, oblasti a skupiny.

2.3 História sociálneho cestovného ruchu

- Hoci počiatok činností sociálneho cestovného ruchu, ako ich poznáme dnes, nie je jasný, pôvod môžu mať v organizáciách, ktoré sa zameriavali na dovolenky založené na fyzickom cvičení v horách, ktoré vznikli na začiatku 20. storočia, alebo v prázdninových táboroch pre deti zo sociálne slabých rodín, ktoré vznikli vo Švajčiarsku a Francúzsku.

— Po druhej svetovej vojne sa verejné orgány začali zúčastňovať na raných formách sociálneho cestovného ruchu. Ich účasť sa spájala s robotníckymi hnutiami, pričom niektoré európske krajiny (Francúzsko, Taliansko, Portugalsko a Španielsko) organizovali činnosti sociálneho cestovného ruchu, pokiaľ iné (Spojené kráľovstvo, Holandsko) jedno-ducho zaujali neintervenčný postoj.

— V 50. a 60. rokoch 20. storočia sa skutočne začalo úsilie o podporu sociálneho cestovného ruchu a vznikli mnohé organizácie, ktorých cieľom bolo združovanie a koordinácia, napríklad Medzinárodný úrad pre sociálny cestovný ruch so sídlom v Bruseli, ktorý aj dnes vykonáva propagačnú a reprezentačnú činnosť.

2.4 Základy sociálneho cestovného ruchu. Podľa BITS sa sociálny cestovný ruch zakladá na piatich kritériách:

2.4.1 Právo väčšiny využívať cestovný ruch. Možno je to práve želanie, aby sa toto právo stalo skutočnosťou, ktoré najpodstatnejšie odôvodňuje a zdôrazňuje rôzne iniciatívy sociálneho cestovného ruchu. Podstatne vzrástol počet ľudí, ktorí dnes využívajú obdobie dovolení, čo vyplýva z rozšírenia cestovného ruchu v spoločnosti, ale ešte stále existuje veľa skupín, ktoré z rôznych príčin nemajú k dovolenkám prístup. Nedostatok finančných prostriedkov je všeobecným faktorom, ktorý bráni tomu, aby sa toto právo stalo všeobecne platným. Nie je pravdepodobné, aby verejné orgány mohli alebo chceli využívať verejné financie na zabezpečenie práva na cestovný ruch alebo dovolenky. Rôzne krajiny reagujú na túto otázku rôzne: niektoré sa viac venujú sociálnym dôvodom, kým iné sú menej proaktívne pri riešení situácie, ktorá bráni tomu, aby sa dovolenky stali prístupné všetkým. Je dôležité zdôrazniť, že sociálny cestovný ruch sa v žiadnom prípade nemôže, alebo by sa nemal, zamieňať s cestovným ruchom podradnej kvality; práve naopak, charakteristickým znakom aktivít sociálneho cestovného ruchu musí byť zabezpečenie čo najvyššej kvality vybavenia a služieb.

2.4.2 Prínos sociálneho cestovného ruchu k sociálnej integrácii. Cestovný ruch je silným hnacím mechanizmom sociálnej integrácie, podporuje kontakt s inými kultúrami, miestami, zvykmi a predovšetkým s ľuďmi: bez cestovania, dovolení a cestovného ruchu by nebolo možné, aby sa ľudia stretávali, rozprávali, uznávali sa navzájom ako rovnocenní, aj keď kultúrne odlišní. Táto kultúrna výmena a využívanie voľného času sú cenným prostriedkom pre osobný rozvoj turistov i miestneho obyvateľstva. Táto kultúrna výmena je cenná najmä pre mladých ľudí, pre ich intelektuálny rozvoj a obohacovanie ich všeobecného rozhľadu. V prípade EÚ by sociálny cestovný ruch mohol byť účinný pri podpore budovania Európy občanov. Je dôležité poukázať na to, že prevláda názor, že dovolenky sociálneho cestovného ruchu by sa nemali odlišovať od dovolení cestovného ruchu všeobecne, ale mali

by podporovať sociálnu integráciu. Ponuka všeobecného cestovného ruchu by mala poskytovať rôznym skupinám sociálneho cestovného ruchu vhodné podmienky na využívanie svojich dovolení a nie naopak. Z toho jasne vyplýva, že je potrebné vyvinúť úsilie nielen s ohľadom na vybavenie, ale aj druh služby, a teda poskytnúť tiež odborné školenia zamestnancom v danom sektore.

2.4.3 Vytvorenie trvalo udržateľných štruktúr cestovného ruchu. V skutočnosti nemožno vždy nazývať infraštruktúry v turistických destináciách a oblastiach trvalo udržateľnými, predovšetkým preto, lebo cestovný ruch sa často rozvíjal v podmienkach krátkodobej rentability, zneužívania prírodných zdrojov a obsadenia tých najlepších oblastí – zvyčajne pobreží a hôr. Sociálny cestovný ruch, ktorý sa zameriava viac na sociálne podmienky ako na hospodárske aspekty, môže pomôcť vybudovať alebo obnoviť turistické destinácie a dodržiavať pritom hospodárske, sociálne a environmentálne kritériá trvalej udržateľnosti. Spôsob, akým sa organizujú rôzne druhy sociálneho cestovného ruchu je kľúčovým faktorom pre trvalú udržateľnosť turistických destinácií a oblastí. Ak trvalá udržateľnosť znamená hlavne vyváženú rôznych aspektov ľudskej činnosti, potom sociálny cestovný ruch je nástrojom trvalo udržateľného rozvoja pre veľa menej rozvinutých krajín, pre ktoré je cestovný ruch zdrojom hospodárskej činnosti, ktorá môže odstrániť ich chudobu.

2.4.4 Prínos k zamestnanosti a hospodárskemu rozvoju. Cestovný ruch už pravdepodobne je alebo sa jedného dňa stane najsilnejším svetovým odvetvím a jedným z najväčších prispievateľov k zamestnanosti, rozvoju, blahobytu a kvalite života obyvateľov v turistických destináciách. Sociálny cestovný ruch prispieva k tomuto hospodárskemu aspektu, ale ešte si dostatočne nevedomuje svoju silu, svoj hospodársky význam a svoju schopnosť zabezpečiť, aby bola voľba destinácií podmienená trvalou udržateľnosťou. Spoločnosti a orgány sociálneho cestovného ruchu musia pri rozvoji svojich aktivít prihliadať nielen na hospodárske kritériá. Jedným z kritérií, ktoré by sa malo použiť, je vytvorenie stabilnej, kvalitnej zamestnanosti, ktorá je základom trvalo udržateľného rozvoja turistických destinácií. Hlavný prínos sociálneho cestovného ruchu (malý alebo veľký) je v potlačení sezónnosti, čo je základným kritériom pre kvalitu a stabilitu zamestnanosti a mal by byť neoddeliteľnou súčasťou európskeho modelu cestovného ruchu. Partnerstvo verejného a súkromného sektora v riadení sociálneho cestovného ruchu môže byť užitočným nástrojom a ukazovateľom dodržiavania daného kritéria.

2.4.5 Prínos sociálneho cestovného ruchu k svetovému rozvoju. Bolo už spomenuté, že cestovný ruch, predovšetkým sociálny cestovný ruch, môže mnohým spoločnosťam poskytovať únikovú cestu z nedostatočného rozvoja alebo

priemyselnej krízy a kolapsu banskej, priemyselnej alebo poľnohospodárskej činnosti. Nevyhnutné podmienky na rozvoj sociálneho cestovného ruchu sa zhodujú s podmienkami nevyhnutnými na to, aby bol cestovný ruch pre určitú oblasť a jej obyvateľov hnacím motorom rozvoja. Miestne hospodárstvo a sociálna stabilita sa bude posilňovať, pokiaľ bude môcť turistická činnosť poskytovať spoločnostiam živobytie. Podľa odporúčania mnohých medzinárodných orgánov je turistická činnosť dobrým protipólom k vojnám a ich dôsledkom. Cestovný ruch predstavuje prijatie, výmenu, rozšírenie miestnych aktív, priateľstvo a komunikáciu medzi ľuďmi, na rozdiel od vojny, ktorá predstavuje agresiu, inváziu a deštrukciu prírody. Ak niekto miluje len to, čo pozná, potom cestovný ruch môže povzbudiť ľudí, aby sa zblížovali a navzájom sa spoznávali, a tak podporiť mier, súlad a rozvoj. Sociálny cestovný ruch môže a mal by byť posilnený, mal by pomôcť pri vytváraní podmienok rovnosti, spravodlivosti, demokracie a blahobytu, ktoré umožňujú vzájomne sa podporujúci rozvoj všetkých národov na celom svete.

2.5 Zásady a podmienky sociálneho cestovného ruchu a jeho riadenie. Je dôležité analyzovať faktory a kritériá, ktoré charakterizujú sociálny cestovný ruch a spôsob jeho riadenia, s cieľom rozlíšiť tie aspekty, ktoré môžu byť označené ako „sociálne“ a tie, ktoré tak nemožno označiť. V súlade s BITS môžeme poukázať na niektoré z kritérií, ktoré určujú všeobecný pojem cestovného ruchu:

- základným cieľom by malo byť zvýšenie prístupnosti cestovného ruchu pre všetky skupiny, ktoré majú určité prekážky zúčastňovať sa na cestovnom ruchu, alebo pre jednu osobitnú skupinu;
- mal by byť otvorený rôznym skupinám a vrstvám užívateľov. Mal by byť otvorený rôznym spôsobom riadenia a rôznym subjektom, pôsobiacim v oblasti sociálneho cestovného ruchu;
- mali by byť presne určené skupiny, na ktoré sú aktivity zamerané: sociálne kategórie, vekové skupiny, osoby s postihnutím; a vždy treba dodržiavať kritériá nediskriminovania na základe rasy, kultúry alebo sociálnej situácie;
- mali by sa zahrnúť iniciatívy a ciele, ktoré sú humanistické, vzdelávacie, kultúrne a týkajú sa všeobecne osobného rozvoja;
- hospodárska stránka tejto činnosti by mala byť transparentná, jej prínos by mal byť vyvážený s potrebou dosiahnutia sociálnych cieľov;
- do produktu cestovného ruchu integrovať pridanú nepemennú hodnotu;

- vyjadriť jasné pranie integrovať udržateľným spôsobom aktivity cestovného ruchu do miestneho prostredia;
- ľudské zdroje by mali byť riadené spôsobom, ktorý podporuje pracovné uspokojenie a integráciu a zameriava sa na kvalitu zamestnanosti v organizáciách sociálneho cestovného ruchu.

Tieto a podobné kritériá možno použiť ako usmernenia pre činnosť pre subjekty riadiace sociálny cestovný ruch a na identifikáciu danej činnosti.

2.6 Ziskovosť spoločností a sociálny cestovný ruch.

Sociálny cestovný ruch je oprávnená hospodárskou činnosťou (aj keď nie výhradne) a mal by sa riadiť základnými zásadami návratnosti investícií a zisku nevyhnutného na sledovanie a dosiahnutie základných cieľov. Len prevádzka takých podnikov, ktoré sú konkurencieschopné a ziskové v tom najširšom zmysle slova môže byť účinná, bezpečná a môže spotrebiteľom poskytnúť záruku. Súčasná nestála situácia v oblasti sociálneho cestovného ruchu ukazuje, že podniky a organizácie, ktoré sa venujú tejto činnosti, sú ziskové, len ak si už vybudovali svoju štruktúru, majú správny trh a primerané ceny. Je potrebné spomenúť, že organizácie sociálneho cestovného ruchu vytvárajú pracovné miesta počas celého roka, aj mimo sezóny, a tak pomáhajú pri poskytovaní zamestnania takýmto zamestnancom.

2.7 Sociálna ziskovosť cestovného ruchu. Hoci je cestovný ruch hospodárskou činnosťou, je tiež jasne sociálnou činnosťou, ktorá prináša prospech v tejto oblasti. Návštevníci majú prospech zo svojich dovolení, zamestnancom v cestovnom ruchu prináša prospech ich práca a spoločnosť ako celok profituje. V prípade EÚ má sociálny cestovný ruch stále väčší vplyv na budovanie Európy občanov a určite bude aj naďalej narastať. Skutočnosť, že v rámci Európy bude cestovať čo najviac občanov, môže viesť k prehlbovaniu vedomostí, k porozumeniu a tolerancii.

2.8 Pojmy a ciele sociálneho cestovného ruchu v Európe. V rôznych členských krajinách EÚ, ktoré rozvíjajú programy sociálneho cestovného ruchu, znamená dnes sociálny cestovný ruch niečo iné, existujú však tri spoločné prvky:

- skutočná možnosť ísť vo voľnom čase na dovolenku;
- finančná možnosť cestovať;
- existencia spôsobu, štruktúry alebo nástroja, ktoré sprístupňujú tieto práva.

2.8.1 Sociálny cestovný ruch teda zahŕňa cestovanie a aktivity organizované odborovými zväzmi, rodinné cestovanie, cestovanie z náboženských dôvodov, cestovanie, ktoré organizujú podniky pre svojich zamestnancov, cestovanie organizované verejnými inštitúciami, cestovanie ľudí s postihnutím, mladých ľudí alebo starších občanov s nízkymi príjmami a mnoho ďalších situácií.

2.9 **Orgány sociálneho cestovného ruchu.** Existujú rôzne orgány, ktoré pracujú a riadia sociálny cestovný ruch v Európe, zahŕňajúce:

- národné zväzy alebo konzorciá;
- verejné inštitúcie zamerané na sociálny cestovný ruch alebo na činnosti s tým spojené;
- asociácie sociálneho cestovného ruchu, športové alebo kultúrne asociácie;
- orgány spolupráce;
- odborové zväzy;
- spoločné podniky.

3. Účastníci sociálneho cestovného ruchu a ich úlohy

3.1 **Európske inštitúcie.** Podľa výsledkov rôznych štúdií, stanovísk, správ a konferencií, ktoré organizovali, podporovali alebo koordinovali Parlament, Komisia a EHSV, sa v európskych inštitúciách odráža rastúci záujem o sociálny cestovný ruch. Ich činnosť sa zásadne zameriava na získavanie, klasifikáciu a cirkuláciu mnohých skúseností, ktoré nadobudli európske krajiny. Úlohou Komisie je predovšetkým propagovať nové iniciatívy v každej krajine a vzájomne nakontaktovať zodpovedné subjekty v rôznych krajinách, aby spolupracovali na medzinárodných iniciatívach. V súčasnosti sa zdá, že úlohou Komisie nie je konať ako hlavný koordinátor pre iniciatívy sociálneho cestovného ruchu na úrovni EÚ. Je potrebné spomenúť, že nedávny prieskum, ktorý vykonalo oddelenie pre cestovný ruch GR pre podnikanie a priemysel, sa zameriaval na účasť občanov EÚ na dovolenkách a na dôvody, prečo približne 40 % z nich sa na aktivitách cestovného ruchu nezúčastnilo. Nezdá sa nereálne, že Komisia bude môcť jedného dňa prevziať úlohu hlavného koordinátora a sprostredkovateľa platformy sociálneho cestovného ruchu na európskej úrovni. Táto úloha si nebudie nevyhnutne vyžadovať finančný príspevok od európskych inštitúcií na vytvorenie uvedenej spoločnej medzinárodnej platformy.

3.2 **Štátne správy členských štátov.** Ako už bolo uvedené, účasť štátnych správ členských štátov na sociálnom cestovnom ruchu je veľmi odlišná v závislosti od historických, ideologických a sociálnych dôvodov. Národné, regionálne alebo miestne správy v niektorých krajinách poskytujú značnú finančnú pomoc. Tieto finančné prostriedky sú často zamerané na rôzne skupiny: mladých ľudí, starších občanov, ľudí s postihnutím,

ľudí zo sociálne slabších vrstiev atď. V súčasnosti štátne správy podnikajú kroky, ktoré prostredníctvom rôznych druhov medzinárodných výmen prekračujú národné limity svojich programov sociálneho cestovného ruchu.

3.3 **Zamestnávateľia.** Je dôležité uviesť, že existujú iniciatívy, ako napríklad „dovolenkový poukaz“, ktorými zamestnávateľia finančne prispievajú svojim zamestnancom na dovolenku. Navyše, ako bolo uvedené, je potrebné myslieť na to, že sociálny cestovný ruch je hlavnou hospodárskou činnosťou s veľkým potenciálom a ako taký láka podnikateľov zo sektora cestovného ruchu, ktorí ho považujú za prostriedok propagácie svojej činnosti, ako je poskytovanie služieb alebo sprostredkovanie. Jednou z iniciatív, ktoré tu treba spomenúť, je iniciatíva španielskej spoločnosti „Mundo Senior“ („Senior World“), ktorá zahŕňa rôzne veľké spoločnosti cestovného ruchu a pôvodne bola vytvorená pre riadenie programov sociálneho cestovného ruchu ministerstva práce a sociálnych vecí, a ktorá rozšírila svoj sociálny rozsah a činnosť prostredníctvom ponúk špecifických turistických produktov pre starších občanov. Kritérium konkurencieschopnosti nepochybné nie je obmedzované sociálnym charakterom tejto činnosti. V budúcnosti bude spolupráca verejného a súkromného sektora potrebná pre vytvorenie ziskových programov sociálneho cestovného ruchu v rámci jednotlivých členských krajín, ako aj medzi rôznymi krajinami.

3.4 **Zamestnanci.** Odkedy sa po prvýkrát objavil pojem sociálny cestovný ruch, mali odborové zväzy ako orgány obhajujúce práva zamestnancov veľký podiel na cestovnom ruchu, ktorý slúži ako prostriedok na získanie výhod pre svojich členov. Túto účasť demonštruje podpora prirodzenej infraštruktúry, dovolenkových komplexov, ubytovní atď. a špecializovaných služieb. Úroveň skúseností a zaangažovanosti je v jednotlivých krajinách rôzna, ale takmer vo všetkých krajinách existuje nejaký druh aktivít sociálneho cestovného ruchu, na ktorých sa podieľajú odborové zväzy. Je potrebné poukázať na organizácie odborových zväzov najnovších členských štátov, ktoré sa snažia o platný model sociálneho cestovného ruchu a vzťahy so skúsenejšími orgánmi. Treba tiež spomenúť zaujímavú štúdiu, ktorú v máji 2005 vykonala BITS. Týka sa rôznych turistických aktivít odborových zväzov pre zamestnancov a sú v nej uvedené všetky aktivity, ktoré sa v súčasnosti vyskytujú v 25 krajinách EÚ. Je užitočným zdrojom informácií a analýzou súčasného stavu.

3.5 **Špecializované asociácie.** Tieto asociácie zahŕňajú spotrebné družstvá, ktoré majú v určitých krajinách (Taliansko a Spojené kráľovstvo) rozsiahle siete agentúr organizujúcich sociálny cestovný ruch. Treba spomenúť mládežnícke organizácie a organizácie na ochranu životného prostredia, ktoré pracujú v tejto oblasti. Zároveň asociácie, ktoré patria k orgánom sociálneho cestovného ruchu, ako je BITS, ktorý poskytuje dôležitú podporu, koordináciu a propagáciu.

3.6 **Skupiny priamo alebo nepriamo zainteresované na sociálnom cestovnom ruchu.** Hlavnými účastníkmi rôznych programov a aktivít sociálneho cestovného ruchu sú zjavne samotní užívatelia. Oni majú prospech po prvé, z hospodárskych výhod, ktoré im umožňujú využívať svoj voľný čas a dovolenky, zúčastňovať sa na športových alebo kultúrnych aktivitách, ktoré sa im páčia. Po druhé, majú prospech z cestovného ruchu, ktorý rešpektuje geografické zdroje, dedičstvo a životné prostredie a vzťah medzi užívateľmi a obyvateľmi hostiteľských oblastí. Tieto činnosti spoločne pomáhajú podporovať vzájomné poznanie, oddych a pocit pohody. Miestne spoločenstvá, v ktorých sa sociálny cestovný ruch uskutočňuje, majú tiež prospech zo zamestnanosti, hospodárskej činnosti a rozvoja.

4. Skutočná situácia v oblasti sociálneho cestovného ruchu v súčasnej Európe

4.1 **Teoretický, legislatívny a plánovací kontext.** Teoretický, legislatívny a plánovací rámec pre sociálny cestovný ruch v súčasnosti nie je v Európe veľmi rozsiahly, existuje však mnoho štúdií a prieskumov, ktoré komparatívnym spôsobom skúmajú a analyzujú rôzne príklady sociálneho cestovného ruchu v Európe. Niektoré sa uvádzajú v časti D tohto stanoviska ako dokumentačné a technické referencie.

4.2 **Rôzne praktické skúsenosti v Európe.** Ako už bolo uvedené, počas prác študijnej skupiny počas zasadania v Barcelone, v dňoch 4. a 5. mája 2006 a v informáciách o skúsenostiach prezentovaných na konferencii „Cestovný ruch pre všetkých“, ktorú organizovali BITS a Komisia, bolo možné vidieť a bližšie sa oboznámiť s mnohými vybranými praktickými iniciatívami v Európe, ktoré možno jasne označiť ako úspešné. Cieľom tohto stanoviska nie je podrobne skúmať tieto skúsenosti. Považujeme však za vhodné uviesť niekoľko tých najdôležitejších, ktoré jednoznačne pomáhajú zlepšiť profil sociálneho cestovného ruchu. Môžu tiež slúžiť ako pomôcka pre ostatných, ktorí pracujú v sektore sociálneho cestovného ruchu alebo pre štáty či územia, ktoré z rôznych dôvodov nemajú v tejto oblasti rozpracované programy.

4.2.1 Francúzska **Agence Nationale pour les Chèques-Vacances** (ANCV) [Národná agentúra pre dovolenky na poukazy] mala v roku 2005 odhadovaný obrat približne 1 miliardu EUR. Bola založená v roku 1982 ako „verejný orgán s priemyselným a obchodným charakterom“ a po viac ako 23 rokoch činnosti je stále užitočným nástrojom sociálnej politiky v oblasti cestovného ruchu.

4.2.1.1 Jej ciele sú trojaké:

- pomáhať čo najväčšiemu počtu ľudí, predovšetkým ľuďom s nízkymi príjmami, aby mohli ísť na dovolenku;

- poskytovať slobodný výber vďaka rozsiahlej sieti odborníkov cestovného ruchu, schopných kvalitne uspokojiť všetky požiadavky;

- spolupracovať pri rozvoji cestovného ruchu, pomôcť pri dosiahnutí ešte väčšieho rozšírenia cestovného ruchu v regiónoch.

4.2.1.2 Treba spomenúť, že každoročne dostane dovolenkové poukazy približne 2,5 milióna ľudí a príspevok približne 7 miliónov cestovateľov. ANCV má viac ako 21 000 pobočiek, ktoré sa podieľajú na jej financovaní a približne 135 000 profesionálov v oblasti cestovného ruchu a voľného času sa zúčastňuje na poskytovaní služieb.

4.2.1.3 Navyše jej program podporuje poskytovanie dovoleniek predovšetkým sociálne slabým skupinám, ľuďom s postihnutím, mladým ľuďom, atď. prostredníctvom dovolenkových príspevkov do výšky 4,5 miliónov EUR. Agentúra tiež vynakladá značné sumy na modernizáciu zariadení sociálneho cestovného ruchu.

4.2.1.4 Celkovo by sa zdalo, že programová plynulosť a ziskovosť je zabezpečená; ekonomické štúdie jasne potvrdzujú, že finančná kompenzácia prostredníctvom dopadu na hospodárstvo je skutočná.

4.2.1.5 Cieľom agentúry v nasledujúcich rokoch je pokračovať v rozširovaní a propagovaní svojich služieb medzi užívateľmi a profesionálmi z oblasti cestovného ruchu. Prostredníctvom dohôd s európskymi krajinami by tento cieľ mohol dať programu medzinárodné rozmery; prospech bude nepochybne vzájomný, príkladný a z hospodárskeho a sociálneho hľadiska veľmi dôležitý.

4.2.2 **Program sociálneho cestovného ruchu IMSERSO** v Španielsku má podobné ciele, ale využíva iný prístup a nástroje. Každoročne pomáha viac ako jednému miliónu ľudí, predovšetkým starších ľudí, aby sa skupinovo zúčastňovali na organizovaných výletoch mimo hlavnej turistickej sezóny. Španielsko investuje do tohto programu ročne približne 75 miliónov EUR, ale prostredníctvom rôznych daňových mechanizmov (DPH, daň z obchodnej a odbornej činnosti, daň zo zisku a príjmov fyzických osôb), zvýšených príjmov z príspevkov sociálneho zabezpečenia a úspor na dávkach v nezamestnanosti je výnos programu približne 125 miliónov EUR, a preto je z ekonomického hľadiska vysoko ziskový.

4.2.2.1 Sociálna a ekonomická rentabilita programu je jednoznačná, pretože umožnila širokým vrstvám staršej populácie po prvýkrát cestovať, spoznávať iné mestá a miesta, rozširovať sieť svojich sociálnych vzťahov na rovnocenných základoch, zlepšiť svoj fyzický stav a to všetko dodržiavajúc princípy kvality a garantujúc spokojnosť užívateľov. Okrem toho náklady sú kompenzované, pretože za každé 1 EUR investované do programu sa vráti 1,7 EUR.

4.2.2.2 Je potrebné spomenúť vplyv tohto programu na zamestnanosť, keďže sa odhaduje, že v hoteloch a iných zariadeniach a prevádzkach, ktoré sú otvorené aj mimo hlavnej sezóny, pracuje približne 10 000 pracovníkov, ktorí by boli inak nezamestnaní.

4.2.2.3 Program sa stále rozširuje a vyvíja, vyhľadáva nové formy sociálneho cestovného ruchu s väčšou kultúrnou, zdravotnou a sociálnou hodnotou, ako napríklad kúpeľné pobyty, ktoré majú nepochybne úspech, alebo kultúrne zájazdy a akcie.

4.2.2.4 Tak ako v prípade Francúzska, široký priestor na rozširovanie programu existuje nielen v rámci krajiny, ale aj v zahraničí. V súčasnosti uzatvoril španielsky Imsero dohodu s portugalským partnerom o výmene turistov a snaží sa o to isté s Francúzskom. To by mohol byť veľmi cenný model pre zvyšok Európy.

4.2.3 **Ďalšie skúsenosti.** Okrem týchto dvoch hlavných programov sociálneho cestovného ruchu v Európe existujú ďalšie dobré príklady, možno viac limitované, užšie zamerané na špecifickejšie určených užívateľov, nie však menej hodnotné. Týka sa to aj príkladu, ktorý bol analyzovaný na zasadnutí v Barcelone, s názvom „**Plataforma Representativa Estatal de Discapacitado Físicos**“ (PREDIF) [Reprezentatívna štátna platforma pre telesne postihnutých ľudí], ktorá sa zameriava na veľmi špeciálnu skupinu, ale úspešne pre ňu riadi program dovoleniek.

4.2.3.1 Odlišná, ale predsa zaujímavá je iniciatíva troch organizácií, jednej zo Spojeného kráľovstva (**Family Holiday Association**), jednej z Belgicka (**Toerisme Vlaanderen**) a jednej z Francúzska (**Vacances Ouvertes**), ktoré sa zosúladiť s cieľom zjednodušiť vo svojich krajinách „cestovný ruch pre všetkých“.

4.2.3.2 Aktivity sociálneho cestovného ruchu možno nájsť tiež v ostatných európskych krajinách vrátane **Portugalska, Poľska a Maďarska**, kde hrajú významnú úlohu odborové zväzy, a v **Taliansku**, kde program sponzorujú spotrebné družstvá. Na záver možno povedať, že v celej Európe narastajú rôzne iniciatívy, počet užívateľov a ich rôznorodosť.

4.2.3.3 Podobne treba pripomenúť, že niektoré regióny a mestá rozvíjajú rôzne formy iniciatív sociálneho cestovného ruchu, napr. **Autonómna oblasť Baleárskych ostrovov – Plán OCI 60.**

4.2.3.4 Vláda v Andalúzii (Španielsko) tiež rozvíja na regionálnej úrovni program „**Residencias de Tiempo Libre**“ [Penzióny pre voľný čas] a zároveň program „**Conoce tu Costa**“ [Poznaj svoje pobrežie], ktorý zahŕňa spoluprácu medzi regio-

nálnou správou a miestnymi úradmi, s cieľom podporiť účasť starších ľudí na cestovnom ruchu v rámci autonómnej oblasti.

4.2.3.5 Ďalej je potrebné spomenúť existenciu sociálneho cestovného ruchu na portáli cestovného ruchu Európskej únie, www.visiteurope.com, ktorý je zameraný na konzultácie pre všetky činnosti cestovného ruchu v Európe vrátane sociálneho cestovného ruchu.

4.3 **Celkové hodnotenie sociálneho cestovného ruchu.** Sociálny cestovný ruch prináša Európskej spoločnosti mnoho hodnôt, z ktorých môžeme spomenúť nasledovné:

- uspokojenie užívateľov, nielen priamo dovolenkou, ale aj „zvláštnou“ povahou tejto činnosti vo voľnom čase;
- ľudský rozmer a hodnoty tohto druhu činnosti;
- zlepšenie pocitu pohody a osobného rozvoja účastníkov a hostiteľského spoločenstva;
- prospech a hospodársky zisk pre cestovný ruch, predovšetkým prostredníctvom predlžovania hlavnej sezóny;
- prospechu [z vytvorenia stabilných a kvalitných pracovných miest počas celého roka;
- zabezpečenie trvalej udržateľnosti v hostiteľských oblastiach;
- zlepšenie miestneho životného prostredia a jeho prírodných, sociálnych a kultúrnych zdrojov a dedičstva;
- posilnenie poznávania a výmeny medzi krajinami EÚ.

4.3.1 Tieto hodnoty spolu s úspechom, ktorý už sociálny cestovný ruch dosiahol, s predpokladmi pre rast, s výskumom nových produktov a ich zavedením do praxe prispievajú k celkovému pozitívnemu hodnoteniu sociálneho cestovného ruchu v Európe.

4.3.2 Takéto celkové pozitívne hodnotenie znamená, že sociálny cestovný ruch môžeme nazvať „zázrakom“, pretože všetci profesionáli a užívatelia získajú všetky druhy výhod: ekonomické, sociálne, zdravotné, výhodu zamestnanosti, európskeho občianstva, ... táto činnosť nikoho nepoškodzuje, ... v konečnom dôsledku to znamená, že by bolo ťažké nájsť ľudskú hospodársku činnosť, ktorá je tak všeobecne uznávaná a podporovaná.

4.3.3 Z uvedeného vyplýva, že toto stanovisko vrelo odporúča návrhy a definície, ktoré na jednej strane konsolidujú a zlepšia súčasné programy a zároveň rozšíria svoje výhody na širšie vrstvy obyvateľstva.

B. DRUHÁ ČASŤ: NÁVRHY

5. Za európsku platformu sociálneho cestovného ruchu

5.1 **Predpoklady.** Už bolo uvedené, že bez ohľadu na existujúce definície sociálneho cestovného ruchu alebo jeho financovanie či riadenie, je sociálny cestovný ruch silným, ziskovým a stabilným ekonomickým a sociálnym faktorom, ktorý plní svoje ciele a zároveň uspokojuje svojich užívateľov, prispieva k zamestnanosti a znižuje sezónny charakter cestovného ruchu. Skutočne je činnosťou, ktorá má vo svete a predovšetkým v Európe veľkú hodnotu. Preto sa treba snažiť o to, ako možno prospieť sociálneho cestovného ruchu rozšíriť na jednotlivcov, podniky a spoločnosť ako celok.

5.1.1 Nie je jednoduché zahrnúť aktivity sociálneho cestovného ruchu na európskej úrovni pod jeden pojem: môžeme hovoriť o platforme, projekte, programe, iniciatíve ... I keď tieto výrazy neoznačujú nevyhnutne to isté, všetky sa zmieňujú o organizovanej činnosti s jasnými cieľmi nadnárodného, európskeho rozsahu. V tomto stanovisku, keďže má charakter všeobecného odporúčania, sa tieto výrazy používajú striedavo s tým, že budúcnosť tejto platformy ukáže, ktorý názov je najvhodnejší.

5.1.2 Na druhej strane je však zrejmé, že cestovný ruch v Európe má určité nedostatky a riziká zo strednodobého hľadiska, ako napríklad:

- vážny a rastúci fenomén sezónnosti v priemysle cestovného ruchu v severnej aj strednej Európe, ako aj na pobreží Stredozemného mora, kde mimo sezóny ostávajú celé oblasti opustené a chýba primeraná celoročná infraštruktúra;
- nedostatočné využívanie ľudských zdrojov mimo sezóny, v predsezóne a po sezóne;
- výrazný nárast pracujúcej populácie v dôsledku emigrácie, preto je nevyhnutné zvýšiť hospodársku činnosť s cieľom udržať tú istú životnú úroveň;
- pre cestovný ruch je problematické udržať dostatočnú celoročnú úroveň cien a vyťaženia s cieľom zabezpečenia priemernej ziskovosti v strednodobom horizonte;
- objektívne obmedzenia podľa počtu miest, ktoré možno využiť na tento účel;
- pre trvalú udržateľnosť rozvoja v odvetví cestovného ruchu je nevyhnutné zvýšiť pridanú hodnotu za každé miesto počas celého roka: zvýšením kvality a následne ceny, alebo priemerného ročného vyťaženia prostredníctvom predĺženia sezóny, počas ktorej budú turistické zariadenia otvorené.

- vznik mnohých turistických destinácií po celom svete, ktoré ponúkajú konkurenčné inovatívne produkty a služby. Táto nová konkurencia by mala byť predovšetkým stimulom pre vylepšenie kvality a konkurencieschopnosti.

5.1.3 Existujú aj faktory, ktoré jasne predstavujú príležitosti na životnosť budúcej európskej platformy alebo projektu sociálneho cestovného ruchu:

- postupný nárast počtu tých občanov v Európe, v absolútnom aj relatívnom vyjadrení, ktorí nepracujú, ale majú dôchodok a primeranú životnú úroveň;
- postupné zvyšovanie priemernej dĺžky života Európanov;
- zvýšenie priemernej dĺžky voľného času, ktorý má jednotlivec počas života k dispozícii, predovšetkým vo vyššom veku;
- zníženie nákladov na dopravu spôsobené rýchlym rozvojom nízkorozpočtových leteckých spoločností, ktorých cieľom je mobilita a cestovný ruch;
- stúpajúca úroveň kultúrneho povedomia, ktorá podporuje zodpovedný, trvalo udržateľný cestovný ruch;
- dobré a úspešné skúsenosti s programami sociálneho cestovného ruchu v rámci celej Európy;
- vstup krajín do EÚ, čo zvyšuje možnosti trhu a príležitosti pre cestovanie.

5.2 Európska platforma sociálneho cestovného ruchu by mohla mať rôzne ciele:

- zovšeobecniť a rozšíriť súčasné programy a počet užívateľov sociálneho cestovného ruchu v Európe, pokiaľ nebude mať každá krajina svoj vlastný program;
- skĺbiť medzinárodnú povahu súčasných programov prostredníctvom bilaterálnych alebo multilaterálnych dohôd o spolupráci;
- vytvoriť podmienky na navrhnutie a zavedenie európskej platformy sociálneho cestovného ruchu, v ktorej sú potenciálnymi užívateľmi občania Európy, pre ktorých by bola návšteva inej krajiny cenovo prístupná a únosná; v tomto kontexte by bolo užitočné zistiť, koľko Európanov ešte nikdy nenavštívilo inú európsku krajinu, pretože táto skupina by bola pomerne veľká a podporila by tento program;
- propagovať postupné zavádzanie aktivít sociálneho cestovného ruchu európskeho rozmeru, ktorých by sa zúčastňoval čo najväčší počet členských štátov.

5.3 Subjekty a skupiny zainteresované na európskej platforme sociálneho cestovného ruchu. Medzi subjekty alebo skupiny, ktoré by mohli byť zainteresované, patria:

- organizácie, ktoré v súčasnosti riadia programy sociálneho cestovného ruchu v rôznych krajinách;
- organizácie odborových zväzov a družstvá, ktoré sa zúčastňujú na programe;
- zamestnávateľia v sektore cestovného ruchu (v najširšom zmysle), ktorí sa zúčastňujú na zvýšení trvalo udržateľnej ziskovosti svojich zariadení;
- národné, regionálne a miestne správy, ktoré sa podieľajú na činnostiach v oblasti cestovného ruchu, jeho zlepšení, na osobnom a sociálnom rozvoji svojich občanov;
- EÚ a jej inštitúcie, ktoré sa zúčastňujú na podpore a propagácii zamestnanosti, hospodárskej činnosti a európskeho občianstva. Keďže charakter platformy je nadnárodný, úlohou inštitúcií EÚ by tiež mala byť koordinácia a monitorovanie podmienok, v ktorých sa program vyvíja a tiež riadenie jeho implementácie;
- organizácie sociálneho cestovného ruchu, predovšetkým BITS.

5.4 **Kľúčové aspekty európskeho sociálneho cestovného ruchu.** Aby bola európska platforma sociálneho cestovného ruchu sociálne a hospodársky funkčná, musí spĺňať nasledujúce kritériá:

- Musí sa zameriavať na ekonomicky, územne a sociálne najviac znevýhodnené skupiny obyvateľstva. Predovšetkým na osoby s telesným alebo mentálnym postihnutím alebo s prekážkami na cestovanie vyplývajúcimi z geografickej reality, v ktorej títo ľudia žijú, ako napríklad európske ostrovy. To znamená prevziať čiastočnú, spravodlivú a rovnakú zodpovednosť za financovanie, nezávisle od dĺžky trvania dovolenky, alebo miestom pobytu, ako spôsob kompenzácie tejto situácie znevýhodnených skupín vo veľmi širokom ponímaní.
- Celkovo musí byť rentabilný z hospodárskeho i sociálneho hľadiska, v krátkodobom, strednodobom aj dlhodobom horizonte na verejnej aj súkromnej úrovni.
- Musí vytvárať stabilné a kvalitné pracovné miesta počas celého roka. Prostredníctvom centralizovaného riadenia a úsilia o maximálneho predĺženia pobytov v turistických zariadeniach bude možné splniť cieľ zamestnanosti.
- Musí byť zavedený počas obdobia mimo sezóny.

— Musí byť trvalo udržateľný a zabezpečovať osobné a sociálne obohatenie účastníkov a zároveň aj hostiteľských spoločností.

— Musí zabezpečovať vysoko kvalitné služby, ktoré zodpovedajú cieľom.

— Musí sa rozvíjať formou spolupráce verejného a súkromného sektora.

Ak budú splnené tieto podmienky, sociálny cestovný ruch bude bezpochyby základným integračným elementom Európskeho modelu cestovného ruchu.

5.5 Verejno-súkromná spolupráca na projekte. Realizovateľnosť programu môže závisieť od účinnej spolupráce verejného a súkromného sektora pri plánovaní, navrhovaní a riadení, ale môže mať z nej tiež prospech. Minimálne by bolo možné, aj keď nie jednoduché, nájsť organizácie a podniky v Európe, ktoré sú ochotné zaoberať sa vývojom európskej platformy sociálneho cestovného ruchu.

6. Vplyvy a výsledky platformy európskeho sociálneho cestovného ruchu

6.1 **Na rast a zamestnanosť.** Ak by bola táto platforma zavádzaná v jednotlivých fázach, vplyv na rast a zamestnanosť by bol veľký a určite by pomohol pri naplňaní cieľov lisabonského summitu. Napríklad program IMSERSO realizovaný v Španielsku jasne dokumentuje prospešný vplyv sociálneho cestovného ruchu pri udržiavaní a vytváraní pracovných miest mimo turistickej sezóny.

6.2 **Na platné právo prístupu k cestovnému ruchu.** Hoci podľa dostupných štatistík v súčasnosti približne 40 % populácie nechodí na dovolenku, cieľom európskej platformy sociálneho cestovného ruchu by bolo, a nepochybne by aj pomohlo, podstatne znížiť toto percento, jeho prostredníctvom by bol cestovný ruch reálny pre všetkých a zároveň by prispel k lepšiemu vzájomnému spoznávaniu národov Európy.

6.3 **Na európsky model cestovného ruchu.** EHSV vo svojich rôznych stanoviskách k cestovnému ruchu vyjadril presvedčenie, že je možné vybudovať európsky model cestovného ruchu založený nie na legislatíve, ale na všeobecne prijímaných a uplatňovaných hodnotách. Jednou z hodnôt, ktoré môže tento model obsahovať, je nepochybne všeobecný prístup k cestovnému ruchu – cestovný ruch pre všetkých. Platforma európskeho sociálneho cestovného ruchu by podstatne podporila propagáciu európskeho modelu cestovného ruchu.

7. Prínos cestovného ruchu a predovšetkým sociálneho cestovného ruchu k budovaniu európskej identity a rozmeru

7.1 Posledné roky ukázali, že európsky projekt nie je malou ani jednoduchou záležitosťou, a dokonca aj dnes existuje mnoho nejasností a ťažkostí, ktoré je potrebné prekonať. Sociálny cestovný ruch by mohol byť silným nástrojom informovanosti a vzájomného porozumenia občanov a solidarity medzi národmi. Mohol by pomôcť pri budovaní Európy občanov nie prostredníctvom obetí alebo bojov, ale prostredníctvom využívania voľného času, cestovania a dovolení. Špeciálne mladí ľudia sú skupinou, ktorá sa zdá byť naklonená myšlienke častejšie cestovať počas hlavnej sezóny, keď rôzne vzdelávacie inštitúcie nie sú obsadené a mohli by na určité obdobie uvítať aktivity cestovného ruchu, podobné programu Erasmus.

7.2 Zdá sa, že aktivity cestovného ruchu sú dobrým spôsobom, ako vytvoriť Európu občanov. Rôzne skupiny obyvateľstva, ktoré sú takto zainteresované ako ekonomický turistický sektor a miestne spoločenstvá sa môžu v svojich záujmoch zosúladiť a realizovať ich príjme a s prístupom pre všetkých.

C. TRETIA ČASŤ: ZÁVERY A ODPORÚČANIA

8. Závety

8.1 Prvým všeobecným záverom, ktorý možno vyvodíť z analýzy súčasného stavu sociálneho cestovného ruchu v Európe, uvedenej v tomto stanovisku je, že ide o environmentálnu, hospodársky a sociálne udržateľnú činnosť a o činnosť, ktorá je v každej z týchto troch oblastí prvoradá.

8.2 Hospodársky, sociálny, zdravotný a integračný prospech, ktorý získajú všetci účastníci a subjekty podieľajúci sa na týchto programoch, je všeobecne uznávaný a má značnú pridanú hodnotu.

8.3 Tieto programy nesmierne podporujú rôzne skupiny účastníkov sociálneho cestovného ruchu a predovšetkým ľudí s postihnutím a/alebo zníženou mobilitou aby sa plne, ako jednotlivci, integrovali.

8.4 Na tomto základe je sociálny cestovný ruch v Európe charakteristický množstvom subjektov, foriém rozvoja, verejných cieľov, finančných nástrojov, atď., ktoré ho obohacujú, diverzifikujú a prispievajú k jeho rozvoju a vývoju.

8.5 Môžeme tiež povedať, že prospešnosť sociálneho cestovného ruchu je zlučiteľná a pozitívne prepojená s ekonomickou ziskovosťou.

8.6 Je ekonomicky reálne a sociálne žiaduce, aby každá európska krajina vytvorila národný program sociálneho cestovného ruchu s rôznymi prístupmi a spôsobmi riadenia.

8.7 Je ekonomicky reálne a sociálne žiaduce, aby bola vytvorená medzinárodná platforma európskeho sociálneho cestovného ruchu.

8.8 Každá aktivita sociálneho cestovného ruchu by mala zahŕňať súbor hodnôt trvalej udržateľnosti a vytvorenie pracovných miest v súlade s Lisabonskou stratégiou.

8.9 Sociálny cestovný ruch môže byť veľmi cenným nástrojom pre vytvorenie Európy občanov, Európy všetkých občanov, ale špeciálne veľký význam v tomto procese majú mladí ľudia.

8.10 Sociálny cestovný ruch je aktivitou, ktorá prináša niekoľko hodnôt, ktoré možno začleniť do európskeho modelu cestovného ruchu.

8.11 Všetky miestne spoločenstvá v Európe aktivitami sociálneho cestovného ruchu získavajú, vďaka jeho prínosu ako strážcu kultúrneho a miestneho dedičstva.

8.12 Na záver je treba spomenúť, že aktivity sociálneho cestovného ruchu sú dnes už zrelými aktivitami, rozšírenými už v mnohých členských štátoch Európy, ktoré majú dobré riadenie a adekvátne organizačné štruktúry. Sociálny cestovný ruch je pripravený posunúť sa o krok vpred, rozšíriť sa do všetkých krajín a poskytovať služby nadnárodného charakteru, čo bude znamenať kvantitatívny a kvalitatívny nárast.

9. Odporúčania

9.1 Základným odporúčaním je jasne podporiť prípadných užívateľov programov sociálneho cestovného ruchu, aby sa zúčastnili na takej aktivite, akou je cestovný ruch, na ktorú majú právo, ale ku ktorej možno z mnohých príčin nemali prístup. Sociálny cestovný ruch jasne propaguje integráciu, rozširovanie vedomostí a osobný rozvoj, a preto je účasť na jeho aktivitách žiaduca.

9.2 S ohľadom na množstvo subjektov, ktorí sa zúčastňujú na riadení rôznych programov sociálneho cestovného ruchu, by sme chceli v prvom rade vyjadriť uznanie ich práci, ich oddanosti poslaniu ich organizácií a úsiliu, s ktorým užívateľom poskytujú prístupné, ale vysoko kvalitné služby. Ale mali by sme ich tiež podporiť v ďalšom zlepšovaní produktov, predovšetkým tých, ktoré majú nadnárodný rozmer. Koordinácia programov a tvorba asociácií medzi zodpovednými organizáciami je dobrým spôsobom zlepšovania a výmeny skúseností.

9.3 S ohľadom na podniky v sektore cestovného ruchu by sme odporúčali, aby sa rozhodne podieľali na aktivitách sociálneho cestovného ruchu. Hodnoty sociálneho cestovného ruchu sú z krátkodobého ale hlavne strednodobého a dlhodobého hľadiska zlučiteľné s dobrým riadením podnikov, konkurencieschopnosťou a ziskovosťou a umožňujú poskytnúť pracovné miesta pre mnohých pracovníkov počas celého roka.

9.4 S ohľadom na národné, regionálne a miestne inštitúcie a správy by sme odporúčali, aby si vytvorili programy sociálneho cestovného ruchu pre svoj sociálny ale aj hospodársky prospech. Ďalšia návratnosť z daní a príspevkov, úspory na dávkach v nezamestnanosti sú jasným stimulom pre poskytovanie primeraných dotácií finančne, sociálne alebo zdravotne znevýhodneným skupinám s istotou, že náklady sa vrátia aj s úrokmi.

9.5 Európskym inštitúciám odporúčame, aby mali na pamäti, že sociálny cestovný ruch je významnou činnosťou, ktorá má spoločné ciele s cestovným ruchom a sociálnou politikou, je činnosťou, ktorá si zasluhuje uznanie, rozvoj, špecializovanú technickú pomoc, podporu a podnety (nie nevyhnutne finančné). Oživenie, technická koordinácia, šírenie skúseností a fórum pre uzatváranie medzinárodných dohôd sú hlavnými úlohami, ktoré môže zabezpečiť Komisia, predovšetkým prostredníctvom svojho oddelenia pre cestovný ruch, zo svojich vlastných zdrojov, s cieľom vytvoriť účinnú európsku platformu sociálneho cestovného ruchu. Z aspektu propagovania sociálneho cestovného ruchu by bola iniciatíva Komisie nepochybne cenným nástrojom pri napĺňaní stanovených cieľov a uplatňovaní jednotlivých činností.

9.6 Inštitúcie by mali posilniť svoje politiky s cieľom odstrániť všetky druhy prekážok, v dopravnej infraštruktúre, v ubytovaní a službách cestovného ruchu. Európske ostrovy sú jasným príkladom toho, že ich geografická poloha silne podmieňuje mobilitu a dostupnosť cestovného ruchu svojim obyvateľom.

9.7 Európsky parlament by mal vzhľadom na svoje politické, sociálne a hospodárske rozmery prísť s iniciatívami na podporu diskusie a uznesení podporujúcich sociálny cestovný ruch v Európe.

9.8 EHSV súhlasí s tým, aby bolo toto stanovisko známe, uverejnené a rozšírené ako „Vyhlásenie z Barcelony o sociálnom cestovnom ruchu v Európe“, a aby bolo prínosom k Európskemu fóru o cestovnom ruchu 2006 a k tohoročnému svetovému dňu cestovného ruchu.

D. ŠTVRTÁ ČASŤ: REFERENČNÉ DOKUMENTY

- Rôzne koncepcie sociálneho cestovného ruchu: vývoj dopytu a ponuky, Európska komisia, Generálne riaditeľstvo XXIII, oddelenie cestovného ruchu, 1993.
- Montrealská deklarácia: o humanistickom, sociálnom obraze cestovného ruchu, BITS, september 1996.
- Svetový etický kódex cestovného ruchu, WTO Santiago de Chile, 1. október 1999.
- Správa zo seminára: Podpora pre dovolenky v Európskej únii, Európsky parlament, Štrasburg, marec 2000.
- Koncepcia cestovného ruchu pre všetkých a sociálneho cestovného ruchu v Európskej únii, BITS, seminár, Bruges, jún 2001.
- Správa o výsledkoch prieskumu k programu Cestovný ruch pre všetkých, jún 2001.
- Stanovisko: Sociálne udržateľný cestovný ruch pre všetkých, EHSV, október 2003.
- Štúdia o programe Dovolenky pre starších, Španielsky inštitút pre migráciu a sociálne služby (IMSERSO), Španielsko, máj 2004.
- Európske fórum o sociálnom cestovnom ruchu, BITS, Budapešť, apríl 2005.
- Správa o cestovnom ruchu s rozvoji, Európsky parlament A6-0173/2005, máj 2005.
- Správa o nových vyhliadkach a nových výzvach pre trvalo udržateľný európsky cestovný ruch, Európsky parlament A6-0235/2005, júl 2005.
- Cestovný ruch pre všetkých. Akčný plán španielskeho zastupiteľského výboru pre ľudí s postihnutím (CERMI), december 2005.
- Konzultácia o aktivitách cestovného ruchu a o dovolenkách pre pracovníkov, BITS, Brusel, máj 2005.
- Európska konferencia o sociálnom cestovnom ruchu, hospodárskom raste a zamestnanosti, vláda Baleárskych ostrovov, Palma de Mallorca, november 2005.
- Konferencia na tému Cestovný ruch pre všetkých: Situácia a súčasné postupy v EÚ, BITS a Európska komisia, Generálne riaditeľstvo pre podnikanie, oddelenie pre cestovný ruch, január 2006.
- Svetový kongres o sociálnom cestovnom ruchu. „Smerom k rozvojovému a solidárnemu cestovnému ruchu“, Aubagne (Francúzsko), máj 2006.

V Bruseli 14. septembra 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o štrukturálnej podnikovej štatistike“

KOM(2006) 66, konečné znenie – 2006/0020 (COD)

(2006/C 318/13)

Rada sa 27. marca 2006 rozhodla podľa článku 285 ods. 1 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k horeuvedenej téme.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 26. júla 2006. Spravodajkyňou bola pani Florio.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429. plenárnom zasadnutí 13. a 14. septembra 2006 (schôdza zo 14. septembra) 130 hlasmi za, pričom sa 7 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Predslov

1.1 Európska rada sa 20. decembra 2000 rozhodla začať viacročný program pre podniky a súkromné podnikanie a konkrétne pre malé a stredné podniky⁽¹⁾. Cieľom tohto nového regulačného rámca Európskej únie bolo zlepšiť konkurencieschopnosť podnikov v rámci ekonomiky založenej na vedomostiach, uľahčiť a zjednodušiť administratívny, právny a finančný kontext pre podnikanie, predovšetkým na podporu výskumu a inovácie, uľahčiť prístup podnikov k službám a programom Spoločenstva, ako aj podporovať podnikanie.

1.2 Na začiatku roku 2003 Európska komisia prezentovala Zelenú knihu o podnikaní v Európe⁽²⁾, v ktorej zdôrazňovala potrebu cielej podpory a požadovala strategické opatrenia v prospech priemyselného a výrobného sektora, ktorého rozvoj sa v Európe už dlhé roky nebezpečne spomaľuje, najmä pokiaľ ho porovnáme s ostatnými oblasťami sveta.

1.2.1 Hlavné činnosti navrhnuté na podporu a zvyšovanie záujmu o podnikanie v Európe boli:

- odstrániť administratívne prekážky rozvoja podnikov,
- vyvážiť riziká a výhody podnikania,
- podnietiť na úrovni celej spoločnosti priaznivejší prístup k zakladaniu nových podnikov.

1.3 V nadväznosti na konzultáciu so zainteresovanými stranami vychádzajúcu zo zelenej knihy Európska komisia prezentovala v roku 2004 akčný plán o podnikaní⁽³⁾, ktorý zohľadňuje nové získané odpovede a dopĺňa viacročný program pre podniky a súkromné podnikanie.

1.4 Kľúčové témy, akými sú priemyselná politika, podpora služieb, zamestnanosť ako hybná sila hospodárskeho rastu, sú tak na vnútroštátnej ako aj európskej úrovni úzko späté s prioritami v oblasti zamestnanosti a sociálnych vecí, ktoré predstavujú dôležitý cieľ v rámci politických rozhodnutí Európskej únie.

Aj v tejto oblasti podnikli európske inštitúcie v posledných rokoch viaceré iniciatívy, medzi ktoré patrí predloženie ročného plánu členskými štátmi.

1.5 Na vrcholnom stretnutí v Luxemburgu v roku 1997 bola zavedená Európska stratégia zamestnanosti (EES), ktorá sa neskôr pokladala za kľúčový prvok Lisabonskej stratégie. Cieľom Lisabonskej stratégie je skutočne modernizácia európskeho hospodárstva prostredníctvom zníženia miery nezamestnanosti a vytváraním vysoko kvalifikovaných pracovných miest. Cesta k dosiahnutiu týchto cieľov vedie nevyhnutne cez pozornosť venovanú politike v sociálnej oblasti a rovnosti príležitostí medzi jednotlivými vrstvami obyvateľstva. Uvedený cieľ je akýmsi predpokladom, ktorý je na začiatku zásadnej reštrukturalizácie hospodárskeho systému, pre dosiahnutie stúpajúcej miery rastu a „zdravého“ hospodárskeho prostredia.

1.6 Ďalšie prvky tohto ambiciózneho projektu mali byť Európsky výskumný priestor, úplná integrácia trhov a vytvorenie priaznivého prostredia pre malé a stredné podniky. V návrhu rámcového programu pre konkurencieschopnosť a inováciu na roky 2007-2013⁽⁴⁾ samotná Komisia uvádza, že podpora technológií a výskumu priamo súvisí s využívaním príležitostí, ktoré ponúka trh novým výrobkom, službám a podnikovým procesom. Okrem toho treba podnecovať ochotu prevziať na seba riziká a vyskúšať nové nápady na trhu. Nedostatočná inovácia je jedným z hlavných dôvodov neuspokojivých výsledkov európskeho rastu.

1.7 Pokiaľ ide o sociálnu súdržnosť, požadovali sa okamžité zásahy v oblasti odbornej prípravy a sociálnej ochrany. Na zabezpečenie koordinácie medzi členskými štátmi pri stanovovaní ich politík sa rátalo s možnosťou metódy otvorenej koordinácie (MOC), ktorou by sa dali k dispozícii najlepšie postupy a výkony v každej oblasti prostredníctvom výmeny osvedčených postupov.

⁽¹⁾ Rozhodnutie 2000/819/ES.

⁽²⁾ KOM(2003) 27, konečné znenie z 21.1.2003.

⁽³⁾ KOM(2004) 70, konečné znenie z 11.2.2004.

⁽⁴⁾ KOM(2005) 121, konečné znenie z 6.4.2005.

1.8 Práve vďaka priebežnému hodnoteniu Lisabonskej stratégie v polovici obdobia predložila Európska komisia v roku 2005 oznámenie na tému rastu a zamestnanosti⁽³⁾, pričom sa zamerala na dva dôležité aspekty: dosiahnutie silného a trvalého hospodárskeho rastu a vytvorenie väčšieho počtu a stále kvalitnejších pracovných miest. Dosiahnutie týchto cieľov sa pokladalo za možné zosúladením úrovne Spoločenstva a jednotlivých štátov.

2. Všeobecné pripomienky

2.1 Zmeny vo svete hospodárstva a výroby sú stálym a rýchlo prebiehajúcim procesom: rôzne priemyselné sektory a príslušné hospodárske subjekty sa menia a obnovujú, aby sa prispôbili vývoju trhu v snahe udržať si konkurencieschopnosť a vytvoriť stále väčšie príležitosti pre rast a zisk.

2.1.1 Na takom trhu, akým je európsky trh, kde sa podniky rozvíjajú závratným tempom a tradičné sektory sa prelínajú (výroba, obchod, distribúcia atď.), sa stáva, že je nesmierne náročné stanoviť hraničnú čiaru medzi jednotlivými druhmi činnosti. Pri hodnotení a klasifikácii druhov podnikov je navyše čoraz ťažšie určiť prevažujúci druh činnosti (obchod, poľnohospodárstvo, výroba, remeslá, služby atď.).

2.1.2 Vzhľadom na vývoj v oblasti sociálneho hospodárstva, ktorý sa týka rozsiahleho a narastajúceho podielu európskeho trhu, je stále zložitejšie zabezpečiť, aby štatistické zistenia zodpovedali skutočnosti, ktorá sa neprestajne mení a obnovuje. Predstavitelia Eurostatu priznávajú, že mali ťažkosti pri definovaní tejto oblasti, pretože nie vždy sú aktivity v rámci sociálneho hospodárstva registrované ako podnikateľská činnosť. Výbor sa však domnieva, že by malo byť vynaložené všemožné úsilie na zmeranie rastúceho významu sektora spojeného so sociálnou ekonomikou, ktorý je tak dôležitý pre dosiahnutie cieľov Lisabonskej stratégie. Absencia takýchto údajov bráni lepšiemu pochopeniu rozvoja podnikov a trhu.

2.1.3 Ukázalo sa, že je dôležitým cieľom mať k dispozícii štruktúrnu štatistiku o európskych podnikoch, ktorá by bola aktuálna a sústredená predovšetkým na činnosti, konkurencieschopnosť, výkonnosť a štruktúru podnikov v Európskej únii. Pri zdôrazňovaní významu štatistických podkladov nesmieme zabudnúť, že zber údajov a ich následné spracovanie si vyžaduje investície v oblasti ľudských a finančných zdrojov, ktoré by mohli byť značné najmä pre malé podniky.

2.1.4 Hospodársky rast je pre všetky krajiny Európskej únie absolútnou prioritou, ako opakovane uviedli pri nespočetných príležitostiach Európska rada a ostatné európske inštitúcie. Takýto hospodársky rast musí nevyhnutne sprevádzať vytváranie nových a kvalitnejších pracovných miest. To sa dá dosiahnuť vo všetkých sektoroch, ale predovšetkým vo výrobnom sektore a sektore služieb tak, aby sa oživil samotný rast a aby sa európskym občanom poskytla príležitosť užívať výhody tohto rastu..

2.2 Európsky model rozvoja je model, ktorý sa od ostatných líši tým, že prisudzuje veľký význam sociálnej stránke a samotnému ponímaniu udržateľnosti trvalého rozvoja. Túto skutočnosť by európske inštitúcie mali zohľadniť zakaždým, keď navrhujú legislatívne úpravy v oblasti svojho rozsahu pôsobnosti.

2.3 Preto na vytvorenie právnych predpisov, ktoré by boli naozaj účinné, užitočné a zosúladené, je potrebné mať presnú predstavu o skutočnej situácii európskeho priemyslu. Politické rozhodnutia vychádzajú z analýzy skutočnosti a súvisiacich problémov a navrhujú riešenia, ktoré majú zohľadniť čo najviac aspektov, pričom sa snažia predvídať účinky a vplyv, ktorý budú mať prijaté rozhodnutia na situáciu v politickej, hospodárskej, legislatívnej, sociálnej oblasti, na úrovni štátu i nižších územných celkov.

2.4 Kľúčovým faktorom pre dokonalú a účinnú analýzu skutočnosti je určite štatistický nástroj. Činnosť Eurostatu od jeho založenia po dnešok je vzácnym a nevyhnutným podporným nástrojom rozhodovacieho a politického procesu Európskej únie.

2.4.1 Štatistický nástroj má zásadný význam, pretože dokáže overiť, skúmať a popisovať skutočnosť v jej početných a odlišných aspektoch. Dostupnosť štatistických informácií je základom pre stanovovanie a hodnotenie opatrení, spravovanie služieb a verejných funkcií, lepšiu právnú úpravu, stále a periodické monitorovanie úspechov dosiahnutých vďaka prijatým opatreniam.

2.5 To platí pre všetky oblasti pôsobnosti Európskej únie, a preto má Eurostat s podporou a pomocou štatistických úradov členských štátov úlohu vypracovávať a poskytovať aktuálne a spoľahlivé údaje. Zásadný význam mali v ostatných rokoch údaje zozbierané v oblasti hospodárstva a finančnictva, poľnohospodárstva, demografickej politiky, sociálneho zabezpečenia, obchodu, vedeckého výskumu, životného prostredia, dopravy. Nemenej dôležité boli údaje zo sveta priemyslu ako aj o príslušných ukazovateľoch trhu.

2.5.1 Stačí uviesť nedávne iniciatívy, ktoré Komisia a výbor podnikli v ostatných rokoch v tejto súvislosti, aby sme si uvedomili význam, ktorý sa prisudzuje európskemu priemyslu a jeho rozvoju.

3. Návrh nariadenia o štruktúrnej podnikovej štatistike

3.1 Nariadenie Rady (ES, Euratom) č. 58/97 schválené Radou 20. decembra 1996 bolo v priebehu ostatných 10 rokov zmenené a doplnené až štyrikrát a tento posledný návrh predstavuje rekodifikovanú verziu, ktorá by umožnila lepší súlad analýzy a realizovateľnosti opatrení a stratégií zameraných na podporu európskej priemyselnej a výrobnjej sféry.

(3) KOM(2005) 330, konečné znenie z 20.7.2005.

3.1.1 Komisia na pokrytie rastúceho dopytu po štatistických údajoch navrhuje isté zlepšenia, pričom osobitnú pozornosť venuje službám, ktoré sa v ostatných mesiacoch stali ústrednou témou rozsiahlej diskusie kvôli svojmu hospodárskemu významu a potenciálu, ktorý sa ešte úplne nerozvinul na európskej úrovni. Okrem toho pripája dodatok o obchodných službách a demografii podnikov.

3.2 Komisia skonštatovala, že neexistujú žiadne podrobné a aktuálne štatistické údaje o celom rade činností predovšetkým v súvislosti s obchodnými službami podnikov. Nový návrh teda predstavuje príležitosť na prispôbenie platných nariadení tak, aby sa dala porovnať výrobo-hospodárska činnosť s obchodnými službami podnikov.

3.2.1 Okrem toho je potrebné mať k dispozícii harmonizované údaje o demografii podnikov (vznik, činnosť, zánik podnikov) a ich vplyve na zamestnanosť práve na podporu strategických odporúčaní v rámci podpory podnikania. Údaje o demografii podnikov už sú súčasťou štrukturálnych ukazovateľov, ktorými sa monitorujú ciele stanovené Lisabonskou stratégiou. Návrh Komisie na revíziu nariadenia treba posúdiť práve v tomto kontexte.

3.3 Návrh nariadenia stanovuje klasifikáciu NACE⁽⁶⁾ ako referenčný nástroj na zber štatistických údajov. NACE bežne používajú orgány Komisie pre všetky podrobné štatistiky o hospodárskej činnosti. Samotná NACE bola podrobená revízii a aktualizácii, ktoré si vyžiadala potreba lepšie pochopiť výrobo-hospodársky vývoj v EÚ.

3.4 Referenčný ukazovateľ NACE Rev. 1.1 je jednoduchou aktualizáciou NACE Rev. 1 a neprešiel žiadnou významnou reorganizáciou. Cieľom tejto aktualizácie bolo zachytiť:

- nové činnosti, ktoré ešte neexistovali v čase vypracovania NACE Rev. 1,
- činnosti, ktoré nadobudli väčší význam po vypracovaní NACE Rev. 1 v dôsledku technologického vývoja alebo zmien hospodárskej situácie,
- opravu chýb vyskytujúcich sa v pôvodnej verzii NACE Rev. 1, ktoré boli zjavné už vtedy, t. j. ktoré neodrážajú zmeny v ponímaní celej operácie.

3.4.1 V nasledujúcich mesiacoch by mala byť schválená ďalšia revízia NACE – v súčasnosti predmetom druhého čítania v Európskom parlamente – ktorá povedie k novým zmenám a aktualizácii.

⁽⁶⁾ NACE: Všeobecná nomenklatúra ekonomických činností v Európskom spoločenstve.

3.5 Štatistické zistenia definované v rozsahu pôsobnosti (článok 2) sú usporiadané do modulov uvedených v zozname v článku 3 návrhu nariadenia:

- spoločný modul pre ročnú štrukturálnu štatistiku,
- podrobný modul pre štrukturálnu štatistiku priemyslu,
- podrobný modul pre štrukturálnu štatistiku obchodu,
- podrobný modul pre štrukturálnu štatistiku stavebníctva,
- podrobný modul pre štrukturálnu štatistiku v poisťovníctve,
- podrobný modul pre štrukturálnu štatistiku o úverových inštitúciách,
- podrobný modul pre štrukturálnu štatistiku o penzijných fondoch,
- podrobný modul pre štrukturálnu štatistiku obchodných služieb,
- podrobný modul pre štrukturálnu štatistiku demografie podnikov,
- pružný modul na vykonávanie malého zberu ad hoc údajov o ukazovateľoch podnikov.

3.5.1 Posledné tri moduly boli do zoznamu začlenené týmto návrhom rekodifikovaného nariadenia. Ku každému modulu existuje príloha, ktorá objasňuje jeho obsah a použitie.

3.6 Okrem toho sú pre niektoré moduly naplánované pilotné zisťovania. Zber štatistických údajov v rámci modulov bol odjakživa sprevádzaný takýmito pilotnými štúdiami, v tomto prípade treba vyzdvihnúť pilotné zisťovania ad hoc pre sektory zdravotníctva a školstva. Ide o dobrovoľné štúdie, ktoré by podľa Eurostatu mali slúžiť na presnejšie zhodnotenie vplyvu činnosti trhu na uvedené sektory.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 EHSV uznáva zásadný prínos štatistického nástroja k určovaniu priorít v oblasti priemyselnej politiky v rámci Lisabonskej stratégie. V rámcovom programe pre konkurencieschopnosť a inovácie na roky 2007-2013⁽⁷⁾ Komisia zdôrazňuje potrebu porovnávacej analýzy ako užitočného nástroja na vypracovanie opatrení, spolu so štúdiami a výmenou osvedčených postupov medzi orgánmi na celoštátnej a regionálnej úrovni.

4.2 Z tohto dôvodu pokladá EHSV za dôležité aktualizovať nariadenie (ES, EURATOM) č. 58/97 a navrhuje niekoľko zmien a doplnení.

⁽⁷⁾ Pozri poznámku pod čiarou 4.

4.3 V spoločnom module (príloha I) sa položka „Náklady na sociálne zabezpečenie“, ktorá sa vyskytuje už v predchádzajúcich verziách, javí byť vzhľadom na novú situáciu na vnútornom trhu nejasná a problematická z hľadiska interpretácie. Sociálne zabezpečenie je v členských štátoch rozlične usporiadané a vyznačuje sa rozdielmi v systémoch i bežnej praxi: je zložitá už i samotné definovanie „systému sociálneho zabezpečenia“ pre 25 krajín EÚ a bolo by ho zrejme potrebné rozvinúť a rozčleniť.

4.4 V prílohe I, ale aj v nasledujúcich prílohách, sú údaje týkajúce sa zamestnanosti príliš obmedzené a úplne neodrážajú situáciu trhu práce, ktorá je vo všetkých krajinách EÚ oveľa zložitejšia. Údaje sa obmedzujú na zistenie počtu zamestnancov na čiastočný pracovný úväzok a na plný úväzok, pričom skutočná situácia v oblasti pracovných vzťahov je oveľa rôznorodejšia. Okrem toho chýbajú zistenia členené podľa druhu, ktoré obsahuje len modul týkajúci sa bankového sektora (príloha VI).

4.4.1 Vzhľadom na to, že už v predchádzajúcich verziách nariadenia (ES, EURATOM) č. 58/97 sa uvádzalo, že medzi cieľ zberu štatistických údajov patrí aj analýza „podnikovej politiky“, táto rekodifikácia tým skôr mohla byť príležitosťou na starostlivejšie a podrobnejšie preskúmanie a previerku politiky podnikov v oblasti zamestnanosti vzhľadom na význam, ktorý sa tejto problematike prisudzuje v rámci politiky Európskej únie.

4.5 Pokiaľ ide o pilotné zisťovania, nepokladáme za správne rozhodnutie Komisie, ktorá pokladá za potrebné vykonať analýzu sektorov ako zdravotníctvo a školstvo „s cieľom vyhodnotiť uskutočniteľnosť zberu údajov o trhových a netrhových činnostiach v týchto sekciách“. Nepovažujeme za vhodné, aby tieto citlivé sektory boli začlenené do oblasti štrukturálnej podnikovej štatistiky, predovšetkým so zreteľom na predbežné znenie smernice o službách navrhnuté Komisiou, ktoré ich vylučuje z rozsahu pôsobnosti. Na základe nových návrhov právnej úpravy v oblasti vnútorného trhu EHSV pokladá za vhodné, aby Komisia začala štatistické zistenia ad hoc o týchto odvetviach.

4.6 V prílohe II (modul pre štrukturálnu štatistiku priemyslu) Komisia pokladala za vhodné vyňať zo zistení údaje o celkových nákladoch a príslušných zamestnancoch vyčlenených na výskum a rozvoj. So zreteľom na Lisabonskú stratégiu je takéto vylúčenie údajov obmedzením pre lepšie pochopenie vývoja podnikateľskej sféry a povahy a účelu investícií.

4.7 Komisia sa rozhodla vyňať zistenia týkajúce sa nákupu energetických výrobkov. Tieto údaje však majú podstatný význam, pretože poskytujú všeobecnú predstavu o tom, ako podniky spotrebujú a využívajú energiu. V článku 1 návrhového nariadenia sa navyše uvádza, že vypracovanie štatistík má

za cieľ analyzovať i „použitie výrobné činitele“ a energia je nepochybne jedným z nich. Okrem toho sa tieto ukazovatele považujú za priority v nedávnych vyhláseniach Rady a Európskeho parlamentu, spomedzi ktorých spomeňme nedávnu zelenú knihu na tému európskej stratégie v oblasti trvalo udržateľnej, konkurencieschopnej a bezpečnej energie ⁽⁸⁾.

4.8 Príloha VIII bola zahrnutá ako nová a týka sa štruktúry, činnosti a výkonnosti sektora obchodných služieb, zatiaľ čo príloha IX týka demografie podnikov. Štatistické zistenia v týchto dvoch oblastiach by si vyžadovali oveľa častejšie monitorovanie. Aj v module o demografii podnikov chýbajú údaje členené podľa typológie pracovných vzťahov ako aj podľa druhu, zatiaľ čo by bolo naopak veľmi užitočné pochopiť vývoj zamestnanosti a profesijného zaradenia zamestnancov v okamihu vzniku a zániku podniku.

5. Závěry a odporúčania

5.1 Európska únia potrebuje lepšie štatistické údaje, ktoré by podporili súčasnú odvetvovú priemyselnú politiku.

5.2 Z tohto dôvodu EHSV zdôrazňuje zásadnú úlohu, ktorú zohráva Eurostat ako nástroj monitorovania politiky Európskej únie. EHSV sa preto nazdáva, že je potrebné posilniť činnosť Eurostatu optimalizáciou a posilnením systému a siete štatistických zisťovaní v jednotlivých členských štátoch.

5.3 EHSV celkovo podporuje návrh na rekodifikáciu nariadenia (ES, EURATOM) č. 58/97 o štrukturálnej podnikovej štatistike.

5.4 Štatistické zistenia sú dôležitým nástrojom na úrovni Spoločenstva i jednotlivých štátov, a preto je potrebné vytvoriť podporné nástroje, ktoré by stále viac zvyšovali ich účinnosť, včasnosť a spoľahlivosť.

5.4.1 Štatistické zistenia by mali podľa možnosti vychádzať z aktuálnych údajov, ktoré už majú k dispozícii administratívne orgány alebo oprávnené úrady. Administratívne zaťaženie spojené so zberom štatistických údajov musí byť stanovené primerane k veľkosti podniku. V niektorých krajinách sú zberom štatistických údajov o MSP poverené reprezentatívne miestne alebo regionálne priemyselné združenia. Výmena osvedčených postupov v tejto oblasti medzi jednotlivými členskými štátmi by mohla byť užitočná.

⁽⁸⁾ KOM(2006) 105, konečné znenie z 8.3.2006.

5.5 Rovnako by bolo dôležité mať k dispozícii čoraz cieľnejšie a aktualizované štatistické údaje o štruktúre podnikov a ich výrobných činnosti, ktoré by zohľadňovali ich rozmery a rôzne aktivity v rámci toho istého podniku (výroba, obchod, distribúcia).

5.6 Podľa názoru výboru je dôležitá existencia dobrého systému konzultácií a vzájomnej výmeny názorov medzi Eurostatom a sociálnymi partnermi, akademickou obcou a združeniami. Tento mechanizmus by bolo treba zdokonaľiť a rozšíriť v rámci Európskeho poradného výboru pre štatistické informácie v hospodárskej a sociálnej oblasti (CEIES) Eurostatu (jeden zástupca užívateľov za každý členský štát).

5.7 Lepšia vzájomná výmena názorov medzi Eurostatom a sociálnymi partnermi na tému nákladov na sociálne zabezpečenie by umožnila lepšie (a nie len pod jednou položkou) vyjadriť úsilie podnikov v tomto sektore, ktoré sa nejaví rovnaké vo všetkých 25 krajinách EÚ.

5.8 Prípadné podrobnejšie údaje o zamestnanosti by napriek tomu, že sú predmetom iných cieľnejších štatistík, poskytli jasnejší obraz o stave činnosti podniku. Pokiaľ ide o zistenia v oblasti zamestnanosti, výbor konštatuje, že štrukturálna podniková štatistika vrátane údajov o demografii podnikov, sa nemôže zaobísť bez dôkladnej analýzy kvality zamestnanosti. Zamestnanosť je základným predpokladom úspešnej podnikateľskej činnosti, a teda zistenia o pracovných vzťahoch rozlišujúcich len medzi čiastočným a plným pracovným úväzkom sú úplne nepostačujúce, najmä so zreteľom na neustály vývoj trhu práce. Výbor navyše nepovažuje za užitočné úplne odstrániť údaje o zamestnanosti zo štrukturálnej podnikovej štatistiky, keďže ide rozhodne o navzájom súvisiace oblasti.

5.9 Sociálne hospodárstvo dosahuje rok po roku čoraz významnejší podiel na európskom hospodárstve. Z tohto dôvodu sa EHSV nazdáva, že by Komisia prostredníctvom Eurostatu mohla zhodnotiť tento sektor a jeho vplyv na podnikateľskú sféru pomocou nástroja pilotných zistení.

5.10 Výbor opakovane vyjadruje svoje pochybnosti o tom, či treba podrobiť sektory zdravotníctva a školstva analýze pomocou metódy pilotných zistení. Vzhľadom na to, že ide o citlivé sektory, ktoré majú zásadný význam pre všetkých európskych občanov, pokladá EHSV za nevhodné, aby sa tieto oblasti začlenili do štrukturálnej podnikovej štatistiky. Vzhľadom na nové návrhy smerníc v oblasti služieb na vnútornom trhu považuje EHSV za vhodné, aby Komisia uvažovala o zavedení nového systému štatistík špeciálne pre tieto sektory.

5.11 Pokiaľ ide o nákup energetických produktov a investície v oblasti ľudských zdrojov v sektore výskumu a vývoja, EHSV sa nazdáva, že by bolo dôležité posúdiť, akú váhu majú –po kvantitatívnej a kvalitatívnej stránke – v živote podniku napriek tomu, že sa ráta so štatistickými nástrojmi ad hoc. To všetko so zreteľom na ciele Lisabonskej stratégie, ako aj nedávno vyjadrené znepokojenia a opatrenia Európskej únie v oblasti energetickej politiky.

5.12 Pokiaľ ide o údaje v súvislosti s „environmentálnymi ukazovateľmi“, EHSV vyzdvihuje význam zberu údajov pre spracovanie priemyselného odpadu, úpravu odpadových vôd, asanáciu kontaminovaných oblastí. Okrem toho by bolo treba zistiť, či spracovanie priemyselného odpadu prebieha v rámci interného podnikového systému alebo je zverené externým hospodárskym subjektom a zohľadniť náklady na tieto výkony.

5.13 V prílohe IV, ktorá sa týka sektora stavebníctva, by bolo vhodné rozlišovať medzi jednotlivými oblasťami činnosti: stavba obytných, verejných a komerčných budov, dopravných sietí, infraštruktúry.

5.14 Bolo by potrebné venovať väčší priestor regionálnym štatistikám, ktoré by poukazovali na to, v ktorých oblastiach sa vyvíjali priemyselné a podnikateľské aktivity ako prevažujúca činnosť a v ktorých regiónoch sa sústreďujú investície do výskumu a v ktorých oblastiach sa zaznamenáva najväčšia miera vzniku a zániku podnikov.

V Bruseli 14. septembra 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 91/477/EHS o kontrole získavania a vlastníctva zbraní“

KOM(2006) 93, konečné znenie 2006/0031 (COD)

(2006/C 318/14)

Rada sa dňa 7. júla 2006 rozhodla podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k horeuvedenej téme.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu, ktorá bola poverená prípravou prác výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko dňa 26. júla 2006. (Spravodajcom bol pán J. PEGADO LIZ).

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429. plenárnom zasadnutí 13. a 14. septembra 2006 (schôdza z 13. septembra) 186 hlasmi za, 7 hlasmi proti, pričom 12 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Zhrnutie návrhu Komisie

1.1 Zámerom tohto návrhu je podporiť aktualizáciu smernice č. 91/477/EHS z 18. júna 1991⁽¹⁾, v ktorej sa po zasadnutí Európskej rady vo Fontainebleu v roku 1984 po prvýkrát uvažuje o potrebe efektívnej regulácie, ktorá by umožnila kontrolu získavania a vlastníctva strelných zbraní v rámci členských štátov a ich prenos do iného členského štátu [neoficiálny preklad] na základe kritérií stanovených v dodatkovom protokole k dohovoru OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu, ktorý bola Komisia oprávnená podpísať v mene Európskeho spoločenstva⁽²⁾.

1.2 Zámerom návrhu je teda zabezpečiť právnu uplatniteľnosť spomínaného dodatkového protokolu k medzinárodnému dohovoru, ku ktorému Komisia v mene Únie pristúpila. Inak povedané, týmto *modus operandi* Únia sama rieši danú problematiku prostredníctvom priamej záväznosti, čiže prekonáva prekážku dobrovoľného pristúpenia členských štátov k spomínanému protokolu alebo k akýmkoľvek odporúčaniam Spoločenstva, keďže je začlenená do hlavy V Zmluvy⁽³⁾.

1.3 Za hlavné ciele sú stanovené nasledujúce potreby:

- harmonizácia európskych právnych predpisov vzťahujúcich sa na danú problematiku;
- boj proti tajnému obchodu s osobnými zbraňami;
- boj proti zásobovaniu čierneho trhu so zbraňami prostredníctvom krádeží legálne držaných zbraní.

1.4 Skúmaný návrh teda zavádza a posúva dopredu kompromisné mechanizmy medzi členskými štátmi, ktoré by chceli

zlepšiť efektívnosť smernice z roku 1991, čím by sa mechanizmy a ciele stali koherentnejšími a ľahšie uskutočniteľnými.

1.5 Konkrétne, návrh smernice:

- a) opätovne začleňuje pojem ilegálnej výroby, z čoho vyplýva typifikácia trestných činov ilegálnej výroby, falšovania a pašovania, ktorým zodpovedajú adekvátne tresty prispôbené škode spôsobenej spoločnosti;
- b) vyhlasuje inštrumentálne opatrenia kontroly a spätného sledovania zbraní, ktorých najlepším príkladom je ich označenie a pravidlá pre znehodnotenie/deaktiváciu;
- c) vytvára pravidlá a opatrenia, ktoré majú za cieľ sprísniť kontrolu určitých aktivít spojených s obchodom so zbraňami.

2. Politický a spoločenský rámec opatrenia v súčasnom medzinárodnom kontexte

2.1 Nadnárodný a vysoko organizovaný zločin je realitou v moderných rizikových spoločnostiach založených na globalizácii poznatkov, komunikácie a informácií.

2.1.1 Predstavuje tiež jednu z najväznejších hrozieb integrity štátov a vo všeobecnej podobe ohrozuje aj demokratickú podstatu, ktorá ich charakterizuje. V najkrajnejšom prípade môže dokonca vytvoriť alternatívne a nelegitímne formy kontroly spoločnosti.

2.2 Pri tomto druhu trestnej činnosti a následkom mnohodi-
menzionálnej a rôznorodej podoby tohto rizika sa vzájomne prepájajú a podporujú rôzne kriminálne prejavy. Terorizmus

(1) Smernica Rady 91/477/EHS z 18. júna 1991 o kontrole získavania a vlastníctva zbraní (Ú. v. ES L 256, 13.9.1991, s. 51). EHSV prostredníctvom svojej vtedajšej odbornej sekcie pre rodinné záležitosti, vzdelávanie a kultúru predložil stanovisko 17.12.1987 (Ú. v. ES C 35 z 8.2.1988, s. 5), spravodajcom bol pán Van Dam. V tomto stanovisku vyjadril kritiku voči príliš prísnyim schváleným opatreniam pre kontrolu prenosu zbraní z jedného členského štátu do druhého.

(2) Rozhodnutie Rady zo 16. októbra 2001 (Ú. v. ES L 280, 24.10.2001).

(3) Čiže spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky.

a vysoko organizovaný zločin sú si veľmi blízko a s nimi úzko súvisí pašovanie zbraní a munície ⁽⁴⁾.

2.3 Odhady preukazujú, že vo svete sú v obehú stovky miliónov ľahkých zbraní, ktoré ročne spôsobia stovky tisícok úmrtí. Z tohto počtu obetí viac ako polovica pripadá na vnútorné konflikty v rôznych krajinách Ázie a Afriky. Tento obchod je zjavne materiálne výnosný, hoci z humánneho pohľadu značne zničujúci.

2.4 Všetky členské štáty Únie by mali na túto nadnárodnú realitu reagovať adekvátnym a koherentným spôsobom. Z tohto dôvodu je nevyhnutná harmonizácia normatívnych riešení, preventívnych ako aj represívnych, ktoré by viedli k vytvoreniu integrovaných a spoločných politík.

2.5 Téma tohto návrhu prepája pravidlá trhu s príslušnými otázkami bezpečnosti v rámci Spoločenstva, ktorá je pretrvávajúcou hodnotou v každej demokratickej spoločnosti a Únia v tomto prípade nie je, ani nemôže byť výnimkou. Bezpečnosť je v skutočnosti základnou podmienkou pre uplatnenie všetkých slobôd.

2.6 Súčasne skúmaná problematika nie je ničím iným ako problematikou vytvorenia predpokladov pre vznik želaného európskeho priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti pre všetkých občanov, ktorý naplňa tretí pilier európskej integrácie. Pašovanie zbraní ohrozuje integritu jednotlivých členských štátov, avšak je aj vážnym rizikovým faktorom v oblasti vnútorných záležitostí Únie.

2.7 Spoločenstvo už pocítovalo potrebu zvnútra reagovať na túto hrozbu prostredníctvom prijatia smernice Rady č. 91/477/EHS z 18. júna 1991. Neskôr dokument o spoločnej činnosti Európskej únie zo 17. decembra 1998 ⁽⁵⁾ v jednotlivých členských štátoch podporil vytváranie opatrení určených na úpravu a prípravu lepšej kontroly zbraní a munície. Jej súčasťou sú aj rôzne výročné správy, ktoré boli medzi tým publikované ⁽⁶⁾.

2.8 V poslednej dobe tejto problematike venovala veľkú pozornosť aj Organizácia spojených národov, ktorá v tejto oblasti podnietila aj prijatie určitých krokov. Na základe toho bol vytvorený osobitný výbor ⁽⁷⁾, ktorý mal za úlohu vypracovať medzinárodný dohovor proti nadnárodnému organizovanému zločinu. Tento dokument bol schválený o dva roky neskôr v Palerme ⁽⁸⁾. V tomto kontexte rýchlo došlo k pochopeniu závažnosti obchodovania so strelnými zbraňami.

⁽⁴⁾ Otázka vystopovateľnosti munície, ktorá nespadá do špecifickej oblasti pôsobnosti návrhu Komisie, bola už čiastočne spracovaná, a to v súvislosti s uvádzaním výbušnín na trh a ich kontrolou pre civilné použitie v smernici 93/15/EHS z 5. apríla 1993 (Ú. v. ES L 121, 15.5.1993, s.20, stanovisko EHSV – Ú. v. ES C 313, 30.11.1992, s.13), pozmenenej nariadením (ES) č. 1882/2003 z 29. septembra 2003 (Ú. v. ES L 284, 31.10.2003, s.1, stanovisko EHSV – Ú. v. ES C 241, 7.10.2002, s. 128) a smernicou 2004/57/ES z 23. apríla 2004 (Ú. v. EÚ L 127, 29.4.2004, s.73), ako aj v uznesení Komisie 2004/388/ES z 15. apríla 2004 (Ú. v. EÚ L 120, 24.4.2004, s.43) a v programe, ktorý sa nachádza v oznámení Komisie z 15. júla 2005 o opatreniach na zlepšenie bezpečnosti v oblasti výbušnín, rozbušiek a strelných zbraní.

⁽⁵⁾ Začlenená do rámca programu EÚ o ilegálnom obchode s konvenčnými zbraňami z júna 1997.

⁽⁶⁾ Pozri Ú. v. roky 2001 až 2003, ES C 216, 1.8.2001, s.1, ES C 330, 31.12.2002, s. 1 a EÚ C 312, 22.12.2003, s. 1.

⁽⁷⁾ Prostredníctvom uznesenia č. 53/111 z 9. decembra 1998 valného zhromaždenia OSN.

⁽⁸⁾ Uznesenie č. 55/25, 15. novembra 2000.

2.9 Následne, po vyvrcholení viedenského procesu, vznikol dodatkový protokol k spomínanému dohovoru, ktorý sa týka výroby a ilegálneho obchodovania so strelnými zbraňami, ich časťami, komponentmi a municiou. Od 1. septembra k nemu mohli pristúpiť všetky krajiny, ktoré majú záujem, avšak na úrovni členských štátov Európskej únie je jeho podpísanie a ratifikácia značne oneskorené.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Právny základ

3.1.1 Pre začlenenie tohto protokolu do právnych predpisov Spoločenstva je čl. 95 Zmluvy o ES v súčasnosti dostatočným základom, keďže ide o opatrenie začlenené do rámca fungovania vnútorného trhu a vzťahuje sa naň postup stanovený v čl. 251.

3.1.2 Forma smernice je správna, dokonca aj vzhľadom na princíp hierarchie noriem, najmä pokiaľ ide o právny akt, ktorý sa má zmeniť.

3.1.3 Výbor teda podporuje iniciatívu Komisie a jej právny základ. Podľa jeho názoru sa zhoduje s cieľmi, ktoré sa snaží dosiahnuť ⁽⁹⁾.

3.2 Obsah návrhu

3.2.1 Pri vypracovávaní svojho dodatkového protokolu k dohovoru Spojených národov proti nadnárodnému organizovanému zločinu sa Komisia správne inšpirovala základnými princípmi. Tieto princípy sú zakotvené v samotnom protokole vzhľadom na potrebu bojovať proti výrobe a ilegálnemu obchodovaniu so strelnými zbraňami, ich časťami, komponentmi a municiou, predchádzať im a úplne ich vykoreniť, pretože predstavujú hrozbu pokojnému životu občanov a ich právu žiť v mieri.

3.2.2 Výbor víta takýto záujem a plne podporuje iniciatívu Komisie.

3.2.3 Výbor pripomína, že táto problematika bola viackrát predmetom hlasovania zo strany Európskeho parlamentu a viacerých písomných otázok adresovaných Komisii ⁽¹⁰⁾.

⁽⁹⁾ Avšak, bolo by vhodné hlbkovo sa zamyslieť nad rámcom, v ktorom sa Komisia považuje za oprávnenú upravovať problematiku trestnej povahy v pozmeňovacom návrhu k čl. 16 smernice č. 91/477/EHS.

⁽¹⁰⁾ Okrem iného písomné otázky P-4193/97, členky EP Marie Berger (Ú. v. ES C/223/70, 17.7.98), E- 1135/01, člena EP Christophera Huhne (Ú. v. ES C 350 E/78, 11.12.2001) a E-1359/02 člena EP Gerharda Schmida (Ú. v. ES C 229 E/209, 26.9.2002).

3.2.4 Na druhej strane, Rada bola vo svojich vonkajších vzťahoch obzvlášť pozorná voči potrebe pomáhať tretím krajinám pri vypracovaní adekvátnych právnych predpisov a úprav týkajúcich sa vlastníctva, držania, používania, predaja a prenosu zbraní a munície. Je to jedna z foriem, ako zaručiť mier a bezpečnosť a prispieť k udržateľnému rozvoju ⁽¹¹⁾.

3.2.5 Zjavne však tiež existuje úzka súvislosť medzi touto problematikou a obavami týkajúcimi sa boja proti terorizmu ⁽¹²⁾, prania špinavých peňazí, identifikácie, držania, zmrazenia, zadržania a straty nástrojov a produktov trestných činov ⁽¹³⁾, kontroly výbušnín na civilné použitie ⁽¹⁴⁾ a vo všeobecnosti všetkých opatrení v boji proti terorizmu a organizovanému zločinu.

3.2.6 V tomto zmysle, výbor nielen že prijíma so zvláštnym potešením, ale aj víta iniciatívu Komisie, ktorá, ako očakáva, uľahčí jej prijatie v Európskom parlamente a Rade.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 Článok 1 predkladaného návrhu upravuje nasledujúce články smernice 91/477/EHS:

- Článok 1 s doplnením dvoch nových odsekov;
- Článok 4 v novom znení;
- Článok 16 v novom znení;
- Príloha I v novom znení písmena a) a doplnenie nového odseku;

4.1.1 Ktorákoľvek z navrhnutých zmien má podporu výboru, ak bude adekvátne začlenená do ustanovení protokolu, ku ktorému sa vzťahuje.

4.2 Článok 2 stanovuje režim záväznosti pre členské štáty, ktorý vyplýva zo schválenia navrhovanej smernice, pričom lehota na transpozíciu ostáva otvorená aj napriek jej okamžitému vstupu do platnosti (pozri čl. 3).

4.2.1 Z tohto pohľadu sa nepovažuje za potrebné stanoviť príliš dlhú lehotu pre transpozíciu smernice, keď už bola schválená. V skutočnosti sa dopad tejto smernice u cieľovej skupiny

prejaví hlavne na úrovni legislatívneho procesu, najmä trestného, alebo na tom, ako sa ekonomickí operátori prispôbia novým pravidlám, tak v prístupe k ozbrojenej činnosti, ako aj pri zostavovaní registrov obchodných tokov. Na tento účel je lehota 12 až 18 mesiacov dostatočná.

4.3 Pokiaľ ide o typifikáciu ilegálnej činnosti v súčasnosti, porovnávacie právo v členských štátoch ⁽¹⁵⁾ môže byť výnimočne nápomocné pri *totus communitate*, pretože umožní, aby bol trestný rámec konkrétne prediskutovaný pred zasadnutím Európskej rady.

4.4 Prípadne by sa mohlo považovať aj o potrebe upresniť, že termín „ilegálny obchod“ uvádzaný v návrhu by sa mal brať do úvahy v kontexte boja proti nadnárodnému organizovanému zločinu prostredníctvom obmedzeného uplatnenia trestných sankcií v situáciách, ktoré sa výlučne vzťahujú k špecifickému predmetu spomínaného protokolu Spojených národov.

4.5 Pokiaľ ide o ustanovenie vyplývajúce z bodu 3, písm. c) prílohy I smernice týkajúce sa definície starožitných zbraní alebo replík starožitných zbraní, EHSV nalieha na Komisiu, aby pristúpila ku koordinácii na úrovni Spoločenstva.

4.6 Poznámka na záver, bolo by možno vhodné stanoviť pravidlá pre používanie zbraní pre poľovačky, pri športových a zberateľských aktivitách, keďže primárne záujmy bezpečnosti by sa mali dodržiavať aj v týchto oblastiach, vzhľadom na problematiku, či lepšie povedané vzhľadom na smrtiace účinky daných predmetov. V skutočnosti, štandardizácia vzťahujúca sa na vlastníctvo zbraní sa v konečnom dôsledku redukuje na otázku čisto voliteľnú a môžu ju ovplyvniť odchýlky a zneužívanie, ktorým je potrebné predchádzať v maximálnej možnej miere. V tomto kontexte sa odporúča, v zmysle predkladaného návrhu, uložiť jednotlivým štátom povinnosť deklarovat', udeľovať licenciu alebo iným administratívnym postupom povoliť používanie a nosenie zbrane, a to za účasti vnútorných bezpečnostných orgánov, ktoré majú právomoc vykonávať inšpekciu a kontrolu.

V Bruseli 13. septembra 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹¹⁾ Cf. Rozhodnutie Rady z 15. novembra 1999 (Ú. v. ES L 294, 16.11.1999, s. 5).

⁽¹²⁾ Rámcové rozhodnutie týkajúce sa boja proti terorizmu (Dok. KOM (2001) 521, konečné znenie z 19.9.2001) a stanovisko EHSV 1171/2006.

⁽¹³⁾ Rámcové rozhodnutie z 6. júla 2001, Ú. v. ES L 182, 5.7.2001.

⁽¹⁴⁾ Smernica 93/15/EHS z 5. apríla 1993, Ú. v. ES L 121, 15.5.1993, upravená nariadením ES 1882/2003 z 29.9.2003, Ú. v. EÚ L 284, 31.10.2003.

⁽¹⁵⁾ Napríklad v Portugalsku, nedávny zákon č. 5/2006 z 23. februára, už obsahuje všetky teraz navrhované opatrenia.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu o Tematickej stratégii pre životné prostredie v mestách

KOM(2005) 718, konečné znenie – (SEC(2006) 16)

(2006/C 318/15)

Európska komisia sa 11. januára 2006 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho Spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k horeuvedenej téme.

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie, ktorá bola poverená prípravou návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 11. júla 2006. Spravodajcom bol pán PEZZINI.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429 plenárnom zasadnutí 13. a 14. septembra 2006 (schôdza z 13. septembra 2006) 194 hlasmi za, 2 hlasmi proti, pričom 6 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV si je vedomý skutočnosti, že v zmysle trvalo udržateľného rastu a na zvýšenie konkurencieschopnosti a inovácie je nevyhnutné riešiť nasledujúce komplexné problémy, ktoré sú v súčasnosti charakteristické pre situáciu v mestách: znečistenie životného prostredia, problémy s dopravnou infraštruktúrou, problémy bývania, neistota a kriminalita, krízy zamestnanosti a zmeny výroby, demografické zmeny, sociálne vylúčenie – obzvlášť mladistvých a starších osôb – ako aj priestorové a etnické delenie.

1.2 Znečistenie ovzdušia v mestách už dlho predstavuje ohrozenie zdravia s veľmi vysokými následnými nákladmi pre spoločnosť a zdravotníctvo. Svetová zdravotnícka organizácia považuje zlú kvalitu ovzdušia v mestách za hlavnú príčinu nárastu výskytu chronických ochorení. Tieto ochorenia majú za následok vysoké náklady pre zdravotné systémy – v dôsledku potreby lekárskeho ošetrovania a pobytu v nemocnici – aj pre hospodárstvo vo forme pracovného výpadku.

1.3 Prevencia znečisťovania životného prostredia je nevyhnutná tak na úrovni individuálnej zodpovednosti prostredníctvom obmedzeného používania osobných motorových vozidiel, ako aj na kolektívnej úrovni v rámci nových dopravnopolitických opatrení.

1.4 EHSV sa domnieva, že členské štáty musia ukončiť fázu úvah a odporúča im, aby prijali konkrétne a okamžité akčné plány, pričom treba zohľadniť mnohé poznámky Komisie v rámci integrovaného a participatívneho prístupu ako aj zodpovedného postupu, aby boli dosiahnuté postupné, overiteľné a vôbec za zmienku stojace zlepšenia životnej kvality a životného prostredia.

1.5 Európsky hospodársky a sociálny výbor je rovnako presvedčený o tom, že cesta, ktorú si zvolila Komisia, t. j.

vytvoriť pre životné prostredie v mestách integrovanú stratégiu silno postavenú na základoch subsidiarity a blízkosti k občanom, je správna. Platí to obzvlášť vtedy, keď sa táto stratégia presadí v rámci obnovennej Lisabonskej a Göteborskej agendy so spoločne vypracovanými a participatívnymi mechanizmami.

1.5.1 Podľa názoru výboru musí Európska únia prijať mechanizmy na podporu najlepších postupov, skoncipovaných celoštátnymi, regionálnymi alebo miestnymi orgánmi na konkrétne vytvorenie tejto stratégie pre jednotlivé oblasti.

1.5.2 Európsky hospodársky a sociálny výbor zdôrazňuje, že mestá musia v zmysle svojej konkurencieschopnosti vyvinúť moderné a účinné služby dostupné cez internet, a to najmä v oblasti zdravotníctva, sociálnych služieb a verejnej správy, na zabezpečenie pevnejšej sociálnej súdržnosti a integrácie mladistvých a seniorov. To súvisí s novým hodnotením vzťahov medzi centrom a okrajovými časťami mesta, medzi bohatšími a štruktúrne slabými mestskými oblasťami a medzi mestskou oblasťou a jej okolím.

1.6 Podľa výboru sa pre životné prostredie v mestách musí predovšetkým použiť model „sociálne zodpovedného územia“. Ide o územie, ktorého rozvoj súvisí s otázkami trvalo udržateľného rozvoja, zahŕňa hospodárske, sociálne a ekologické aspekty a zohľadňuje socioekonomické následky starnutia obyvateľstva.

1.7 Územie sa môže označiť za „sociálne zodpovedné“ vtedy, keď sa podarí dosiahnuť súčasne dostatočnú mieru blahobytu a splnenie záväzkov v rámci sociálnej zodpovednosti.

1.7.1 Okrem poučenia o právach vychádza aj výchova k povinnostiam z vedomia, ktoré sa utvára v rodine poskytovaním informácií a ktoré sa posilňuje v priebehu ďalšieho vzdelávania od predškolského veku.

1.8 Rámcový program (v súčasnosti šiesty) v oblasti výskumu, technického rozvoja a demonštračných činností ponúka prostredníctvom *predbežného plánovania technológie* možnosť zapojenia spoločenských činiteľov so zreteľom na vytvorenie spoločných rozhodovacích základov a v rámci budúceho modelu, ktorý zvyšuje význam sociálnej zodpovednosti príslušnej oblasti.

1.8.1 V 7. rámcovom programe pre výskum a rozvoj sa okrem *predbežného plánovania technológie* v spojitosti s tematickou prioritou „Zdravie“⁽¹⁾ predpokladá aj osobitné opatrenie v oblasti ľudského vývoja a starnutia pri zohľadnení vzájomného pôsobenia s faktormi ako sú životné prostredie, individuálne správanie a pohlavie.

1.8.2 Výbor poukazuje vo všeobecnosti na primárnu úlohu, ktorú všeobecne zohrávajú školy, vzdelávacie inštitúcie a vysoké školy, ktoré sa vo veľkej miere musia zasadiť za to, aby získali mladistvých a občanov pre trvalo udržateľný rozvoj.

1.8.3 Na medzinárodnej úrovni boli zaznamenané rôzne iniciatívy na určenie základných zásad a kľúčových hodnôt „sociálnej zodpovednosti podnikov“. Najdôležitejšie z týchto iniciatív sa vzťahujú na:

- Chartu základných práv Európskej únie, článok 37 o ochrane životného prostredia⁽²⁾,
- Global Compact⁽³⁾ (Globálnu dohodu) Organizácie Spojených národov,
- smernice OECD⁽⁴⁾,
- Charty podnikových hodnôt „Istituto Europeo per il Bilancio Sociale“⁽⁵⁾ (Európskeho inštitútu pre podnikovú sociálnu zodpovednosť).

1.9 Európsky hospodársky a sociálny výbor naliehavo zdôrazňuje, že opatrenia na konkrétne uplatňovanie týchto zásad a základných hodnôt je potrebné vidieť ako výhodné investície, pretože prispievajú k zhodnoteniu hospodárskych, sociálnych a zamestnaneckých aspektov mestských štruktúr a zvyšujú ich prítťaživosť a možnosti vyjadrenia.

(1) Ú. v. EÚ C 65/02/2006, bod 5.2.3 (spravodajkyňa: pani HEINISCH) a Ú. v. EÚ C 65, 2006 (spravodajcovia: pán WOLF a pán PEZZINI).

(2) Článok 37 – **Ochrana životného prostredia**: „Do postupov Únie musí byť zahrnutá vysoká úroveň ochrany životného prostredia a zlepšovanie kvality životného prostredia, ktorá musí byť zabezpečená v súlade s princípmi udržateľného rozvoja.“.

(3) „... mali by sme sa rozhodnúť spoločne zjednotiť sily trhov a autoritu všeobecne platných ideálov. Rozhodnime sa pre vytvorenie rovnováhy medzi tvorivými silami súkromného podnikania, potrebami znevýhodnených a požiadavkami budúcich generácií.“ Kofi ANNAN, generálny tajomník OSN. V iniciatíve „Global Impact“, ktorú ohlásil na Svetovom hospodárskom fóre v Davose, Švajčiarsku, v januári 1999 a oficiálne predstavil v hlavnom sídle OSN v júli 2000 vyzýva podniky, aby sa pripojili k novým univerzálnym zásadám v oblasti ľudských práv, pracovných podmienok a životného prostredia.

(4) Smernice OECD pre mnohonárodné podniky, uverejnené v júni 2000.

(5) Tento inštitút vypracoval „Chartu podnikových hodnôt“, pozri prílohu II.

1.10 Výbor sa dôrazne zasadzuje za zavedenie „Európskej ceny pre zelené mesto“. Takéto ocenenie by mohlo prispieť k optimalizácii prístupu miestnych spoločenstiev ako aj ich verejných a súkromných aktérov.

1.10.1 Výbor považuje za dôležité, že EHSV ako hlavný aktér spolu s Výborom regiónov ide príkladom a zvažuje možnosť vypísania vlastnej ceny pre občiansku spoločnosť „Eurogreen City“, ktorá by sa udeľovala každoročne, a monitorovania osvedčených postupov v oblasti trvalo udržateľného rozvoja miest v rámci SMO.

2. Dôvodová správa

2.1 Väčšina európskeho obyvateľstva žije v mestských oblastiach⁽⁶⁾, kde kvalitu života často obmedzuje vážne zhoršovanie dopravných systémov, podmienok životného prostredia, sociálnej situácie a prístupu k službám zaisťujúcim existenčné minimum: Tie sa musia vo veľkej miere obnoviť a vyžadujú si inteligentné využitie zdrojov, ako aj ekologickejšie správanie sa jednotlivcov a spoločností.

2.1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor sa už týmto problémom zaoberal a obzvlášť poukázal na to, že „z rozličných dôvodov (...) sa environmentálne problémy v mestách vyskytujú v koncentrovanej forme. Občania tieto problémy veľmi silno vnímajú, predovšetkým čo sa týka kvality ovzdušia, vysokej hladiny hluku – obzvlášť v južných členských štátoch – a zdrojov vody“.

2.1.2 Otázka integrácie environmentálnych aspektov do procesu mestského rozvoja patrí k prioritám Šiesteho akčného programu pre životné prostredie (2002–2012) Európskej únie na podporu trvalo udržateľného rozvoja v rôznych prioritných oblastiach, ku ktorému sa už výbor vyjadril v stanovisku.

2.1.3 V šiestom akčnom programe 2002–2012 sa naplánovalo vypracovanie a schválenie siedmich tematických stratégií⁽⁷⁾:

— *znečisťovanie ovzdušia,

— *morské životné prostredie,

— *trvalo udržateľné využívanie prírodných zdrojov,

(6) S viac ako 50 000 obyvateľmi.

(7) Hviezdičkou (*) označené stratégie sú už predmetom príslušných smerníc.

- predchádzanie vzniku odpadu a jeho recyklácia,
 - ochrana pôd,
 - využívanie pesticídov,
 - *životné prostredie v mestách.
- environmentálne opatrenia Spoločenstva plánované v programe LIFE+ v oblasti politiky miest,
 - opatrenia Spoločenstva týkajúce sa regionálnej a kohéznej politiky v rámci ESF, EFRR a Kohézneho fondu, okrem iniciatív Spoločenstva URBAN II, EQUAL a INTERREG,
 - opatrenia Spoločenstva v oblasti racionálneho využívania energie, úspory energie a energetickej účinnosti, v rámci programu „Inteligentná energia pre Európu“ a budúceho rámcového programu pre konkurencieschopnosť a inováciu (CIP),
 - opatrenia pre spoločný výskum a rozvoj plánované vo viacročnom rámcovom programe EÚ pre výskum, technologický rozvoj a demonštračné činnosti, najmä v nasledujúcich oblastiach: životné prostredie a verejné zdravie; doprava a energetika; informačná spoločnosť pre zlepšenie kvality života; rozvoj vedy a podpora kultúry v spoločnosti; nové materiály a nanotechnológie; navigačné systémy a výstavba satelitných systémov s GALILEO, GEO a GMES ⁽¹⁴⁾,
 - opatrenia na zachovanie mestského architektonického a kultúrneho dedičstva a mestských stavebných pamiatok, ako je to naplánované v programoch Spoločenstva MINERVA, LIFE (projekt RICAMA), Kultúra 2000, Media Plus a eContentplus,
 - opatrenia Spoločenstva pre krajiny v oblasti Stredozemného mora a Balkánu (MEDA), pre krajiny nových nezávislých štátov – NNŠ (TACIS), ktoré sa stanú predmetom budúceho nového susedského nástroja,
 - plánované opatrenia EÚ na spoluprácu Spoločenstva v oblasti rozvoja so štátmi AKP, Latinskej Ameriky (Mercociudades) a Ázie, ako aj v obchodnej politike EÚ (EU Trade Sustainability Impact Assessment SIA).

2.1.4 K týmto siedmim tematickým stratégiám už Komisia vypracovala týchto päť dokumentov: Návrh „Tematickej stratégie o znečistení ovzdušia“ ⁽⁸⁾ na ochranu ľudského zdravia a životného prostredia, prijatý 21. septembra 2005; návrh tematickej stratégie na zachovanie bezpečného, čistého a zdravého morského prostredia v Európe ⁽⁹⁾, prijatý 24. októbra 2005; návrh novej tematickej stratégie na predchádzanie vzniku odpadu a jeho recykláciu z 21. decembra 2005 ⁽¹⁰⁾; návrh novej tematickej stratégie trvalo udržateľného využívania prírodných zdrojov, predložený 21. decembra 2005 ⁽¹¹⁾ ako aj návrh týkajúci sa životného prostredia v mestách z 11. januára 2006, ktorý je predmetom predloženého stanoviska.

2.1.5 Predložené návrhy tematických stratégií a návrh, ktorý je predmetom predloženého stanoviska, sú navzájom jednoznačne poprepájané. Na oblasť životného prostredia v mestách sa sústreďujú úzko prepojené opatrenia v týchto oblastiach:

- boj proti znečisteniu ovzdušia,
- prevencia vzniku odpadov a jeho recyklácia,
- emisie skleníkových plynov z fosílnych palív, ktoré sa používajú v mestskej doprave resp. v súkromných vykurovacích a chladiacich systémoch,
- ochrana podzemnej vody a prirodzenej fauny a flóry zateleňovaných plôch v mestách,
- ochrana morského životného prostredia, (pre prístavy a pobrežné mestá).

2.1.6 Pre návrh tematickej stratégie pre životné prostredie v mestách, pre ktorý bola už v roku 2002 prijatá stratégia pre akčný plán pre mestské aglomerácie ⁽¹²⁾ sú dôležité aj opatrenia proti hluku, rovnako ako posledný predložený návrh smernice o podpore čistých vozidiel v cestnej doprave (obzvlášť aj návrhy na verejné obstarávanie) ⁽¹³⁾.

2.1.6.1 S predloženým návrhom stratégie sú rovnako úzko prepojené:

⁽⁸⁾ KOM(2005) 446, konečné znenie.
⁽⁹⁾ KOM(2005) 505, konečné znenie.
⁽¹⁰⁾ KOM(2005) 667, konečné znenie.
⁽¹¹⁾ KOM(2005) 670, konečné znenie.
⁽¹²⁾ Smernica 2002/49/ES.
⁽¹³⁾ KOM(2005) 634, konečné znenie.

2.1.7 Dôležité podnety pre vytvorenie tematickej stratégie pre životné prostredie v mestách poskytli: výsledky konzultácie, ktorú uskutočnila Komisia o predbežnej správe z roku 2004 ⁽¹⁵⁾; prvé vyhodnotenie možných stratégií v tejto oblasti; dobrovoľné iniciatívy v rámci Agendy 21; Aalborgská charta ⁽¹⁶⁾; závery Rady zo 14. októbra 2004 o význame tematiky a potreby konania na všetkých úrovniach, ako aj závery, ktoré boli vypracované počas britského predsedníctva v Bristolu ⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁴⁾ Globálny monitoring životného prostredia a bezpečnosti.
⁽¹⁵⁾ KOM(2004) 60, konečné znenie: „Smerom k Tematickej stratégii pre životné prostredie v mestách“.
⁽¹⁶⁾ www.aalborgplus10.dk.
⁽¹⁷⁾ Bristolská dohoda, december 2005, www.odpm.gov.uk cod prod. 05 EUPMI 03584. Bristolská dohoda uznala osem základných vlastností trvalo udržateľnej spoločnosti: 1. aktívna, sociálne integrovaná a bezpečná; 2. dobre spravovaná; 3. dobre prepojená; 4. s dobrou situáciou v zásobovaní; 5. ekologicky uvedomelá; 6. atraktívna; 7. s dobrou infraštruktúrou a zástavbou; 8. taká, ktorá osloví každého.

2.1.8 Komisia taktiež vypracovala pracovný dokument pripojený k oznámeniu, ktoré je predmetom predkladaného stanoviska. Ten zahŕňa hodnotenie vplyvu rôznych udalostí na použitie stratégie a hodnotenie nákladov.

2.1.9 Európsky parlament uznal vo svojej správe z 21. septembra 2005 o mestskom rozmere v súvislosti s rozšírením⁽¹⁸⁾, že mestá, mestské aglomerácie alebo mestské oblasti, v ktorých žije 78 % obyvateľstva Európskej únie, predstavujú miesta, kde sa sústreďujú obzvlášť zložité a nahromadené problémy, zároveň sa však v nich určuje budúcnosť a konsolidujú všetky formy poznatkov. Mestá preto musia potom zohrať „ústrednú úlohu pri dosahovaní revidovaných cieľov z Lisabonu a Göteborgu“. Parlament vyzval Komisiu, aby „vyvinula a navrhla modely a nástroje trvalo udržateľného rozvoja miest, ktoré by boli dostupné pre všetky mestá, mestské aglomerácie alebo oblasti“.

2.1.10 Európsky hospodársky a sociálny výbor sa domnieva, že politickí činitelia musia mať v súlade so sociálnymi partnermi a občianskou spoločnosťou vo všeobecnosti za cieľ vytvoriť prostredníctvom opatrení na podporu vzdelávania mestské prostredie s vysokou spoločenskou produktivitou.

2.2 Návrh Komisie

2.2.1 Podľa návrhu Komisie si „rôznorodosť v oblasti histórie, geografie, podnebia, administratívnych a právnych pomerov vyžaduje lokálne vyvinuté, na mieru šité riešenia problémov životného prostredia v mestách. Uplatňovanie zásady subsidiarity, podľa ktorej by sa opatrenia mali podniknúť na úrovni, na ktorej to bude najúčinné, implikuje aj potrebu konať na miestnej úrovni“. „Vzhľadom na rôznorodosť mestských oblastí a existujúcich celoštátnych, regionálnych a miestnych záväzkov a problémov spojených s vytvorením spoločných noriem pre všetky otázky životného prostredia v mestách však bolo rozhodnuté, že riešenie danej problematiky pomocou prijatia legislatívy by pre dosiahnutie cieľov tejto stratégie nebolo tou najlepšou cestou“, čo je názor, ktorý zdieľala väčšina členských štátov a miestnych orgánov.

2.2.2 Navrhovaná tematická stratégia má obsahovať tieto jednotlivé body:

- usmernenia pre integrovanú politiku životného prostredia,
- usmernenia pre plány trvalo udržateľnej mestskej dopravy, aj pomocou technických usmernení o hlavných aspektoch plánov dopravy a príkladov osvedčených postupov, ktorú Komisia uverejní pravdepodobne v roku 2006,

⁽¹⁸⁾ EP(2005)0272 z 21. septembra 2005.

- opatrenia Spoločenstva na podporu vzájomnej výmeny osvedčených postupov medzi krajinami EÚ,
- internetový portál Komisie pre miestne orgány, aby sa uľahčil prístup ku všetkým dokumentom relevantným pre miestne orgány, ktoré sú v súčasnosti sprístupnené na rôznych internetových stránkach Komisie, čo je v súlade s akčným plánom na zlepšenie komunikácie v rámci Európy,
- školenia na získanie špecifických kompetencií, ktoré sú potrebné pre integrovaný prístup aj prostredníctvom výmenných programov pre úradníkov miestnej správy a iniciatív v rámci Európskeho sociálneho fondu⁽¹⁹⁾ na zvýšenie efektívnosti verejnej správy na regionálnej a miestnej úrovni,
- využitie iných oblastí politiky Spoločenstva: kohéznej politiky⁽²⁰⁾ a politiky výskumu⁽²¹⁾.

2.2.3 Návrh Komisie sa na základe svojho prierezového charakteru čítať spolu s ostatnými navrhnutými tematickými stratégiami, ktoré sa týkajú najmä znečisťovania ovzdušia, aglomeračných odpadov a ochrany pobrežných miest pred znečistením mora, ako aj ochrany pôdy.

2.2.4 Bolo by veľmi zmysluplné, keby Komisia mohla zostaviť konsolidovaný text týkajúci sa právnych predpisov o trvalo udržateľnom rozvoji miest a mestských oblastí, so zreteľom na rôzne programy Spoločenstva, ktoré sa týkajú mestskej oblasti, a nakoniec aj so zreteľom na strategické usmernenia v rôznych oblastiach, ktoré sa vzťahujú na mestský rozvoj.

2.3 Pripomienky

2.3.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor víta oznámenie Komisie, pretože sa zaoberá tematikou, ktorá má veľký význam pre európskych občanov, pre kvalitu života v mestách a v mestských oblastiach ako aj pre základnú úlohu miest ako motorov blahobytu a hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho rozvoja.

2.3.2 Predpoklady pre tieto strategické politiky by sa mali na základe Bristolskej dohody⁽²²⁾ uzavretej v decembri 2005 presnejšie preskúmať. Podľa tejto dohody závisí vytvorenie trvalo udržateľných spoločenských vzťahov v Európe od:

- hospodárskeho rastu, bez ktorého nejstuje žiadny priestor pre investície na vytvorenie a udržanie trvalo udržateľných spoločenských vzťahov,

⁽¹⁹⁾ Prostredníctvom Európskeho sociálneho fondu (KOM(2004) 493) je možné podporovať aj vzdelávacie opatrenia pre verejnú správu na rôznych úrovniach. Dôležitý je aj nový program LIFE+.

⁽²⁰⁾ KOM(2004) 494 a 495.

⁽²¹⁾ KOM(2005) 1.

⁽²²⁾ Pozri poznámku pod čiarou 18.

- kapacít pre integrovaný prístup, ktorý zabezpečí rovnováhu medzi trvalo udržateľným rozvojom a hospodárskymi, sociálnymi a ekologickými výzvami ako aj medzi požiadavkami sociálnej integrácie a spravodlivosti,
 - silnej kultúrnej identity, aby sa mestá zmenili na medzinárodné centrá dokonalosti v zmysle Lisabonskej agendy,
 - schopnosti prekonať problém sociálnej izolácie,
 - uznania, že trvalo udržateľné spoločenstvá môžu existovať na rôznych miestnych, mestských a regionálnych úrovniach.
- 2.3.3 Európsky hospodársky a sociálny výbor sa domnieva, že podľa zásady Spoločenstva „viac kvality namiesto kvantity v zákonodarstve“ by mali stáť v popredí nasledujúce aspekty:
- mechanizmy otvorenej koordinácie na dobrovoľnej báze, ktorá spája nový prístup integrovanej mestskej politiky s obsahom smerníc EÚ pre oblasť životného prostredia (voda, ovzdušie, hluk, odpad, emisie v ovzduší, zmeny podnebia, príroda a rozmanitosť druhov) ako aj ostatných tematických stratégií Šiesteho akčného programu (2002–2012),
 - systémy predbežného plánovania v oblasti rozvoja mestského prostredia, na ktorých sa zúčastnia všetky príslušné hospodárske a sociálne zúčastnené strany, zúčastníci a skupiny konečných spotrebiteľov, aj tých najslabších a najviac znevýhodnených skupín. Tieto systémy by mohli tvoriť základ pre nezávislé uznesenie politických činiteľov na miestnej úrovni a výsledky predbežného plánovania by mohli slúžiť na stanovenie spoločných ukazovateľov na monitorovanie a benchmarking na európskej úrovni,
 - zintenzívnenie spolupráce rôznych pracovísk komunálnej správy na rôznych (miestnych, regionálnych a národných) vládnych a administratívnych úrovniach, aj v otázkach ochrany a bezpečnosti občanov a hospodárskej činnosti so zreteľom na zločiny a drobnú kriminalitu v mestách,
 - konkrétne opatrenia na odstránenie problémov súvisiacich so starnutím mestského obyvateľstva, aj prostredníctvom výmeny skúseností získaných v rôznych európskych mestách,
 - podpora Spoločenstva pre opatrenia na vytvorenie kapacít miestnej správy a zastúpených miestnych hospodárskych, sociálnych a občiansko-spoločenských organizácií,
 - podpora Spoločenstva pre technické vzdelanie, výmenu osvedčených postupov a výmenu úradníkov a znalcov miestnych správ rôznych členských štátov,
 - vytvorenie partnerstiev verejnej a súkromnej sféry, obzvlášť pri správe integrovaných programov hospodárskeho rozvoja a na podporu hospodárskej činnosti zameranej na životné prostredie, pri trvalo udržateľnom mestskom plánovaní a ozdravovaní oblastí s komplikovanými štruktúrnymi problémami alebo prevedených plôch, ako aj pri socioekonomickom trvalo udržateľnom obnovovaní malých a stredných miest a veľkomestských štvrtí s vážnymi štruktúrnymi problémami ⁽²³⁾,
 - koordinácia a súlad medzi oddeleniami Komisie, ktoré majú v kompetencii opatrenia a programy vzťahujúce sa na rôzne hospodárske, sociálne a ekologické aspekty mestského rozvoja. Pre externé kontaktné osoby by sa mal zriadiť jeden presne definovaný a dobre rozpoznateľný kontaktný bod,
 - podpora Spoločenstva pre realizačné štúdie na získanie jednoznačnej a objektívnej predstavy o nákladoch na prípravu, prijatie, realizáciu, certifikáciu, kontrolu a monitoring, hodnotenie kvality a kontrolu integrovaných plánov environmentálneho riadenia (EMP), plánov pre trvalo udržateľnú mestskú dopravu a systémov environmentálneho riadenia (EMS) ⁽²⁴⁾ pre rôzne typy a vlastnosti miest a mestských oblastí,
 - posilnenie podpory Spoločenstva pre konkrétne rozvojové projekty a európske a mimoeurópske mestské siete, ako napr. „European Urban Knowledge Network“, Eurocities, Mercocidades, Civitas-Mobilis, Urbact,
 - rozvoj technologických možností informačnej spoločnosti, elektronických správnych služieb, e-learning a telepráce na zlepšenie kvality životného prostredia v mestách,
 - koncepcia učebných plánov pre školy a vzdelávacie zariadenia na rôznych úrovniach s cieľom zvyšovať zodpovednosť občanov v otázkach životného prostredia a zaškolenia zamestnancov orientovaných na vedomosti,
 - systémy hodnotenia vplyvov, prostredníctvom ktorých sa budú môcť jednotne preskúmať dosiahnuté pokroky európskych miest z ekonomického, sociálneho, kultúrneho a technologického hľadiska. Je preto zmysluplné predpokladať podľa vzoru „EU Draft Handbook for Sustainability Impact Assessment“ spoločné predpisy na hodnotenie vplyvov.
- ⁽²³⁾ Európska investičná banka (EIB) poskytuje v tejto oblasti značnú podporu.
- ⁽²⁴⁾ Pozri prílohu F pracovného dokumentu oddelení Komisie SEC (2006) 16.

2.3.4 Európsky hospodársky a sociálny výbor prisudzuje podstatný význam procesu, ktorý môže viesť k vzniku oblasti alebo mesta označených ako „**sociálne zodpovedné územie**“⁽²⁵⁾. Toto sa uskutoční, ak budú oblasti alebo mestá môcť zohľadniť nasledujúce aspekty:

- sociálne a ekologické úvahy pri hospodárskych rozhodnutiach;
- modely hodnôt, ktoré sa doplnia participatívnymi postupmi rozhodovania so zreteľom na oživenie konkurencieschopnosti, a to aj prostredníctvom iniciatívy Spoločenstva JESSICA⁽²⁶⁾,
- osvedčené postupy a trvalý dialóg medzi záujemcami v zmysle zvýšenej inovácie a konkurencieschopnosti,
- „primeraný“ blahobyt spojený s ekologickou a zdravotnou zodpovednosťou,
- skutočná, na účasti založená vízia politiky týkajúcej sa trvalo udržateľného rozvoja miest.

2.3.4.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor je presvedčený, že sociálny a kultúrny rozvoj mestského prostredia – aj so zreteľom na demografický rozvoj a migračné toky – má veľký význam.

2.3.4.2 Európsky hospodársky a sociálny výbor takisto zastáva názor, že účinná stratégia trvalo udržateľného rozvoja miest musí stavať na riešení finančnej, sociálnej a kultúrnej chudoby a materiálneho úpadku, osobnom zvládnutí stresu a boji proti sociálnej izolácii a vylúčeniu znevýhodnených skupín mestského obyvateľstva so zreteľom na účinnejšiu sociálnu integráciu rôznych etnických a kultúrnych skupín.

2.3.5 Proces musí prejsť týmito presne definovanými stupňami:

- rozpoznanie spoločnej hodnoty územných spoločenstiev,
- zistenie zdrojov a potrieb,
- stanovenie cieľov na zlepšenie kvality a harmonizovaných indikátorov hodnotenia,
- koncepcia akčného plánu a výber prostriedkov,
- riadenie a kontrola projektov v oblasti „sociálne zodpovedného územia“ podľa prístupu zdola nahor,
- rozsiahle opatrenia na zvyšovanie povedomia a neustále vzdelávanie v zmysle rozvoja „kultúry územia“.

⁽²⁵⁾ Pozri aj: Prehodnotenie stratégie EÚ pre trvalo udržateľný rozvoj – nová stratégia. Dokument Rady 10117/06 z 9.6.2006, body 29 a 30.

⁽²⁶⁾ Iniciatíva JESSICA (Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas – spoločná podpora trvalo udržateľných investícií v mestských oblastiach) má za cieľ nájsť prostredníctvom kombinácie dotácií a pôžičiek riešenia na financovanie projektov obnovy a rozvoja miest, vrátane sociálnej výstavby.

2.3.5.1 Niektoré možnosti už miestne úrady identifikovali, ako napríklad:

- zavedenie elektrických minibusov v centrách miest ako alternatíva k používaniu osobných motorových vozidiel (Salzburg),
- zavedenie autobusov, ktoré jazdia na biopalivá (Bologna),
- používanie elektrických bicyklov⁽²⁷⁾, ktoré sú vo všeobecnosti významné obzvlášť pre staršie osoby a pre obyvateľov miest s vyvýšenou topografiou (Ferrara, Miláno),
- prevádzkovanie mestskej železnice a električiek na prepojenie mestských centier s letiskami a uzlami kombinovanej dopravy,
- vytvorenie miestnych plánov reštrukturalizácie na podporu obnovy miest a na zachovanie architektonických pamiatok a znakov v oblasti životného prostredia podľa modelu vzorového plánu mestskej správy z Versailles⁽²⁸⁾.

2.3.5.2 Európsky hospodársky a sociálny výbor podporuje návrh Komisie požadovať používanie čistejších vozidiel a nezdaňovať osobné automobily podľa objemu valca, ale podľa emisií CO₂.

2.3.6 Tieto témy by mali byť podľa výboru predmetom opatrení na zvýšenie senzibilizácie na všetkých úrovniach. Tieto opatrenia by mali byť zamerané obzvlášť na komunálnu úroveň, aby sa občania a podniky – aj v rámci projektu *Foresight* – angažovali a zodpovedne zaoberali všetkým, čo v posledných rokoch v otázke trvalo udržateľného rozvoja a podnikovej sociálnej zodpovednosti vypracovali medzinárodné organizácie ako Európska komisia, OSN a OECD ako aj „*Istituto Europeo per il bilancio sociale*“ (Európsky inštitút podnikovej sociálnej zodpovednosti).

2.3.6.1 Tieto postupy, ktoré treba prijať, budú zamerané na výskum a inováciu, na opatrenia na podporu obnovy investičného majetku, na vzdelanie a šírenie systémov environmentálneho riadenia a monitoringu životného prostredia.

2.3.6.2 Okrem informačnej politiky a vytvorenia všeobecného vedomia zodpovednosti sú na to najvhodnejšie nasledujúce nástroje: ISO 14001; EMAS⁽²⁹⁾; normy emisií skleníkových plynov⁽³⁰⁾; daňové a finančné stimuly na dosiahnutie cieľov; zjednodušenie postupov; zbavenie povinností uložených v oblasti ochrany životného prostredia pre aktérov s príslušným osvedčením.

⁽²⁷⁾ Vybavené elektrickým motorom.

⁽²⁸⁾ Študijná skupina, ktorej predsedal pán MENDOZA CASTRO sa mohla zaoberať koncepciou a vytváraním miestneho plánu rozvoja Versailles, ktorý bol prijatý mestskou radou v roku 2003 v rámci uplatňovania Agendy 21 (pozri prílohu 3) priamo na mieste, a to na pozvanie člena výboru pána BUFFETAUTA, ktorý je zástupcom primátora Versailles.

⁽²⁹⁾ EMAS, nariadenie č. 1836/93, zmenené a doplnené nariadením č. 761/2001.

⁽³⁰⁾ ISO 14064, nová norma pre emisie skleníkových plynov, ako aj smernica 2003/87.

2.3.6.3 Európsky hospodársky a sociálny výbor by privítal zavedenie „Európskej ceny pre zelené mesto“. Takéto ceny by mohli podporovať optimalizáciu prístupu miestnych spoločností a ich verejných a súkromných aktérov so zreteľom na rozvoj integrovaného prístupu a príslušných koherentných spôsobov správania.

2.3.6.4 Výbor považuje za dôležité, že EHSV ako hlavný aktér spolu s Výborom regiónov ide príkladom a zvažuje možnosť vypísať vlastnú cenu pre občiansku spoločnosť „Euro-green City“, ktorá by sa udeľovala každoročne, prispievať k monitorovaniu skúseností získaných v rámci Európskeho monitorovacieho strediska pre územné plánovanie ORATE/ESPON⁽³¹⁾, identifikovať prekážky a monitorovať osvedčené postupy v oblasti trvalo udržateľného rozvoja miest v rámci SMO.

2.3.7 Podľa výboru je v rámci účinnej stratégie pre mestský rozvoj v prvom rade dôležité vytvoriť vhodné riadiace systémy, aby sme potom dospeli k integrovanému riadeniu komplexných situácií, ktoré sa vyznačujú spoločným výskytom nasledujúcich prvkov:

- rozmanitosť územných intervenčných a rozhodovacích úrovní,
- mnohorakosť rozhodovacích centier s rôznymi podmienkami a stanovenými prioritami,
- rôzne časové možnosti s krátkodobými, strednodobými a dlhodobými cieľmi.

2.3.8 Výbor sa domnieva, že zlepšenia integrovaného prístupu k správe „sociálne zodpovedných území“ musia zohľadňovať nasledujúce aspekty:

- zlepšenia konzultačného procesu Komisie,

- spoluúčasť všetkých zainteresovaných strán v rámci socioekonomického a ekologického trvalo udržateľného rozvoja miest na vypracovaní akčných návrhov,
- konštantný a štruktúrovaný dialóg s občianskou spoločnosťou na transparentné informovanie o environmentálnych rizikách, možnosti výberu čistejších technológií a o nutnom zvyšovaní prítlačivosti miest,
- spoločná vízia pre strednodobý rozvoj prostredníctvom predbežného plánovania založeného na účasti, do ktorého sa zapoja verejné a súkromné rozhodovacie centrá,
- návrat k postupom pre hodnotenie vplyvov na základe predbežne stanovených kritérií a postupov na úrovni Spoločenstva, ktoré zodpovedajú integrovanému územnému prístupu,
- vyhodnotenie osvedčených postupov, obzvlášť v oblastiach sociálnej integrácie, bezpečnosti a civilného spolunažívania,
- lepšie zohľadnenie ochrany životného prostredia v rámci školského vyučovania a rozšírenie vzdelávania dospelých a seniorov,
- spoločné úsilie na rozvoj systému finančného inžinierstva, ktoré – okrem iného vďaka spoločným iniciatívam JEREMIE a JESSICA – môže podporovať rast a zamestnanosť a zosilniť sociálnu integráciu v mestách, a síce pomocou štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu, EIB, EIF a s podporou partnerstiev verejného a súkromného sektora (VSP),
- opatrenia na podporu a systémy na certifikáciu dobrovoľnej činnosti verejných a súkromných činiteľov na vytvorenie trvalo udržateľného a konkurencieschopného mestského prostredia.

V Bruseli 13. septembra 2006

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Anne-Marie SIGMUND

⁽³¹⁾ ORATE (Observatoire en réseau de l'aménagement du territoire européen), po anglicky EPSON (European Spatial Planning Observation Network).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Perspektívy poľnohospodárstva v osobitne znevýhodnených prírodných oblastiach (horské oblasti, ostrovy a najvzdialenejšie oblasti)“

(2006/C 318/16)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 19. januára 2005 rozhodol vypracovať podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku stanovisko z vlastnej „Perspektívy poľnohospodárstva v osobitne znevýhodnených prírodných oblastiach (horské oblasti, ostrovy a najvzdialenejšie oblasti)“

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie, poverená prípravou prác výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 11. júla 2006. Pomocnými spravodajcami boli pán Bros a pán Caball i Subirana.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429. plenárnom zasadnutí 13. a 14. septembra 2006 (schôdza z 13. septembra 2006) 173 hlasmi za, 6 hlasmi proti, pričom 16 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závety a odporúčania

1.1 EHSV sa domnieva, že existencia osobitne znevýhodnených prírodných oblastí (horské regióny, najvzdialenejšie regióny a najmä ostrovné regióny) by mala byť všeobecne a politicky uznaná, aby sa mohlo pristúpiť k vypracovaniu špecifických politík, ktoré zohľadnia potreby týchto regiónov.

1.2 Zatiaľ čo regióny alebo členské štáty a Európska komisia rokujú o programoch rozvoja vidieka a regionálnych programoch zameraných na konkurencieschopnosť, Európsky hospodársky a sociálny výbor by rád poukázal na význam a potreby poľnohospodárstva v osobitne znevýhodnených prírodných oblastiach (horské oblasti, ostrovy a najvzdialenejšie oblasti).

1.3 Zaznamenávajúc tieto znevýhodnenia, výbor žiada Európsku komisiu, aby navrhla skutočné osobitné politiky podpory týchto oblastí, aby koordinovala jednotlivé politiky, ktoré sa na ne vzťahujú a rozvíjala súčinnosť medzi súčasnými opatreniami.

1.4 Zatiaľ čo druhý pilier SPP, t.j. rozvoj vidieka, je považovaný za kľúčovú, a teda prioritnú politiku, je treba konštatovať, že táto politika bola jednou z hlavných premenných pri úpravách, ktorá umožnili dospieť k dohode o finančnom výhľade. Zaznamenajúc toto zníženie rozpočtových prostriedkov, výbor žiada Komisiu a Radu, aby prostriedky určené na rozvoj vidieka sústredili prednostne do najzraniteľnejších oblastí, ktoré tieto financie potrebujú najviac, t.j. do trvalo znevýhodnených prírodných oblastí.

1.5 Výbor žiada Komisiu a členské štáty, aby pri vypracúvaní programov rozvoja vidieka a regionálnych programov v rámci štrukturálnych fondov dohliadali na komplementaritu a súlad programov zameraných na znevýhodnené prírodné oblasti.

1.6 EHSV navrhuje, aby sa podobne ako pri súčasných programoch zameraných na podporu horských regiónov (napr.

program EUROMONTANA) podporil rozvoj iniciatív na spoluprácu v ostrovných a najvzdialenejších regiónoch, ktoré by sa venovali hlavne otázkam poľnohospodárskej politiky a získali by aktívnu podporu zo strany občianskej spoločnosti.

1.7 Vzhľadom na zložité podmienky poľnohospodárstva a jeho význam v týchto regiónoch sa EHSV domnieva, že je potrebné vytvoriť európske monitorovacie stredisko pre tieto oblasti (horské, ostrovné a najodľahlejšie regióny). Ide o to, aby sa rozvinulo európske vnímanie poľnohospodárstva v týchto oblastiach, ktoré bude slúžiť ako východiskový bod pre monitorovanie, analýzu a šírenie informácií o celkovej situácii poľnohospodárstva v týchto zónach a súčasne aj ako príležitosť na výmenu názorov, úvahy a dialóg medzi jednotlivými správnyimi orgánmi, občianskou spoločnosťou a európskymi organizáciami, v rámci ktorej by sa mohli prezentovať európske iniciatívy v oblasti ochrany a rozvoja poľnohospodárstva v týchto regiónoch.

1.8 EHSV však poukazuje na skutočnosť, že okrem horských, ostrovných a najvzdialenejších oblastí, o ktorých sa hovorí v tomto stanovisku, existuje aj mnoho ďalších poľnohospodársky znevýhodnených oblastí, ktoré sa musia vyrovnávať s podobným znevýhodnením pri poľnohospodárskej činnosti, súvisiacim s polohou hospodárstiev, výrobnými nákladmi a klimatickými pomermi. Platí to najmä o „ostatných znevýhodnených oblastiach“ ako aj o „oblastiach s osobitným znevýhodnením“. EHSV sa týmito oblasťami bude zaoberať v jednom zo svojich ďalších stanovísk.

1.9 Objektívne znevýhodnenie pri poľnohospodárskej činnosti by malo byť v popredí aj pri vymedzení ostatných znevýhodnených oblastí. Do úvahy by sa však v dostatočnej miere mali vziať aj regionálne špecifiká.

2. Zdôvodnenie

2.1 Pozadie stanoviska:

- Stanovisko EHSV na tému „Budúcnosť horských oblastí v Európskej únii“⁽¹⁾,
- Stanoviská EHSV týkajúce sa rozvoja vidieka⁽²⁾,
- Uznesenie Európskeho parlamentu zo 6. septembra 2001 „25 rokov uplatňovania právnych predpisov Spoločenstva na podporu horského poľnohospodárstva“⁽³⁾,
- Stanovisko EHSV týkajúce sa najodľahlejších regiónov⁽⁴⁾,
- Stanovisko EHSV týkajúce sa stratégie pre okrajové regióny⁽⁵⁾,
- Stanovisko EHSV týkajúce sa problémov v poľnohospodárstve v najvzdialenejších regiónoch a na ostrovoch v Európskej únii⁽⁶⁾.

3. Spoločné otázky: trvalo znevýhodnené prírodné oblasti

3.1 Nariadenia týkajúce sa rozvoja vidieka a regionálnych politík sú už prijaté. Rozdelenie finančných prostriedkov bolo problematické vzhľadom na zníženie prostriedkov vyčlenených na tieto politiky. Na základe dohody o finančnom výhlade na roky 2007-2013 budú znížené čiastky vyčlenené na rozvoj vidieka v starých členských štátoch a vo väčšej miere rozptýlené prostriedky na regionálnu politiku.

3.2 Po dlhých rokoch boli niektoré znevýhodnené horské a najvzdialenejšie prírodné oblasti zohľadnené v rámci spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP) a regionálnej politiky, ale ostrovným regiónom táto výhoda udelená nebola.

3.2.1 Horské oblasti sa v európskom kontexte javia ako významné. Pokrývajú tretinu územia a žije v nich približne 18 % obyvateľstva 25 členských štátov Európskej únie. Po prístupí Rumunska a Bulharska sa územie Európskej únie rozšíri o rozsiahle horské oblasti. Európske horské oblasti sa od seba navzájom výrazne líšia fyzickými črtami ako sú topografia a podnebie a tiež socio-hospodárskymi črtami ako sú demografia, prístupnosť a spojenie so susednými oblasťami. Líšia sa aj podľa využitia pôdy, úlohy poľnohospodárstva, sociálnej súdržnosti a, čo je ešte významnejšie, podľa stupňa ich hospodárskeho rozvoja.

3.2.2 EUROSTAT používa na určenie ostrovných regiónov päť kritérií: rozloha regiónu musí byť prinajmenšom 1 km², jeho vzdialenosť od pevniny musí byť najmenej 1 km, na danom území musí mať trvalý pobyt minimálne 50 obyvateľov, dotknuté územie nesmie byť prepojené s pevninou žiadnou trvalou štruktúrou a v tejto oblasti by sa nemalo nachádzať žiadne z hlavných miest EÚ.

(1) Ú. v. EÚ C 302, 14.3.2003, spravodajca: pán Jean-Paul Bastian.

(2) Ú. v. EÚ C 302, 7.12.2004 a CESE 251/2005, Ú. v. EÚ C 234, 22.9.2005, spravodajca: pán Gilbert Bros.

(3) INI2000/2222, Ú. v. ES C 72, 21.3.2001.

(4) Ú. v. EÚ C 221, 17.9.2002, spravodajca pán Philippe Levaux.

(5) Ú. v. EÚ C 24, 31.1.2006, spravodajkyňa: pani Margarita López Almenáriz.

(6) Ú. v. ES C 30, 30.01.1997, spravodajca: pán Leopoldo Quevedo Rojo.

3.2.3 Ostrovy, na ktorých sa nachádza niektoré z hlavných miest EÚ, sú z definície EUROSTATu vylúčené. Vzhľadom na túto skutočnosť boli pred posledným rozšírením z tejto definície vylúčené Spojené kráľovstvo a Írsko. Na druhej strane sú však od mája 2004 súčasťou EÚ dva pomerne malé ostrovy – Cyprus a Malta. EHSV preto navrhuje, aby sa kritériá vyššie uvedenej definície prehodnotili, a to takým spôsobom, aby sa mohla vzťahovať aj na tieto dva členské štáty. Tento argument už EÚ uznala vo svojom návrhu o nových štrukturálnych fondoch a o kohéznom fonde, ako aj v Zmluve o Ústave pre Európu, ktorý obsahuje odkaz na túto problematiku.

3.2.4 Najvzdialenejšie regióny, t.j. francúzske zámorské departementy, Azory, Madeira a Kanárske ostrovy sú plno-právnou súčasťou EÚ, avšak vyznačujú sa osobitnou situáciou. Ide o regióny, ktorých navzájom príbuzné podmienky sa vyznačujú kombináciou zemepisných, fyzikálnych a historických faktorov, ktoré do značnej miery určujú ich hospodársky a sociálny rozvoj.

3.2.5 Ďalšie osobitné oblasti menšieho rozsahu, ako prímestské oblasti⁽⁷⁾, vlhké oblasti, poldery (nížiny, ktoré vznikli vysušením mora) atď. môžu byť vystavené znevýhodneniam iného druhu, ktorým by sa mala venovať zvláštna pozornosť v širšom a decentralizovanejšom rámci uplatňovania európskych politík. Výbor by sa mohol týmito otázkami zaoberať v niektorom zo svojich ďalších stanovísk.

3.3 Tieto oblasti sú poznačené trvalými prírodnými znevýhodneniami ako je izolácia, z ktorej vyplývajú zvýšené náklady na zabezpečenie odbytu výrobkov, zásobovanie a služby ako aj sťažený prístup na trhy. Ďalším dôsledkom izolácie sú zvýšené náklady na infraštruktúru, dopravu a energiu.

3.4 Preto je obzvlášť dôležité, aby sa v týchto znevýhodnených oblastiach rozvíjala poľnohospodárska činnosť, ktorá podporí hospodársky rozvoj, spoločenský život, kultúrne dedičstvo (vysoké percento obyvateľov týchto oblastí je poľnohospodársky činné) ako aj územnú rovnováhu a životné prostredie.

3.5 SPP nedávno prešla mnohými zásadnými zmenami, ktoré nevyhnutne ovplyvnia trvalo udržateľný rozvoj európskych regiónov a najmä osobitne znevýhodnených prírodných oblastí, hlavne v dôsledku oslabenia druhého piliera podpory starých členských štátov. Tieto zmeny súvisia s dvoma tendenciami: na jednej strane ide o reakciu Európy na rokovania WTO (Svetová obchodná organizácia) a snahu o dosiahnutie konkurencieschopnosti na medzinárodných trhoch a na druhej strane o nesplnené želanie posilniť opatrenia na podporu životného prostredia, dobrých životných podmienok zvierat a vidieka.

(7) Ú. v. EÚ C 74, 23.3.2005.

3.6 Teoretickým cieľom reformy SPP z roku 2003 bolo zvýšiť konkurencieschopnosť a prispôbiť poľnohospodársku výrobu potrebám trhu. Vplyv trhových síl sám o sebe by však viedol k zániku poľnohospodárstva v znevýhodnených oblastiach. Je preto potrebné rozvíjať proaktívnu politiku na udržanie poľnohospodárskej činnosti v týchto problematických oblastiach.

3.7 Dosah reformy „prvého piliera“ prijatej 29. septembra 2003, ktorá zahŕňala oddelené platby, podmienenosť a moduláciu, je ťažko predvídateľný, pretože jednotlivé štáty a regióny pri prijímaní strategických rozhodnutí postupovali odlišne. Javí sa však, že táto reforma obnáša riziko zrušenia a/alebo presunu výroby (vzhľadom na to, že nárok na získanie priamej pomoci nie je podmienený výrobou) napríklad v oblasti živočíšnej výroby a výkrmu zvierat.

3.8 Zatiaľ čo Komisia rokuje s európskymi regiónmi a členskými štátmi o programoch rozvoja vidieka a regionálnej politiky, je nevyhnutné, aby sa trvalo znevýhodneným prírodným regiónom venovala mimoriadna pozornosť, s cieľom zabezpečiť územnú súdržnosť, ktorá je potrebná pre úspech Lisabonskej stratégie. Zameriavanie verejných politík len na stratégiu konkurencieschopnosti by v tomto zmysle bolo v protiklade so sledovanými cieľmi. Zdá sa však, že niektoré štáty Únie sa chcú uberať týmto smerom.

3.9 Poľnohospodárstvo musí zostať hospodárskou činnosťou založenou na vôli poľnohospodárov podnikáť. Neznamená to, že zo znevýhodnených oblastí by sa mali vytvárať „skanzeny“, v ktorých by sa zachovávali zastaralé poľnohospodárske postupy, ani prírodné rezervácie zamerané hlavne alebo výlučne na ochranu životného prostredia. Poľnohospodársky sektor sa doteraz dokázal vyvíjať a modernizovať takým spôsobom, aby spĺňal očakávania spotrebiteľov a občanov. Táto dynamika musí pokračovať, aby sa dali čo najefektívnejšie využiť inovačné a podnikateľské schopnosti poľnohospodárov. Poľnohospodárstvo v znevýhodnených oblastiach musí napredovať v tomto smere a dospieť k vytvoreniu agropotravinárskeho sektoru na základe miestnej produkcie, aby sa mohla zabezpečiť hospodárska životaschopnosť týchto oblastí. K dosiahnutiu tohto cieľa by mala prispieť obzvlášť štátna pomoc určená pre regióny.

4. Horské regióny

4.1 **Úvod:** osobitosti horského poľnohospodárstva a problematika rozvoja vidieka

4.1.1 **Horské poľnohospodárstvo** v Európe sa vyznačuje viacerými špecifickými črtami. Hoci sa európske horské oblasti od seba navzájom odlišujú z environmentálneho hľadiska, z hľadiska pôdy, podnebia, ako aj z hospodárskeho a sociálneho hľadiska, zdieľajú podobné obmedzenia (znevýhodnenia) týkajúce sa poľnohospodárskej činnosti, ktoré spôsobujú svahy,

členitý terén a všeobecne nepriaznivé klimatické podmienky. Tieto obmedzenia zužujú možnosti produkcie na pasienky a živočíšnu výrobu. V dôsledku uvedených faktorov sa tento druh poľnohospodárstva ťažšie prispôbuje podmienkam konkurencie a zvyšujú sa jeho náklady, ktoré mu bránia vo výrobe konkurencieschopných lacných produktov. Na druhej strane však z neho vyplývajú mnohé výhody pre trvalo udržateľný rozvoj horských území.

4.1.2 Výzvy týkajúce sa rozvoja vidieka v horských oblastiach súvisia hlavne s nedostatkom využiteľnej pôdy, s konkurenciou iných činností ako napr. lesné hospodárstvo a mestský rozvoj, s opúšťaním poľnohospodársky využívaných pozemkov, s pustnutím krajiny, s rozvojom cestovného ruchu, s prístupnosťou (alebo izoláciou) horských oblastí, so službami všeobecného záujmu, s vodohospodárstvom, so spravovaním prírodných zdrojov a hlavne so zachovaním biodiverzity. Týkajú sa tiež bezpečnosti majetku a osôb, vzhľadom na skutočnosť, že poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo zohrávajú pozitívnu úlohu v boji proti prírodným nebezpečenstvám ako sú zosuvy pôdy, záplavy, lavíny a požiare.

4.2 Potreba jednotnej definície v Európskej únii

V stanovisku EHSV na tému „Budúcnosť horských oblastí v Európskej únii“⁽⁸⁾ sa uvádza:

Existujú tu výrazné rozdiely v klasifikácii horských oblastí jednotlivými členskými štátmi. V snahe o zachovanie určitej miery subsidiarity pri konečnom určení dotknutých oblastí by bolo vhodné harmonizovať ponímanie reality európskych hôr, pričom by sa mala prispôbiť súčasná definícia Spoločenstva a určiť rozsah pre všetky tri kritériá (svahovitosť, nadmorská výška, klimatické podmienky).

4.2.1 Správa Európskeho dvora audítorov a štúdia zadaná Európskou komisiou nazvaná „Zones de montagne en Europe: analyse des régions de montagne dans les États membres actuels, les nouveaux États membres et d'autres pays européens“ (Horské oblasti v Európe: analýza horských regiónov v súčasných a nových členských štátoch a ďalších európskych krajinách [neoficiálny preklad]), ktorá bola publikovaná v januári 2004 na internetovej stránke http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docgener/studies/study_fr.htm poskytujú Komisii prostriedky na dosiahnutie harmonizovanej definície horských oblastí.

4.3 Európska únia musí mať osobitnú politiku na podporu horských oblastí

4.3.1 Horské poľnohospodárstvo má nenahraditeľný vplyv na životné prostredie a krajinu. Poľnohospodárska činnosť predstavuje prínos pre miestne hospodárstvo, životné prostredie a celú spoločnosť.

⁽⁸⁾ Pozri poznámku pod čiarou č.1.

Ide o jej „pozitívny vonkajší vplyv“ resp. „multifunkčný“ charakter. Poľnohospodárstvo predstavuje účinný spôsob preporenia územného plánovania, spravovania prírodných zdrojov a je kľúčovým prvkom pri tvorbe krajiny. Tieto aspekty majú osobitný význam pre horské prostredie vzhľadom na jeho rozsiahle vodné zdroje, biodiverzitu, ktorá je preň charakteristická a turistickú atraktivnosť takmer všetkých horských regiónov. Horské poľnohospodárstvo prispieva k zachovaniu určitých rastlinných a živočíšnych druhov, či už ich priamym využívaním (plemená dobytky a oviec vyvážené do celého sveta vďaka ich odolnosti alebo špecifické rastlinné druhy ako napr. kvety určené na výrobu parfumov alebo niektoré obilniny, ktoré si spotrebiteľia znovu obľúbili) alebo vďaka účinku poľnohospodárskej činnosti (údržba pasienkov atď.). Horské poľnohospodárstvo prispieva zároveň aj k rôznorodosti poľnohospodárskych a potravinových výrobkov na trhu, hlavne vďaka tomu, že často ponúka originálne výrobky, ktoré sú všeobecne známe a tým pádom vystavené nižšej konkurencii, čo umožňuje výrobcovi zachovávať tradičné pracovné metódy a odborné poznatky. Na záver treba dodať, že horské poľnohospodárstvo podporuje zamestnanosť na vidieku a je úzko späté aj s inými činnosťami nepoľnohospodárskeho charakteru, pretože vysoké percento obyvateľov mnohých týchto regiónov má súčasne viacero zamestnaní.

4.3.2 Ak nezaujmem stanovisko, že tieto pozitívne vonkajšie vplyvy by sa dali fakturovať ako poskytované služby (vo všeobecnosti tomu tak v súčasnosti nie je), celkové zníženie podpory pre poľnohospodárov v horských oblastiach by malo okamžitý negatívny dopad na tieto výhody: urýchlilo by zánik poľnohospodárskej činnosti a následkom toho aj jej funkcie zachovávať krajinu. Ide tu o otázku všeobecného záujmu, ktorá sa týka všetkých verejných rozhodovacích činiteľov a celej spoločnosti. Táto problematika sa nedá ignorovať, ak chceme skutočne podporiť trvalo udržateľný rozvoj.

4.3.3 Potreba zachovať produktívnu poľnohospodársku činnosť v horských oblastiach je dôležitá najmä z hľadiska vidieckeho hospodárstva, pretože táto činnosť umožňuje transformáciu a prínos pre tieto oblasti, t.j. zamestnanosť, hospodársky rast atď. Okrem toho, horské produkty sú často súčasťou mimoriadne bohatého kultúrneho dedičstva horských oblastí, ktorého prežitie závisí od miestnych výrobkov, ako je napríklad syr *Artisou de Margeride* (⁹), v súvislosti s ktorým sa pravidelne usporadúva festival syrov, syr z oblasti Mahón na Baleárskych ostrovoch alebo múzeum anízu v meste Rute [španielska provincia Cordoba].

4.3.4 Horské poľnohospodárstvo je vystavené viacerým osobitným a trvalým obmedzeniam. Vzhľadom na zavedenie prvého piliera SPP, ktorý je tradične založený na úrovni produkcie poľnohospodárskych systémov, získavajú horské oblasti nižšiu podporu ako nížiny. Podpora vyplývajúca z druhého piliera má v skutočnosti pre tieto oblasti rovnako vysoký význam ako podpora v rámci prvého piliera. Osobitná politika podpory horských oblastí musí umožniť celkové a súvislé

zohľadňovanie špecifických problémov vyplývajúcich z využívania horských oblastí na poľnohospodárske alebo pastevné účely. Táto politika je výrazom skutočnosti, že spoločnosť vynakladá prostriedky na podporu dynamického horského poľnohospodárstva, ktoré dokáže zabezpečiť poľnohospodársku výrobu a spravovanie krajiny, ktoré sú nevyhnutné pre plánovanie a budúci rozvoj týchto území.

4.3.5 V rámci európskej siete pre rozvoj vidieka výbor žiada Komisiu, aby vytvorila tematickú pracovnú skupinu, ktorá by sa zamerala na otázky týkajúce sa horských oblastí.

4.3.6 Stredomorské pohoria sú vystavené znevýhodneniam charakteristickým pre horské oblasti a zároveň aj znevýhodneniam vyplývajúcim zo stredomorského podnebia (sucho, požiare, búrky atď.). Táto osobitosť by mala byť na európskej úrovni zohľadnená, aby sa mohli prispôsobiť politiky na regionálnej úrovni.

4.4 *Prioritný prístup k horským oblastiam pri udeľovaní prostriedkov z druhého piliera*

4.4.1 Zatiaľ čo rozpočtové prostriedky starých členských štátov na rozvoj vidieka sa znižujú alebo stagnujú a nové členské štáty majú tendenciu vyčleňovať finančné prostriedky pre oblasti, ktoré sú z krátkodobého hľadiska najproduktívnejšie, Komisia by mala dohliadať na to, aby sa európske prostriedky udeľovali prednostne trvalo znevýhodneným prírodným oblastiam, ktoré potrebujú pravidelnú finančnú podporu.

4.5 *Konsolidácia opatrení týkajúcich sa príspevkov pre poľnohospodárov v horských oblastiach má kľúčový význam*

4.5.1 Kompenzácia prírodných znevýhodnení a z nich vyplývajúcich zvýšených výrobných nákladov predstavuje najdôležitejšie opatrenie v rámci podpory horského poľnohospodárstva. Jeho význam už v súčasnosti nikto nespochybňuje, hoci na toto úsilie sa nevynakladajú dostatočné prostriedky na to, aby sa stanovené ciele dali splniť.

4.5.2 Horské podmienky na poľnohospodársku výrobu sa vyznačujú hlavne výraznými obmedzeniami vyplývajúcimi z nadmorskej výšky, svahovitosti, snehových zrážok a problémov s komunikáciou. Tieto obmedzenia majú za následok dva druhy problémov. Zvyšujú dodatočné náklady na vybavenie (budovy a zariadenie) a dopravu a zároveň znižujú produktivitu faktorov ako sú pôda, kapitál a práca v závislosti od systému výroby a rozsahu znevýhodnení.

4.5.3 Slabšia produktivita faktorov poľnohospodárskej výroby v horských regiónoch je spôsobená kratším vegetačným obdobím, ktoré v nížinách dosahuje osem mesiacov, ale vo výške 1 000 m n. m. klesá pod šesť mesiacov. To znamená, že v horských oblastiach je potrebné zozbierať na výživu zvierat prinajmenšom o tretinu krmiva viac, a to na území s menšou produktivitou na jednotku plochy.

(⁹) Podrobnejšie informácie nájdete na internetovej stránke <http://www.artisoudemargeride.com/>.

4.5.4 Príspevok na kompenzáciu prírodných znevýhodnení (ICHN – *Indemnité compensatrice de handicaps naturels*) je prvým nástrojom podpory, ktorý zahŕňa tieto ciele. Bolo by vhodné obmedziť maximálnu výšku tohto príspevku, aby sa obmedzilo rozširovanie stredne veľkých až veľkých hospodárstiev, s cieľom zachovať dostatočný počet hospodárstiev, čím by sa zabránilo degradácii pôd.

4.6 *Je potrebné rozvíjať a posilňovať ďalšie opatrenia na podporu poľnohospodárskej činnosti v horských oblastiach*

4.6.1 Politika extenzívneho chovu

4.6.1.1 Agroenvironmentálne opatrenia umožnili počas predchádzajúcich plánovacích období zaviesť politiku zameranú na podporu pasienkov v zónach s extenzívnym chovom. V tomto úsilí by sa malo pokračovať prostredníctvom jednoduchých opatrení, ktoré budú dostupné čo najvyššiemu počtu chovateľov a doplnené ďalšími cielenejšími opatreniami v oblastiach so špecifickými environmentálnymi problémami.

4.6.1.2 Obmedzenie agroenvironmentálnej podpory len na tento typ oblastí by bolo v protiklade so sledovaným cieľom, pretože by takmer nevyhnutne viedlo k zániku chovateľskej činnosti a k opätovnej premene krajiny na zanedbanú prírodu, ktoré by negatívne vplývali na predchádzanie prírodným nebezpečenstvám, na multifunkcionalitu dotknutých území a ochranu biodiverzity. Je však potrebné podotknúť, že v každom prípade sú agroenvironmentálne opatrenia, ktoré vstúpia do platnosti v roku 2007 selektívnejšie ako v minulosti, pretože odtiaľ budú obsahovať povinnú neuhrádzanú základnú čiastku spojenú so zavedením princípu podmienosti.

4.6.2 Podpora investícií

4.6.2.1 Zvýšené náklady na výstavbu budov v horských oblastiach sú spôsobené mnohými faktormi: odolnosť proti snehovej záťaži a silným vetrom, izolácia, náročnejšie zemné práce, dlhodobejšie držanie zvierat v maštaliach a tým pádom zvýšený objem krmiva a hnoja. Zvýšené náklady na mechanizáciu vyplývajú zo špeciálnych zariadení, ktoré si vyžaduje práca na strmých svahoch a z ich predčasného opotrebovania v dôsledku klimatických podmienok. Súvisia taktiež so skutočnosťou, že používané zariadenia sa vyrábajú v malých množstvách. Rovnako ako kompenzácia prírodných znevýhodnení je na udržanie poľnohospodárskej činnosti dôležitá aj podpora investícií, a preto by sa mala v horských regiónoch zvýšiť.

4.6.3 Získanie mladých pre poľnohospodárstvo a zvýhodnené pôžičky

4.6.3.1 Podľa súčasných tendencií má záujem o prácu v horskom poľnohospodárstve ako aj v poľnohospodárstve všeobecne menej ľudí, vzhľadom na chýbajúce perspektívy v tejto

oblasti, fyzickú náročnosť a finančnú záťaž týkajúcu sa potrebného kapitálu. Na troch poľnohospodárov, ktorí sa prestanú venovať poľnohospodárskej činnosti pripadá len jeden poľnohospodár, ktorý túto činnosť rozvíjať začne.

4.6.3.2 Avšak vzhľadom na krehkosť horských poľnohospodárskych systémov a na vyššie investície v porovnaní s nížinami je práve tu potrebné podporovať obnovovanie generácií a rozvíjanie poľnohospodárskej činnosti. Tento cieľ sa dotýka priamo poľnohospodárstva, ale ide tu zároveň aj o všeobecný záujem, ako už bolo zdôraznené vyššie.

4.6.4 Kompenzácia zvýšených nákladov na služby

4.6.4.1 Zvýšené náklady na služby spojené s umelým oplodňovaním a zberom úrody vyplývajú z nižšej hustoty osídlenia v horských oblastiach, čím sa predlžujú vzdialenosti na dopravu ako aj zo samotných podmienok dopravy, ktoré sú náročné a odrážajú sa na predčasnom ojazdení dopravných prostriedkov. Úsilie o zachovanie poľnohospodárskej činnosti v horských regiónoch si vyžaduje podporu týchto služieb a najmä podporu nákladov na zber mlieka, ktoré v súčasnosti pokrývajú samotní poľnohospodári. Argument, podľa ktorého by takáto podpora narušala súťaž v tomto prípade nie je opodstatnený, pretože pravidlá trhu sa nevzťahujú rovnakým spôsobom na všetky územia.

4.6.5 Podpora pre agropotravinársky priemysel

4.6.5.1 Aby bolo možné zhodnocovať produkty horského poľnohospodárstva, je nevyhnutné zabezpečiť priamo na mieste výroby podnikateľskú infraštruktúru pre ich spracovanie a odbyt. Agropotravinársky priemysel v horských oblastiach je však tiež vystavený obmedzeniam ako sú odľahlosť trhov, zvýšené náklady na dopravu, výstavbu a údržbu. Vytvorením potrebnej infraštruktúry by sa v týchto oblastiach vytvorili aj nové pracovné miesta, čo je pre vidiecke regióny veľmi významný faktor.

4.6.5.2 Vzhľadom na uvedené skutočnosti je dlhodobá podpora týchto činností opodstatnená a potrebná. Agropotravinársky priemysel by mal mať priamy prístup k prostriedkom regionálnej pomoci.

4.6.6 Podpora investícií do agroturistiky

4.6.6.1 V niektorých horských regiónoch Európy ako napr. v Rakúsku je agroturistika značne rozvinutá a predstavuje doplnkové príjmy, ktoré sú nevyhnutné na prežitie poľnohospodárskej činnosti v týchto oblastiach. A naopak, k rozvoju cestovného ruchu v týchto oblastiach, vrátane oblastí, ktoré nie sú využívané na poľnohospodárske účely, dochádza vďaka atraktívnosti krajiny a kultúry, ktoré ovplyvňuje hlavne poľnohospodárska činnosť.

4.6.7 Podpora Európskej charty kvalitných agropotravinárskych výrobkov

4.6.7.1 Väčšina horských poľnohospodárov nedokáže konkurovať poľnohospodárskej činnosti prevádzkovej v nížinách tým, že by masovo produkovali štandardizované výrobky a predávali ich za rovnakú cenu (alebo často za nižšiu cenu v dôsledku odľahlosti horských oblastí). Usilovanie sa o kvalitu, autentickosť a originalitu výrobkov ako aj zavádzanie mechanizmov na podporu agropotravinárskej produkcie a štruktúr, ktoré umožnia zvýšiť ich pridanú hodnotu, sú predovšetkým v horských oblastiach nevyhnutným predpokladom na to, aby sa zvýšili poľnohospodárske príjmy týchto regiónov. Mnohé označenia pôvodu poľnohospodárskych výrobkov a potravín pochádzajú z horských oblastí.

4.6.7.2 Primeraná ochrana kvalitných horských agropotravinárskych výrobkov, ktorá u spotrebiteľov zabezpečuje dôveru a u výrobcov zhodnocovanie ich výrobkov, predstavuje významnú výzvu pre budúcnosť horského poľnohospodárstva. Výbor preto podpísal Chartu kvalitných agropotravinárskych výrobkov⁽¹⁰⁾ a bol by rád, keby inštitúcie Spoločenstva tento krok podporili.

4.7 Prepojenie poľnohospodárskej a regionálnej politiky s cieľom zvýšiť ich úžitok pre horské regióny

4.7.1 Európska regionálna politika napríklad zahŕňa cieľ územnej súdržnosti, ktorý sa v SPP vyskytuje veľmi zriedkavo. SPP má však vidiecky rozmer, ktorý by sa mohol posilniť. Tieto dve politiky by mohli vzájomným koordinovaným pôsobením výrazne a pozitívne vplývať na trvalo udržateľný rozvoj horských oblastí.

4.8 Ďalšie aspekty problematiky horských oblastí

4.8.1 Potreba zjednotenia kontroly populácie dravcov

4.8.1.1 Vznik a rozsiahly rozvoj chovu oviec v európskych horách bol možný vďaka vyhubeniu dravcov. Ich obnovený výskyt (vlky v Alpách a medvede v Pyrenejach) však komplikuje súčasný spôsob chovu oviec, v rámci ktorého sú tieto zvieratá strážené minimálne.

4.8.1.2 Existujú však iniciatívy ponúkajúce vyvážené riešenia, ktoré by mohli pomôcť skĺbiť extenzívny chov na pasienkoch v horských oblastiach s ochranou dravcov, hlavne v Taliansku a Španielsku (účinné ochranné prostriedky, kompenzácia strát, kompenzácia dodatočných opatrení vyplývajúcich zo spolužitia s dravcami atď.) Tieto iniciatívy by sa mali ďalej rozvíjať. Tieto skúsenosti by mali využiť aj ďalšie horské regióny Európy.

⁽¹⁰⁾ Pozri internetovú stránku <http://www.mountainproducts-europe.org/sites/euromontana/>.

4.8.2 Lesné hospodárstvo predstavuje neoddeliteľnú súčasť tejto problematiky.

4.8.2.1 Celková rozloha horských lesov v európskej pätnástke sa odhaduje na 28 miliónov hektárov a v európskej dvadsaťpäťke predstavuje 31 miliónov hektárov. Narastá rýchlejšie ako rozloha všetkých európskych lesov. Lesné hospodárstvo často predstavuje dodatočný príjem pre horských poľnohospodárov. V rámci súčasného úsilia o lepšie využívanie biomasy, hlavne na energetické účely, by táto hmota mohla predstavovať ďalšiu príležitosť pre trvalo udržateľný rozvoj horských regiónov, pod podmienkou, že sa bude racionálne riadiť výsadba nových lesov. Výber adaptovaných druhov a odrôd podľa najvhodnejších mechanických vlastností by takisto predstavoval príležitosť pre horské regióny a trhy so stavebným drevom, pričom by sa obmedzil dovoz z tretích krajín, ktorý môže viesť k ekologickým katastrofám.

4.8.2.2 Z funkčného hľadiska sa lesné ekosystémy horských regiónov tiež vyznačujú osobitými vlastnosťami. Zohrávajú centrálnu a kľúčovú úlohu pri regulácii povrchových a podzemných vôd a sú mimoriadne citlivé na vonkajšie vplyvy (znečistenie, premnoženie zveri, búrky, hmyz). Okrem toho sú náchylné na požiare, ktorým sa ťažko predchádza a proti ktorým sa ťažko bojuje v oblastiach s obmedzeným prístupom a v oblastiach, v ktorých sa rýchlo šíria.

4.8.2.3 Ekologická stabilita horských ekosystémov nie je dôležitá len pre tieto regióny, ale rovnako aj pre ochranu nižšie položených regiónov.

4.8.3 Výbor víta skutočnosť, že Európske spoločenstvo schválilo poľnohospodársky protokol Alpského dohovoru. V rámci tohto úsilia by mala Európska komisia podporiť každú medzinárodnú spoluprácu tohto druhu týkajúcu sa európskych horských oblastí.

5. Ostrovné regióny

5.1 Definícia

5.1.1 Viac ako 10 miliónov Európanov, t.j. 3 % celkovej populácie, žije v 286 ostrovných regiónoch, ktoré predstavujú plochu viac ako 100 000 km², teda 3,2 % celkovej rozlohy Európskej únie. Týchto 286 ostrovov je zoskupených do súostroví, preto hovoríme o 30 ostrovných regiónoch. Napríklad Baleárske ostrovy, ktoré podľa definície EÚ predstavujú 4 ostrovy, sú považované za jeden ostrovný región. Vo všeobecnosti poľnohospodárstvo týchto 286 ostrovov vykazuje nižšiu mieru hospodárskeho rozvoja ako európsky kontinent. Ostrovné regióny vytvárajú 2,2 % celkového HDP EÚ, čo predstavuje len 72 % priemeru EÚ.

5.1.1.1 Ide v podstate o stredomorské ostrovy: na týchto ostrovoch žije 95 % obyvateľov európskych ostrovov, zatiaľ čo atlantické a severomorské ostrovy obýva len 5 % Európanov. Približne 85 % európskej ostrovej populácie je sústredených v 5 stredomorských ostrovných regiónoch (Sicília, Corcega, Cerdeña, Baleárske ostrovy a Kréta).

5.1.1.2 Často sa hovorí o ostrovných nákladoch, t. j. o dodatočných nákladoch spojených so životom na ostrove. Je však potrebné položiť si otázku, či tieto náklady zodpovedajú skutočnosti. Je konzumácia a produkcia na ostrovoch naozaj drahšia ako na pevnine? Aby sa dalo na túto otázku odpovedať, je potrebné akceptovať nasledujúci predpoklad: Pokiaľ sa domnievame, že prírodné prostredie má vplyv na ľudskú činnosť a tým pádom aj na poľnohospodársku činnosť, možno hovoriť o ostrovných nákladoch.

5.2 Všeobecné pripomienky

5.2.1 Hoci jednotlivé ostrovné regióny sa navzájom od seba líšia, ich poľnohospodárstvo má dve spoločné črty: dualitu a závislosť, t. j. existuje tu vedľa seba moderné poľnohospodárstvo orientované „na export“ a tradičné poľnohospodárstvo viac menej zamerané na pokrytie životných potrieb, ktoré do značnej miery závisí od vonkajších trhov, čo sa týka výrobných faktorov ako aj konečného určenia výrobkov, či už ide o miestny alebo vonkajší obchod. Obchodná bilancia jasne ukazuje, že tieto regióny vyvážajú niekoľko druhov „špecializovaných“ výrobkov, zatiaľ čo dovážajú širokú škálu poľnohospodárskych produktov, ktoré sú určené pre vlastnú spotrebu.

5.2.2 V každom prípade rozvoj vidieka obmedzujú viaceré spoločné trvalé problémy, ktoré vyplývajú z geografickej a hospodárskej izolácie týchto oblastí, pričom tieto problémy ešte viac komplikujú ďalšie vyššie uvedené prírodné znevýhodnenia.

5.3 Konkrétne pripomienky

Pre tieto regióny sú charakteristické nasledujúce špecifické trvalé znevýhodnenia, ktorými sa jasne odlišujú od kontinentálnych regiónov:

5.3.1 Všeobecné a poľnohospodárske znevýhodnenia:

- izolácia od pevniny;
- obmedzené územie;
- nízke zásoby vody;
- obmedzené zdroje energie;
- pokles domorodého obyvateľstva, najmä mladých;
- nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily;
- chýbajúce hospodárske prostredie pre podniky;
- sťažený prístup k službám v oblasti vzdelávania a zdravotnej starostlivosti;
- vysoké náklady na dopravu a infraštruktúru (námornú a leteckú);

— sťažená likvidácia odpadu

5.3.2 Poľnohospodárske znevýhodnenia

- monokultúra a sezónna poľnohospodárska činnosť;
- územná fragmentácia sťažujúca riadenie, správu a hospodársky rozvoj týchto regiónov;
- obmedzená veľkosť trhov;
- izolácia od hlavných trhov;
- oligopoly pri zásobovaní surovinami;
- chýbajúca infraštruktúra na spracovanie a odbyt výrobkov;
- tvrdá konkurencia v oblasti pozemkov a vody v dôsledku rozvíjajúceho sa cestovného ruchu;
- nedostatok bitúnkov a prevádzok na prvotné spracovanie miestnych produktov.

6. Najodľahlejšie regióny

6.1 Definícia

6.1.1 Európska komisia sa rozhodla prijať spoločnú politiku pre tieto regióny prostredníctvom orientačných programov zameraných na problémy súvisiace s odľahlosťou a ostrovným charakterom najvzdialenejších území (*POSEI – programmes d'orientation spécifique à l'éloignement et à l'insularité des régions ultrapériphériques*): POSEIDOM pre francúzske zámorské departementy (Martinique, Guadeloupe, Guyana et Réunion), POSEICAN pre Kanárske ostrovy a POSEIMA pre Madeiru a Azorské ostrovy.

6.2 Všeobecné pripomienky

6.2.1 Poľnohospodárstvo najodľahlejších regiónov predstavuje nezávisle na jeho podiele na regionálnom HDP (ktorý je každopádne vyšší ako priemer Spoločenstva) kľúčový sektor pre hospodárstvo týchto oblastí (pričom má nepriamy vplyv na dopravu a ďalšie súvisiace činnosti), pre sociálnu rovnováhu a stabilitu v otázke zamestnanosti, pre územné plánovanie, zachovanie prírodného a kultúrneho dedičstva, ako aj pre strategické otázky týkajúce sa bezpečnosti a zásobovania.

6.3 Konkrétne pripomienky

6.3.1 Výrobné náklady v dotknutých oblastiach sa zvyšujú kvôli prírodným hraniciam a problémom so získaním výrobných prostriedkov a potrebnej techniky.

6.3.2 Pre tieto regióny je obzvlášť ťažké konkurovať výrobkom dovážaným na miestne trhy, pretože miestna výroba je nákladnejšia, zároveň je rozptýlená, fragmentovaná a v dotknutých oblastiach chýbajú primerané štruktúry na spracovanie a zabezpečenie odbytu. Stále narastajúci počet hypermarketov a veľkých distribučných sietí riešeniu súčasnej situácie vôbec nepomáha.

6.3.3 Skutočnosť, že miestne trhy sú malé, často fragmentované a neobsahujú partnerské štruktúry (družstvá atď.), nedostatok (a niekedy úplná absencia) bitúnkov a malých spracovateľských prevádzok tieto problémy ešte ďalej komplikuje.

6.3.4 Miestny spracovateľský priemysel, ktorého rozvoj takisto brzdia uvedené problémy, nepredstavuje ani primeraného zákazníka, vzhľadom na to, že možnosť vytvorenia pridanej hodnoty pre dané výrobky je veľmi obmedzená.

6.3.5 Problémy týkajúce sa vývozu sú podobné: ide o rozptýlenú a fragmentovanú ponuku, odlišné systémy infraštruktúry a zabezpečovania odbytu, sťažený prístup k cieľovým distribučným centráram ako aj neschopnosť promptne reagovať na trhové zmeny atď.

6.3.6 Mnohých pôvodných obyvateľov (najmä mládež) priťahujú iné hospodárske sektory, hlavne cestovný ruch a často ostrovné regióny na trvalo opúšťajú.

6.3.7 V miestnom poľnohospodárstve zohrávajú kľúčovú úlohu ženy a väčšinou ide o malé rodinné farmy. Poľnohospodárstvo väčšinou poskytuje zamestnanie len na čiastočný úväzok a farmári nedokážu túto činnosť rozširovať vzhľadom na nadmernú fragmentáciu a problémy s mechanizáciou.

6.3.8 Keďže v týchto oblastiach nie sú vo veľkej miere rozvinuté žiadne odvetvia priemyslu, hospodársky rozvoj sa sústreďuje na cestovný ruch, ktorý ohrozuje citlivé životné prostredie a stavia poľnohospodárstvo do nevýhodnej pozície, pretože tieto dva sektory bojujú o lepšie pozemky, vodu a pracovnú silu. Okrem toho sťahovanie obyvateľstva do pobrežných oblastí spôsobuje problémy s eróziou a degradáciou pôdy.

6.4 Poľnohospodárske znevýhodnenia

6.4.1 Poľnohospodárske produkty ako sú rajčiaky, tropické ovocie, rastliny a kvety by mali byť schopné na svojich trhoch konkurovať podobným produktom pochádzajúcich z iných krajín, ktoré uzavreli dohody o pridružení s EÚ, ako sú napr. krajiny Karibiku a Tichomoria a Maroko, alebo krajiny profitujúce z preferenčných opatrení.

6.4.2 Poľnohospodárske programy POSEI zatiaľ nie sú využívané úplne optimálnym spôsobom, pretože niektoré opatrenia boli prijaté ešte len nedávno. Mali by sa preto rešpektovať stanovené finančné stropy, pričom by sa na tieto programy mali vyčleniť dostatočné prostriedky na dosiahnutie stanovených cieľov.

6.4.3 Zmeny v rámci nastávajúcej reformy spoločnej organizácie trhu s banánmi, podľa ktorých by mala byť zachovaná

úroveň príjmov a zamestnanosti výrobcov Spoločenstva, s cieľom zaručiť budúcnosť produkcie banánov v Spoločenstve.

6.4.4 Konečný výsledok rokovaní v rámci WTO (návrh na úpravu colných poplatkov). Ak si to bude situácia vyžadovať, bude potrebné prijať primerané opatrenia na zabezpečenie zamestnanosti a príjmov dotknutých sektorov.

6.4.5 Vzhľadom na prostredie, v ktorom sa tieto regióny nachádzajú, je potrebné zaviesť a posilniť kontroly v oblasti zdravia rastlín a zvierat s využitím všetkých potrebných ľudských a technických prostriedkov.

7. Návrhy na riešenie problémov ostrovných a najodľahlejších regiónov

7.1 Výbor konštatuje, že poľnohospodárska činnosť zohráva v uvedených regiónoch strategickú úlohu a predstavuje dôležitý faktor pre sociálnu, kultúrnu, územnú a prírodnú rovnováhu ako aj pre symbiózu krajiny.

7.2 Po preskúmaní viacerých vyššie uvedených dokumentov výbor konštatuje, že v ostrovných a najvzdialenejších regiónoch existujú štrukturálne znevýhodnenia pre rozvoj poľnohospodárskej činnosti.

7.3 Výbor tiež považuje za potrebné adresovať Európskej komisii viacero odporúčaní, pričom ju vyzýva, aby prijala konkrétne opatrenia na kompenzáciu znevýhodnení ostrovných a najodľahlejších oblastí, ktoré postihujú 16 miliónov európskych občanov a rozvoj poľnohospodárskej činnosti na týchto územiach.

7.4 V súvislosti s ostrovnými a najodľahlejšími regiónmi výbor žiada Európsku komisiu:

7.4.1 **aby všetkým týmto oblastiam udelila štatút znevýhodnených poľnohospodárskych oblastí.** Znevýhodnenia týkajúce sa rozvoja poľnohospodárstva na ostrovoch Malta a Gozo ⁽¹⁾ predstavujú významný precedens pre uplatnenie tohto opatrenia na všetky ostrovné a najodľahlejšie oblasti.

7.4.2 **aby vypracovala systém podpory pre prepravu poľnohospodárskych výrobkov medzi týmito územiaми a pevninou** ako aj pre medziostrovnú dopravu. Dotovanie nákladov na prepravu by malo umožniť poľnohospodárskym výrobkom pochádzajúcim z ostrovov a najodľahlejších regiónov konkurovať ostatným poľnohospodárskym výrobkom Únie na európskom trhu.

⁽¹⁾ Zmluva o pristúpení k Európskej únii (Česká republika, Estónsko, Cyprus, Lotyšsko, Litva, Maďarsko, Malta, Poľsko, Slovinsko a Slovensko).

7.4.3 aby vypracovala **plán, ktorý v týchto regiónoch zabezpečí rovnaké ceny základných výrobných poľnohospodárskych prostriedkov** (napr. palivo, hnojivo, poľnohospodárske stroje), s cieľom upraviť zvýšené náklady na poľnohospodársku výrobu v ostrovných a najodľahlejších oblastiach. Je potrebné prijať opatrenia zamerané na podporu dovozu základných produktov v oblasti krmív.

7.4.4 Zahrnúť európske spolufinancovanie do plánov rozvoja vidieka a zvýšiť jeho mieru, vrátane výstavby a investícií do infraštruktúry potrebnej na kompenzáciu znevýhodnení ostrovných a najodľahlejších oblastí. Do týchto plánov spadajú zavodňovacie systémy využívajúce čistenú vodu, drenážne systémy, infraštruktúra prístavov a skladov, podpora pre marketing atď.

7.4.5 aby prijala **špeciálne opatrenia na monitorovanie a kontrolu oligopolistických aktivít** (ktoré sa vyskytujú hlavne v ostrovných oblastiach), pretože veľkosťou obmedzený miestny trh podporuje vznik nízkeho počtu distribučných spoločností, ktoré niekedy dosahujú výrazné obchodné marže. Boj proti týmto praktikám podporí rozvoj voľného obchodu v daných územiach.

7.5 V súvislosti s opatreniami zameranými špecificky na ostrovné regióny Únie (ktoré nepatria medzi najodľahlejšie oblasti), výbor žiada Európsku komisiu:

7.5.1 aby prijala **osobitné programy činnosti pre ostrovné regióny Únie, ktoré nespádajú pod najodľahlejšie oblasti**. Tieto špeciálne programy, ktoré nadväzujú na programy prijaté pre najodľahlejšie regióny⁽¹²⁾, by mali ostrovným regiónom umožniť dosiahnuť podobné výsledky ako dosiahlo

sedem najodľahlejších regiónov. V obdobiach rokov 1994-1999 a 2000-2006 tieto územia získali zo štrukturálnych fondov o 33 % finančných prostriedkov na obyvateľa viac ako zvyšok obyvateľov regiónov spadajúcich pod cieľ č. 1. Táto pomoc podporila hospodársky rast a viedla k zníženiu nezamestnanosti, ktorá v týchto oblastiach dosahovala oveľa vyššiu mieru ako v mnohých iných regiónoch EÚ.

7.5.2 aby v rámci nového plánovacieho obdobia regionálnej politiky (2007-2013) zvýšila príspevky z európskych fondov na pokrytie celkových subvencovateľných nákladov, pričom by maximálna výška týchto prostriedkov bola stanovená na 85 %, tak ako tomu už je v najodľahlejších regiónoch a v najokrajovejších gréckych ostrovných oblastiach⁽¹³⁾. Nový návrh Komisie (obdobie 2007-2013)⁽¹⁴⁾ pre ostrovné oblasti sa javí ako nedostatočný (maximálne 60 %).

7.5.2.1 umožniť územným samosprávam, aby mohli realizovať program JEREMIE⁽¹⁵⁾ formou investičného fondu, ktorý by poskytoval finančné prostriedky mladým poľnohospodárom zamýšľajúcim venovať sa pestovaniu potravinárskych plodín.

7.5.3 Výbor navrhuje, aby sa pre pobrežné regióny vypracoval osobitný prístup v rámci nových štrukturálnych fondov.

7.6 Vzhľadom na skutočnosť, že neexistuje žiadna konkrétna politika zameraná na kompenzáciu ostrovných nákladov, výbor vyzýva všetky zainteresované strany, t. j. vlády, občiansku spoločnosť atď., aby spoločnými silami vytvorili platformu, pomocou ktorej by sa riadilo a koordinovalo riešenie problémov v uvedenej oblasti. Toto úsilie umožní poľnohospodárom – mužom aj ženám, naďalej žiť a pracovať v ostrovných regiónoch.

V Bruseli 13. septembra 2006.

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹²⁾ Program POSEIDOM pre francúzske zámorské regióny, POSEICAN pre Kanárske ostrovy a POSEIMA pre Azorské ostrovy a Madeiru.

⁽¹³⁾ Nariadenie č. 1260/1999.

⁽¹⁴⁾ KOM(2004) 492, konečné znenie.

⁽¹⁵⁾ Ú.v. EÚ, 9.05.2006 (Spravodajca: pán Antonello Pezzini).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Riešenie problematiky klimatických zmien – úloha občianskej spoločnosti“

(2006/C 318/17)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 19. januára 2006 v súlade s článkom 29 ods. 2 vnútorného poriadku rozhodol vypracovať stanovisko z vlastnej: „Riešenie problematiky klimatických zmien – úloha občianskej spoločnosti“

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 11. júla 2006. Spravodajcom bol pán Ehnmark.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429. plenárnom zasadnutí 13. a 14. septembra 2006 (schôdza zo 14. septembra) 59 hlasmi za, 1 hlasom proti, pričom 2 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

A. Závbery

A.1 Klimatické zmeny sú proces, ktorý nemožno zastaviť, prinajmenšom nie v najbližších 15 až 20 rokoch. V tejto situácii sa musíme naučiť s klimatickými zmenami žiť a musíme hľadať spôsoby a prostriedky na zmiernenie ich účinkov, prípadne sa im prispôbiť.

A.2 Diskusia o klimatických zmenách sa nadmerne zameriava na makro-úroveň a udalosti v ďalekej budúcnosti. Existuje jasná potreba diskusie o tom, ako klimatické zmeny zasahujú – a budú zasahovať do každodenného života občanov. Problematika klimatických zmien musí byť preformulovaná takým spôsobom, aby bola zrozumiteľnejšia a konkrétnejšia.

A.3 Pri sprostredkovaní otázok o klimatických zmenách občanom a pri podporovaní diskusie na miestnej úrovni o tom, ako by mali obce pripravovať konkrétne opatrenia na prispôbenie sa klimatickým zmenám musia zohrať podstatnú úlohu sociálni partneri a organizovaná občianska spoločnosť.

A.4 Klimatické zmeny budú mať dosah na veľkú časť spoločnosti. EHSV uviedol niekoľko príkladov. Vyplýva z toho celkový záver, že obce v EÚ, spolu so sociálnymi partnermi a organizovanou občianskou spoločnosťou musia prevziať väčšiu zodpovednosť za prípravu a plánovanie dôsledkov klimatických zmien.

A.5 EHSV navrhuje, aby organizovaná občianska spoločnosť a sociálni partneri spoločne začali v celej EÚ verejný dialóg o klimatických zmenách, ktorý bude zameraný hlavne na to, ako môžu klimatické zmeny ovplyvniť každodenný život. Hlavným cieľom dialógu by bolo zvýšenie informovanosti a začatie príprav na nasledujúcich 15-20 rokov, keď sa súčasné klimatické zmeny zhoršia bez ohľadu na to, čo môže ľudstvo v tomto ohľade teraz vykonať.

A.6 EHSV navrhuje, aby každý členský štát EÚ určil alebo zriadil informačný a koordinačný úrad pre boj s klimatickými zmenami s cieľom podporovať spojenia medzi miestnou, regionálnou a národnou úrovňou.

A.7 EHSV s poľutovaním konštatuje, že o klimatických zmenách sa veľmi často diskutuje ako o scenároch ďalekej budúcnosti. Klimatické zmeny už nie sú hlavne alebo výlučne záležitosťou ďalekej budúcnosti.

Klimatické zmeny sa nás týkajú tu a teraz.

1. Úvod

1.1 Výskyt klimatických zmien je všeobecne známy, menej známa je povaha a veľkosť ich následkov. Jednou z príčin toho faktu je nedostatok širších vedomostí z výskumu a zo štúdií scenárov. Ďalšou príčinou je samotná povaha klimatických zmien, hlavne „plazivé“ zmeny, prerušované čoraz častejšími dramatickými udalosťami. Treťou príčinou je fakt, že o klimatických zmenách sa v diskusiách na verejnosti často hovorí ako o probléme iných, a nie ako o našom probléme. Štvrtou príčinou je orientácia na megatrendy a scenáre ďalekej budúcnosti, ktoré akoby zahmlievali konkrétnejšie problémy každodenného života.

1.2 Ako príklad môže poslúžiť roztápanie polárnych ľadovcov. V posledných mesiacoch boli masmédiá fascinované výpočtami, že roztápanie ľadu by mohlo spôsobiť zvýšenie hladiny oceánov až o 13 metrov (predbežný výpočet Európskej environmentálnej agentúry (EEA)). Ďalším príkladom je Golský prúd: keby sa narušili mechanizmy, ktoré riadia Golský prúd, nastalo by v severnej Európe prudké ochladenie. Aj keď sú tieto teórie zaujímavé a dôležité, nemotivujú ľudí k tomu, aby sa s klimatickými zmenami konfrontovali rýchlejšie a konkrétnejšie.

1.3 Je však potrebné zdôrazniť, že klimatické zmeny, ktoré pozorujeme a s ktorými sa snažíme vysporiadať v súčasnosti, sú iba začiatkom dlhého procesu, ktorý je ešte pred nami. V najbližších 15 až 20 rokoch sa prebiehajúce zmeny klímy zhoršia, už len z toho jednoduchého dôvodu, že ľudstvo vyprodukovalo, a stále produkuje dosť škodlivého materiálu vo forme

skleníkových plynov. Našou úlohou je preto pripraviť sa na klimatické zmeny a prispôsobiť sa im. Avšak za to, čo sa stane v období po spomínaných 15 až 20 rokoch, je zodpovedná aj súčasná generácia, pretože rozhodné konanie v týchto dňoch môže zmierniť klimatické zmeny v ďalekej budúcnosti. Diskusie v rámci UNFCCC (Rámcového dohovoru OSN o klimatických zmenách) a v rámci Kjótskeho protokolu ponúkajú príležitosti pre opatrenia po roku 2012, ktorých sa musíme chopiť. Ak túto šancu prepasujeme, nastane ďalšie zhoršovanie klimatických podmienok, ktoré si vyžiada drastickejšie opatrenia na odvrátenie vzniknutých trendov. Nепрекvapuje, že čoraz väčší počet vlád považuje klimatické zmeny za vysokú prioritu. Nemožno tým však povedať, že vlády premieňajú myšlienky na skutky.

1.4 Diskusiu o klimatických zmenách vedú hlavne vlády a vedecká obec. Environmentálne mimovládne organizácie robia prospešnú činnosť, ale s veľmi skromnými zdrojmi. Veľké a dôležité organizácie, ako napríklad odborové zväzy a zamestnávateľské organizácie nie sú celkovo veľmi aktívne v diskusii o tom, ako čeliť klimatickým zmenám a zmierniť ich. Organizovaná občianska spoločnosť by mala hrať v tomto kľúčovú úlohu, ale zdá sa, že sa ju zdráha prevziať.

1.5 EHSV je pevne presvedčený o tom, že príprava na klimatické zmeny a zainteresovaná diskusia o nich sa musí rozšíriť tak, aby boli do nej aktívne zapojení sociálni partneri a organizovaná občianska spoločnosť. Klimatické zmeny vstupujú do fázy, kedy sa zmiernovanie a prispôbovanie stávajú každodennými otázkami. Klimatické zmeny už nie sú hlavne alebo výlučne záležitosťou ďalekej budúcnosti. Klimatické zmeny sa nás týkajú tu a teraz. A preto je vrcholne dôležité, aby sociálni partneri a organizovaná občianska spoločnosť presadzovali a vyžadovali diskusiu o klimatických zmenách a o príprave na ne.

1.6 Je nevyhnutné, aby súčasná diskusia o klimatických zmenách bola vo väčšej miere napojená na mikro kontext, to jest na situáciu jednotlivých občanov a miestnych komunít. Potrebná je analýza prostriedkov, akými občania môžu zmierniť klimatické zmeny, či už z hľadiska nákladov (cena za energiu), poistenia alebo preferencií spotrebiteľov, ak máme uviesť niekoľko príkladov.

1.7 Cieľom tohto stanoviska je predovšetkým preskúmať úlohu organizovanej občianskej spoločnosti pri rozbere, plánovaní a uplatňovaní krokov na zvládnutie úloh vyplývajúcich z klimatických zmien. Zameriava sa na spôsoby a prostriedky v hospodárskom, sociálnom a kohéznom kontexte, konkrétne na prístup zdola nahor.

1.8 Nasledujúcich 15 až 20 rokov bude zameranie na klimatické zmeny ovplyvnené faktom, že toto je obdobie, kedy budú tieto zmeny pokračovať na základe toho, čo sme už urobili. Rovnako je zrejme, že sa teraz musíme prispôsobiť počiatočným

následkom tohto procesu a zároveň sa pripraviť na následky, ktoré pocítíme v budúcnosti.

1.9 Často pozorujeme, že množstvo správ a informácií o klimatických zmenách je natoľko početné, nakoľko je náročné pre občanov absorbovať hľadanie odpovedí na to, ako klimatické zmeny môžu ovplyvniť, a aj ovplyvnia ich každodenný život. O klimatických zmenách existuje úžasné množstvo informácií, čo predstavuje náročnú úlohu pri ich sprostredkovaní. Je to situácia, ktorá si vyžiada politické vedenie, pretože niektoré nevyhnutné opatrenia budú bezpochyby vyžadovať určité narušenie každodenného života.

1.10 Je dôležité zdôrazniť, že v súčasnosti sa vykonáva niekoľko veľmi užitočných štúdií. Obzvlášť dôležitý je Európsky program klimatických zmien, ktorý je teraz vo svojej druhej fáze. Ak máme spomenúť len niektoré otázky, v rámci programu bolo zriadených niekoľko pracovných skupín zaoberajúcich sa obchodovaním s emisiami, ponukou a dopytom v oblasti energetiky, dopravou, priemyslom, poľnohospodárstvom a lesníctvom. Druhý program klimatických zmien, ktorý začala Európska komisia v októbri 2005, zahŕňa nové pracovné skupiny pre adaptáciu, zachytávanie a geologické skladovanie kyslíčnika uhličitého, letectvo a integrovaný prístup k emisiam CO_{2z} ľahkých úžitkových vozidiel, ako aj niekoľko skupín, ktoré posudzujú zavádzanie predošlých opatrení. Celkove poskytujú programy klimatických zmien obsiahlu analýzu a informácie, ako aj základňu pre niekoľko rozhodnutí Rady.

1.11 Je potrebné ďalej rozširovať Program klimatických zmien? Odpoveď znie áno, pretože sú veľmi potrebné konkrétnejšie informácie, a najmä viac príkladov úspešných iniciatív. Okrem toho riešenie problematiky klimatických zmien si vyžaduje aktívnu účasť zúčastnených strán a napokon aj samotných občanov. Európska komisia vycítila túto potrebu a začala veľkú informačnú a komunikačnú kampaň. Táto iniciatíva je veľmi vítaná. Je však nevyhnutné začať s ďalšími informačnými aktivitami, ktoré zahrnú všetky členské štáty, koordinujú prácu na úrovni EÚ, aj na národných a miestnych úrovniach, a čo je zo všetkého najdôležitejšie, priblížia tematiku občanom.

2. Rozsah problematiky klimatických zmien

2.1 Klimatické zmeny budú mať výrazné účinky na niekoľko sektorov v modernej spoločnosti. Účinky nie sú obmedzené iba na extrémne počasie. K neúplnému zoznamu oblastí účinkov patria povodne, lesné požiare, poškodenia infraštruktúry, reštrukturalizácia v poľnohospodárstve, problémy s kvalitou vody – najmä v oblastiach veľkých miest, problémy s dodávkami energie, obmedzené dodávky vody a dosah na priemysel, najmä výrobný. K tomuto zoznamu možno pridať plánovanie rozvoja miest a zavedenie nových architektonických riešení pre úsporu energie.

2.2 Skutočnosť, že klimatické zmeny zasiahnu takú širokú paletu rozličných odvetví, je chápaná iba postupne. Podpora verejnosti, ktorá je vyžadovaná pre potrebné opatrenia, sa objavuje iba veľmi pomaly.

2.3 Vzдорovanie klimatickým zmenám prostredníctvom konkrétnych opatrení bude mať v mnohých prípadoch jasný a niekedy nepríjemný vplyv na každodenný život občanov.

2.4 V tejto oblasti existuje jasná paralela s prebiehajúcou diskusiou o stratégii EÚ pre trvalo udržateľný rozvoj. Už z prvých štádií tejto diskusie je zrejmé, že verejnosť si neuvedomuje, čo všetko so sebou prinesie pravdepodobné zlepšenie trvalo udržateľného rozvoja tak v Európskej únii, ako aj na celom svete. Budúce problémy v trvalo udržateľnom rozvoji boli charakterizované tak, že povedú k radikálnym zmenám spôsobu, akým naša spoločnosť pracuje a funguje (¹).

2.5 Boj proti klimatickým zmenám je samozrejme neoddeliteľnou súčasťou úsilia o dosiahnutie trvalo udržateľného rozvoja. Tento boj, podobne ako všetky snahy o dosiahnutie trvalo udržateľného rozvoja, musí byť konkrétny a realistický.

2.6 Lisabonská stratégia je niekedy vnímaná ako uskutočnenie vízie trvalo udržateľného rozvoja, a to v počiatočnej desaťročnej fáze. Táto stratégia sa sústreďuje na hospodárske, sociálne a environmentálne piliere. Často sa však zabúda na to, že Lisabonská stratégia si už od samého začiatku vytýčila grandiózne ciele týkajúce sa životného prostredia, klimatických zmien a trvalo udržateľného rozvoja vo všeobecnosti. Preto o opatreniach proti klimatickým zmenám nemožno uvažovať ako o úplne odlišnej otázke. Klimatické zmeny sú kľúčovou súčasťou širšej vízie a tesne súvisia s celkovou potrebou podniknúť určité kroky.

2.7 V súvislosti s Lisabonskou stratégiou opakovane sledujeme, že členské štáty a ich vlády nevenovali dostatočnú prioritu schváleným opatreniam a investíciám. Možno konštatovať, že účinky Lisabonskej stratégie na občanov nie sú veľmi priame a veľmi zjavné. Avšak účinky klimatických zmien, napríklad prírodné katastrofy, sú často až enormne zjavné. Občania budú musieť urobiť predbežné príslušné opatrenia na zmiernenie týchto účinkov.

2.8 O klimatických zmenách sa často hovorí iba v súvislosti s finančnými stratami. To však nevykresľuje úplný obraz. Je nevyhnutné úplne pochopiť aj sociálne rozmery klimatických zmien. Strata domova a pracoviska neznamená pre občanov jediné nešťastie. Znamená tiež vyššie náklady na energiu a na záľuby vo voľnom čase a na dovolenku. Je aj vecou občanov, aby boli motivovaní zmeniť svoje spotrebiteľské návyky. A spomedzi mnohých ďalších aspektov tu existuje riziko, že prispôsobenie sa klimatickým zmenám spôsobí novú sociálno-hospodársku nerovnováhu s negatívnymi účinkami na občanov v odľahlých regiónoch alebo na občanov s nízkym disponibilným príjmom.

(¹) (por. vyjadrenie pána Rocardu na fóre zainteresovaných strán EHSV v apríli 2001)

2.9 EHSV zdôrazňuje význam sociálnej súdržnosti v boji proti klimatickým zmenám. Možné negatívne sociálne účinky musia byť vyvážené väčším využívaním ekonomických faktorov na presvedčanie občanov. Ďalšie nástroje na zdoľovanie klimatických zmien musia byť tiež vyvážené oproti účinkom na sociálnu súdržnosť. Toto poukazuje na to, aké nevyhnutné je zapojiť organizovanú občiansku spoločnosť do celkového procesu boja proti klimatickým zmenám.

2.10 Je nevyhnutné podrobnejšie analyzovať dôsledky klimatických zmien na pracovný život. K týmto dôsledkom nepatrí iba prechod na energeticky úsporné výrobné metódy, ktoré šetria prírodné zdroje, ale aj relokácia výrobných jednotiek podľa dostupnosti lacných obnoviteľných zdrojov energie. Pre zamestnancov prechod na nové výrobné metódy a nové oblasti služieb prinesie nové požiadavky na ďalšie zvyšovanie kvalifikácie a celoživotné vzdelávanie. Sociálny dialóg, najmä na úrovni EÚ, by mal poukazovať na sociálny dosah klimatických zmien a najmä na ich účinky na pracovný život. Sociálni partneri na úrovni EÚ by sa mali klimatickým zmenám venovať prednostne. V tejto súvislosti je dôležité zdôrazniť, že zmiernenie klimatických zmien nepovedie samo o sebe k rizikám zvyšovania nezamestnanosti. Naopak, účinky klimatických zmien môžu priniesť nové pracovné príležitosti. (por. odsek 2.13)

2.11 Spotrebiteľia pocítia účinky klimatických zmien už čoskoro, pretože tieto zmeny budú nevyhnutne viesť k zmenám spotrebiteľských návykov, či už ide o potraviny, dopravu, bývanie alebo dovolenky. Ale spotrebiteľia sú aj potenciálnymi hnacími silami pri zmiernení účinkov klimatických zmien – a pri zabezpečovaní základne pre dlhodobé opatrenia na zastavenie klimatických zmien. Najlepším spôsobom na dosiahnutie trvalo udržateľných vzorcov výroby je nepochybne etablovanie a dôrazné hnutie spotrebiteľov schopné osloviť občanov. Spotrebiteľia by mali byť považovaní za kľúčových aktérov (ktorými už sú alebo by mohli byť) pri zmiernení dosahu klimatických zmien na jednotlivých občanov.

2.12 Celosvetový rozmer klimatických zmien sa rozlišuje podľa toho, či katastrofy zasiahli aj iné krajiny a či spôsobili veľké straty na ľudských životoch a majetku. V dôsledku klimatických zmien sa môžu okrem už spomínaných problémov šíriť aj tropické choroby, a to aj do nových oblastí. Klimatické zmeny otestujú solidaritu medzi ľuďmi a medzi národmi. Krajiny so silne vyvinutým priemyslom budú musieť posilniť svoje kapacity pri poskytovaní podpory a pomoci. Malo by sa pamätať na to, že najmä v rozvojových krajinách sú to najčastejšie práve chudobní ľudia, ktorí musia znášať bremeno klimatických zmien. Celosvetový sociálny rozmer klimatických zmien má fundamentálny význam. Je to oblasť, kde sa dá veľa vykonať pre vyriešenie problémov, ktoré by sa ináč ľahko znásobili.

2.13 O klimatických zmenách sa najčastejšie diskutuje z hľadiska hrozieb a slabých stránok. V opatreniach na zmiernenie klimatických zmien je však potrebné nájsť aj pozitívne príležitosti. S rýchle rastúcou potrebou šetrenia energiou vo výrobe a doprave sa otvorila nová rozsiahla oblasť výskumu, rozvoja nových technológií a marketingu nových výrobkov. Toto by mohla byť dôležitá súčasť odpovede EÚ na riešenie náročných úloh v súvislosti s klimatickými zmenami. V rámci iniciatívy Komisie pre integrovanú priemyselnú politiku by mala mať podpora a zladenie vývoja technológií priaznivých pre životné prostredie veľmi vysokú prioritu. Tuto môžu zohrať veľmi dôležitú úlohu aj malé a stredné podniky.

2.14 Vzдорovanie klimatickým zmenám a ich zmiernenie môže prívodiť niekoľko neočakávaných problémov. Uvedieme jeden príklad: v niektorých krajinách sa stáva úspešným kladenie dôrazu na výrobu etanolu z poľnohospodárskych produktov. V dôsledku toho súvisí využívanie niektorých plodín, napríklad obilnia, čoraz väčšími s výrobou etanolu. Avšak tie isté plodiny sú aj kľúčovými produktmi pri zabezpečovaní potravinovej pomoci tým oblastiam v rozvojových krajinách, kde vládne hladomor. Tento príklad ilustruje, aké dôležité je vyhybať sa jednostranným riešeniam.

2.15 Rozsah budúcej problematiky možno ilustrovať nasledujúcim citátom: „Podľa vedeckých poznatkov by sme sa v záujme zníženia ničivých dôsledkov mali zamerať na obmedzenie budúceho zvyšovania priemernej globálnej teploty na 2°C nad predindustriálnu úroveň. Cieľ 2°C znamená, že sú potrebné opatrenia na prispôsobenie sa klimatickým zmenám a zmiernenie ich následkov. Očakáva sa, že napriek zavádzaniu politik, ktoré už boli dohodnuté, sa bude množstvo emisií v nasledovných dvoch desaťročiach zväčšovať. Do roku 2050 sa javí potrebným celosvetové zníženie aspoň 15% emisií v porovnaní s úrovňou v roku 1990, čo si vyžiada značné úsilie.“ (Oznámenie Komisie „Vítazne v zápase s globálnymi klimatickými zmenami“^(?)) Poslednú časť citátu možno charakterizovať ako veľmi skromné vyjadrenie. Napriek tomu to však demonštruje dôležitosť zakotvenia procesu na miestnej a regionálnej úrovni a medzi občanmi.

3. Desať sektorov pre účasť občianskej spoločnosti

3.1 Plánovanie rozvoja miest a obcí je sektor, v ktorom možno dosiahnuť dôležité prínosy rovnako v oblasti zmiernenia klimatických zmien, ako aj šetrenia energiou. K dobrému mestskému plánovaniu by mali patriť riešenia priaznivé pre životné prostredie v bytovej výstavbe, aj v doprave. Doteraz vypracované štúdie potvrdili, že rozmiestnenie budov v krajine alebo v obciach^(?) má jednoznačný vplyv na ich energetickú náročnosť. Architektonické riešenia sú dôležité kvôli maximálnemu využitiu slnečnej energie, ako aj kvôli izolácii budov. Ďalším aspektom je samozrejme dôležitosť takých riešení pre

vytváranie užívateľsky priaznivých a sociálne dobre fungujúcich dedín, predmestí a metropolitných oblastí. Sociálnych partnerov a organizovanú občiansku spoločnosť je nevyhnutné zapojiť do plánovania rozvoja miest a obcí už v ranom štádiu.

3.1.1 Európska komisia by mala začať konzultovať s regionálnymi a miestnymi orgánmi a inými zainteresovanými stranami usmernenia pre mestské plánovanie z hľadiska zrýchľujúcich sa klimatických zmien. EHSV navrhuje, aby Komisia vyprodukovala základný informačný materiál pre mestské plánovanie spolu s usmerneniami o existujúcich úspešných riešeniach.

3.2 Boj proti klimatickým zmenám zdôrazní potrebu modernizácie a izolácie existujúcich a nových budov, spolu s uplatňovaním všetkých príslušných technológií a materiálov na šetrenie energiou. Stavebné materiály, hlavne vzhľadom na tepelnú izoláciu, sú oblasťou, kde sú potrebné ďalšie iniciatívy. Nie je to iba otázka zefektívnenia vykurovacích systémov. Rovnako je to otázka lepšej izolácie domov pred vysokými aj nízkymi vonkajšími teplotami. Nemalo by sa zabúdať na skúsenosti s horúcim letom v Európe spred niekoľkých rokov. Súkromným vlastníkom by sa malo pri opätovnej izolácii domov a bytov pomôcť daňovými stimuláciami. EHSV odporúča zaviesť systém certifikátov energetickej výkonnosti ako prostriedok náležitého informovania spotrebiteľov o nákladoch na bývanie v konkrétnom dome či byte.

3.3 V EÚ sa rýchle zvyšuje hustota cestnej premávky. Železničné systémy majú oproti cestnej doprave tú nevýhodu, že nedokážu doručovať tovar od dverí k dverám. Tento trend nie je trvalo udržateľný, tak vzhľadom na emisie CO₂, ako aj na zvyšujúce sa ceny paliva. Ak má byť boj proti klimatickým zmenám úspešný, je nevyhnutné oddeliť rast HDP od rastu cestnej dopravy. Praktické kroky na dosiahnutie tohto ešte treba stanoviť. Potrebný je rýchly systém nákladnej železničnej prepravy, o to viac v rozšírenej Únii. Väčší objem nákladu prepravovaného železnicou si vyžiada veľké investície. Na podporu nákladnej dopravy železnicou možno do určitej miery využiť ceny. Pre spotrebiteľov je hlavné to, aby distribúcia potravín bola rýchla a efektívna. Pre priemysel je podstatné zabezpečiť hladké a účinné dodávky, doručené načas. Preťažené diaľnice sú však veľkým znečisťovateľom. K znečisťovaniu prispievajú aj nmoderné parky nákladných vozidiel. V širšom obraze klimatických zmien neexistuje jednoduché riešenie problémov s dopravou. Namiesto toho je potrebná stratégia viacerých opatrení vrátane pomocných opatrení pre alternatívy v železničnej doprave a ďalšie práce vo výskume a vývoji, okrem iného rozvoj účinných a pre životné prostredie priaznivých nákladných vozidiel, ktoré by mohli byť poháňané alternatívnymi pohonnými látkami. Pre spotrebiteľov bude dôležité poznať skutočné náklady na dopravu konkrétnych výrobkov.

^(?) KOM(2005) 35, konečné znenie, s. 8

^(?) Napr.: projekt výstavby domov vo Freiburgu

3.4 Sektor cestovania za zábavou sa bude musieť vysporiadať s čoraz vyššími cenami energie, ktoré budú mať dosah tak na cestnú, ako aj na leteckú dopravu. Cena benzínu za posledné roky prudko vzrástla, čo je veľmi presvedčivý argument pre spotrebiteľov, aby volili nové riešenia. Veľmi sľubným znakom je rýchle rastúci záujem o kúpu menších a energeticky úspornejších áut. Je to naozaj jeden z najjasnejších prípadov situácií prospešných pre všetkých v boji proti klimatickým zmenám: menšie a menej znečisťujúce autá a obrovský potenciálny svetový trh pre také autá a také riešenia. Ako vidno na príklade niektorých krajín, daňové stimulácie pre používanie alternatívnych pohonných látok prinášajú sľubné výsledky.

3.5 V tejto súvislosti si vyžiada zvláštnu pozornosť objem prímestskej dopravy smerom do metropolitných oblastí a späť. Rýchly rast metropolitných oblastí v EÚ aj v iných častiach sveta si nevyhnutne a urýchlene vyžaduje skúšanie nových prístupov v prímestskej a nákladnej doprave. Pokusy so zvláštnymi poplatkami za vstup autom do centra mesta boli v podstate pozitívne, keď boli spojené s vysokými investíciami do rýchlej a pohodlnej verejnej dopravy. Zavádzanie opatrení proti používaniu áut bez zabezpečenia nejakej alternatívy by spôsobilo iba pobúrenie verejnosti. Ak nebudú zabezpečené alternatívne riešenia, občania budú bojovať za právo používať automobilovú dopravu. V tejto oblasti musia zohrať rozhodujúcu úlohu hlasy organizovanej občianskej spoločnosti.

3.6 Vyššie uvedené výzvy sú rovnako súčasťou širšej problematiky, a to znižovania dovozu a používania fosílnych palív v Európskej únii. Ťažkosti so zabezpečovaním bezpečnej dodávky fosílnych palív v zime 2005/2006 zvýšili naliehavosť hľadania nových riešení. Niektoré členské štáty začínajú ambiciózne programy na radikálne zníženie používania fosílnych palív a zameriavajú sa na obnoviteľnejšie alternatívy spolu s novými opatreniami na podporu využívania energeticky účinných riešení. V niektorých krajinách, napríklad vo Švédsku, už vlády začali so štúdiami, ako by sa dali radikálne znížiť dovozy fosílnych palív. Európska komisia by mala začať konzultácie so zainteresovanými stranami a vládami členských štátov o vynakladaní nového úsilia na radikálne zníženie dovozu fosílnych palív do EÚ. A do konca tohto desaťročia by mali všetky členské štáty začať iniciatívy týkajúce sa určenia spôsobov a prostriedkov na dosiahnutie výrazného zníženia dovozu a používania fosílnych palív. Toto by mohol byť hlavný prínos k ďalšiemu Kjótskemu programu a v dlhodobej perspektíve aj k zastaveniu klimatických zmien. Bola by to aj hlavná technologická a priemyselná príležitosť pre Európsku úniu. Z tohto úsilia by mohla mať značný úžitok aj organizovaná občianska spoločnosť.

3.7 Poľnohospodárstvo, a tým aj ceny potravín, budú výrazne zasiahnuté klimatickými zmenami a z toho vyplývajúcimi účinkami na ceny energie. V EÚ si rozširovanie púšť

v južných oblastiach vyžiada zvláštne pomocné opatrenia, ktoré sú v súlade so solidaritou v rámci Spoločnej poľnohospodárskej politiky. Komisia by mala iniciovať štúdie o účinkoch klimatických zmien na poľnohospodárstvo v EÚ, založené na národných správach a analýzach. Je nevyhnutné zdôrazniť význam výskumu ďalšieho znižovania vstupov do poľnohospodárskej výroby a vyvinúť náhrady za deriváty nafty s použitím poľnohospodárskych surovín. Čoraz dôležitejšou sa môže stať úloha poľnohospodárstva pri diverzifikácii dodávok energie. A napokon by bolo vhodné podporiť farmárov vo výrobe vlastnej energie.

3.8 Výzvy pre priemysel predstavujú ďalšiu oblasť, kde je nevyhnutné predbežné plánovanie a adaptácia. Nie je to iba problém priemyslu v nížinných oblastiach, kde môžu byť alebo v budúcnosti budú hlavným problémom záplavy. Pre priemysel sú najdôležitejšie bezproblémové a účinné riešenia potrieb nákladnej dopravy. Klimatické zmeny môžu obmedziť dodávky nerastných surovín. Najdôležitejšie sú dodávky energie za rozumnú cenu. Pre priemysel však klimatické zmeny poskytujú aj nové príležitosti. Globálny trh s technológiami na úsporu energie bude obrovský. Podniky, ktoré majú dostatočnú kapacitu, aby investovali do vývoja takých technológií, majú zabezpečenú ružovú budúcnosť.

3.9 Otázky súvisiace s pracoviskom sú ďalším sektorom, kde je dôležité predbežné plánovanie adaptácie. S príchodom energeticky úsporných technológií a výrobou tovaru, ktorý také technológie uplatňuje nastane potreba ďalšieho zvyšovania zručností a kvalifikácie. Niektoré nové technológie budú vyvíjať veľký tlak na pracovníkov, napríklad pri uplatňovaní nanotechnológií. Otázky súvisiace s problematikou pracovných miest sú spojené s otázkou zvyšovania cien energie. Bude sa zvyšovať záujem o prácu z domu, čo si vyžiada lepšie informačno-komunikačné technológie, vrátane zariadení využívajúcich širokopásmové pripojenie.

3.10 V súvislosti s klimatickými zmenami je ďalšou dôležitou oblasťou zvládanie katastrof. Živelné pohromy sa vyskytujú čoraz častejšie a majú čoraz väčšie dôsledky. V rámci EÚ by mal byť zriadený orgán reagujúci na katastrofy, ktorý by včas poskytoval okamžitú pomoc. V niektorých členských štátoch už také orgány existujú. Je však potrebné zriadiť podobné orgány vo všetkých členských štátoch, ako aj zabezpečiť určitú úroveň koordinácie a spolupráce. Takýmto spôsobom by EÚ mala možnosť pomáhať obetiam prírodných katastrof nielen v samotnej EÚ, ale aj v iných častiach sveta.

3.11 Katastrofy spôsobené extrémnym počasím kladú vysoké požiadavky aj na finančnú pomoc, predovšetkým zo strany poisťovníckych spoločností. Častý výskyt pohrôm súvisiacich s počasím spôsobí poisťovníckemu sektoru väčšiu záťaž,

s účinkami na poistné náklady občanov. Európska komisia by mala vypracovať o týchto otázkach štúdiu s úmyslom zaručiť trvalo udržateľne fungujúci poisťovací systém.

4. Prispôsobenie sa a zmiernovanie – ale ako a prostredníctvom koho?

4.1 Sprostredkovanie informácií o klimatických zmenách a ich dôsledkoch verejnosti bude obrovskou úlohou. K zvyšovaniu informovanosti občanov je potrebné zaujať vyvážený a do istej miery pragmatický prístup. Nejde o znepokojovanie občanov, ale o zameranie sa na skutočné úlohy, ktoré nás čakajú, aby bolo možné zabezpečiť trvalo udržateľnú kvalitu života všetkých občanov.

4.2 EHSV navrhuje, aby všetky členské štáty EÚ zriadili kontaktné, informačné a koordinačné úrady, ktoré by poskytovali poradenské služby a vypracovávali štúdiu o prispôbovaní sa klimatickým zmenám a o ich zmiernovaní. Dôležitou súčasťou tejto práce by mala byť výmena skúseností s inými členskými štátmi a šírenie týchto informácií v občianskej spoločnosti a obciach. Kontakt s miestnymi spoločenstvami, sociálnymi partnermi a organizovanou občianskou spoločnosťou bude obzvlášť dôležitý, rovnako aj kontakty s priemyslom a podnikmi.

4.3 EHSV navrhuje, aby sa v celej EÚ začal dialóg o klimatických zmenách, ktorý by sa zamerával na spôsoby a prostriedky boja proti ďalšiemu zhoršovaniu klímy a zavedenie opatrení na prispôsobenie sa zmenám, ktoré už prebiehajú. Tento dialóg by mali podporovať inštitúcie Európskej únie, ale zodpovednosť za samotnú prácu by mali niesť obce, vzdelávacie inštitúcie, odborové zväzy, zamestnávateľské organizácie, poľnohospodárske a spotrebiteľské organizácie, a iní. EHSV je ochotný aktívne sa podieľať na tomto dialógu a pôsobiť ako stredisko výmeny informácií a hodnotenia.

4.4 EHSV by rád vyjadril svoje uspokojenie s tým, že Európska komisia začala rozsiahly informačný a komunikačný program EÚ o klimatických zmenách. Bude to hlavný prínos pri zvyšovaní informovanosti o klimatických zmenách. Návrh EHSV na začatie dialógu o klimatických zmenách je adresovaný miestnym spoločenstvám, regiónom a národom, so zvláštnym dôrazom na sociálnych partnerov a organizovanú občiansku spoločnosť. Tieto dva programy by sa konštruktívnym spôsobom navzájom dopĺňali.

4.5 Hlavnou súčasťou dialógu o klimatických zmenách by bolo šírenie informácií o príkladoch osvedčenej praxe, napríklad z krajín, ktoré sa pokúšajú vypracovať akčné plány na zníženie závislosti od fosílnych palív. Príkladmi iného typu by mohli byť riešenia veľkomiest na zredukované používanie áut na dochá-

zanie do zamestnania do centra miest (funguje to už napríklad v Londýne a Štokholme).

4.6 Tento dialóg, ktorý by mal začať v zime 2006/2007, si však nevyžaduje žiaden konečný termín. Mal by úzko súvisieť so snahami o sprostredkovanie vízie trvalo udržateľného rozvoja. Otázky klimatických zmien evidentne poskytnú príležitosť na to, aby sa trvalo udržateľný rozvoj stal viac konkrétnym.

4.7 Žiaden dialóg s občanmi o klimatických zmenách nebude možný bez jasnej a sústavnej účasti zúčastnených strán na miestnej a regionálnej úrovni. Mala by byť poskytnutá finančná podpora na plánovanie a výmenu. Zrejme bude potrebný istý čas na vytváranie kapacít v obciach a organizovanej občianskej spoločnosti, ako aj medzi sociálnymi partnermi.

4.8 V roku 2012 sa uskutoční monitorovacia konferencia OSN o trvalo udržateľnom rozvoji, ktorá bude pokračovaním konferencie v Riu z roku 1992 a konferencie v Johannesburgu v roku 2002. EHSV dôrazne odporúča, aby sa nasledujúca konferencia v roku 2012 sústredila konkrétne na klimatické zmeny a na globálny dosah týchto zmien. Spolupráca, započatá medzi EHSV a Medzinárodnou organizáciou práce, ako aj medzi EHSV a Hospodárskou a sociálnou radou OSN, poskytne príležitosti pre spoločné štúdie o celosvetových účinkoch klimatických zmien. Spolupráca rovnako pomôže poukázať na to, ako sa môžu sociálni partneri a organizovaná občianska spoločnosť stať aktívnymi zainteresovanými stranami v boji proti klimatickým zmenám.

5. Nástroje na pozdvihnutie informovanosti a podpory

5.1 Za pozdvihnutie informovanosti občanov o klimatických zmenách a ich účinkoch by mala byť zodpovedná hlavne miestna, regionálna a národná úroveň, pričom o podporu a iniciatívy by sa mala postarať EÚ. Cieľom by malo byť využitie prístupu zdola nahor, ktorý umožňuje občanom, aby predkladali riešenia, ktoré uprednostňujú, a nie aby dávali vopred pripravené odpovede.

5.2 Spomedzi organizácií občianskej spoločnosti budú spotrebiteľské organizácie zvlášť dôležité pri mobilizovaní spotrebiteľov a pri podporovaní horlivej angažovanosti. Spotrebiteľia vyvíjajú – alebo môžu vyvíjať značný tlak na trh prostredníctvom tovarov a služieb, ktoré kupujú. Toto bude dobrou výzvou pre Európske hnutie spotrebiteľov.

5.3 Sociálni partneri budú mať zvláštnu zodpovednosť za analyzovanie dosahu klimatických zmien na pracovný život a za navrhovanie príslušných zmiernujúcich alebo adaptačných stratégií. Sociálny rozmer boja proti klimatickým zmenám je hlavnou súčasťou celkového úsilia.

5.4 Boj proti klimatickým zmenám nebude možné vyhrať bez aktívnej podpory a spolupráce priemyslu a podnikov. Priemysel môže zohrať kľúčovú úlohu pri zaraďovaní otázok o klimatických zmenách do plánovania, výroby, marketingu a vyhodnocovania. Jednotlivé druhy priemyslu by mohli získať, keby začlenili viac informácií o svojej práci v súvislosti s klimatickými zmenami do svojich výročných správ. Aktívne zapojenie do problematiky boja proti klimatickým zmenám by sa mohlo stať úspešným marketingovým pojmom.

5.5 V diskusiách o účinkoch klimatických zmien mnohí pozorovatelia vyjadrujú podporu rôznym formám daňových alebo iných finančných stimulácií. Takéto stimuly môžu bezpochyby priniesť veľmi zreteľné výsledky. Mali by však byť uplatňované s istou dávkou opatrnosti. Napríklad zdaňovanie pohonných látok pre automobily bude mať veľmi negatívny sociálny účinok na ľudí v riedko obývaných oblastiach. Vyberanie poplatkov od motoristov za vstup autom do stredu mesta má pozitívny vplyv na celkovú situáciu v doprave, ale taký systém musia sprevádzať nové investície do verejnej dopravy. V opačnom prípade tieto poplatky vytvoria novú sociálno-ekonomickú nerovnováhu: tí, ktorí si to budú môcť dovoliť, budú svoje autá používať naďalej, kým tí, ktorí si to dovoliť nemôžu, sa budú musieť spoliehať na systém verejnej dopravy, ktorý môže, ale nemusí byť naozaj účinný.

5.6 Ďalším dôležitým nástrojom na zvyšovanie informovanosti by bolo zavedenie procesov riadenia životného prostredia, napríklad schéma environmentálne orientovaného riadenia a auditu (EMAS), dobrovoľný systém schválený Nariadením Európskej rady (ES) č. 761/01. Cieľom EMAS je uznať a odmeniť organizácie, ktoré prekročia rámec minimálnych právnych požiadaviek a sústavne zlepšujú svoje správanie v oblasti ochrany životného prostredia.

5.7 Jednotlivé organizácie a inštitúcie skúmajú prostredníctvom uplatňovania EMAS konkrétne spôsoby na zmeranie a zníženie environmentálneho dosahu rôznych aktivít, napríklad použitia energie a materiálov, ako aj cestovania autom, či železnicou alebo lietadlom. Európsky hospodársky a sociálny výbor by mohol zvážiť zavedenie EMAS, a najmä preskúmať možnosť vypočítania množstva emisií spôsobených cestovaním na schôdze – a potom zaviesť kompenzačné opatrenia (por. prílohu s niektorými predbežnými výpočtami).

5.8 Diskutuje sa aj o ďalšom návrhu, a to vypočítaní, aký podiel z celkovej ceny výrobku tvoria náklady na dopravu. Dalo by to spotrebiteľom viac základných informácií pri výbere medzi alternatívnymi ponukami.

6. Výzva pre občiansku spoločnosť

6.1 Organizovaná občianska spoločnosť na európskej úrovni sa zaoberá otázkami trvalo udržateľného rozvoja už od svetových konferencií v Riu a Johannesburgu.

6.2 Organizovaná občianska spoločnosť má jedinečnú príležitosť, aby zohrala cennú úlohu v navrhovanom Európskom dialógu o klimatických zmenách. Prínos občianskej spoločnosti by sa mohol sústrediť predovšetkým na 5 druhov činností:

— aktívne sa zúčastňovať na zvyšovaní informovanosti o klimatických zmenách a ich účinkoch,

— mobilizovať spotrebiteľov a iné dôležité skupiny, aby si osvojili jasné spotrebiteľské preferencie, ktoré zohľadňujú dosah klimatických zmien,

— iniciovať, ovplyvňovať a podporovať nové programy pre plánovanie rozvoja miest vrátane bytovej výstavby, dopravy a dochádzky do zamestnania,

— pôsobiť ako komunikačný kanál medzi občanmi a vládami v otázke zmiernenia klimatických zmien a v dlhodobejšom výhľade aj ich zastavenia,

— spolupracovať s občianskou spoločnosťou v iných krajinách a regiónoch s cieľom prijať konštruktívne opatrenia na zmiernenie účinkov klimatických zmien.

6.3 V súlade s vyhláseniami zo strany Európskej rady vybudoval EHSV interaktívnu sieť so všetkými hospodárskymi a sociálnymi radami v členských štátoch EÚ. Sieť sa zameriava najmä na Lisabonskú stratégiu.

6.4 EHSV je prístupný úvahám o rozširovaní siete s cieľom zahrnúť do nej otázky týkajúce sa klimatických zmien a európskych odpovedí na účinky tých zmien.

V Bruseli 25. septembra 2006

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Odstraňovanie uhynutých zvierat a využívanie živočíšnych vedľajších produktov“

(2006/C 318/18)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 19. januára 2006 podľa článku 29 ods. 2 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodol vypracovať stanovisko z vlastnej „Odstraňovanie uhynutých zvierat a využívanie živočíšnych vedľajších produktov“

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie, ktorá bola poverená prípravou prác výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko dňa 11. júla 2006. Spravodajkyňou bola pani Maria Luísa Santiago.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429. plenárnom zasadnutí 13. a 14. septembra 2006 (schôdza zo 14. septembra) 115 hlasmi za, 32 hlasmi proti, pričom 16 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery

1.1 Informácie zohrávajú v spoločnosti významnú úlohu a spotrebiteľ má právo byť správne a včas informovaný a oboznámený s kvalitou potravín, ktoré konzumuje. EHSV si preto myslí, že je potrebné organizovať vhodné informačné a vysvetľovacie kampane zamerané na spotrebiteľa. EHSV potvrdzuje, že ochrana verejného zdravia a dosiahnutie záruky bezpečnosti výrobkov európskeho potravinárstva patria medzi základné zásady, ktoré výbor obhajuje.

1.2 EHSV navrhuje, aby sa Európska komisia čo najskôr naďalej a podrobnejšie venovala prebiehajúcim štúdiám, ktoré bez najmenej pochybnosti dokazujú, že múčka pochádzajúca z neprežúvavcov sa môže používať na výživu ošipáných a hydiny a nepredstavuje riziko pre ľudské zdravie.

1.2.1 Označenie bielkovín a metódy použité pri spätnom sledovaní jednotlivých múčok musia spotrebiteľovi poskytnúť absolútnu záruku toho, že ošipané sú krmené múčkami, ktoré pochádzajú výlučne z vedľajších produktov hydiny a hydina je krmená múčkami pochádzajúcimi výlučne z bravčových vedľajších produktov.

1.2.1.1 Po vypracovaní uvedených štúdií sa budú môcť živočíšne vedľajšie produkty získané zo zdravých zvierat, ktorých porážka bola vykonaná na rozličných bitúnkoch, používať na výrobu múčky. Proteín, ktorý múčka obsahuje, by mal byť jasne označený a spätne vysledovateľný až do miesta pôvodu.

1.3 Pri prevencii možného rozširovania chorôb prevozom je veľmi dôležitý rozvoj výskumných programov, ktoré by umožnili vypracovanie metód na odstraňovanie uhynutých tel na mieste chovu.

1.4 EHSV odporúča, aby sa podporoval výskum systémov, podľa možnosti systémov produkujúcich energiu, ktoré by umožnili spracovanie všetkých vedľajších produktov a odpadu na mieste chovu s cieľom harmonizovať výrobu, zabezpečiť ochranu životného prostredia v krátkodobom i strednodobom

horizonte, dbať na hospodársku rovnováhu fariem a zabezpečiť zdravie zvierat na chovných farmách a zdravie samotných chovateľov.

2. Úvod

2.1 Po šiestich rokoch od prepuknutia krízy BSE výbor považuje za vhodné znovu preskúmať problém odstraňovania uhynutých tiel a využitie živočíšnych vedľajších produktov berúc do úvahy bezpečnosť potravín, ochranu zdravia spotrebiteľa a finančné problémy výrobcov.

2.1.1 Bezpečnostné normy v potravinárstve sú v Európe omnoho vyššie ako v tretích krajinách. Tieto normy sú však zárukou bezpečnosti potravín pre spotrebiteľa, zachovania životného prostredia a zdravia zvierat a starostlivosti o ne. Ich dodržiavanie popri zvyšovaní výrobných nákladov, ktoré s nimi súvisia, bude možné, len ak sa udrží výroba v Európe.

2.2 Pred krízou BSE výrobcovia nemali problémy s odstraňovaním tiel uhynutých zvierat na farmách ošipáných, pretože mŕtve zvieratá sa mohli použiť na výrobu masovej múčky, ktorá sa potom používala ako krmivo pre zvieratá. V niektorých krajinách tak výrobcovia tejto múčky bezplatne zbierali uhynuté telá zvierat.

2.3 Po kríze BSE a vydaní nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1774/2002 z 3. októbra sa okrem zákazu využívania mäsovej múčky na chov zvierat začali uhynuté telá zvierat považovať za rizikový materiál kategórie 2, ktorý si vyžaduje prevoz a odstránenie spálením, a to výlučne podnikmi s licenciou na tento účel.

2.4 Táto situácia logicky spôsobila zvýšenie nákladov výrobcov, čo poškodilo konkurencieschopnosť voči tretím krajinám. Výrobcovia sa preto snažili nájsť alternatívy, ktoré by menej zaťažili ekonomiku daného odvetvia, ale boli by účinnejšie z pohľadu zachovania biologickej bezpečnosti a životného prostredia.

2.5 Súčasná tendencia v obchodovaní uprednostňuje otvorený svetový trh, ktorý funguje len na základe pravidla ponuky a dopytu. Avšak my Európania trpíme značným znížením konkurencieschopnosti, pretože niektoré technické a odborné rozhodnutia viedli k politickým pozíciám, ktoré podstatne zvyšujú naše výrobné náklady v porovnaní s tretími krajinami.

2.6 Príkladom toho je rozhodnutie Rady č. 2000/766/ES zo 4. decembra 2000, ktoré v čl. 2 ods. 1 zakazuje používanie živočíšnych bielkovín v krmive pre zvieratá vo všetkých členských štátoch. Toto rozhodnutie ovplyvnilo všetky druhy zvierat. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady č. 1774/2002 z 3. októbra 2002 v čl. 22 bod 1 písm. a) tento zákaz posilňuje a predlžuje jeho platnosť.

2.7 Ako je známe, kríza, ktorá sa vznikla po zistení vírusu BSE u hovädzieho dobytku a jeho súvislosť s prenosnou spongiformnou encefalopatiou, ovplyvnila odvetvia intenzívnej výroby (chov ošípaných a hydiny), ktoré nedostávajú žiadnu pomoc alebo podporu a ich možnosti sú značne obmedzené a rozvoj čelí veľkým prekážkam. Je to spôsobené právnymi predpismi v oblasti životného prostredia, starostlivosti o zvieratá a problémami v oblasti zdravia.

2.8 Zákaz používania mäsovej múčky spôsobil v odvetví značné škody, pretože už ďalej nebolo možné počítať s týmto zdrojom bielkovín pre krmivo a na základe zvýšeného dopytu sa zvýšila aj cena rastlinných bielkovín, čo následne spôsobilo rast ceny krmiva. Na druhej strane, vedľajšie jatočné produkty už tiež nie sú prínosom, pretože sú nákladné. Táto skutočnosť súvisiaca so zvýšením ceny múčky sa nevyhnutne odrazila v zvýšení cien pre spotrebiteľa.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Právne aspekty a technické a odborné rozpory týkajúce sa odstraňovania uhynutých tiel ošípaných

3.1.1 Nariadenie (ES) č 1774/2002, ktoré stanovilo, že zber a odstránenie uhynutých tiel zvierat musia povinne vykonávať len oprávnené podniky a zakázalo používanie živočíšnych bielkovín, spôsobilo finančné problémy výrobcov z krajín, v ktorých bol tento systém už uplatnený. Okrem toho spôsobilo aj mnoho závažnejšie problémy krajinám, ktoré ho nemali, pretože museli tento systém zaviesť s vyššími nákladmi. Táto situácia spôsobila u výrobcov v daných krajinách pochybnosti o tom, či takáto norma mala naozaj za cieľ finančne odškodniť spracovateľov vedľajších produktov za zákaz predaja mäsovej múčky.

3.1.2 Táto otázka nadobúda ešte väčšie opodstatnenie vzhľadom na skutočnosť, že toto nariadenie prináša výnimku

pre vzdialené oblasti z nízkou hustotou populácie zvierat, kde je povolené zachovávať tradičné metódy odstraňovania uhynutých tiel zvierat. Nemožno ignorovať skutočnosť, že náklady na zbieranie mŕtvych tiel by v týchto regiónoch boli veľmi vysoké. K tejto výnimke sa pripájajú ďalšie dve:

- uhynuté spoločenské zvieratá je možné odstraňovať priamo ako odpad pochovaním do zeme;
- v prípade vzniku choroby, ktorá sa nachádza na zozname A Medzinárodného úradu epizootických chorôb možno živočíšne vedľajšie produkty odstraňovať ako odpad spálením a pochovaním na mieste chovu, ak príslušný orgán hygienickej kontroly rozhodne, že prevoz uhynutých tiel zvierat by mohol byť rizikový alebo že najbližšia stanica na spracovanie uhynutých tiel má zaplnené kapacity.

3.1.3 V súčasnosti sa vynára zvýšená potreba umiestňovať chovné farmy podľa možnosti v čo najväčšej vzdialenosti od ľudských obydľí, ako aj jednu od druhej. Preto sú stále viac vyhľadávané vzdialené oblasti, aby sa zabránilo obťažovaniu susediacich obydľí a zabezpečilo zdravie zvierat.

3.1.4 Ako už bolo povedané, zber uhynutých tiel je veľmi drahý, z čoho vyplývajú snahy o nájdenie riešení, ktoré siahajú aj mimo návrh nariadenia a ktoré by zodpovedali súčasnej realite. Pri skúmaní týchto možností je vždy potrebné brať do úvahy zdravie a bezpečnosť ľudí, zdravie a starostlivosť o zvieratá a ochranu životného prostredia.

3.2 Právne aspekty a technické a odborné rozpory týkajúce sa používania mäsovej múčky

3.2.1 Neexistuje žiaden vedecký dôkaz, ktorý by poukazoval na nejaké riziko nákazy vírusom BSE u ošípaných a hydiny. Vo Veľkej Británii nie sú ani najmenšie pochybnosti o tom, že ošípané a hydina boli vystavené nositeľom nákazy bovinnej spongiformnej encefalopatii (priónom). Aj keď ich krmivo obsahovalo rovnaké živočíšne bielkoviny, ktoré spôsobili BSE u hovädzieho dobytku, nevyskytol sa jediný prípad nakazenia zvierat tohto druhu. Testy vykonané na kurčatách takisto preukazujú, že tieto zvieratá sú odolné voči nákaze parenterálnou aj orálnou cestou⁽¹⁾.

3.2.2 V otázkach týkajúcich sa ochrany zdravia a bezpečnosti spotrebiteľa Komisia prijíma opatrenia na kontrolu rizík založené na najnovších dostupných štúdiách a na serióznom vedeckom hodnotení, ako to vyplýva z usmernení Riadiaceho vedeckého výboru (RVV). Samotnému RVV asistuje *ad hoc* skupina prenosnej spongiformnej encefalopatie/bovinnej spongiformnej encefalopatie, ktorú tvoria európski odborníci.

⁽¹⁾ (D. Matthews a B. C. Cooke, Rev. Sci. Techn. Int. Epr. 2003, 22(1), 283 – 296). Ďalšia relevantná štúdia: Hydina, ošípané a riziko BSE po zákaze krmiva vo Francúzsku – priestorová analýza (Poultry, pig and the risk of BSE following the feed ban in France – a spatial analysis) Abrial D, Calavas D, Jarrige N, Ducrot C; Vet Res. 36 (2005) 615-628.

3.2.3 Obmedzené poznatky o problematike prenosnej spongiformnej encefalopatie sú objasnené v nasledujúcich prácach:

- odborné stanovisko o orálnom vystavení ľudí patogénnemu nositeľovi BSE (nákazlivá dávka a obranyschopnosť druhov) schválené RVV na zasadnutí 13. a 14. apríla 2000;
- odborná správa o neškodnosti mäsovej múčky a kostnej múčky pochádzajúcej z cicavcov a používanej ako potrava pre neprežúvavé zvieratá, ktorú vydal RVV 24. a 25. septembra 1998.

3.2.4 Téma prenosnej spongiformnej encefalopatie u ošípaných bola tiež spracovaná v stanoviskách RVV:

- odborné stanovisko o nájdených uhynutých zvieratách schválené RVV na zasadnutí 24. a 25. júna 1999;
- odborné stanovisko o riziku recyklovania vedľajších produktov živočíšneho pôvodu v potrave vzhľadom na šírenie choroby u neprežúvavých zvierat, RVV zo 17. septembra 1999;
- odborné stanovisko o používaní živočíšnych bielkovín u všetkých zvierat, schválené RVV na zasadnutí 27. a 28. novembra 2000.

3.2.5 Súhrn, ktorý vyplýva z týchto odborných stanovísk možno uzavrieť tým, že neexistuje žiaden epidemiologický dôkaz o tom, že by ošípané, hydina a ryby boli podozrivé z prenosu BSE a že by BSE malo vplyv na tieto druhy. Doteraz neexistujú žiadne odborné štúdie, ktoré by preukázali vývoj prenosnej spongiformnej encefalopatie u ošípaných, hydiny alebo rýb.

3.3 Analýza podstaty problému a možnosť spracovania vedľajších produktov na mieste chovu

3.3.1 Spracovanie odpadu z chovu dobytky by sa malo zväziť z pohľadu celosvetovej perspektívy, ktorá berie do úvahy bezpečnosť potravín, zdravie, starostlivosť o zvieratá a ochranu životného prostredia.

3.3.2 V EÚ sa ročne vyprodukuje viac ako 170 mil. ton odpadu z chovu dobytky⁽²⁾. Riadenie moderného chovu dobytky je v súčasnosti veľmi komplexné a rieši aj otázku konečného spracovania odpadu. V súvislosti so spracovaním tiel uhynutých zvierat by bolo potrebné nájsť efektívnejšie a rentabilnejšie metódy na ich manipuláciu.

⁽²⁾ Tabuľka č. 1 – Rozpis zootechnického odpadu (EÚ 15) – Zdroj EUROSTAT/MPRP 2003.

3.3.3 Problematika tiel uhynutých zvierat je veľmi komplexná, pretože, ak na jednej strane berieme do úvahy prostredie, ktoré nás obklopuje, na strane druhej musíme tiež analyzovať možnosť prenosu chorôb pri prevoze ako aj hygienu, bezpečnosť a verejné zdravie⁽³⁾.

3.3.4 V tejto práci chceme rozšíriť rozsah možností výrobcu, avšak dodržiavajúc zásadu ochrany verejného zdravia a životného prostredia. Preto navrhujeme, aby bola braná do úvahy hydrolyza, ako aj všetky metódy, ktoré spĺňajú stanovené podmienky⁽⁴⁾.

3.3.5 Hydrolyza ako primárne spracovanie tiel uhynutých zvierat sa biologicky neodlišuje od hydrolyzy ostatných organických tkanív, ktoré sú schopné rozložiť sa bez vonkajšieho pričinenia v kontrolovaných podmienkach. Biochemický reťazec hydrolyzy je podmienený schopnosťou autolýzy. Pri rozklade bielkovín v podstate vznikajú aminokyseliny, glycidy produkujú cukry a tuky produkujú masťné kyseliny a alkohol. V prípade ošípaných esterifikácia tukových tkanív spôsobuje, že výsledný produkt hydrolyzy je hustý a viskózný a hydraulicky sa správa ako viskózna tekutina, čo zvyhodňuje jeho spracovanie v kontrolovaných podmienkach a umožňuje jeho hydrodynamický prenos. Na zvýšenie účinnosti hydrolyzy by sa mali kontrolovať niektoré faktory, ako napríklad veľkosť častíc (predchádzajúce drvenie tiel uhynutých zvierat), kontrola teploty a čas, kontrola atmosferického O₂, aby sa predišlo vyparovaniu nepríjemných pachov. Tekutinu, ktorá vzniká pri hydrolyze možno potom spracovať spolu s kalom z chovu. Dodatočné výhody budú nasledovné:

- biologická bezpečnosť (telá uhynutých zvierat budú spracované priamo v samotnom chove v kontrolovaných podmienkach, čím sa zníži možnosť prenosu chorôb na iné chovy);
- zvýšenie výkonnosti tradičného procesu spracovania kalu;
- eliminácia patogénnych prvkov;
- zlepšenie riadenia chovu, pretože spracovanie tiel uhynutých zvierat a kalu sa vykonáva na mieste v reálnom čase⁽⁵⁾).

⁽³⁾ Tabuľka č. 2 – Výpočet ceny zootechnického odpadu a vedľajších produktov z chovu dobytky (Zdroj EUROSTAT/MPRP).

⁽⁴⁾ — Risk assessment: use of composting and biogas treatment to dispose of catering waste containing meat (Záverečná správa určená Oddeleniu pre životné prostredie, potravinu a záležitosti vidieka). Gale P. (2002). <http://www.defra.gov.uk/animalh/by-prods/publicat/>
— Záverečná správa o výsledkoch získaných pri projektoch skúmajúcich alternatívy v systémoch uhynutých tiel zvierat. Antonio Muñoz Luna, Guillermo Ramis Vidal, Francisco José Pallarés Martínez, Antonio Rouco Yáñez, Francisco Tristán Lozano, Jesús Martínez Almela, Jorge Barrera, Miriam Lorenzo Navarro, Juan José Quereda Torres. (2006)

⁽⁵⁾ Štúdie v tejto oblasti:
— Záverečná správa o výsledkoch hydrolyzy uhynutých tiel neprežúvavcov: skúsenosti s chovom ošípaných. Lobera J.B., González M., Sáez J., Montes A., Clemente P., Quiles A., Crespo F., Alonso F., Carrizosa J.A., Andujar M., Martínez D., Gutiérrez C.
— Fyzikálne a chemické parametre hydrolyzy uhynutých tiel neprežúvavcov s bioaktivátormi. Gutiérrez C., Fernández F., Andujar M., Martín J., Clemente P., Lobera J.B. CARM-IMIDA. <http://wsiam.carm.es/imida/publicaciones%20pdf/Ganader%EDa/Gesti%F3n%20de%20Residuos%20Ganaderos/Hidrolizaci%F3n%20de%20Cad%20E1veres/Resultados%20del%20Estudio%20Preliminar.pdf>

3.3.6 Výroba energie prostredníctvom bioplynu je dôležitá a možno pri nej použiť prepojené nádrže bez toho, aby hrozil spätný prienik alebo kontakt s ovzduším. Záujem sa okrem iného sústreďuje aj na výskum jednoduchších procesov, ktoré sú prispôbené chovu menších rozmerov a ktoré tiež zaručujú ochranu verejného zdravia, hygieny chovu a životného prostredia.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 V súčasnosti zohrávajú informácie v spoločnosti veľmi dôležitú úlohu. Spotrebiteľ má právo byť riadne a správne informovaný, čo sa stáva zriedkavo, pretože tlač vždy uprednostňuje katastrofy a nehody. O pozitívnom vývoji sa hovorí len veľmi málo. Preto je potrebné vyvinúť veľké úsilie v snahe zviditeľniť všetku prácu vykonanú v oblasti verejného zdravia, aby si spotrebiteľ mohol uvedomele vybrať to, čo sa mu zdá byť lepšie.

4.2 Hospodárske dôsledky súvisiace s odstraňovaním tiel uhynutých zvierat a živočíšneho odpadu

4.2.1 Spracovanie tiel uhynutých zvierat spôsobuje celý rad logistických problémov (v krajinách, ktoré nemajú zavedený systém zberu) a v niektorých prípadoch zber nie je kompatibilný s osvedčenými postupmi pri ochrane hygieny v chovoch.

4.2.2 Hospodársky dopad smernice Spoločenstva by sa mal analyzovať v dvoch konkrétnych prípadoch:

4.2.2.1 V krajinách, kde sa nevykonával zber tiel uhynutých zvierat, budú potrebné investície na úrovni chovu (ako napríklad výstavba chladených skladových priestorov a vytvorenie plánu bezpečného zberu tiel uhynutých zvierat) a na úrovni prepravných podnikov, zaobstaranie kamiónov vybavených na takéto služby. Na úrovni spracovateľov vedľajších produktov, úpravy, ktoré umožnia spracovanie celých zvierat ⁽⁶⁾.

4.2.2.2 V krajinách so zavedeným systémom zberu tiel uhynutých zvierat nie sú potrebné dodatočné investície. Avšak tam, kde sa mäsová múčka nemôže používať, sa musia pokryť náklady na zber a odstránenie uhynutých zvierat ⁽⁷⁾.

⁽⁶⁾ Na základe výpočtov sa výrobné náklady zvýšili z 0,36 na 0,96 EUR na spracované zviera, v závislosti od miesta a veľkosti chovu, berúc do úvahy, že tie najmenej chovy sú vždy najviac znevýhodnené.

⁽⁷⁾ Sú tu aj dodatočné náklady na produkt, ktoré sa pohybujú medzi 0,3 a 0,5 EUR na spracované zviera.

4.3 Hospodárske dôsledky súvisiace s využívaním živočíšnych vedľajších produktov

Zákaz používania živočíšnych bielkovín v potrave ošípaných, hydiny a rýb spôsobil výrazné zvýšenie výrobných nákladov v Európe, čo spôsobilo viac problémov s narušením konkurencieschopnosti voči iným krajinám, ako napríklad Brazília, Argentína, USA, kde je ich používanie povolené. Tieto následky zvýšenia nákladov sa odrazili na viacerých úrovniach, pretože vedľajšie jatočné produkty už nie sú výhodné z dôvodu vysokých nákladov na ich odstránenie a zvýšený dopyt po rastlinných bielkovinách spôsobil nárast ich ceny a následne aj nárast ceny krmiva ⁽⁸⁾.

4.3.1 Konkrétne sa výrobné náklady v EÚ oproti tretím krajinám zvýšili nasledovne:

Odstránenie vedľajších produktov::	6 EUR/100 kg uhynutého tela ošípaných ⁽⁹⁾
------------------------------------	--

Nepoužívanie živočíšnej múčky::	0,75 EUR/100 kg ⁽¹⁰⁾
---------------------------------	---------------------------------

Zvýšenie ceny sóje::	1,5 EUR/100 kg ⁽¹¹⁾
----------------------	--------------------------------

Tieto hodnoty znásobené ročnou produkciou ošípaných predstavujú na úrovni Spoločenstva na škody vo výške 173 miliónov EUR. K tomuto zvýšeniu nákladov sa pridáva aj celý rad výrobných faktorov ako krmivo, energia, pracovná sila, normy starostlivosti o zvieratá a životné prostredie, ktoré spôsobujú, že 1 kg uhynutého tela ošípaných spôsobuje náklady 0,648 EUR/kg v Brazílii ⁽¹²⁾, zatiaľ čo v EÚ je to 1, 25 EUR ⁽¹³⁾.

4.3.2 Takéto narušenie konkurencieschopnosti nikdy nebude možné prerokovať v rámci WTO, pretože by bola okamžite zamietnutá, keďže nie je podložené žiadnymi vedeckými dôkazmi. Ak bude táto situácia pokračovať, bude potrebné odškodniť európskych výrobcov, inak bude ich práca ohrozená.

⁽⁸⁾ Výskum pracovnej skupiny Univerzity v Murcii pod vedením Prof. Dr. Antónia Muñoz Luna, DMV, PhD, MBA.

⁽⁹⁾ Zdroj INRA (Institut National de Recherche Agricole – Výskumný ústav poľnohospodársky)

⁽¹⁰⁾ Výpočet na základe priemernej ceny surovín pred a po zákaze aplikácie špeciálnej diéty na zvyšovanie hmotnosti ošípaných.

⁽¹¹⁾ Tamtiež 10

⁽¹²⁾ Výrobné náklady v chove s 1200 kusmi ošípaných v uzavretom cykle s produktivitou 20,3 odchovaných prasidiatok na prasnicu/rok, ktorý sa nachádza v štáte Paraná

⁽¹³⁾ Chov s 500 ošípanými v uzavretom cykle s produktivitou 23 prasidiatok na prasnicu/rok, ktorý sa nachádza v Portugalsku.

4.4 Argumenty pre prípadné zrušenie zákazu používania mäsovej múčky pochádzajúcej z neprežúvavcov pri chove ošípaných a hydiny

4.4.1 Základom je zabezpečiť, aby nedošlo ku krížovej kontaminácii mäsovej múčky, preto bola skupina odborníkov z viacerých belgických inštitúcií požiadaná, aby vypracovala hodnotenie a prakticky vyskúšala postupy, ktoré by umožnili určiť prítomnosť živočíšnych bielkovín pochádzajúcich z prežúvavcov v krmive. Táto skupina uspokojivo ukončila svoj výskum v prvej polovici roku 2004 a predložila GR SANCO konečnú správu datovanú 24.9.2004 pod názvom „Determination of Processed Animal Proteins Including Meat and bone Meal in Feed“ (Zisťovanie spracovaných živočíšnych bielkovín vrátane mäsovej múčky a kostnej múčky v potrave), kde predstavila metódy, na základe ktorých je možné zistiť prítomnosť týchto bielkovín v krmive. Takáto situácia by už umožnila vytvoriť dokonale spätne sledované a monitorované systémy výroby mäsovej múčky pochádzajúcej z neprežúvavcov (čiže jej pôvod by sa dal jednoducho zistiť). To by umožnilo zostaviť prvú skupinu systémov výroby a opätovného využitia týchto prísad, pričom by sa zabezpečilo, že nebude použitá múčka pochádzajúca z prežúvavcov ⁽¹⁴⁾.

V Bruseli 14. septembra 2006

4.5 Posledná prekážka pre opätovné zaradenie mäsovej múčky pochádzajúcej z neprežúvavcov do krmiva určeného pre ošípané a hydiny

4.5.1 Aby sa vyhovelo ďalšej žiadosti Európskeho parlamentu, alebo inak povedané, aby sa zabránilo kanibalizmu, je v súčasnosti potrebné už len vytvoriť postupy na rozlíšenie bielkovín pochádzajúcich z ošípaných a bielkovín pochádzajúcich z hydiny. V súvislosti s mäsovou múčkou nie je správne hovoriť o kanibalizme. Kanibalizmus sa vzťahuje na priamu konzumáciu a môže sa náhodne vyskytnúť v niektorých chovoch, avšak hovoriť o kanibalizme v súvislosti s aminokyselinami a masnými kyselinami nie je prijateľné.

4.5.2 V každom prípade, nezávisle od predchádzajúcich tvrdení, existuje v súčasnosti reálna možnosť vytvorenia mechanizmu na monitorovanie systémov výlučne na dodávanie bielkovín pochádzajúcich z ošípaných do krmiva pre hydiny a naopak. A to:

- múčku z mäsa ošípaných a hydiny nikdy nie je možné vyrobiť v tých istých jatkách, pretože tieto druhy si vyžadujú rozdielne jatočné zariadenia;
- keďže existujú výrobné, ktoré produkujú krmivo len pre hydiny alebo len pre ošípané, nie je možné, aby tu došlo k akejkoľvek zámene;
- to isté platí pre výrobné, ktoré majú oddelené výrobné linky podľa druhov.

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁴⁾ Ďalšie štúdie pojednávajúce o tejto téme:

- *Effective PCR detection of animal species in highly processed animal byproducts and compound feeds.* Fumière O., Dubois M., Baeten V., von Holst C., Berben G. *Anal Bioanal Chem* (2006) 385, 1045-1054.
- *Identification of Species-specific DNA in feedstuffs.* Krčmář P., Renčová E.; *J. Agric. Food Chem.* 2003, 51, 7655-7658.
- *Species-specific PCR for the identification of ovine, porcine and chicken species in meat and bone meal (MBM).* Lahiff S., Glennon M., O'Brien L., Lyng J., Smith T., Maher M., Shilton N. *Molecular and Cellular Probes* (2001) 15, 27-35.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Rady, ktorým sa ustanovujú zvláštne opatrenia na podporu chovu húseníc priadky morušovej“

(kodifikované znenie)

KOM(2006) 4, konečné znenie 2006/0003 (CNS)

(2006/C 318/19)

Rada sa 8. februára 2006 rozhodla podľa článku 37 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k horeuvedenej téme.

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená prípravou prác v danej veci schválila svoje stanovisko 11. júla 2006. Spravodajkyňou bola pani LE NOUAIL.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429. plenárnom zasadnutí 13. a 14. septembra 2006 (schôdza z 13. septembra 2006) 168 hlasmi za, 7 hlasmi proti, pričom 17 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko.

1. Úvod

1.1 Obsahom návrhu Komisie je kodifikácia nariadenia (EHS) č. 845/72, ktorým sa ustanovujú zvláštne opatrenia zamerané na podporu chovu húseníc priadky morušovej (*Bombyx mori* (Linnaeus, 1758)), v skrátenej podobe podľa medziinstitucionálnej dohody z 20. decembra 1994.

1.2 Kodifikácia sa uplatňuje pri legislatívnych aktoch, ktoré boli často menené a tým sa stali ťažko zrozumiteľnými.

2. Všeobecné pripomienky

2.1 Uvedené nariadenie vstúpilo do platnosti pred viacej než tridsiatimi rokmi. Niekoľko krát bolo do hĺbky prepracované a pre adresátov tohto právneho predpisu je teraz ťažké pochopiť jeho obsah a význam bez vyhľadávania v právnych predpisoch a zisťovania, ktoré znenie je skutočne platné.

2.2 Výbor preto schvaľuje tento návrh kodifikácie, ktorý uľahčuje európskym občanom prístup k právu a prispieva k lepšej legislatíve, čo výbor vyjadril ako želanie v svojich predchádzajúcich stanoviskách⁽¹⁾.

3. Konkrétne pripomienky

3.1 Bolo by tiež vhodné zamyslieť sa nad možnosťou použitia iných typov zjednodušenia, ako napríklad zrušenia alebo aktualizácie príslušných právnych predpisov.

3.2 Chov húseníc priadky morušovej, ktorý sa začal rozvíjať od 13. storočia najmä v južnej Európe, dosiahol najväčšieho rozmachu v 19. storočí. Potom však výrazne upadol následkom epidémie, ktorá postihla priadku morušovú. Jej zámotok, potrebný pri jej metamorfóze, pozostáva z jediného hodvábného vlákna, ktoré sa používa v textilnom priemysle. Ani prísun zdravých „vajčiek“⁽²⁾ však nevedol k novému rozmachu chovu húseníc priadky morušovej, náročnému na starostlivosť a produkciu moruší, ktorých listy sú jedinou potravou larvy. Táto skonzumuje veľké množstvo listov moruše, ktoré sa musia zberať denne. V súčasnej dobe toto odvetvie závisí skoro výlučne od dovozu a to hlavne z Číny a Vietnamu.

3.3 Výbor zastáva názor, že vzhľadom na rôzne druhy využitia hodvábu, ktoré si vyžadujú vlákna rôznej kvality, ako aj na nové aplikácie, ktoré možno vďaka výskumu v budúcnosti očakávať, treba zachovať základňu pre chov húseníc priadky morušovej v Európe. Táto aktivita okrem toho umožní zachovať pracovné miesta v znevýhodnených alebo okrajových regiónoch⁽³⁾. Pomoc na krabicu vajčiek podľa uvedeného nariadenia je nevyhnutná pre udržanie aktivity, ktorá je vystavená veľkej konkurencii masívneho dovozu z tretích krajín, kde je cena práce veľmi nízka. Okrem toho je európsky hodváb vhodný na aktuálne použitie a možno bude vhodný aj na prípadné ďalšie druhy použitia v budúcnosti, čo opodstatňuje zachovanie produkcie na úrovni Spoločenstva.

V Bruseli 13. septembra 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ Pozri o.i. prieskumné stanovisko EHSV „Lepšia tvorba právnych predpisov“, 2005 (spravodajca: Daniel RETUREAU) INT/265 – Ú.v. EÚ C 24, 31.1.2006, s. 39.

⁽²⁾ Vajčica motýľa priadky morušovej (*Bombyx mori*).

⁽³⁾ Polovica európskej produkcie je z Kanárskych ostrovov.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 76/769/EHS v súvislosti s obmedzeniami pri uvádzaní určitých meracích prístrojov s obsahom ortuti na trh“

KOM(2006) 69, konečné znenie – 2006/0018 (COD)

(2006/C 318/20)

Rada sa 8. marca 2006 podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k horeuvedenej téme.

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená prípravou návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 11. júla 2006. Spravodajkyňou bola pani Cassina.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429. plenárnom zasadnutí 13. a 14. septembra 2006 (schôdza z 13. septembra) 181 hlasmi za, 5 hlasmi proti, pričom 8 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery

1.1 Na základe argumentov uvedených v bodoch 2 a 3 EHSV

- a) podporuje návrh Komisie a tiež výber právneho základu (článok 95 Zmluvy) a súhlasí s cieľom stratégie dospieť k úplnému vylúčeniu ortuti z meracích prístrojov uvedených v bode 2.2,
- b) je toho názoru, že predkladaný návrh je v súlade s inými predpismi a stratégiami Spoločenstva v oblasti ochrany životného prostredia a verejného zdravia,
- c) želá si, aby sa urýchlila náhrada za alternatívne produkty neobsahujúce ortuť (prípadne pomocou stimulov a informačných kampaní, aby boli potenciálne nebezpečné prístroje obsahujúce ortuť čo najskôr stiahnuté z prevádzky) a aby sa zohľadnili aj náklady, ktoré v súvislosti s touto náhradou vzniknú spotrebiteľom,
- d) žiada, aby sa stanovili spôsoby triedeného zberu a aby zber vyradených prístrojov mali na starosti ich predajcovia (ako je tomu v prípade elektrických a elektronických prístrojov),
- e) žiada Komisiu, aby upresnila, aké záruky existujú, že uvedené sektory (živnostníci a priemysel) budú konať v súlade s daným cieľom predísť úniku ortuti do okolitého prostredia,
- f) vyzýva orgány Spoločenstva a členských štátov, aby dôkladne preverovali, či dovážané výrobky zodpovedajú predpisom EÚ.

2. Úvod a obsah návrhu

2.1 Predkladaný návrh smernice je vypracovaný v duchu oznámenia z 28. januára 2005 o *Stratégii Spoločenstva týkajúcej sa ortuti* ⁽¹⁾. Táto stratégia vychádza z celosvetovo uznaného faktu, že ortuť je škodlivá a predstavuje veľké nebezpečenstvo pre ľudí, ekosystémy a divo žijúce zvieratá, a preto navrhuje niekoľko opatrení zameraných na ochranu zdravia ľudí a životného prostredia. Chce odstrániť ortuť zo všetkých činností tam, kde ju už dnes je možné nahradiť alternatívnymi látkami alebo produktmi, použitím ktorých sa dá vyhnúť dnes už zistiteľným škodlivým vplyvom, na vývoj nervového systému, na imunitný systém a na pohlavné orgány.

2.2 V tejto súvislosti Komisia navrhuje zmenu ⁽²⁾ smernice 76/769/EHS ako určitú etapu v uplatňovaní všeobecnej stratégie. Zakazuje sa ňou uvádzanie týchto prístrojov na trh:

- a) teplomery na meranie telesnej teploty,
- b) iné meracie prístroje určené na predaj širokej verejnosti (ako manometre, barometre, prístroje na meranie tlaku krvi, atď.)

2.3 Na základe zákazov a/alebo obmedzení, ktoré už platia v niektorých členských štátoch, a teda na základe získaných skúseností sú z uplatňovania tohto zákazu vylúčené prístroje a zariadenia používané v oblasti vedy a priemyslu, pretože počet takýchto prístrojov je relatívne nízky a ich použitie je obmedzené na vysoko špecializované miesta, ktoré podliehajú prísny kontrolám v oblasti bezpečnosti práce a hospodárenia s nebezpečným odpadom alebo spadajú pod účinnosť nariadenia REACH.

⁽¹⁾ KOM(2005) 20, konečné znenie.

⁽²⁾ Pridaním osobitného bodu 19a v prílohe I smernice 76/769/EHS.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Hoci v niektorých členských štátoch sa už začalo s postupným nahradzovaním ortuti alternatívnymi produktmi, podľa odhadov⁽³⁾ sa v Európe ešte aj dnes používa ročne asi 33 ton ortuti určených do meracích a kontrolných prístrojov, z čoho asi 25 až 30 ton sa dostáva na trh v teplomeroch.

3.2 Takto sa ortuť a jej veľmi toxické deriváty dostávajú do domáceho odpadu, pretože teplomery a meracie zariadenia sú väčšinou vyhadzované do smetí, keď sa už nepoužívajú, alebo sa pokazia. Cez skládku odpadu alebo nevhodné formy likvidácie odpadu sa zvyšky ortuti dostávajú do odpadových vôd, a tak sa rozptyľujú do životného prostredia. Takto sa ortuť dostáva do potravín, čo je zvlášť nebezpečné pre vodný potravinový reťazec, čo osobitne ohrozuje konzumentov rýb a mäkkýšov (najmä v oblasti Stredozemného mora).

3.3 EHSV konštatuje, že existujú a už sú na trhu prístroje, ktoré spĺňajú tú istú funkciu ako zariadenia uvedené v návrhu smernice a obsahuje alternatívne látky za ortuť. Náhrada je teda možná ihneď a zjavne bez vedľajších nákladov (pozri aj bod 4.1 písm. b), c), e)). Štúdia dosahu však vôbec neuvádzajú náklady spojené s náhradou, ktoré tým vzniknú spotrebiteľom. EHSV požaduje, aby bola vyjadrená výška týchto nákladov a do vykonávacieho mechanizmu smernice boli zapracované aj podporné opatrenia.

3.4 EHSV dôrazne podporuje cieľ Komisie zakázať uvádzanie zariadení s obsahom ortuti uvedených v smernici na trh: nie je potrebné dokazovať nebezpečnosť a odolnosť ortuti, zákaz prístrojov s obsahom ortuti pomôže dosiahnuť vysokú úroveň ochrany životného prostredia a zdravia ľudí ako je uvedené v právnom základe nariadenia (článok 95 Zmluvy), ktorý EHSV považuje za úplne správny a primeraný.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 EHSV však konštatuje, že:

- a) pre výnimku pre zariadenia s obsahom ortuti používané v profesionálnom alebo priemyselnom prostredí musí existovať záruka, že súčasťou ich likvidácie alebo recyklácie bude taká úprava ortuti, ktorá vylúči jej rozptýlenie a s tým súvisiace riziká pre životné prostredie a zdravie ľudí, a je dôležité, aby existovali primerané kontroly, pomoc v oblasti odbornej prípravy a poradenstva hlavne v prípade zlatníckych remeselných podnikov alebo malých podnikov, kde sa ortuť vo veľkej miere ešte stále používa pri špecifických pracovných operáciách,
- b) tak v štúdiu dosahu ako aj v návrhu bol asi podcenený problém toho, že prístroje a zariadenia s obsahom ortuti, ktoré sa v súčasnosti ešte používajú, sa dostanú do komunálneho odpadu: bolo by vhodné členské štáty upozorniť na to, že by bolo potrebné alebo užitočné vytvoriť systém stimulov (ako pri vyraďovaní do šrotu), aby prístroje uvedené v tejto smernici boli čo najskôr nahradené inými,
- c) stiahnutie zariadení s obsahom ortuti, ktoré sú ešte stále v obehú, môže byť stimulované jednak opatreniami finančnej pomoci, ale predovšetkým informačnými kampaňami zameranými na to, aby si užívatelia uvedomili existujúce riziká, a preto sa správali zodpovedne a ortuť neodhadzovali do komunálneho odpadu a aby v žiadnom prípade nedovolili, aby sa ortuť dostala do rúk deťom. Spotrebiteľom, ktorí urýchlia túto náhradu, by však mali byť poskytnuté primerané stimuly,
- d) stiahnutie uvedených zariadení by sa malo zrealizovať formou triedeného zberu, ktorý by organizovali predajcovia zariadení uvedených v tomto návrhu nariadenia, podľa ustanovení smernice pre elektrické a elektronické zariadenia,
- e) osobitnú pozornosť treba venovať tiež zhode dovážaných produktov s týmito predpismi, aby úžitok z reštriktívnych európskych predpisov nebol neutralizovaný dovozom produktov z tretích krajín, ktoré nevenujú pozornosť rizikám spojeným s nevhodným nakladaním s ortuťou.

V Bruseli 13. septembra 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

⁽³⁾ Na základe informácií, ktoré sú k dispozícii na Komisii.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu o zlepšení hospodárskej situácie v odvetví rybolovu“

KOM(2006) 103, konečné znenie

(2006/C 318/21)

Rada Európskej únie sa 9. marca 2006 podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k horeuvedenej téme.

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 11. júla 2006. Spravodajcom bol pán Sarró Iparra-guirre.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429. plenárnom zasadnutí 13. a 14. septembra 2006 (schôdza zo 14. septembra 2006) 120 hlasmi za, 16 hlasmi proti, pričom 9 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 Vzhľadom na hospodársky a sociálny význam sektora rybolovu pre Európsku úniu, ktorý ďaleko presahuje púhu otázku jeho priameho príspevku k HDP⁽¹⁾, EHSV súhlasí s hodnotením Komisie, podľa ktorého je toto odvetvie v hlbokej hospodárskej kríze⁽²⁾, a považuje za potrebné podniknúť kroky na zlepšenie tejto situácie. EHSV sa však domnieva, že opatrenia navrhované na záchranu tohto sektora nie sú ani realistické, ani dostačujúce. Opatrenia považuje za nerealistické preto, lebo veľká väčšina operátorov sú malé a stredné podniky alebo majitelia jediného plavidla, ktorí operujú v rybárskych zónach s obmedzenými zdrojmi, s veľmi malými posádkami podliehajúc prísny m pravidlám riadenia rybolovu a s minimálnymi možnosťami prijať reštrukturalizačné opatrenia a zabezpečiť svoje krátkodobé prežitie.

1.2 Bez nového rozpočtu, ktorý by bol nezávislý od ustanovení FNURH/EFRH⁽³⁾ je okrem toho len veľmi málo možností na realizáciu týchto nových opatrení. EHSV preto zastáva názor, že toto oznámenie bude mať na väčšinu podnikov len veľmi malý praktický vplyv.

1.3 V prípade podnikov, ktoré sú dostatočne veľké na to, aby sa mohli uchádzať o pomoc na záchranu a reštrukturalizáciu, sa EHSV domnieva, že oznámenie by malo:

- zabezpečiť rozpočet nezávislý od možností FNURH/EFRH,
- ustanoviť, že pomoc na záchranu podnikov je nenávratná a zabezpečiť, aby bola uplatňovaná viac ako šesť mesiacov,
- zabezpečiť, aby národné schémy, ktoré majú predložiť členské štáty boli pružné a prispôsobivé do takej miery, aby mohli poskytnúť podnikom žiadajúcim o pomoc rýchly prístup k dostupnej pomoci.

⁽¹⁾ Hrubý domáci produkt.

⁽²⁾ KOM(2006) 103, konečné znenie, 9.3.2006.

⁽³⁾ Finančný nástroj na usmerňovanie rybného hospodárstva/Európsky fond pre rybné hospodárstvo.

1.4 Výbor zastáva názor, že okrem pomoci na záchranu a reštrukturalizáciu podnikov s existenčnými problémami by mali byť zavedené aj ďalšie opatrenia s cieľom zmierniť vážny negatívny dosah vysokých cien pohonných hmôt na rybárske podniky a ich osadenstvo. Konkrétne EHSV odporúča, aby Komisia a Rada odsúhlasili tieto akcie:

- a) zvýšenie úrovne pomoci *de minimis* na 100 000 EUR na podnik,
- b) dočasné pozastavenie rybolovných činností v prípade „nepredvídateľných okolností“, pod ktorými sa rozumie kríza vyvolaná vysokými cenami pohonných hmôt,
- c) povolenie pomoci na vyplácanie príspevkov na obmedzenie nákladov na pohonné hmoty, aké sa vyplácajú v poľnohospodárskom sektore,
- d) vytvorenie vyraďovacieho fondu Spoločenstva s osobitným rozpočtom, ktorý by uprednostňoval časti flotily s najväčšími problémami a umožňoval majiteľom plavidiel, ktorí chcú dobrovoľne ukončiť svoju činnosť v oblasti rybolovu urobiť tak prijateľným spôsobom,
- e) poskytnutie maximálnej možnej podpory orgánmi na úrovni Spoločenstva i na úrovni jednotlivých krajín, prostredníctvom pomoci v oblasti VTRI⁽⁴⁾, na projekty predložené sektorom rybolovu a zamerané na zlepšenie energetickej účinnosti rybolovu, využívanie alternatívnych alebo doplnkových zdrojov energie k rope a rozvoj technologických platforiem v oblasti rybolovu;
- f) snahy o zmenu prístupu rybárov s cieľom presvedčiť ich, aby sa zapojili do predaja produktov rybného hospodárstva a tým zvýšili prínos týchto produktov;

⁽⁴⁾ Výskum, technológia, rozvoj a inovácia.

g) prehodnotenie fiškálnych ustanovení, ktoré platia pre pobrežnú rybársku flotilu, najmä vyňatie zo zdanenia právnických osôb tých ziskov, ktoré frančízoví veľkoobchodní prevádzkovatelia vyťažia z prvotného predaja produktov rybolovu; okrem toho by mala byť znížená aj daň z pridanej hodnoty uložená na sprostredkovateľské operácie, ktoré vykonávajú títo prevádzkovatelia;

h) zahrnutie flotily lodí na rybolov na otvorenom mori, ktorá loví mimo vôd Spoločenstva do druhých registrov, ktoré majú mnohé členské štáty pre obchodné loďstvo, doplnením usmernení Spoločenstva o štátnej pomoci v sektore rybného hospodárstva.

2. Dôvodová správa

2.1 Rybné hospodárstvo dodáva nielen významný podiel proteínov potrebných na výživu ľudí, ale predstavuje aj významný prínos k hospodárskej a sociálnej štruktúre mnohých pobrežných komunít v celej EÚ. Podľa Komisie ⁽⁵⁾ sa rozšírená Európska únia (EÚ 25) so 7 293 101 tonami rýb (úlovky a produkty akvakultúry) podieľa 5 % na celkovej celosvetovej ročnej produkcii produktov rybného hospodárstva, čím je druhým najväčším producentom na svete po Číne. Okrem toho má flotilu, v ktorej počet rybárskych plavidiel dosahuje takmer 90 000 a vytvára 229 702 pracovných miest.

2.2 Sektor rybolovu prechádza zložitým procesom zmien spôsobených poklesom a niekde dokonca vyčerpaním zásob rýb vo väčšine rybárskych zón a nepriaznivými podmienkami na trhu. Podľa tohto oznámenia sa kvóty pridelené plavidlám loviacim na západe Európy na najdôležitejšie druhy žijúce pri dne (treska obyčajná, treska jednoškrvná, treska bezfúza, treska tmavá a merlúza európska) a bentické druhy (platesa, morský jazyk, čert morský a homár) od polovice deväťdesiatych rokov minulého storočia znižovali.

2.3 Hoci reformou Spoločnej politiky rybného hospodárstva v roku 2002 začala modernizácia riadenia rybolovu v Európskej únii so zreteľom na trvalo udržateľný rozvoj, boli tiež zavedené opatrenia, ako napríklad plány obnovy, ktoré obmedzili výlov a tým radikálne znížili zisky, čo je situácia, ktorá bude pokračovať aj v budúcnosti.

2.4 Spolu s bežným, pokračujúcim nárastom prevádzkových nákladov a prudkým nárastom cien pohonných hmôt to viedlo k situácii, kedy je prevádzka mnohých plavidiel značne stratová.

2.5 Oznámenie Komisie uvádza dôvody, ktorých kombinácia viedla k tomu, že veľká časť rybárskej flotily Spoločenstva sa nachádza v tejto hospodárskej situácii a navrhuje spôsoby riešenia.

⁽⁵⁾ Fakty a čísla o SPRH – základné údaje o spoločnej politike rybného hospodárstva. Vydanie 2006, Európska komisia.

3. Úvod

3.1 Medzi týmito dôvodmi Komisia uvádza aj dva hlavné faktory:

— znižovanie zisku,

— rast nákladov.

3.1.1 K znižovaniu ziskov dochádza v dôsledku:

— stagnujúcich cien na trhu:

— zvyšujúci sa podiel dovozu rýb,

— rozvoj akvakultúry,

— sústredenie predaja vo veľkých distribučných reťazcoch,

— nižších výnosov z rybolovu:

— intenzívny lov určitých druhov rýb,

— nedostatočné znižovanie kapacity flotily.

3.1.2 Prevádzkové náklady, ktoré bežne rastú každý rok, rastú od roku 2003 veľmi prudko kvôli nárastu cien pohonných hmôt. Toto má vplyv na kompletnú flotilu, ale najmä na lode s vlečnými sieťami na lov na dne, ktoré tvoria najväčšiu časť rybárskej flotily Spoločenstva a ktoré sú stratové.

4. Všeobecné pripomienky

4.1 Riešenia, ktoré navrhuje na zmiernenie súčasných hospodárskych problémov v odvetví rybolovu Komisia, zahŕňajú:

— v krátkodobom horizonte opatrenia na záchranu a reštrukturalizáciu rybárskych podnikov, ktoré sú schopné po štrukturálnych zmenách byť opäť rentabilné,

— v dlhodobom horizonte zabezpečiť, aby bol sektor rybolovu schopný prispôsobiť sa novej situácii poznačenej vyššími cenami pohonných hmôt.

4.1.1 Krátkodobé záchranné a reštrukturalizačné opatrenia

4.1.1.1 Na záchranu a reštrukturalizáciu podnikov, ktoré sú na pokraji bankrotu alebo majú finančné ťažkosti navrhuje Komisia využiť existujúce nástroje a súčasný rámec štátnej pomoci v súlade s usmerneniami Spoločenstva o štátnej pomoci na záchranu a reštrukturalizáciu firiem v ťažkostiach ⁽⁶⁾ a usmerneniami pre preskúmanie štátnej pomoci rybnému hospodárstvu a akvakultúre ⁽⁷⁾. Okrem toho stanovuje niektoré výnimky, ktoré presahujú rámec týchto smerníc (pozri body 4.1.1.5 a 4.1.1.6).

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 244, 1.10.2004.

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ C 229, 14.9.2004.

4.1.1.2 Takáto pomoc sa môže poskytnúť v podobe návratnej pôžičky alebo záruky a nesmie trvať dlhšie ako šesť mesiacov. Cieľom takejto pomoci je umožniť podnikom prispôbiť sa novej situácii v oblasti cien pohonných hmôt, najmä v prípade plavidiel, ktoré používajú vlečný výstroj a lovia najdôležitejšie druhy žijúce pri dne. V prípade, že po pomoci na záchranu nasleduje schválenie plánu reštrukturalizácie, môže byť pomoc na záchranu vrátená z prostriedkov, ktoré firma dostala vo forme reštrukturalizačnej pomoci.

4.1.1.3 EHSV sa domnieva, že aby bola pomoc na záchranu skutočne efektívna, mala by byť nenávratná, teda presný opak návratnej pôžičky. Toto by bolo prínosom pre pomoc na záchranu, ktorá by tak bola pre podniky potenciálne atraktívnejšia. V opačnom prípade je totiž možné získať priamu návratnú pôžičku od ktoréhokoľvek peňažného ústavu, a to bez toho, aby bol potrebný súhlas Európskej komisie.

4.1.1.4 Pomoc na ďalšiu reštrukturalizáciu rybárskych podnikov na obnovu rentability bude často spojená s investíciami na úpravu rybárskych plavidiel. Usmernenia riadiace poskytovanie štátnej pomoci v sektore rybného hospodárstva stanovujú pravidlá pre poskytovanie pomoci na modernizáciu a nákup vybavenia rybárskych plavidiel v súlade s pravidlami stanovenými Finančným nástrojom na usmerňovanie rybného hospodárstva (FNURH⁽⁸⁾). Podmienky poskytovania vnútroštátnej pomoci na tieto účely sú preto rovnaké ako podmienky uplatniteľné na pomoc Spoločenstva podľa nariadenia o FNURH⁽⁹⁾.

4.1.1.5 Vo výnimočných prípadoch môže Komisia povoliť štátnu pomoc aj pri určitých druhoch modernizácie, ktoré nespádajú do rámca pôsobnosti nariadenia FNURH, pokiaľ sa zameriava na reštrukturalizáciu rybárskych podnikov v rámci vnútroštátnych záchranných a reštrukturalizačných schém. Pred udelením povolenia zhodnotí Komisia tieto vnútroštátne schémy na základe usmernení Spoločenstva za predpokladu, že reštrukturalizácia týchto firiem sa zakladá na realistických hospodárskych predpokladoch v aktuálnom kontexte berúc do úvahy stav a možný vývoj cieľových zásob a zabezpečujúc ziskovosť podnikov založenú na znížení prevádzkových nákladov bez zvyšovania súčasnej celkovej rybárskej činnosti a kapacity.

4.1.1.6 Výnimočné povolenie Komisie na udelenie štátnej pomoci v rámci vnútroštátnych záchranných a reštrukturalizačných schém je možné v prípade týchto investícií:

a) prvá zmena rybárskeho výstroja, ktorej výsledkom je metóda rybolovu s menšou spotrebou pohonných hmôt;

b) kúpa vybavenia na zlepšenie palivovej účinnosti (napr. ekonometre),

⁽⁸⁾ Nariadenie Rady (ES) č. 1263/1999 z 21. júna 1999.

⁽⁹⁾ Nariadenie Rady (ES) č. 2792/1999 zo 17. decembra 1999.

c) náhrada motora, pod podmienkou, že:

1. v prípade plavidiel s celkovou dĺžkou do 12 m, ktoré nepoužívajú vlečný výstroj, má nový motor rovnaký alebo menší výkon ako starý motor,
2. v prípade všetkých ostatných plavidiel s celkovou dĺžkou do 24 m má nový motor o 20 % nižší výkon ako starý motor,
3. v prípade plavidiel s vlečnými sieťami s celkovou dĺžkou viac ako 24 metrov má nový motor aspoň o 20 % nižší výkon ako starý motor a plavidlo musí začať využívať metódu rybolovu s nižšou spotrebou pohonných hmôt.

4.1.1.7 V rámci vnútroštátnych schém schvaľujúcich reštrukturalizačné plány pre podniky, ktoré prevádzkujú viacero plavidiel s celkovou dĺžkou presahujúcou 12 metrov by Komisia mohla akceptovať prístup, pri ktorom by sa zníženie výkonu motora uvádzané v bode 4.1.1.6 c) 3 mohlo aplikovať „celkovo“ na úrovni podniku, a vyradovanie plavidiel z prevádzky bez verejnej pomoci by sa rovnako mohlo započítavať do požadovanej redukcie.

4.1.1.8 Podobný princíp by mohol byť akceptovaný aj formou vnútroštátnych schém umožňujúcich plán reštrukturalizácie, ktorý predloží skupina malých a stredných podnikov (MSP). V takomto prípade by mohla byť rentabilita niektorých členov skupiny zvýšená krokmi, ako napríklad vyradením z prevádzky, ktoré podniknú iní členovia.

4.1.1.9 Počas dočasného prerušenia činnosti potrebného na vykonanie schválených investícií sa podniky môžu uchádzať o pridelenie príslušnej štátnej pomoci, pokiaľ o ňu žiadajú v rámci záchranných a reštrukturalizačných schém.

4.1.1.10 Každá iná verejná pomoc, vrátane podpory Spoločenstva, poskytovaná spoločnosti v ťažkostiach sa bude musieť zohľadniť pri celkovom posúdení plánov reštrukturalizácie a dlhodobej rentability.

4.1.1.11 Členské štáty musia do dvoch rokov od dátumu uverejnenia tohto oznámenia oboznámiť Komisiu s vnútroštátnymi záchrannými a reštrukturalizačnými schémami a tam, kde je to vhodné, individuálnymi plánmi v prípade väčších podnikov. Od momentu, kedy ich Komisia schváli, majú členské štáty dva roky na vypracovanie administratívnych rozhodnutí o reštrukturalizačných plánoch.

4.1.1.12 Keďže súčasné hospodárske ťažkosti postihli najmä plavidlá používajúce vlečný výstroj, zastáva Komisia názor, že by sa takáto pomoc na reštrukturalizáciu mala v prvom rade týkať plavidiel s vlečnými sieťami.

4.1.1.13 Čo sa priamej prevádzkovej pomoci týka, Komisia pri súčasnej situácii vysokých cien pohonných hmôt odmieta akúkoľvek intervenciu na kompenzáciu tohto nárastu nákladov, pretože by bola nezlučiteľná s ustanoveniami Zmluvy.

4.1.1.14 Ako alternatívu by Komisia mohla akceptovať záručné schémy, tak ako to požaduje odvetvie rybolovu, pričom príspevky platené týmto sektorom v hospodársky priaznivom období by mohli byť spätne vyplácané ako kompenzácie v prípade náhleho nárastu cien pohonných hmôt. Komisia by mohla takúto schému schváliť, len ak by poskytovala záruky splatenia všetkej verejnej pomoci za bežných obchodných podmienok.

4.1.1.15 Hoci EHSV súhlasí s hodnotením Komisie, že sektor rybolovu Spoločenstva je v hospodárskej kríze, domnieva sa zároveň, že opatrenia navrhované na záchranu tohto sektora nie sú ani realistické, ani dostačujúce. Opatrenia považuje za nerealistické preto, lebo veľká väčšina operátorov sú MSP alebo majitelia jediného plavidla, ktorí operujú v rybárskych zónach s obmedzenými zdrojmi, s veľmi malými posádkami podliehajúc prísnyh pravidlám riadenia rybolovu a s minimálnymi možnosťami prijať reštrukturalizačné opatrenia a zabezpečiť svoje krátkodobé prežitie. Bez nového rozpočtu, ktorý by bol nezávislý od ustanovení FNURH/EFRH je okrem toho len veľmi málo možností na realizáciu týchto nových opatrení. EHSV sa preto domnieva, že toto oznámenie bude mať na väčšinu podnikov len veľmi malý praktický vplyv.

4.1.1.16 V prípade podnikov, ktoré sú dostatočne veľké na to, aby sa mohli uchádzať o pomoc na záchranu a reštrukturalizáciu, sa EHSV domnieva, že oznámenie by malo:

- zabezpečiť rozpočet nezávislý od možností FIFG/EFF,
- ustanoviť, že pomoc na záchranu podnikov je nenávratná a zabezpečiť, aby bola uplatňovaná viac ako šesť mesiacov,
- zabezpečiť, aby národné schémy, ktoré majú predložiť členské štáty boli pružné a prispôsobivé do takej miery, aby mohli poskytnúť podnikom žiadajúcim o pomoc rýchly prístup k dostupnej pomoci.

4.1.1.17 EHSV by rád upozornil Komisiu, že uplatňovanie pravidiel o pomoci *de minimis* by mohlo byť efektívnym krátkodobým opatrením. Výbor však zároveň považuje hornú hranicu stanovenú súčasnými právnymi predpismi (3 000 EUR na podnik na tri roky) za veľmi nízku a neprímeranú súčasnej situácii, najmä vzhľadom na to, že ostatné sektory EÚ – s výnimkou poľnohospodárstva – majú stanovenú hornú hranicu 100 000 EUR. Výbor sa preto domnieva, že je naliehavo potrebné prehodnotiť pravidlá týkajúce sa pomoci *de*

minimis pre sektor rybolovu, a zvýšiť hornú hranicu pomoci na 100 000 EUR v súlade s ostatnými odvetviami. Na toto výbor poukázal už vo svojom stanovisku na tému *Akčný plán štátnej pomoci – Menšia a lepšie zacielená štátna pomoc: orientačný plán reformy štátnej pomoci na roky 2005 – 2009* ⁽¹⁰⁾.

4.1.1.18 Ďalším opatrením, ktoré by mohlo byť užitočné pre podniky a ich osadenstvo by mohlo byť považovanie tejto vážnej hospodárskej situácie v odvetví rybolovu za „nepredvídateľnú okolnosť“ podľa definície článku 16 nariadenia FNURH, čo by umožnilo priznanie kompenzácií rybárom a majiteľom plavidiel za dočasné prerušenie výkonu činnosti v tejto situácii.

4.1.1.19 Na rýchlejšie prispôbenie kapacity rybárskych lodí stavu zásob rýb navrhuje výbor aby Komisia onedlho vytvorila vyraďovací fond Spoločenstva s osobitným rozpočtom, ktorý budú využívať povinne a výlučne členské štáty pre firmy, ktoré požadujú vyradenie svojich plavidiel z prevádzky. Tento fond by mohol uprednostňovať tie časti flotily, ktoré majú najväčšie problémy.

4.1.1.20 Výbor sa tiež domnieva, že by Komisia mala v krátkom časovom horizonte prehodnotiť usmernenia o štátnej pomoci v sektore rybného hospodárstva, aby umožnila vytvorenie osobitného zoznamu rybárskych plavidiel v členských štátoch, ktorý by umožnil zlepšenie konkurencieschopnosti flotily na rybolov na otvorenom mori, ktorá operuje mimo vód Spoločenstva, ako sa to osvedčilo v 90. rokoch minulého storočia v prípade obchodnej flotily.

4.1.1.21 Čo sa týka záručných schém pre náhly nárast cien pohonných hmôt, výbor sa domnieva, že toto je ďalší druh pomoci, ktorý by mohol pomôcť udržať rybárske lode v prevádzke aj v súčasnej zložitej klíme. Podporuje preto tento systém, hoci sa domnieva, že v súčasnej hospodárskej situácii sa len ťažko bude dať realizovať za podmienok požadovaných Komisiou. Výbor sa domnieva, že Komisia by mala umožniť členským štátom čiastočne alebo úplne kryť náklady na prémie akýchkoľvek budúcich zmlúv uzatvorených podnikmi v tomto odvetví, aby tak bola zaručená maximálna výška ceny pohonných hmôt na určité obdobie, a to analogicky k poľnohospodárskemu sektoru.

4.1.1.22 Výbor tiež zastáva názor, že by bolo vhodné prehodnotiť fiškálny režim pre pobrežnú rybársku flotilu, a povoliť vyňatie zo zdanenia právnických osôb tých ziskov, ktoré francúzovi veľkoobchodní prevádzkovatelia vyťažia z prvotného predaja produktov rybolovu; okrem toho by mala byť znížená aj daň z pridanej hodnoty uložená na sprostredkovateľské operácie, ktoré vykonávajú títo prevádzkovatelia.

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 65, 17.3.2006.

4.1.2 Dlhodobé opatrenia a iniciatívy

4.1.2.1 Z dlhodobého hľadiska budú vyhlídky odvetvia rybolovu dobré len vtedy, ak sa zásoby rýb obnovia a bude sa uplatňovať trvalo udržateľný rybolov. V tejto súvislosti navrhuje oznámenie tieto opatrenia:

- a) zlepšenie riadenia rybolovu;
- b) lepší súlad s pravidlami riadenia rybolovu;
- c) organizácia trhu s rybami;
- d) podpora výskumu palivovo účinných a ekologickejších metód rybolovu.

4.1.2.2 Výbor sa domnieva, že na všetky tieto dlhodobé opatrenia sa už zameriava nový SPRH. Bol by však rád, keby Komisia vzala do úvahy, že na dosiahnutie systému riadenia rybolovu, ktorý by prinášal maximálne trvalo udržateľné zisky budú potrebné nové praktické myšlienky, akonáhle budú zrealizované plány na opätovnú obnovu a riadenie najviac ohrozených druhov.

4.1.2.3 EHSV plne podporuje úsilie Komisie o zabezpečenie správneho uplatňovania pravidiel spoločnej politiky rybného hospodárstva v celej únii. Opätovne zdôrazňuje, že Komisia musí v plnej miere spolupracovať s Európskou agentúrou pre kontrolu rybného hospodárstva, v súlade so zámermi vyjadrenými v oznámení, ako aj to, že Komisia musí agentúre prideliť dostatočné ľudské zdroje a finančné prostriedky na to, aby mohla vykonávať dôležitú úlohu, ktorou bola poverená.

4.1.2.4 EHSV nalieha na Komisiu, aby vystupňovala svoj boj proti ilegálnemu, nedeklarovanému a neregulovanému rybolovu. Jedným z rozhodných protiopatrení v tejto oblasti je uzatvorenie trhov Spoločenstva pre takéto úlovky, keďže práve trhy Spoločenstva sú hlavným miestom určenia ilegálneho rybolovu. Za ďalšie efektívne opatrenie proti takémuto druhu rybolovu považuje výbor zákaz prekladania produktov na otvorenom mori.

4.1.2.5 Výbor sa domnieva, že je potrebné zhodnotiť organizáciu trhu s rybami tak, ako to navrhuje Komisia a to so zreteľom na zlepšenie návratnosti investícií, využitie nových nástrojov, zlepšenie marketingu rýb a produktov rybného hospodárstva a umožnenie zlepšenia prínosu týchto produktov v prvotnom predaji a zapojenia sa do marketingového procesu pre producentov. Výbor si myslí, že organizácie výrobcov tu musia zohrávať dôležitú úlohu a preto by mali byť podporované. Na dosiahnutie tohto cieľa by podľa EHSV mali Komisia a členské štáty sústrediť svoje úsilie na zmenu zmýšľania rybárov v tejto otázke.

4.1.2.6 EHSV podporuje myšlienku Komisie na vytvorenie kódexu správania pre obchodovanie s rybami v Európskej únii, ako aj jej presadzovanie označovania ekologických produktov, a to v momente, keď bude diskusia na túto tému – ku ktorej EHSV nedávno vydal stanovisko – ukončená.

4.1.2.7 Výbor je presvedčený, že posledné dlhodobé opatrenia navrhované v oznámení (podpora výskumu palivovo účinných a ekologickejších metód rybolovu) sú kľúčové. Dúfa tiež, že finančné záväzky stanovené Komisiou budú dodržané, a že budú v maximálnej miere podporené projekty predložené organizáciami zastupujúcimi odvetvie rybolovu, ako aj rozvoj technologických platforiem v oblasti rybolovu.

4.1.2.8 EHSV sa domnieva, že vzhľadom na súčasnú situáciu vývoja cien pohonných hmôt, ktorá sa zdá byť nezvratnou je nesmierne dôležité vykonávať výskum vo všetkých oblastiach navrhovaných v tomto oznámení. Výbor si myslí, že je konkrétne potrebné preskúmať výrobu obnoviteľnej energie, najmä rozvoj a praktické využitie nových druhov biopalív a zlepšenie energetickej účinnosti. Vyzýva Európsku komisiu a členské štáty aby finančne podporili projekty predložené organizáciami z odvetvia rybolovu.

V Bruseli 14. septembra 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Rady o glukóze a laktóze (kodifikované znenie)“

KOM(2006) 116, konečné znenie – 2006/0038 (CNS)

(2006/C 318/22)

Rada sa 2. mája 2006 rozhodla podľa článku 308 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k horeuvedenej téme.

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 11. júla 2006. Spravodajcom bol pán Donnelly.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429. plenárnom zasadnutí 13. a 14. septembra 2006 (schôdza z 13. septembra) 187 hlasmi za, 1 hlasom proti, pričom 7 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Úvod

1.1 Cieľom predkladaného návrhu je kodifikácia nariadenia Rady (EHS) č. 2730/75 z 29. októbra 1975 o glukóze a laktóze. Nové nariadenie nahradí viaceré právne akty tvoriace predmet kodifikácie. Návrh plne zachováva obsah kodifikovaných právnych aktov a obmedzuje sa výlučne na ich zjednotenie do jedného právneho aktu, pričom formálne zmeny a doplnenia nepresahujú nevyhnutný kodifikačný účel.

V Bruseli 13. septembra 2006

2. Všeobecné pripomienky

2.1 V rámci Európy občanov Európsky hospodársky a sociálny výbor podporuje Komisiu v úsilí zjednodušiť a sprehľadniť právne predpisy Spoločenstva s cieľom ich lepšieho pochopenia a sprístupnenia občanovi, poskytujúc mu tak nové príležitosti, ako aj šancu na efektívnejšie využívanie osobitných práv, ktoré mu poskytujú.

2.2 Výbor sa nazdáva, že pri kodifikácii je potrebné dodržiavať štandardné legislatívne postupy Spoločenstva.

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Bieloruská občianska spoločnosť“

(2006/C 318/23)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 14. júla 2005 rozhodol podľa článku 29, odsek 2 svojho vnútorného poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej na tému: „Bieloruská občianska spoločnosť“.

Odborná sekcia pre vonkajšie vzťahy, poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 19. júla 2006. Spravodajcom bol pán Stulík.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429. plenárnom zasadnutí 13. a 14. septembra 2006 (schôdza zo 14. septembra) 146 hlasmi za, 2 hlasmi proti, pričom 5 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko.

1. Zhrnutie stanoviska

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) chce vyjadriť týmto stanoviskom z vlastnej iniciatívy svoju podporu, solidaritu a sympatie všetkým organizáciám občianskej spoločnosti v Bielorusku, ktoré sa usilujú v tejto krajine o presadenie demokracie, ľudských práv, právneho štátu, slobody zhromažďovania a slobody prejavu, teda hodnôt, na ktorých stojí Európska únia.

1.2 Európsky hospodársky a sociálny výbor vyjadruje svoju morálnu podporu predovšetkým takým organizáciám občianskej spoločnosti, akými sú advokátske mimovládne organizácie zaoberajúce sa ľudskými právami a monitorovaním stavu demokracie a právneho štátu, nezávislé mládežnícke organizácie, nezávislé nadácie, nezávislé združenia zamestnávateľov a podnikateľov a nezávislých odborov, ktoré sa usilujú o presadenie demokracie, ľudských práv, právneho štátu a európskych hodnôt v Bielorusku.

1.3 Významnú rolu a úlohu v kontaktoch s bieloruskou občianskou spoločnosťou hrajú priame medzilľudské kontakty, napríklad formou vzájomných výmen predovšetkým medzi mladými ľuďmi. Pre ich podporu a zintenzívnenie je nevyhnutné, aby EÚ a členské štáty EÚ viedli ústretovú vízovú politiku smerom k bieloruským občanom.

1.4 Európska únia ako celok by sa mala usilovať o uskutočňovanie vhodnej, zrozumiteľnej a adresnej informačnej politiky a stratégie, ktorá by bieloruským občanom vysvetľovala základné hodnoty a mechanizmy fungovania Európskej únie.

1.5 Nevyhnutnou podmienkou finančnej podpory občianskej spoločnosti v Bielorusku zo strany EÚ je nájdenie jej flexibilných foriem tak, aby táto pomoc a podpora skutočne našla svojich potrebných adresátov.

1.6 Európsky hospodársky a sociálny výbor odporúča inštitúciám EÚ využiť pri definícii stratégií podpory organizácií občianskej spoločnosti v Bielorusku transformačné skúsenosti a know-how organizácií občianskej spoločnosti z nových členských krajín.

2. Všeobecný úvod

2.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) chce vyjadriť týmto stanoviskom z vlastnej iniciatívy svoju podporu, solidaritu a sympatie všetkým organizáciám občianskej spoločnosti v Bielorusku, ktoré sa usilujú v tejto krajine o presadenie demokracie, ľudských práv, právneho štátu, slobody zhromažďovania a slobody prejavu, teda hodnôt, na ktorých stojí Európska únia.

2.2 EHSV prikladá veľký význam existencii skutočnej a nikým nekontrolovanej občianskej spoločnosti v Bielorusku, ktorá je predpokladom dlhodobej stabilizácie a rozvoja demokracie v tejto krajine.

2.3 EHSV vyjadruje zásadný nesúhlas s postupmi bieloruských úradov, štátnej a verejnej správy, ktoré 19. marca 2006 vyústili do veľmi netransparentných a neregulárnych prezidentských volieb. Rovnakým spôsobom EHSV odmieta politicky vykonštruované procesy proti demokratickým aktivistom a členom mimovládnych organizácií, ktorí chceli iba využiť svoje občianske práva a monitorovať priebeh prezidentských volieb, a ktorým boli v poslednej dobe udelené exemplárne a nespravodlivé výroky (prípád s členmi mimovládnej organizácie Partnerstvo).

2.4 Výbor podotýka, že v Bielorusku, krajine, ktorá priamo susedí s EÚ, dochádza k politicky motivovanému násiliu proti občanom, pošliapavaniu základných ľudských práv a porušovaniu medzinárodne platných občianskoprávných dohôd a zmlúv. Táto skutočnosť je pre organizácie občianskej spoločnosti z 25 členských štátov EÚ neakceptovateľná.

2.5 EHSV nesúhlasí s prenasledovaním a následnou kriminalizáciou tých organizácií občianskej spoločnosti, ktoré sa v Bielorusku postavili na odpor proti zvolí štátnych orgánov.

2.6 Toto stanovisko EHSV z vlastnej iniciatívy má za cieľ navrhnúť ďalší postup inštitúcií EÚ voči Bielorusku a na podporu občianskej spoločnosti v tejto krajine. Stratégia EÚ na podporu bieloruskej občianskej spoločnosti musí byť strednodobá, konkrétna, realizovateľná a udržateľná, a to predovšetkým teraz, po prezidentských voľbách, keď sa medzinárodná pozornosť začne od Bieloruska odvracať.

2.7 Stanovisko si zároveň klade za cieľ bližšie oboznámiť európske organizácie občianskej spoločnosti so situáciou v Bielorusku, posilniť ich záujem o osud a problémy ich bieloruských partnerov, podnietiť ich vzájomnú spoluprácu a tak k nej vytvoriť cestu.

3. Situácia občianskej spoločnosti v Bielorusku

3.1 Právny rámec nevyhnutný pre formálnu existenciu organizácií občianskej spoločnosti sa na prvý pohľad môže zdať dostačujúci a zodpovedajúci štandardom modernej spoločnosti. Problém s bieloruským právnym rámcom však spočíva v jeho detailnom výklade a v umelo vytváraných prekážkach brániacich fungovaniu a registrácii organizácií občianskej spoločnosti. V praxi je situácia taká, že na základe tohto právneho rámca je možné nájsť zámienky na zamietnutie registrácie občianskych organizácií, ktoré sú pre vládny režim nepohodlné.

3.2 Pre občiansku spoločnosť v Bielorusku je, rovnako ako pre každú krajinu s autoritárskou alebo totalitnou vládou, charakteristické rozdelenie na jej oficiálnu časť a na tú, ktorá pôsobí prinajmenšom legálne ale s problémami, pololegálne, alebo až ilegálne. Bieloruské úrady tieto organizácie politizujú a dávajú ich do súvislosti s politickou opozíciou. Na tomto mieste však treba podotknúť, že k základným právam a európskym hodnotám patrí právo občanov slobodne sa zhromažďovať, aby tak bránili svoje partikulárne i verejné záujmy, a teda situácie, kedy dochádza ku „konfliktom“ medzi občianskou spoločnosťou a oficiálnou politickou mocou sú bežné a normálne aj v krajinách Európskej únie. V štandardných demokraciách podobné „konflikty“ neznameniaj oslabenie legitimity týchto organizácií, ale spôsob kontroly a zapojenia verejnosti do správy vecí verejných.

3.3 V Bielorusku pôsobí celý rad oficiálnych organizácií, ktoré sú k režimu lojálne alebo sú priamo kontrolované či zriadené štátnymi orgánmi. Tieto organizácie sú vydávané štátnou mocou za „bieloruskú občiansku spoločnosť“⁽¹⁾. Na druhej strane existujú organizácie občianskej spoločnosti, ktoré sú kritické voči režimu, a ktoré sú v dôsledku tejto kritiky kriminalizované a často aj postavené mimo zákon.

3.4 V Bielorusku zároveň pôsobia i neformálne organizácie, či združenia občanov, ktoré je rovnako potrebné brať ako súčasť občianskej spoločnosti. Tieto skupiny aktívnych a uvedomelých občanov nemajú vzhľadom na svoju činnosť šancu stať sa oficiálnou organizáciou, a ako také musia existovať iba neformálne. Títo ľudia, ktorí sa sami takto organizujú, čelia hrozbám perzekúcie, súdnych procesov, straty zamestnania či študijného miesta. Dôležitou otázkou je, ako sa dá pomôcť týmto neformálnym skupinám, ktoré ale často tvoria jadro nezávislej bieloruskej občianskej spoločnosti.

(1) Vo svojom vystúpení 26. mája 2006 prezident Lukašenko vyzval k „budovaniu vlastnej občianskej spoločnosti“.

3.5 Podobným spôsobom pokračuje vo svojej činnosti celý rad organizácií občianskej spoločnosti, ktorým bolo z rôznych dôvodov a pod rôznymi malichernými, formalistickými a nezmyselnými zámienkami odmietnuté obnovenie registrácie, k čomu bieloruské úrady siahajú ako k nástroju formálnej likvidácie nepohodlných organizácií. Predovšetkým ide o advokátske mimovládne organizácie zaoberajúce sa ľudskými právami a monitorovaním stavu demokracie a právneho štátu, nezávislé mládežnícke organizácie, nezávislé nadácie, nezávislé združenia zamestnávateľov a podnikateľov a nezávislých odborov. Tieto organizácie nemôžu ďalej pôsobiť ako legálne a formálne existujúce subjekty.

3.6 Aj keď celkový počet mimovládnych organizácií v Bielorusku presahuje 2 500⁽²⁾, počet nezávislých organizácií, ktoré sa hoci iba okrajovo venujú spoločenským záležitostiam, klesá, a to v dôsledku perzekúcií, zásahov úradnej moci a nevyhnutnosti spĺňať nové požiadavky na obnovenie registrácie. Napríklad v oblasti ľudských práv je jednou z posledných legálne fungujúcich organizácií Helsinský výbor, ktorý v posledných dňoch tiež čelí silnejúcemu tlaku zo strany štátnych inštitúcií.

3.7 V sektore nezávislých združení a zoskupení podnikateľov, priemyselníkov a zamestnávateľov existuje len niekoľko malých organizácií (napríklad „Perspektyva“), ktorej členovia sú ale často obeťami zatýkania a vykonštruovaných súdnych procesov.

3.8 Medzi odborovými organizáciami pôsobia oficiálne odborové centrály, ako aj nezávislé odborové hnutia. Ale napriek tomu sú sloboda zhromažďovania a práva členov nezávislých odborov systematicky porušované. Nedávna výzva⁽³⁾ adresovaná Európskej komisii zo strany Európskej odborovej konfederácie (ETUC), Medzinárodnej konfederácie slobodných odborov (ICFTU) a Svetovej konfederácie práce (WCL) poukazovala práve na porušovanie odborárskych práv v Bielorusku.

3.8.1 Medzinárodná organizácia práce (MOP) už mnoho rokov kritizuje a odsudzuje závažné a systematické porušovania základných práv pracujúcich a odborov na slobodu zhromažďovania a kolektívne vyjednávanie (dohovory 87 a 98). Vyšetrovacia komisia Správnej rady MOP, založená roku 2003, vypracovala správu roku 2004, ktorá odsúdila zasahovanie vlády do vnútorných záležitostí odborov, ako aj právne predpisy a zákony zamerané proti odborom. Od prijatia tejto správy MOP ostro kritizuje vládu za neplnenie, alebo za čiastočné plnenie odporúčaní vyšetrovacej komisie. Na poslednom, 95. zasadnutí Medzinárodnej konferencie práce MOP (jún 2006) vyzvala vládu, aby podnikla konkrétne kroky k realizácii týchto odporúčaní tak, aby zasadnutie Správnej rady v novembri 2006 mohlo zaznamenať skutočný a hmatateľný pokrok. Pokiaľ by k žiadnemu pokroku nedošlo, Konferencia sa domnieva, že by správna rada začala uvažovať o prijatí ďalších opatrení v súlade

(2) Európska komisia: Národný strategický dokument, národný indikatívny program, s. 22. Z tohto počtu sa asi 10 % organizácií zaoberá výlučne politickou činnosťou.

(3) Agentúra Belapan, 30. mája 2006.

s Ústavou MOP. Opatrenia by zahrnovali kroky Medzinárodnej konferencie práce, ktoré by doporučili členským štátom, federáciám zamestnávateľov a odborom, aby prehodnotili svoje vzťahy s Bieloruskom.

3.9 EHSV vyjadruje svoju plnú podporu tým bieloruským organizáciám občianskej spoločnosti, ktoré sa hlásia k európskym hodnotám a ktoré svojou činnosťou a aktivitami nelegitimizujú a nepodporujú autoritársky režim, alebo nie sú naňho inak napojené. EHSV vyzýva k podobnej podpore (vrátane financií) inštitúcie EÚ a organizácie občianskej spoločnosti v členských krajinách EÚ.

3.10 EHSV si na druhej strane uvedomuje, že je nevyhnutné viesť dialóg a rokovania s tými organizáciami, ktoré svojou činnosťou či spôsobom konania legitimizujú súčasný autoritársky politický režim, čím spochybňujú základné európske hodnoty.

3.11 Celkove sa musia bieloruské organizácie občianskej spoločnosti (aj v spolupráci so zahraničnými partnermi) snažiť prelomiť vlastnú izoláciu v spoločnosti a získať si jej dôveru tým, že jej dokážu prezentovať vlastné výsledky a spoločenský význam.

3.12 Situácia a úloha občianskej spoločnosti v Bielorusku je navyše komplikovaná skutočnosťou, že podstatná časť bieloruských občanov uznáva legitimitu súčasného politického vedenia a vyjadruje mu svoju podporu. Na druhej strane sa organizácie občianskej spoločnosti netešia veľkej verejnej podpore, a aj vďaka informačnej politike politického režimu sa ich darí vykresľovať v očiach radových bieloruských občanov v negatívnom svetle.

4. Všeobecné odporúčania k stratégii EÚ voči Bielorusku

4.1 EHSV v podstate súhlasí a vyjadruje podporu Európskej komisii, ktorá 28. mája 2004 schválila „Národný strategický dokument: Národný indikatívny program Belarus, 2005 – 2006.“ Záujem a podpora EHSV sa týka predovšetkým tých bodov indikatívneho programu, ktoré hovoria o podpore bieloruskej občianskej spoločnosti zo strany EÚ. EHSV ponúka, že sa aktívne zapojí do konzultácií o najvhodnejšej podobe tejto podpory.

4.2 EHSV ďalej dúfa, že Európska komisia predloží podobný program i na ďalšie obdobie, pretože mnohé bieloruské organizácie očakávajú od EÚ väčšiu angažovanosť v oblasti ľudských práv a demokracie v ich krajine. Podobné plány a programy majú na bieloruskú občiansku spoločnosť motivačný a povzbudzujúci účinok.

4.3 EHSV preto podotýka, že k zmene autoritárskeho režimu, ktorý sa snaží pôsobiť dojemom, že kontroluje situáciu

v krajine, bude potrebné prispievať každodennou činnosťou a to často i prostredníctvom politiky „malých krokov“. Týka sa to predovšetkým bieloruských organizácií občianskej spoločnosti. V situácii, keď sú aj nepolitické občianske organizácie predmetom reštrikcií, sa ich činnosť stáva tiež politickou.

4.4 Inštitúcie EÚ a členské štáty EÚ musia vystupovať proti Bielorusku a pri podpore občianskej spoločnosti koordinovať a zosúladať vlastné stratégie medzi sebou a ďalšími medzinárodnými darcami (nadácie, vlády ďalších krajín).

4.5 Zavedenie prípadných hospodárskych a ďalších **sankcií** musí byť predmetom veľmi dôslednej analýzy prípadných ziskov a strát. V situácii, keď režim prezidenta Lukašenka kontroluje prakticky všetky oznamovacie prostriedky, nebude veľkým problémom vykresliť EÚ v očiach bieloruských občanov (predovšetkým mimo hlavného mesta Minsk) ako nepriateľskú inštitúciu, a tým aj znížiť atraktivnosť „európskeho“ smerovania budúceho politicko-hospodárskeho vývoja Bieloruska.

4.6 Musíme rozlišovať medzi sankciami, ktoré majú dopad priamo na obyvateľov, a tými, ktoré majú dopad na samotných predstaviteľov štátnej moci. Toto rozdelenie prípadného použitia sankcií je nutné rešpektovať pri ich formulácii. Sankcie by nemali bezprostredne zasiahnuť samotných obyvateľov Bieloruska. Sankciami nie je v žiadnom prípade vylúčenie Bieloruska zo systému všeobecných preferencií (GSP), pretože ide o podmienený zvýhodnený prístup na trhy EÚ, ktorý závisí od rešpektovania základných pravidiel. Okrem toho má bieloruská vláda dostatok času a príležitostí, aby napravila hlavné výhrady spojené s porušovaním základných odborárskych práv v Bielorusku.

4.7 Aj keď je Bielorusko formálne zahrnuté do **Európskej politiky susedstva (European Neighbourhood Policy – ENP)**, za súčasných podmienok nie je teraz možné ponúknuť Bielorusku plné využívanie výhod ENP. EHSV zdieľa názor Komisie a Rady, že začlenenie Bieloruska do tohto programu by malo byť možné, len čo bieloruské úrady jasne prejavia ochotu rešpektovať demokratické hodnoty a princípy fungovania právneho štátu. Bolo by však vhodné, aby Európska komisia pracovala na jednostrannom scenári (alebo scenári vypracovanom v spolupráci so zástupcami občianskej spoločnosti) rýchleho zapojenia Bieloruska do ENP v prípade, že v krajine dôjde k zásadnej zmene politicko-ekonomickej situácie. Tu sa ponúka paralela so Slovenskom ako kandidátskou krajinou v deväťdesiatych rokoch pod vládou Vladimíra Mečiara (*). Podobný prístup a flexibilita EÚ voči Bielorusku by neustále mobilizovali bieloruskú občiansku spoločnosť a ponúkali by jej „európsky“ atraktívny alternatívny scenár.

(*) Predvstupová stratégia EÚ umožnila Slovensku veľmi rýchle „dobehnúť“ susedné krajiny, za ktorými zaostávalo o niekoľko rokov.

4.8 Jedným z hlavných aktérov, ktorí ovplyvňujú – a majú záujem aj naďalej ovplyvňovať – vývoj Bieloruska bolo, je a bude **Rusko**. Keďže Rusko je deklarovaným strategickým partnerom Európskej únie, je nevyhnutné viesť s Ruskom, ruskými politikmi, ako aj so zástupcami ruskej občianskej spoločnosti dialóg o situácii v Bielorusku.

5. Konkrétne problémové oblasti bieloruskej občianskej spoločnosti a navrhované praktické opatrenia

5.1 **Slobodné médiá a prístup k objektívnym a nestranným informáciám.** V súčasnej dobe prakticky existuje informačný monopol režimu. Občianska spoločnosť nemá prístup k médiám a oficiálnym mediálnym a informačným kanálom. Redakcie väčšiny nezávislých novín boli z rôznych dôvodov zatvorené, zvyšné periodiká majú prakticky znemožnený prístup do štátnej distribučnej siete. Rovnako prístup k internetu je obmedzený, s výnimkou hlavného mesta Minsk a regionálnych centier, aj keď cena za pripojenie je stále veľmi vysoká. Prioritou EÚ by preto malo byť zaistenie, podpora a posilnenie stálych nezávislých informačných zdrojov pre bieloruských občanov a tiež zaistenie necenzurovaných internetových serverov. Podporu si zaslúžia nezávislé internetové iniciatívy bežných občanov.

5.2 **Podpora bieloruskej občianskej spoločnosti zo strany EÚ.** Napriek deklarovanej prioritě EÚ podporovať občianske organizácie v Bielorusku existuje rad praktických a formálnych bariér, ktoré bránia tomu, aby sa táto podpora „dostala“ priamo k príjemcom. Súčasný postup financovania EÚ sú mimoriadne zložité, zdĺhavé a nákladné. Platné Finančné nariadenie by malo byť upravené tak, aby umožňovalo flexibilnejšie a užívateľsky ústretovejšie financovanie nielen oficiálne zaregistrovaných organizácií, ale aj neregistrovaných občianskych iniciatív, najmä v krajinách s nepriateľským prostredím. EHSV požaduje, aby Komisia, Európsky parlament a Rada zväzili zjednodušenie súčasných postupov financovania občianskej spoločnosti pri príprave rôznych pozmeňovacích návrhov Finančného nariadenia a príslušných vykonávacích predpisov. Vhodným spôsobom doručenia potrebnej pomoci by mohlo byť využitie existujúcich európskych sietí občianskych organizácií a zastupovanie bieloruských organizácií (vrátane neregistrovaných) prostredníctvom týchto európskych sietí.

5.3 EHSV víta nedávny návrh Komisie na vytvorenie samostatného nástroja financovania podpory demokracie a ľudských práv na celom svete a jeho zamerania na tie krajiny, kde sú základné slobody najviac ohrozené. Výbor dúfa, že bude mať možnosť vyjadriť sa k tomuto legislatívnemu návrhu a že jeho hlavným princípom bude jeho dostupnosť pre všetkých, ktorí ho potrebujú, a tiež flexibilita jeho využitia organizáciami občianskej spoločnosti.

5.4 EHSV rovnako podporuje nedávne iniciatívy diskutované na pôde Európskeho parlamentu a v prostredí európskych neziškových organizácií, ktorých cieľom je snaha presadiť nový finančný nástroj podpory (**Európska nadácia, prípadne agentúra pre demokraciu**) demokratických síl v takých krajinách ako je Bielorusko. Vďaka tejto agentúre by bolo možné poskytnúť nevyhnutnú finančnú podporu aj tým organizáciám, ktoré nemajú formálny štatút a ktorým je zo strany vládných orgánov odopieraná registrácia.

5.5 Pre budúcnosť demokratického Bieloruska je kľúčová **konsolidácia demokratických síl a** nezávislej občianskej spoločnosti a určenie si strategických smerov ich ďalšieho rozvoja v nastávajúcom období po voľbách. EÚ by sa mala prednostne zamerať na ich podporu v spolupráci s ďalšími darcami a štátmi sledujúcimi rovnaké ciele a záujmy v Bielorusku.

5.6 Rovnaký prístup k podpore EÚ (nielen finančnej) a ku kontaktom s európskymi inštitúciami by mal byť zaistený rovnako pre „staré“ demokratické a ustálené bieloruské organizácie občianskej spoločnosti, ako aj pre organizácie a iniciatívy novo vznikajúce.

5.7 **Vzájomná informovanosť.** V Bielorusku nefunguje Delegácia Európskej komisie ako v iných krajinách, a to napriek nevypočítanej oficiálnej žiadosti EÚ túto Delegáciu v Minsku otvoriť. Rovnako tu chýba sieť európskych dokumentačných stredísk. Prístup k základným a objektívnym informáciám o EÚ, o spôsobe jej fungovania, o jej hodnotách a politike je takmer nemožný. Preto by bolo vhodné zamyslieť sa nad spôsobom, ako zvýšiť informovanosť bieloruských občanov o EÚ, čo by malo za následok aj zvýšenie atraktívnosti „európskej“ cesty možného vývoja v krajine (?).

5.8 EÚ by sa mala zasaďovať za vypracovanie celkovej informačnej stratégie, ktorá by bieloruským občanom dokázala objasniť základné európske hodnoty. V situácii, keď v Bielorusku nie je z viny EÚ stále otvorená Delegácia Európskej komisie, by bolo vhodné, aby sa zastupiteľské úrady jednotlivých členských štátov EÚ spoločne zasaďovali za propagáciu európskych hodnôt, napríklad vytvorením spoločného Európskeho domu v Minsku.

5.9 EHSV považuje za účelné vytvoriť post zvláštného splnomocnenca EÚ pre Bielorusko tak, ako v prípade iných oblastí (?). Tento splnomocnenec, menovaný členskými štátmi EÚ, by informoval inštitúcie EÚ o súčasnej situácii v Bielorusku a o vývoji vzťahov EÚ – Bielorusko. Úlohou zvláštného splnomocnenca by mala byť koordinácia zahraničnej politiky jednotlivých členských štátov EÚ voči Bielorusku a navrhovanie spoločných krokov a postupu EÚ voči Bielorusku. Medzi ďalšie úlohy zvláštného splnomocnenca by malo patriť udržiavanie kontaktov so zástupcami bieloruskej občianskej spoločnosti, demokratickej opozície, aj bieloruskými oficiálnymi úradmi a inštitúciami.

(?) Podľa nezávislého sociologického prieskumu verejnej mienky si iba 1,1 % Bielorusov spája zlepšenie situácie do budúcnosti s Európskou úniou a až 77,7 % s osobou prezidenta Lukašenka!

(?) Napríklad zvláštny splnomocnenec EÚ pre Moldavsko, Sudán, alebo Južný Kaukaz. Viac informácií o úlohe a význame zvláštnych splnomocnencov EÚ možno získať na stránke: http://consilium.europa.eu/cms3_fo/showPage.asp?lang=fr&id=263&mode=g&name=

5.10 Zároveň je nutné konštatovať, že informovanosť o ťažkej situácii občianskych organizácií v Bielorusku a jej uvedomovanie si je v krajinách EÚ nedostatočné a značne sa medzi členskými štátmi líši.

5.11 **Udržovanie kontaktov medzi organizáciami občianskej spoločnosti EÚ a Bieloruskom.** Bieloruské úrady efektívne znemožňujú a zneprijemňujú členom organizácií občianskej spoločnosti možnosť stretávať sa so svojimi partnermi z EÚ a možnosť vycestovať do zahraničia. Predovšetkým problematické sú bariéry brániace stretávaniu mladých ľudí. Bieloruským študentom režim často znemožňuje štúdium v zahraničí a činnosť v mimovládnych organizáciách. Osobné kontakty medzi členmi organizácií občianskej spoločnosti z Bieloruska a EÚ by preto mali byť jednou z priorit politiky EÚ voči Bielorusku. Existencia osobných väzieb je nenahraditeľná napríklad pri prenose informácií, skúseností a poskytovaní morálnej podpory. EÚ by preto mala financovať výmeny mládeže a študentov, poskytovať štipendiá a podporu praxe, a napomáhať tak rozvoju spoločnej činnosti skupín občianskej spoločnosti, ako aj cielej pomoci vedúcim predstaviteľom s názorom.

5.12 EHSV vyjadruje veľké znepokojenie nad súčasnou vízovou politikou jednotlivých členských štátov EÚ voči bieloruským občanom. Aj keď EÚ na jednej strane deklaruje snahu zjednodušiť vízové postupy pre vybrané skupiny obyvateľov (vrátane zástupcov organizácií občianskej spoločnosti), v praxi dochádza k flagrntnému porušovaniu ľudskej dôstojnosti a ponížovaniu bieloruských žiadateľov o víza do krajín EÚ. Tým, že vízové procedúry sú zdĺhavé a pre žiadateľov často ponížujúce a nedôstojné⁽⁷⁾, dochádza v očiach bieloruských občanov k spochybneniu hodnôt, ktoré EÚ presadzuje a na ktorých je založená. Tieto skutočnosti spolu s nedávnym zvýšením správnych poplatkov za vystavenie víz významne obmedzujú medzilidské kontakty vrátane kontaktov medzi zástupcami organizácií občianskej spoločnosti.

5.13 EHSV preto vyzýva inštitúcie EÚ a jednotlivé členské štáty EÚ, aby v čo najväčšom rozsahu odstránili byrokratické, formálne i neformálne prekážky brániace tým bieloruským občanom, ktorí rešpektujú a neporušujú platné zákony, získajú vstupné víza do krajín EÚ a znížili poplatky za ich vystavenie. Členské štáty by mali zvážiť možnosti zjednodušeného udeľovania víz z humanitárnych, vedeckých a študijných dôvodov. Výška poplatkov by mala proporcionálne zodpovedať miestnej kúpnej sile v jednotlivých krajinách, kde sa o tieto víza žiada. Zároveň je nevyhnutné dbať o dôstojné vystupovanie voči žiadateľom o víza. Iba takto EÚ vyšle dôveryhodný signál smerom k bieloruskej spoločnosti, že úmysel zintenzívniť medzilidské kontakty medzi občanmi EÚ a Bieloruska je myslený vážne.

5.14 Pre bieloruské organizácie občianskej spoločnosti je cenným zdrojom know-how a skúsenosti ich partnerov z nových členských krajín. Predovšetkým cenné sú poznatky a skúsenosti (aj negatívne) spojené s prechodom od totalitného k demokratickému režimu týkajúce sa prijímania transformačnej legislatívy, vytvárania základných demokratických inštitúcií a princípov fungovania právneho štátu, fungovania slobodnej a otvorenej občianskej spoločnosti, nezávislých médií, vytvárania vyvážených vzťahov medzi verejným, súkromným a občianskym sektorom, realizácia sociálno-ekonomických reforiem, reforiem štátneho aparátu (vrátane armády, polície, súdnictva). EÚ by mala ako celok podporovať prenos tohto transformačného know-how bieloruským organizáciám.

5.15 **Šírenie skúseností a osvedčených postupov** by sa nemalo uskutočňovať len prostredníctvom výjazdových aktivít von z Bieloruska, ale je nutné zaistiť návštevy a organizovanie rôznych aktivít, seminárov, konferencií a okrúhlych stolov s partnermi z krajín EÚ priamo v Bielorusku. Dostatočný priestor a podpora by mali byť venované práci a činnosti súkromných nadácií, ktoré podobné projekty realizujú a financujú. Príklady osvedčenej praxe a úspešné modely podobných aktivít s ukrajinskými organizáciami občianskej spoločnosti môžu poslúžiť ako názorný príklad hodný nasledovania.

Brusel 15. septembra 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie Sigmund

(7) Detailný popis týchto praktík a ľudskej nedôstojných postupov zástupiteľských úradov členských krajín EÚ voči bieloruským žiadateľom o víza (doslovné citácie žiadateľov a popis ich osobných skúseností) obsahuje správa poľskej Batoryho nadácie „Visa Policies of European Union. Member States. Monitoring Report“, Warsaw, June 2006, <http://www.batory.org.pl/english/intl/pub.htm>.

Pre ilustráciu jeden z citátov zo správy: „Takmer všetky konzuláty nezaistujú vhodné podmienky pre tých, ktorí čakajú vonku pred konzulátom – nie je tu žiadny prístrešok a ochrana pred dažďom, snehom, nie sú tu žiadne miesta na sedenie. Tento zdanlivo menší nedostatok získava na dôležitosť, keď si uvedomíme, že čakanie pred konzulátom môže trvať celú noc.“ (strana 22).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Imigrácia a integrácia: spolupráca medzi regionálnymi a miestnymi orgánmi a organizáciami občianskej spoločnosti“

(2006/C 318/24)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 14. júla 2005 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej na: „Imigrácia a integrácia: spolupráca medzi regionálnymi a miestnymi orgánmi a organizáciami občianskej spoločnosti“.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo, poverená prípravou podkladov na túto tému, prijala svoje stanovisko 13. júla 2006, (spravodajca: pán **PARIZA CASTAÑOS**).

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429. plenárnom zasadnutí 13. a 14. septembra 2006 (schôdza z 13. septembra) 181 hlasmi za, 7 hlasmi proti, pričom 8 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. ÚVOD

1.1 V roku 2002 EHSV vypracovalo stanovisko z vlastnej iniciatívy s názvom „Imigrácia, integrácia a úloha organizovanej občianskej spoločnosti“⁽¹⁾ s cieľom podporiť na úrovni spoločenstva politickú a sociálnu diskusiu za tým účelom, aby integračné stratégie boli základnou súčasťou spoločnej imigračnej a azylovej politiky.

1.2 Stanovisko obsahuje návrh, aby Európska únia vypracovala program Spoločenstva pre sociálnu integráciu imigrantov. EHSV sa nazdáva, že je potrebné vytvoriť program na podporu integrácie nových imigrantov a osoby, ktoré využívajú právo na zlúčenie rodiny a taktiež pre utečencov a žiadateľov o azyl, ktorý okrem toho, že disponujú európskym štatútom, sú chránení medzinárodnými predpismi.

1.3 EHSV v spolupráci s Komisiou usporiadala v dňoch 9. a 10. septembra 2002 konferenciu s týmto cieľom. Zúčastnilo sa na nej viac ako 200 predstaviteľov sociálnych činiteľov a najreprezentatívnejšie NGO z 25 členských štátov a európskych sietí. Cieľom konferencie bolo začleniť občiansku spoločnosť do podpory európskych integračných politík.

1.4 V záveroch konferencie sa uvádza, že sociálni partneri a organizácie občianskej spoločnosti majú významnú úlohu v oblasti integrácie. Taktiež bolo uvedené, že Európska únia a jej členské krajiny musia podporovať integráciu imigrantov, utečencov a menších, **osobitne v regionálnej a miestnej oblasti**. Taktiež vyzdvihli potrebu **európskeho programu** na podporu integrácie⁽²⁾.

1.5 Európska rada vytvorila v roku 2003 národné kontaktné strediská pre integráciu a poverila Komisiu, aby predložila ročnú správu o migrácii a integrácii⁽³⁾. Komisia vypracovala oznámenie o imigrácii, integrácii a zamestnanosti⁽⁴⁾ s globálnym zameraním na integráciu, ktoré EHSV privítalo vo svojom stanovisku⁽⁵⁾. V novembri 2004 Komisia publikovala prvé vydanie „Príručky o integrácii“ (*Handbook on Integration for policy-makers and practitioners*)⁽⁶⁾.

1.6 Haagsky program prijatý na zasadnutí Rady 4. a 5. novembra 2004 zdôrazňuje potrebu lepšej koordinácie vnútroštátnych opatrení a iniciatív EÚ v oblasti integračných stratégií. Ďalej uviedla, že politiky EÚ budú vychádzať z jasných spoločných zásad a nástrojov pre hodnotenie.

1.7 Súčasný politický a legislatívny rámec pre imigračnú politiku je rozvinutejší. Predmetné stanovisko je novým príspevkom EHSV zameraným na sociálnych a politických činiteľov pracujúcich na miestnej a regionálnej úrovni. Ide o oblasť, kde môžu najúčinnejšie čeliť výzvam a kde tieto opatrenia môžu priniesť najlepšie výsledky.

1.8 Ako doplnujúcu aktivitu pri vypracovávaní tohto stanoviska EHSV usporiadal v Barcelone verejné vypočutie, ktorého cieľom bolo vymeniť si overené postupy v politických opatreniach na miestnej a regionálnej úrovni (správa o tomto vypočutí je pripojená ako príloha 2). Taktiež bolo usporiadané verejné vypočutie v Dubline, ktorého cieľom bolo analyzovať overené postupy s ohľadom na integráciu a boj proti diskriminácii na pracovisku. Spoluorganizátorom tohto vypočutia bola Medzinárodná organizácia práce – ILO a *European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions*. (Správa o tomto vypočutí je pripojená ako príloha 3).

(1) Ú. v. ES C 125, 27.5.2002 (spravodajca: pán PARIZA CASTAÑOS – spoluspravodajca: pán MELÍCIAS).

(2) Pozri všeobecné závery z konferencie.

(3) KOM(2004) 508, konečné znenie.

(4) KOM(2003) 336, konečné znenie.

(5) Ú. v. EÚ C 80, 30.3.2004 (spravodajca: pán PARIZA CASTAÑOS).

(6) http://europa.eu.int/comm/justice_home/doc_centre/civil/studies/doc/study_ec1348_2000_en.pdf

2. Spoločný program pre integráciu

2.1 Komisia zverejnila 1. septembra 2005 oznámenie s názvom *Spoločný program pre integráciu. Rámec pre integráciu štátnych príslušníkov tretích krajín do Európskej únie* (7). EHSV víta tento program a vyjadruje mu svoju podporu, nakoľko nadväzuje na návrh, ktorý výbor vypracoval v stanovisku a na konferencii v roku 2002.

2.2 V oznámení sú členské štáty vyzvané, aby venovali viac úsilia v oblasti svojich jednotlivých integračných stratégií imigrantov a zároveň sa navrhujú nové spôsoby *zosúladenia* opatrení vykonávaných na vnútroštátnej úrovni ako aj na úrovni EÚ.

2.3 Ide o stanovisko EHSV z vlastnej iniciatívy, a nie o osobitné stanovisko k oznámeniu Komisie. Napriek tomu taktiež obsahuje vyjadrenie EHSV k dokumentu KOM (2005) 389, konečné znenie.

2.4 Na zasadnutí Rady SVZ 19. novembra 2004 boli prijaté **spoločné základné princípy** (SZP), ktoré tvoria koherentný európsky rámec pre integračnú politiku. Komisia rozvíja tieto princípy vo forme aktivít, ktoré by sa mali chápať *ako hlavné prvky všetkých vnútroštátnych integračných politík a integračných politík EÚ* (8). Tieto aktivity sú zoskupené do jedenástich zásad (9). EHSV považuje tieto zásady, stanovené v spoločnom programe, za vhodný základ pre vyváženú a koherentnú integračnú politiku na európskej a vnútroštátnej úrovni.

2.5 Vo finančných výhladoch na roky 2007 – 2013 sa navrhuje vytvorenie nového **Európskeho fondu pre integráciu** (10) štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorý je založený na týchto spoločných zásadách. EHSV vyjadruje svoju podporu tomuto návrhu (11) a verí, že bude zahrnutý do budúceho rozpočtu EÚ.

2.6 V programe sú stanovené aktivity, z ktorých niektoré by mali byť rozvinuté na vnútroštátnej úrovni a iné na úrovni Spoločenstva. Komisia má v úmysle vykonávať priebežné hodnotenie programov.

2.7 Komisia tvrdí, že „s náležitým uznaním právomocí členských štátov a **ich miestnych a regionálnych orgánov** je nevyhnutné presadzovať koherentnejší prístup EÚ k integrácii“ (12).

(7) KOM(2005) 389, konečné znenie.

(8) KOM(2005) 389, konečné znenie, kapitola 2.

(9) Príloha 1.

(10) KOM(2005) 123, konečné znenie.

(11) Pozri stanovisko „Riadenie migračných tokov“, Ú. v. EÚ C 88 z 11.4.2006 (spravodajca: pán LE NOUAIL MARLÈRE).

(12) KOM(2005) 389, konečné znenie, kapitola 3.

2.8 Komisia navrhla pre imigračnú politiku otvorenú metódu koordinácie (13), čo však nebolo prijaté Radou. EHSV (14) podporil tento návrh Komisie a nazdáva sa, že sieť národných kontaktných miest, spoločné zásady a hodnotenie integračnej politiky predstavujú pokrok na ceste ku koordinácii vnútroštátnych politík v rámci spoločného prístupu. EHSV navrhuje Komisii a Rade, aby bola prijatá otvorená metóda koordinácie na základe týchto pozitívnych skúseností.

2.9 Je potrebné napredovať v rozvoji právneho rámca (spoločná politika) v súvislosti s podmienkami prijímania a pobytu štátnych príslušníkov tretích krajín. Členské štáty by mali adekvátne transponovať smernice o osobách s dlhodobým pobytom a zlučení rodín (15), ktoré boli prijaté v roku 2003.

2.10 Komisia upozorňuje na *prepojenie* medzi spoločnou „imigračnou“ politikou a spoločnou stratégiou integrácie. Napriek tomu ešte stále nebola prijatá smernica o prijímaní imigrantov na základe ekonomických dôvodov. EHSV (16) súhlasí s Európskou komisiou, ktorá tvrdí, že „*akýkoľvek budúci nástroj v oblasti imigrácie bude musieť zohľadniť zásadu rovnakého zaobchádzania a práva imigrantov*“ (17). Komisia oznámila, že publikuje druhé vydanie príručky o integrácii, vytvorí internetovú stránku o integrácii, európske fórum o integrácii a prehľbí výročné správy o imigrácii a integrácii. EHSV tieto ciele podporuje a oznamuje svoju vôľu spolupracovať s Komisiou.

2.11 EHSV rozhodne podporuje spustenie tohto programu a pripomína, ako už uviedol v inom stanovisku, že: „*EHSV navrhuje, aby Komisia mohla v rámci koordinácie národných politík riadiť európsky program pre integráciu a aby bolo zabezpečené dostatočné množstvo finančných zdrojov. Zdôrazňuje, že je dôležité, aby Rada poskytla Komisii politické, legislatívne a rozpočtové prostriedky potrebné k podpore integrácie prisťahovalcov. EHSV zdôrazňuje dôležitosť vytvorenia pozitívnych a účinných programov pre prijímanie prisťahovalcov v spolupráci s organizáciami občianskej spoločnosti*“ (18).

2.12 Na druhej strane, EHSV taktiež navrhuje, aby EÚ vyčlenila dostatočné množstvo prostriedkov na účely humanitárneho prijatia veľkého počtu ilegálnych imigrantov, ktorí prichádzajú do krajín južnej Európy. Členské štáty EÚ musia preukázať solidaritu a zodpovednosť za to, aby Európa konala v rámci spoločnej stratégie.

(13) KOM(2001) 387, konečné znenie.

(14) Ú. v. ES C 221, 17.9.2002 (spravodajca: pani Eulenburg).

(15) Smernica 2003/109/ES a 2003/86/ES.

(16) Stanovisko na tému „Zelená kniha o prístupe EÚ k riadeniu ekonomickej migrácie“ (spravodajca: pán. PARIZA CASTANOS). Ú. v. ES C 286, z 17.11.2005.

(17) Pozri KOM(2005) 389, konečné znenie, kapitola 3.2.

(18) Ú. v. EÚ C 80, 30.3.2004, bod 1.10 (spravodajca: pán PARIZA CASTANOS).

3. Integrované politiky

3.1 Integrácia je obojsmerný proces založený na právach a povinnostiach príslušníkov tretích krajín a hostiteľskej spoločnosti, ktorá umožňuje úplné zapojenie prisťahovalcov. V inom stanovisku EHSV definoval integráciu ako „postupné vyrovnanie povinností a práv prisťahovalcov so zvyškom populácie ako aj zabezpečenie prístupu k tovarom a službám a občianskej účasti za podmienok rovnakého zaobchádzania“⁽¹⁹⁾.

3.2 Tento obojsmerný prístup znamená, že integrácia sa týka nielen prisťahovalcov, ale taktiež aj hostiteľskej spoločnosti. Nejde iba o zapojenie prisťahovalcov do hostiteľskej spoločnosti, ale o integráciu prisťahovalcov do hostiteľskej spoločnosti. Integrovať sa teda musia obidve strany. Integrovaná politika musí byť zameraná na obidve strany, aby vytvorila spoločnosť, v ktorej majú všetci občania rovnaké práva a povinnosti a zdieľajú hodnoty demokratickej, otvorenej a pluralitnej spoločnosti.

3.3 Imigranti majú povinnosť porozumieť a rešpektovať kultúrne hodnoty hostiteľskej spoločnosti. Táto musí naopak porozumieť a rešpektovať kultúrne hodnoty imigrantov. Kultúrne otázky sa často využívajú na diskriminačné účely. Integrácia spočíva v kultúrnom prispôbení sa prisťahovalcov ku kultúre hostiteľskej spoločnosti. Niektoré neúspechy súvisia s týmto mylným uhlom pohľadu. Európske spoločnosti sú z hľadiska kultúry pluralitné a táto tendencia bude ešte výraznejšia dôsledkom rozšírenia a nárastu imigrácie.

3.4 Je potrebné vziať do úvahy, že vo viacerých členských štátoch žije mnoho ľudí, ktorí sú súčasťou menších rôzneho národného a kultúrneho pôvodu a ktorých práva musia byť taktiež chránené a zabezpečené.

3.5 EHSV sa nazdáva, že kultúrna rozmanitosť je charakteristika pluralitnej a demokratickej Európy, ako aj zásada náboženskej neutrality štátu. Imigrácia pochádzajúca z tretích krajín dodáva našej rozmanitosti nové prvky, čím ju spoločensky a kultúrne obohacuje našu spoločnosť. Kultúru ľudských spoločností nie je možné chápať ako niečo nemenné, ale ako neustály vývojový proces, ktorý je obohacovaný čo najpestrejšími príspevkami. Zásada nezávislosti a neutrality inštitúcií voči prisťahovalcom a ich náboženstvu prispieva k upevneniu občianskeho prístupu na oboch stranách. Je potrebné, aby európske spoločnosti podporovali programy medzikultúrneho vzdelávania. Všeobecná deklarácia UNESCO⁽²⁰⁾ o kultúrnej

rozmanitosti je základným nástrojom pre európsku politiku.

3.6 Sociálne začlenenie prisťahovalcov je taktiež procesom vyrovnávania práv a povinností a je úzko spojený s bojom proti diskriminácii. Diskriminácia je ilegálny spôsob porušovania práv osôb. Právo na život v rodine nie je dostatočne zabezpečené v niektorých členských štátoch z dôvodu existencie veľmi restriktívnych právnych úprav pre zlúčenie rodín. Smernica schválená Radou taktiež nie je adekvátna⁽²¹⁾.

3.7 Podľa princípu subsidiarity nie je integračná politika v rámci koherentného európskeho rámca v kompetencii iba vlád členských krajín. Táto politika bude úspešnejšia, pokiaľ sa do nej zapoja miestne a regionálne orgány a aktívne sa na nej budú zúčastňovať organizácie organizovanej občianskej spoločnosti. EHSV navrhuje, aby miestne a regionálne orgány posilnili svoje úsilie a podporovali nové opatrenie v rámci politiky integrácie.

3.8 Miestne a regionálne orgány disponujú v rámci svojich právomocí v jednotlivých členských štátoch, politickými, legislatívnymi a rozpočtovými nástrojmi, ktoré musia adekvátne využiť pre účely integračnej politiky.

3.9 Prisťahovalci a hostiteľská spoločnosť musia preukázať integračnú vôľu. Sociálni partneri a organizácie organizovanej občianskej spoločnosti musia byť zapojení do integračnej politiky a do boja proti diskriminácii.

3.10 Organizácie organizovanej občianskej spoločnosti majú kľúčovú úlohu: podporiť integračný prístup v európskych hostiteľských spoločnostiach. Sociálni aktéri, organizácie na ochranu ľudských práv, kultúrne a športové združenia, náboženské spoločenstvá, združenia susedov, výchovné spoločenstvá, médiá, atď. musia stáť na čele integrácie. Za týmto účelom musia otvoriť svoje dvere a podporiť účasť imigrantov.

3.11 V niektorých menšinových sektoroch európskych spoločností rastie diskriminácia, rasizmus a xenofóbia. Niektorí nezodpovední politici a niektoré oznamovacie prostriedky, ktoré sociálne znásobujú dosah takéhoto správania, takéto postoje podporujú. Avšak mnohé organizácie občianskej spoločnosti v Európe vedú sociálny a politický boj proti takémuto správaniu.

⁽¹⁹⁾ Ú. v. ES C 125, 27.5.2002, bod 1.4 (spravodajca: pán PARIZA CASTANOS).

⁽²⁰⁾ Dohovor o ochrane a podpore rozmanitosti kultúrnych prejavov
Pozri
http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=11281&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html.

⁽²¹⁾ Pozri smernicu 2003/86/ES a stanovisko EHSV v Ú. v. ES C 204 z 18.07.2000 (spravodajca: pani CASSINA) a v Ú. v. ES C 241 zo 7.10.2002 (spravodajca: pán MENGOZZI)

3.12 Miestne a regionálne orgány v spolupráci s organizáciami občianskej spoločnosti sú zodpovedné za informovanie imigrantov a hostiteľskej spoločnosti o právach a povinnostiach.

3.13 Organizácie a komunity imigrantov zohrávajú veľmi dôležitú úlohu pri prijímaní a integrácii. Tieto organizácie musia taktiež podporovať integračnú dynamiku u svojich členov a posilniť združovanie s organizáciami hostiteľskej spoločnosti.

3.14 Miestne a regionálne orgány musia podporovať činnosť týchto organizácií a požiadať ich o konzultáciu pred tým, ako prijímú politické rozhodnutia.

3.15 Boli prijaté smernice proti diskriminácii ⁽²²⁾ a boli transponované do vnútroštátnych zákonov. Výbor dúfa, že bude oboznámený s hodnotiacimi správami o dosahu a výsledkoch.

3.16 Napriek tomu mnoho prisťahovalcov alebo potomkov prisťahovalcov alebo členov etnických alebo kultúrnych menšín trpia diskrimináciou na pracovisku (prítom majú tú istú profesionálnu kvalifikáciu), stretávajú sa s väčšími problémami pri hľadaní zamestnania, vykonávajú zamestnania nízkej kvality a sú častejšie prepúšťaní.

3.17 Sociálni partneri na miestnej a regionálnej úrovni musia bojovať proti týmto diskriminačným prejavom, nakoľko sú v rozpore s európskymi predpismi a vytvárajú ďalšie prekážky v integrácii. Diskriminácia na pracovisku je taktiež prekážkou pre úspech podnikov. Integrácia na pracovisku za podmienok rovného zaobchádzania, bez profesijnej diskriminácie vzhľadom k miestnym zamestnancom je nevyhnutnou podmienkou pre úspech podnikov a občiansku integráciu ⁽²³⁾. V prílohe 3 sa nachádza správa o vypočutí, ktoré sa konalo v Dubline a ktoré bolo zamerané na analýzu overených postupov v oblasti integrácie na pracovisku.

4. Miestne a regionálne integračné programy

4.1 V niektorých členských štátoch panoval v minulosti názor, že nebolo potrebné vytvárať integračné politiky. Prisťahovalci boli považovaní iba za hostí, ktorých osudom bolo vrátiť sa do svojich krajín pôvodu po ukončení pracovnej činnosti. Tento chybný prístup spôsobil mnohé problémy spojené so segregáciou a sociálnou marginalizáciou, ktoré sa súčasne politické opatrenia snažia odstrániť.

4.2 V iných členských štátoch dlho prevládal názor, že integrácia prisťahovaleckého obyvateľstva sa udeje automaticky a jednoducho bez aktívnych politických opatrení. Avšak postupom času došlo k sociálnej segregácii a marginalizácii,

ktoré vyústili do vážnych sociálnych konfliktov. Nové politické opatrenia majú za cieľ napraviť problémy z minulosti.

4.3 Je potrebné brať do úvahy, že keď sa imigrácia rozvíja nelegálnymi cestami, integračná politika je veľmi obtiažna. Imigrant „bez papierov“ je v nejstej situácii a je veľmi zraniteľný. Niektoré členské štáty zaviedli opatrenia na legalizáciu pobytu týchto osôb a touto cestou sa snažia posilniť ich integráciu.

4.4 Aj keď Rada Európskej únie má naďalej pochybnosti ohľadne subsidiarity, väčšina politických predstaviteľov sa nazdáva, že je potrebné podporiť koherentné politické opatrenia v oblasti integrácie na všetkých úrovniach: na úrovni Spoločenstva, na vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni.

4.5 Aby takáto politika bola účinná, EHSV sa nazdáva, že musí byť proaktívna a rozvíjaná v koherentnom rámci s holistickým prístupom. Mnohokrát úrady konajú a *posteriori*, po tom, ako sa problémy prejavili a ich riešenie je obtiažne.

4.6 Integrácia je mnohostranný proces, do ktorého musí byť zapojená verejná správa a sociálni aktéri. Európske, vnútroštátne, regionálne a miestne úrady musia vypracovať programy v rámci svojich kompetencií. Na zabezpečenie ich efektívnosti a globálnej koherentnosti, programy a aktivity musia byť vhodne doplnené a koordinované.

4.7 Občania a miestne úrady trpia dôsledkami nevhodných vládnych politik. Dôsledky neúspechu týchto politik trpia v prvom rade mestské úrady, pretože už nejakú dobu mnohé miestne a regionálne zastupiteľstvá vytvárajú opatrenia pre prijímanie a integráciu. Skúsenosti sú veľmi rozdielne, niekedy ide o ukážky overených postupov, avšak inokedy o neúspechy.

4.8 Rozsah súčasných a budúcich migračných procesov nám naznačuje, že výzvy, ktorým budeme musieť čeliť, sú veľmi veľké, pričom finančné prostriedky a politické aktivity miestnych a regionálnych orgánov sú nedostatočné.

4.9 EHSV sa nazdáva, že mestské a regionálne vlády musia v spolupráci s organizáciami občianskej spoločnosti vypracovať integračné plány a programy, ktoré budú obsahovať konkrétne ciele a ktorým budú vyčlenené potrebné zdroje. Čisto „papierová politika“, a programy bez pridelených finančných prostriedkov sú neúčinné.

4.10 EHSV sa nazdáva, že je rozumné, aby časť z finančného zisku, ktorý plynie z imigrácie, bol venovaný politikám prijímania a integrácie.

4.11 Je veľmi dôležité, aby sa na vypracovávaní integračných programov a plánov taktiež podieľali združenia prisťahovalcov.

⁽²²⁾ Smernica 2000/43/ES a 2000/78/ES.

⁽²³⁾ Pozri pozitívny prístup sociálnych aktérov v Írsku, o ktorom sa zmiňuje príloha 3.

4.12 V rôznych európskych mestských oblastiach a regiónoch existujú systémy a orgány umožňujúce účasť a zapojenie do konzultácií, aby organizácie občianskej spoločnosti mohli spolupracovať pri vypracovávaní a riadení integračnej politiky.

5. Nástroje, rozpočet a hodnotenie

5.1 Miestne a regionálne plány a programy pre integráciu musia byť dotované dostatočným množstvom rozpočtových prostriedkov a musia obsahovať vlastné nástroje pre riadenie a hodnotenie.

5.2 V mnohých európskych mestách a regiónoch majú špecifické orgány a oddelenia s rozsiahlymi politickými a technickými funkciami.

5.3 Mnohé mestá a regióny disponujú taktiež konzultačnými orgánmi a orgánmi, kde je umožnená účasť organizácií občianskej spoločnosti. Boli vytvorené rôzne fóra a konzultačné rady a na ich činnosti sa podieľajú organizácie občianskej spoločnosti a združenia imigrantov.

5.4 EHSV sa nazdáva, že je to príklad overených postupov, ktoré by mali byť rozšírené po celej EÚ.

5.5 V niektorých mestách taktiež existujú osobitné kancelárie pre prijímanie imigrantov, ktoré sa zároveň podieľajú na rozvoji konkrétnych častí integračných plánov.

5.6 V súvislosti so starostlivosťou o prisťahovalcov v rámci špeciálnych služieb sa vedie diskusia o nebezpečenstve segregácie. EHSV sa domnieva, že je potrebné vyhnúť sa segregácii v prístupe k verejným službám. Napriek tomu niekedy bude potrebné vytvoriť osobitné služby, najmä pre príjem imigrantov po ich príchode.

5.7 EHSV zastáva názor, že je potrebná účasť sociálnych aktérov a ostatných organizácií občianskej spoločnosti pri vypracovávaní a riadení mestských a regionálnych integračných plánov a programov.

5.8 Taktiež by bolo potrebné podporiť spoluprácu miestnych a regionálnych orgánov prijímajúcich európskych spoločností so spoločnosťami krajín pôvodu. Existujú príklady overených postupov, ktoré je potrebné rozšíriť.

5.9 Niektoré samosprávy pridelujú prostriedky na redukovanie konfliktov po tom, ako sa tieto už prejavili. Na to, aby integračné opatrenia mohli byť účinné, musia byť proaktívne.

5.10 Integrácia predstavuje výzvu pre európske spoločnosti. Nedávne udalosti, ktoré sa odohrali v rôznych krajinách, pouká-

zali na to, že sa nedosiahli stanovené ciele. Napriek tomu, že situácia je v odlišná v každej členskej krajine a niektoré problémy sú špecifické, v celej Európe je potrebné zlepšiť politiku rovného zaobchádzania, integrácie a boja proti diskriminácii.

5.11 EHSV navrhuje, aby rôzne verejné správy: európske, vnútroštátne, regionálne a miestne, v súlade s rôznymi postupmi v každej krajine, vypracovali integračné programy s vyčlenenými príslušnými rozpočtovými prostriedkami a s proaktívnym prístupom.

5.12 Tieto programy musia obsahovať hodnotiace systémy založené na presných ukazovateľoch a priehľadných postupoch. Občianska spoločnosť musí byť zapojená do týchto hodnotiacich postupov.

6. Ciele

6.1 Prípady a prístupy, ktoré musia obsahovať miestne a regionálne programy integrácie sú veľmi rôzne, najdôležitejšie sú nasledovné:

6.2 *Pozorovanie reality* – Realita migrácie a situácia menšín na určitom území musí byť riadne analyzovaná, aby sa správne odhadli tie aktivity, ktoré majú byť realizované.

6.3 *Prvé prijatie* – Vytvorenie prijímacích centier, zdravotná starostlivosť a právne poradenstvo, dočasné ubytovanie pre osobitné prípady, jazykové kurzy, informácie o zákonoch a zvykoch prijímajúcej spoločnosti, pomoc pri hľadaní prvého zamestnania, atď. V týchto prípadoch je potrebné venovať osobitnú pozornosť mladým a iným osobám v zraniteľnej situácii.

6.4 *Výučba jazykov* – Miestne a regionálne orgány musia zavádzať aktívne opatrenia v oblasti výučby jazykov, nakoľko dostatočná znalosť jazyka prijímajúcej spoločnosti je potrebná na integráciu. Výučba sa musí vykonávať v priestoroch blízko miesta pobytu a vo flexibilnom časovom harmonograme. Je povinnosťou verejných orgánov umožniť všetkým prisťahovalcom účasť na týchto kurzoch.

6.5 *Prístup k zamestnaniu* – Zamestnanie je bezpochyby prioritným aspektom integrácie. Verejné služby na sprostredkovanie zamestnania musia disponovať adekvátnymi programami: kurzy odbornej prípravy, zamestnanecké poradenstvo, atď.

6.6 Diskriminácia na pracovisku je významnou prekážkou v integrácii. Aktéri na miestnej a regionálnej úrovni musia byť aktívnymi agentmi v boji proti diskriminácii.

6.7 *Právo na bývanie* – Prístup ku kvalitnému bývaniu bez diskriminácie je jedným z veľkých výziev miestnych a regionálnych politík. Verejné orgány sa musia vyhnúť vzniku mestských giet, v ktorých sa sústreďuje príliš veľké množstvo prisťahovalcov. Za týmto účelom je potrebné zmeniť s dostatočným časovým predstihom politiku mestského územného plánovania. Zlepšenie životnej úrovne v týchto štvrtiach musí byť prioritou.

6.8 *Vzdelávanie* – Vzdelávacie systémy musia zabezpečiť deťom imigrantov prístup ku kvalitným školám. Je potrebné zabrániť vysokej koncentrácii týchto žiakov v centrách – „geto“ veľmi nízkej kvality tak, ako tomu je v mnohých prípadoch. Vzdelávanie detí vo všetkých fázach je základom pre integráciu nových generácií.

6.9 Školstvo musí brať do úvahy rozmanitosť európskych spoločností. Pre prekonanie jazykových a kultúrnych prekážok je dôležité mať medzikultúrnych sprostredkovateľov znásobiť výchovné prostriedky.

6.10 Programy vzdelávania pre dospelých musia byť určené tiež pre prisťahovaleckú populáciu, najmä ženám. Príprava pre zamestnanie je kľúčová pre to, aby imigranti mohli získať prácu.

6.11 *Prístup ku zdravotníctvu* – Je potrebné zlepšiť prístup prisťahovalcov ku zdravotníctvu a zdravotnej starostlivosti. Za určitých okolností bude treba počítať so spolupracou služieb pre medzikultúrny dialóg.

6.12 *Prispôbenie sociálnych služieb* – Fenomén prisťahovalectva si často vyžaduje špecifické sociálne služby, na ktoré zodpovedné orgány nie sú pripravené. Musia sa prispôbiť novej situácii: riadenie rozmanitosti.

6.13 *Vzdelávanie odborníkov* – Zamestnanci sociálnych služieb, školstva, policajných zborov, zdravotných služieb a akékoľvek iné verejné služby musia byť pripravené na nutné preškolenia, aby mohli odpovedať na potreby prisťahovalcov a menšín.

6.14 *Rozmanitosť je pozitívna* – Kultúrne programy musia rešpektovať kultúrnu rozmanitosť. Rozmanitosť je charakteristickou črtou súčasných európskych miest. Taktiež sú rozmanité náboženské viery.

6.15 Taktiež je potrebné, aby miestne orgány podporovali pedagogiku spolužitia a snažili sa, aby sa všetky osoby rozdielného pôvodu prispôbili spôsobu života mesta, v ktorom bývajú. Na tejto pedagogike spolužitia sa majú podieľať tak skupiny obyvateľstva prisťahovaleckého pôvodu ako aj hostiteľskej spoločnosti, aby bolo zlepšené porozumenie medzi kultúrami a podporená sociálna integrácia.

6.16 Všetky osoby majú mať právo žiť v rodine, toto právo je jedným zo základných práv uznaných na medzinárodnej úrovni zmluvami pre ľudské práva. Rada národných legislatív a európska smernica pre zlúčenie rodín⁽²⁴⁾ avšak nezaručuje zodpovedajúcim spôsobom, aby prisťahovalci mohli požívať práva na život v rodine, ktoré je zároveň pozitívnym faktorom pre politiku integrácie.

6.17 *Hľadisko rovnosti pohlaví* – Každá integračná politika musí obsahovať hľadisko rovnosti pohlaví. Obzvlášť dôležité sú politiky zamerané na prípravu na zamestnanie, ktorých cieľom je zjednodušiť integráciu na pracovnom trhu.

6.18 *Občianska účasť* – Prístup k cestám občianskej účasti je jednou z najdôležitejších zložiek integrácie. Občianske práva a právo voliť v miestnych voľbách by mali byť zaručené pre štátnych príslušníkov tretích krajín so stálym či dlhodobým pobytom, ako to EHSV navrhoval v rôznych stanoviskách⁽²⁵⁾.

7. **Nové stratégie pre miestne a regionálne orgány** (niektoré zo záverov vypočutia v Barcelone)

7.1 *Potreba pracovať v sieťach a koordinácia medzi jednotlivými inštitúciami*

7.1.1 Práca v sieťach a koordinácia medzi inštitúciami sú kľúčové a prejavujú sa dvoma spôsobmi: horizontálnym, teda medzi rôznymi miestnymi samosprávami, a vertikálnym, teda medzi miestnymi samosprávami na jednej strane a regionálnymi a štátnymi úradmi na strane druhej. Výzvy, ktoré predstavujú imigrácia a integrácia, nie je možné zvládnuť každou správou zvlášť. EHSV navrhuje, aby verejná správa zlepšila systémy koordinácie a aby práce v sieti mali k dispozícii postup hodnotenia. EHSV by tiež rád zaviedol lepšiu spoluprácu s Výborom regiónov v oblasti podpory politiky integrácie.

7.1.2 Niektoré regióny, ako Katalánsko a Šlesvicko-Holštajnsko, uviedli, že jedným z hlavných prvkov ich práce bolo zapojenie miestnych správ do plánovania svojich aktivít. Aj región Campania zdôraznil svoje odhodlanie pre prácu v sieti s odborními, subjekty cirkvi atď. Miestne samosprávy zdôraznili, že v oblastiach ako je príjem prisťahovalcov je veľmi dôležité pracovať v sieti so subjektami špecializovanými na túto prácu.

⁽²⁴⁾ Pozri smernicu 2003/86/ES a stanovisko EHSV v Ú. v. ES C 204 z 18.07.2000 (spravodajca: pani CASSINA) a v Ú. v. ES C 241 zo 7.10.2002 (spravodajca: pán MENGOZZI).

⁽²⁵⁾ Vid' stanovisko na tému „Prístup k občianstvu EÚ“, Ú. v. EÚ C 208 z 3.9.2003 (spravodajca: pán PARIZA CASTANOS).

7.1.3 Skúsenosti práce v sieti medzi miestnymi samosprávami na európskej úrovni rastú. Eurocities je organizácia, ktorá bola založená v roku 1986 a ktorá združuje už 123 európskych miest. Je organizovaná do pracovných skupín a jedna z nich sa zaoberá imigráciou a integráciou, aktívne sa na nej zúčastňujú niektoré mestá zastúpené na tomto vypočutí ako sú Rotterdam a Leeds. Okrem výmeny skúseností a osvedčených postupov podporujú európske projekty za účasti rôznych miest.

7.1.4 Iná sieť, ktorá bola vytvorená nedávno a ktorej cieľom je najmä politika imigrácie a integrácie, je sieť ERLAI, na ktorej sa zúčastňuje 26 miestnych a regionálnych samospráv. Jej cieľom je aj výmena informácií a skúseností a vytváranie spoločných aktivít a projektov.

7.1.5 Existujú aj iné skúsenosti, ktoré získali iné inštitúcie. Európska nadácia pre zlepšenie životných a pracovných podmienok tiež pracuje v sieti miest s cieľom koordinovať politiky integrácie.

7.1.6 Na európskej úrovni existuje sieť národných kontaktných miest pre integráciu, ktorá je koordinovaná Európskou komisiou a má tiež za cieľ výmenu skúseností. Prispela k vypracovaniu „Manuálu pre integráciu“⁽²⁶⁾ a k ročnej správe o imigrácii a integrácii⁽²⁷⁾.

7.2 Plány pre integráciu a účasť občianskej spoločnosti;

7.2.1 Miestne a regionálne samosprávy, ktoré vypracovali celkové plány a ktoré disponujú oddeleniami pre riadenie integrácie, majú lepšie výsledky ako tie, ktoré vykonávajú len náhodné akcie. Plánovanie, financovanie a vytváranie riadiacich nástrojov sú prvky, ktoré sú nutné, aby bolo možno zvládnuť imigráciu a integráciu.

7.2.2 EHSV sa nazdáva, že je veľmi dôležité, aby sa na vypracovanie politik a vykonávanie aktivít podieľali organizácie občianskej spoločnosti. Preto, aby plán pre integráciu mal úspech, je nutné, aby sa na ňom podieľala občianska spoločnosť. Tak to pojala spolková krajina Šlesvicko-Holštajnsko, ktorá zapojila sociálnych partnerov a rôzne subjekty do širokého diskusie o integrácii predtým, ako schválila projekt, a dosiahla to, že si spoločnosť uvedomila potrebu politik integrácie. Príklady pre účasť spoločnosti je možné nájsť aj v iných mestách a regiónoch (Kodaň, Barcelona, Helsinky,...).

7.3 Európsky fond pre integráciu

7.3.1 Miestne a regionálne orgány sú účinnejšie, keď majú podporu vlád členských štátov, nakoľko opatrenia pre integráciu si vyžadujú finančné zdroje a štáty sa do nej musia viacej anga-

žovať. Šlesvicko-Holštajnsko poukázalo na tento aspekt a uviedlo, že jednou z hlavných aktivít bolo vysvetliť nemeckej vláde nutnosť podpory, pričom dosiahli pozitívne výsledky.

7.3.2 Iné samosprávy, ako napríklad mestá Ljubljana alebo Brescia, uviedli, že nedostatočná podpora ich vlád im bráni rozvinúť širšie politiky v tejto oblasti. Tento problém je ešte závažnejší, pokiaľ regionálne vlády majú málo vlastných zdrojov. Na uvedené skutočnosti poukázal francúzsky región Midi-Pyrénées.

7.3.3 Európsky fond pre integráciu schválený Radou a Parlamentom na obdobie 2007 – 2013 má zásadný význam, pretože bude disponovať značnými finančnými zdrojmi pre politiku integrácie a bude podporovať, aby sa politiky vykonávali v celkovom a súdržnom rámci EÚ, pričom by mal byť dodržaný princíp subsidiarity. Nové členské štáty prejavili osobitný záujem o tento fond. EHSV opakovane podporuje vytvorenie tohto fondu a navrhuje Komisii, aby s ním prekonzultovala vypracovanie nariadenia.

7.4 Špecializované služby by nemali vytvárať segregáciu

7.4.1 Malo by sa zabrániť tomu, aby sa vytvorením špecializovaných úradov pre imigrantov nepodporovala segregácia. Zástupkyňa Budapešti napríklad uviedla, že v Maďarsku majú mestské úrady služby pre podporu rodiny a detí, pracovné úrady, atď. a imigranti sa obracajú na tieto služby takisto ako aj ostatní obyvatelia. Všeobecne však všetky mestá a regióny, ktoré vykonávajú politiky integrácie, postupujú pomocou špecifických plánov, prostriedkov úradov. Zástupca Helsiniek uviedol, že „by nemalo byť potrebné zavádzať špecifické služby pre imigrantov, avšak v skutočnosti potrebné sú.“ Uvedené preukazuje, že starostlivosť zo strany všeobecných úradov nerieši nedostatky, nevýhody, problémy a špecifické potreby, ktoré imigranti majú.

7.4.2 Pre imigráciu a integráciu je potrebné vypracovať plány, projekty a osobitné zdroje. Ďalej však existuje problém, ako postupovať smerom k normalizácii, t. j. ako je možné zabrániť, aby špecifikácia nevytvárala segregáciu. Zástupca mesta Brescia uviedol, že služby vytvorené pre imigráciu „nie sú paralelné služby, ale služby doplnkové“. Tieto služby nenahrádzajú riadne úrady, na ktoré sa obracajú imigranti vo všetkých prípadoch, za ktoré sú úrady zodpovedné.

7.4.3 Kodaň zdôraznila, že jednou zo snáh Rady pre integráciu je, aby jej aktivity neboli základom pre žiadny druh segregácie imigrantov a menšín od miestneho obyvateľstva. Snažia sa o všeobecné aktivity, ktoré by prispeli k zblíženiu a integrácii medzi všetkými vrstvami obyvateľstva.

⁽²⁶⁾ http://europa.eu.int/comm/justice_home/doc_centre/civil/studies/doc/study_ec1348_2000_en.pdf

⁽²⁷⁾ KOM(2004) 508, konečné znenie.

7.4.4 V tomto zmysle je dôležité, aby miestne obyvateľstvo nepovažovalo aktivity, ktoré sa pre imigrantov realizujú, za privilégiá. To by mohlo posilniť predsudky a segregáciu. Katalánsko to uviedlo s tým, že vykonávajú špecifické aktivity pre imigrantov, avšak vždy je potrebné zohľadniť pocit odmietnutia, ktorý by to mohlo spôsobiť u miestneho obyvateľstva. Je potrebné riadne vysvetliť aktivity, ktoré miestne a regionálne vlády uskutočňujú pre imigrantov.

7.5 Cieľ integrácie

7.5.1 Rôzne mestá a regióny prispeli nápadmi o samotnej koncepcii integrácie a ukázali, že v Európe táto diskusia ešte nie je uzavretá, pretože v Európe existujú rôzne politické a právne kultúry a taktiež rôzne modely integrácie.

7.5.2 Spolková republika Šlesvicko-Holštajnsko po obsahovej diskusii uviedla, že je potrebné zamerať sa na tri hlavné aspekty: rovná účasť, rovnoprávnosť v oblasti práva a povinností, rozvoj inkluzívnych a nediskriminačných opatrení, do ktorých budú zapojení tak imigranti ako aj hostiteľská spoločnosť.

7.5.3 Táto inkluzívna metóda je vykonávaná organizáciou milosrdenstva v Portugalsku, ktorá udáva smer politikám integrácie v Portugalsku. Sústreďuje sa predovšetkým na politiku rovného zaobchádzania a sprostredkovania portugalského občianstva.

7.5.4 Barcelona poukázala na tri hlavné body: podpora rovnosti (uznanie práv, podpora rovných príležitostí a zaobchádzania) uznanie kultúrnej rozmanitosti a podpora spolužitia (podpora aktivitám zameraných na sociálnu súdržnosť a zabránenie vzniku paralelných svetov medzi miestnym obyvateľstvom a skupinami prisťahovalcov).

7.5.5 Rotterdam začal v roku 2004 dôležitú diskusiu o modeli integrácie, ktorý bol dodnes uplatňovaný. Táto potreba vyplynula zo zistenia, že aj napriek dlhoročnej aktívnej politike integrácie sa spoločnosť vyvíja rozdielne a sú podporované procesy segregácie (najmä moslimského obyvateľstva). V rámci diskusie bol najviac spochybnený postoj „my proti nim“, ktorý v spoločnosti panuje.

7.5.6 *European Liaison Committee for Social Housing* vidí ťažisko diskusie o integrácii v odstránení nerovnosti a v rovnosti príležitostí. Jeho práca sa sústreďuje na bývanie, pričom zdôrazňuje, že diskriminácia v tejto oblasti je jedným z hlavných dôvodov segregácie prisťahovalcov.

7.5.7 EHSV zastáva názor, že 11 základných spoločných princípov (uvedených v prílohe 1), o ktoré sa opiera európsky program pre integráciu, sú primerané a vyrovnané. Takto boli vyhodnotené väčšinou účastníkov vypočutia v Barcelone.

8. Nové výzvy pre integráciu na pracovnom trhu: (niektoré závery z vypočutia z Dublinu)

8.1 Imigranti pozitívne prispievajú prácou k hospodárskemu rozvoju a sociálnemu blahobytu v Európe. EHSV zastáva názor,

že imigrácia v Európe môže znamenať nové príležitosti pre konkurencieschopnosť podnikov a pre pracovné podmienky a sociálny blahobyt.

8.2 Zamestnanosť je kľúčová pre proces integrácie, pretože zamestnanie v dôstojných podmienkach je nevyhnutné pre dosiahnutie finančnej samostatnosti imigrantov, pomáha rozvíjať sociálne vzťahy a vzájomné zoznamovanie sa s hostiteľskou spoločnosťou. EHSV navrhuje, aby integrácia na pracovnom trhu prebiehala za podmienok rovného zaobchádzania bez toho, aby došlo ku diskriminácii medzi domácimi zamestnancami a prisťahovalcami, pričom by boli zohľadnené potrebné profesionálne požiadavky.

8.3 S pracovníkmi, ktorí žijú v Európe v emigrácii musia mať zabezpečené spravodlivé zaobchádzanie, nakoľko sú chránení medzinárodnými dohovormi o ochrane ľudských práv, princípmi a právami zakotvenými v dohovorech ILO. EHSV opakovane navrhuje, aby členské štáty EÚ podpísali medzinárodný dohovor OSN z roku 1990 o ochrane práv všetkých migrujúcich pracovníkov a členov ich rodín.

8.4 Smernice EÚ o rovnakom zaobchádzaní v práci a rovnakom zaobchádzaní nezávisle od rasového alebo etnického pôvodu sú základnými právnymi nástrojmi na určenie legislatívy a postupov v členských štátoch v boji proti diskriminácii a podpore pracovnej integrácie. V oblasti trhu práce by legislatíva a verejné politiky mali byť dopĺňané účasťou sociálnych partnerov, pretože integrácia v oblasti pracovného trhu je taktiež otázkou sociálneho prístupu a kompromisov medzi odborovými organizáciami a zamestnávateľmi.

8.5 V oblasti trhu práce by legislatíva a verejné politiky mali byť dopĺňané účasťou sociálnych partnerov, pretože integrácia v oblasti pracovného trhu je taktiež otázkou sociálneho prístupu a kompromisov medzi odbormi a zamestnávateľmi. EHSV zastáva názor, že imigrácia v Európe môže znamenať nové príležitosti pre konkurencieschopnosť podnikov a pre pracovné podmienky a sociálny blahobyt.

8.6 Pracovné úrady by mali podporovať programy pre zlepšenie prístupu k práci pre prisťahovalcov: podporovať uznávanie odborných kvalifikácií, zlepšiť jazykové a odborné vzdelanie, poskytovať vhodné informácie o pracovných systémoch hostiteľskej krajiny.

8.7 Na miestnej úrovni hrajú významnú úlohu odbory, zamestnávateľské organizácie, združenia prisťahovalcov a iné organizácie občianskej spoločnosti. Taktiež zohrávajú významnú úlohu pri prenose informácií a sprostredkovaní prístupu prisťahovalcov k zamestnaniu. V Európe sú veľmi aktívne sociálne organizácie, ktoré podporujú zapojenie imigrantov a ich potomkov do zamestnania: pomocou vzdelávacích programov, pracovnej asistencie, podpory pri vytváraní malých podnikov, atď.

8.8 Čoraz viac podnikov začína využívať príležitosti na úspech, ktoré ponúka integrácia imigrantov na pracovný trh, ako aj čoraz väčšiu rozmanitosť. EHSV sa nazdáva, že podniky môžu prispieť k zvýšeniu citlivosti hostiteľskej spoločnosti v oblasti diskriminácie tým, že odmietnu akékoľvek xenofóbne a vylučovacie správanie pri zamestnávaní osôb.

8.9 Je dôležité, aby bol stanovený postup, založený na riadení migračných tokov, ktoré by mali zrealizovať krajiny pôvodu a zamerať sa na skutočné možnosti pracovnej a zároveň sociálnej integrácie.

8.10 Nízka kvalita zamestnania je taktiež faktorom diskriminácie, keď sú prisťahovalci využívaní ako „najzraniteľnejšia“ pracovná sila.

8.11 V odborových organizáciách sa niekedy prejavujú korporatívne tendencie, pričom dochádza iba k obhajovaniu niektorých záujmov, pričom problematika prisťahovalcov tam nie je začlenená. EHSV zastáva názor, že odbory by mali integrovať medzi svojich členov pracovníkov prisťahovalcov a umožniť im prístup na reprezentačné a riadiace funkcie. Mnoho odborových organizácií má k dispozícii overené postupy, ktoré zabezpečujú rovnosť zamestnancov vo svojich právach bez rozdielu v pôvode alebo národnosti.

8.12 Združenia zamestnávateľov stoja pred významnou výzvou v oblasti transparentnosti trhov práce. EHSV zastáva názor, že spolu so zamestnaneckými odbormi je potrebné spolupracovať s miestnymi a regionálnymi orgánmi, aby sa predišlo diskriminačným situáciám a boli podporované integračné prístupy.

8.13 Sociálni partneri, ktorí sú hlavnými aktérmi na trhu práce a predstavujú základné piliere hospodárskeho a sociálneho života v Európe, majú pri integrácii významnú úlohu. V oblasti kolektívneho vyjednávania musia prijať zodpovednosť, ktorú majú v oblasti integrácie prisťahovalcov, pričom je treba vylúčiť

priame alebo nepriame aspekty diskriminácie z kolektívnych zmlúv, noriem a postupov na trhu práce.

8.14 Európa má mnohé príklady overených postupov sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti, ktoré by EHSV chcelo rozšíriť. Na vypočutí v Dubline boli preskúmané pozitívne skúsenosti v podnikoch, odborových organizáciách, združení zamestnávateľov a sociálnych organizácií v sektoroch a krajinách. Z uvedených skúseností by výbor rád upozornil na záväzky sociálnych partnerov v Írsku týkajúce sa zabezpečenia rozmanitosti v podnikoch a boja proti diskriminácii. Taktiež je potrebné vyzdvihnúť dohodu sociálnych partnerov v Španielsku týkajúcu sa legalizácie práce, nepovolenej imigrácie a spravovania pracovnej imigrácie z pohľadu spolupráce a sociálneho dialógu.

8.15 EHSV sa nazdáva, že je potrebné zaviesť aktívne politiky a nové záväzky sociálnych partnerov na presadenie integračných sociálnych postojov, rovnosti a boja proti diskriminácii na pracovisku. Európsky sociálny dialóg môže byť vhodným rámcom pre to, aby sociálni partneri prijali nové záväzky na takej úrovni, akú uznajú za vhodnú.

8.16 Európsky sociálny dialóg je výhradnou zodpovednosťou sociálnych partnerov. Hospodárska a sociálna rada a UNICE vypracovali agendu pre európsky sociálny dialóg. EHSV vyjadruje svoje želanie, aby boli zachované stanovené ciele.

8.17 EHSV sa môže stať stálym diskusným fórom o osvedčených postupoch v oblasti integrácie a imigrácie. V tomto zmysle bude aj naďalej spolupracovať s Dublinskou nadáciou a ILO v tom smere, aby sa v Európe rozvíjali integračné opatrenia a postupy, zorganizuje nové stretnutia a fóra, kde sa zúčastnia sociálni aktéri a iné organizácie občianskej spoločnosti s cieľom prerokovať a vymeniť si svoje skúsenosti z oblasti overených integračných postupov, ktoré by sa mali v Európe rozvíjať.

V Bruseli 13. septembra 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie Sigmund

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Európske zamestnanecké rady: nová úloha pri podpore európskej integrácie“

(2006/C 318/25)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 12. júla 2005 rozhodol vypracovať podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku stanovisko na „Európske zamestnanecké rady: nová úloha pri podpore európskej integrácie“.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 6. septembra 2006. Spravodajcom bol pán Ioazia.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429. plenárnom zasadnutí 13. a 14. septembra 2006 (schôdza z 13. septembra) 144 hlasmi za, 76 hlasmi proti, pričom 15 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závety a odporúčania

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor uznáva významnú úlohu európskych zamestnaneckých rád (EZR), ktoré sú stimulom a podporou pre sociálnu súdržnosť a predstavujú nástroj integrácie európskych pracovníkov tým, že uľahčujú ponímanie európskeho občianstva cez vzájomné spoznávanie sa a porozumenie. Viac než 10 000 delegátov EZR činných v Európe je priamymi a motivovanými aktérmi budovania novej spoločnosti.

1.2 Európsky sociálny model, založený na hľadaní konsenzu a sociálneho dialógu, na rešpektovaní osobnej identity a ľudskej dôstojnosti, na zosúladení rozličných záujmov, ako aj na schopnosti nestrácať pri rozvoji zo zreteľa jednotlivca a životné prostredie, nastoľuje otázku stanovenia miesta na stretnutia a výmeny názorov v rámci nadnárodných podnikov. EHSV sa nazdáva, že smernica 94/45/ES zohrala dôležitú úlohu pri dosahovaní týchto cieľov.

1.3 Najneskôr do 22. septembra 1999 mala Komisia „po porade s členskými štátmi a sociálnymi partnermi na európskej úrovni“ preskúmať spôsob uplatňovania tejto smernice, „aby v prípade potreby navrhla Rade vhodné zmeny“.

1.4 Komisia začala konzultácie so sociálnymi partnermi. UNICE a CEEP sa vyjadrili proti revízii smernice, zatiaľ čo Európska konfederácia odborových zväzov (EKOZ) naopak pri viacerých príležitostiach požadovala urýchlenú revíziu.

1.5 EHSV podrobne preskúmal súčasnú situáciu aj prostredníctvom rozsiahlych verejných diskusií s predstaviteľmi zamestnancov, podnikov a občianskej spoločnosti.

1.6 Doteraz získané skúsenosti odhaľujú viaceré pozitívne aspekty. Viaceré štúdie na túto tému poukazujú na skutočnosť, ktorú konštatovali aj sociálni partneri na niektorých spoločných seminároch a ktorú pripomína aj EHSV, že na dobrovoľnom základe boli uzatvorené dohody týkajúce sa organizácie práce, zamestnanosti, pracovných podmienok a ďalšieho odborného vzdelávania a prípravy založené na partnerstve pre zmenu. Ich

následná implementácia bude závisieť aj od samotnej vôle zúčastnených strán.

1.7 Skúsenosti EZR poukazuje aj na isté slabiny: tou najočividnejšou je ešte stále pomerne nízke percento vytvorených EZR vzhľadom na počet podnikov, pre ktoré táto povinnosť vyplýva zo smernice, podľa ktorej existuje možnosť vytvoriť EZR na podnet podnikov alebo zamestnancov aspoň dvoch členských štátov. K príčinám nedokonalého uplatňovania smernice patrí aj chýbajúca iniciatíva pracovníkov, ktorá však v niektorých krajinách môže vyplývať z chýbajúcej legislatívy na ochranu odborárskych práv v podnikoch.

1.8 V rokoch nasledujúcich po zavedení smernice 94/45/ES sa posilnil legislatívny rámec Spoločenstva v oblasti práv na informovanie zamestnancov a konzultácie s nimi, predovšetkým v smerniciach 2001/86/ES, 2002/14/ES a 2003/72/ES, v ktorých boli pojmy informovania a konzultácie rozšírené v porovnaní so smernicou 94/45/ES a postupy na zaangažovanie zamestnancov boli usmernené tak, aby konzultácie predchádzali rozhodnutiam. Tieto postupy prispievajú k zvyšovaniu konkurencieschopnosti podnikov v celosvetovom meradle.

1.9 EHSV navrhuje, aby sa na dosiahnutie urýchlenej aktualizácie smernice 94/45/ES zohľadnili tri hlavné body:

- koordinovať ustanovenia v oblasti práv na informovanie zamestnancov a konzultácie s nimi, ktoré zahŕňa smernica 94/45/ES s ustanoveniami v rovnakej oblasti obsiahnutými v spomínaných smerniciach;
- upraviť počet zástupcov zamestnancov v osobitnom vyjednávacom orgáne (OVO) a v EZR s ohľadom na rozšírenie Únie a právo zástupcov každej zainteresovanej krajiny na účasť v nich, keďže smernica stanovila maximálny počet zástupcov na 17, čo v tom čase zodpovedalo počtu krajín, na ktoré sa smernica vzťahovala;
- uznať právo národných a európskych odborov na účasť v OVO a európskych zamestnaneckých radoch, s možnosťou obrátiť sa na svojich expertov aj mimo plánovaných stretnutí.

1.10 EHSV navrhuje, aby sa po primerane dlhom období integrácie nových členských štátov a s ohľadom na zistenia sociálnych partnerov na tému EZR, ktoré vyplynú z diskusie na príslušných seminároch, pristúpilo k revízii smernice, ktorá by zohľadnila tieto skúsenosti a podnety, ktoré možno poskytnúť už dnes.

1.11 EHSV podporuje sociálny rozmer podnikov v Európskej únii a úlohu, ktorú zohrávajú EZR. Európska diskusia vyniesla do popredia osobitosti Únie – trvalo udržateľný rozvoj a európsky sociálny model. Sociálna zodpovednosť podnikov v celosvetovom hospodárstve je jednou z odpovedí Európy na problémy vyplývajúce z globalizácie, ktorej negatívne účinky by sa dali zmierniť, keby všetky členské štáty WTO dodržiavali základné normy ILO. Podnik sa pokladá za dôležitý prvok v sociálnom kontexte, schopný významne prispievať k zlepšovaniu kvality života všetkých priamo zainteresovaných partnerov a regiónov. Treba poznamenať, že tak, ako tomu bolo pri samotných európskych zamestnaneckých radách – hlavne na medzinárodnej úrovni – pokrok dosiahnutý vďaka sociálnemu dialógu je o to dôležitejší, že je založený na právnych normách.

1.12 EHSV berie na vedomie názory Európskej komisie v oznámení na tému podnikovej sociálnej zodpovednosti (PSZ) v súvislosti s dôležitosťou úlohy zamestnancov a ich odborov pri uplatňovaní postupov sociálnej zodpovednosti⁽¹⁾. Konštatuje v ňom, že „sociálny dialóg, predovšetkým na úrovni sektorov, je účinným prostriedkom podpory iniciatív v oblasti PSZ. Konštruktívnu úlohu v rámci vývoja osvedčených postupov v súvislosti s PSZ zohrávajú aj zasadnutia Európskej zamestnaneckej rady. Napriek tomu by sa malo chápanie, implementácia a strategická integrácia PSZ európskymi podnikmi ďalej zlepšovať. Ďalej by sa mala posilňovať úloha zamestnancov, ich zástupcov a odborových zväzov v rozvoji a implementácii postupov PSZ. Externé zúčastnené strany, vrátane mimovládnych organizácií, spotrebiteľov a investorov, by mali zohrávať významnú úlohu pri podpore a odmeňovaní zodpovedného správania sa podnikov“.

1.13 Európsky sociálny model sa okrem blahobytu a ochrany tých najslabších skupín vyznačuje aj rešpektovaním základných práv na ľudskú dôstojnosť v každom prostredí a za každých okolností. Občianske práva sa v modernej Európe musia dať uplatňovať všade, vrátane pracovísk a predovšetkým v nadnárodnom prostredí podnikov. EHSV žiada Komisiu, aby uznala kladné nové prvky, ktoré sa vyskytli od zavedenia smernice 94/45/ES a stanovila tie najvhodnejšie opatrenia na utuženie pocitu spoločnej zodpovednosti v Únii.

(1) KOM(2006) 136, konečné znenie.

2. Sociálno-ekonomické a legislatívne prostredie, v ktorom pôsobia európske zamestnanecké rady (EZR)

2.1 EHSV zamýšľa v prvom rade zužitkovať viaceré pozitívne aspekty, ktoré vyplynuli už z medziasom desaťročnej skúsenosti s uplatňovaním smernice 94/45/ES bez toho, aby prehliadal ťažkosti a problematické stránky, ktoré sprevádzali skúsenosti európskych zamestnaneckých rád. Preto plánuje vyzvať všetky zainteresované subjekty, a to tak inštitúcie a orgány Spoločenstva ako aj sociálnych partnerov na rôznych úrovniach, k spolupráci s cieľom zlepšiť tento demokratický nástroj zastúpenia, ktorý sa medziasom stal nevyhnutným pre konsolidáciu európskeho sociálneho modelu a ktorému EHSV vyjadruje svoju plnú podporu pri dosahovaní trvalého rastu a posilnenia.

2.2 EHSV chce svojím stanoviskom z vlastnej iniciatívy prispieť k posilneniu úlohy EZR prostredníctvom aktualizácie smernice 94/45/ES s cieľom podporiť integráciu a sociálnu súdržnosť. Tento cieľ nadobúda čoraz väčší politický význam, predovšetkým v súčasnej fáze vyznačujúcej sa oslabením úsilia o vytvorenie Európskej únie, ktorá by bola silnejšia a jednotnejšia po sociálnej stránke.

2.3 Dvanásť rokov po schválení smernice sa mnoho vecí v Únii zmenilo. Proces rozšírenia, podporovaný EHSV, viedol k pristúpeniu desiatich krajín v máji 2004, pričom vstup ďalších dvoch (Bulharsko a Rumunsko) sa očakáva v najbližšej budúcnosti. Nemožno pochybovať o tom, že napriek značnému úsiliu o harmonizáciu legislatív jednotlivých štátov s *acquis communautaire* a napriek príslušným procesom v oblasti zabezpečovania pracovných podmienok majú organizácie zamestnancov a podnikov v niektorých týchto krajinách ešte stále ťažkosti s konsolidáciou svojej úrovne zastúpenosti.

2.4 EHSV by uvítal posilnenie sociálneho dialógu a nazdáva sa, že EZR sú nevyhnutným nástrojom na dosiahnutie tohto cieľa, pretože zavádzajú systémy založené na vzťahoch a vzájomnom načúvaní, ktoré dokážu podporovať kultúru sociálneho dialógu v členských štátoch.

2.5 Prijatie smernice Rady 94/45/ES z 22. septembra 1994 o „zriaďovaní Európskej zamestnaneckej rady alebo postupu v podnikoch s významom na úrovni spoločenstva a v skupinách podnikov s významom na úrovni spoločenstva na účely informovania zamestnancov a prerokovania s nimi“, rozšírenej na Spojené kráľovstvo smernicou Rady 97/74/ES zo 17. novembra 1997, predstavuje rozhodujúci pokrok v oblasti rozvíjania európskeho sociálneho dialógu na úrovni podnikov v súlade s medzinárodnou štruktúrou podnikov a skupín podnikov. Tento nový nástroj s nadnárodným charakterom významne prispel k rozvoju európskeho rozmeru priemyselných vzťahov⁽²⁾.

(2) Stanovisko EHSV na tému „Konkrétne uplatňovanie smernice o zriaďovaní Európskej zamestnaneckej rady (94/45/ES) a aspekty, ktoré treba prípadne podrobiť revízii“ (Spravodajca: PIETTE), Ú. v. EÚ C 10, 14.1.2004, s. 11.

2.6 Podľa článku 15 smernice 94/45/ES mala Komisia najneskôr do 22. septembra 1999 „po porade s členskými štátmi a sociálnymi partnermi na európskej úrovni“ preskúmať spôsob uplatňovania tejto smernice, „aby v prípade potreby navrhla Rade vhodné zmeny“. Toto preskúmanie sa malo zamerať na spôsoby uplatňovania smernice, a teda všetky aspekty v súvislosti so zriaďovaním a fungovaním európskych zamestnaneckých rád a najmä platnosť limitov týkajúcich sa počtu pracovníkov.

2.7 Napriek tomu, že by bolo šlo o nepochybne inovačný proces, Komisia sa nazdávala, že vykonaná činnosť a rokovania uskutočnené do 22. septembra 1999 v rámci európskych zamestnaneckých rád poskytovali dostatočné prvky a konkrétne skúsenosti, ktoré umožňovali revíziu smernice.

2.8 Komisia prezentovala 4. apríla 2000 Európskemu parlamentu a Rade svoju správu o stave uplatňovania smernice. I keď sa správa vzťahovala v zásade na hodnotenie opatrení, ktoré prijali jednotlivé štáty na transpozíciu tejto smernice, skúmala aj samotný stav jej uplatňovania. Nezávisle od kvality transpozície Komisia zdôrazňovala, že niektoré jej body treba ešte objasniť a okrem toho poukazovala na skutočnosť, že sa riešením týchto otázok zvyčajne zapodievaajú zainteresované strany alebo súdne orgány. Komisia nepokladala teda za potrebné navrhnuť zmeny a doplnenia smernice v tejto fáze.

2.9 Otázku revízie smernice nastolil Európsky parlament. Vo svojom uznesení o stave uplatňovania smernice a potrebe jej revízie, schválenom 4. septembra 2001, Európsky parlament poukázal na úlohu nadnárodných orgánov zastupujúcich zamestnancov a hodnotil limity a príležitosti vyplývajúce z uplatňovania práv na informovanie zamestnancov a konzultácie s nimi⁽³⁾. EP preto vyzval Komisiu, aby v krátkom čase predložila návrh zmien a doplnení smernice obsahujúci viacero vylepšení. Okrem toho, že poskytuje pracovníkom možnosť ovplyvňovať rozhodovací proces vedenia podniku a že zavádza primerané sankcie, EP pokladal za vhodné revidovať samotný pojem podniku s významom na úrovni Spoločenstva, pokiaľ ide o limity počtu pracovníkov. Podľa EP pole pôsobnosti smernice by sa malo presunúť z limitu 1 000 zamestnancov na 500 zamestnancov a zo 150 na 100 zamestnancov pre štruktúry zastúpené aspoň v dvoch členských štátoch (ako je známe, aj počas procesu schvaľovania smernice návrhy predložené Parlamentom a Komisiou stanovovali prahové hodnoty oveľa nižšie než tie, ktoré potom obsahovala smernica 94/45/ES)⁽⁴⁾.

2.10 V roku 2004, na záver dlhotrvajúceho obdobia uplatňovania smernice, Komisia pokladala za vhodné pristúpiť k ďalšej kontrole stavu uplatňovania smernice, a to o to viac, že sa táto otázka objavila medzi inými v Sociálnom programe prijatom v Nice v decembri 2000.

⁽³⁾ Dok. EP (A 5 028/2001).

⁽⁴⁾ Záverečná správa Európskeho parlamentu o oznámení Komisie o stave uplatňovania smernice Rady 94/45/ES (A5-0282/2001, 4. septembra 2001).

3. Proces preskúmania smernice 94/45/ES

3.1 Komisia začala 20. apríla 2004 prvú fázu konzultácie so sociálnymi partnermi v súvislosti s preskúmaním smernice 94/45/ES, v rámci ktorej požiadala sociálnych partnerov o ich názor na nasledujúce otázky:

- ako možno čo najlepšie zaručiť, že sa schopnosti a potenciál EZR pri podpore konštruktívneho a plodného nadnárodného sociálneho dialógu na úrovni podnikov plne uplatnia v nasledujúcich rokoch,
- možné smerovanie akcií Spoločenstva v tejto súvislosti, vrátane revízie smernice o EZR,
- úloha, ktorú mienia zohrávať sociálni partneri pri nastoľovaní otázok v súvislosti s riadením v kontexte rýchlych a hlbokých zmien a s tým súvisiacimi sociálnymi následkami.

3.2 Pred začatím konzultácií Komisia priznala, že inštitucionálny referenčný rámec prešiel hlbokými zmenami v porovnaní s tým, ktorý bol preskúmaný v jej správe zo 4. apríla 2000 a ktorá nezohľadňovala nové prvky, ako napríklad lisabonskú agendu alebo rozšírenie Únie. S osobitným odkazom na tento druhý aspekt Komisia poukázala na skutočnosť, že rozšírenie činnosti na nové členské krajiny zvýši počet podnikov, ktoré budú spadať do pôsobnosti smernice, a tam, kde podniky alebo skupiny podnikov s dcérskymi spoločnosťami v nových členských krajinách už majú EZR, ich treba rozšíriť, aby sa zabezpečilo zastúpenie v nových dcérskych spoločnostiach. Uplatňovanie smernice o EZR po 1. máji 2004 bude mať za následok väčší počet a nových zástupcov z nových členských krajín s rozdielnymi hospodárskymi podmienkami, sociálnymi tradíciami, jazykmi a kultúrami, k čomu treba pridružiť väčšiu komplexnosť a zvýšenie nákladov.

3.3 Európsky hospodársky a sociálny výbor vo svojom stanovisku z 24. septembra 2003 upriamil pozornosť Komisie na isté aspekty, ktoré by bolo treba zohľadniť pri prípadnej revízii smernice⁽⁵⁾.

3.4 UNICE odpovedalo Komisii, že je rozhodne proti revízii smernice o EZR⁽⁶⁾. Najlepším spôsobom na rozvoj informovanosti a konzultácie so zamestnancami v podnikoch Spoločenstva je dialóg na úrovni podnikov, na ktoré sa smernica vzťahuje. Zásah zákonodarcu EÚ by bol kontraproduktívny, pretože by mohol oslabiť dynamiku postupného pokroku vo fungovaní EZR. CEEP sa vyslovil proti revízii smernice v tejto fáze. CEEP nesúhlasí s revíziou smernice 94/45/ES, ale žiada, aby sa lepšie využívali existujúce nástroje, najmä postup informovania zamestnancov konzultácie s nimi. Európski sociálni partneri môžu zohrať v tomto procese kľúčovú úlohu, najmä v rámci

⁽⁵⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 2.

⁽⁶⁾ Pozri dokument z 1.6.2004.

nových členských štátov. Navyše *case studies*, ktoré boli smerodajné pre východiská pre usmernenie riadenia zmien a ich následkov v sociálnej oblasti, poukazujú na dôležitosť skutočného informovania zamestnancov a konzultácie s nimi a nabádajú k ďalším aktivitám sociálnych partnerov, obzvlášť v nových členských štátoch (7).

3.4.1 EKOZ odpovedal kladne a potvrdil niektoré konštatovania, ktoré uviedol už vo svojom predchádzajúcom uznesení z roku 1999 (8). Vychádzajúc z dohôd a doteraz pozorovaných postupov sa EKOZ nazdáva, že nedostatky a obmedzenia, ktoré sa dajú vytknúť legislatíve, sa nedajú odstrániť len prostredníctvom nástroja, akým je rokovanie a na dobrovoľnej báze, poprípade pokračujúc s monitorovaním napriek všetkému kladným skúsenostiam z osvedčených postupov, ale že je rozhodne „naliehavá a nevyhnutná“ (9) revízia tejto smernice.

3.5 Komisia pristúpila k druhej fáze konzultácie s európskymi sociálnymi partnermi v súvislosti s preskúmaním smernice o európskych zamestnaneckých radách súčasne s konzultáciou týkajúcou sa reštrukturalizácie. Pri spustení druhej fázy konzultácie o preskúmaní smernice 94/45/ES EHSV vyslovil svoj súhlas, ale aj svoje výhrady po zohľadnení skutočnosti, že príslušný postup bol uskutočnený priebežne a súčasne s odlišnou tematikou: „**Zamestnanecké rady síce zohrávajú pri reštrukturalizácii dôležitú úlohu, napriek tomu je však už dlhý čas potrebné vylepšiť smernicu o Európskych zamestnaneckých radách.**“ (10)

4. Skúsenosti EZR. Otázka metódy: vyzdvihnúť pozitívne aspekty a zamyslieť sa nad negatívnymi výsledkami

4.1 Doteraz získané skúsenosti v sebe skrývajú viaceré pozitívne aspekty. Štúdie upozorňujú na skutočnosť, že rastúci počet EZR funguje efektívne aj v nových podmienkach. Ako zdôraznilo spoločné vyhlásenie sociálnych partnerov z apríla 2005 „Skúsenosti s európskymi zamestnaneckými radami“, EZR prispeli okrem iného k tomu, že zástupcovia zamestnancov a samotní zamestnanci lepšie pochopili vnútorný trh a kultúru nadnárodného podniku v trhovom hospodárstve. Štúdie odhaľujú skutočnosť, že narastajúci počet EZR funguje efektívnym spôsobom a zapája sa do skvalitňovania sociálneho

dialógu v rámci sektora. Viaceré štúdie na túto tému poukazujú na skutočnosť, ktorú konštatovali aj sociálni partneri na niektorých spoločných seminároch a ktorú osobitne pripomína aj EHSV, že na dobrovoľnom základe boli uzatvorené dohody týkajúce sa organizácie práce, zamestnanosti, pracovných podmienok a ďalšieho odborného vzdelávania a prípravy (11).

4.1.1 Všetky návrhy na preskúmanie analyzujú hlavné problémy, ktoré sa vynorili počas monitorovania činnosti EZR v Európe uskutočneného na viackrát. V nedávnom prieskume (12) sa poukázalo na to, že takmer 75 % EZR v súčasnosti nespĺňa požiadavky smernice, pokiaľ ide o poskytovanie informácií vo vhodnom časovom predstihu v prípade reštrukturalizácií. Ďalším veľmi dôležitým prvkom, ktorý vyplynul z vyhodnotenia odpovedí 409 delegátov patriacich do 196 EZR je skutočnosť, na ktorú poukázali 104 delegáti, a to konkrétne, že boli prerokované a uzavreté spoločné dokumenty v rámci príslušných zamestnaneckých rád. Ak zväzíme, že podľa významnej štúdie Európskej nadácie pre zlepšovanie životných a pracovných podmienok (13) v roku 2001 EZR uzavreli priamo alebo nepriamo 22 dohôd, získame aspoň čiastočne jasnú predstavu o tom, ako sa neustále vyvíja úloha EZR, ktoré rozvíjajú svoje skutočné negotiačné schopnosti.

4.2 Skúsenosti EZR odhaľujú aj slabé stránky, ktoré si vyžadujú pozorné zamyslenie, aby sa zlepšil tento nástroj demokratického zastúpenia a účasti pracovníkov, ktorý sa medzičasom stal neoddeliteľnou súčasťou európskeho sociálneho modelu. Medzi slabými stránkami je tou najočividnejšou relatívne malý počet EZR vzhľadom na počet podnikov, ktoré sú v zmysle smernice povinné vytvoriť ich na požiadanie zamestnancov. V decembri 2004 vzhľadom na 2 000 podnikov, na ktoré sa vzťahuje smernica, bolo vytvorených okolo 800 EZR (14) zastupujúcich približne 70 % pracujúcich podnikov, na ktoré sa vzťahuje smernica. K príčinám nedokonalého uplatňovania smernice patrí aj chýbajúca iniciatíva pracovníkov, ktorá však v niektorých krajinách vyplýva zo slabého zastúpenia zamestnancov na pracoviskách, čo môže závisieť aj od legislatívy jednotlivých krajín, ktorá neposkytuje dostatočnú ochranu. Tento aspekt si zasluhuje podrobnejšie preskúmanie, aby sa stanovili možné spôsoby naprawy.

4.3 Nový a rozsiahlejší územný priestor, na ktorom sa uplatňuje smernica 94/45/ES, nepochybne vedie k tomu, že sa pociťuje potreba procesu reflexie a štúdia, ktorý by umožnil všetkým zainteresovaným tak zo starých ako aj nových členských krajín prijať za svoje prvky a údaje pochádzajúce z odlišných kultúr, skúseností a prostredí a prekonať prekážky spojené s hospodárskymi, sociálnymi a kultúrnymi rozdielmi tak, aby sa posilnil systém európskych priemyselných vzťahov ako celku.

(7) Pozri dokument CEEP 18.6.2004: answer to the first-stage consultation of the European Social Partners on the review of the European Work Councils Directive.

(8) Pozri dokument z 1.6.2004.

(9) Trade Union Memorandum to the Luxembourg Presidency of the European Union – ETUC marec 2005.

(10) Stanovisko EHSV na tému: „Oznámenie Komisie: Sociálny program“. (Spravodajkyňa: ENGELEN-KEFER), Ú. v. EÚ C 294, 25.11.2005, s. 14.

(11) Tamtiež.

(12) Jeremy Waddington University of Manchester. The views of ewc representatives for ETUI, november.2005.

(13) Mark Carley, Bargaining at European level, Joint texts negotiated by EWC, Dublin 2001.

(14) Kerckhofs and Pas EWC Database ETUI (december 2004).

4.3.1 Otázky súvisiace s rozšírením Únie sú však len jedným z aspektov rozsiahlejších a všeobecnejších zmien trhu práce a systému podnikov EÚ. Zrýchlenie nadnárodných reštrukturalizácií, ktoré sa medzičasom stali konštantou života podnikov, a ich nový charakter, ktorý nadobudli, predstavujú pre európske zamestnanecké rady rozhodne ďalekosiahlejšie výzvy než sú tie, ktoré zákonodarca Spoločenstva zohľadnil v smernici 94/45/ES, ako ukazuje následná legislatívna aktivita v oblasti zapojenia zamestnancov.

4.4 Legislatívne prostredie sa naozaj podstatne zmenilo. Boli vydané nové predpisy Spoločenstva v sektore informovania zamestnancov a konzultácie s nimi, a to tak v súvislosti s cezhraničným rámcom, ako napr. smernica 2001/86/ES z 8. októbra 2001 o účasti zamestnancov na riadení európskej spoločnosti, smernica o európskej družstevnej spoločnosti (európskom družstve – SCE) a smernica o zlučovaní podnikov a smernice týkajúce sa národného rámca, ako napr. smernica 2002/14/ES z 11. marca 2002, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre informovanie a porady so zamestnancami v Európskom spoločenstve.

4.5 Nová a náročnejšia úloha, ktorú by mali zohrávať EZR, je v súčasnosti zachytená v oznámení Komisie o reštrukturalizácii cezhraničných podnikov⁽¹⁵⁾.

4.6 EHSV vyjadril v početných stanoviskách svoje kladné hodnotenie a svoju podporu rozvoju a posilneniu EZR⁽¹⁶⁾ a zaoberal sa ich významnou úlohou pri cezhraničných reštrukturalizáciách. V sektore kovopriemyslu zohrali EZR zásadnú úlohu pri mnohých rokovaníach o reštrukturalizácii a prispeli tým k uzavretiu dohôd zameraných na zachovanie výrobných prevádzok a záchranu pracovných miest.

5. Úloha smernice 94/45/ES pri vývoji európskych priemyselných vzťahov

5.1 Smernica 94/45/ES je zrejme jedným z najdôležitejších predpisov schválených v oblasti priemyselných vzťahov na európskej úrovni. Napriek istým nedostatkom a medzerám, na ktoré bolo poukázané z viacerých strán, bezpochyby prispela významnou mierou k začatiu procesu vytvárania nových nadnárodných postupov v oblasti priemyselných vzťahov, pričom spája modely solidarity medzi zamestnancami rôznych krajín a konštruktívnej výmeny názorov medzi zastúpeniami zamestnancov a nadnárodných podnikov a obsahuje po prvýkrát spoločné formy zastúpenia a ochrany istých základných práv zamestnancov „bez hraníc“.

⁽¹⁵⁾ KOM(2005) 120, konečné znenie.

⁽¹⁶⁾ Stanovisko EHSV na tému: „Sociálny dialóg a účasť zamestnancov – kľúč na predvídanie a zvládanie priemyselných zmien“, 29.9.2005, Spravodajca: ZÖHRER (Ú. v. EÚ C 24, 31.1.2006, s. 90).

5.2 Už niekoľko rokov sa však jej dynamický príspevok k vytváraniu integrovaného modelu priemyselných vzťahov a ku konsolidácii európskeho sociálneho modelu zdá byť menej rozhodný, ako to ukazujú údaje v súvislosti s uplatňovaním smernice. Rôzne štrukturálne prvky týkajúce sa transformácie trhu práce a systému podnikov prispievajú k tomuto oslabeniu. Nimi sa EHSV už zaoberal v rámci stanovisk o Sociálnom programe Komisie a reštrukturalizácie. Ďalšie prvky, v dôsledku ktorých sa oslabuje vplyv činnosti EZR, možno vybadať v skutočnosti, že práva na informovanosť zamestnancov a konzultácie s nimi, ktorými disponujú európske zamestnanecké rady, im konkrétne neumožňujú zasiahnuť primeraným spôsobom do stanovovania a uplatňovania priemyselnej politiky podnikov. V ostatných prípadoch bola úloha EZR uznaná.

5.3 Ako sa uvádza v nedávnom stanovisku EHSV, „európsku priemyselnú politiku je nutné definovať z hľadiska podnikateľského, sektorového a medziprofesného, a treba ju zaviesť do praxe so vstupnými informáciami od sociálnych partnerov, ktorých odborné poznatky, ako hlavných zainteresovaných skupín, budú najdôležitejšie. Toto si vyžaduje, aby podniky jasne vyslovili svoje zámery v dostatočne skorom štádiu, čím umožnia uskutočňovanie vhodných krokov aj iným zainteresovaným skupinám“⁽¹⁷⁾.

5.4 Slabá stránka činnosti EZR zrejme spočíva v skutočnosti, že spôsoby informovania zamestnancov a konzultácie s nimi, ktoré sú predmetom revízie smernice 94/45/ES, sa nezdáajú byť zosúladené ani vzhľadom na nový hospodársky a štrukturálny rámec, ani vzhľadom na nový legislatívny rámec Spoločenstva, ktorý pozostáva zo spomínaných smerníc 2001/86/ES a 2003/72/ES ako aj smernice 2002/14/ES. V týchto smerniciach postupy informovania zamestnancov a konzultácie (porady) s nimi nepredstavujú len čisto formálne záležitosti: nejde teda o rutinné záväzky, ktoré môže podnik splniť aj tak, že bude len formálne rešpektovať legislatívne predpisy, a to po završení rozhodovacieho procesu, ale ide o postupy, ktoré treba uplatniť na začiatku rozhodovacieho procesu.

5.5 V smerniciach, ktoré dopĺňajú nariadenia Spoločenstva týkajúce sa štatútov európskej spoločnosti (SE) a európskej družstevnej spoločnosti (SCE), postupy informovania a konzultácie nemajú za cieľ len oboznámiť zástupcov zamestnancov s tým, čo už podnik definitívne rozhodol v súvislosti s príslušnými postupmi, ako napr. transformácie a reorganizácia spoločnosti v medzinárodnom prostredí, ale majú predovšetkým za cieľ dať zástupcom zamestnancov právo ovplyvňovať tieto rozhodnutia.

⁽¹⁷⁾ Stanovisko EHSV na tému: „Rozsah a účinky relokácií podnikov“. (Spravodajca: RODRÍGUEZ GARCÍA CARO), Ú. v. EÚ C 294, 25.11.2005, s. 9, bod 4.5.10.

6. Informovanie zamestnancov a konzultácie s nimi – základný prvok európskeho sociálneho modelu

6.1 Postupy informovania zamestnancov a konzultácie (porady) s nimi (ako aj postupy účasti na riadení v užšom zmysle slova v súlade so smernicami 2001/86/ES a 2003/72/ES) tvoria základné prvky nielen systémov priemyselných vzťahov Európskej únie, ale aj samotného európskeho sociálneho modelu, ako vyplýva z proklamácie týchto práv v zakladajúcich zmluvách EÚ⁽¹⁸⁾ a ich stále rozvíjanie v sekundárnej legislatíve Spoločenstva. Predmetné práva sú uznávané a chránené v rozsiahlom rade smerníc⁽¹⁹⁾, ktorých proces kulminuje podpisom charty základných práv v decembri 2000 a jej následným včlenením do Zmluvy o Ústave pre Európu⁽²⁰⁾.

6.1.1 Osobitný význam v Charte základných práv nadobúda upresnenie, aby prerokované práva boli uplatňované „v primeranom čase“: takto by sa uprednostnila interpretácia zameraná na skôr preventívny charakter týchto práv, v súlade v tomto zmysle s nedávnymi výdobytkami vo forme legislatívnych predpisov (pozri uvedené smernice)⁽²¹⁾ a súdnych rozhodnutí.

6.1.2 Trvalý a postupný rozvoj legislatívnych predpisov v oblasti práv na informovanie zamestnancov a konzultácie s nimi od sedemdesiatych rokov, a to tak v súvislosti s národným legislatívnym rámcom ako aj medzinárodným, nachádza ohlas v záujme európskeho zákonodarcu a v skutočnosti, že predmetné postupy nie sú zredukované na čisto formálne a rutinné záležitosti. Rozhodujúci impulz posilneniu predmetných práv dodali, ako je známe, udalosti v súvislosti s uzavretím prevádzky Renault vo Vilvoorde (február 1997), ktoré mali aj významnú súdnu dohru.

6.2 Správa vypracovaná skupinou expertov, tzv. Gyllenhammar Group, poverenou touto úlohou na zasadnutí Európskej rady v Luxemburgu (november 1997), poukázala na potrebu nového legislatívneho rámca Spoločenstva, ktorý by stanovil minimálne požiadavky, ktoré by popri stanovení zásad, pravidiel a spôsobov spoločných pre členské štáty v oblasti informovania zamestnancov a konzultácie s nimi boli v súlade so stratégiou Spoločenstva v oblasti zamestnanosti v EÚ. Táto stratégia, zakotvená na princípoch „predvídania“, „prevencie“ a „zamestnatelnosti“, ktoré sa neskôr stali prvkami Európskej stratégie zamestnanosti, musí byť začlenená do verejnej politiky

⁽¹⁸⁾ Pozri článok 137 Zmluvy o založení ES, v súčasnosti článok III-210 novej Rímskej zmluvy.

⁽¹⁹⁾ Ako napríklad smernice týkajúce sa zachovania práv zamestnancov v prípade hromadného prepúšťania a pri prevodoch podnikov (smernice 98/59/ES a 2001/23/ES), smernice o ochrane zdravia pracovníkov pri práci (smernica 89/391/ES a špecifické smernice), účasti zamestnancov na riadení vo všeobecnosti (smernica 2002/14/ES) a na špecifických záležitostiach spoločností (smernica 2001/86/ES o účasti zamestnancov na riadení v rámci európskej spoločnosti a smernica 2003/72/ES o účasti zamestnancov na riadení v rámci európskeho družstva).

⁽²⁰⁾ Článok II-87 „Právo pracovníkov na informácie a konzultácie v rámci podniku“, ktorý preberá podstatu článku 21 Európskej sociálnej charty Rady Európy, revidovanej v roku 1996, ako aj body 17 a 18 Charty Spoločenstva z roku 1989.

⁽²¹⁾ Súdny dvor, rozsudok z 29.3.2001, vo veci 62/99, Bofrost, ako aj rozsudok z 11.7.2002, vo veci 440/2000, Kuehne.

členských štátov, aby kladne ovplyvnila zamestnanosť prostredníctvom zintenzívnenia sociálneho dialógu, a to aj na úrovni podnikov, s cieľom uľahčiť zmeny v súlade so zachovaním prvoradého cieľa zamestnanosti.

6.3 Do tohto rámca zapadá – a vyzdvihuje sa – „účasť zamestnancov na prevádzke a budúcnosti podniku“, a to aj s cieľom „zvýšiť jeho konkurencieschopnosť“⁽²²⁾. Táto účasť, ako upresňuje zákonodarcu, je „podmienkou úspešnej reštrukturalizácie a prispôsobenia podnikov na nové podmienky nastolené globalizáciou hospodárstva“⁽²³⁾.

6.4 Tento predpoklad je obzvlášť dôležitý pre účinnosť postupov informovania zamestnancov a konzultácie s nimi, a teda pre skutočnú, podstatnú účasť zamestnancov, predovšetkým v tej časti príslušných doplňujúcich štandardných pravidiel, kde sa tvrdí⁽²⁴⁾, že ak sa spoločnosť „rozhodne nekonať v súlade so stanoviskom, ktoré vyjadrí zastupiteľský orgán, tento orgán má právo na ďalšie stretnutie s príslušným orgánom európskej spoločnosti (SE) alebo európskeho družstva (SCE) s cieľom dosiahnuť dohodu.“

6.5 V európskych podnikoch, a to najmä tých, ktoré sú usporiadané do veľkých zoskupení, prebiehajú čoraz významnejšie a rýchlejšie procesy reštrukturalizácie. EHSV vo svojom nedávnom stanovisku skonštatoval, že „reštrukturalizácia, ktorá nasleduje až ako reakcia na tieto javy, je väčšinou spojená s bolestivými dopadmi predovšetkým na zamestnanosť a pracovné podmienky“, zhrňajúc, že „zapojenie a súčinnosť zamestnancov ako aj ich podnikových zástupcov a ich odborov sú podstatným príspevkom k sociálne únosnému zvládnutiu a riadeniu zmien na podnikovej úrovni. Okrem iného to podporuje inováciu a nakoniec aj konkurencieschopnosť podnikov.“ Ďalej potvrdil, že „osobitnú úlohu pritom zohrávajú Európske zamestnanecké rady. Treba vychádzať z toho, že na úrovni podnikov sa bude nadnárodný sociálny dialóg dynamicky ďalej rozvíjať, ako ukazujú príklady dohôd o reštrukturalizačných opatreniach, ktoré podniky uzavreli s Európskymi zamestnaneckými radami alebo európskymi odborovými konfederáciami“⁽²⁵⁾.

6.6 Kvalita a intenzita týchto procesov reštrukturalizácie poukázala na nedostatky legislatívnych a nástrojov, ako aj nástrojov vyjednávania, ktoré majú v súčasnosti k dispozícii zástupcovia zamestnancov a sociálnych partnerov na jednotlivých úrovniach, a teda na potrebu rozsiahlejšieho a rozhodujúcejšieho zapojenia odborových organizácií na jednotlivých úrovniach. Nejde teda len o zavŕšenie fázy formálneho zavádzania smernice o EZR do praxe, ale v prvom rade

⁽²²⁾ Pozri odôvodnenie 7 smernice 2002/14/ES.

⁽²³⁾ Pozri odôvodnenie 9 smernice 2002/14/ES.

⁽²⁴⁾ Pozri smernicu 2001/86/ES a 2003/72/ES, druhá časť štandardných pravidiel.

⁽²⁵⁾ Stanovisko EHSV na tému: „Sociálny dialóg a účasť zamestnancov – kľúč na predvídanie a zvládanie priemyselných zmien“, 29.9.2005, Spravodajca: ZOEHRER (Ú. v. C 24 z 31.1.2006, s. 90).

o zabezpečenie plnej účinnosti dohôd a transpozičných opatrení jednotlivých štátov, ako aj o prispôsobenie postupov informovania zamestnancov a konzultácie s nimi a práv európskych zamestnaneckých rád zmeneným trhovým podmienkam a ďalekosiahlejším politikám v oblasti riadenia.

6.7 Zdá sa, že na dosiahnutie tohto cieľa nepostačuje pozornejšia a ochotnejšia aktivita v oblasti rokovania, ktorú treba každopádne podporovať, ale že je potrebné zasiahnuť do tých častí smernice, ktoré ak nebudú vhodne pozmenené, môžu obmedziť význam EZR vo všeobecnosti, na úkor osvedčených postupov, ktoré boli doteraz pozorované. Dokonca vzniká nebezpečenstvo, že rozšírenie vo svojej podstate rutinných postupov na nadnárodnej úrovni – ktorá je kľúčovou v prípade mnohých podnikových rozhodnutí, ktoré sa tak vymykajú z akýchkoľvek rokovaní s odbormi – alebo prevažna „zlých postupov“ nad rôznymi doteraz zaregistrovanými „dobrými“ osvedčenými postupmi v oblasti informovania zamestnancov a konzultácie s nimi, by mohli negatívne ovplyvniť účinnosť práv na informovanie zamestnancov a konzultácie s nimi na úrovni jednotlivých štátov. Navyše to môže mať kontraproduktívne dôsledky pre vzťah so zamestnancami a miestnymi vedeniami podnikov, pokiaľ ide o legitimitu a autoritu, čo by negatívne ovplyvnilo kultúru práv na informovanie zamestnancov a konzultácie s nimi čerpajúcu zo záväzného zdroja, ako posledne vyplýva z charty z Nice a zo smerníc 2001/86/ES, 2003/72/ES a 2002/14/ES. (Dalo by sa konštatovať parafrázovaním Greshamovho zákona, že „zlé informovanie vytlačí dobré informovanie“).

6.8 Formálne uznanie odborových organizácií je nesmierne dôležité. V smerniciach o účasti zamestnancov na riadení SE a SCE sa po prvýkrát hovorí o organizáciách zamestnancov ako o subjektoch, ktoré môžu dopĺňať osobitný vyjednávací orgán. V predchádzajúcich smerniciach (v súvislosti s právami na informovanie zamestnancov a konzultácie s nimi) sa odborovým organizáciám ako takým nikdy neprisudzovala priama (alebo podporná) úloha pri vyjednávaní. Tieto prvky – ako aj národné špecifiká – sa musia zohľadniť pri prípadnej revízii predmetnej smernice spolu s ďalšími, ktoré budú uvedené v nasledujúcich bodoch.

7. Prečo treba pristúpiť k preskúmaniu smernice skôr, než sa začne opätovne rokovať o jej revízii

7.1 Podľa mnohých názorov v zásade existujú tri kategórie dôvodov na preskúmanie smernice:

7.1.1 Prvý dôvod sa týka vývoja, ktorým prešli smernice súvisiace s touto problematikou, čo si vyžaduje zosúladienie smernice z roku 1994. Pritom ide o zjednotenie a koordináciu s cieľom odstrániť rozdiely v definíciách informo-

vania zamestnancov a konzultácie s nimi obsiahnuté v jednotlivých smerniciach.

7.1.2 Druhý dôvod vývoja súvisí s rozšírením Únie, ktoré logicky vedie k zmene počtu zástupcov v osobitnom vyjednávacom orgáne a v európskych zamestnaneckých radoch a k zodpovedajúcemu zvýšeniu ich počtu.

7.1.3 Tretí dôvod spočíva v uznaní práva národných a európskych odborov na účasť na vyjednávaniach a v európskych zamestnaneckých radoch (analogicky s tým, čo sa uvádza v smerniciach o účasti zamestnancov na riadení SE a SCE), s možnosťou obrátiť sa na svojich expertov aj mimo plánovaných stretnutí.

7.1.4 Ak sa navyše zhodnotí bežná prax v EZR, zdá sa, že je potrebné pristúpiť k preskúmaniu smernice 94/45/ES aj vzhľadom na vyhliadky, ktoré sa môžu ponúknuť v súvislosti so sociálnou zodpovednosťou podnikov a novou úlohou, ktorú môžu zohrávať organizácie občianskej spoločnosti spolu s podnikmi v európskom a celosvetovom meradle na doplnenie činnosti podnikov na podporu dodržiavania sociálnych a odborárskych práv v rámci ich pôsobnosti.

7.2 Skúsenosti s európskymi zamestnaneckými radami sformulované sociálnymi partnermi⁽²⁶⁾ si zasluhujú podrobnejšie preskúmanie. Mali by viesť k zlepšeniu bežnej praxe EZR ako aj k lepšiemu a ďalšiemu rozvoju dohôd. To by však nemalo zabrániť tomu, aby sa začali práce na obnove fungovania EZR, s cieľom stanoviť východiská pre revíziu po vhodne dlhom období integrácie nových členských štátov do procesu EZR. V rámci budúcich diskusií a rokovaní sa zohľadnia nasledujúce aspekty:

a) vyjasniť súčasné znenie v súvislosti so spôsobmi a kvalitou informovania zamestnancov a konzultácie s nimi: bolo by potrebné explicitné potvrdenie preventívneho (alebo anti-čpačného) charakteru postupov informovania zamestnancov a konzultácie s nimi, predovšetkým pokiaľ ide o aktuálne témy alebo otázky nastolené zástupcami zamestnancov. Nepripustiť preventívny charakter postupov v legislatívnych predpisoch Spoločenstva o EZR by viedlo k závažnej nezrovnalosti medzi postupmi smernice 94/45/ES na jednej strane a postupmi o účasti zamestnancov na riadení na strane druhej (podľa smerníc o európskej spoločnosti a európskom družstve), s rizikom ich oslabenia. Odhliadnuc od toho, že šírenie málo účinných postupov informovania zamestnancov a konzultácie s nimi v podnikoch s významom na úrovni Spoločenstva (záväzok vyplývajúci zo smernice 94/45/ES) môže mať za následok negatívnu „imitáciu“ postupov informovania zamestnancov a konzultácie s nimi, ku ktorým sú podniky zaviazané na základe rôznych smerníc Spoločenstva⁽²⁷⁾;

⁽²⁶⁾ Skúsenosti s EZR, 7. apríla 2005, EKOZ, UNICE, UEAPME a CEEP.

⁽²⁷⁾ Zachovanie práv zamestnancov v prípade hromadného prepustenia a pri prevodoch podnikov, ako aj podľa smernice 2002/14/ES.

- b) vytvoriť – v prípade rád s veľkým počtom členov a s ohľadom na úlohy, ktoré zohrávajú – štruktúru pozostávajúcu zo stáleho sekretariátu a užšieho orgánu na zabezpečenie organizácie stretnutí, prípravy podkladov v závislosti od programu rokovania, preventívneho šírenia programu rokovania a dokumentov v jednotlivých jazykoch a následne aktov a dokumentov týkajúcich sa prijatých rozhodnutí ⁽²⁸⁾. Rovnako dôležitou je potreba koordinácie rôznych skúseností, napríklad na rozhraní sektora priemyslu a sektora služieb;
- c) zaručiť pravidelnú a bezproblémovú komunikáciu medzi členmi OVO vo fázach predchádzajúcich vytvoreniu EZR a následne medzi členmi EZR v období medzi dvoma zasadnutiami rady;
- d) zaručiť primerane dlho trvajúce a zorganizované stretnutia členov EZR pred zasadnutím so zástupcami vedenia podniku;
- e) uznať právo národných a európskych odborov – ktoré sú na základe ustanovení plánovaných pri preskúvaní smernice členmi OVO a EZR – využiť aj mimo stretnutí služby expertov, ktorí požívajú ich dôveru;
- f) prispôsobiť platné dohody zmenám v „okruhu“ skupín podnikov. Predovšetkým je potrebné explicitné zahrnutie špecifickej fázy dodatočného vyjednávania v prípade cezhraničnej koncentrácie alebo cezhraničného zlučovania podnikov, a jej prepojenie na platné smernice v tejto oblasti;
- g) poskytnúť podporu počiatočnému – a následne periodickému – školeniu členov EZR;
- h) zahrnúť medzi témy, na ktoré sa vzťahuje informovanie zamestnancov a konzultácia s nimi, aj otázku sociálnej zodpovednosti podnikov (ako uvádza smernica o SCE), zapojením organizácií, ktorých sa týka činnosť podniku, na európskej úrovni;
- i) venovať pozornosť dôležitosti dosahu a šírenia informácií týkajúcich sa života, dokumentov a stanovísk EZR medzi zástupcami a zamestnancami jednotlivých závodov istej skupiny podnikov v každej krajine, v ktorej majú sídla pobočky podniku;
- j) zabezpečiť adekvátne zastúpenie osôb so zdravotným postihnutím ako aj skutočnú vyváženosť medzi mužmi a ženami v rámci EZR (ako sa uvádza v smernici 2003/72/ES);

⁽²⁸⁾ Z analýzy dohôd uskutočnenej v apríli 2004 spoločnosťou Infopoint vyplýva, že len 51 % európskych zamestnaneckých rád má užší koordinačný orgán. To môže predstavovať problém, pretože väčšina európskych zamestnaneckých rád, okolo 70 %, sa stretáva len raz do roka. Chýbajúci užší koordinačný orgán, ktorý by zaručil kontinuitu vzťahov medzi zástupcami zamestnancov jednotlivých závodov a krajín a vedením podniku a európskymi federáciami, môže predstavovať veľký hendikep pre fungovanie a účinnosť samotnej EZR.

- k) vytvoriť stimulujúce opatrenia pre podniky, ktoré zabezpečia zavedenie smernice do praxe v plnom rozsahu a odrádzajúce opatrenia pre tie podniky, ktoré bránia jej realizácii;
- l) podporovať účasť všetkých skupín zamestnancov, aj riadiacich pracovníkov, v európskych zamestnaneckých radoch prostredníctvom príslušnej úpravy postupov.

8. Činnosť EZR v rozšírenej Európe: ich prínos k posilneniu európskej sociálnej súdržnosti

8.1 Jednou zo špecifických tém, nad ktorou sa treba hlbšie zamyslieť, je určite problematika súvisiaca so zmenami, ktorými prešli trh práce a situácia v sociálnej oblasti od rozšírenia EÚ.

8.2 Ak zväzíme, že len v Poľsku je 425 spoločností s EZR, a že v súčasnosti je viac než 100 delegátov zapojených do EZR na základe dobrovoľných dohôd ⁽²⁹⁾, uvedomíme si, že sa nástroj EZR môže stať príkladnou hybnou silou integrácie a rozvoja európskeho sociálneho modelu, ktorý stanovuje štandardné minimálne požiadavky. V Únii s pätnástimi členskými krajinami, ale ešte výraznejšie v rozšírenej EÚ, EZR konkrétne prispievajú k vytváraniu európskeho povedomia prostredníctvom poznania a uznania vyplývajúceho z rozmanitosti jednotlivých vnútroštátnych systémov.

8.3 Existujú mnohé prekážky, ktoré sa stavajú do cesty vytváraniu EZR, a to tak v 15 starých ako aj v 10 nových členských krajinách. V niektorých z nich je sociálny dialóg na slabej úrovni. Legislatíva, ktorou sa transponuje smernica v nových krajinách, je po formálnej stránke dobrá, ale v skutočnosti je neúčinná. Komisia by mala zistiť prekážky, ktoré neumožnili skutočné zavedenie smernice do praxe.

8.4 EZR sú v súčasnosti významným nástrojom zamestnancov a zamestnankýň a umožňujú získať medzinárodný prehľad o chode podniku, ku ktorému patria. Proces európskej integrácie vo výrobnom systéme prechádza cez uznanie novej úlohy EZR, predovšetkým v hospodárskej fáze, počas ktorej sa postupne zvyšuje počet prípadov cezhraničných zlučovanií podnikov a vytvárania európskych spoločností.

8.5 EZR v nových členských štátoch

⁽²⁹⁾ Prieskum NSZZ Solidarnosc A. Matla 2004.

Krajina	MT	CY	LV	LT	BG	SI	EE	TR	RO	SK	CZ	HU	PL
Potenciálny počet EZR (podniky, na ktoré sa vzťahuje smernica 94/45/ES)	56	65	155	162	163	185	181	256	263	340	636	662	819
Počet vytvorených EZR	29	33	84	87	89	108	101	136	140	199	333	334	425
Pozorovatelia						3		3	2	2	8	2	5
Delegáti	5	2	8	9	5	13	10	5	5	24	73	58	80

Prvý riadok ukazuje počet možných EZR vychádzajúc z aktuálneho rozmiestnenia zamestnancov, druhý riadok uvádza, koľko EZR bolo skutočne vytvorených, tretí riadok ukazuje, koľko pozorovateľov bolo prizvaných na účasť v EZR, zatiaľ čo štvrtý riadok uvádza počet delegátov s plnými právomocami, ktorými boli poverení.

Ak by boli vytvorené všetky EZR, bolo by 3 943 delegátov a ak by bola zaručená prítomnosť delegátov z nových krajín na skutočne vytvorených EZR, bolo by ich 2 098. Len 322 ich však bolo opätovne zvolených, čo predstavuje 8,17 % z celkového možného počtu a 15,35 % v rámci už vytvorených EZR. (zdroj: ETUI, *tamže*).

9. Sociálny rozmer podnikov v Európskej únii a nová úloha EZR – Sociálna zodpovednosť podnikov v celosvetovom hospodárstve

9.1 EHSV sa nedávno v jednom dôležitom stanovisku zaoberal úlohou EZR v rámci stratégie v oblasti sociálnej zodpovednosti podnikov⁽³⁰⁾. V tomto stanovisku sa poukazuje na dôležitosť dialógu medzi najvýznamnejšími zainteresovanými stranami pre ciele podniku: zamestnancami, zákazníkmi, dodávateľmi, územnými zastúpeniami, organizáciami spotrebiteľov a ochrancov životného prostredia: „**Dobrovoľný záväzok (v rámci sociálnej zodpovednosti podnikov – SZP) a riadený dialóg so zúčastnenými stranami sú navzájom neodlúčiteľné pojmy. Dialóg má obzvlášť dôležitý význam pre dotknuté strany, ktoré sú súčasťou hodnototvorného reťazca.**“

9.2 V tomto kontexte EHSV konštatuje: „**Rozhodujúcim krokom na európskej úrovni je dobrovoľné a/alebo vyjednané stanovenie záväzkov týkajúcich sa SZP vo všetkých nadnárodných spoločnostiach, ktoré majú európsky podnikový výbor. Týmto spôsobom sa môžu do tohto dynamic-**

⁽³⁰⁾ Stanovisko EHSV na tému: „Nástroje pre hodnotenie a informovanosť o sociálnej zodpovednosti podnikov v globalizovanej ekonomike“. (Spravodajkyňa: PICHENOT), Ú. v. EÚ C 286, 17.11.2005, s.12.

⁽³¹⁾ KOM(2001) 264, konečné znenie.

kého procesu zapájať aj nové členské štáty. Európske zamestnanecké rady by sa mali podieľať na integrácii SZP do politiky riadenia spoločností. Sú inšinciou, na ktorú sa najčastejšie obracajú interné zúčastnené strany, ktoré si uvedomujú, že koherentná politika SZP musí takisto zohľadňovať externé zúčastnené strany, obzvlášť osoby pracujúce v podniku alebo pre podnik ako celok (dočasní zamestnanci, subdodávateľskí pracovníci prítomní na pracovisku, remeselníci alebo iní nezávislí pracovníci pracujúci pre podnik) a pokiaľ je to možné, všetky zložky hodnototvorného reťazca (subdodávateľa, dodávateľa atď.).“

9.3 Vo svojom oznámení na tému stratégie trvalého rozvoja⁽³¹⁾ Komisia vyzvala spoločnosti kótované na burze, aby vo svojich rozpočtových dokumentoch zverejnili trojitú „**súhrnnú bilanciu**“, ktorá by merala ich výsledky z hľadiska hospodárskych, sociálnych a environmentálnych kritérií. Šírenie týchto informácií by sa malo týkať aj EZR.

9.3.1 Nedávna smernica o európskej družstevnej spoločnosti zaradila v rámci štandardných pravidiel, druhá časť, písmeno b) sociálnu zodpovednosť podnikov medzi témy, ktoré sú predmetom konzultácií medzi podnikmi a zamestnancami.

9.4 EHSV s potešením víta skutočnosť, že v súlade s takýmto ponímaním podniky nie sú len hospodárskym subjektom, ale sa pokladajú aj za dôležitý prvok v sociálnom kontexte, schopné významne prispievať k zlepšovaniu kvality života všetkých priamo zainteresovaných partnerov a regiónov.

9.5 EHSV berie na vedomie názory vyjadrené v nedávnom oznámení z 22. marca 2006 na tému sociálnej zodpovednosti, v ktorom Komisia vyzdvihla dôležitosť úlohy zamestnancov a ich odborov pri uplatňovaní postupov sociálnej zodpovednosti⁽³²⁾.

⁽³²⁾ KOM(2006) 136, konečné znenie.

„Informovanosť o PSZ a jej chápanie sa za posledných niekoľko rokov zlepšili, čiastočne v dôsledku fóra PSZ a ďalších opatrení podporovaných Komisiou. Zároveň iniciatívy podnikov a ďalších zúčastnených strán pomohli rozvoju PSZ na európskej aj na globálnej úrovni. Sociálny dialóg, predovšetkým na úrovni sektorov, je účinným prostriedkom podpory iniciatív v oblasti PSZ. Konštruktívnu úlohu v rámci vývoja osvedčených postupov v súvislosti s PSZ zohrávajú aj zasadnutia Európskej zamestnaneckej rady. Napriek tomu by sa malo chápanie, implementácia a strategická integrácia PSZ európskymi podnikmi ďalej zlepšovať. Ďalej by sa mala posilňovať úloha zamestnancov, ich zástupcov a odborových zväzov v rozvoji a implementácii postupov PSZ. Externé zúčastnené strany, vrátane mimovládnych organizácií, spotrebiteľov a investorov, by mali zohrávať významnú úlohu pri podpore a odmeňovaní zodpovedného správania sa podnikov. Verejné orgány na všetkých úrovniach by mali ďalej zlepšovať súlad a dôslednosť svojich stratégií na podporu trvalo udržateľného rozvoja, hospodárskeho rastu a vytvárania pracovných miest. Predstava EÚ o dlhodobej prosperite, solidarite a bezpečnosti zasahuje do medzinárodnej sféry. Európska Komisia uznáva prepojenie medzi chápaním PSZ v EÚ a na medzinárodnej úrovni a domnieva sa, že by sa európske spoločnosti mali správať zodpovedne všade tam, kde pôsobia, v súlade s európskymi hodnotami a medzinárodne dohodnutými normami a štandardmi.“

9.6 V smernici 2003/51/ES, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice o ročnej a konsolidovanej účtovnej závierke, Európska únia žiada explicitne, aby sa pre pochopenie vývoja podnikateľskej činnosti spoločnosti do analýzy mohli prípadne zahŕňať ukazovatele dosiahnutých výsledkov v iných oblastiach ako vo finančnej, najmä informácie týkajúce sa životného prostredia a zamestnancov. V týchto situáciách by podnikové rady mali dostať informácie finančného aj nefinančného charakteru, ktoré

by pokryli rozsah podnikovej sociálnej zodpovednosti. Smernica uznáva opodstatnenosť problematiky životného prostredia a sociálnej oblasti v kontexte riadenia podniku.

9.7 V stanovisku *Sociálna zodpovednosť podnikov*⁽³³⁾ EHSV predvídal využitie systému koregulácie na európskej úrovni: sociálna zodpovednosť podniku, ktorá je vlastná špecifickému prostrediu EÚ, by mohla byť vypracovaná v rámci spoločných postupov a dobrovoľných aktivít medzi sociálnymi partnermi.

9.8 Organizovaná občianska spoločnosť môže k tomu významne prispieť v rámci dialektického procesu a spolupráce tým, že sa zúčastní na vypracovaní cieľov (ľudské práva, minimálne sociálne požiadavky, priority politiky v oblasti zdravotníctva a životného prostredia atď.) a že vyvinie úsilie o čo najväčšiu mieru transparentnosti a otvorenosti aktivít podniku. V žiadnom prípade sa nenavrhuje zámena úloh medzi podnikateľmi, odbormi a MVO, ale obohatenie všetkých zainteresovaných prostredníctvom postupov založených na výmene názorov a uvažovania o spoločných témach. Tento postup môže len posilniť ich tradičnú úlohu a byť na prospech terajším normám bez toho, aby bránil v ich ďalšom vývoji.

9.9 Európsky sociálny model sa okrem blahobytu a ochrany tých najslabších skupín vyznačuje aj rešpektovaním ľudskej dôstojnosti v každom prostredí a za každých okolností. Občianske práva sa v modernej Európe musia dať uplatňovať všade, vrátane pracovísk. Smernice uvádzané v oblasti práv a smernica o EZR majú veľkú zásluhu na harmonizácii týchto práv, tým, že uznali aspoň po formálnej stránke rovnakú dôstojnosť zamestnancom vo všetkých krajinách Únie. Tento proces ešte nie je zavŕšený, treba v ňom pokračovať a podnecovať ho i naďalej. Od Komisie sa žiada, aby uznala nové prvky, ktoré sa vyskytli počas uplynulých 12 rokov a prijala tie najvhodnejšie opatrenia na utuženie pocitu spolunáležitosti k Únii v členských štátoch.

V Bruseli 13. septembra 2006

Predsedička
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Anne-Marie SIGMUND

⁽³³⁾ Stanovisko CESE na tému „Sociálna zodpovednosť podnikov“, (spravodajkyňa HORNUNG-DRAUS), Ú. v. ES C 125, 27.5.2002.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému: „Účasť občianskej spoločnosti v boji proti organizovanému zločinu a terorizmu“

(2006/C 318/26)

Komisia sa 28. októbra 2005 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva požiadať Európsky hospodársky a sociálny výbor o vypracovanie prieskumného stanoviska: „Účasť občianskej spoločnosti v boji proti organizovanému zločinu a terorizmu“

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo, poverená prípravou prác na túto tému, prijala svoje stanovisko 13. júla 2006. Spravodajcovia: páni RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO, PARIZA CASTAÑOS a CABRA DE LUNA.

Na svojom 429. plenárnom zasadnutí 13. a 14. septembra 2006 (schôdza z 13. septembra 2006) Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal 182 hlasmi za, 6 hlasmi proti, pričom 11 sa hlasovania zdržali nasledujúce stanovisko:

1. Úvod

1.1 Pani Margot Wallström, podpredsedníčka Európskej komisie, požiadala EHSV, aby vypracoval prieskumné stanovisko na tému: „podmienky a priority účasti občianskej spoločnosti a úloha spolupráce verejného a súkromného sektora v boji proti organizovanému zločinu a terorizmu“. Táto problematika je v Európe veľmi dôležitou politickou a spoločenskou témou a EHSV v nej zohráva kľúčovú rolu. Napriek skutočnosti, že terorizmus a organizovaný zločin sú problémy, ktorých podstata je rozličná, stanovisko sa na žiadosť Komisie zaoberá obidvomi týmito fenoménmi.

1.2 Haagsky program predstavuje všeobecný politický rámec, ktorý definuje stratégiu Európskej únie v otázkach slobody, bezpečnosti a spravodlivosti. EHSV prijal stanovisko ⁽¹⁾, v ktorom sa hovorí, že: „EHSV si praje efektívnu politiku bezpečnosti, ktorá by chránila občanov v slobodnej a otvorenej spoločnosti v rámci spravodlivosti a zákonnosti“. EHSV sa v spomínanom stanovisku vyjadril, že európska bezpečnostná politika musí nájsť rovnováhu vo vzťahu k slobode a ochrane základných ľudských práv.

1.3 Vo finančnom výhľade je naplánované vypracovanie dôležitých programov v oblasti boja proti terorizmu a zločinu. EHSV prijal stanovisko ⁽²⁾, v ktorom sa hovorí, že: „Ochrana základných práv, slobôd a bezpečnosti je zodpovednosťou všetkých.“

1.4 Komisia nedávno vydala oznámenie „Nábor teroristov – boj proti faktorom, ktoré prispievajú k násilnej radikalizácii“ ⁽³⁾, ktoré stanovuje primerané ciele, ako predchádzať náboru do teroristických skupín.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV z 15.12.2005 na tému: „Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu – Haagsky Program: Desť priorít na nasledujúcich päť rokov – Partnerstvo pre európsku obnovu v priestore slobody, bezpečnosti a spravodlivosti“ Spravodajca: pán Pariza (Ú. v. EÚ C 65, 17.3.2006).

⁽²⁾ Stanovisko EHSV zo 14.12.2005 na tému: „Návrh rozhodnutia Rady na vytvorenie špecifického programu *Prevenčia, pripravenosť a riadenie následkov terorizmu*, na obdobie rokov 2007-2013. Všeobecný program *Bezpečnosť a ochrana slobôd*“ Spravodajca: pán Cabra de Luna (Ú. v. EÚ C 65, 17.3.2006).

⁽³⁾ KOM(2005) 313, konečné znenie, 21.09.2005.

1.5 Na žiadosť pani Margot Wallström, podpredsedníčky Európskej komisie, sa toto stanovisko zaoberá bezpečnosťou z pohľadu účasti občianskej spoločnosti a spolupráce verejného a súkromného sektora, i keď tento termín možno nie je presný, pretože výraz „občianska spoločnosť“ sa vzťahuje na spoločenské organizácie iného charakteru než súkromné podniky. Spolupráca súkromných podnikov a prevádzkovateľov s verejnými orgánmi je dôležitá z pohľadu operatívnej a bezpečnosti. Občianska spoločnosť zohráva dôležitú úlohu pri šírení hodnôt právneho systému a aktívnom prispievaní k demokracii.

2. Závery

2.1 Občianska spoločnosť zohráva dôležitú úlohu pri šírení hodnôt právneho systému a aktívnom prispievaní k demokracii. Organizácie občianskej spoločnosti v Európe zohrávajú veľmi pozitívnu sociálnu činnosť a propagujú aktívne európske občianstvo a participatívnu demokraciu. Avšak tieto organizácie nemôžu a ani nesmú nahradiť vnútroštátne a európske orgány a ich akčné opatrenia.

2.2 EHSV nemôže pripustiť, aby teroristi a páchatelia trestných činov unikali spravodlivosti kvôli tomu, že vnútorné hranice Európskej únie bránia aktivitám polície a súdov. EHSV dôrazne žiada inštitúcie Európskej únie a členských štátov, aby vypracovali a začali uplatňovať spoločnú stratégiu boja proti terorizmu a ukončili súčasný stav, keď sa rozhodnutia robia „za horúca“.

2.3 EHSV sa domnieva, že súčasná situácia, keď spolupráca prebieha na čisto medzivládnej úrovni, je prinajmenšom nepostačujúca a často neúčinná, a preto podporuje uznesenie Európskeho parlamentu, podľa ktorého by sa o bezpečnostných opatreniach malo hlasovať kvalifikovanou väčšinou a nie jednoducho, ako tomu je doposiaľ, pričom rozhodnutia by sa mali prijímať na základe metódy Spoločenstva. Pokiaľ ide o otázky bezpečnosti, je treba „viac Európy“.

2.4 EHSV navrhuje, aby sa Europol transformoval na európsku agentúru pod záštitou politického alebo súdneho orgánu na európskej úrovni a zohrával dôležitejšiu úlohu než súčasnú rolu koordinátora, a aby v čo najkratšom čase získal vlastné operatívne kapacity pre vyšetrovania na celom území Európskej únie v spolupráci s policajnými orgánmi členských štátov.

2.5 EHSV podporuje iniciatívu Európskeho parlamentu, ktorý členským štátom odporúča upraviť svoje trestno-právne predpisy, aby teroristické činy zahrnuté v rámcovom rozhodnutí boli klasifikované ako nepremlčateľné. EHSV podporuje návrh, aby tieto trestné činy spadali pod súdnu právomoc Medzinárodného súdneho dvora.

2.6 EHSV navrhuje, aby sa podporovali školské programy na európskej úrovni a vzdelávacie aktivity určené mladým ľuďom, aby tak získali občianske vzdelanie, ktoré vstępuje demokratické hodnoty, ako sú rovnosť, tolerancia a pochopenie kultúrnej rozmanitosti. Cieľom je pripraviť mladých ľudí a vyzbrojiť ich zručnosťami na to, aby sa nechytli do pascí tých, ktorí propagujú radikálne myšlienky a násilie.

2.7 V boji proti násilnej radikalizácii je dôležité, aby orgány Európskej únie a členských štátov konzultovali organizácie občianskej spoločnosti, ktoré aktívne pracujú na posilňovaní dialógu medzi náboženstvami a kultúrami, a ktoré bojujú proti rasizmu, xenofóbii, netolerancii a násilnému extrémizmu. Cieľom je oslabiť napätie, ktoré živí radikalizmus a násilie. Vytvorenie platforiem pre spoluprácu medzi verejným a súkromným sektorom na miestnej úrovni môže byť pozitívne pri riešení, okrem iného, aj týchto otázok. Európska únia aj členské štáty by mali podporovať vytvorenie takýchto platforiem.

2.8 EHSV navrhuje inštitúciám Európskej únie vypracovať právny rámec minimálnych noriem, ktoré by zaručovali ochranu a uznanie obetí terorizmu. EHSV zároveň navrhuje, aby sa aktivity členských štátov v tejto oblasti riadili podrobne vypracovanými štandardami, odporúčaniami, osvedčenými postupmi a usmerneniami na ochranu obetí terorizmu.

2.9 EHSV opäť zdôrazňuje potrebu, aby Európska únia disponovala spoločnou legislatívou, ktorá by umožňovala poskytovať obetiam takýchto trestných činov odškodnenie.

2.10 EHSV vyžaduje, aby sa bezodkladne zaviedli do praxe odporúčania medzinárodnej finančnej akčnej jednotky pre boj proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu. Žiada preto členské štáty, aby podnikli potrebné právne kroky smerujúce k uplatneniu spomínaných odporúčaní.

2.11 EHSV vyzýva médiá, hlavne verejno-právne, aby vypracovali primerané kódexy správania a aby spolupracovali s úradmi. Týmto spôsobom by bola zaručená dôstojnosť a súkromie obetí pri rešpektovaní slobody tlače. Je potrebné vyhnúť sa takému spravodajstvu, ktoré by napomáhalo propagandistickým záujmom teroristických skupín.

2.12 EHSV podporuje vytvorenie európskej platformy pre spoluprácu verejného a súkromného sektora, ktorú navrhla Komisia a nazdáva sa, že je nevyhnutné získať prostriedky na realizáciu výsledkov spolupráce verejných sektorov jednotlivých členských štátov ako aj spolupráce Únie s členskými štátmi. V tomto zmysle sa nazdáva, že je potrebné vytvoriť široký priestor pre spoluprácu, ktorý by umožnil vzájomnú súčinnosť, potrebnú v boji proti organizovanému zločinu a terorizmu, pričom nesmie dôjsť k zásahu do kompetencií EHSV. V bode 13.4.2. tohto stanoviska sú uvedené prioritné ciele, ktorými by sa podľa EHSV mala riadiť spolupráca medzi verejným a súkromným sektorom.

3. Hodnoty a princípy Európskej únie

3.1 Návrh Zmluvy o Ústave pre Európu definuje hodnoty, princípy a ciele Európskej únie. Charta základných práv zaisťuje rovnováhu medzi bezpečnosťou a slobodou a právami všetkých osôb, okrem iného aj právom na ochranu osobných údajov.

3.2 Najväčšie nebezpečenstvo pre demokratické systémy, pre ich stabilitu a ďalší rozvoj nespočíva v útokoch zvonku, ale v strate vitality, dynamiky a spoločenskej podpory v rámci vlastných inštitúcií.

3.3 Veľkým víťazstvom pre Európu je, že dokázala nastoliť **právny systém** ako najlepší spôsob demokratického usporiadania moci.

3.4 Sociálny právny systém znamená na jednej strane vykonávanie moci, ktorá podlieha právu, právnenému štátu a rastúcej požiadavke na demokratickú legitimitu, a na strane druhej prístup všetkých občanov k tovarom a službám v podmienkach rovnosti príležitostí a zaobchádzania.

4. Terorizmus a organizovaný zločin sú útokmi na právny systém

4.1 Terorizmus je jedným z hlavných celosvetových problémov. V súčasnosti ide o jeden z kľúčových problémov pre Európu. Európania trpia hrozbou terorizmu, ktorý môže mať rôzny ideologický pôvod, pričom v posledných rokoch dochádza k prejavom veľmi nebezpečného medzinárodného terorizmu – radikálneho islamizmu. Definovať medzinárodný terorizmus je veľmi ťažké, a preto toto stanovisko vychádza z definície, ktorú schválila Rada 13. júna 2002 (*).

(* Pozri pozn. pod čiarou č.1 v dokumente KOM(2005) 313, konečné znenie, v ktorom sa hovorí: „že každý členský štát prijme opatrenia potrebné na zabezpečenie toho, aby sa úmyselné činy, na ktoré sa odkazuje pri deviatich výslovne uvedených trestných činoch definovaných v národných právnych poriadkoch, ktoré môžu vzhľadom na svoju povahu a súvislosti spôsobiť závažnú ujmu štátu alebo medzinárodnej organizácii, ak sú spáchané s cieľom závažným spôsobom zastrašiť obyvateľstvo, neprimerane si od vlády alebo medzinárodnej organizácie vynútiť určité konanie alebo zdržanie sa určitého konania, alebo závažným spôsobom destabilizovať alebo zničiť základné politické, ústavné, hospodárske alebo sociálne štruktúry štátu alebo medzinárodnej organizácie, považovali za teroristické trestné činy.“

4.2 V Európe pôsobia tiež mnohé zločinecké siete⁽⁵⁾, ktoré majú veľkú moc. Niektoré pôsobia na národnej úrovni, ale tie najnebezpečnejšie dosahujú európske a svetové rozmery. V Palerme v roku 2002 OSN prijala medzinárodný dohovor⁽⁶⁾ týkajúci sa tejto problematiky.

4.3 Terorizmus a organizovaný zločin oslabujú a vystavujú riziku samotnú podstatu štátu: zákonný monopol na použitie sily. My, Európania, vieme, že terorizmus predstavuje skutočnú hrozbu, proti ktorej musíme bojovať, avšak občania si už menej uvedomujú nebezpečenstvo organizovaného zločinu, ktorý preniká do inštitúcií a do spoločnosti a má silný korupčný vplyv a ničivé dôsledky z hospodárskeho aj sociálneho hľadiska.

4.4 Teroristické organizácie i organizovaný zločin používajú podobné postupy pre pranie špinavých peňazí, okrem iného cez finančný sektor a odvetvie obchodu s nehnuteľnosťami. Organizovaný zločin má silný korupčný vplyv a snaží sa vyvíjať tlak na politické a administratívne orgány a v niektorých prípadoch aj na organizácie občianskej spoločnosti.

4.5 Na medzinárodnej úrovni existujú určité oblasti, ktoré sú pre terorizmus a organizovanú trestnú činnosť spoločné: nelegálny obchod so zbraňami a pašovanie drog. Príkladom zhody terorizmu a organizovaného zločinu je fenomén vydierania. Teroristické skupiny často konajú ako mafiánske organizácie, ktoré financujú svoje barbarské činy z trestnej činnosti: obchodovania s drogami, zbraňami a s ľuďmi, z podvodov s kreditnými kartami, z lúpežných prepadnutí, krádeží a vydierania zamestnancov a podnikateľov, z nelegálnych hazardných hier a inej trestnej činnosti.

4.6 Terorizmus a organizovaná trestná činnosť predstavujú problémy rozdielnej povahy; terorizmus má politické ciele a ohrozuje európsku spoločnosť v určitých historických etapách, zatiaľ čo organizovaná trestná činnosť je problémom verejného poriadku a spoločnosti sa týka neustále.

4.7 Hoci pôvod i ciele sú rôzne, terorizmus a organizovaný zločin majú spoločný záujem: narušiť alebo oslabiť právny systém na dosiahnutie svojich cieľov.

4.7.1 Teroristické organizácie pôsobiace v niektorých európskych krajinách sa usilujú dosiahnuť svoje politické ciele prostredníctvom násilia, zločinu, hrozieb a vydierania. Avšak vedia, že svoj cieľ dosiahnu len vtedy, keď narušia alebo oslabia právny štát a vládu zákona.

(5) Zaoberajú sa obchodovaním a nelegálnym pašovaním drog a zbraní, obchodovaním s ľuďmi, krádežami, prostitúciou, nelegálnymi hrami, obchodným pirátstvom, atď.

(6) Dohovor Organizácie Spojených národov proti nadnárodnému organizovanému zločinu. Pozri internetovú stránku: http://www.uncjin.org/Documents/Conventions/dcatoc/final_documents_2/convention_spa.pdf

4.7.2 Organizovaný zločin sa snaží zmenšiť a obmedziť priestor pre právny systém a rozšíriť priestor pre beztrestnosť a absenciu zákona. Snaží sa vytvoriť paralelnú spoločnosť, ktorá stojí mimo zákona a práva a podlieha mafiám a zločineckým sieťam.

4.7.3 Hranice medzi právnym systémom a beztrestnosťou sú niekedy nejasné. V niektorých častiach Európy sa teroristom a ich spoločenskej sieti, ako aj organizovanému zločinu podarilo oslabiť štát šírením hrôzy a korupcie v časti politického systému.

4.7.4 Právny systém je odpoveďou na problémy, ktoré nastoľuje terorizmus a organizovaný zločin: predstavuje rovnováhu medzi slobodou a bezpečnosťou, spoločné pôsobenie polície a sudcov, spoluprácu na európskej a medzinárodnej úrovni a aktívnu účasť občanov a občianskej spoločnosti.

4.7.5 Je dôležité, aby spoločnosť ani úrady nepoľavili a nevzdali sa boja proti terorizmu a organizovanému zločinu. Teroristické organizácie pretrvávajú vďaka možnosti, že dosiahnu svoje ciele, a preto sa spoločnosť a úrady musia rozhodne usilovať o to, aby sa im to nepodarilo.

5. Občianska spoločnosť verzus terorizmus a organizovaný zločin

5.1 Terorizmus predstavuje hrubé porušenie ľudských práv, pretože priamo ohrozuje život a slobodu.

5.2 Boj proti terorizmu a organizovanému zločinu prináleží štátu, ktorý musí zabezpečovať slobodu a bezpečnosť svojich občanov. Táto zodpovednosť prináleží hlavne polícii a sudcom. Štát sa musí snažiť o zachovanie primeranej rovnováhy medzi slobodou a bezpečnosťou, o rešpektovanie základných hodnôt (ľudských práv a verejných slobôd) a demokratických hodnôt (právny systém), pretože ako uviedol EHSV v jednom zo svojich stanovísk⁽⁷⁾: „*história dokázala, že najefektívnejšie bránia bezpečnosť otvorená a slobodná spoločnosť.*“

5.3 Občianska spoločnosť neustále posilňuje demokraciu a hodnoty právneho systému a tak bojuje proti terorizmu a organizovanému zločinu v spoločnosti, s cieľom predchádzať mu, brániť jeho rozvoju a obmedziť dôsledky. Napriek tomu spomínané organizácie nemôžu a ani nesmú nahradiť vnútroštátne a európske orgány v operatívnych politikách.

(7) Stanovisko EHSV z 15.12.2005 na tému: „Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu – Haagsky Program: Desiat priorít na nasledujúcich päť rokov – Partnerstvo pre európsku obnovu v priestore slobody, bezpečnosti a spravodlivosti“ Spravodajca: pán Pariza (Ú. v. EÚ C 65, 17.3.2006).

5.4 Žiadna ideológia alebo príčina neoprávňuje páchanie trestných činov, teroru alebo vydierania. Použitie teroru na dosiahnutie politických cieľov je nezákonné. Terorizmus nemá odôvodnenie, terorizmus nič neospravedľuje. Je dôležité vytrvať v neúnavnom boji proti politickej a spoločenskej legitimizácii terorizmu, proti radikalizovaným politickým úvahám, ktoré terorizmus chápu ako ďalší nástroj politickej činnosti.

5.5 Veľa európskych občanov si neuvedomuje závažnosť teroristickej hrozby, niektoré skupiny majú dokonca pochybovačný postoj. Občania majú právo dostávať adekvátne informácie o hroziacom nebezpečenstve a právo vyvíjať tlak na politickú moc, aby vystupovala účinnejšie v boji proti terorizmu a organizovanému zločinu.

5.6 Organizácie občianskej spoločnosti v Európe zohrávajú veľmi pozitívnu spoločenskú úlohu a propagujú aktívne európske občianstvo a participatívnu demokraciu.

5.7 Politické systémy závisia od svojej vnútornej vitality. Vitalita Európy znamená demokratickú kultúru spoločnosti. Inštitúcie a politické systémy neustále potrebujú zo strany spoločnosti impulz vitality. Občania a občianska spoločnosť podporujú a bránia sociálny štát, ktorý má zaručovať a ochraňovať ich slobodu a sociálne blaho.

5.8 Avšak európske dejiny 20. storočia nám ukazujú, že politické hodnoty demokracie sú veľmi krehké. Občania a organizácie občianskej spoločnosti musia chrániť hodnoty a princípy, o ktoré sa opiera demokratická Európa.

5.9 Participatívnu demokraciu a právny štát nie je možné udržať alebo zmeniť bez podnetu od občanov a ich organizácií. Občianska spoločnosť prostredníctvom aktivít svojich organizácií permanentne dodáva vitalitu sociálnemu a demokratickému právnemu štátu, aby mohol čeliť relativizmu a radikálnosti.

5.10 Niektoré skupiny občanov sa neangažujú v dostatočnej miere: existuje určitý nedostatok spoločenského svedomia týkajúceho sa problematiky prostitúcie, obchodu s drogami, prania špinavých peňazí, pirátstva spotrebného tovaru, atď.

5.11 Občania a organizácie občianskej spoločnosti sa môžu ešte aktívnejšie angažovať v boji proti organizovanej trestnej činnosti, ktorá má veľkú korupčnú schopnosť v politických systémoch.

6. Európa – priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti

6.1 Haagsky program stanovuje pre Európsku úniu ciele, ktoré jej pomáhajú stať sa spoločným priestorom slobody,

bezpečnosti a spravodlivosti. Avšak na ceste k tomuto cieľu stojíme ešte ďaleko.

6.2 Zločinci a teroristi zatiaľ využívajú túto slabosť Európy k tomu, aby unikali výkonu spravodlivosti. Voľný pohyb osôb, tovarov a služieb umožňuje zločincovi ťažiť z toho, že hranice sú priepustné, avšak pre činnosť polície a súdov naďalej hranice existujú.

6.3 EHSV nemôže pripustiť, aby teroristi a zločinci unikali spravodlivosti z toho dôvodu, že bývalé vnútorné hranice bránia činnosti policajných a súdnych orgánov.

6.4 EÚ musí vypracovať spoločnú stratégiu boja proti terorizmu. Komisia a Rada by mali neustále byť hnacou silou a prekonať súčasný stav, keď sa rozhodnutia prijímajú „za horúca“ Policajná a súdna spolupráca je v Európe veľmi slabá, pretože dostupné právne a operatívne nástroje sú nepostačujúce v boji proti terorizmu a organizovanému zločinu. Veľká väčšina nástrojov spadá do právomoci štátu a podľa zmluvy stále tvoria súčasť „tretieho piliera EÚ“, to znamená riešenie na medzivládnej úrovni.

6.5 Európsku bezpečnostnú stratégiu treba vypracovať v rámci Spoločenstva a prekonať súčasný stav, keď spolupráca prebieha iba na medzivládnej úrovni. Pokiaľ táto problematika ostane naďalej v treťom pilieri EÚ, znižuje sa jej účinnosť a celkový dosah. EHSV žiada Radu, aby vytvorila pre oblasť bezpečnostných politík spoločný, globálny a jednotný právny rámec. Je možné k tomu použiť ustanovenia článku 42 Zmluvy o EÚ, ako navrhoval Európsky parlament⁽⁸⁾ a nahradiť pravidlo jednomyselného hlasovania hlasovaním kvalifikovanou väčšinou.

6.6 Zločinecké organizácie neustále využívajú vonkajšie hranice pre svoju trestnú činnosť. Dozorné orgány a v prvom rade samotné colnice a ich medzinárodné vzájomné administratívne služby by mali účinnejšie využívať colný kódex EÚ. Tento kódex by mal obsahovať harmonizáciu obvinení a trestov pre jednotný colný priestor Spoločenstva, ako aj zovšeobecnenie práva na prenasledovanie trestných činov (extrateritoriálna kontinuita stíhania v rámci EÚ) a vzájomné uznanie vznesených rozsudkov. V iných stanoviskách EHSV navrhol, že je potrebné vytvoriť Európsku hraničnú stráž.⁽⁹⁾

6.7 Členské štáty musia posilniť výmenu informácií medzi spravodajskými a bezpečnostnými službami o hrozbách pre vnútornú a vonkajšiu bezpečnosť EÚ. Mali by spoločne využívať strategické analýzy teroristických hrozieb a vypracovať spoločné plány na ochranu základnej infraštruktúry.

⁽⁸⁾ Uznesenie Európskeho parlamentu o pokroku zaznamenanom v roku 2004 pri vytváraní priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti. P6_TA(2005)0227, 8.6.2005.

⁽⁹⁾ Pozri hlavne Stanovisko EHSV z 27.10.2004 k „Návrhu rozhodnutia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa rozhodnutie č. 2002/463/ES, ktorým sa prijíma akčný program pre administratívnu spoluprácu v oblasti vonkajších hraníc, víz, azylu a imigrácie (program ARGO)“ Spravodajca: pán Pariza (Ú. v. EÚ C 120, 20.5.2005).

6.8 Pre zlepšenie účinnosti polície je veľmi dôležitý princíp dostupnosti informácií. Tento princíp znamená nový prístup k zlepšeniu cezhraničnej výmeny policajných informácií v EÚ založený na tom, že pracovník vyšetrovacieho orgánu v jednom členskom štáte môže získať z iného členského štátu všetky informácie, ktoré potrebuje pre vyšetrovanie⁽¹⁰⁾. Jeho zavedenie do praxe si bude vyžadovať vysoký stupeň dôvery medzi policajnými orgánmi príslušných štátov. Nedostatok dôvery, ktorej príčiny by bolo dobré analyzovať a o záveroch podať správu občianskej spoločnosti, bol jedným z rozhodujúcich faktorov, ktoré do dnešného dňa brzdili spoluprácu na európskej úrovni.

6.9 Je potrebné, aby sa posilnila úloha EÚ a aby sa európska bezpečnostná stratégia vyvíjala v rámci Spoločenstva za účelom zlepšenia jej účinnosti a transparentnosti. V otázkach bezpečnosti je potrebné „viac Európy“. EHSV navrhol⁽¹¹⁾, aby sa v otázkach bezpečnosti prijala metóda Spoločenstva, pričom by sa Komisii udelilo právo iniciatívy a Parlamentu možnosť spoluprotodhodovania. Tiež by bolo potrebné, aby Rada odstúpila od pravidla jednomyselného hlasovania a schválila rozhodovanie väčšinou a aby mal Súdny dvor svoje vlastné kompetencie.

6.10 Europol by mal nadobudnúť viac než len koordinačnú funkciu, aby bol funkčnejší. EHSV navrhuje, aby sa transformoval na agentúru, ktorá by mala vlastné operatívne kompetencie a možnosť vyšetrovania na celom území EÚ. Haagsky program vyzýva v praxi na väčšiu spoluprácu a koordináciu medzi policajnými, súdnymi a colnými orgánmi na vnútroštátnej úrovni, ako aj medzi týmito orgánmi a Europolom. Členské štáty by mali podporiť štatút Europolu ako európskej agentúry a tak umožniť, aby spolu s Eurojustom zohrávala rozhodujúcu úlohu v boji proti organizovanému zločinu a terorizmu. Je neprijateľné, že niektoré členské štáty ešte stále neratifikovali a nezačali uplatňovať protokoly, ktoré menia a dopĺňajú Dohovor o Europole⁽¹²⁾. Táto problematika je naliehavá, pokiaľ naozaj existuje vôľa poskytnúť Europolu podporu a prostriedky potrebné na jeho efektívne fungovanie ako základného kameňa európskej policajnej spolupráce. Od 1. januára 2006 Europol nahradí svoje výročné správy o stave trestnej činnosti v Európskej únii „vyhodnotením hrozieb“ týkajúcich sa závažných foriem trestnej činnosti.

6.11 Eurojust má za cieľ koordináciu medzi vnútroštátnymi súdnymi orgánmi v boji proti organizovanému zločinu a terorizmu, avšak napriek pokroku ktorý od svojho vzniku dosiahol, je ešte stále ďaleko od dosiahnutia stanovených cieľov. Právne prostriedky a finančné zdroje, ktorými disponuje Eurojust, sú nedostačujúce a tiež sa líšia záväzky členských štátov,

⁽¹⁰⁾ Európska komisia predložila 12.10.2005 návrh rámcového rozhodnutia o výmene informácií na základe zásady dostupnosti, KOM (2005) 490, konečné znenie, 12.10.2005.

⁽¹¹⁾ Stanovisko EHSV zo 14.12.2005 na tému „Návrh rozhodnutia Rady na vytvorenie špecifického programu Prevencia, pripravenosť a riadenie následkov terorizmu, na obdobie rokov 2007-2013. Všeobecný program Bezpečnosť a ochrana slobôd“ Spravodajca: pán Cabra de Luna (Ú. v. EÚ C 65, 17.3.2006).

⁽¹²⁾ Írsko a Holandsko sú jednými štátmi, ktoré ich ešte neratifikovali.

keďže v niektorých štátoch zákony nie dostatočne podporujú súdnu spoluprácu.

6.12 EHSV navrhuje, aby sa prostredníctvom Eurojustu účinne rozvíjala spoločná vyšetrovacia činnosť sudcov a prokurátorov v EÚ v rámci boja proti organizovanému zločinu a terorizmu. Informácie z vnútroštátneho vyšetrovania by sa mali postúpiť Eurojustu, ktorý by mal vytvoriť kvalitnú európsku databázu.

6.13 Justičná spolupráca v trestných záležitostiach je nevyhnutná, avšak v súčasnosti vládne vo vzťahoch medzi súdnymi orgánmi nedôvera. V oblasti trestných záležitostí neexistuje „európska súdna kultúra“ ani minimálne spoločné normy. Ako občania by sme mali byť oveľa náročnejší na inštitúcie Európskej únie a na členské štáty pokiaľ ide o požiadavku maximálnej súdnej spolupráce všetkých členských štátov. My, občania, žiadame, aby sa žiadny terorista alebo zločinec nevyhol výkonu spravodlivosti z dôvodov vyplývajúcich z nedostatku porozumenia alebo z nedostatku postupov pre spoluprácu.

6.14 EHSV podporuje iniciatívu Európskeho parlamentu, ktorý členským štátom odporúča, aby upravili svoje trestnoprávne normy tak, aby boli teroristické činy zahrnuté v rámcovom rozhodnutí považované za nepremlčateľné. V tomto zmysle EHSV⁽¹³⁾ rozhodne súhlasí s tým, aby Medzinárodný súdny dvor súdnu právomoc vo veciach teroristických trestných činov.

6.15 Súčasná situácia je pre občanov nepochopiteľná a neprijateľná. Je nepochopiteľné, aby boli iniciatívy blokované kvôli tomu, že členské štáty uprednostňujú výsady štátov pred prioritami, ktoré vyplývajú zo spoločného boja proti terorizmu a organizovanému zločinu. Európski občania nechápu rozptýlenie prostriedkov a nástrojov pre boj proti terorizmu a organizovanému zločinu v Európe. Koordinátor Rady pre boj proti terorizmu, člen Komisie zodpovedný za slobodu, bezpečnosť a spravodlivosť, Europol, Eurojust, atď. predstavujú príliš veľa nekoordinovaných prvkov, ktoré majú spoločný cieľ.

6.16 Rozptýlenie zdrojov nie je práve ten najlepší spôsob na dosiahnutie efektívnosti. Europol a Eurojust musia prekonať súčasné problémy vzájomnou spoluprácou a musia posilniť spoločné vyšetrovacie tímy. Spravodajské služby musia vylepšiť svoje postupy pri prenose informácií v rámci Europolu. OLAF musí spolupracovať s Europolom a Eurojustom pri vyšetrovaní trestných činov. Je nevyhnutné, aby si rôzne agentúry a služby navzájom vymieňali údaje a vyšetrovania, aby bol ich boj proti zločinom účinnejší.

⁽¹³⁾ Stanovisko EHSV z 15.12.2005 na tému „Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu – Haagsky program: Desiat priorít na nasledujúcich päť rokov – Partnerstvo pre európsku obnovu v priestore slobody, bezpečnosti a spravodlivosti“ Spravodajca: pán Pariza (Ú. v. EÚ C 65, 17.3.2006).

6.17 Keďže terorizmus predstavuje celosvetovú hrozbu, boj proti terorizmu sa týka aj zahraničnej aj bezpečnostnej politiky EÚ. Hlavnými otázkami sú medzinárodná spolupráca a účinná spolupráca všetkých zainteresovaných strán. EHSV považuje za nevyhnutné, aby sa úsilie EÚ v boji proti terorizmu a organizovanému zločinu navzájom dopĺňalo s rovnakým úsilím regionálnych organizácií, ktoré zastávajú hodnoty a záujmy EÚ. Preto je dôležité hľadať súčinnosť a spôsoby ako posilniť spoluprácu s organizáciami ako OSN, OBSE a Radou Európy v oblastiach, kde každá z týchto organizácií prináša pridanú hodnotu cieľom vytýčeným v politikách EÚ zameraných na boj proti terorizmu a organizovanému zločinu.

6.18 Aby sa minimalizovalo riziko radikalizácie, Európa sa musí snažiť o takú zahraničnú politiku, ktorá propaguje hodnoty, ako sú demokracia, mier, dialóg medzi rozličnými kultúrami, boj proti chudobe a korupcii, rozšírenie ľudských práv vo svete a medzinárodnú spoluprácu v rámci Organizácie Spojených národov.

7. Úloha občianskej spoločnosti pri prevencii násilnej radikalizácie

7.1 Organizácie občianskej spoločnosti sú vyjadrením demokratických práv občanov organizovať sa a angažovať sa, napr. spoločensky, politicky a v oblasti kultúry. Organizácie občianskej spoločnosti sú vďaka svojim aktivitám veľmi dôležitými hráčmi pri predchádzaní terorizmu, pretože podporujú sociálnu súdržnosť a konajú proti faktorom, ktoré prispievajú k násilnej radikalizácii. Musia počítať s prostriedkami na svoju činnosť, aby mohli šíriť výchovu k európskym hodnotám.

7.2 Teroristi nepochádzajú z vopred vymedzených vekových kategórií ani sociálnych tried, a preto sa niektoré skupiny spoločnosti môžu stať veľmi zraniteľné. Chudoba, neprospech v škole, nedostatok pracovných príležitostí, diskriminácia, nedostatok občianskych hodnôt, konflikty identity, sociálne vylúčenie, atď. sú živnou pôdou pre vznik frustrácií. Sekty, náboženský fundamentalizmus, teroristické skupiny a zločinecké organizácie lovia svoje obeť práve v týchto vodách a tu robia nábor do svojich radov.

7.3 EHSV v podstate súhlasí s oznámením Komisie ⁽¹⁴⁾ na tému: „Nábor teroristov – boj proti faktorom, ktoré prispievajú k násilnej radikalizácii.“ Je to oblasť v ktorej pôsobia a pracujú organizácie občianskej spoločnosti.

7.4 EHSV by chcelo vyzdvihnúť tie najdôležitejšie aspekty.

7.4.1 Najpotrebnejšie sú programy zamerané na školopovinnú mládež, ktorých cieľom je predísť tomu, aby sa táto

skupina chytila do sietí tých, ktorí podporujú radikálne a násilnícke myšlienky. Dôležité je podporovať školské programy na európskej úrovni a vzdelávacie aktivity pre mladých ľudí, aby tak získali občianske vzdelanie, ktoré zastáva demokratické hodnoty, rovnosť, toleranciu a pochopenie pre kultúrnu rozmanitosť.

7.4.2 Európska stratégia zamestnanosti a lisabonské ciele by mali posilniť politiky, ktoré podporujú pracovné zaradenie tých najzraniteľnejších jednotlivcov i menších.

7.4.3 Občianska spoločnosť a verejné orgány by mali zvoliť pedagogický prístup, aby všetci bez ohľadu na svoj pôvod mali prístup k adekvátnym informáciám a vzdelávaniu v duchu takých hodnôt, ako sú: pluralizmus, sloboda vyznania a náboženstva, rovnosť žien a mužov, tolerancia a nekonfesionálny charakter štátu, a iné, ktorých základom je demokracia a právny štát v Európe.

7.4.4 EHSV vypracoval niekoľko návrhov usilujúcich sa o to, aby sa integrácia stala prioritným cieľom imigračnej politiky Spoločenstva ⁽¹⁵⁾.

7.4.5 Kľúčové mienkotvorné osobnosti a médiá môžu pozitívne prispievať k integrácii prostredníctvom vyváženého spravodajstva.

7.4.6 Európske spoločnosti sú dnes multikultúrne a pluralitné. Napriek tomu národné, etnické a náboženské menšiny trpia často rasizmom, xenofóbiou a diskrimináciou.

7.4.7 V Európe pracujú veľmi aktívne sociálne organizácie, ktoré podporujú dialóg medzi náboženstvami a kultúrami a ktoré bojujú proti netolerancii, rasizmu, xenofóbii a násilnému extrémizmu.

7.4.8 Úrady by mali prekonzultovať s týmito organizáciami a vytvoriť systémy pre spoluprácu, aby sa zmiernilo napätie, ktoré je živnou pôdou pre radikalizmus a násilie. Podniky, odbory a všetky organizácie občianskej spoločnosti zohrávajú veľmi dôležitú úlohu pri vzdelávaní, integrácii a v boji proti diskriminácii.

7.5 EHSV pozitívne hodnotí vývoj výskumných programov a analýz sociálnych procesov násilnej radikalizácie, terorizmu a organizovanému zločinu a navrhuje Komisii, aby poskytla prostriedky na pomoc expertným skupinám (tzv. „think-tanks“), univerzitám a výskumným strediskám.

⁽¹⁵⁾ Pozri stanovisko EHSV z 21.3.2002 na tému: „Prisťahovalectvo, integrácia a úloha organizácií občianskej spoločnosti“ [neoficiálny preklad], spravodajca: pán Pariza (Ú. v. ES C 125, 27.5.2002), z 10.12.2003 na tému: „Prisťahovalectvo, integrácia a zamestnanosť“ [neoficiálny preklad], spravodajca: pán Pariza (Ú. v. ES C 80, 30.3.2004) 13. 9. 2006 a na tému: „Imigrácia v EÚ a integračné politiky: Spolupráca medzi regionálnou a miestnou správou a organizáciami občianskej spoločnosti“, spravodajca: pán Pariza.

⁽¹⁴⁾ KOM (2005) 313, konečné znenie.

8. Ohľaduplnosť k obetiam

8.1 Obete terorizmu pociťujú na vlastnej koži násilie, ktoré je namierené proti spoločnosti ako celku a proti hodnotám, ktoré uznáva. Obete odzrkadľujú skutočnú tvár terorizmu, predstavujú hlas spoločnosti a prvú líniu v boji proti terorizmu. Obete sú kľúčovými činiteľmi pri propagácii potrebného zapojenia spoločnosti do boja proti terorizmu a pri formulovaní občianskej odpovede. Predstavujú najpevnejší prvok pre politickú a morálnu diskreditáciu a izoláciu terorizmu.

8.2 Najväčšou úctou a pamiatkou obetiam je obrana demokracie a právneho štátu, aby bola spoločnosť v Európe slobodná a otvorená.

8.3 Obete predstavujú, jedným alebo druhým spôsobom to, čo teroristi a organizovaný zločin nemôžu pripustiť: legitímnu a demokratickú moc v rámci právneho štátu, ktorej vládne zákon. Občianska spoločnosť by mala odovzdávať ďalej túto spoločenskú a politickú výchovu, aby občania priznali obetiam potrebné spoločenské a politické uznanie a neustále oživovali demokraciu a právny štát.

8.4 Ochrana obetí je účinným preventívnym opatrením. Obete terorizmu si zaslúžia všetok rešpekt, podporu, pomoc občanov a inštitúcií. Nespravodlivosť prežitej skúsenosti a dôsledky spôsobené prežitým útokom treba liečiť rozhodným konaním občianskej spoločnosti a štátnych a európskych orgánov, ktoré by sa mali postarať o ich potreby a dohliadnuť na to, aby sa čo možno najviac zmiernilo ich utrpenie.

8.5 EHSV navrhuje Európskej únii nasledujúce opatrenia na ochranu obetí terorizmu a ich rodín a na to, aby sa im dostalo náležitej úcty.

8.5.1 Vypracovať legislatívny rámec minimálnych noriem, ktorý bude zaručovať právo na dôstojnosť, rešpektovanie súkromného a rodinného života, právo na finančné odškodnenie, právo na lekársku, psychologickú a sociálnu starostlivosť, právo na efektívny prístup k súdom, právo na opätovné začlenenie do pracovného a spoločenského života a právo na odborné a akademické vzdelanie, ktoré umožní rovnosť na trhu pracovných príležitostí.

8.5.2 Podrobne vypracovať štandardy, odporúčania, osvedčené postupy a usmernenia na ochranu obetí terorizmu, ktoré by v tejto oblasti viedli aktivity členských štátov. Komisia by mala disponovať finančnými prostriedkami na pomoc združeniam obetí terorizmu a pri zakladaní európskych sietí.

8.6 Takisto nesmieme zabúdať na ďalšie obete, o ktorých sa veľa nevie, pretože ich situácia má menšie mediálne pokrytie. Máme tým na mysli obeť zločineckých organizácií, ktoré ohrozujú ľudské práva v rovnakej miere ako teroristické organizácie. Obete vydierania, krádeží, drog, obeť obchodovania s ľuďmi, prostitúcie a obchodovaniu so ženami, obeť nelegálneho pracovného vykorisťovania.

8.7 Všetkým obetiam zločinov by mali venovať zvýšenú pozornosť orgány a občianska spoločnosť. EHSV v dvoch svojich stanoviskách⁽¹⁶⁾ podporil návrh, aby EÚ disponovala spoločnými právnymi predpismi týkajúcimi sa odškodňovania obetí zločinov. Poistovne a vzájomné poisťovacie spoločnosti by mali prevziať nové záväzky a zaradiť medzi svoje produkty možnosti lepšieho krytia obetí.

9. Financovanie terorizmu a organizovaného zločinu

9.1 Výbor vypracoval niekoľko stanovísk⁽¹⁷⁾, ktoré obsahujú jeho návrhy na zlepšenie spolupráce verejného a súkromného sektora v boji proti financovaniu terorizmu a zločineckých organizácií. Práve finančné spoločnosti musia prijať náročnejšie záväzky.

9.2 EHSV vydal nedávno dve stanoviská⁽¹⁸⁾ o povinnosti finančných inštitúcií zabezpečiť väčšiu transparentnosť finančných transakcií s cieľom sťažiť nezákonné aktivity. EHSV naliehavo žiada členské štáty, aby prostredníctvom vhodných zákoných opatrení zabezpečili, aby súkromné podniky a neziskové organizácie, ktoré by mohli byť súčasťou cesty, cez ktorú prúdia peniaze na financovanie teroristických aktivít, prijali odporúčania Medzinárodnej finančnej akčnej jednotky pre boj proti praniu špinavých peňazí (GAFI)⁽¹⁹⁾ a financovaniu terorizmu. To však nesmie viesť k tomu, že angažovanie sa občanov v organizáciách občianskej spoločnosti bude predmetom všeobecného podozrenia.

⁽¹⁶⁾ Stanovisko EHSV z 20.3.2002 na tému: „Zelená kniha – Odškodnenie obetí trestných činov“ Spravodajca: pán Melicias (Ú. v. ES C 125, 27.5.2002).

Stanovisko EHSV z 26.2.2003 na tému: „Návrh nariadenia Rady týkajúci sa odškodňovania obetí trestných činov“ Spravodajca: pán Koryfidis (Ú. v. EÚ C 95, 23.4.2003).

⁽¹⁷⁾ Pozri hlavne stanovisko EHSV z 11.5.2005 na tému: „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o prevencii používania finančného systému na účely prania špinavých peňazí, vrátane financovania terorizmu“ Spravodajca: pán Simpson (Ú. v. EÚ C 267, 27.10.2005).

⁽¹⁸⁾ Stanovisko EHSV z 21.4.2006 na tému: „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o údajoch o príkazcovi, ktoré sprevádzajú prevody finančných prostriedkov“ Spravodajca: pán Burani. (Ú. v. C 185, 8.8.2006).

Stanovisko EHSV z 11.5.2005 na tému: „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o prevencii používania finančného systému na účely prania špinavých peňazí, vrátane financovania terorizmu“ Spravodajca: pán Simpson (Ú. v. EÚ C 267, 27.10.2005).

⁽¹⁹⁾ Jednotka vytvorená členskými štátmi skupiny G-8.

9.3 Odvetvie obchodu s nehnuteľnosťami sa čoraz viac stáva oblasťou, kde sa prepiera veľa peňazí pochádzajúcich z terorizmu a sietí organizovaného zločinu. V niektorých prípadoch sú týmito skupinami skorumpované aj miestne orgány. Podniky v oblasti nehnuteľností, veľké stavebné firmy a prevádzkovatelia v danom sektore by mali spolupracovať s vnútroštátnymi úradmi, aby zabránili využívaniu tohto sektora na pranie nezákonných prostriedkov a špinavých peňazí získaných teroristami a organizovaným zločinom.

9.4 Medzinárodný trh s umeleckými dielami, filatelistický trh a trh so starožitnosťami sa čoraz častejšie stáva miestom prania peňazí pochádzajúcich z kriminálnych aktivít. Podniky, ktoré pracujú s týmto tovarom musia aktívnejšie spolupracovať s úradmi, aby bol tento trh transparentnejší.

9.5 Európska únia musí disponovať spoločnými právnymi a administratívnymi nástrojmi a spolupracovať s aktivitami jednotlivých štátov orientujúcimi sa na boj proti týmto nezákonným aktivitám. Rada Európskej únie by mala dohliadať na to, aby v každom členskom štáte existovali adekvátne právne predpisy v trestných záležitostiach v rámci minimálnych spoločných noriem Spoločenstva, aby bolo možné trestne stíhať financovanie terorizmu a organizovaného zločinu.

9.6 Akčný plán EÚ boja proti terorizmu⁽²⁰⁾ obsahuje opatrenia na koordináciu jednotiek daňových a finančných spravodajských služieb, ktoré je potrebné rozšíriť. Je povinnosťou všetkých členských štátov konať účinne a dosiahnuť v rámci Rady potrebnú koordináciu.

10. Internet a sieť mobilných telefónov

10.1 Prevádzkovatelia Internetu a sietí mobilných telefónov musia spolupracovať s úradmi a dodržiavať zákony, ktoré stanovujú povinnosť uchovávať údaje o prevádzkovaní internetovej komunikácie (nie o obsahu správ).

10.2 Spolupráca je potrebná aj v oblasti získavania osobných údajov pri nákupe kariet do mobilných telefónov, pretože teroristické skupiny a zločinecké siete sa pri vzájomnej komunikácii skrývajú za anonymitu služieb elektronickej pošty alebo predplatených kariet do mobilných telefónov, aby ich nebolo možné odhaliť a dokonca aby mohli na diaľku odpáliť výbušniny. EHSV k tejto problematike vydal niekoľko stanovísk⁽²¹⁾. Parlament tiež vydal správu⁽²²⁾, s ktorou EHSV súhlasí.

10.3 Európska spoločnosť je veľmi zraniteľná v oblasti počítačovej kriminality; zločinecké organizácie čoraz častejšie využívajú Internet na svoju trestnú činnosť.

10.4 Internet sa čoraz viac stáva nevyhnutnosťou pre riadne fungovanie európskych spoločností, pre podniky a jednotlivcov, pre poskytovateľov dôležitých služieb i pre verejné správy a tiež pre políciu a súdnictvo. Európu ohrozuje nové nebezpečenstvo: počítačový terorizmus, ktorý môže spôsobiť kolaps spoločnosti.

10.5 Prevádzkovatelia internetu musia zlepšiť bezpečnostné systémy a spolupracovať s policajnými a súdnymi orgánmi v boji proti týmto novým trestným činom.

11. Média

11.1 Komunikačné médiá majú právo a povinnosť pravdivo informovať a mali by sa vyhnúť takému spôsobu spravodajstva, ktoré je v záujme teroristických organizácií. Tiež by nemali šíriť zábery a informácie, ktoré by mohli narušiť súkromie a dôstojnosť obetí. Pred týmito nebezpečenstvami treba chrániť hlavne mladých ľudí. V tomto zmysle musia byť verejno-právne médiá prikladom.

11.2 Média by mohli vypracovať vhodný kódex správania a spolupracovať s úradmi, aby sa obetiam zaručila dôstojnosť a súkromie, pričom by sa mali vyhnúť takému spôsobu informovania, ktoré by mohlo slúžiť propagandistickým zámerom teroristických skupín.

11.3 Komisia pripravuje konferenciu na európskej úrovni za účasti najdôležitejších médií. EHSV si myslí, že je to dobrá príležitosť na výmenu osvedčených postupov, na stanovenie systémov samočinnej regulácie, na príspevok k európskej verejnej mienke a poskytnutie konštruktívnej vízie zo strany Európskej únie.

12. Strategické infraštruktúry

12.1 Teroristi sa snažia dosiahnuť svoje kriminálne ciele tiež útokom na strategické infraštruktúry a najdôležitejšie verejné služby. Cieľmi pre teroristov sú dopravné prostriedky a dopravná sieť, energetická sieť a dodávatelia energie, dodávatelia pitnej vody, telefonické a komunikačné systémy a ich prevádzkovatelia a miesta, kde sa sústreďuje veľký počet ľudí, atď.

12.2 Nad európskymi spoločnosťami visia nové teroristické hrozby; väčšina odborníkov sa zhoduje v tom, že aktuálnymi hrozbami sú rádiologický, jadrový, chemický, biologický a bakteriologický útok. Odvetvia, ktoré pracujú s týmito produktmi, musia zlepšiť svoje bezpečnostné systémy a účinne spolupracovať s policajnými orgánmi.

⁽²⁰⁾ Pozri plán, ktorý Rada schválila dňa 13.2.2006.

⁽²¹⁾ Pozri predovšetkým: stanovisko EHSV z 19.1.2006 na tému: „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o uchovávaní údajov spracovaných v súvislosti s poskytovaním verejných elektronických komunikačných služieb a zmene a doplnení smernice 2002/58/ES“ Spravodajca: pán Hernández Bataller (Ú. v. EÚ C 69, 21.3.2006).

⁽²²⁾ Pozri správa Parlamentu A6(2005) 365, 28.11.2005.

12.3 EHSV gratuluje Komisii k vynikajúcej iniciatíve vo forme Programu na výskum bezpečnosti (SRC '06) a odporúča pokračovať vo financovaní výskumných projektov v oblasti spoločnej pre súkromný aj verejný sektor, aby sa zvýšila bezpečnosť v spoločnom priestore Európskej únie.

12.4 Napriek tomu by bolo vhodné, keby sa tento program rozšíril aj na našich partnerov na východných a južných hraniciach (oblasť Stredozemného mora) v rámci Európskej susedskej politiky.

12.5 Súkromný sektor by mal byť pripravený účinne pomáhať orgánom v krízových situáciách s cieľom pomôcť zvládnuť možné katastrofické dôsledky teroristických útokov. Za týmto účelom by bolo potrebné určiť oblasti, v ktorých by mohla organizovaná občianska spoločnosť prispieť pridanou hodnotou v prípade krízových situáciách a tiež uzavrieť dohody a zmluvy, ktoré by umožnili aktivovať účinný mechanizmus pre spoločné riešenie kríz.

12.6 Schopnosť prevencie a reakcie závisí od informácií, účinného riadenia poznatkov a schopnosti predvídať situácie do budúcnosti. Do odpovede na výzvy terorizmu a organizovaného zločinu by mali byť zaangażovaní všetci a preto je potrebné, aby sa tok informácií adekvátne šírili medzi zainteresovanými subjektmi.

12.7 Kvalifikovaní zodpovední jednotlivci v podnikoch a organizáciách občianskej spoločnosti (predovšetkým v strategických oblastiach) musia mať prístup k potrebným informáciám týkajúcim sa teroristických činov a organizovaného zločinu, ktoré sa týkajú oblastí ich zodpovednosti, aby sa mohli na hrozby pripraviť a predchádzať im.

13. Európska platforma pre spoluprácu verejného a súkromného sektora

13.1 Komisia pripravuje oznámenie o spolupráci súkromného a verejného sektora v boji proti organizovanému zločinu a terorizmu, ktoré obsahuje Akčný plán partnerstiev súkromného a verejného sektora. Kľúčovým prvkom spolupráce je na základe návrhu Komisie už spomínaná platforma pre spoluprácu verejného a súkromného sektora namierená proti organizovanému zločinu a terorizmu. Malo by byť definované aj jej zloženie, spôsoby zásahov a pravidlá fungovania tejto platformy, ktorá by mala byť ustanovená koncom roka. Bude sa pravidelne stretávať s cieľom prediskutovať záležitosti spoločného záujmu, identifikovať politické a legislatívne oblasti pôsobnosti, riadiť preventívne stratégie, zabezpečovať výmenu osvedčených postupov a informácií, atď.

13.2 Túto platformu budú tvoriť zástupcovia členských štátov a na princípe dobrovoľnosti zástupcovia reprezentatív-

ných združení európskych podnikateľov, odborov, mimovládnych organizácií zaangażovaných do boja proti organizovanému zločinu a terorizmu, atď. Bude sa snažiť umocniť výhody a súčinnosti, ktoré môže poskytnúť takýto typ spolupráce. Konečným cieľom tejto iniciatívy je znížiť účinok organizovaných trestných činov a terorizmu v Európe a zabezpečiť, aby sa stala bezpečným miestom pre verejnú činnosť, pre obyvateľov i pre hospodárske aktivity.

13.3 Podmienky účasti občianskej spoločnosti

13.3.1 Občianska spoločnosť si želá, aby inštitúcie Spoločenstva a členských štátov brali do úvahy obavy, ktoré im sprostredkujú občania. Občania si prajú, aby bol boj proti terorizmu a organizovanému zločinu účinný. Nechcú počúvať výhovorky národného, politického alebo právneho charakteru ospravedlňujúce neriešenie problémov, ktoré vznikajú počas boja proti zločinu a terorizmu. Občania chcú riešenia a toto fórum by im malo dať odpovede na ich obavy.

13.3.2 EHSV je toho názoru, že návrh Komisie vytvorí platformu pre verejný a súkromný sektor je dobrý, avšak nie je dostatočujúci.

13.3.3 EHSV by mal byť účastný pri realizácii tohto návrhu a pri vyhodnocovaní spomínanej platformy.

13.3.4 Zastupovanie organizovanej občianskej spoločnosti v Európskej únii, podľa Zmluvy, pripadá Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru. Samozrejme, bude potrebná účasť aj ďalších subjektov zastupujúcich špecifické záujmy, ale keďže EHSV zastupuje všeobecné záujmy, mal by byť v platforme zastúpený tromi poradcami (jedným za každú skupinu).

13.3.5 EHSV vyzýva členské štáty, aby podporili vytvorenie platformy verejného a súkromného sektora aj na miestnej a mestskej úrovni a aby mali rovnaké ciele v oblasti spolupráce, ako má platforma na úrovni Spoločenstva.

13.4 Spolupráca verejného a súkromného sektora v boji proti terorizmu a organizovanému zločinu.

13.4.1 EHSV považuje za nevyhnutné vytvorí široký priestor pre spoluprácu medzi verejným a súkromným sektorom, aby sa podporili a umocnili súčinnosti, ktoré by sa mohli preniesť do boja proti organizovanému zločinu a terorizmu.

13.4.2 Hlavné ciele spolupráce sú:

a) Prvým cieľom občianskej spoločnosti je ochrana nielen pred zločinmi terorizmu a organizovaným trestným činom, ale tiež ochrana zraniteľných osôb a skupín obyvateľstva pred tým, aby ich teroristické a zločinecké organizácie vtiahli do svojich sietí.

- b) Určiť najzraniteľnejšie oblasti, ktoré sú najviac ohrozené pôsobením zločineckých skupín a posilniť v týchto oblastiach vnútornú ochranu a prepojenie na zložky, ktoré potláčajú organizovaný zločin a terorizmus.
- c) Uľahčovať výmenu informácií a skúseností, aby sa minimalizoval počet príležitostí na páchanie trestných činov.
- d) Oboznamovať európske i vnútroštátne inštitúcie o obavách jednotlivých skupín občianskej spoločnosti, aby sa inštitúcie mohli v boji proti terorizmu a organizovanému zločinu sústrediť hlavne na tie oblasti, ktoré sú pre občanov najdôležitejšie.
- e) Oboznamovať európske a vnútroštátne inštitúcie so základnými potrebami podnikov a organizácií v EÚ v súvislosti s ochranou pred organizovaným trestným činom. Diskutovať so spomínanými inštitúciami o najlepších spôsoboch ochrany pred zločineckými útokmi a o spôsoboch stíhania za trestné činy.
- f) Definovať oblasti na výmenu skúseností v konkrétnych sektoroch a v obzvlášť citlivých témach, ktorých sa týka prenikanie organizovaného zločinu. Sú to tieto prioritné oblasti: finančný sektor, doprava, komunikácie a energetika.
- g) Podporovať európske platformy na prevenciu.
- h) Služiť ako debatné fórum, aby bolo možné analyzovať mieru spokojnosti a zohľadnenie potrieb a požiadaviek obetí terorizmu a organizovaného zločinu.

- i) Smerovať stratégie a politiky Spoločenstva v oblasti terorizmu a organizovaného zločinu z pohľadu organizovanej občianskej spoločnosti.
- j) Posilniť kontakt medzi najkvalifikovanejšími odborníkmi z oboch sektorov, aby sa čo najlepšie využili vedomosti a skúsenosti v oblasti ochrany a boja proti organizovanému zločinu a terorizmu.
- k) Zúčastniť sa pri zavádzaní platformy a pri jej vyhodnotení.

13.5 Spôsoby spolupráce

13.5.1 Spôsob spolupráce medzi verejným a súkromným sektorom, založený na podobnom nástroji ako navrhovala Komisia, môže byť ideálnym prostriedkom na prvé prepájanie oboch sektorov. Pokiaľ bude zastúpenie v platforme dostatočné, potom bude mať spolupráca verejného a súkromného sektora väčší dosah a jej opatrenia pre boj proti terorizmu a organizovanému zločinu budú efektívnejšie.

13.5.2 Tento spôsob spolupráce musí umožniť vytvorenie odborných alebo špecifických pracovných skupín, vytvorených špeciálne pre predmetnú problematiku a špecificky prepojených so štruktúrou vytvorenou pre spoluprácu medzi verejným a súkromným sektorom.

13.5.3 Táto platforma pre spoluprácu môže prizývať na svoje zasadnutia organizácie, podniky, odborníkov, európske i vnútroštátne orgány i všetkých tých, o ktorých si myslí, že by mohli poskytnúť informácie a skúsenosti a prispieť tak pridanou hodnotou do boja proti terorizmu a organizovanému zločinu.

V Bruseli 13. septembra 2006.

Predsedkyňa

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Kvalita pracovného života, produktivita a zamestnanosť v kontexte globalizácie a demografických zmien“

(2006/C 318/27)

Fínske predsedníctvo Rady sa 17. novembra 2005 rozhodlo podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko „Kvalita pracovného života, produktivita a zamestnanosť v kontexte globalizácie a demografických zmien“.

Odborná sekcia poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 13. júla 2006. Spravodajkyňou bola pani ENGELEN-KEFER.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429. plenárnom zasadnutí 13. a 14. septembra 2006 (schôdza z 13. septembra 2006) 116 hlasmi za, 3 hlasmi proti, pričom 8 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. ZávERY a odporúčania

1.1 Lisabonský program je európskou odpoveďou na výzvy globalizácie. Prostredníctvom produktívnej súčinnosti hospodárskej, sociálnej politiky a politiky zamestnanosti a životného prostredia by sa malo zlepšiť postavenie Európy v medzinárodnej hospodárskej súťaži. Pre európske hospodárstvo je preto dôležité, aby využilo príležitosti, ktoré ponúka globalizácia tým, že sa budú otvárať nové oblasti zamestnanosti v perspektívnych hospodárskych odvetviach a pomocou inovácií sa zvýši hospodársky rast. Európa by si preto mala uvedomiť svoje silné stránky, ktoré spočívajú vo vysokej kvalite jej výrobkov a služieb, dobre vyškolených pracovných silách a v jej sociálnom modeli a so svojimi konkurentmi vo svete by mala začať súťaž o kvalitu, namiesto pretekov o najnižšie mzdy a sociálne štandardy, v ktorých môže Európa iba prehrať. Takáto súťaž orientovaná na kvalitu si vyžaduje rozsiahly prístup k politike inovácií, ktorý zahŕňa aj mikroekonomickú úroveň, to znamená podnikové štruktúry a kvalitu pracovného života.

1.2 Programovým cieľom lisabonského programu je vytvoriť nielen viac, ale aj lepšie pracovné miesta. Tento kvalitatívny aspekt sa však v doterajšej diskusii o uplatňovaní lisabonských cieľov zanedbával. Okrem zvyšovania investícií do výskumu a vývoja ako aj investícií všeobecne a investícií do vzdelávania a odborného vzdelávania s ohľadom na požiadavky spoločnosti založenej na vedomostiach a informačnej spoločnosti je zlepšenie kvality pracovného života kľúčom k zvyšovaniu rastu produktivity a inovačnej schopnosti podnikov. Potvrdzujú to vedecké štúdie o súvislosti medzi kvalitou práce a produktivitou a o význame, ktorý má „dobrá práca“ z pohľadu príslušných zamestnancov pre ich motiváciu k práci a pripravenosť podávať výkony.

1.3 Kvalita práce zahŕňa rôzne aspekty, ako napr. zabránenie a zníženie zdravotných rizík, organizáciu práce na pracovisku, sociálne zabezpečenie vrátane primeraného príjmu, možnosť ďalšieho rozvoja zručností a kvalifikácie ako aj lepšie zosúladenie rodiny a povolania. Zlepšenia vo všetkých týchto rozmeroch majú pozitívny účinok na produktivitu práce, ako hovorí výsledok štúdií Dublinskej nadácie na zlepšenie životných a pracovných podmienok, ktoré boli predložené EHSV. Osobitný význam má pritom podpora dobrovoľnej podnikovej starostli-

vosti o zdravie. Istota pracovných miest a zdravé pracovné podmienky ako aj formy organizácie práce, ktoré zamestnancom poskytujú väčší priestor pre konanie v práci, sú dôležitým faktorom zvyšovania produktivity a tým inovačnej schopnosti, ktorá je ovplyvnená aj sociálnymi podmienkami. EHSV preto zastáva názor, že štruktúry v podnikoch a podniková kultúra by na to mali brať ohľad. Lisabonská stratégia vyžaduje tiež uplatňovanie na úrovni podnikov, pričom dochádza k prepojeniu hospodárskych a sociálnych cieľov. Sociálny dialóg pritom hrá dôležitú úlohu.

1.4 Na zlepšenie kvality práce je potrebná rozsiahla koncepcia, ktorá bude brať do úvahy zmeny vo svete práce a ktorá bude prispôbená osobitným potrebám starších pracovníkov. V súlade s koncepciou „pohoda na pracovisku“, ktorú Komisia sleduje vo svojej stratégii Spoločenstva pre zdravie a bezpečnosť na pracovisku, v popredí musí stáť predovšetkým prevencia zdravotných rizík a postupné znižovanie počtu pracovných úrazov a chorôb z povolania. Nezodpovedajúcim pracovným pomerom s nízkym stupňom sociálnej ochrany je potrebné venovať zvláštnu pozornosť. Rovnako je dôležité pomocou nových foriem organizácie práce podporovať spokojnosť s prácou a pripravenosť podávať výkony. Kooperatívne formy práce s plochou hierarchiou a väčšou samostatnosťou, ako je skupinová a tímová práca, umožňujú naplno využívať vedomosti a schopnosti ľudí a súčasne zohľadňujú zvýšené požiadavky na pružnosť v hospodárstve. Dobré pracovné podmienky a formy organizácie práce, ktoré otvárajú väčší priestor pre konanie a možnosti účasti, sú súčasne podstatným predpokladom pre zlepšenie produktivity práce a posilnenie inovačnej schopnosti podnikov. EHSV preto podporuje koncept tzv. „flexicurity“, t. j. vyváženého pomeru flexibility a sociálnej istoty, ako bol schválený na zasadnutí Rady pre zamestnanosť a sociálnu politiku 1. až 2. júna 2006.

1.5 EHSV navrhuje objednať ďalšie štúdie v súvislosti s kvalitou práce a produktivitou. Vhodnou inštitúciou na to by bola Dublinská nadácia. Okrem toho EHSV navrhuje vyvinúť európsky index kvality práce, ktorý bude pozostávať z rôznych kritérií „dobrej práce“ stanovených na základe príslušných štúdií a bude pravidelne skúmaný a publikovaný. Takýto index

by mohol prispieť k zviditeľneniu zmien a pokroku a zároveň by mohol byť základom pre nové iniciatívy na zlepšenie kvality pracovného života. Sociálni partneri by mali byť zapojení do hodnotenia a mali by mať možnosť pravidelne predkladať stanovisko.

2. Argumenty a pripomienky

2.1 Kontext stanoviska

2.1.1 Ešte pred nastúpením fínskeho predsedníctva Rady v druhom polroku 2006 požiadala fínska vláda EHSV o vypracovanie prieskumného stanoviska týkajúceho sa súvislosti medzi kvalitou pracovného života, produktivitou a zamestnanosťou, pretože táto téma má byť hlavným bodom politickej diskusie.

2.1.2 V tomto prieskumnom stanovisku sa preto skúma, do akej miery je kvalita práce faktorom zvyšovania produktivity a hospodárskeho rastu a ako môže zlepšenie kvality práce prispieť k vytváraniu informačnej spoločnosti a spoločnosti založenej na vedomostiach a tým k dosiahnutiu lisabonských cieľov. Globalizácia a demografické zmeny sú tu spomenuté ako rámcové podmienky.

2.2 Úvod

2.2.1 Globalizácia prináša so sebou riziká, avšak otvára tiež nové príležitosti. Riziká spočívajú v tom, že európske hospodárstvo následkom zvýšenej medzinárodnej hospodárskej súťaže a reštrukturalizácie medzinárodnej delby práce stratí v dôsledku reštrukturalizácie a premiestňovania podnikov pracovné miesta, ak sa nepodarí vytvoriť nové možnosti zamestnanosti. Súčasne rastie tlak na sociálne štandardy v Európe a celkove na európsky sociálny model, pretože v jednotnom menovom priestore sú mzdové a sociálne náklady rozhodujúcim konkurenčným faktorom. Zo štúdie Eurostatu (marec 2006) vyplýva, že pracovné náklady v EÚ 25 v roku 2005 rástli pomalšie ako v USA. Lisabonský program je európskou odpoveďou na výzvy globalizácie. Prostredníctvom produktívnej súčinnosti hospodárskej, sociálnej politiky a politiky zamestnanosti a životného prostredia by sa malo zlepšiť postavenie Európy v medzinárodnej hospodárskej súťaži.

2.2.2 Stratégia prispôsobovania, ktorá sa jednostranne sústreďuje na vytvorenie pružnejšieho pracovného trhu, redukovanie sociálnych štandardov a znižovanie sociálnych dávok, však nebude vhodná na dosiahnutie tohto cieľa. Skôr je nevyhnutné využiť príležitosti, ktoré ponúka globalizácia, v prospech európskeho hospodárstva najmä preto, že Európa je atraktívnym priestorom, ktorý sa vyznačuje nasledovnými faktormi:

- atraktivita eurozóny
- stabilné demokracie a sociálny zmier
- dôveryhodnosť
- efektívne verejné služby
- rozvinuté infraštruktúry

Podľa názoru EHSV je dôležité, aby flexibilita a sociálna istota v zmysle prístupu „flexicurity“ boli vo vyváženom pomere. Pre takýto vyvážený pomer sú dôležité tieto štyri hlavné predpoklady: vhodné zmluvné ustanovenia, aktívna politika pracovného trhu, presvedčivé koncepty celoživotného vzdelávania a moderné systémy sociálneho zabezpečenia⁽¹⁾. Koncept „flexicurity“ je bližšie opísaný v uznesení Rady ministrov práce a sociálnych vecí prijatom 1. a 2. júna 2006. Zmluvné ustanovenia majú zabezpečiť vyváženú kombináciu sociálnej istoty a aktivačných opatrení. Zdôrazňuje sa zachovanie práv zamestnancov v rámci zmlúv akéhokoľvek druhu. Pri modernizácii systémov sociálneho zabezpečenia je cieľom lepšie zohľadnenie nových foriem zamestnania a vytvorenie možnosti, aby si ženy mohli vytvárať vlastné dôchodkové nároky. Poistenie v nezamestnanosti má všetkým poberateľom zabezpečiť príjem dostačujúci na pokrytie životných nákladov. Súčasne je však potrebné motivovať ľudí k práci a podporovať ich pri hľadaní zamestnania. Ďalej sa v uznesení uvádza, že aktívna politika pracovného trhu, celoživotné vzdelávanie a ďalšie vzdelávanie v podniku sú dôležitými faktormi pre prechod od istoty pracovného miesta k istote zamestnania.⁽²⁾ EHSV v tejto súvislosti zároveň víta, že sociálni partneri a iné zainteresované strany majú byť zapojené do ďalšieho rozvoja opatrení v oblasti „flexicurity“.

2.2.3 Príležitosti globalizácie spočívajú v sústredení sa na perspektívne hospodárske oblasti a inovácie v súťaži so svetovými konkurentmi zameranej na kvalitu namiesto na sociálny dumping a vo vytváraní nových vysoko kvalitných pracovných miest. Vysoké sociálne štandardy sú síce jedným z faktorov nákladov v medzinárodnej hospodárskej súťaži, avšak zároveň poskytujú výhodu polohy, pretože predstavujú dôležitý predpoklad súdržnosti spoločností a podporujú inovačnú schopnosť a produktivitu zamestnancov. Táto produktívna úloha sociálnej politiky je príznačná pre európsky sociálny model, ktorý sa zakladá na spoločných hodnotách, ako sú „solidarita a súdržnosť, rovnosť príležitostí a boj proti diskriminácii, primeraná ochrana zdravia a bezpečnosti na pracovisku, všeobecný prístup k vzdelávaniu a zdravotnej starostlivosti, kvalita života a kvalita v práci, trvalo udržateľný rozvoj a účasť občianskej spoločnosti. Rovnako je tu potrebné uviesť úlohu verejných služieb v sociálnej súdržnosti a sociálny dialóg. Tieto hodnoty predstavujú európsku voľbu v prospech sociálneho trhového hospodárstva“⁽³⁾. Ak chce Európa obstať v medzinárodnej hospodárskej súťaži, musí stavať na týchto silných stránkach svojho sociálneho modelu⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Uvádza sa to v záveroch Rady z 1. a 2. júna 2006 (pozn. prekl.: slovenská verzia tohto dokumentu nie je k dispozícii). http://www.consilium.europa.eu/cms3_applications/Applications/newsRoom/LoadDocument.asp?directory=en/lisa/&filename=89830.pdf.

⁽²⁾ Flexicurity: spoločný príspevok výboru pre zamestnanosť a výboru pre sociálnu ochranu, prijatý na zasadnutí Rady pre zamestnanosť a sociálnu politiku 1. a 2. júna 2006. URL: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/sk/06/st09/st09633.sk06.pdf>.

⁽³⁾ Oznamenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov na tému: „Európske hodnoty v globalizovanom svete – Príspevok Komisie k októbrovému zasadaniu hláv štátov a vlád“ (KOM(2005) 525, konečné znenie/2, 3.11.2005), s. 4.

⁽⁴⁾ Pozri stanovisko EHSV prijaté 6. júla 2006 na tému „Sociálna súdržnosť: naplniť európsky sociálny model“, spravodajca: pán EHNMARK.. URL: http://eescopinions.eesc.europa.eu/viewdoc.aspx?doc=//esppub1/esp_public/ces/soc/soc237/sk/ces973-2006_ac_sk.doc.

2.2.4 Ciele, ktoré si Únia v rámci Lisabonskej stratégie vytýčila, sa nebudú dať dosiahnuť bez posilnenia sociálnej súdržnosti pomocou aktívnych sociálnych politík, zvýšenia rastu produktivity prostredníctvom intenzívnejšieho využívania informačných a komunikačných technológií a v spojitosti s tým bez zlepšenia kvality práce, motivácie a spokojnosti s prácou ako základného predpokladu inovácií. Inovácia nie je iba technickým javom, ktorý sa prejavuje v nových výrobkoch a výrobných postupoch. Inovácia je skôr sociálny proces, ktorý závisí od ľudí, od ich znalostí, kvalifikácie a schopností. Dosiachnutie týchto cieľov si preto vyžaduje nové formy organizácie práce, v ktorých môžu ľudia uplatniť svoje vedomosti a schopnosti a spoluproduktovať, napr. zavedením skupinovej a tímovej práce a lepšou spoluprácou vedúcich pracovníkov a zamestnancov. Zvláštnu výzvu pritom predstavujú demografické zmeny, ktoré povedú k zmene vekovej štruktúry zamestnancov. Pritom ide na jednej strane o to, vytvoriť pomocou cielenej ponuky kvalifikácie pre starších pracovníkov podmienky pre prispôbenie na nové požiadavky na prácu na základe technicko-organizačných zmien. Na druhej strane je nutné prispôbiť organizáciu práce zmenenému výkonnostnému profilu starších pracovníkov v súlade s ich vekom. Oboje predpokladá, že dôjde k zmene myslenia v personálnej politike podnikov, ktorá poskytne starším pracovníkom viac možností zamestnať sa ⁽⁵⁾.

2.2.5 Podpora inovácií ako dôležitý prvok na dosiahnutie lisabonských cieľov si vyžaduje okrem zvýšenia investícií do výskumu a vývoja ďalšie opatrenia tak na úrovni štátu ako i na úrovni podnikov. Sem patrí zlepšenie schopností využívať nové technológie, ale tiež zmena štruktúr práce v podnikoch prostredníctvom nových foriem organizácie práce, ktoré jednotlivým pracovníkom poskytujú väčší priestor na konanie a zlepšujú spoluprácu medzi s vedúcimi pracovníkmi. Prispieva k tomu tiež zvýšenie zamestnanosti žien aj na riadiacej úrovni a lepšie možnosti zosúladenia rodiny a povolania. Napokon ide o zlepšenie pracovných podmienok ako prevencie stresu a chorôb z povolania, aby sa udržala schopnosť zamestnávania najmä starších pracovníkov, a o zabezpečenie pracovných podmienok zodpovedajúcich veku. Výbor v tejto súvislosti poukazuje na význam podpory podnikovej starostlivosti o zdravie, ktorú podniky majú na základe dobrovoľnosti ponúkať svojim zamestnancom. Ďalšia podpora zo strany verejných zdrojov by mohla viesť k tomu, aby tento nástroj využívali intenzívnejšie predovšetkým malé a stredné podniky. Integrácia mladých ľudí má tiež veľký význam, pretože vo vekovo zmiešaných tímoch sa spájajú schopnosti mladých so skúsenosťami starších pracovníkov a môžu vznikáť tie najlepšie, inovatívne nápady.

⁽⁵⁾ Pozri nasledujúce stanoviská EHSV na tieto témy:

„Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Zvýšenie zamestnanosti starších pracovníkov a oddialenie odchodu z trhu práce“, (Ú. v. EÚ C 157, 28.6.2005, s. 120-129, spravodajca: pán DANTIN).

URL: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/sk/oj/2005/c_157/c_15720050628sk01200129.pdf

„Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Produktivita: Kľúč ku konkurencieschopnosti európskych ekonomík a podnikov“, spravodajcovia: pán MORGAN/pani SIRKĚINEN, pomocný spravodajca: pán EHNMARK (Ú. v. ES C 85, 8.4.2003, s. 95-100) (v anglickom jazyku)

URL: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2003/c_085/c_08520030408en00950100.pdf

2.2.6 Úprava pracovných podmienok kolektívnymi zmluvami je hlavnou úlohou sociálnych partnerov. Sociálny dialóg na všetkých úrovniach má pre zlepšenie kvality pracovného života mimoriadny význam. Vytváranie zdravých pracovných podmienok a podnikovej atmosféry naklonenej inováciám prostredníctvom foriem organizácie práce, ktoré jednotlivým zamestnancom poskytujú väčší priestor pre konanie a rozhodovanie, vyžaduje partnerskú súčinnosť medzi zamestnancami a osobami zastupujúcimi ich záujmy v podniku. Lisabonský cieľ vytvoriť lepšie pracovné miesta bude možné dosiahnuť iba za účasti tých, ktorých sa to týka a osôb zastupujúcich ich záujmy. Takto pochopené partnerstvo pre zmenu a lepšiu kvalitu práce sa musí začať na úrovni podniku a pokračovať v sociálnom dialógu na úrovni odvetvia a na medziodvetvovej úrovni. EHSV víta skutočnosť, že v predvečer neformálneho stretnutia Rady pre zamestnanosť a sociálne veci 6. júla 2006 prebehla prvá výmena názorov medzi sociálnymi partnermi, na ktorej sa mohli zúčastniť aj zástupcovia občianskej spoločnosti. EHSV dúfa, že sa sociálni partneri dokážu dohodnúť na spoločnom príspevku k diskusii o kvalite práce, produktivite a zamestnanosti, ktoré súvisia s konceptom „flexicurity“.

2.3 Hospodársky rast, produktivita a zamestnanosť

2.3.1 Nie je žiadnym tajomstvom, že ctižiadostivé ciele hospodárskeho rastu a zamestnanosti, ktoré za pomerne priaznivých ekonomických podmienok vytýčila Európska rada v marci 2000 v Lisabone, sa doteraz ani zďaleka nepodarilo dosiahnuť. Vo všeobecných usmerneniach hospodárskej politiky z 12. júla 2005 sa píše: „Hospodárstvo EÚ je vo viacerých ohľadoch ešte vzdialenejšie od svojho cieľa stať sa najkonkurencieschopnejším hospodárstvom sveta, ako bolo v marci roku 2000“ ⁽⁶⁾. Okrem pretrvávajúcej vysokej úrovni nezamestnanosti, ktorej odrazom je iba nepatrné zlepšenie miery zamestnanosti na 63 percent v roku 2003 – hlboko pod cieľovou hodnotou 70 percent do roku 2010 – sa za príčinu považuje pomalý rast produktivity. Na tento jav upozornila už správa skupiny expertov pre Lisabonskú stratégiu pod vedením Wima Koka v novembri 2004. Pokles rastu produktivity práce (na odpracovanú hodinu) v EÚ od polovice 90. rokov možno viac menej „pripísať rovnakým dielom nižšej investícii na zamestnanca a spomaleniu technického pokroku“ ⁽⁷⁾. Toto spomalenie sa podľa správy expertov „spája s tými istými príčinami, pre ktoré Európa neplní lisabonské ciele: nedostatočná investícia do výskumu a vývoja a do vzdelania, indiferentná schopnosť transformovať výsledky výskumu do predajných produktov a procesov a nižšia produktivita v európskych odvetviach

⁽⁶⁾ „Odporúčanie Rady z 12. júla 2005 o všeobecných usmerneniach pre hospodárske politiky členských štátov a Spoločenstva (2005 – 2008)“ (Ú. v. EÚ L 205, 6.8.2005, s. 28-37).

URL: http://europa.eu/eur-lex/lex/LexUriServ/site/sk/oj/2005/l_205/l_20520050806sk00280037.pdf

⁽⁷⁾ „Prijať výzvy – Lisabonská stratégia rastu a zamestnanosti“ Správa pracovnej skupiny na vysokej úrovni pod predsedníctvom Wima Koka, november 2004 (Kokova správa), s. 16.
URL: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/kok_report_sk.pdf

vyrábajúcich ICT ... a vo využívaní ICT v službách ... vďaka nižšej rýchlosti šírenia ICT⁽⁸⁾.“ Európskemu hospodárstvu teda očividne chýbajú investície do perspektívnych produktov a technológií a schopnosť inovovať, čo si tiež vyžaduje investície do kvalifikačného potenciálu ľudí. Nízke výdavky na výskum a vývoj vzhľadom k cieľu dosiahnuť 3 percentá HDP do roku 2010 sú iba jedným z ukazovateľov. Okrem toho iba 55 % výdavkov na výskum v Únii je financovaných zo súkromného sektora, čo sa považuje za podstatnú príčinu rozdielu pri zavádzaní inovácií medzi USA a EÚ⁽⁹⁾.

2.3.2 Vo svojej správe určenej jarnému zasadnutiu Európskej rady v marci 2006 dospela Komisia k záveru, že napriek všetkým snahám je „nepravdepodobné dosiahnutie cieľa EÚ oživiť do roku 2010 výdavky na výskum tak, aby dosiahli 3 % HDP“⁽¹⁰⁾. V tejto súvislosti zdôrazňuje nutnosť zvýšiť súkromné investície, pre ktoré má súčasne politika vnútorného trhu vytvoriť lepšie rámcové podmienky. Okrem makroekonomickej politiky orientovanej na hospodársky rast a zamestnanosť iba stratégia zameraná na podporu inovácií povedie k väčšej a kvalitnejšej zamestnanosti. Toto sa zdôrazňuje aj v záveroch jarného zasadnutia Európskej rady, ktoré požaduje „rozsiahly inovačný prístup“, zahŕňajúci najmä investície do vzdelávania a odbornej prípravy⁽¹¹⁾. Na zasadnutí Európskej rady 15. – 16. júna 2006 bola opätovne zdôraznená nutnosť investícií do vedomostí a inovácií a s tým súvisiace opatrenia na európskej úrovni aj na úrovni jednotlivých štátov⁽¹²⁾.

2.4 Investovanie do ľudských zdrojov ako predpoklad inovačného hospodárstva založeného na vedomostiach

2.4.1 V hospodárstve a spoločnosti založenej na vedomostiach sú štruktúry výroby a služieb využívaním informačných a komunikačných technológií a inovatívnych výrobkov a služieb neustále obnovované. To je sprevádzané zmenou organizácie práce vo výrobe a administratíve. Tieto technicko-organizačné štrukturálne zmeny vo výrobe a administratíve prinášajú so sebou zmeny v požiadavkách na prácu, ktoré sa musia zohľadniť tak v školskom vzdelávaní a odbornej príprave ako aj v ďalšom vzdelávaní. Informačno-technické znalosti a gramotnosť v práci s IK technológiami (mediálna gramotnosť), ale aj sociálne spôsobilosti ako sú komunikačné a tímové schopnosti a tiež znalosť cudzích jazykov, sa stávajú kľúčovými

⁽⁸⁾ Tamtiež.

⁽⁹⁾ Pozri: Stanovisko EHSV z 15.9.2004 na tému „K 7. rámcovému programu pre výskum: potreba výskumu v rámci demografických zmien – kvalita života v starobe a potreba technológií“, spravodajkyňa: pani Heinisch (Ú. v. EÚ C 74, 2.3.2005, s. 44-54)
URL: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/sk/oj/2005/c_074/c_07420050323sk00440054.pdf.

⁽¹⁰⁾ Oznámenie Komisie jarnému zasadnutiu Európskej rady „Čas zaradiť vyššiu rýchlosť – nové partnerstvo pre rast a zamestnanosť“ (KOM (2006) 30, konečné znenie, – Časť I z 25.1.2006), s. 16.

⁽¹¹⁾ Európska rada (Brusel) 23. a 24. marca 2006 – závery predsedníctva, bod 18 a nasl. (v nemeckom jazyku)
URL: http://consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/89013.pdf.

⁽¹²⁾ Závery predsedníctva Rady Európskej únie, body 20a 21.
URL: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/90111.pdf.

faktormi pre splnenie nových pracovných požiadaviek. Sprostredkovanie takýchto kľúčových schopností sa musí zohľadniť vo všetkých odboroch vzdelávacieho systému, aby sa zvýšila inovačná schopnosť v podnikoch pomocou zlepšenia kvalifikácie zamestnancov.

2.4.2 Už v správe pracovnej skupiny pre zamestnanosť z novembra 2003 sa poukazuje na to, že zvyšovanie úrovne vzdelania a neustále prispôbovanie kvalifikácií požiadavkám hospodárstva založenom na vedomostiach má kľúčový význam pre vyššiu zamestnanosť. Pritom je dôležité nielen zvyšovať všeobecnú vzdelanostnú úroveň, ale aj uľahčiť prístup rôznych nových profesijných profilov verejného a súkromného sektora k neustálemu ďalšiemu vzdelávaniu. Prednosť by pritom mali mať tí, čo to najviac potrebujú, a to nízko kvalifikovaní, starší pracovníci a zamestnanci v malých a stredných podnikoch (MSP). Pracovná skupina pre zamestnanosť v tejto súvislosti zdôrazňuje predovšetkým zodpovednosť hospodárstva a vyzýva zamestnávateľov, aby prevzali väčšiu zodpovednosť za trvalé vzdelávanie svojich zamestnancov⁽¹³⁾. Kombináciou zákonných predpisov a dobrovoľných pravidiel by sa malo zabezpečiť, že dôjde k dostatočným investíciám zo strany zamestnávateľov do ďalšieho vzdelávania a k spravodlivému rozdeleniu nákladov (napríklad zo vzdelávacích fondov odvetví alebo regiónov, daňovými zvýhodneniami alebo príspevkami na ďalšie vzdelávanie ako je to napr. vo Francúzsku)⁽¹⁴⁾. EHSV zastáva názor, že každý zamestnanec by mal mať príležitosť na ďalšie vzdelávanie.

2.4.3 Aj expertná skupina „Budúcnosť sociálnej politiky EÚ“ odporúča, aby sa Únia v rámci európskej stratégie zamestnanosti sústredila na vytvorenie predpokladov pre hospodárstvo založené na vedomostiach vo vzdelávacom systéme a na zlepšenie vzdelávacieho systému⁽¹⁵⁾. Expertná skupina k tomu predložila celý rad návrhov, ktoré sa týkajú všetkých úrovní vzdelávania a odbornej prípravy. Zvláštny význam sa prikladá ďalšiemu odbornému vzdelávaniu. Expertná skupina navrhuje, aby bol všeobecný nárok na ďalšie vzdelávanie stanovený v kolektívnej zmluve alebo v pracovnej zmluve. Podniky by okrem toho mali vypracovať plán personálneho rozvoja pre každého pracovníka a vytvoriť vnútropodnikový manažment pre ďalšie vzdelávanie a zručnosti. Dobrých návrhov je teda dostatok, chýba len ich uskutočnenie.

⁽¹³⁾ „Pracovné miesta, pracovné miesta, pracovné miesta – vytvorenie väčšej zamestnanosti v Európe“, správa pracovnej skupiny na vysokej úrovni pod predsedníctvom Wima Koka, november 2003, s. 49 (v anglickom jazyku)

URL: http://europa.eu/comm/employment_social/employment_strategy/pdf/etf_en.pdf.

⁽¹⁴⁾ Tamtiež, s. 51

⁽¹⁵⁾ Správa skupiny na vysokej úrovni o budúcnosti sociálnej politiky v rozšírenej Európskej únii, máj 2004 (v anglickom jazyku)
URL: http://europa.eu/comm/employment_social/publications/2005/ke6104202_en.pdf.

2.5 Zlepšenie kvality práce na posilnenie inovačnej schopnosti a zlepšenie integrácie starších pracovníkov

- pozitívny účinok majú tie spôsoby organizácie práce, ktoré poskytujú zamestnancom väčšiu samostatnosť a zodpovednosť pri práci,

2.5.1 Kvalita pracovného života a produktivita

2.5.1.1 Prechod k hospodárstvu založenom na vedomostiach, ktoré je schopné zavádzať inovácie, si vyžaduje nové iniciatívy na zlepšenie kvality práce. Zdravé pracovné podmienky a organizácia práce, ktorá umožňuje užšiu spoluprácu medzi stredným manažmentom, vedením podniku a inými úrovňami ako aj rovnoprávnu spoluprácu a spolurozhodovanie, podporujú spokojnosť s prácou a pohodu na pracovisku a tým významne prispievajú k hospodárskemu úspechu podniku. Na druhej strane, zaťažujúce pracovné podmienky spôsobujúce ľuďom choroby, vedú k zníženiu kvality života a spôsobujú následné náklady pre spoločnosť a stratu produktivity, čo má negatívny dosah na inovačnú schopnosť hospodárstva. Potvrdzujú to príslušné vedecké štúdie, ktorých je však príliš málo.

- zlepšenie pracovných metód a vybavenia pracoviska pri fyzicky náročných činnostiach prispieva k zníženiu námahy a umožňuje vyššiu produktivitu; také investície sa preto oplatia,

- v prípade špecifickej záťaže sú nutné kreatívne riešenia, aby sa zabránilo pracovným úrazom. Zníženie absencie z dôvodu choroby má priamy pozitívny účinok na produktivitu.

2.5.1.2 V štúdiu Európskej agentúry pre bezpečnosť a zdravie pri práci (2004) sa bližšie skúma súvislosť medzi kvalitou práce a produktivitou⁽¹⁶⁾. Kľúčový výsledok skúmania spočíva v tom, že úspech podniku sa v dnešných zostrených konkurenčných podmienkach už nedá merať iba ekonomickými ukazovateľmi podniku. Stále dôležitejšiu úlohu zohrávajú skôr také faktory ako napr. spokojnosť zákazníkov, optimalizácia interných obchodných vzťahov, inovačná schopnosť a pružné organizačné štruktúry. Výsledky výskumu založené na analýze literatúry potvrdzujú, že medzi dobrými pracovnými podmienkami a hospodárskym úspechom podniku existuje úzka súvislosť. Kvalita práce má veľký vplyv na produktivitu a rentabilitu. Štúdia identifikuje nasledovné konkrétne faktory úspechu podniku:

2.5.1.4 Spektrum záťaže sa v podnikoch zmenilo, v neposlednom rade aj používaním informačných a komunikačných technológií. Aj naďalej existujú oblasti, predovšetkým v priemyselnej výrobe, v ktorej prevláda telesná námaha. Celkovo však možno zaznamenať nárast psychosociálnej záťaže z dôvodu zvyšovania intenzity práce a časového tlaku a práce s informačnými a komunikačnými technológiami. Pracovný stres je prevládajúcim záťažovým faktorom vo všetkých oblastiach činnosti a hospodárstva a ústrednou výzvou pre prevenciu. Štúdia európskej agentúry prichádza k výsledku, že prevencia stresu neznižuje iba náklady, ale vedie aj k zlepšeniu produktivity v dôsledku vyššej motivácie k práci a lepšej klíme na v podniku.

- spojenie cieľov podniku s koncepciami personálneho rozvoja pre lepšie dosiahnutie cieľa,
- rozsiahly prístup k podpore zdravia, ktorý sa netýka iba bezprostredných pracovných podmienok, ale zahŕňa aj motiváciu k práci a správanie vedúcich pracovníkov,
- programy na podporu zdravia, ktoré sú zamerané na zabránenie zdravotných rizík,
- zlepšenie pracovných postupov a organizácie práce v spojitosti s technickými inováciami.

2.5.1.5 Podiel kvalifikovanej činnosti so zvýšenou samostatnosťou a menšou hierarchiou sa zvýšil najmä v „novej ekonomike“ („New Economy“). Súčasne sa však zvýšil pracovný tlak. Hranice pracovného dňa stále viac splyvajú, čo sa spája s novými formami zdravotného opotrebovania, akým je napr. syndróm vyhorenia („burn out syndrom“) a celkovo znižuje kvalitu života. Súčasne však možno v niektorých oblastiach pozorovať aj opačnú tendenciu. Na základe zvýšených nákladov a konkurenčného tlaku humánne formy organizácie práce, ako napr. skupinová práca v automobilovom priemysle, opäť ustupujú a zavádzajú sa pracovné štruktúry založené na prísnej delbe práce, ktoré vedú k jednostrannému zaťaženiu so zodpovedajúcimi zdravotnými rizikami.

2.5.1.3 Na základe prípadových štúdií v rôznych členských štátoch a rozličných odvetviach boli v tej istej štúdiu identifikované nasledovné faktory pre zlepšenie produktivity:

2.5.1.6 Podiel nezodpovedajúceho zamestnania vo forme nežiaducej práce na čiastočný úväzok, na dobu určitú a poskytovanie pracovných síl na zmluvu narastá, pričom tieto skupiny zamestnancov sú vystavené väčšinou obzvlášť zaťažujúcim pracovným podmienkam v podobe jednoduchých, monotónnych činností, ťažkej fyzickej námahy alebo vplyvov prostredia ohrozujúceho zdravie. Nezodpovedajúce pracovné pomery sú často tie, ktoré sa vyznačujú nízkou kvalitou práce, čo si zvlášť nutne vyžaduje opatrenia na ochranu pracovníkov a zdravia pri práci a na organizáciu práce.

- vysoká kvalita práce, vrátane dobrých podmienok na zosúladenie rodiny a povolania, zohráva veľkú úlohu,
- kooperatívne správanie vedúcich pracovníkov prispieva k vyššej produktivite,

⁽¹⁶⁾ European Agency for Safety and Health at Work: Quality of the Working Environment and Productivity – Working Paper (2004). URL: http://osha.eu.int/publications/reports/211/quality_productivity_en.pdf (k dispozícii iba v anglickom jazyku).

2.5.1.7 Aké požiadavky kladú na „dobrú prácu“ samotní pracovníci, ukazuje reprezentatívny prieskum Medzinárodného inštitútu pre empirickú sociálnu ekonómiu medzi pracovníkmi v Nemecku (INIFES) ⁽¹⁷⁾. Z analýzy pre zamestnancov vyplývalo, že na prvom mieste sú aspekty istoty príjmu a zamestnania, za nimi nasledujú aspekty kvality ako napr. zmysluplná a rozmanitá práca. Na treťom mieste sú sociálne aspekty ako kooperatívne správanie vedenia a vzájomná podpora. Z pohľadu opýtaných sú pre ich spokojnosť v práci a pripravenosť podávať výkony dôležité nasledovné aspekty v tomto poradí:

1. pevný, spoľahlivý príjem,
2. istota pracovného miesta,
3. práca má baviť,
4. nadriadený sa má správať k podriadenému ako k človeku,
5. pracovný pomer na dobu neurčitú,
6. podpora kolegiality,
7. ochrana zdravia na pracovisku,
8. práca má mať zmysel,
9. mnohostranná, rozmanitá práca,
10. pracovníci majú mať vplyv na spôsob práce.

Všetky tieto kritériá podporilo 70 až 90 percent opýtaných. Ostatné kritériá dobrej práce, ktoré sa takisto stretli s vysokým súhlasom (vyše 60 percent), sa týkali možnosti rozvíjať vlastné schopnosti ako aj požiadavky na nadriadených, aby podporovali odborný a profesionálny rozvoj. Prieskum rovnako ukázal, že vysoká kvalita práce, ktorá vo veľkej miere zodpovedá subjektívnym kritériám pre dobrú prácu, vedie k vyššej spokojnosti s prácou, k radosti z práce a vyššej ochote podávať výkony. Je teda možné vyvodiť záver, že to má pozitívny vplyv na produktivitu práce, i keď táto súvislosť nebola výslovne skúmaná.

2.5.2 Organizácia práce zohľadňujúca vek

2.5.2.1 Miera zamestnanosti starších pracovníkov (55–65 rokov) je v Únii stále nedostatočná a lisabonský cieľ zvýšiť zamestnanosť na 50 percent do roku 2010 nebude splnený. Podstatnou príčinou pre predčasný odchod starších zamestnan-

cov z pracovného života je zhoršenie zdravotného stavu z dôvodu zaťažujúcich pracovných podmienok a vysokej intenzity práce, ako aj vysoká miera nezamestnanosti. V uplynulých rokoch podniková personálna politika nabádala starších pracovníkov k predčasnému odchodu do dôchodku. To viedlo k procesu vypudenia, ktorý silne zaťažoval aj systémy sociálneho zabezpečenia.

2.5.2.2 Podľa názoru EHSV nestačí iba formulovať ctižiadostivé ciele, ale je súčasne nevyhnutné vytvoriť podmienky, ktoré sú potrebné na dosiahnutie takéhoto cieľa. Vzhľadom na značný nedostatok pracovných miest musí ísť v prvom rade o to, aby sa zmenšil tlak na výkonnosť v podnikoch a administratívach, a pracovné podmienky a požiadavky na výkonnosť organizovať takým spôsobom, aby bolo možné ich vyžadovať počas celého (dlhšieho) pracovného života. To si v mnohých podnikoch vyžiada zvýšenie počtu zamestnancov, aby sa znížil tlak na výkonnosť a zabránilo sa predčasnému zhoršeniu zdravotného stavu. Zlepšenie kvality práce pomocou vhodných opatrení týkajúcich sa spôsobu a organizácie práce ako aj dostatočný počet personálu sú rozhodujúcimi nástrojmi na dosiahnutie tohto cieľa. Pozornosť by sa preto nemala venovať zvyšovaniu zákonného veku odchodu do dôchodku, ale priblíženiu skutočného veku k zákonnému veku. K tomu sú potrebné predovšetkým opatrenia týkajúce sa organizácie práce a zmenená podniková personálna politika voči starším pracovníkom.

2.5.2.3 Expertná skupina „Budúcnosť sociálnej politiky EÚ“ odporúča v tejto súvislosti opatrenia na troch úrovniach. Okrem reformy systémov sociálneho zabezpečenia, ktorá má za cieľ zredukovať podnecovanie k predčasnému odchodu do dôchodku, je expertná skupina toho názoru, že ťažisko nutných opatrení by malo byť na úrovni podnikov. Je nutná väčšia účasť starších pracovníkov na opatreniach ďalšieho vzdelávania, zlepšenie pracovných podmienok a modernizácia organizácie práce. Nové formy organizácie práce by sa mali lepšie prispôbiť schopnostiam a zručnostiam starších zamestnancov, predovšetkým úpravou pracovných miest s ohľadom na ich vek a uľahčením zmeny vnútropodnikovej činnosti ⁽¹⁸⁾. Okrem toho je potrebná aj zmena spôsobu myslenia spoločnosti, ktorá si znovu bude ceníť hodnotu skúseností a zručností získaných počas produktívneho života.

V Bruseli 13. septembra 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁷⁾ „Was ist gute Arbeit? Anforderungen aus Sicht von Erwerbstätigen“ – Kurzfassung. INIFES, november 2005 („Čo je dobrá práca? Požiadavky z pohľadu zamestnaných –skrátaná verzia“ – v nemeckom jazyku).

URL: <http://www.inqa.de/Inqa/Redaktion/Projekte/Was-ist-gute-Arbeit/gute-arbeit-endfassung.property=pdf,bereich=inqa,sprache=de,rwb=trueupdf> (k dispozícii iba v nemeckom jazyku).

⁽¹⁸⁾ Správa skupiny na vysokej úrovni o budúcnosti sociálnej politiky v rozšírenej Európskej únii, máj 2004, s. 37.

URL: http://ec.europa.eu/employment_social/publications/2005/ke6104202_en.pdf (v anglickom jazyku).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Spôsoby ako zviditeľniť a zefektívniť európske občianstvo“

(2006/C 318/28)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 19. januára 2006 rozhodol podľa článku 29 odseku 2 svojho rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko na tému „Spôsoby ako zviditeľniť a zefektívniť európske občianstvo“.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo, ktorá bola poverená prípravou prác výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 13. júla 2006. Spravodajcom bol pán **VEVER**.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429. plenárnom zasadnutí 13. a 14. septembra 2006 (schôdza zo 14. septembra 2006) 111 hlasmi za, 22 hlasmi proti, pričom sa 13 hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Zhrnutie

1.1 Formálne začlenenie práv európskeho občianstva do nedávnych zmlúv nedokázalo zabrániť nárastu euroskepticizmu vo verejnosti. Európa podľa názoru jej občanov trpí mnohými nedostatkami: na čele dlhého zoznamu nedostatkov je nedostatočná viditeľnosť, stotožnenie sa s Európou, informovanosť, dialóg a efektívnosť. Vo všeobecnosti možno povedať, že sa rozšírila nedôvera. Doplatil na ňu aj proces ratifikovania ústavnej zmluvy a hrozí, že samo toto zablokovanie bude ďalej živiť euroskepticizmus.

1.2 Je preto naliehavo potrebné konať. Prioritou musí byť v súčasnosti ani nie tak príprava nových deklarácií práv, ale skôr konkrétnych činov, ktoré umožnia európskemu občianstvu, aby sa mohlo v plnej miere realizovať. Bude si to vyžadovať angažovaný „zocelený“ záväzok Komisie, kódex lepšieho spravovania inštitúcií, rozhodné zastavenie rastúceho rozdielu medzi ambíciami, s ktorými sa spája Európa, a nízkym množstvom prostriedkov, posilnenú spoluprácu medzi štátmi, ktoré sú pripravené postupovať spoločne, viac tlaku a podnetov od aktérov občianskej spoločnosti.

1.3 EHSV v prvom rade navrhuje odstrániť zvlášť neodôvodnené medzery na európskej úrovni, to znamená:

- opätovne prerokovať a urýchlene prijať európsky štatút združení,
- podobne postupovať aj v súvislosti s európskym štatútom vzájomných poisťovní,
- vytvoriť zjednodušený európsky štatút, otvorený pre MSP,
- zaviesť jednotný patent Spoločenstva v rámci členských štátov, ktoré ho schválili,
- zrušiť všetky dvojité zdanenia, minimálne v eurozóne,
- zabezpečiť nediskriminačnú prenosnosť sociálnych dávok.

1.4 EHSV ďalej navrhuje rozvíjať také spravovanie Únie, ktoré by kladlo väčší dôraz na kontakt s občanmi, to znamená:

- napraviť nedostatočnú európsku osvetu v médiách prostredníctvom podpory osvedčených postupov s pomocou Európskej audiovizuálnej agentúry,
- prehodnotiť konzultačnú fázu prípravy projektov a lepšie zabezpečiť ich prínos pre občanov,
- identifikovať a verejne osvetliť dôvody zablokovania návrhov, týkajúcich sa európskych práv občanov v Rade alebo ich stiahnutia Komisiou,
- vo všetkých oblastiach, ktoré sa priamo dotýkajú občianskej spoločnosti, podporovať samoregulačné a koregulačné socioprofesionálne prístupy,
- v spolupráci s rôznymi agentúrami na podporu jednotného trhu spresniť pojem verejnej európskej služby, dlhodobo zahŕňajúci aj colné predpisy Spoločenstva,
- rozvíjať interaktívnejšie spôsoby informovania o európskych otázkach,
- spojiť priamo v teréne socioprofesionálnych aktérov so vstupmi štrukturálnych fondov.

1.5 EHSV napokon navrhuje podporovať spoločné iniciatívy, ktoré sú výrazným nositeľom identity, ako napríklad:

- kladť väčší dôraz na financovanie rozsiahlych a mimoriadne významných európskych projektov z rozpočtu Spoločenstva (transeurópske siete, výskum, vyspelé technológie),
- investovať do ambiciózných európskych vzdelávacích a školiacich programov, vrátane jazykových programov, zahŕňajúcich dobrovoľnú civilnú službu, atraktívnu pre mladých ľudí,
- investovať do takisto ambiciózných kultúrnych a mediálnych európskych programov a vytvoriť jednotný štatút nadácií a sponzorstva,

- presvedčiť slávne osobnosti, aby dávali najavo svoju identitu „Európanov“,
- podporovať na úrovni eurozóny špeciálne projekty hospodárskej a sociálnej integrácie,
- prijímať rozhodnutia s veľkým politickým významom, ako napríklad voliť Európsky parlament v jeden deň, schváliť 9. máj ako deň pracovného pokoja v celej Európe, anticipovať európske právo na občiansku iniciatívu.

1.6 EHSV je vcelku presvedčený, že tieto podnety by Európanom umožnili hlbšie precítiť ich európske občianstvo, účinnejšie realizovať slobody, ktoré im toto občianstvo ponúka a opätovne poskytnúť Európe identitu, dynamiku, konkurencieschopnosť a súdržnosť, ktoré jej v súčasnosti štáty nedokážu zabezpečiť.

1.7 Na zabezpečenie tohto cieľa považuje EHSV za vhodné vytvoriť stálu skupinu pre „Aktívne európske občianstvo“ a zorganizovať v najbližšom čase sympóziom na túto tému.

2. Úvod

2.1 Odhliadnuc od ťažoby euroskepticizmu, Európania si hlboko cenia základné výdobytky budovania Európy, ktoré sú pre nich rovnako prirodzené ako nezvratné:

- mier a spolupráca medzi členskými štátmi,
- plný výkon demokratických práv,
- sloboda pohybu a obchodných kontaktov,
- vôľa zjednotiť sa zoči-voči svetovým výzvam.

2.2 Európania majú takisto vysoké nároky na toto budovanie Európy. Očakávajú od nej skutočnú pridanú hodnotu, najmä:

- zhodnotenie svojich politických, občianskych, participatívnych, hospodárskych a sociálnych práv,
- lepšiu oporu pre svoju identitu a kvalitu života v čase plnom veľkých zmien,
- vyšší rast, zamestnanosť a hospodársky a sociálny rozvoj,
- účinnejšiu podporu ich spoločných záujmov vo svete.

2.3 Podľa mnohých Európanov nie sú vzhľadom na ich každodenný život a na budúcnosť tieto očakávania v súčasnosti zďaleka naplnené. Dvojité odmietnutie návrhu ústavnej zmluvy francúzskymi a holandskými voličmi zvlášť jasne poukázalo na túto nespokojnosť a na otázky, ktoré vo verejnosti pretrvávajú, hoci úlohu tu zohrali aj iné dôvody ako európske.

2.4 Nedávno prijaté zmluvy (Amsterdam, Nice), Charta základných práv a Zmluva o Ústave predložená na schválenie občanmi (poskytovala právnu silu hlavne charte, ktorá je jej

súčasťou), predstavovali skutočný pokrok v oblasti práv európskeho občianstva, odvíjajúci sa od Maastrichtskej zmluvy. Konvent pripravujúci ústavnú zmluvu, ktorý bol skutočnou novinkou, keďže zahŕňal aj poslancov a bol otvorený občianskej spoločnosti, sa zamerával hlavne na posilnenie týchto práv na politickej, občianskej, hospodárskej a sociálnej úrovni. Európsky hospodársky a sociálny výbor sa okrem účasti na prácach Konventu v priebehu posledných rokov neprestajne angažoval v prospech úplného uznania práv európskych občanov a zohľadňovania ich záujmov. Treba však pripustiť, že formálne začlenenie týchto práv do zmlúv nedokázalo zabrániť nárastu euroskepticizmu. Výrok Jeana Monneta, že „nevytvárame koalície štátov, ale zjednocujeme ľudí“ je dnes sotva pociťovaný ako výraz prevládajúcej reality fungovania Únie.

2.5 V súčasnosti jestvuje riziko, že toto zameranie verejnej mienky bude ešte väčšmi narastať:

2.5.1 Neratifikovanie ústavnej zmluvy vystaví fungovanie rozšírenej Únie ťažkej skúške: ťažkosti a zložitosti zmluvy z Nice, ktoré mala nová zmluva vyriešiť, sa rýchlo prejavia a povedú k negatívnym dôsledkom;

2.5.2 Narastá rozdiel medzi ambíciami, ktoré sa proklamujú v súvislosti s Európou a nedostatkom prostriedkov na jej spravovanie, či už politických (problematickosť prijímania rozhodnutí v rámci 27 členov), alebo rozpočtových (skromné zdroje na roky 2007–2013);

2.5.3 Nebude možné uzákoníť nové práva európskych občanov zakotvené v Zmluve o Ústave, ktorá zahŕňa Chartu základných práv,;

2.5.4 Tento nie veľmi priaznivý kontext môže výrazne zabrániť zlepšeniu situácie a posilniť nevdačnú úlohu Európy ako obetného baránka, ktorú jej prisudzuje už priveľké množstvo jej občanov.

2.6 Ako EHSV zdôraznil vo svojom príspevku k zasadnutiu Európskej rady, ktoré sa uskutočnilo 15. a 16. júna 2006 ⁽¹⁾, prestávka určená na reflexiu, vytvorená v dôsledku súčasného zablokovania ústavnej zmluvy, by nemala byť zámkou na vyčkávanie lepšieho spojenia európskych občanov. Naopak, zdá sa byť naliehavé upevniť vnímanie Európy medzi občanmi, inak sa môže naštartovať špirála nedôvery, odmietania a zablokovaní, ktorých dôsledky by boli nevyčísliteľné. Bolo by klamlivé, ak by niekto chcel tým či oným spôsobom napraviť súčasný neúspech ratifikovania ústavnej zmluvy bez toho, aby sa usiloval vzbudiť silnejší pocit stotožnenia sa samotných Európanov s Európou. Takýto zámer zahŕňa potrebu analýzy toho, v čom a prečo nie je Európa dostatočne viditeľná a atraktívna v očiach mnohých Európanov.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV z ... na tému „Príspevok k zasadnutiu Európskej rady 15. a 16. júna 2006 – Obdobie reflexie“. (spravodajca: pán MALOSSE).

3. Európske občianstvo je vnímané veľmi zle

3.1 Prv, než sa o občianstve hovorí jazykom práv a povinností, je pocitované intuitívne, ba emocionálne. Samo európske občianstvo by malo byť vnímané ako pridaná hodnota, ktorá národné občianstvo obohacuje a pritom ho nepotláča a ako „nová hranica“, ktorá otvára priestor väčších práv, slobôd a zodpovednosti. Vo všetkých týchto oblastiach platí, že napriek skutočnému pokroku pri obchodovaní, sa európske občianstvo ani zďaleka neosvedčilo. Zavše máme dojem, že bolo urobené takmer všetko na jeho oslabenie. Pozrime sa na niekoľko jednoduchých skutočností. Všetci Európania, najmä bežní ľudia,, vnímajú v súvislosti s Európou štyri základné nedostatky:

3.1.1 nedostatočná viditeľnosť a čitateľnosť: ciele a obrysy budovania Európy sú, a to aj v geopolitickom zmysle (kde sú hranice Európy?), dnes nejasné kvôli množstvu politických rozporov týkajúcich sa cieľov integrácie, ako aj pre neexistenciu jasných kritérií neprestajného procesu rozširovania;

3.1.2 nedostatočné stotožnenie sa so zjednotenou Európou a jej „cudzosť“: napriek nadobudnutým slobodám a právam sa Európa javí väčšmi ako záležitosť politických, diplomatických a odborných kruhov s druhotnou a obmedzenou účasťou občanov; aj v rámci národnej a miestnej správy je prítomný tento pocit cudzosti Európy, ktorá je ešte veľmi často vnímaná ako vonkajší prvok;

3.1.3 nedostatočná informovanosť a dialóg: Európania iba slabo poznajú svoje práva, slobody a podmienky fungovania jednotného trhu. Aj ich otázky o Európe sú často vnímané zle, nevhodne sa spracúvajú a nie sú dostatočne zodpovedané. Vlády sa zasa usilujú prezentovať z Európy to, čo im vyhovuje a zakrývať to, čo im prekáža, hoci hrozí, že sa takto budú nebezpečne zahrávať s jej dôveryhodnosťou. Silné médiá (televízia, rozhlas), ktoré sú väčšinou vnútroštátne, vzbudzujú dojem, že sa iba málo orientujú v týchto otázkach, ktoré sami novinári z dôvodu nedostatočnej informovanosti v tejto oblasti považujú za priveľmi zložitú. Šíria v tomto smere iba málo informácií a ak, tak len čiastkové, často veľmi všeobecné a neraz nepresné – neexistencia „európskej“ mienky, ktorá by nebola len nešikovným zhlukom národných mienok, takisto neuláhčuje rozvoj európskych médií, a naopak;

3.1.4 nedostatočne účinné hospodárske a sociálne pôsobenie: zoči-voči globalizácii mnoho ľudí nepocituje Európu pre jej nedostatočné výsledky čo do hospodárskeho rastu a zamestnanosti, vrátane kvalitatívnych výsledkov, ako tvorivú hybnú silu, ani ako účinný štít proti rastúcej vonkajšej konkurencii, ktorú často pocitujú ako prehnanú, ba nepoctivú, a presídľovaniu podnikov (napätie je ešte oživované nezvyčajným rastom rozdielov v nákladoch na výrobu aj v rámci rozšírenej Únie).

3.2 Európania, ktorí sú vďaka svojim kontaktom, povolaniu či cestovaniu lepšie oboznámení s fungovaním Európy, takisto pocitujú uvedené štyri nedostatky, ba poznajú aj ďalšie, ktoré sú rovnako zreteľné:

3.2.1 nedostatočná súdržnosť, ktorá sa nevyhnutne prehĺbila s rozšírením: výrazne zosilneli administratívne, kultúrne a sociálne rozdiely, rozdiely v stupni rozvoja sa niekedy až strojnásobili; k tomu sa pridávajú rozdiely v hospodárskej a menovej integrácii – členmi eurozóny je v súčasnosti len dvanásť štátov;

3.2.2 jednotný trh trpí nedostatočným zavŕšením jeho budovania – pretrvávajú v ňom výrazné členenie a uzavretosť v súvislosti so službami (2/3 HDP), verejným obstarávaním (16 % HDP) a daňovou oblasťou, ako aj v súvislosti s voľným pohybom občanov nových členských štátov, na ktorých sa vzťahujú prechodné obmedzenia. V najlepšom prípade možno povedať, že jednotný trh funguje na polovicu;

3.2.3 nedostatočné zjednodušenie je zreteľné pre všetkých európskych občanov ako používateľov predpisov: smernice a ostatné ustanovenia Spoločenstva, ktoré majú zjednodušovať život, sa príliš často prekrývajú s národnými predpismi, ktorých je takisto stále viac;

3.2.4 všetkým pozorovateľom je takisto zrejмый nedostatok prostriedkov, spojený s nedostatkom verejného záujmu a verejnej európskej moci: v oblasti financií sa rozpočet Spoločenstva, ktorý je obmedzený na približne 1 % HDP (oproti 20 % HDP v Spojených štátoch, hoci ide o rozdielny kontext) a ktorý bol pri vytváraní posledného plánu na roky 2007–2013 predmetom náročných a zároveň konfliktných rokovaní, sotva javí ako zodpovedajúci nárastu úloh, pridelených Európe; čo sa týka inštitucionálnej úrovne, prijímanie rozhodnutí je pre veľké množstvo partnerov, ktorí sú do neho zahrnutí, a v mnohých prípadoch aj pre pretrvávajúce nároky, alebo použitie postupov aj naďalej požadujúcich jednomyselný súhlas členských štátov, pomerne ťažké;

3.2.5 nedostatok nadnárodných infraštruktúr (doprava, energia, telekomunikácie) ide ruka v ruku s nedostatočnými rozpočtovými prostriedkami: dohoda z decembra 2005 v rámci Európskej rady dokonca o polovicu znížila (sotva 2 % namiesto takmer 4 %) objem prostriedkov, navrhovaný Komisiou na roky 2007–2013, hoci neskoršie rokovania s Európskym parlamentom umožnili trochu zmierniť tieto reštrikcie;

3.2.6 v správach Komisie (prijímanie smerníc, postupy proti nerešpektovaniu práva Spoločenstva) sa zreteľne objavuje aj nedostatok disciplíny mnohých členských štátov s ohľadom na pravidlá Spoločenstva;

3.2.7 nedostatočná komunikácia a zavádzanie Lisabonskej stratégie dopĺňajú celý zoznam: táto stratégia zďaleka neprišla oživenie európskych investícií do výskumu, inovácií, jednotných sietí infraštruktúry a vzdelávania, ale zaostáva za požadovanou aktivizáciou a stanovenými cieľmi (rozpočtový plán na roky 2007–2013, ktorý je reštriktívny vo všetkých oblastiach, je v tomto smere príznačný).

3.3 Mnoho občanov má v dôsledku tohto pôsobivého nahromadenia nedostatkov vo fungovaní Európy logický pocit nedostatocnej dôvery. Na jeho odstránenie treba rozhodne vystúpiť proti konštatovaným závadám. V súčasnosti nie je vhodný čas na zmeny a dopĺňanie európskeho zoznamu práv, ktorý je síce pôsobivý, no zároveň nedostatočne známy a uplatňovaný. V súčasnosti je potrebné objasňovať a zjednodušovať prístup Európanov k Európe a poskytnúť im prostriedky k viditeľnejšiemu a efektívnejšiemu jednotnému občianstvu.

3.4 Ak hlavní aktéri Európy neposkytnú silnejšiu podporu tomuto prístupu, nepodarí sa nám dosiahnuť výraznejší pokrok. Bude si to žiadať:

3.4.1 angažovaný a „zocelený“, teda odvážnejší a pevnejší záväzok Európskej komisie v súvislosti s uvedenými nárokmi, hlavne prostredníctvom jej právomoci predkladať návrhy a jej konzultačných metód;

3.4.2 lepšie fungovanie európskych inštitúcií prostredníctvom skutočnej služby občanom, napríklad prostredníctvom kódexu lepšej správy a priznaním väčšej zodpovednosti samotným Európanom vo veciach, ktoré sa ich priamo týkajú;

3.4.3 politickí činitelia by mali používať jazyk, ktorý bude prikladať väčšiu hodnotu Európe, mali by prestať s prezentovaním vízie Európy, ktorá si žiada zbytočne veľa obetí alebo je príliš technokratická a vyhradzovať si pre seba jednostranne lepšiu rolu – vyžadovalo by si to väčší pedagogický postoj zo strany médií;

3.4.4 politickí predstavitelia by mali mať zodpovedný postoj a Európe, ktorú spoločne budujú, by mali priznať prostriedky (čo sa týka prijímania rozhodnutí, rozpočtových prostriedkov a pravidiel), ktoré budú konečne zodpovedať ambíciám, s akými sa Európa spája;

3.4.5 mala by sa využívať „posilnená spolupráca“ medzi štátmi, pripravenými na spoločný postup s cieľom nájdenia riešenia – za podmienok, že sa nespochybní primát metódy Spoločenstva – vtedy, ak požiadavka je jednomyselného súhlasu prívlečkou prekážkou pokroku, považovaného Európanmi za podstatný;

3.4.6 sociálni partneri a ostatní aktéri občianskej spoločnosti by mali vyvíjať silnejší tlak a väčšiu iniciatívu: bez ich aktívneho a neprestajného prispievania by bolo zbytočné uvažovať o rozvoji viditeľného a efektívneho európskeho občianstva.

3.5 Ako EHSV zdôraznil vo svojom stanovisku na tému „Akčný program aktívneho občianstva“⁽²⁾, program „Občania pre Európu“ (2007–2013), predložený Komisiou, je znevýhodnený kvôli príliš úzkej oblasti, na ktorú sa vzťahuje a nízkemu rozpočtu (235 miliónov EUR, pričom suma bola ešte znížená na 190 miliónov EUR, čo je menej než pol eura na obyvateľa za toto obdobie). Napriek chvályhodným zámerom pri tomto programe neexistuje možnosť, aby v rámci budovania Európy dosiahol svoj cieľ, t.j. je zabezpečenie „ústredného miesta občanom“. Jeho rola môže byť prinajlepšom sprievodná.

3.6 Dnes by sme sa mali menej sústrediť na vypracovanie nových deklarácií práv alebo pridelovanie subvencií niekoľkým projektom – prioritou musí byť prijatie rozhodných krokov, umožňujúcich, aby sa európske občianstvo naplno rozvinulo. Aby bolo možné napredovať na tejto ceste, Európsky hospodársky a sociálny výbor navrhuje rozvinúť tri iniciatívy v troch oblastiach:

- odstrániť zvlášť neodôvodniteľné medzery v štruktúre spoločnej Európy;
- spravovanie Únie s väčším zapojením občanov;
- podporovať spoločné iniciatívy, ktoré sú výrazným nositeľom identity.

4. Odstránenie zvlášť neodôvodniteľných medzier v štruktúre spoločnej Európy

4.1 Európski občania môžu byť oprávnené prekvapení z toho, že neexistujú jednotné nástroje a európske slobody v kľúčových oblastiach, ktoré by, naopak, mali ilustrovať ich príslušnosť k Únii. Ide hlavne o zvlášť neodôvodniteľné medzery v súvislosti s európskym štatútom združenia, ako aj vzájomných poisťovní a malých podnikov, s patentom Spoločenstva, ako aj európskou daňovou ochranou pred akýmkoľvek dvojitém zdanením, vrátane sociálnych dávok a dôchodkových režimov. O týchto nedostatkoch sa hovorí ďalej v tomto dokumente.

4.2 Je paradoxné, že polstoročie po vytvorení jednotného trhu sa tisíce združení, vytvorených na obranu európskych záujmov svojich členov, nemôžu riadiť právnym štatútom podľa európskeho práva a sú nútené vybrať si národné právo v závislosti od svojho sídla, pričom najčastejšie ide o belgické právo.

⁽²⁾ Stanovisko EHSV z 26.10.2005 na tému „Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa na obdobie rokov 2007 – 2013 ustanovuje program Občania pre Európu na podporu aktívneho európskeho občianstva“, spravodajcom bol pán LE SCORNET (Ú. v. EÚ C 28 z 3.2.2006).

4.2.1 Návrh tohto európskeho štatútu Komisia stiahla v októbri 2005 spolu so šesťdesiatimi ďalšími návrhmi z dôvodu zjednodušovania predpisov, alebo preto, že nebola nádej na ich schválenie. Tým, že Komisia stiahla návrh štatútu bez toho, aby toto rozhodnutie konzultovala s tými, ktorých sa týka, zahodila veľmi užitočný nástroj.

4.2.2 Prvým gestom na posilnenie európskeho občianstva by bolo, keby Komisia náležitým spôsobom pozmenila svoj návrh a opätovne ho predložila. Samozrejme, Parlament a Rada by sa mali pokúsiť schváliť ho čím skôr po tom, ako vysvetlia či ospravedlnia dôvody zablokovania, ku ktorému došlo.

4.3 Podobný postup by sa mal uplatniť aj v súvislosti s európskym štatútom vzájomných poisťovní, ktorého návrh Európska komisia takisto nevhodne stiahla. Tento štatút by prispel k podpore nových európskych podnikov a posilnil by uznanie pluralizmu podnikania v Európe.

4.4 Ďalším paradoxom je nejestvovanie jednotného a zjednodušeného európskeho právneho štatútu, ktorý by uľahčil situáciu pre malé a stredné podniky, hoci existujú viacročné programy, vyhlásenia a aj Charta MSP, ktoré však nevedli k žiadnym viditeľným zmenám pre podnikateľov.

4.4.1 Výbor bez akýchkoľvek vnútorných výhrad predložil v roku 2002 konkrétne odporúčania k tomuto štatútu⁽³⁾. Komisia na ne dodnes nenadviazala žiadnym návrhom. Táto situácia je deň za dňom neospravedlnejšia, keďže sa na seba vŕšia vyhlásenia, vyzývajúce k podnikavejšej a konkurencieschopnejšej Európe.

4.4.2 Výbor preto opakuje svoju žiadosť adresovanú Komisii, aby v čo najkratšej lehote predložila návrh nariadenia, týkajúci sa tohto štatútu.

4.5 Vzorovým príkladom neúspechu je príklad patentu Spoločenstva, ktorý bol podpísaný v roku 1975, no členské štáty ho doteraz neratifikovali.

4.5.1 Opakované výzvy Európskej rady členským štátom, teda samým sebe, aby konečne prijali riešenie, zostali bez odozvy. Európski vynálezcovia i naďalej v snahách o účinnú ochranu svojich práv podliehajú zložitému a nákladnému systému. Ilustruje to poľutovaniahodnú bezmocnosť Európskej únie, ktorá si stanovila za cieľ, aby sa do roku 2010 stala najdynamickejšou a najkonkurencieschopnejšou znalostnou ekonomikou sveta.

4.5.2 V prípade, že by sa jednomyselná dohoda ukázala ako nedosiahnuteľná, výbor navrhuje, aby bol patent Spoločenstva

medzi členskými štátmi, ktoré ho ratifikovali, zavedený skôr, a to účinným, jednoduchým a konkurencieschopným spôsobom.

4.6 Odstránenie dvojitého zdanenia medzi členskými štátmi sa aj naďalej riadi zložitým a zároveň neúplným systémom stoviek bilaterálnych zmlúv medzi štátmi, pričom občania sú ponechaní na ľubovôľu daňových úradov, ktoré sú často veľmi slabo informované o platných ustanoveniach.

4.6.1 V dôsledku skutočnosti, že sa nepodarilo dosiahnuť jednomyselnú dohodu medzi členskými štátmi, nebol prijatý návrh jednotného a zjednodušeného nariadenia Komisie, ktoré malo riešiť tento problém.

4.6.2 Bolo by pokrokom, ak by tieto ustanovenia už teraz prijali a zavádzali tie členské štáty, ktoré sú na to pripravené. Obzvlášť logické by bolo, ak by ich dokázali prijať členské štáty eurozóny.

4.6.3 EHSV takisto zdôrazňuje potrebu zabezpečiť v rámci vnútornej mobility Spoločenstva skutočnú prenosnosť sociálnych dávok bez daňovej diskriminácie. EHSV zvlášť pripomína svoje nedávne stanovisko na tému „Prenosnosť nároku na doplnkový dôchodok“⁽⁴⁾, ktoré žiadalo zosúladenie daňových predpisov týkajúcich sa doplnkového poistenia, o ktorých sa v návrhu smernice nehovorí. Rozdielne daňové politiky v jednotlivých členských štátoch sú vážnou prekážkou mobility, keďže pracovníci môžu podliehať dvojitému zdaneniu zárobku a dávok.

5. Spravovanie Únie s väčším zapojením občanov

5.1 Budovanie Európy je aj naďalej príliš často vnímané ako záležitosť štátov, kde je občanom vyhradená iba druhotná úloha. Aby sme odstránili takéto vnímanie, je potrebné väčšími rozvinúť spravovanie Únie s väčšou účasťou občanov, t.j. spôsob práce Únie, ktorý by bol zreteľnejšie zameraný na službu občanom: väčšími podporovať európsky prístup médií, lepšie analyzovať dopad projektov na občanov, lepšie využívať postupy vedenia dialógu a konzultácií, uviesť dôvody zablokovania alebo stiahnutia návrhov, väčšími podporovať samoregulačné a koregulačné prístupy, posmeliť rozvoj cezhraničného kolektívneho vyjednávania sociálnych partnerov, zaviesť pojem verejnej služby na podporu jednotného trhu s vonkajším colným poriadkom Spoločenstva, rozvíjať interaktívnejšiu európsku informovanosť, zapájať sociálnych partnerov a ďalších reprezentatívnych aktérov občianskej spoločnosti do zavádzania programov podporovaných Spoločenstvom. Tieto rôzne požiadavky sú rozvedené nižšie.

⁽³⁾ Stanovisko EHSV z 26.4.2002 na tému „Prístup MSP k európskemu právnemu štatútu“, spravodajcom bol pán MALOSSE (Ú. v. ES C 125 z 27.5.2002, s. 100).

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV z 20.4.2006 na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o zlepšení prenosnosti práv na doplnkový dôchodok“, spravodajkz#ou bola pani ENGELEN-KEFER.

5.2 Hoci sa dnes médiá považujú za „štvrtú moc“ – popri zákonodarnej, výkonnej a súdnej moci, je pozoruhodné, že európsky rozmer ich na rozdiel od ďalších troch mocí takmer nepoznačil, hoci sú viditeľnejšie a bližšie všetkým. Nejestvujú veľké rozhlasové alebo televízne stanice s európskym dosahom a viacjazyčnosť zostáva chudobným príbuzným médií. V porovnaní s ostatnými typmi relácií je veľmi málo politických diskusií a programov európskeho charakteru. S výnimkou epizodických udalostí ako summitu, krízy a krajiny vstupujúce do Únie, sa veľmi málo hovorí o živote európskych inštitúcií, ktorý takto zostáva skrytým. Ako príklad možno uviesť, že z nedávneho prieskumu Eurobarometra vyplýva, že sotva 30 % osôb uviedlo, že sa zaujímajú o európske záležitosti (teda ešte menej z celkového množstva občanov) a dokázalo by správne odpovedať na tri základné otázky (počet členských štátov, či sú európski poslanci volení alebo menovaní, či sú v Komisii zastúpené všetky štáty). Bolo by preto potrebné prijať opatrenia na riešenie tohto chronického šírenia skreslených informácií, napríklad:

5.2.1 súťaž národných médií o európskych otázkach s výzvou, aby venovali viac priestoru informovaniu o politickom živote Únie,

5.2.2 podpora a koordinovanie týchto iniciatív v médiách, ktoré by mohli byť podporované Európskou audiovizuálnou agentúrou, postupujúcou spoločne s podobnými orgánmi, ktoré by mohli pôsobiť v členských štátoch.

5.3 Čo sa týka fungovania európskych inštitúcií, posledné zmluvy sa vo väčšej miere zaoberali postupmi spolurozhodovania, pričom oprávnenie dávali väčšiu moc Európskemu parlamentu a menej sa venovali postupom konzultácie, kde by bolo potrebné urobiť mnoho zlepšení.

5.3.1 V praxi, hlavne v dôsledku Bielej knihy Komisie o lepšom európskom riadení, predloženej v roku 2002, bol uskutočnený prvý pokrok: častejšie využívanie Zelených kníh, verejné diskusie prostredníctvom internetu (hoci ich praktický dosah je stále obmedzený), žiadosti o prieskumné stanoviská adresované EHSV v skoršom štádiu.

5.3.2 Čo sa týka oblastí, kde je ešte čo zlepšovať, môžeme uviesť systematickejšie využívanie predbežných analýz dopadu návrhov Komisie, ktoré by sa mali v prvom rade zaoberať prínosom a skutočným zjednodušením pre občanov a užívateľov, ako aj realizovateľnosťou prístupov, ktoré predstavujú alternatívu klasických predpisov. Tieto predbežné analýzy vplyvu by mali byť doplnkom každého návrhu. Zvlášť to platí o účinnom zjednodušení predpisov, ku ktorému nemožno dospieť bez predbežného zapojenia zástupcov užívateľov a bez paralelného programu zjednodušovania na národných úrovniach.

5.3.3 Takisto by bolo potrebné dbať na zlepšenie kvality konzultácií: Komisia by mala hlavne vysvetliť, ako využíva závery určitých diskusií a mala by poskytovať dôvody, pre ktoré bola niektorým rozhodnutiam a argumentom daná prednosť pred inými. Fáza konzultovania by mala byť v každom prípade odlišená od fázy rozhodovania alebo spolurozhodovania, čo sa však často nedeje. Okrem fázy už uvedených prieskumných stanovísk je Európsky hospodársky a sociálny výbor často znevýhodnený čo do účinnosti, keďže paralelne a nejasne sú žiadané o konzultácie aj orgány, ktoré prijímajú dané rozhodnutia.

5.3.4 Európska rada v marci 2006 dôrazne žiadala, aby sociálni partneri a ostatní aktéri občianskej spoločnosti, ktorých sa priamo dotýka Lisabonská stratégia, mali väčší podiel na kontrole tohto procesu. Európsky hospodársky a sociálny výbor víta skutočnosť, že Európska rada obnovila jeho mandát a že môže aj naďalej spolu s Výborom regiónov prispievať k hodnoteniu a podpore zavádzania tejto stratégie. Sieť výmeny informácií, ktoré EHSV za týmto účelom vybudoval spoločne s hospodárskymi a sociálnymi radami a s podobnými reprezentatívnymi orgánmi v členských štátoch, takisto užitočne prispievajú k spravovaniu Únie s väčšou mierou účasti občanov.

5.3.5 Čo sa týka národnej úrovne, bolo by potrebné, aby sa vlády a parlamenty systematicky obracali na sociálnych partnerov pred jarným a jesenným zasadnutím Európskej rady, aby boli oboznámení s hlavnými smerovaniami hospodárskej politiky, so základnými líniami týkajúcimi sa zamestnanosti a zavádzania Lisabonskej stratégie. Národné správy členských štátov by sa mali výslovne opierať o uvedené konzultácie.

5.4 Európske inštitúcie by sa nemali iba cítiť zodpovedné za adekvátne konzultovanie s občanmi a ich reprezentatívnymi organizáciami pred schvaľovaním návrhov alebo smerovaní, ktoré sa ich týkajú. Takisto by mali postupovať v prípadoch pretrvávajúceho zablokovania, alebo v prípadoch stiahnutia návrhu, aby bolo možné:

— oboznámiť sa s presnými dôvodmi, argumentmi a zodpovednosťou za zablokovanie v Rade, alebo za stiahnutie Komisiou;

— zhromaždiť názory zástupcov občianskej spoločnosti na perspektívy alternatívneho prístupu na odstránenie najnegatívnejších dôsledkov zablokovania alebo stiahnutia návrhov.

5.5 Významným krokom smerom k viditeľnému a účinnému európskemu občianstvu by takisto bola silnejšia podpora koregulačných a samoregulačných prístupov, v rámci ktorých sú do vytvárania hospodárskych a sociálnych pravidiel, ktoré sa ich priamo týkajú, zapojení – a nie len v poradnej funkcii – aj sami socioprofesionálni aktéri.

5.5.1 Na to, aby bol oficiálne uznaný zmluvný charakter európskych sociálnych partnerov v rámci samostatného dialógu na medziodborovej, ako aj sektorovej úrovni, bolo potrebné čakať na Maastrichtskú zmluvu z roku 1992. Ďalších desať rokov bolo potrebných na to, aby európska medziinštitucionálna dohoda, uzavretá v roku 2003 medzi Parlamentom, Radou a Komisiou, priznala plné právo samoregulačným a koregulačným prístupom aktérov občianskej spoločnosti v ďalších oblastiach a aby spresnila ich definície a spôsoby.

5.5.2 Tieto postupy sa už významne rozvinuli, pričom okrem sociálneho dialógu sa týkajú technických noriem, profesijných pravidiel, služieb, spotrebiteľov, šetrenia energiami, životného prostredia⁽⁵⁾. Zďaleka však neboli natoľko rozvinuté, ako by si zaslúžili, hoci sa už tým či oným spôsobom týkajú všetkých európskych občanov.

5.5.3 Pri podpore lepšieho uskutočňovania európskeho občianstva v pohraničných oblastiach by bolo zvlášť účinné podporovať rozvoj kolektívnych cezhraničných rokovanií, ako o tom Komisia uvažovala vo svojom oznámení o sociálnej agende z roku 2005.

5.5.4 Rozvoj samoregulácie a koregulácie by v súčinnosti s pôsobením zákonodarcu a v prípade potreby pod jeho kontrolou, mal znamenať napredovanie v rozvoji európskej dimenzie a občianskych práv Európanov v mnohých oblastiach, ako napríklad:

- mnohé aspekty práce, napr. zamestnanosť, pracovné podmienky, úvodná a trvalá odborná príprava, participácia, sociálna ochrana;
- pri vzniku skutočného európskeho trhu služieb;
- pri posilňovaní práv spotrebiteľov v rámci jednotného trhu;
- pri zlepšovaní životného prostredia.

5.5.5 EHSV si osvojil prístup systematického evidovania a podpory alternatívnych postupov v oblasti predpisov, ako aj urovnávania sporov, najmä prostredníctvom diskusných fór a zmodernizovanej databázy PRISM 2, ktorá je hlavným zdrojom informácií o stave samoregulácie v Európe.

5.6 Tradičné európske predpisy (smernice, nariadenia), ako aj koregulácia a samoregulácia by mali prispieť k podpore jednotného trhu a zlepšeniu jeho fungovania. Európski občania by mali mať možnosť osvojiť si jednotný trh ako prirodzený rozmer svojich podnikov a činnosti.

5.6.1 Jednotný trh, ktorý je prirodzeným rámcom súťaže a konkurencie hospodárskych aktérov, by nemal byť jednoznačne a systematicky kladený do protikladu k pojmom verejných služieb a všeobecného záujmu, ktorým treba takisto priznať ich hodnotu na európskej úrovni. Rôzne európske agen-

túry, ktoré boli v niektorých členských štátoch vytvorené na podporu viacerých aspektov fungovania jednotného trhu, by si mali pri výkone svojich funkcií stanoviť „skutočné európske úlohy v oblasti verejných služieb“. Tieto smerovania by mohli zohrať užitočnú úlohu v diskusii o otvorenosti verejných služieb v rámci Európy. Prispeli by k prekročeniu obmedzujúceho protikladu medzi tými, ktorí chápu verejné služby iba v národnom rámci a tými, ktorí spájajú európsku otvorenosť verejných služieb s rozvojom privatizácií.

5.6.2 Podobne aj vonkajšie hranice Únie by si zaslúžili byť spravované skôr colnou administratívou Spoločenstva s jedným vizuálnym symbolom než národnými administratívami. Prvým krokom by mohlo byť vytvorenie – v spolupráci s európskou agentúrou ochrany hraníc – zboru inšpektorov a strážcov európskych hraníc, pričom všetci colníci by prešli rovnakým školením a rozvíjali by sa vzájomné výmeny, ktoré sú dnes iba ojedinelé. Takisto by bolo potrebné zosúladiť postihov a sankcií, ktoré by išlo ruka v ruku s uznávaním a vykonávaním súdnych a administratívno-právnych rozhodnutí medzi členskými štátmi.

5.6.3 Európa by si takisto mala vytvoriť spoločný, mobilný a výkonný systém civilnej ochrany, ktorý by dokázal rýchlo a účinne pomáhať členským štátom a ich obyvateľom v prípade prírodných katastrof alebo teroristických útokov.

5.6.4 Čo sa týka informovania občanov o ich právach a možnostiach v rámci jednotného trhu, vo všetkých členských štátoch by bolo potrebné väčšmi informovať o dnes takmer neznámych centrách Solvit a ostatných kontaktných bodoch v Európe, ktoré boli vytvorené vo všetkých členských štátoch na pomoc občanom pri riešení problémov, s ktorými by sa mohli stretnúť pri obchodovaní. Vyššie uvedené európske agentúry ešte stále nie sú dostatočne známe medzi občanmi. Mohli by to vyriešiť informačné kampane.

5.6.5 Informovanie o fungovaní Európy a jednotného trhu, ako aj o právach a slobodách občanov na európskej úrovni by malo byť takisto prispôsobené očakávaniam a jazyku tých, ktorým sú určené. Často je potrebné vychádzať práve z otázok a ambícií občanov, zvlášť čo sa týka mladých ľudí, a nie paušálne poskytovať vopred pripravené odpovede. Rozvoj kontaktných a informačných bodov o Európe by takisto mal byť spojený so schopnosťou prispôbiť sa v plnej miere jazyku, prístupu a hľadisku tých, na ktorých sa obraciame, prostredníctvom interaktívneho dialógu, ktorý umožní lepšie osvojenie si európskych informácií na základe vlastností ich prijímateľov. S týmito úlohami súvisí aj používanie internetu, ktorý by mal byť európskymi inštitúciami, ako aj združeniami občianskej spoločnosti v plnej miere využívaný na to, aby sa európske občianstvo stalo skutočne efektívnejším.

⁽⁵⁾ Pozri informačnú správu na tému Súčasný stav koregulácie a samoregulácie na jednotnom trhu, ktorú 11.1.2005 schválila odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu. Spravodajcom bol pán VEVER.

5.7 Čo sa týka zaangažovanosti európskych občanov do pomoci zo štrukturálnych fondov, je potrebné ešte veľa urobiť. Zatiaľ čo ustanovenia týkajúce sa pomoci Spoločenstva africkým, karibským a tichomorským krajinám výslovne predpisujú úzke zapojenie občianskej spoločnosti (pozri dohodu z Cotonou), nič také, paradoxne, nejestvuje v súvislosti s účasťou sociálnych partnerov a ďalších reprezentatívnych aktérov organizovanej európskej občianskej spoločnosti na kohéznej politike Únie.

5.7.1 Strategické smerovania na roky 2007–2013, ktoré predložila Komisia, sa iba neformálne zmiňujú o tejto konzultácii a zaangažovanosti, pričom nehovoria o výslovných ustanoveniach v predkladaných textoch, či už ide o smerovania, alebo o nariadenia o štrukturálnych fondoch.

5.7.2 Túto situáciu by bolo potrebné napraviť a dosiahnuť, aby uvedené texty stanovili povinnosť takéhoto zapájania a aby obsahovali ustanovenia, ktoré budú musieť priamo uplatňovať inštitúcie Spoločenstva a členské štáty.

6. Podpora spoločných iniciatív, ktoré sú výrazným nositeľom identity

6.1 Európski občania, ktorí od Európy očakávajú prínos k ich národnej, regionálnej a miestnej identite, príliš často zisťujú, že toto zhodnotenie je iba skromné, ak nie povrchné. Iste, európske vlády sa postupne rozhodli vykonať v tomto smere významné kroky, ktorého význam neustále narastá: európska hymna a vlajka, európsky pas, vzájomná pomoc veľvyslanectiev a konzulátov a, samozrejme, jednotná mena euro, ktorú používajú už dvanásť členských štátov.

6.1.1 K týmto pokrokom sa však dospelo iba veľmi pomaly a v súčasnosti jestvujú súčasne s výraznými oneskoreniami týkajúcimi sa spoločnej identity v ostatných, často príbuzných oblastiach. Ak to chceme napraviť, je potrebné používať pojem subsidiarity nie v systematicky zostupnom význame, ale vo význame, ktorý bude prispôbený konkrétnym prípadom a ktorý si môže žiadať zásah z európskej úrovne.

6.1.2 V tomto duchu by bolo potrebné podporovať podnety, ktoré sú výrazným nositeľom identity, napríklad: považovať za prioritu financovanie veľkých európskych projektov, investovať do ambiciózných európskych projektov v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy, zahŕňajúcich európsku dobrovoľnú pracovnú službu mladých ľudí, presvedčiť slávne osobnosti, aby dávali najavo svoju identitu „Európanov“, investovať takisto do ambiciózných európskych projektov v oblasti kultúry a médií, zamerať sa na jednotný štatút nadácií a sponzorstva, usilovať sa o pokrok v hospodárskej a sociálnej integrácii na úrovni eurozóny. Rovnako by bolo potrebné prijať významné politické rozhodnutia, ako napríklad usporadúvať voľby do Európskeho parlamentu v jeden deň, slávnostne oslavovať Deň Európy, uplatňovať európske právo na občiansku iniciatívu. Tieto odporúčania sú podrobnejšie rozvedené ďalej.

6.2 Skromné prostriedky európskeho rozpočtu by mali ďalším dôvodom na to, aby sa väčšia časť z nich využila na financovanie skutočných európskych projektov.

6.2.1 Toto poskytovanie financií by malo pomôcť hlavne pohraničným regiónom, ktoré sú „švami Európy“ a ktoré sú väčšími než iné regióny vo svojej súdržnosti zasiahnuté nedostatkami harmonizácie medzi členskými štátmi. Socioprofesionálnym aktérom v týchto cezhraničných regiónoch by mala byť priznaná ústredná úloha v koncepcii a pri oživení týchto cezhraničných programov. Z rozpočtu Spoločenstva by im mal byť priznaný narastajúci podiel prostriedkov. Zvlášť by bolo vhodné zvýšiť rozpočtovú dotáciu programu EURES a preniesť jeho činnosť do publikácií, rozhlasu a regionálnych televízií.

6.2.2 Uvedené financovanie zo strany Spoločenstva, spolu s podporou účinných partnerstiev verejného a súkromného sektora, by malo takisto podporiť rozvoj transeurópskych sietí (doprava, energetika, telekomunikácie) podporujúcich výkonnejšiu a lepšie vzájomne prepojenú Európu. Súčasná tendencia je však skôr opačná, ako to ilustruje aj rozhodnutie Európskej rady z decembra 2005 znížiť o polovicu sumu, ktorú pre tieto siete pôvodne navrhla Komisia na roky 2007–2013. Toto zníženie bolo na základe neskoršej dohody s Európskym parlamentom iba málo zmiernené.

6.2.3 Takisto by bolo potrebné väčšími rozvíjať veľké európske priemyselné a technologické projekty prostredníctvom rozpočtu Spoločenstva, alebo na základe zvláštnych príspevkov členských štátov, ktoré by sa na nich chceli zúčastniť. Úspechy v oblasti vesmírnych letov a výskumu ukazujú cestu, ktorú treba nasledovať. Tieto úspechy vo vedomí verejnosti výrazne podporujú imidž Európy a pocit spolupatričnosti a zároveň posilňujú konkurencieschopnosť. V sektore obrany a bezpečnosti treba urobiť prvé kroky v rozsiahlej oblasti priemyselnej a technologickej spolupráce a integrácie.

6.3 Takisto by bolo treba realizovať ambiciózne podnety na posilnenie európskeho občianstva prostredníctvom výučby a vzdelávania, a to aj čo sa týka Európy.

6.3.1 Jednotné vzdelávanie o základoch Európy by malo byť zabezpečené na všetkých stupňoch vzdelávania, t.j. na základných aj stredných školách a univerzitách. Treba výrazne podporiť výučbu jazykov, pričom sa treba opierať o jednotný rámec úrovni (porovnaj zovšeobecnenie iniciatívy Rady Európy, ktorá vytvára európske „portfólio“ jazykov). Otvorenosť voči Európe by mala byť zabezpečená ani tak nie v rámci hlavnej výuky, ako skôr výmenami, stážami a praktickými pobytmi. Prednostne by mali byť podporené partnerstvá a školské a univerzitné projekty a výmeny. Školy vzdelávajúce budúcich novinárov by mali takisto nemali opomínať podstatné európske informácie.

6.3.2 Mladí ľudia by mali mať možnosť zapojiť sa do atraktívnej a prínosnej európskej dobrovoľnej služby v širšom meradle, než to zatiaľ umožnili doterajšie skúsenosti, ktoré sa do dnešného dňa týkajú iba niekoľkých tisícok mladých ľudí. Táto možnosť by užitočne dopĺňala študentské výmeny v rámci programov Erasmus a Leonardo, ktoré sa stretli s veľkým úspechom a na ktorých sa zúčastnilo už niekoľko miliónov osôb.

6.3.3 Za účelom podpory pocitu stotožnenia sa občanov s Európou by sa slávne osobnosti zo sveta kultúry alebo športu mohli v propagačných kampaniach prezentovať ako skutoční „Európania“, aby tak prostredníctvom svojej osobnosti posilnili tento pocit a vyjadrenie identity.

6.4 V tomto duchu by sme takisto mali podporovať ambiciózne podnety na zhodnotenie európskej kultúry a na podporu jej šírenia v médiách.

6.4.1 Bolo by vhodné lepšie využiť európske kultúrne bohatstvo, t.j. jednak vyzdvihnúť životaschopnosť jej spoločného základu, ako aj rozmanitosť jej výrazových prostriedkov. To značí podporovať uvádzanie filmov v pôvodnom znení s titulkami, ako aj diel a relácií z iných členských štátov, čo by Európanom uľahčilo získavanie a udržiavanie znalostí cudzích jazykov.

6.4.2 Európska únia by mala podporovať vytvorenie európskej filmovej školy a podľa vzoru udeľovania Oscarov by mala takisto vytvoriť vlastné ocenenia, napríklad „Hviezdy“ či „Svetielka“ pre svojich najlepších tvorcov a umelcov.

6.4.3 Úspechu ambiciózneho európskeho kultúrneho programu s mnohorakými hospodárskymi a sociálnymi vplyvmi by v mnohom pomohla jednotná podpora nadácií a sponzorstva. Vypracovanie zaujímavého európskeho štatútu pre tieto oblasti by priamo prispelo k zintenzívneniu takejto spolupráce.

6.5 Euro by si zaslúžilo, aby sa okolo neho rozvinula osobitná reflexia. V súčasnosti to vyzerá, akoby štáty, ktoré prijali euro, z neho robili väčší cieľ než východisko. Občania eurozóny si oprávnené môžu kľásť otázky ohľadom takéhoto postoja.

6.5.1 Čo v skutočnosti tieto štáty očakávajú na hospodárskej úrovni, aby prehĺbili svoju integráciu, zintenzívňovali finančnú výmenu a dospeli k väčšiemu daňovému zosúladeniu? Prečo je Euroskupina, ktorá dnes zoskupuje dvanásť ministrov financií, ešte stále veľmi vzdialená od toho, aby vytvorila zárodok hospodárskej vlády eurozóny oproti Európskej

centrálnej banke, ktorá je už federálna? Prečo sa neuvažuje o jednotnom hospodárskom a finančnom zastúpení štátov eurozóny (MMF, G7, atď.), aby sa dokázali lepšie presadiť voči doláru? Prečo štáty eurozóny ešte nezačali so vzájomnou úzkou spoluprácou týkajúcou sa svojich jednotlivých rozpočtov?

6.5.2 Prečo Euroskupina v čase, keď rastú nároky na účinnejšie a konvergentnejšie zavádzanie Lisabonskej stratégie, zahŕňa iba ministrov hospodárstva a financií a nevytvorila si obdoba medzi ministrami sociálnych vecí? Nemohla by vari Euroskupina vo svojich dvoch formáciách – hospodársko-finančnej a sociálnej, ku ktorým by sa mohli pripojiť aj ministri priemyslu, rozvinúť účinnejšie prístupy týkajúce sa hospodárskych a sociálnych reforiem, byť príkladom pri podpore výskumu a zavádzania patentu Spoločenstva a predkladať okrem národných správ aj spoločnú správu o zavádzaní Lisabonskej stratégie?

6.5.3 S občanmi štátov eurozóny by mali prebiehať úzke konzultácie, zvlášť prostredníctvom reprezentatívnych združení a ich názory mali by byť zohľadnené pri rozhodnutiach. Takisto by mali byť nabádaní rozvíjať vlastné podnety v rámci eurozóny. Takto by sa eurozóna, najvyspelejšie hospodárske a sociálne laboratórium, stala aj laboratóriom vytvárania upevneného európskeho občianstva.

6.5.4 Samozrejme, zároveň by bolo potrebné dbať na to, aby sa nepoškodila súdržnosť Únie ako celku: štáty, ktoré nie sú členmi eurozóny, by mali byť takisto náležite informované o vývoji, mali by s nimi prebiehať konzultácie a v čo najväčšej miere by mali byť súčasťou tejto posilnenej spolupráce, ktorú budú v plnej miere realizovať, keď sa stanú súčasťou eurozóny.

6.6 Na čisto politickej úrovni by určité opatrenia prispeli k zreteľnému pokroku týkajúceho sa viditeľnejšieho a efektívnejšieho európskeho občianstva. Uvedieme napríklad:

6.6.1 výber spoločného dňa na konanie volieb do Európskeho parlamentu: skutočný povolebný európsky večer by dodal nový rozmer diskusiám, vystúpeniam a komentárom; politické ciele by sa ocitli v rámci skutočného európskeho kontextu namiesto ich súčasného nesprávneho alebo aj zámerného obmedzovania len na národný rozmer;

6.6.2 honosné oslavy 9. mája, dňa Európy, ktorý by sa v Európe mal stať dňom pracovného pokoja – členské štáty by ním mohli podľa vlastného rozhodnutia nahradiť niektorý iný sviatok. Oslavovať by sa malo so slávnosťami a programom, hlavne kultúrnym, zameraným na Európu;

6.6.3 zavedenie európskeho práva občianskej iniciatívy, anticipujúceho ustanovenia Zmluvy o Ústave (milión podpisov vo viacerých členských štátoch). Európska komisia by sa takto mohla už v súčasnosti pustiť do skúmania návrhu a v prípade potreby by sa mohla zaoberať iniciatívami občanov, ktoré prekročia tento prah. Takisto by sa zaviazala verejne prezentovať presné dôvody, pre ktoré by sa prípadne rozhodla nepodporiť túto iniciatívu.

7. Závěry

7.1 Ak všetko dobre zvážime, treba povedať, že – odhliadnuc od všetkých vyhlásení a chárt – viditeľnejšie a efektívnejšie európske občianstvo nie je záležitosťou vyhlásení. Treba si ho zaslúžiť a realizovať ho. Vyvíja sa a predstavuje impulz. Upevní sa až vtedy, keď bude neustále potvrdzované. A iba prostredníctvom „horizontálnej“ dimenzie účasti na budovaní Európy toto občianstvo zabezpečí úplnú akceptáciu a pretrvanie „vertikálnej“ dimenzie tohto budovania.

7.2 Aktívne európske občianstvo dnes potrebuje nástroje, ktoré mu až dodnes veľmi chýbali, a nie iba na úrovni vyhlásení, ale skutočných činov. V súčasnosti je potrebné poskytnúť

Európanom tieto nástroje, na ktoré čakajú a ktoré budú vedieť využiť. Niet pochyb, že sa im podarí dať Európe nový impulz, čo sa týka identity, dynamiky, konkurencieschopnosti a súdržnosti, ktorý jej samotné štáty sotva dokážu zabezpečiť.

7.3 Pre dohľad nad plnením týchto odporúčaní a ako príspevok k podpore skutočného pokroku v prospech európskych občanov navrhuje Európsky hospodársky a sociálny výbor vytvoriť stálu skupinu pre „Aktívne európske občianstvo“. Úlohou tejto skupiny by bolo najmä:

- sledovať pokrok a oneskorenia v tejto oblasti,
- podporovať verejný dialóg s aktérmi občianskej spoločnosti,
- podporovať a lepšie propagovať podnety a osvedčené postupy.

7.4 Na určenie smeru pri tomto postupe zorganizuje Európsky hospodársky a sociálny výbor sympóziu o európskom občianstve, podľa návrhu zo svojho predchádzajúceho stanoviska o „Akčnom programe aktívneho občianstva“⁽⁶⁾.

V Bruseli 13. júla 2006.

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

⁽⁶⁾ Stanovisko EHSV z 26.10.2005 na tému „Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa na obdobie rokov 2007 – 2013 ustanovuje program Občania pre Európu na podporu aktívneho európskeho občianstva“, spravodajcom bol pán LE SCORNET (Ú. v. EÚ C 28, 3.2.2006).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov Plán uplatňovania rovnosti žien a mužov“ 2006 – 2010

KOM(2006) 92, konečné znenie

(2006/C 318/29)

Komisia sa 1. marca 2006 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k horeuvedenej téme.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo, ktorá bola poverená prípravou návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 13. júla 2006. Spravodajkyňou bola Grace Attard.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429. plenárnom zasadnutí 13. a 14. septembra 2006 (schôdza z 13. septembra 2006) 175 hlasmi za, 11 hlasmi proti, pričom 9 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

k rozvoju odborných znalostí žiadaných na trhu práce a uľahčenie ich prístupu k zamestnanosti;

1.1 EHSV víta politickú vôľu Komisie zachovať významné postavenie rovnosti pohlaví vo svojom programe na roky 2006 – 2010. Oceňuje osobný príspevok predsedu Barrosa k jeho prijatiu a súhlasí s významom zapojenia všetkých zúčastnených strán do uplatňovania jeho priorít.

— sa domnieva, že národné stratégie v oblasti zdravotnej a dlhodobej starostlivosti by mali obsahovať ucelenú politiku zaoberajúcu sa normami ochrany zdravia žien pri práci;

1.2 EHSV

— žiada lepšie zohľadnenie, preskúmanie a analyzovanie dosahu požiadaviek starostlivosti o iné osoby a z toho vyplývajúce vyčerpanie telesného a duševného zdravia žien;

— uznáva, že na zvýšenie miery zapojenia žien sú pri koordinácii politiky zamestnanosti potrebné spoločné priority;

— navrhuje, aby sa otvorená metóda koordinácie uplatňovala v oblasti zdravotnej starostlivosti a aby obsahovala ciele týkajúce sa rovnosti pohlaví;

— zastáva názor, že národné vlády, národné orgány zodpovedné za rovnosť a sociálni partneri všetkých členských štátov majú jasnú povinnosť zabezpečiť, aby zavádzané systavy odmeňovania nevedli k diskriminácii v odmeňovaní žien a mužov;

— uznáva fenomén zvyšovania podielu žien na migrácii a odporúča, aby sa v politike a opatreniach EÚ plne presadzovala rovnosť pohlaví v každej fáze migračného procesu;

— odporúča, aby v súvislosti s podnikateľkami bolo cieľom stratégií zlepšenie dostupnosti bankových úverov a bankových služieb pre ženy;

— uznáva význam rozvoja opatrení na zabezpečenie starostlivosti o deti, ako aj o závislé staršie a invalidné osoby, vrátane stanovenia presných cieľov a ukazovateľov;

— odporúča, aby sa na stredoškolskej a vysokoškolskej úrovni do národných učebných osnov začlenila výchova, najmä ženskej populácie, k podnikaniu a aby sa urobili opatrenia na to, aby väčší počet žien ukončil vzdelanie vo vedeckých resp. technických disciplínach s cieľom riešiť rozdiely v zamestnanosti žien a mužov, ktoré existujú v technických oblastiach, napríklad strojárstve a službách týkajúcich sa informačných a komunikačných technológií;

— odporúča zavedenie cieľov a termínov na zvýšenie účasti žien na všetkých formách rozhodovacieho procesu;

— navrhuje zlepšiť stratégie týkajúce sa rovnosti pohlaví v sociálnej ochrane a boji proti chudobe s cieľom zabezpečiť, aby zdaňovanie a systavy sociálneho zabezpečenia zohľadňovali potreby žien ohrozených chudobou, zvlášť osamelých matiek; mali by taktiež existovať konkrétne politické návrhy zamerané na povzbudenie osamelých rodičov

— odporúča vypracovanie európskeho akčného plánu proti násilniu páchanému na ženách;

— vyzýva členské štáty, aby zabezpečili uplatňovanie opatrení zameraných na poskytovanie väčších práv a podpory obetiam obchodovania s ľuďmi na účely sexuálneho zneužívania;

— odporúča vypracovanie celoeurópskych informačných opatrení o nulovej tolerancii pre sexistické urážky a ponižujúce obrázky žien v médiách;

- zastáva názor, že členské štáty by mali zabezpečiť, aby audiovizuálna komerčná komunikácia neobsahovala žiadnu diskrimináciu na základe rasy, pohlavia alebo národnosti, ako sa to odporúča v návrhu smernice Komisie o koordinácii určitých ustanovení týkajúcich sa vykonávania činností televízneho vysielania ⁽¹⁾.
- odporúča zavedenie školiacich modulov k rovnosti pohlaví vo vzdelávacích inštitúciách pre médiá a zároveň silných mechanizmov zameraných na rovnováhu pohlaví na všetkých úrovniach rozhodovania v médiách;
- odporúča, aby v rámci rozvojovej politiky EÚ bola pre ženy dostatočne dostupná finančná pomoc EÚ, ktorá sa poskytuje predovšetkým prostredníctvom národných projektov, ktorých nositeľmi sú ženské organizácie.
- vyzýva na to, aby prioritou politiky humanitárnej pomoci Európskej komisie (ECHO) bola pomoc a finančná podpora ženám vystaveným násiliu založenému na pohlavnej príslušnosti spáchanému počas konfliktov;
- sa domnieva, že pre úspech plánu uplatňovania rovnosti žien a mužov má kľúčový význam zlepšenie riadenia so zreteľom na rovnosť pohlaví. odporúča posilnenie mechanizmov dialógu a konzultácií s organizovanou občianskou spoločnosťou, najmä so ženskými organizáciami v členských štátoch;
- žiada zriadiť v rámci generálneho riaditeľstva pre rozpočet pracovnú skupinu pre rozpočtovanie zohľadňujúce rovnosť pohlaví a každoročne vykonávať samostatné hodnotenie vplyvu rozpočtu EÚ na oblasť rovnosti pohlaví.

2. Zdôvodnenie

2.1 Zhrnutie návrhu Komisie

2.1.1 EÚ zaznamenala vďaka právnym predpisom v oblasti rovnakého zaobchádzania, presadzovaniu rovnosti pohlaví, osobitným opatreniam zameraným na zlepšenie kariérneho napredovania žien, akčným programom, sociálnemu dialógu a dialógu s občianskou spoločnosťou významný pokrok v dosahovaní rovnosti pohlaví. Napriek tomu však nerovnosti pretrvávajú a rozdiely sa môžu prehĺbiť, keďže globálna hospodárska súťaž vyžaduje pružnejšiu a mobilnejšiu pracovnú silu. To môže ovplyvniť viac ženy, ktoré si často musia vybrať medzi materstvom a kariérou z dôvodu neexistujúcich flexibilných pracovných podmienok a opatrovateľských služieb, pretrvávajú pohlavných stereotypov a nerovného rozdelenia úloh žien a mužov v domácnosti.

⁽¹⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 89/552/EHS o koordinácii určitých ustanovení zákonov, iných právnych predpisov alebo správnych opatrení v členských štátoch týkajúcich sa vykonávania činností televízneho vysielania, KOM(2005) 646, konečné znenie.
 ÚRL: http://ec.europa.eu/comm/avpolicy/docs/reg/modernisation/proposal_2005/com2005-646-final-en.pdf.

2.1.2 V tomto pláne uplatňovania rovnosti žien a mužov je pre činnosť EÚ v oblasti rovnosti pohlaví na roky 2006 – 2010 načrtnutých šesť prioritných oblastí:

- rovnaká ekonomická nezávislosť žien a mužov;
- zosúladenie súkromného a pracovného života;
- rovnocenné zastúpenie v rozhodovacom procese;
- odstránenie všetkých foriem násilia založeného na pohlavnej príslušnosti;
- odstránenie pohlavných stereotypov;
- podporovanie rovnosti pohlaví vo vonkajšej a rozvojovej politike.

V pláne sú pre každú oblasť identifikované ciele a činnosti. Komisia nedokáže sama dosiahnuť tieto ciele, keďže mnohé oblasti spadajú do kompetencie členských štátov. Preto tento plán predstavuje záväzok Komisie ďalej presadzovať program rovnosti pohlaví a zintenzívniť partnerstvo s členskými štátmi a s inými stranami.

2.1.3 Komisia prijíma tiež množstvo kľúčových opatrení na zlepšenie riadenia s ohľadom na rovnosť pohlaví a zaväzuje sa pozorne sledovať pokrok v tejto oblasti.

2.2 Všeobecné pripomienky

2.2.1 EHSV víta politickú vôľu Komisie zachovať významné postavenie rovnosti pohlaví vo svojom programe na roky 2006 – 2010. Oceňuje osobný príspevok predsedu Barrosa k jeho prijatiu a súhlasí s významom zapojenia všetkých zúčastnených strán do realizácie jeho priorit.

2.2.2 Rovnosť pohlaví je základným právom, hodnotou spoločnou pre EÚ a jej členské štáty a nevyhnutnou podmienkou dosiahnutia cieľov EÚ v oblasti rastu, zamestnanosti a sociálnej súdržnosti, ktoré sú aj hlavnými oporami lisabonského programu. EHSV podporuje stratégiu plánu založenú na dvojitoj prístupe presadzovania rovnosti pohlaví a osobitných opatrení.

2.2.3 Pokrok, ktorý ženy dosiahli aj v takých kľúčových oblastiach ako vzdelávanie a výskum sa v plnej miere neodráža v postavení žien na trhu práce. EÚ si jednoducho nemôže dovoliť, aby svoj ľudský kapitál nevyžila čo najviac. Demografické zmeny spôsobujúce nízku pôrodnosť a ubúdanie pracovných síl sú zároveň výzvami, ktoré ohrozujú politickú a hospodársku rolu EÚ.

2.2.4 EHSV tiež víta cieľ Komisie riešiť a odstrániť násilie založené na pohlavnej príslušnosti a obchodovanie s ľuďmi. Sú to prekážky dosiahnutia rovnosti pohlaví a je to aj porušovanie ľudských práv žien.

2.2.5 EHSV taktiež podporuje záväzok Komisie zaoberať sa globálnymi výzvami a chrániť ľudské práva žien a začleniť tieto práva do všetkých príslušných vonkajších politík, opatrení a programov EÚ.

2.3 Konkrétne pripomienky k prvej časti: Prioritné oblasti činnosti zameranej na rodovú rovnosť

2.3.1 Úspech pri riešení prioritných oblastí určených v pláne si vyžaduje zjednotené stratégie a tiež zabezpečenie jasného riešenia a začlenenia rovnosti pohlaví do každej politiky primerane na úrovni EÚ alebo členských štátov. Mechanizmy a zdroje EÚ je potrebné posilniť, aby sa zabezpečilo účinné presadzovanie rovnosti pohlaví v členských štátoch tak, ako to stanovuje dohoda o rovnosti pohlaví schválená počas zasadnutia Rady na jar roku 2006.

2.3.2 Konkrétne sledovanie plánu musí prebiehať v spolupráci s členskými štátmi. Aj keď ukazovatele sledovania pokroku už existujú, je dôležité vypracovať porovnateľné údaje na úrovni EÚ.

2.3.3 Dosiahnutie rovnakej ekonomickej nezávislosti žien a mužov

2.3.3.1 Dosiahnutie lisabonských cieľov zamestnanosti

2.3.3.1.1 Podľa lisabonských cieľov zamestnanosti by miera zamestnanosti žien mala do roku 2010 dosiahnuť 60 %. Napriek záväzkom, ktoré členské štáty prijali vzhľadom na lisabonskú stratégiu, program rastu a zamestnanosti a existenciu záväzného súboru predpisov EÚ týkajúcich sa rovnosti pohlaví v zamestnaní, vážne rozdiely stále pretrvávajú. Miera zamestnanosti žien je nižšia (55,7 % v porovnaní so 70 % mierou zamestnanosti mužov) a v prípade starších žien vo veku 55 až 64 rokov je oveľa nižšia (31,7 %). Miera nezamestnanosti je tiež vyššia u žien ako u mužov (9,7 % v porovnaní so 7,8 %). Lisabonská stratégia zamestnanosti a rastu sa preto musí posilniť v oblasti rovnosti pohlaví.

2.3.3.1.2 Komisia sa sústreďuje na dodržiavanie právnych predpisov v oblasti rovnakého zaobchádzania, účinné využívanie nových štrukturálnych fondov a správne odmeňovanie najmä prostredníctvom individualizácie práv spojených so sústavou daní a dávok. EHSV víta zriadenie Európskeho

inštitútu pre rovnosť pohlaví, na jeho účinné fungovanie sú však potrebné primerané ľudské a finančné zdroje ⁽²⁾.

2.3.3.1.3 Výbor uznáva, že na zvýšenie miery zapojenia žien sú potrebné spoločné priority pri koordinácii politík zamestnanosti. Pri posudzovaní národných reformných programov musí Komisia zabezpečiť, aby sa dosiahnutie rovnosti pohlaví považovalo za prioritu a aby sa prijali potrebné opatrenia.

2.3.3.1.4 EHSV zastáva názor, že národné vlády, národné orgány zodpovedné za rovnosť a sociálni partneri všetkých členských štátov majú jasnú povinnosť zabezpečiť, aby zavádzané sústavy odmeňovania nevedli k diskriminácii v odmeňovaní žien a mužov;

2.3.3.1.5 Výbor sa obáva, že určitá nová forma organizácie práce môže viesť k vykorisťovaniu zamestnancov a k vzniku neistých pracovných miest, na ktorých sú často ženy, a pevne verí, že pružnosť a istota pracovného miesta by mali byť vo vyváženom vzťahu.

EHSV sa domnieva, že na začlenenie zdravotne postihnutých žien do trhu práce majú kľúčový význam spoľahlivé a porovnateľné údaje týkajúce sa prekážok zamestnanosti týchto žien.

2.3.3.2 Odstránenie rozdielov v odmeňovaní mužov a žien

2.3.3.2.1 Napriek právnym predpisom EÚ o rovnakom odmeňovaní ženy zarábajú v priemere EÚ o 15 % menej ako muži ⁽³⁾ a tento rozdiel sa znižuje oveľa nižším tempom ako rozdiely v zamestnanosti žien a mužov. Pretrvávanie tohto rozdielu je zapríčinené priamou a nepriamou diskrimináciou žien a štrukturálnymi nerovnosťami, akými sú segregácia v odvetviach, profesiách a v pracovných postupoch, prerušenia zamestnania kvôli starostlivosti o dieťa a iných rodinných príslušníkov, dostupnosť vzdelania a odbornej prípravy, zaujatost' v hodnotení a sústavách odmeňovania a stereotypy. Technické, ľudské a finančné zdroje nie sú nevyhnutne dostupné vo všetkých členských štátoch.

2.3.3.2.2 Vo svojom ďalšom oznámení na tému rozdielov v odmeňovaní podľa pohlaví a zapájania sociálnych partnerov by Komisia mala zabezpečiť, aby bola v členských štátoch väčšia dôslednosť v zákonných ustanoveniach o rovnoprávnosti a aby boli ľahšie dostupné prostriedky na nápravu.

⁽²⁾ Stanovisko EHSV z 28.9.2005 na tému „Zriadenie Európskeho inštitútu pre rovnosť pohlaví“, spravodajkyňa: pani Štechová (Ú. v. EÚ C 24, 31.1.2006, s. 29 – 33).

URL: <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?textfield2=24&year=2006&-Submit=Search&serie=C>.

⁽³⁾ Neupravený rozdiel.

2.3.3.3 Podnikateľky

2.3.3.3.1 Ženy predstavujú v priemere 30 % podnikateľov v EÚ. V porovnaní s mužmi sa často stretávajú s väčšími ťažkosťami pri začínaní podnikania, v oblasti získavania financií a dostupnosti odbornej prípravy. Akčný plán EÚ na podporu podnikania sa musí viac uplatňovať a viac sústrediť na rovnosť pohlaví. Nevyhnutná je podpora podnikania, informovanosti a počiatočnej pomoci s cieľom uľahčiť vytvorenie a rozvoj nových podnikov využitím rôznych metód vrátane lepšej dostupnosti finančných zdrojov v počiatočnej fáze podnikania. Stratégie by mali zlepšiť dostupnosť bankových úverov a bankových služieb pre ženy. Podnikateľky by tiež mali mať možnosť spájať sa s peňažnými ústavami s cieľom vytvárať prispôbené podporné balíky najmä v súvislosti s mikrofinancovaním.

2.3.3.3.2 Do národných učebných osnov na stredoškolskej a vysokoškolskej úrovni by sa mala začleniť výchova k podnikaniu s cieľom podporiť najmä medzi ženami kultúru účasti žien pri presadzovaní inovatívnych nápadov v tejto oblasti. Avšak nie všetky ženy chcú byť samostatne zárobkovo činné. Národné učebné osnovy by preto mali študentov informovať aj o ich právach týkajúcich sa zamestnanosti a povzbudzovať ich k zamestnávaniu sa v „netradičných“ odvetviach.

2.3.3.3.3 Osobitná, zároveň však integrovaná politika podpory podnikania žien by slúžila najmä na riešenie rozdielov v zamestnanosti žien a mužov, ktoré existujú v technických oblastiach, napríklad strojárstve, službách týkajúcich sa informačných a komunikačných technológií a kvalifikovanej práci.

2.3.3.4 Rovnosť pohlaví v oblasti sociálnej ochrany a boj proti chudobe

2.3.3.4.1 Systémy sociálnej ochrany by mali odstrániť všetky prekážky, ktoré ženám i mužom bránia vstúpiť na trh práce a udržať sa na ňom, a umožniť im akumulovať individuálne dôchodkové nároky. Ženy by mali mať možnosť získať nárok na dôchodok a mali by sa nájsť alternatívne modely na zaručenie nárokov pre ženy. U žien je naďalej pravdepodobnejšie, že ich zamestnanie bude trvať kratšie alebo sa preruší, a preto budú mať nižší nárok než muži. Zvyšuje sa tým riziko chudoby, a to najmä v prípade osamelých rodičov, starších žien alebo žien, ktoré sú zamestnané v rodinných podnikoch, napr. v poľnohospodárstve alebo v rybnom hospodárstve, v maloobchode alebo výrobných odvetviach. Členské štáty by takisto mali zabezpečiť ochranu migrujúcich žien pred vykorisťovaním v týchto odvetviach.

2.3.3.4.2 Mali by sa zlepšiť stratégie, ktoré zabezpečia, že ženy ohrozené chudobou, bez ohľadu nato, či sú zapojené do trhu práce alebo nie, získajú odborné znalosti žiadané na trhu práce, ktoré zaručia ich budúcu finančnú nezávislosť⁽⁴⁾.

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV z 29.9.2005 na tému „Chudoba žien v Európe“, spravodajkyňa: pani King (Ú. v. EÚ C 24, 31.1.2006, s. 95 – 101).
URL: <http://eur-lex.europa.eu/JOhtml.do?textfield2=24&year=2006&Submit=Search&serie=C>.

2.3.3.4.3 EHSV navrhuje zlepšiť stratégie týkajúce sa rovnosti pohlaví v sociálnej ochrane a boji proti chudobe s cieľom zabezpečiť, aby zdaňovanie a sústavy sociálneho zabezpečenia zohľadňovali potreby žien ohrozených chudobou, zvlášť osamelých matiek; Mali by taktiež existovať konkrétne politické návrhy zamerané na povzbudenie osamelých rodičov k rozvoju odborných znalostí žiadaných na trhu práce a uľahčenie ich prístupu k zamestnanosti; V niektorých členských štátoch sa výraznejšie pociťuje najmä potreba riešiť súčasné malé rozdiely medzi podporou v nezamestnanosti spolu s dávkami pre závislé osoby a minimálnou mzdou.

2.3.3.4.4 Zvýšenie príťažlivosti práce by sa v praxi nemalo obmedziť len na odmeňovanie, ale malo by sa zamerať aj na iné nepeňažné stimuly, napríklad na pohyblivý pracovný čas a možnosti odborného vzdelávania pre nízko kvalifikovaných zamestnancov. Zabezpečiť by sa mali napríklad aj primerane dotované zariadenia starostlivosti o deti pre rodiny ohrozené chudobou, ktoré majú dve a viac detí, či už ide o rodiny s jedným rodičom alebo s dvomi rodičmi.

2.3.3.4.5 Riziko chudoby je najvyššie v domácnostiach osamelých rodičov (35 % priemeru EÚ), z ktorých 85 % vedú ženy. Hrozba chudoby je vysoká aj u žien vo veku nad 65 rokov. Nízko kvalifikovaným ženám hrozí, že budú nútené odísť zo zamestnania pred dosiahnutím dôchodkového veku.

2.3.3.5 Uznanie rovnosti pohlaví v oblasti zdravotníctva

2.3.3.5.1 Ženy a muži sú vystavení špecifickým zdravotným rizikám, chorobám, problémom a praktikám, ktoré majú vplyv na ich zdravie. Patria k nim aj ekologické problémy, napríklad používanie chemikálií, ktorými sa zaoberá návrh REACH a pesticídov, ktoré sa často prenášajú dojením. Súčasný zdravotnícky výskum a normy bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci sa vo väčšej miere vzťahujú na pracovné oblasti, v ktorých majú dominantné postavenie muži. Poznatky a výskum v tejto oblasti a štatistické údaje a ukazovatele by sa mali ďalej rozpracovať aj z pohľadu žien.

2.3.3.5.2 V súvislosti s opatreniami na zlepšenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v oblastiach, v ktorých prevažujú ženy, by národné stratégie v oblasti zdravotníctva a dlhodobej starostlivosti mali obsahovať ucelenú politiku zaoberajúcu sa normami ochrany zdravia žien pracujúcich v poľnohospodárstve a žien v roľníckych rodinách všeobecne, ako aj opakovaným stresom v riemysle. Malo by to zahŕňať aj informácie a vzdelávanie na posilnenie ich postavenia.

2.3.3.5.3 EHSV ďalej žiada lepšie zohľadnenie, preskúmanie a analyzovanie dosahu požiadaviek starostlivosti o iné osoby a z toho vyplývajúce vyčerpanie telesného a duševného zdravia žien.

2.3.3.5.4 EHSV súhlasí s cieľmi EÚ týkajúcimi sa rovnosti pohlaví a navrhuje, aby sa otvorená metóda koordinácie uplatňovala v oblasti zdravotnej starostlivosti a aby obsahovala ciele týkajúce sa rovnosti pohlaví, vrátane posilnenia preventívnych programov. Je tiež potrebné zintenzívniť iniciatívy týkajúce sa rovnosti pohlaví, ktoré sa zaoberajú chorobami prenosnými pohlavným stykom (vrátane HIV/AIDS) a otázkami pohlavného a reprodukčného zdravia.

2.3.3.6 Boj proti viacnásobnej diskriminácii, najmä prístahovalkýň a príslušníčkovi etnických menšín.

2.3.3.6.1 Členky znevýhodnených skupín sú často v horšej situácii ako ich mužské náprotivky. Často sa stávajú terčom viacnásobnej diskriminácie. Na zabezpečenie práv a občianskej účasti žien, plné využitie ich pracovného potenciálu a zlepšenie dostupnosti vzdelávania a odbornej prípravy pre ne je potrebné podporovať rovnosť pohlaví v migračnej a integračnej politike.

2.3.3.6.2 EHSV ľutuje, že haagske ciele, ktoré prijala Európska rada a ktoré sa majú uplatňovať v oblasti slobody, bezpečnosti a spravodlivosti v rokoch 2005 – 2010, sa nezaobierajú osobitnou situáciou migrantiek. Uznáva fenomén zvyšovania podielu žien na migrácii a odporúča, aby sa v politike a opatreniach EÚ plne presadzovala rovnosť pohlaví v každej fáze migračného procesu, najmä vo fáze prijímania a začleňovania do hostiteľskej spoločnosti.

2.3.3.6.3 Transpozícia a implementácia súčasných azylových nástrojov, najmä podmienok dočasnej ochrany a minimálnych podmienok na prijatie, je v súlade so záväzkami vyplývajúcimi z medzinárodných dohôd o ľudských právach a ženevského dohovoru z roku 1951. Azylové politiky by tiež mali zohľadňovať povahu prenasledovania u žien, ktoré zo svojej krajiny utiekli z dôvodu prenasledovania na základe pohlavia.

2.3.3.7 Kľúčové činnosti, ktoré Komisia stanovila v tejto oblasti

2.3.3.7.1 EHSV súhlasí s kľúčovými činnosťami stanovenými Komisiou, najmä v prípadoch, keď sa za prioritu považuje sledovanie a posilnenie presadzovania rovnosti pohlaví. Súhlasí s iniciatívami na zjednodušenie otvorenej metódy koordinácie, ktorá sa týka medziiným dôchodkov, sociálneho začlenenia, zdravotnej a dlhodobej starostlivosti, pričom v stredobode pozornosti musí byť podporovanie rovnoprávneho postavenia mužov a žien⁽⁵⁾.

(5) Pozri bod 5.2.2 stanoviska EHSV z 20. apríla 2006 na tému „Stratégia pre otvorenú koordináciu sociálnej ochrany“, spravodajca: pán Olsson (Ú. v. EÚ C 185, 8.8.2006, s. 87).
URL: <http://eur-lex.europa.eu/JOIndex.do?year=2006&serie=C&textfield2=185&Submit=Search>.

2.3.4 Zlepšenie zosúladenia pracovného, súkromného a rodinného života

2.3.4.1 EHSV uznáva význam rozvoja opatrení, vrátane stanovenia presných cieľov a ukazovateľov, na zabezpečenie poskytovania zariadení starostlivosti o deti od narodenia po vek povinnej školskej dochádzky a dostupných a cenovo prístupných opatrovateľských služieb pre iné závislé osoby, pretože to priamo vplýva na platené zamestnávanie žien. Zaviesť by sa mali tiež služby pre deti po skončení vyučovania, zosúladené s pracovným časom rodičov.

2.3.4.2 EHSV súhlasí, že je dôležité dosiahnuť rovnováhu medzi osobným a pracovným životom a uznáva, že prínos pružných pracovných podmienok sa stále nevyužíva tak, ako by sa mal. Výbor sa obáva, že určitá nová forma organizácie práce môže viesť k vykorisťovaniu zamestnancov a k vzniku neistých pracovných miest, na ktorých sú často ženy, a pevne verí, že pružnosť a istota pracovného miesta by mali byť vo vyváženom vzťahu.

2.3.4.3 EÚ uznáva dôležitosť dosiahnutia rovnováhy medzi súkromným a pracovným životom žien a mužov⁽⁶⁾. Deľba domácich prác a opatrovateľských úloh v domácnosti podľa pohlavia sa musí zmeniť, aby sa dosiahlo ich rovnomerné rozdelenie medzi mužov a ženy. Úloha mužov v rámci domácnosti sa musí zväčšiť. Okrem toho je v rámci prebiehajúcej diskusie o preskúmaní smernice o pracovnom čase potrebné vytvoriť také rozvrhnutie pracovného času, ktoré je spoločensky v súlade s rodinnými povinnosťami.

EHSV uznáva význam rozvoja opatrení na zabezpečenie starostlivosti o deti, ako aj o závislé staršie a invalidné osoby, vrátane stanovenia presných cieľov a ukazovateľov.

2.3.5 Podporovanie rovnocennej účasti žien a mužov na rozhodovacom procese

2.3.5.1 Stále sa účinne nerieši nedostatočné zastúpenie žien v politike, hospodárskom rozhodovaní a vo vede a technike. Cieľom navrhovaných kľúčových činností Komisie je zaoberať sa touto nedemokratickou situáciou. Záväzok členských štátov prijať potrebné opatrenia je však stále veľmi slabý. Segregácia je viditeľná vo verejnom i súkromnom sektore. Ženy sú nedostatočne zastúpené na najvyššej úrovni a v rozhodovacích pozíciách vo verejnom aj súkromnom sektore.

(6) Rozhodnutie Rady a ministrov zamestnanosti a sociálnych vecí z 29. júna 2000 o vyváženej účasti žien a mužov na rodinnom živote a v zamestnaní (2000/C 218/02) [neoficiálny preklad].
URL: http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/2000/c_218/c_21820000731en00050007.pdf.

2.3.5.2 Výbor preto odporúča zavedenie cieľov a termínov na dosiahnutie rovnosti s cieľom zvýšiť účasť žien na všetkých formách rozhodovacieho procesu, keďže sa domnieva, že by mohli účinne podporiť zastúpenie žien na vedúcich miestach v politike, hospodárskom rozhodovaní, vo vede a technike.

2.3.5.3 Všetky európske inštitúcie by tiež mali účinne uplatňovať podporné opatrenia na všetkých úrovniach, kde majú ženy nedostatočné zastúpenie v rozhodovacom procese, v súlade s článkom 1d (77) 96 Služobného poriadku zamestnancov Európskych spoločností z 1.5.2004 (7). Výsledky takýchto kladných opatrení by sa mali pravidelne sledovať a zverejňovať.

2.3.6 Odstránenie násilia založeného na pohlavnej príslušnosti a obchodovania s ľuďmi

2.3.6.1 Komisia sa zaviazala bojovať proti všetkým formám násilia. Ženy sú najčastejšími obeťami násilia založeného na pohlavnej príslušnosti. EHSV sa nedávno zaoberal touto otázkou v stanovisku z vlastnej iniciatívy na tému domáceho násilia páchanom na ženách (8). Domáce násilie páchané na ženách bráni pri zapájaní žien do spoločnosti a zvlášť na trhu práce, z čoho vyplýva vylúčenie, chudoba a finančná a materiálna závislosť. Je potrebné vypracovať európsky akčný plán proti násiliu páchanému na ženách.

2.3.6.2 Obchodovaním s ľuďmi sa nemožno zaoberať samostatne. Je to neoddeliteľná súčasť organizovaného zločinu a vyžaduje si spoluprácu všetkých členských štátov pri vypracovaní dôslednejšej bezpečnostnej politiky a spoločného právneho rámca na účinnú činnosť v tejto oblasti. Ciele EÚ v tejto oblasti sú definované Haagskym programom (9) a Dohovorom OSN o nadnárodnom organizovanom zločine (10). EHSV prijal stanovisko, ktoré zdôrazňuje význam účinnej bezpečnostnej ochrany občanov v slobodnej a otvorenej spoločnosti v rámci spravodlivosti a právneho poriadku (11).

(7) Pozri: http://www.europa.eu.int/comm/dgs/personnel_administration/statut/tocen100.pdf.

(8) Stanovisko EHSV zo 16.3.2006 na tému „Domáce násilie páchané na ženách“, spravodajkyňa: pani Heinisch (Ú. v. EÚ C 110, 9.5.2006, s. 89).

URL: <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?textfield2=110&year=2006&Submit=Search&serie=C>.

(9) Pozri http://ec.europa.eu/justice_home/news/information_dossiers/the_hague_priorities/index_en.htm.

(10) Pozri http://www.unodc.org/unodc/crime_cicp_convention.html.

(11) Stanovisko EHSV z 15.12.2005 na tému: Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu – Haagsky program: Desť priorít na nasledujúcich päť rokov – Partnerstvo pre európsku obnovu v priestore slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, KOM (2005) 184, konečné znenie, spravodajca: pán Pariza Castaños (Ú. v. EÚ, C 65, 17.3.2006, s. 120 – 130).
URL: <http://eur-lex.europa.eu/JOIndex.do?year=2006&serie=C&textfield2=65&Submit=Search>.

2.3.6.3 Ženy, ktoré sa stali obeťou obchodovania s ľuďmi by nemali byť proti svojej vôli vykázané, pretože keď sú donútené vrátiť sa do domovskej krajiny, môže im hroziť nebezpečenstvo zo strany tamjších obchodníkov s ľuďmi. Namiesto toho by sa im malo poskytnúť právo na pobyt v krajine, do ktorej boli dovlečené, pričom by sa zaviedla dostatočná ochrana proti možnému zneužitiu takéhoto práva.

2.3.6.4 Výbor vyzýva členské štáty, aby zabezpečili uplatňovanie opatrení zameraných na poskytovanie väčších práv a podpory ženám, ktoré sa stali obeťami obchodovania s ľuďmi na účely pohlavného zneužívania. Jestvuje potreba zaoberať sa obmedzením dopytu sexuálnych služieb intenzívnejšou informačnou kampaňou zameranou najmä na klientov. Malo by to byť súčasťou širšej vzdelávacej iniciatívy na rozšírenie dostupnosti alternatívneho zamestnania a alternatívnych zdrojov príjmov.

2.3.6.5 Členské štáty by mali uvažovať o kriminalizovaní nákupu sexuálnych služieb alebo aspoň o zvýšenej ochrane osôb, ktoré sa stali obeťou obchodu s ľuďmi alebo iným spôsobom nechcene účastníkmi sexuálneho obchodovania.

2.3.7 Odstránenie pohlavných stereotypov v spoločnosti

2.3.7.1 EHSV súhlasí s Komisiou, že médiá zohrávajú kľúčovú úlohu pri formovaní postojov a správania. Navrhované činnosti na odstránenie pohlavných stereotypov vo vzdelávaní, na trhu práce a v médiách sa zaoberajú týmito otázkami a sú pre členské štáty usmernením.

2.3.7.2 Uznávajúc, že v prípade žien je ich prístup k médiám a predovšetkým na miesta s rozhodovacou právomocou v médiách stále nedostatočný, EHSV súhlasí, že politiku je potrebné formulovať vo vzťahu k rovnosti pohlaví a médiám. EHSV preto odporúča:

- (a) vypracovať celoeurópske informačné opatrenia o nulovej tolerancii pre sexistické urážky a ponižujúce obrazy žien v médiách;
- (b) členským štátom zabezpečiť, aby audiovizuálna komerčná komunikácia neobsahovala žiadnu diskrimináciu na základe rasy, pohlavia alebo národnosti (12), ako sa to odporúča v návrhu smernice Komisie o koordinácii určitých ustanovení týkajúcich sa vykonávania činností televízneho vysielania
- (c) podporiť zavedenie školiacich modulov v oblasti rovnosti pohlaví vo vzdelávacích inštitúciách pre médiá a zároveň vypracovať silné mechanizmy zamerané na rovnováhu pohlaví na všetkých úrovniach rozhodovania v médiách;

(12) KOM(2005) 646, konečné znenie Pozri poznámku pod čiarou č. 2.

(d) rozvíjať verejné vysielanie ako nezávislý mediálny nástroj s poslaním slúžiť verejnosti na ochranu ľudských práv a rovnosti pohlaví.

2.3.7.3 EHSV súhlasí s navrhovaným opatrením na zvýšenie informovanosti prostredníctvom plánu Komisie s názvom „Plán D pre demokraciu, dialóg a diskusiu“⁽¹³⁾ a s činnosťami s ním spojenými, ktoré organizujú jednotlivé zastúpenia Komisie v členských štátoch.

2.3.8 Podporovanie rovnosti pohlaví mimo EÚ

2.3.8.1 EHSV podporuje úlohu Komisie pri presadzovaní práv žien v medzinárodnom rámci.

2.3.8.2 Vonkajšia a rozvojová politika EÚ musí zachovať skutočnosť, že ženy zohrávajú kľúčovú úlohu pri odstraňovaní chudoby a že posilnenie ich postavenia v hospodárskej, vzdelávacej, politickej a sexuálnej oblasti má vplyv nielen na ne, ale aj na ich rodiny a spoločensvo.

2.3.8.3 EÚ musí tiež zaručiť presadzovanie a sledovanie potrieb a názorov žien na úrovni členských štátov aj na úrovni EÚ a zabezpečiť primeraný prístup žien k finančnej pomoci EÚ v rámci politiky rozvojovej pomoci EÚ.

2.3.8.4 V prípadoch krízovej intervencie je v Európskej bezpečnostnej a obrannej politike potrebné presadzovať rovnosť pohlaví v súlade s uznesením OSN č. 1325⁽¹⁴⁾ a európskym uznesením o účasti žien na mierovom riešení konfliktov z novembra 2000.

2.3.8.5 Politika humanitárnej pomoci Európskej komisie (ECHO) by mala za prioritu považovať pomoc a finančnú podporu ženám vystaveným násiliu založenému na pohlavnej príslušnosti spáchanému v období konfliktov a snahu o odškodnenie prostredníctvom mechanizmov medzinárodného práva po ukončení ozbrojeného konfliktu.

V Bruseli 13. septembra 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

2.4 Časť II: Zlepšenie riadenia so zreteľom na rodovú rovnosť

2.4.1 Rovnosť pohlaví je možné dosiahnuť len v prípade, že sa k nej jednoznačne zaviazu najvyššie politické úrovne. Komisia podporuje rovnosť pohlaví vo svojej vlastnej administratíve⁽¹⁵⁾ a podporuje množstvo štruktúr, ktoré sa zaoberajú problematikou rovnosti pohlaví, čo viedlo k výraznému pokroku. V mnohých kľúčových oblastiach určených v tomto pláne je však potrebné dosiahnuť výrazný pokrok, čo si vyžaduje lepšie riadenie na všetkých stupňoch: v inštitúciách EÚ, členských štátoch, parlamentoch, u sociálnych partnerov a v občianskej spoločnosti. Na národnej úrovni je nevyhnutná podpora ministrov zodpovedných za rovnosť pohlaví.

2.4.2 EHSV odporúča posilnenie súčasných štruktúr Komisie s cieľom podporiť rovnosť pohlaví prostredníctvom väčšej dôslednosti a lepšími systémami spolupráce a posilnenie mechanizmov dialógu a konzultácií s organizovanou občianskou spoločnosťou. Mali by sa viacej podporovať a uznávať ženské organizácie v členských štátoch a mala by sa pozdvíhať spolupráca založená na zásade participatívnej demokracie.

2.4.3 EHSV ďalej obhajuje zavedenie povinnej odbornej prípravy v rámci inštitucionálnej štruktúry EÚ v oblasti presadzovania rovnosti pohlaví a zodpovedajúceho informovania.

2.4.4 EHSV tiež odporúča zriadiť v rámci GR pre rozpočet pracovnú skupinu pre rozpočtovanie zohľadňujúce rovnosť pohlaví a každoročne vykonávať samostatné hodnotenie vplyvu rozpočtu EÚ na oblasť rovnosti pohlaví.

2.4.5 EHSV je presvedčený, že na dosiahnutie cieľov stanovených v pláne má kľúčový význam sledovanie pokrokov v uplatňovaní. Priebežné preskúmanie plánu, ktoré sa má uskutočniť v roku 2008 by malo slúžiť aj na vypracovanie ďalších vhodných opatrení, v prípade potreby aj v iných politických oblastiach, ktoré by sa použili do roku 2010 a následne po skončení tohto plánu.

⁽¹³⁾ Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Príspevok Komisie k obdobiu hodnotenia a po ňom: Plán D pre demokraciu, dialóg a diskusiu, KOM(2005) 494, konečné znenie. URL: http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/site/en/com/2005/com2005_0494en01.pdf.

⁽¹⁴⁾ Pozri <http://www.peacewomen.org/un/sc/1325.html> (prijaté 31. októbra 2000).

⁽¹⁵⁾ Príloha III k oznámeniu.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Celoeurópske dopravné koridory 2004 – 2006“

(2006/C 318/30)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 16. decembra 2004 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej „Celoeurópske dopravné koridory 2004 – 2006“

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť, ktorá bola poverená prípravou návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 4. septembra 2006. Spravodajkyňou bola pani ALLEWELDT.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429. plenárnom zasadnutí 13. – 14. septembra 2006 (schôdza z 13. septembra) 192 hlasmi za, 4 hlasmi proti, pričom 10 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Stanovenie cieľov stálej študijnej skupiny

1.1 Už od počiatkov celoeurópskej dopravnej politiky v roku 1991, keď sa kládli základy plánovania veľkých dopravných koridorov, Európsky hospodársky a sociálny výbor aktívne a s veľkým presvedčením spolupracoval na tejto politike prepojenia až za hranice EÚ. Svoju desaťročnú prácu zverejnil v samostatnom zväzku v roku 2003 ⁽¹⁾. Od tej doby pracuje stále študijná skupina nepretržite ďalej. Posledné stanovisko ⁽²⁾ zahŕňalo obdobie rokov 2002 – 2004. Práve predkladané stanovisko sa zaoberá vývojom do polovice roku 2006.

1.2 Stála študijná skupina sa zameriava na to, aby sa vytváranie spoločnej celoeurópskej dopravnej infraštruktúry hneď od začiatku, a aj ponad hranice EÚ, spájalo s cieľmi dopravnej politiky v záujme udržateľného a účinného dopravného systému a súčasne s cieľmi politiky súdržnosti. Musia sa teda zohľadniť sociálne, hospodárske, operatívne a regionálne otázky, ako aj otázky týkajúce sa životného prostredia a politiky bezpečnosti, a zapojiť patričné záujmové skupiny. Stála študijná skupina by k tomu rada priniesla vlastný príspevok svojou praktickou prácou priamo v teréne. Toto stanovisko je správou o činnosti a skúsenostiach získaných v rokoch 2004 – 2006 a súčasne hodnotí aj politické zmeny v tejto oblasti.

2. Záver

2.1 Ústrednou témou iniciatívy EHSV je spojenie rozvoja dopravnej infraštruktúry na jednej strane s uskutočňovaním hlavných cieľov dopravnej politiky a operačných otázok na strane druhej. Dodnes nestratila na význame a naliehavosti. Napriek veľakrát a pravidelne sa opakujúcim vyhláseniam na politickej úrovni o vytváraní tohto prepojenia, pokrok v tejto oblasti je slabý, lebo sa nevyvíja žiaden vlastný postup pre realizáciu. Nádej, že sa ciele dopravnej politiky budú spájať s ďalším vývojom infraštruktúry vlastne akosi samé od seba, sa v minulých rokoch nenaplnila. Kľúčovú úlohu by v tejto oblasti mohli zohrať regióny, kde sa zbiehajú všetky konkrétne otázky, a kde sa mimoriadne žiada porozumenie pre celoeurópske súvislosti. Stála študijná skupina mala možnosť prostredníctvom regionálnej konferencie v severovýchodnom Poľsku vzorovo

preukázať, aké dôležité je brať ohľad na regionálne účinky plánovaných hlavných dopravných osí. Európska politika musí v tomto smere prevziať viac zodpovednosti. Nestačí za európsku úlohu považovať len realizáciu hlavných dopravných osí.

2.2 V predchádzajúcich dvoch rokoch sa urobilo veľa pre prispôsobenie plánovania európskej infraštruktúry novým politickým danostiam. V rámci EÚ vznikli nové prioritné projekty, spolu so susednými štátmi sa určili nové hlavné dopravné osi a ďalej sa rozvíjala iniciatíva pre západný Balkán. EHSV v podstate považuje tieto nové impulzy za vydarené a obzvlášť víta, že bola pochopená dôležitosť prepojenia so susednými štátmi. Zároveň však nové impulzy zostali zakotvené v starej koncepcii: takmer výlučne ide o plánovanie dopravných ciest. Otázky intermodality, vplyvu na životné prostredie, ako aj hospodárske a sociálne záujmy danej lokality sa neberú do úvahy alebo sa zvažujú len okrajovo. Podľa názoru EHSV je to výslovne poľutovaniahodné.

2.3 Dôvodom na revíziu plánovania európskej infraštruktúry sa stal vážavý pokrok v realizácii, ktorý možno často pripísať na vrub nedostatočným finančným prostriedkom. Hlavným cieľom bolo sústrediť sa len na malý počet projektov. Podľa názoru EHSV sa musí zvýšiť aj prídely európskych dotácií. EHSV už na inom mieste predložil svoje návrhy možností dodatočného financovania. Prinajmenšom tie prostriedky, ktoré sú určené na prípadné 20 % spolufinancovanie projektov vnútri EÚ, by sa mali využívať lepšie. Zároveň so zvyšujúcimi sa dotáciami sa musia a môžu závažnejšie formulovať aj podmienky pre projekty infraštruktúry, napr. pokiaľ ide o životné prostredie, intermodalitu alebo bezpečnosť.

2.4 EHSV je za to, aby cezhraničné grémiá, ktoré zostavili ministerstvá dopravy členských štátov (akoby riadiace výbory pre koridory), našli viac spoločných tém s tými, ktoré v tejto oblasti vytvorila Komisia. Samotná koordinácia nepostačuje, resp. môže znamenať premeškanie dôležitých príležitostí na pokrok v praktickej politike. Bude stále ťažšie zistiť, kto má prevziať akú zodpovednosť za vzájomne sa prekrývajúce dopravné-politické ciele. Prvé tri celoeurópske konferencie

⁽¹⁾ EHSV: Desiat rokov spoločnej európskej dopravnej politiky, 2003.

⁽²⁾ Stanovisko EHSV na tému „Celoeurópske dopravné koridory“, Ú. v. ES C 120, 20.5.2005, s. 17.

o doprave v roku 1991, 1994 a 1997 poskytli dôležité usmernenia. Obsiahly charakter vyhlásenia z Helsínk z roku 1997 je ešte stále výborným základom pre spoluprácu. Kedysi sa plánovalo, že sa bude pravidelne sledovať dosiahnutý pokrok. To, čo sa dnes sleduje, je však takmer výlučne len realizácia stavebných zámerov.

2.5 Konferencia EHSV v Białystoku bola veľkým úspechom⁽³⁾. Nielenže priblížila európsku myšlienku ľuďom v regióne, ale umožnila im aj predniesť svoje požiadavky na úspešnú celoeurópsku dopravnú politiku. EHSV svoju schopnosť poskytovať takéto impulzy umiestni do centra svojej budúcej činnosti v tejto oblasti. V rámci koordinačných prác má popritom naďalej veľký význam aj úzka spolupráca s riadiacimi výbormi pre koridory, pracovnými skupinami v juhovýchodnej Európe (SEETO) a samozrejme s Komisiou. Popri regionálnych aspektoch by sa mali v budúcnosti viac zohľadňovať a hodnotiť aj otázky súvisiace s dopravnými tepnami pozdĺž hlavných osí, ako aj prioritné projekty v rámci siete TEN-T.

3. Nové rámcové podmienky v celoeurópskej dopravnej politike

3.1 V priebehu ostatných dvoch rokov sa v Európe uskutočnili rozsiahle zmeny. V máji 2004 pristúpilo k Európskej únii desať nových členov. Európa sa znova a s väčším dôrazom angažuje v otázke západobalkánskych štátov a skoncipovala novú susedskú politiku. Iniciatíva Komisie EÚ týkajúca sa nového vytýčenia transeurópskych sietí, ako aj ďalšieho predĺženia koridorov, bola jednak orientovaná smerom dovnútra tým, že sa prispôbila rozšíreniu EÚ z roku 2004, a tým, že sa podarilo uplatniť niektoré skúsenosti s koridormi v politike TEN-T v rámci EÚ⁽⁴⁾, jednak išlo o rozšírenie hlavných dopravných spojení v súlade s novou európskou susedskou politikou, ba až za jej rámec.

3.2 V roku 2002 si Európska komisia predsavzala uskutočniť analýzu stavu realizácie sietí TEN-T a celoeurópskych dopravných koridorov. Zistili sa pritom veľmi veľké oneskorenia vo výstavbe hlavných dopravných osí. V nadväznosti na toto zistenie bola vypracovaná koncepcia s jasne odstupňovanými prioritami a rozsiahlym zapojením príslušných krajín. Možno pritom rozlišovať medzi troma rôznymi geografickými oblasťami: Európska únia vo svojej nastávajúcej podobe s 27 členskými štátmi, štáty západného Balkánu⁽⁵⁾ a ostatné štáty a regióny, ktoré hraničia s EÚ-27. Vo všetkých troch prípadoch zostavila Európska komisia skupiny na vysokej úrovni, aby vypracovali odporúčania pre akčný plán alebo usmernenia.

⁽³⁾ Správa o konferencii je v prílohe I.

⁽⁴⁾ Podkladom sa stala správa skupiny expertov pod vedením Karla van Mierta, ktorá bola predložená v júni 2003.

⁽⁵⁾ Z dôvodu politickej súdržnosti sa Západný Balkán bude niekde chápať ako súčasť juhovýchodnej Európy, čím sa v praxi rozumie – odhládnuv od bývalej Juhoslávie – Rumunsko, Bulharsko a v zriedkavých prípadoch Turecko a Moldavská republika.

3.3 Prvý takýto prieskum uskutočnila pre EÚ-27 skupina expertov, ktorú viedol Karl van Miert (2002 – 2003). Tri štvrtiny celoeurópskych dopravných koridorov boli podrobené skúške, skupina zostavila zoznam 30 projektov dopravnej infraštruktúry v „starých“ aj „nových“ členských štátoch, ktoré získali prioritu v rámci transeurópskych dopravných sietí (TEN-T) štátov EÚ-27. Ďalej skupina odporučila o. i. nové finančné opatrenia a právne predpisy na podporu realizácie TEN-T, ako aj nové projektovo orientované koordinačné mechanizmy. Odporúčania skupiny na vysokej úrovni viedli v apríli 2004 k revízií usmernení pre TEN-T.

3.4 Západný Balkán poskytoval menej homogénny základ pre tvorbu regionálnej politiky ako EÚ-27: v dôsledku rozdielného štatútu jednotlivých štátov voči EÚ, vzájomných vzťahov v rámci regiónu, ako aj dynamiky vývoja vzťahov s EÚ dochádzalo k neustálym politickým úpravám. Po vojenskom konflikte z nedávnej minulosti oblasť Balkánu naliehavo potrebuje hospodársku, sociálnu a politickú stabilitu, a teda ešte väčšmi pomoc zvonka. V tomto smere je regionálny prístup ku krajinám západného Balkánu mimoriadnym prínosom. Európska únia bola jednoznačným zástancom tohto prístupu nielen v sektore dopravy, ale aj pri snahách o zriadenie spoločnej oblasti voľného trhu a spoločného energetického trhu.

3.4.1 V roku 2000 zverejnila Európska komisia stratégiu regionálneho dopravného systému pre juhovýchodnú Európu vo forme multimodálnej siete dopravnej infraštruktúry. Túto stratégiu podporili dve štúdie – TIRS a REBIS⁽⁶⁾, ktoré definovali jadro siete a uvádzali investičné a finančné odporúčania. Týmto procesom sa vytvoril základ pre zriadenie vlastného sekretariátu so sídlom v Belehrade: „South East Europe Transport Observatory (SEETO)“. Úlohou SEETO je nielen podporovať a koordinovať rozvoj infraštruktúry, ale aj slúžiť ako kontaktné miesto pre otázky sociálnych a hospodárskych aktérov. V tomto smere sa aj stále viac využíva. V tejto súvislosti sa výslovné uvádza aj stále študijná skupina EHSV.

3.4.2 Prvý päťročný akčný plán na obdobie rokov 2006 – 2010 bol podpísaný v novembri 2005 a obsahuje asi 150 projektov. Ďalej sa v ňom uvádza asi 20 tzv. regionálnych „mäkkých projektov“ – tie sa týkajú sprievodných opatrení pri realizácii regionálnych sietí vymenovaných v pláne. V dôsledku veľmi obmedzených finančných prostriedkov bol nedávno počet prioritných projektov infraštruktúry drasticky znížený na 22 projektov. Proces, ktorý koordinuje SEETO, možno prirovnať k niekdajšiemu procesu TINA v EÚ, v ktorom má byť dokončená regionálna sieť v nadväznosti na hlavné osi/koridory.

⁽⁶⁾ Regional Balkans Infrastructure Study – Transport (regionálna štúdia dopravnej infraštruktúry pre krajiny Balkánu).

3.5 Práca skupiny na vysokej úrovni (*High Level Group* – HLG 2) pod vedením Loyoly de Palacio sa zaoberala ďalším rozvojom hlavných dopravných osí smerom k susedným štátom EÚ a oveľa ďalej. Boli definované štyri pozemné spojenia a jedna os námornej dopravy (⁷). Majú predstavovať tie najdôležitejšie medzinárodné spojenia a zároveň posilniť regionálnu súdržnosť. Skupina HLG 2 pripravila celý rad návrhov na horizontálne opatrenia, o. i. sa má urýchliť vybavovanie pohraničných formalít, zvýšiť bezpečnosť dopravy a zlepšiť sa má aj interoperabilita v železničnej doprave. Skupina HLG 2 odporúčala aj zlepšenie koordinácie a schopnosti presadiť sa tým, že sa vyhlásenia o porozumení (MoU) nahradia záväznými zmluvami. Na základe odporúčaní chce Komisia v júli až septembri uverejniť oznámenie o svojom plánovaní. Podľa názoru stálej študijnej skupiny je dôležité, aby sa Komisia primerane venovala horizontálnym otázkam.

3.6 Práca na koridoroch a dopravných oblastiach (podrobnosti pozri v prílohe II) pokračovala s rôznou intenzitou. Dopravné oblasti s výnimkou „Barentsovomorsko-euro-arktického regiónu“ v skutočnosti nevznikli, čo je konštatovanie, ktoré sa viac-menej nezmenilo od ich zriadenia v roku 1997 (na konferencii v Helsinkách). Pokiaľ ide o spoluprácu na koridoroch, tá sa stále viac rozvíja aj v regionálnych sieťach, čo je podľa názoru EHSV bez výnimky zmysluplný vývoj. Čo sa týka finančnej a technicko-organizačnej podpory, nedošlo ani v posledných dvoch rokoch k žiadnemu zlepšeniu. Často opakovaná požiadavka na lepšiu podporu zo strany Komisie nebola zrealizovaná. Rozhodujúce však je, že „koridorový model“ sa na základe práce obidvoch skupín na vysokej úrovni a záverov Komisie stal vlastne nadbytočný. Vnútri EÚ sú priority stanovené podľa 30 projektov TEN. Mimo EÚ sú „nahradené“ piatimi novými osami, resp. vedené ďalej pod novým menom. Zrejme teda jestvuje dostatočný popud na pokračovanie práce. Riadiace výbory sa osvedčili ako dôležité kontaktné miesta a fóra spolupráce pre zainteresované ministerstvá a vytvorili si tak vlastnú identitu (značku). Naďalej vykonávajú prácu na dôležitých miestach, pre ktoré ináč nejestvuje žiadne cezhraničné iniciatíva, ako napr. prioritné projekty TEN bez ustanoveného zvláštneho koordinátora.

3.7 Komisia posilnila svoju koordinačnú ponuku a jej pravidelné koordinačné stretnutia – zhruba raz až dvakrát do roka – so všetkými predsedami koridorov a celým radom ďalších hlavných aktérov sú dôležitým komunikačným fórom. EHSV

(⁷) Ide o nasledujúce spojenia:

- Juhozápadná os: spojenie juhozápadu s centrom EÚ (vrátane) Na jednej strane Švajčiarsko a os „Transmagreb“ od Maroka po Egypt.
- Juhovýchodná os: spojenie od centra EÚ cez Balkán a Turecko až po Kaukaz a Kaspické more, ako aj cez Blízky východ až po Egypt.
- Centrálna os: spojenie centra EÚ s Ukrajinou a Čiernym morom, ako aj Ruskom a Sibírom.
- Severovýchodná os: spojenie EÚ s Nórskom, ako aj s Ruskom a Sibírom
- Morská diaľnica: spája Baltické more, Atlantický oceán, Stredozemné a Čierne more, ako aj pobrežné krajiny. Odbočka cez Suezský kanál je už tiež naplánovaná.

zakaždým dostane možnosť zúčastniť sa a spolupracovať na nich a konštatuje, že sa mu za to dostáva aj vysokého uznania. Nejde pritom len o výmenu názorov o najnovšom vývoji stavebných prác, ale aj o základné a koncepčné otázky politiky celoeurópskej dopravnej infraštruktúry. Významné sú niektoré štruktúrne novinky: pre 6 projektov Komisia ustanovila zvláštnych koordinátorov (⁸), ktorých úlohou je podporovať realizáciu dôležitých úsekov sietí TEN. Súčasne sa predpokladá založenie agentúry, ktorá má zabezpečiť lepšie financovanie a pokrytie dôležitých projektov aj vyššími objemami financií. Nakoniec ešte nie je uzavretá diskusia o právne záväznej forme cezhraničnej spolupráce, ktorá by šla nad rámec jestvujúcich MoU.

4. Zameranie práce stálej študijnej skupiny – aktivity

4.1 Na základe nového smerovania celoeurópskej dopravnej politiky stála študijná skupina zamerala svoju pozornosť už nielen na práce na koridoroch, ale aj na prioritné projekty trans-európskej dopravnej siete (⁹) a nové plány expertnej skupiny, ktorú vedie Loyola de Palacio, napr. na myšlienku osobitného spojenia medzi Španielskom a Afrikou. Z rozhovorov s príslušnými miestami GR pre energetiku a dopravu (GR TREN) vyplýva, že by privítali príspevok EHSV k sociálno-ekonomickému zhodnoteniu realizovaných aj plánovaných projektov TEN.

4.2 Na prelome rokov 2004/2005 začala Komisia s prípravami na druhú expertnú správu pod vedením Loyoly de Palacio. Už v tejto ranej fáze mala stála študijná skupina možnosť zaujať stanovisko k zásadným otázkam (¹⁰). Predložila nasledujúce pripomienky: ochrana životného prostredia by mala zohrávať dôležitejšiu úlohu, požiadavka na intermodalitu sa musí viac odzrkadliť v praxi a mohla by sa stať aj samostatným kritériom pri hodnotení; väčší dôraz sa musí klásť na to, že ťažiskom má byť prepojenie s regionálnymi dopravnými sieťami. Okrem toho stála študijná skupina vyzdvihla význam

- (⁸) I. Železničné spojenie Berlín-Palermo (pán van Miert).
- II. Vysokorychlostné železničné spojenie Lisabon-Madrid-Tours/Montpellier (pán Davignon).
- III. Železničné spojenie Lyon-Turín-Budapešť-hranice Ukrajiny (pani de Palacio).
- IV. Železničné spojenie Paríž-Bratislava (pani Balzacs).
- V. Železničné spojenie „Rail Baltica“ Varšava-Helsinki (pán Telička).
- VI. Železničný koridor a ETRMS (pán Vinck).

(⁹) Rozhodnutie 884/2004/ES z 29. apríla 2004, Ú. v. EÚ, 30.4.2004 a 7.7.2004.

(¹⁰) List E. Thielmannovi, GR TREN z 15.12.2004.

horizontálnych aspektov ako prispôbenie legislatívy, otázky bezpečnosti atď. a zdôraznila, že tieto otázky sa musia spracovať lepšie a obsiahlejšie, ak sa má urýchliť dosiahnutie cieľov dopravnej politiky EÚ. Komisia vo svojej odpovedi ⁽¹¹⁾ zdôraznila, že najmä upozorneniu na prepojenie s regionálnymi dopravnými sieťami by v budúcnosti chcela venovať väčšiu pozornosť.

4.3 Súbežne s druhou správou expertnej skupiny hodnotila Komisia aj doterajšiu prácu na koridoroch. Aj na tom sa zúčastnila stála študijná skupina krátkym hodnotením, v ktorom predovšetkým žiadala, aby sa poskytlo viac priestoru otázkam hospodárskej a sociálnej súdržnosti a konzultačnej činnosti. Posilnenie a lepšie prepojenie riadiacich výborov, väčšiu záväznosť a kontrolu dosiahnutých výsledkov považovala stála študijná skupina tiež za zmysluplné, pričom posledná z menovaných činností závisí predovšetkým od právomocí riadiacich výborov. Po vyhodnotení dotazníkov vyvodila Komisia štyri podstatné závery ⁽¹²⁾: koncepcia koridorov sa osvedčila a bude zachovaná, je potrebné rokovať o operačných otázkach a o zohľadnení sociálno-ekonomických faktorov; lepšia kontrola pokroku pri práci je užitočná, musí sa však riadiť špecifickými danosťami každého koridoru; pozitívny účinok koridorov sa dá zhodnotiť len dlhodobo, je však tým väčší, čím závažnejšie bola zorganizovaná spolupráca.

4.4 Spolupráca s riadiacimi výbormi 10 dopravných koridorov nestratila za posledné dva roky na dôležitosť. Z praktických a osobných dôvodov nemohla aktívna účasť na schôdzach riadiacich výborov ostať zachovaná v rovnakej miere ako v predchádzajúcich rokoch. Kontakty sa však nikdy neprerušili, v neposlednom rade preto, že pravidelné koordinačné stretnutia, ktoré sa konajú približne dvakrát do roka v Bruseli, zabezpečujú výmenu skúseností. Stála študijná skupina zaviedla systém čiastočnej pracovnej príslušnosti pre jednotlivé koridory, ktorá môže v budúcnosti vytvoriť v tomto smere väčšiu skutočnú zaangažovanosť a lepšiu kontinuitu vo vlastných radoch.

4.5 Pomerne veľký priestor zabralo vypracovanie stanoviska „Úloha železničných staníc v aglomeráciách a mestách rozšírenej Európskej únie“ ⁽¹³⁾, ktoré bolo súčasťou práce stálej študijnej skupiny a bolo prijaté vo februári 2006. Ako vizitka osobnej železničnej dopravy a centrá poskytovania služieb dopravnej siete sa železničné stanice a ich zachovanie, využitie a prestavba – najmä po bezpečnostnej stránke – musia dostať viac do zorného uhla európskej dopravnej politiky.

4.6 V období, ktorého sa týka táto správa, organizovala stála študijná skupina dve externé podujatia. V novembri 2004 sa EHSV zúčastnilo na propagačnej ceste vlakom pozdĺž

koridoru X, ktorú zorganizovalo pracovné združenie „ARGE Koridor X“ a ktorá viedla z Villachu v Rakúsku cez Záhreb v Chorvátsku až do Sarajeva v Bosne-Hercegovine. Táto akcia bola obhajobou a propagáciou efektívnejšieho železničného dopravného spojenia a cezhraničnej spolupráce železníc v tomto regióne. Na jednotlivých zastávkach sa konali mediálne účinné podujatia. Druhé externé podujatie, ktoré sa konalo v Bialystoku v Poľsku, bolo zamerané na regionálne dôsledky plánovaného „koridoru I“ na ochranu prírody, bezpečnosť a kvalitu života v severovýchodnom Poľsku. Konferencia v Bialystoku bola po viacerých stránkach vysloveným úspechom a môže sa označiť za zviditeľnenie práce stálej študijnej skupiny. Jej zhodnoteniu bude preto venovaná nasledujúca kapitola o najdôležitejších výsledkoch.

5. Najdôležitejšie výsledky práce v rokoch 2004 – 2006

5.1 V dňoch 15. – 17. novembra 2005 zorganizovala stála študijná skupina na pozvanie maršálka vojvodstva Podlaskie konferenciu s verejným vypočutím v Bialystoku, ktorú sprevádzali mnohé rozhovory a návštevy bližšieho okolia transeurópskeho dopravného koridoru 1 „Via- a Rail-Baltica“. Ich cieľom bolo prediskutovať so zástupcami samosprávy, rozličných sociálno-ekonomických záujmových skupín, ako aj orgánov zodpovedných za dopravnú politiku na regionálnej a miestnej úrovni otázku, ako čo najlepšie zladíť výstavbu koridoru I s regionálnymi záujmami a ochranou životného prostredia. Delegáciu EHSV sprevádzal zástupca Komisie EÚ, ktorý má na starosti najmä otázky týkajúce sa dotácií „Rail Baltica“. Všetky stretnutia sa konali vo výnimočne pohostinnej atmosfére. Cesta delegácie bola významná nielen z hľadiska dopravnej politiky, ale aj ako obojstranný úspech, pokiaľ ide o otázku „sprostredkovania Európy“.

5.1.1 Táto konferencia umožnila stretnutie najrôznejších účastníkov: ochrancov prírody, komunálnych politikov, podnikateľov v oblasti priemyslu železničnej dopravy, obyvateľov a členov podnikových rád a vytvorila takmer hmatateľné spojenie medzi regiónmi a Bruselom/EÚ. V praxi bolo možné vidieť rôzne stránky vplyvu dopravného koridoru: zataženie obyvateľov na uliciach hlavného ťahu, nádej na hospodársky rozmach v dôsledku dopravného pripojenia, slabé miesta verejnej osobnej prepravy a regionálnej železničnej dopravy, bránenie mimoriadneho prírodného bohatstva regiónu, strach zo straty pracovných príležitostí, finančné ťažkosti a byrokratické prekážky, ktoré je možné odhaliť a odstrániť až na základe takejto mnohostrannej komunikácie. Poznatky z tohto stretnutia boli mnohostranné a nanajvýš poučné pre všetkých zúčastnených, nakoniec sa dospelo aj k novým možnostiam riešenia problémov.

⁽¹¹⁾ List E.Thielmanna z 21.1.2005.

⁽¹²⁾ Vyhodnotenie bolo prezentované na koordinačnej schôdzi 21. apríla 2005 v Bruseli.

⁽¹³⁾ Stanovisko EHSV na tému „Úloha železničných staníc v aglomeráciách a mestách rozšírenej Európskej únie“, Ú. v. EÚ C 88, 11.4.2006, s. 9.

5.1.2 Via Baltica v severovýchodnom Poľsku sa môže stať príkladom integrovanej celoeurópskej dopravnej politiky. Hlavným problémom je dopravné zaťaženie vyplývajúce z postavenia tranzitného regiónu a na druhej strane naliehavá potreba hospodárskeho rozvoja, ktorý si síce vyžaduje dopravné pripojenie, nie však tranzitnú dopravu. Druhým vážnym problémom a súčasne „hlavnou výhrou“ regiónu je neporovnateľné prírodné bohatstvo, ktoré sa musí chrániť. V tomto smere sa ukázali mnohé ďalšie dobré riešenia, ktoré ani nemusia byť drahšie. Na záver bolo jasné, že Rail-Baltica nebolo primeraným spôsobom zohľadnené v regionálnom plánovaní a to poskytlo príležitosť zástupcovi koordinátora EÚ propagovať práve toto dopravné prepojenie. Bolo zrejmé, že problémy je možné zvládnuť len v rámci celkovej integrovanej koncepcie dopravy regiónu, a že len tak sa dajú prekonať slabé miesta v plánovaní a realizácii koridoru Via-Baltica a Rail-Baltica. Pozitívny vývoj, ktorý sa začal, bude EHSV naďalej podporovať.

5.2 Cezhraničná spolupráca ministerstiev dopravy jednotlivých štátov pozdĺž koridorov bude v budúcnosti nahradená a pokrytá iniciatívou Komisie (pozri časť 3). Tým sa má využiť možnosť užšej spolupráce v rámci jedného celku, namiesto toho, aby sa museli koordinovať dva paralelné procesy tak, ako doteraz. Zlepšili by sa tým aj východiská pre uplatňovanie

centrálnych cieľov dopravnej politiky. Naďalej zostáva nevyriešeným problémom, ako možno účinne posilniť prepojenie cezhraničnej spolupráce medzi členskými štátmi EÚ a tretími krajinami. EHSV zastáva názor, že riešenie môže popri zlepšených zmluvných vzťahoch spočívať predovšetkým v koncentracii finančných prostriedkov EÚ, ktoré sú k dispozícii. Táto koncentrácia by musela aj v rámci prioritných osí sledovať prednostné projekty a prostriedky, ktoré sú určené na prípadné 20 % spolufinancovanie projektov vnútri EÚ, by sa museli skutočne využiť. V súčasnosti sa len málokedy zrealizuje väčšia dotácia ako 2 – 5 %.

5.3 Nakoniec zostáva pre EHSV stále dôležitá a dodnes len nedostatočne rozvinutá oblasť prepojenia infraštruktúrnych a operačných otázok. Napriek veľakrát a pravidelne sa opakujúcim vyhláseniam je pokrok v tejto oblasti slabý, lebo sa nevyvíja žiaden vlastný postup pre realizáciu. Nádej, že sa ciele dopravnej politiky budú v praxi spájať s ďalším vývojom infraštruktúry akosi samé od seba, sa v minulých rokoch nenaplnila. Orientácia na veľké konferencie o doprave je už žiaľ minulosťou. Budúcnosť by teda mala patriť regiónom, kde sa zbiehajú všetky konkrétne otázky, a kde je mimoriadne dôležité porozumenie pre celoeurópske súvislosti. Skúsenosti získané na konferencii v Białystoku to potvrdzujú.

V Bruseli 13. septembra 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zásobovanie EÚ energiou: stratégia optimálnej štruktúry zdrojov energie (energetický mix)“

(2006/C 318/31)

Európska komisia listom z 29. augusta 2005 požiadala podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva Európsky hospodársky a sociálny výbor o vypracovanie stanoviska na „Zásobovanie EÚ energiou: stratégia optimálnej štruktúry zdrojov energie (energetický mix)“

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť, poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 30. mája 2006. Spravodajkyňou bola pani Sirkeinen.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429. plenárnom zasadnutí 13. a 14. septembra 2006 (schôdza z 13. septembra) 162 hlasmi za, 27hlasmi proti, pričom 15 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závety a odporúčania

1.1 Podľa EHSV si Európa potrebuje stanoviť ako strategický cieľ diverzifikovanú kombináciu zdrojov energie, ktorá by bola optimálna z hľadiska cieľov ekonomiky, zabezpečenia zásobovania a politiky týkajúcej sa klimatických zmien. Každý typ zdroja energie a každá technológia má, pokiaľ ide o tieto ciele, svoje výhody a nevýhody, ktoré je treba zohľadniť otvoreným a vyváženým spôsobom.

1.2 Kombinácia rozličných zdrojov energie je potrebná

— na garantovanie **prijateľných nákladov na energiu** tým, že zabezpečí konkurenciu medzi jednotlivými druhmi paliva a optimálnu celkovú efektívnosť energetických systémov, predovšetkým pokiaľ ide o elektrickú energiu. Zdroje zásobovania energiou je navyše potrebné diverzifikovať aj preto, aby sa zabezpečila hospodárska súťaž medzi dodávateľmi;

— na lepšie **zabezpečenie zásobovania** tým, že umožní substitúciu v prípade problémov s niektorými dodávkami, a na zvýšenie trhovej sily užívateľov;

— v záujme európskej, ba až **celosvetovej solidarity** pri využívaní zdrojov a vzhľadom na účinky na životné prostredie.

1.3 V súčasnosti sa nemožno vyhnúť **energetickej závislosti** oblasti EÚ **od vonkajších dodávateľov**. Môžu vzniknúť politické, ekonomické a technické problémy spôsobené vysokou a stále sa zvyšujúcou závislosťou od jedného typu zdroja energie, zvlášť ak sa nachádza v oblastiach, kde sa nerešpektujú tie isté pravidlá hry, alebo ak ide o politicky nestabilnú oblasť, ako je to v prípade ropy a plynu.

1.4 Uhlie a urán sú k dispozícii na svetovom trhu z rôznych zdrojov, aj v rámci EÚ, a preto nie sú dôvodom na obavy.

1.5 Rastúce využívanie **obnoviteľných zdrojov** elektrickej energie poskytuje možnosti, ktoré treba podchytiť. Ale aj keby sa do roku 2020 dosiahol cieľ 20 % energie z obnoviteľných

zdrojov, ktorý navrhuje Európsky parlament, **je nepravdepodobné, že by obnoviteľné zdroje mohli v dohľadnej budúcnosti plne nahradiť tradičné zdroje energie.**

1.6 Využívanie **plynu** sa zvýšilo a stále sa zvyšuje z trhových dôvodov, ale tiež v dôsledku politických rozhodnutí. Stále viac je zrejmé, že pokračovanie v tomto trende bude problematické. Z hľadiska zabezpečenia zásobovania a z cenových dôvodov sotva môže plyn stále viac nahrádzať uhlie, kvôli emisiám však nie je ani dobrou náhradou za nukleárne palivo. Dvíhajú sa aj hlasy proti využívaniu konečných zásob plynu ako zdroja energie, keďže plyn, podobne ako ropa, je cennou surovinou pre priemyselné využitie s vysokou pridanou hodnotou.

1.7 V kontexte kritických spoločenských diskusií v mnohých členských štátoch EÚ sa treba vyrovnávať s otázkami týkajúcimi sa **nukleárnej bezpečnosti**, odstavovania reaktorov a doteraz vo väčšine členských štátov nevyriešeného zaobchádzania s vyhoreným palivom, najmä jeho konečného uskladnenia, ak má pokračovať, ba dokonca narastať využívanie tejto technológie, vzhľadom na jej výhody pokiaľ ide o klimatické zmeny, nízku závislosť od dovozu a stále ceny. Podľa scenárov by možné nahradenie nukleárných elektrární v dohľadnej budúcnosti bolo len ťažko uskutočniteľné bez zvýšeného využívania fosílnych palív.

1.8 EHSV podporuje **opatrný prístup pri rozhodovaní o budúcom zásobovaní energiou**. Nebolo by múdre predpokladať, že budúci vývoj sa dá úplne predpovedať a že všetko bude vždy pokračovať v súlade s očakávaniami a v úplnej zhode s politickými cieľmi. Politické rozhodnutia musia zabezpečiť dostatočné zásobovanie energiou za prijateľné ceny aj v prípade menej priaznivých podmienok. Čokoľvek iné by bolo čirou nezodpovednosťou.

1.9 **Všetky možnosti musia ostať otvorené.** Tento záver jasne podporujú scenáre pre EU-25 prezentované v kapitole 4. Dokonca aj scenár, založený na predpoklade najlepšieho vývoja, čo sa týka energetickej účinnosti a zvyšovania podielu obnoviteľných zdrojov, sa nezrieka žiadnej energetickej technológie, pokiaľ nemá negatívne účinky na životné prostredie alebo ekonomiku.

1.10 **Terajšia kombinácia zdrojov energie by sa pomocou politických stratégií mala vyvíjať smerom k menšej vonkajšej závislosti a k väčšiemu množstvu zdrojov bez emisií, ktoré sú k dispozícii v Európe**, pričom treba brať do úvahy, že o investíciách do rôznych technológií rozhodujú účastníci trhu.

1.11 **EHSV odporúča, aby sa vytvorila stratégia optimálnej štruktúry zdrojov energie**. V tejto súvislosti je dôležité objasniť si úlohy EÚ, členských štátov, nezávislých orgánov a účastníkov trhu. Vzhľadom na vysoký stupeň vzájomnej závislosti členských štátov v otázkach energetiky, lepšia koordinácia energetickej politiky v rámci EÚ by zvýšila schopnosť reagovať na vnútorné aj vonkajšie problémy.

Stratégia optimálnej štruktúry zdrojov energie by mala pozostávať z nasledujúcich prvkov:

1.12 **Energetická efektívnosť, vrátane kombinovanej výroby tepla a elektrickej energie**, je hlavnou odpoveďou na výzvy energetickej politiky. Vyššia efektívnosť nezabezpečí vyrovnaný energetický mix priamo, ale podporuje všetky ciele v oblasti energetickej politiky – konkurencieschopnosť, plynulé zásobovanie, ochranu proti klimatickým zmenám.

1.13 **Obnoviteľné zdroje energie** majú v EÚ veľké rezervy a potrebujú podporu. Niektoré technológie potrebujú len zlepšiť účinnosť a budú pripravené vstúpiť na trh, iné si ešte vyžadujú dlhodobý výskum a vývoj. Zodpovedajúce politické opatrenia je potrebné navrhovať opatrne, aby neprispievali k ešte väčšiemu zvyšovaniu cien energie.

1.14 Využívanie **biopalív v doprave** sa musí opatrne zvyšovať na základe dôkladných hodnotení dosahu. V prvom rade sa musí uplatňovať platná smernica o podpore biopalív ⁽¹⁾.

1.15 Prostredníctvom rozličných opatrení by sa mala zlepšiť energetická efektívnosť v doprave. (pozri 6.3.1.5).

1.16 Vyššia **jadrová bezpečnosť** a riešenie doteraz vo väčšine krajín nevyriešenej otázky vyhoreného paliva je naliehavým problémom. Zodpovednosť budú musieť niesť operátori, ale bezpečnostné orgány a príslušné medzinárodné úrady musia stanoviť zodpovedajúce požiadavky. Čo sa týka transportu vyhoreného paliva, musia byť rešpektované pravidlá EÚ aj medzinárodné záväzky.

1.17 Treba vyvinúť mimoriadne úsilie v oblasti **technológií „čistého uhlia“ (čisté uhľové technológie)** – zlepšiť účinnosť elektrární a umožniť komerčné využívanie zachytávania a uskladňovania uhlíka. Je to mimoriadne dôležité z hľadiska celosvetového vývoja.

1.18 Je potrebné sa pripraviť na opätovné **zvýšené využívanie domácich zásob uhlia v EÚ**, vrátane využívania tekutých a plyných foriem. V tejto súvislosti, ale aj vo všeobecnom kontexte treba mať na pamäti, že politické rozhodnutia týkajúce sa energie majú obvykle ďalekosiahly ekonomický, sociálny

a environmentálny dosah, a že časový rozsah a rozmery takýchto zmien sú obrovské.

1.19 S cieľom minimalizovať problémy pri udržiavaní a zvyšovaní podielu plynu v energetickej kombinácii sa musia podporovať investície do zariadení na **skvapalňovanie zemného plynu**, aby sa diverzifikovali zdroje dodávok plynu, a tiež je potrebné vyvinúť zariadenia na uskladňovanie plynu a uskutočniť patričné opatrenia.

1.20 Stanovením právneho rámca a prijatím adekvátnych finančných opatrení sa musia zaistiť dostatočné **investície** do výroby a prenosu energie. Napríklad dlhodobé kontrakty sa môžu stať užitočným nástrojom, pokiaľ bude garantovaná adekvátna hospodárska súťaž.

1.21 EÚ by mala vystupovať jednotne a zaujať postavenie jedného z hlavných aktérov na medzinárodnej scéne pri **rokovaniach s dodávateľmi energie**, najmä s **Ruskom**. V reakciách na problémy so zásobovaním energiou a pri rokovaniach o nich je potrebné brať do úvahy rôzne súvislosti a vzájomné prepojenia. Únia síce nemôže vystupovať ako aktér na trhu s energiou, ale nakoľko je energetický sektor v mnohých dodávateľských krajinách do veľkej miery pod kontrolou vlády, mala by výrazne podporovať záujmy aktérov EÚ.

1.22 Pri posudzovaní podmienok súvisiacich s výberom energie sa musia analyzovať externé náklady ako aj vplyv dotácií. Musí sa tiež starostlivo zhodnotiť **dosah terajších a budúcich opatrení politiky týkajúcej sa klímy a životného prostredia na ďalšie ciele energetickej politiky** – konkurencieschopnosť a zabezpečenie zásobovania – ako aj na diverzifikované zásobovanie energiou.

1.23 V oblasti politiky týkajúcej sa klímy, je potrebné **najst globálne riešenie situácie „po Kjóte“**, ktoré by zahŕňalo aspoň všetkých veľkých pôvodcov emisií. V opačnom prípade nedôjde k žiadnemu výraznejšiemu pokroku v zmiernovaní klimatických zmien, ale mohlo by vzniknúť riziko poškodenia hospodárskeho a sociálneho rozvoja EÚ.

1.24 Je potrebné zvýšiť úsilie, čo sa týka **výskumu a vývoja**, a v súlade s veľkou dôležitosťou energetiky pre spoločnosť a veľkými výzvami, ktoré sú s ňou spojené, musí EÚ vyčleniť väčšie prostriedky na výskum a vývoj v oblasti energetiky. V krátkodobom horizonte treba orientovať úsilie smerom k vyššej energetickej účinnosti, spracovaniu technológií obnoviteľných zdrojov energie, ktoré sú ešte stále vzdialené od trhu, technológie „čistého uhlia“ a nukleárnej bezpečnosti. Mnohé technológie obnoviteľných zdrojov energie a vyššej účinnosti jej získavania potrebujú najmä inteligentné doriešenie, ktoré umožní zníženie ich nákladov. Bude treba ešte veľa práce v oblasti dlhodobého výskumu a vývoja, aby sa mohli zrealizovať vízie energetiky, v ktorej sa bude získavať energia z obnoviteľných zdrojov, termojadrovej fúzie a vodíka. Medzitým je potrebné podnecovať a podporovať aj iné sľubné vízie orientované na budúcnosť.

(1) Smernica 2003/30/ES, Ú. v. EÚ L 123, 17.5.2003.

2. Úvod

2.1 EHSV pripravila od roku 2002 už niekoľko prieskumných stanovísk a stanovísk z vlastnej iniciatívy o rôznych zdrojoch a technológiách získavania energie – o jadrovej energii, obnoviteľných zdrojoch, fosílnych palivách, energetickej účinnosti. Toto stanovisko na nich buduje bez konkrétnych odvolávk na podrobnejšie informácie a rozbor, ktoré v nich boli prezentované.

2.2 Vývoj v oblasti energetiky nie je možné presne predvídať. Všetky predpovede a scenáre majú svoje obmedzenia. Pod vplyvom prekvapujúcich udalostí a ďalekosiahlych politických opatrení sa trendy môžu zmeniť. Politické úvahy, nehovoriac už o rozhodnutiach, však musia byť založené na dôkladných informáciách o konkrétnej situácii, čo najlepších prognózach a scenároch, ako aj chápaní síl, ktoré poháňajú, alebo naopak brzdia, zmeny. Toto stanovisko je v podstate založené na scenároch Medzinárodnej agentúry pre energiu (International Energy Agency – IEA) a Európskej komisie a pokrýva obdobie do roku 2030. Po tomto období je už prognózovanie oveľa nepresnejšie.

2.3 O výbere energetických zdrojov a technológií rozhodujú investori, môžu ho však ovplyvniť politické rozhodnutia. EÚ nemôže priamo zasahovať do výberu zdrojov, ktorý robia členské štáty, ale nepriamo ho ovplyvňuje svojím mandátom v oblasti životného prostredia. Členské štáty by mali čo najviac umožňovať využívanie svojich domácich zdrojov. Rozhodnutia členských štátov sa navzájom ovplyvňujú. Okrem toho odberatelia energie v tých členských štátoch, v ktorých sa elektrická energia nevyrába napr. z jadrového paliva alebo uhlia, sú súčasťou trhu s elektrickou energiou, na ktorom sa využíva jadrové palivo a uhlie.

2.4 **Kľúčová otázka teda znie: Možno už teraz vylúčiť súčasné alebo potenciálne systémy alebo možné voľby?** Inými slovami: vieme dosť a sme si dostatočne istí, aby sme mohli zúžiť výber možností ako uskutočňovať energeticko-politické ciele – dostatočné, plynulé zásobovanie energiou, prijateľné a konkurencieschopné ceny a menšie zaťaženie životného prostredia a klímy? Na túto otázku je treba nájsť odpoveď a zároveň vyvodit' závery a odporúčania.

3. Celosvetový vývoj na trhu s energiou a v otázke emisií oxidu uhličitého

3.1 **Budúci stav energetiky vo svete** má vplyv na budúcnosť energetiky v Európe. Súčasná spotreba energie aj jej rast je najväčší mimo Európy. Celosvetový rast požiadaviek na fosílna palivá má dosah na ich ceny a dostupnosť v Európe. Zmeny cien vedú aj k zmenám týkajúcim sa výberu zdroja energie, správania spotrebiteľov a podnikov a orientácie výskumu a vývoja. To všetko tiež ovplyvňuje situáciu v EÚ. Celkový prehľad o vývoji svetovej energetiky je východiskom pri zvažovaní európskych

možností. Medzinárodná agentúra pre energiu (IEA) zverejnila svoje názory na budúcnosť svetovej energetiky vo *World Energy Outlook 2004*, kde uviedla dva možné scenáre vývoja na obdobie rokov 2004 až 2030.

Referenčný scenár – Reference Scenario (WEO-R04) – vychádza z vládnych politík a opatrení, ktoré už boli účinné alebo sa prijali do polovice roka 2004. V *alternatívnom scenári – World Alternative Policy scenario (WEO-A04)* – sa analyzuje, ako by sa mohol vyvíjať svetový trh s energiou, keby všetky krajiny sveta prijali politiky a opatrenia, ktoré momentálne zvažujú alebo o ktorých sa dá odôvodnene predpokladať, že by ich mohli implementovať v priebehu projektovaného obdobia. Obe dva scenáre, referenčný aj alternatívny, boli aktualizované vo *World Energy Outlook 2005 (WEO-R05, WEO-A05)* agentúry IEA.

3.2 Podľa scenára WEO-R05 **vzrastú svetové požiadavky na primárnu energiu v období medzi rokmi 2002 až 2030 o 52 %**. Viac než dve tretiny nárastu pripadnú na rozvojové krajiny. Ročný prírastok dopytu po energii (1,6 %) sa zníži oproti úrovni 2,1 % zaznamenatej v posledných troch desaťročiach. Sektor dopravy a výroba elektrickej energie pohlta stále väčší podiel celkovej svetovej spotreby energie. Svetová spotreba elektrickej energie sa za uvedené obdobie zdvojnásobi.

3.3 Podľa scenára WEO-A05 svetové požiadavky na energiu budú o 10 % nižšie než podľa scenára WEO-R05.

3.4 **Spotreba energie vo finálnych sektoroch** bude rásť o 1,6 % ročne až do roku 2030 (WEO-R04). Požiadavky dopravy budú narastať najrýchlejšie, o 2,1 % ročne. Spotreba domácností a sektoru služieb bude mať priemerný ročný prírastok 1,5 %, podobne ako požiadavky priemyslu.

3.5 **Svetové požiadavky na elektrickú energiu** sa podľa scenára WEO-R04 zdvojnásobia za obdobie rokov 2002 až 2030. Najvyšší nárast podľa odvetví zaznamená spotreba elektrickej energie domácností (119 %), za nimi nasleduje sektor služieb (97 %) a priemysel (86 %). Na uspokojenie predpovedaného nárastu požiadaviek na elektrickú energiu a na obnovu zastaralej infraštruktúry bude treba asi 4 800 GW novej kapacity, resp. takmer 10 000 nových inštalácií.

3.6 **Fosílna palivá** budú podľa scenára WEO-R05 naďalej dominovať v globálnom využívaní zdrojov energie. Pripadne na nich asi 83 % nárastu svetových požiadaviek na primárnu energiu. Podiel nukleárnej energie sa zníži zo 6,4 % na 4,7 %, zatiaľ čo podiel obnoviteľných zdrojov energie sa podľa predpokladov tohto scenára zvýši z 13 % na 14 %.

Podľa scenára WEO-A04 bude dopyt po fosílnych palivách v roku 2030 nižší o 14 % v porovnaní so scenárom WEO-R04, pričom využívanie jadrovej energie sa zvýši o 14 % vyššie a energie z obnoviteľných zdrojov s vylúčením hydroelektrárni (a s výnimkou biomasy) vzrastie o 27 %.

3.7 **Ropa** zostane naďalej najdôležitejším zdrojom energie. Spotreba ropy vo svete sa bude zvyšovať o 1,4 % ročne až do roku 2030 (WEO-R05). Podiel krajín OPEC na svetovom trhu sa zvýši z 39 % v roku 2004 na 50 % v roku 2030. Medziregionálny netto obchod s ropou sa za toto obdobie viac než zdvojnásobí. Najviac vzrastie export z Blízkeho východu.

Primárny dopyt po rope je v *scenári* WEO-A04 o 11 % nižší v porovnaní so *scenárom* WEO-R04.

3.8 Dopyt po **zemnom plyne** sa bude rovnomerne zvyšovať o 2,1 % ročne (WEO-R05). Spotreba zemného plynu vzrastie o tri štvrtiny v období medzi rokmi 2003 a 2030. Zariadenia na skvapalňovanie plynu vytvoria nový veľký trh pre zemný plyn, čo umožní využívať zásoby vzdialené od tradičných trhov. Najviac sa produkcia zvýši v Rusku a na Blízkom východe.

Podľa *scenáru* WEO-A04 by bol dopyt po plyne nižší o 10 %.

3.9 **Uhlie** bude mať naďalej hlavný podiel na svetovom energetickom mixe, priemerný ročný nárast bude 1,4 % (WEO-R05). Najviac sa dopyt po uhlí zvýši v rozvíjajúcich sa krajinách Ázie. Na sektor elektrickej energie prípadne viac než 95 % rastu. Viac ako 40 % svetových zásob uhlia, ktoré postačia takmer na 200 rokov produkcie pri terajšej rýchlosti spotreby, sa nachádza v krajinách OECD.

Spotreba uhlia by podľa *alternatívneho scenára* bola v roku 2030 takmer o štvrtinu nižšia než podľa *referenčného scenára*.

3.10 **Globálne emisie oxidu uhličitého** sa v období rokov 2003 až 2030 budú podľa *scenáru* WEO-R05 zvyšovať o 1,6 % ročne. Takmer 70 % nárastu bude pochádzať z rozvojových krajín. Očakáva sa, že asi polovica zvýšenia globálnych emisií bude zapríčinená výrobou elektrickej energie. Doprava zostane celosvetovo druhým najväčším zdrojom emisií oxidu uhličitého.

Podľa *scenáru* WEO-A05 budú v roku 2030 emisie oxidu uhličitého asi o 16 % nižšie než podľa *referenčného scenára*. Rýchlosť ročného rastu v prognózovanom období bude len 1,1 %.

4. Vývoj na trhu s energiou a v otázke emisií oxidu uhličitého v rámci EÚ

4.1 Európska komisia vypracovala početné **scenáre** budúceho vývoja v oblasti energie v rámci EÚ na základe rozličných predpokladov. V tejto kapitole sa uvádzajú dva rôzne scenáre. *Základný scenár „The Baseline 2005 scenario“ (BL-05)* zobrazuje budúci vývoj na základe súčasných trendov a politik EÚ a členských štátov, ktoré boli prijaté do konca roka 2004. *Scenár s vysokými hodnotami energetickej účinnosti a obnoviteľných zdrojov „The high levels of energy efficiency and renewables scenario“ (HLEER-04)* si kladie za cieľ simuláciu účinkov úspešne implementovanej politiky, silne podporujúcej zvyšovanie energetickej účinnosti

a využívanie obnoviteľných zdrojov, na energetiku a životné prostredie do tej miery, do akej vôbec možno takéto opatrenia modelovať. Scenár *HLEER-04* nebol aktualizovaný, preto sa porovnania robia vzhľadom na *scenár Baseline 2004 (BL-04)*, t. j. tieto dva scenáre nie sú priamo porovnateľné. Komisia nepredložila kalkuláciu rozdielu nákladov medzi scenármi *BL* a *HLEER*.

4.2 **V roku 2005 zahŕňala spotreba primárnej energie v dnešnej EÚ-25** v 18 % tuhé palivá (najmä uhlie), 37 % tvorili tekuté palivá (ropa), 24 % zemný plyn, 14 % jadrové palivo a 7 % obnoviteľné zdroje energie. Na výrobu elektrickej energie sa využili v 29 % uhlie a lignit, v 20 % plyn, v 31 % jadrové palivo, v 15 % obnoviteľné zdroje (vrátane veľkých hydroelektrární) a 5 % sa vyrobilo z produktov ropy.

4.3 **Čo sa týka požiadaviek EÚ na primárnu energiu**, v *scenári* *BL-05* sa predpokladá, že v roku 2030 budú o 15 % vyššie než boli v roku 2000 (+0,5 % ročne), pri raste HDP o 79 %. Podľa *scenáru* *BL-05* bude pokračovať znižovanie väzby medzi dopytom po energii a HDP. Energetická intenzita (pomer spotreby energie a HDP) sa bude zlepšovať o 1,5 % ročne.

Podľa *scenáru* *HLEER-04* sa očakáva dopyt po primárnej energii v roku 2030 o 14,1 % nižší než je úroveň, ktorá sa uvádza v *scenári* *BL-04*, ale stále mierne nad hodnotou z roku 2000.

4.4 Predpokladaný rast **spotreby energie vo finálnych sektoroch** je 25 % do roku 2030 (*BL-05*). Projektované požiadavky na energiu v sektore služieb sú o 49 % vyššie v roku 2030 než boli v roku 2000. Tento vývoj je spôsobený rastúcou spotrebou elektrickej energie. V tomto scenári sa očakáva, že požiadavky domácností na energiu vzrastú medzi rokmi 2000 a 2030 o 29 %. Predpovedané požiadavky na energiu v sektore dopravy v roku 2030 sú o 21 % a v priemysle o 19 % vyššie než v roku 2000.

Podľa *scenáru* *HLEER-04* budú požiadavky na energiu v roku 2030 o 10,9 % nižšie než podľa *scenáru* *BL-04*.

4.5 **Spotreba elektrickej energie v EÚ** sa za obdobie rokov 2005 až 2030 zvýši o 43 % (*BL-05*). Rast dopytu bude zvlášť rýchly v domácnostiach (62 %), ďalej nasleduje terciárny sektor (53 %) a priemysel (26 %).

4.6 Očakáva sa, že **výroba elektrickej energie v EÚ** sa v období rokov 2000 až 2030 zvýši o 51 % (*BL-05*). Stále vyšší podiel elektrickej energie sa bude vyrábať vo forme kombinovaného tepla a elektriny (CHP) (až do takmer 10 percentuálnych bodov, čím sa v roku 2030 dosiahne 24 % podiel CHP). Štruktúra výroby elektrickej energie sa bude výrazne meniť v prospech obnoviteľných zdrojov a zemného plynu, zatiaľ čo podiel jadrových a tuhých palív na trhu sa bude znižovať.

Podľa scenára HLEER-04 bude celková výroba elektrickej energie v roku 2030 o 16 % nižšia než v scenári BL-04. V absolútnych číslach zaznamenajú tuhé palivá a jadrové palivo pokles o podobné množstvo (v oboch prípadoch o 9,3 % oproti BL-04 v roku 2030).

4.7 **Ropa** zostane najdôležitejším palivom, aj keď jej spotreba v roku 2030 by nemala presiahnuť terajšiu úroveň (BL-05). Očakáva sa, že potreba **zemného plynu** výrazne vzrastie (o 38 % do roku 2030) po predchádzajúcom podstatnom náraste v 90-tych rokoch. Predpokladá sa, že **tuhé palivá** sa o niečo znížia do roku 2020, ale potom sa dopyt po nich znova zvýši a v roku 2030 dosiahne takmer súčasnú úroveň vzhľadom na vysoké ceny ropy a plynu a na vylúčenie jadrového paliva v niektorých členských štátoch.

V scenári HLEER-04 nižšie nároky na energiu, spolu s politikou podpory obnoviteľných zdrojov energie (RES), značne redukovávajú budúci dopyt po fosílnych palivách. Najväčší pokles zaznamenávajú tuhé palivá (-37,5 % oproti úrovni BL-04).

4.8 **Obnoviteľné zdroje energie** budú podľa scenára BL-05 relatívne rásť rýchlejšie než ostatné zdroje energie (ich podiel sa z dnešnej hodnoty viac než zdvojnásobí do roku 2030). Budú prispievať k pokrytiu zvýšených požiadaviek na energiu takmer do takej miery, ako zemný plyn.

V scenári HLEER-04 sú zohľadnené opatrenia na podporu obnoviteľných zdrojov, ktoré by prispeli k oveľa väčšiemu zvýšeniu vo využívaní obnoviteľných zdrojov v energetickom systéme EÚ-25. Zvýšenie by bolo 43,3 % nad hodnotou predpovedanou na rok 2030 v scenári BL-04.

4.9 Požiadavky na **jadrové palivo** budú podľa scenára BL-05 v roku 2030 o niečo menšie než v roku 2000 (-11 %), vzhľadom na politické rozhodnutie o nepoužívaní jadrového paliva v niektorých starých členských štátoch a vzhľadom na obavy spojené s bezpečnosťou v niektorých nových členských štátoch.

Podľa scenára HLEER-04 by bol podiel jadrového paliva o 19,9 % menší než podľa BL-04.

4.10 **Závislosť od dovozu** sa bude naďalej zvyšovať a v roku 2030 dosiahne 65 %, čo je takmer 15 percentuálnych bodov viac oproti terajšej hladine (BL-05). Závislosť od dovozu ropy sa bude zvyšovať najviac a v roku 2030 dosiahne 94 %. Závislosť od dovozu zemného plynu stúpne z terajších viac ako 50 % na 84 % v roku 2030. Podobne aj zásobovanie tuhými palivami bude stále viac založené na dovoze a v roku 2030 závislosť dosiahne 59 %.

Podľa scenára HLEER-04 by závislosť od dovozu bola o 4 – 6 % nižšia než podľa BL-04.

4.11 **Emisie oxidu uhličitého** sa v období medzi rokmi 1990 a 2000 znížili. Dnes sa dostali opäť na úroveň z roku

1990. Na základe scenára možno predpokladať, že zvýšenie emisií oxidu uhličitého v najbližších rokoch presiahne v roku 2010 hranicu z roku 1990 o 3 % a o 5 % v roku 2030. V dlhodobom horizonte ďalší mierny nárast oxidu uhličitého odráža nízky rast spotreby energie a pomerne veľké zastúpenie obnoviteľných zdrojov energie a jadrového paliva, ktoré neprodujú oxid uhličitý.

V scenári HLEER-04 sú emisie oxidu uhličitého podstatne nižšie než v scenári BL-04 (-11,9 % oproti hodnote BL-04 v roku 2010 a -22,5 % v roku 2030). Pokles od roku 2000 by bol takmer 10 %.

5. Politické výzvy

5.1 Vývoj cien

5.1.1 Zvýšenia cien, ktoré sú globálne a podmienené dopytom – aj keď postihujú spotrebiteľov – nemajú silný vplyv na národné hospodárstvo, pretože vytvárajú dopyt v produkujúcich krajinách. Zvýšenie cien v jednej hospodárskej oblasti, čo je čiastočne terajšia situácia v prípade elektrickej energie, poškodzuje spotrebiteľov i konkurencieschopnosť. Vyššie ceny zmenia v dlhodobom horizonte konkurenčnú situáciu medzi rôznymi zdrojmi energie a medzi rôznymi technológiami, ziskovosť opatrení na zvýšenie účinnosti, ako aj správanie vo všeobecnosti.

5.1.2 Ceny **ropy** a **ropných produktov** v posledných rokoch dramaticky vzrástli. Ceny ropy môžu v nasledujúcich rokoch zostať na vysokej úrovni, alebo sa ešte zvýšiť, predovšetkým z nasledujúcich dôvodov:

— veľký dopyt – vedľajší tlak zo strany ázijských krajín s rýchlo rastúcim hospodárstvom,

— nedostatočné investície do zásobovacej infraštruktúry, ako aj

— geopolitické faktory a politická nestabilita.

5.1.3 Po zvýšení cien ropy výrazne stúpili vo všetkých regiónoch aj ceny **plynu**. V Európe sú ceny plynu obvykle indexované podľa cien ropy. Keďže zdroje zásobovania Európy sa nachádzajú prevažne v Rusku a Nórsku, a skvapalnený zemný plyn (LNG) v blízkej budúcnosti pravdepodobne ešte nebude konkurencieschopný, toto previazanie cien bude pretrvávať. Konkurencia na trhu s plynom by síce mohla stlačiť ceny plynu nadol, ale tento účinok by sa z väčšej časti eliminoval zvýšenými prepravovými nákladmi.

5.1.4 Ceny **uhlia** budú z dlhodobého hľadiska pravdepodobne umiernené, pretože mnohé základné danosti trhu zostanú nezmenené. Počet súčasných a potenciálnych dodávateľov je vysoký, na trhu s uhlím je stále veľká konkurencia a predpokladá sa, že ceny uhlia zostanú naďalej relatívne nízke v porovnaní s inými zdrojmi primárnej energie.

5.1.5 Kapitálové náklady na **obnoviteľné zdroje energie** budú v budúcnosti pravdepodobne naďalej klesať. Najrýchlejšie sa budú znižovať náklady na fotovoltaické systémy, ktoré sú dnes kapitálovo najintenzívnejšími energetickými systémami. Podstatný pokles sa očakáva aj pri kapitálových nákladoch na technické vybavenie na získavanie veternej energie mimo pevniny, solárno-tepelnej a prílivovej energie a energie morských vln. Náklady na získavanie energie v hydroelektrárnach sú vo všeobecnosti nízke a stabilné, ale z hľadiska výstavby nových elektrární je potenciál obmedzený a náklady sú stále vyššie.

5.1.6 Ceny **elektrickej energie** stúpajú v EÚ z niekoľkých dôvodov. Vyššie ceny plynu sa premietajú do cien elektrickej energie vo väčšine oblastí EÚ, kde sa plyn využíva na doplnkovú výrobu elektriny počas energetickej špičky. Zvyšovanie cien elektriny z uhoľných elektrární sa naproti tomu dá len ťažko odôvodniť stúpajúcimi cenami surovín. V cenách sa už začal prejavovať aj zmenšujúci sa rozdiel ponuky a dopytu. Výrobcovia energie odôvodňujú zvyšovanie cien čiastočne obchodom s emisiami, a to prenášaním údajnej hodnoty práva na emisie do koncovej ceny, hoci im boli pridelené práva na emisie bezplatne. Opatrenia na podporu obnoviteľných zdrojov energie v niektorých prípadoch tiež zvýšili ceny elektrickej energie, podobne ako aj dane a iné odvody. Okrem toho Komisia v súčasnosti skúma, či na ceny na trhu s elektrickou energiou nemá negatívny vplyv nedostatočná konkurencia.

5.2 Zabezpečenie zásobovania

5.2.1 **V zelenej knihe** o zabezpečení zásobovania Komisia vyjadrila vážne obavy v tejto oblasti. Bol predpovedaný nárast závislosti EÚ na vonkajších zdrojoch energie z 50 % na 70 % v priebehu troch dekád. V stanovisku k tejto zelenej knihe sa EHSV (?) úplne stotožnil s týmito obavami. Dnes je otázka zabezpečenia zásobovania ešte oveľa naliehavšia.

5.2.2 **Závislosť od dovozu** ropy z vonkajších zdrojov narastá a stále viac sa sústreďuje na Blízky východ. Rastúca potreba plynu tiež zvyšuje závislosť od vonkajších zdrojov a sústreďuje sa na Rusko. Ďalšie obavy vzbudzuje preprava dlhými plynovodmi, ktoré často vedú politicky nestabilnými regiónmi.

5.2.3 **Niekoľko výpadkov siete** poukázalo na problémy v riadení a v regulácii sietí, ale najmä na nedostatočné investície vzhľadom na zvýšené požiadavky na transmisiu a stále väčšie vzdialenosti. Vzájomné prepojenie tak elektrických sietí, ako aj systémov plynovodov v rámci Európy síce pokročilo, stále však existujú závažné systémové prekážky v prepojení medzi členskými štátmi. Pri regulácii sietí je potrebné podporovať bezpečnosť, kvalitu a dostatočné investície.

5.2.4 **Investície** do elektrární a rafinérií ropy v posledných dvoch desaťročiach možno označiť za nízke. Pokiaľ ide o elektrickú energiu, obdobie nadbytočnej kapacity sa končí a do roku 2030 sú potrebné investície na výrobu energie s kapacitou ďalších 600-750 GW, aby sa uspokojili zvýšené

požiadavky na elektrickú energiu a nahradili zastaralé elektrárne. Potrebe investícií na dodatočnú výrobnú kapacitu, predovšetkým počas energetickej špičky, možno čiastočne predísť úplným prepojením sietí.

5.2.5 Politika EÚ, ktorej cieľom je zvýšiť **využívanie obnoviteľných zdrojov** energie, je účinným krokom proti zvyšovaniu vonkajšej závislosti. Zároveň sa znižujú emisie skleníkových plynov a v niektorých prípadoch sa redukuje závislosť od siete. V prípade biomasy a biopalív je potrebné sledovať optimálne využívanie pôdy z dlhodobejšieho hľadiska.

5.2.6 95 % **uránu** sa dováža do EÚ z rôznych zdrojov. Podľa IAEA a OECD–Nuclear Energy Agency by mali v súčasnosti známe hospodárske zdroje uránu uspokojiť svetové požiadavky na dnešnej úrovni asi na 50 rokov. Potenciálne náleziská, stanovené na základe geologických meraní odhaľujú perspektívu vyčerpania zásob na 280 rokov. Neskôr môžu nové technológie poskytnúť ďalšie možnosti získavania paliva.

5.3 Klimatické zmeny

5.3.1 **EÚ sa v celosvetovom meradle postavila na čelo** boja proti klimatickým zmenám. Jej politické opatrenia sú unikátne, vysoko pokrokové a ambiciózne, najmä systém obchodu s emisiami a podpora obnoviteľných zdrojov. V mnohých iných častiach sveta, vrátane tých, kde vzniká najviac emisií, nenašla v tomto smere nasledovníkov.

5.3.2 Kjótske ciele sú v kontexte trendov globálneho otepľovania mierne, ale aj tak sa zdá, že pre väčšinu členských štátov EÚ bude ťažké ich splniť.

5.3.3 Zatiaľ najväčšie zníženie sa dosiahlo nahrádzaním uhlia plynom pri výrobe tepla a elektrickej energie (v Spojenom kráľovstve) a zatváraním a renováciou starých výrobných jednotiek vo východných častiach Nemecka. Ďalšie znižovanie emisií v súčasnosti a budúcnosti bude asi náročnejšie a drahšie.

5.3.4 V oblasti politiky týkajúcej sa klímy, je potrebné **nájsť globálne riešenie situácie „po Kjóte“**, ktoré by zahŕňalo aspoň všetky veľké pôvodcov emisií. V opačnom prípade nedôjde k žiadnemu výraznejšiemu pokroku v zmiernení klimatických zmien, ale mohlo by vzniknúť riziko poškodenia hospodárskeho a sociálneho rozvoja EÚ.

6. Perspektívy do budúcnosti

6.1 Dlhodobá vízia

6.1.1 V súčasnosti sa zdá, že **ideálna vízia budúcnosti energetiky**, ktorá by minimalizovala škodlivé účinky na životné prostredie a klímu a pritom zabezpečila dostatočné globálne zásobovanie, by pozostávala z obnoviteľných zdrojov energie na výrobu tepla a elektrickej energie pri premenlivom zaťažení, z jadrovej fúzie pre základné zaťaženie a využitie vodíka ako zdroja energie. Funkčnosť takejto kombinácie zdrojov energie

(?) „Towards a European Strategy for Energy Supply Security“ (Smerom k európskej stratégii pre bezpečnosť dodávok energie), Ú. v. ES C 221, 7.8.2001.

nemožno očakávať pred rokom 2050, možno až oveľa neskôr. Iná vízia obsahuje vysokú energetickú účinnosť, využívanie obnoviteľných zdrojov podporované technickým vyriešením uskladnenia elektrickej energie – napríklad vo forme vodíka – a využívanie uhlia spojené so zachytávaním a uskladňovaním CO₂.

6.1.2 V technológii **fúzie** sa musia ešte vyriešiť mnohé problémy a nejasnosti. V niektorých otázkach sa ešte nepodarilo nájsť technické riešenie a zvlášť potrebné je vyvinúť úsilie na dosiahnutie uplatnenia na trhu. Na rozsiahle využívanie **vodíka** je zase potrebné veľké množstvo elektrickej energie. Vodík získavaný pomocou obnoviteľných zdrojov energie alebo plynu nemôže, aspoň nie sám osebe, zabezpečiť plný nástup vodíkovo-hospodárstva.

6.1.3 Je ťažké stanoviť globálny potenciál **obnoviteľných zdrojov energie**, pretože treba brať do úvahy niektoré prirodzené obmedzenia a ekonomiku. Niektoré štúdie naznačili možnosť takmer 100 % podielu obnoviteľných zdrojov v roku 2050 v Európe, ale tento názor nie je veľmi rozšírený, a nepodporujú ho ani scenáre Komisie – dokonca aj alternatívny scenár s najintenzívnejším využívaním obnoviteľných zdrojov udáva 15 % podiel obnoviteľných zdrojov v roku 2030. Zatiaľ sa využívanie obnoviteľných zdrojov energie v EÚ-25 vyvíjalo pomalšie ako stanovené ciele.

6.2 Energetická účinnosť

6.2.1 Energetická účinnosť a šetrenie energiou sú kľúčové prvky politiky v oblasti energetiky. EHSV nedávno v stanovisku k zelenej knihe o energetickej účinnosti, silne podporil aktivity v tejto oblasti politiky a vyjadril sa k veľkému počtu potenciálnych nástrojov a opatrení.

6.2.2 Vyššia účinnosť ovplyvňuje budúci energetický mix. Relatívny pokles dopytu by sa prostredníctvom tržných síl prejavil poklesom využívania najneekonomickjšieho zdroja zásobovania, alebo, možno pomocou politických opatrení, najmenej želaného zdroja.

6.2.3 V zelenej knihe o energetickej účinnosti komisia odhaduje pre EÚ-25 potenciál zlepšenia ekonomickej účinnosti na 20 %, 1,5 % ročne a teda pokles na úroveň spotreby v roku 1990. Scenáre, ktoré Komisia uverejnila, nepreukazujú taký pokles do roku 2030, ani tie, ktoré predpokladajú najsilnejšie politické opatrenia.

6.2.4 EHSV v svojom stanovisku silne podporuje myšlienku vyššej energetickej účinnosti ako predpokladu trvalo udržateľného rozvoja, konkurencieschopnosti a ekonomickej nezávislosti. Vyššia energetická účinnosť sa jednoducho hospodársky vypláca, pokiaľ sa priveľmi nepreženie. Zlepšovanie energetickej účinnosti je každodennou záležitosťou v podnikoch a dobrovoľný súhlas je účinný nástroj na jej dosiahnutie. V iných sektoroch sa vyžadujú rôzne opatrenia, ako uvedomenosť a šírenie poznatkov, ako aj vhodné ekonomicke opatrenia. Podľa názoru EHSV sú však ciele uvedené v zelenej knihe príliš optimistické.

6.2.5 Napriek opatreniam na zlepšovanie účinnosti sa vzhľadom na uvedené scenáre zdá byť nepravdepodobné, aby sa dopyt po energii v EÚ-25 začal znižovať pred rokom 2030, naopak, môže ešte stúpať. Prudšie zvýšenie energetickej účinnosti by bolo prospešnejšie.

6.3 Perspektívy v jednotlivých oblastiach spotreby

Pri analýze možností na optimálny energetický mix so zreteľom na uvedené politické výzvy je užitočné pozrieť sa jednotlivo na rôzne sektory, ktoré využívajú primárnu energiu – doprava, vykurovanie a výroba elektrickej energie. Vzájomná závislosť medzi nimi je len okrajová.

6.3.1 Doprava

6.3.1.1 Doprava takmer úplne **závisí od tekutých palív**, prakticky od ropných produktov. V súčasnosti je jedinou alternatívou, do určitej miery, elektrická železničná doprava. Verejná osobná doprava využíva v malej, ale zväčšujúcej sa miere plyn, čo je síce dôležité pre diverzifikáciu, ale prináša so sebou otázky súvisiace s čoraz väčším využívaním plynu.

6.3.1.2 EÚ si stanovila cieľ nahradiť palivá založené na ropе **biopalivami** až do 5,75 % do roku 2010. V dôsledku terajších vysokých cien ropy sa široko diskutuje o oveľa vyššom podiele. Vo februári 2006 predložila Komisia oznámenie o zvýšenom využívaní biopalív (Akčný plán pre biomasu). Pri plánovaní politiky v tomto smere je potrebné vziať do úvahy veľa faktorov, ako netto energetická bilancia, obchod, financie, politika v oblasti životného prostredia, poľnohospodárska politika a náklady pre spotrebiteľov. Ďalšou dôležitou otázkou je zabezpečenie plynulého zásobovania a dosah na alternatívne využívanie biomasy.

6.3.1.3 **Autá poháňané palivovým článkom** sa nachádzajú ešte v testovacej fáze. Kľúčovou otázkou zostáva, aký typ paliva sa v nich bude používať. V budúcnosti by sa mohol vodík vyrábať z obnoviteľných zdrojov alebo zemného plynu ako aj z vody pomocou elektrickej energie. Zatiaľ je výroba palivových článkov oveľa drahšia ako spaľovacie motory.

6.3.1.4 Elektrická energia môže poskytnúť reálnu alternatívu ako pohonná látka v doprave, napríklad dobýateľné (plug-in) hybridné vozidlá.

6.3.1.5 Zatiaľ nie je v dohľade rýchle riešenie na dopravný systém bez ropy. Je preto nevyhnutné vyvinúť veľké úsilie na **zvýšenie energetickej účinnosti** v doprave prostredníctvom nasledujúcich opatrení:

- lepšia technológia výroby motorov a palív,
- ľahšie autá, efektívnejšie vozidlá cestnej nákladnej dopravy,
- lepšia verejná doprava, podporovaná výberom cestného mýta v centrách miest,

- v čo najväčšej miere prechod na železničnú a vodnú dopravu, za predpokladu, že funguje efektívne,
- opatrenia proti dopravným zápcham, napr. zavedenie flexibilného pracovného času.

Dopravné požiadavky možno znížiť pomocou regionálneho plánovania a prácou na diaľku (teleworking).

Všeobecnejšia hĺbková analýza európskej dopravnej infraštruktúry a výziev, ktoré ju čakajú v budúcnosti sa nachádza v stanovisku EHSV na tému „Príprava dopravnej infraštruktúry na budúcnosť: plánovanie a susedné krajiny – udržateľná mobilita – financovanie.“

6.3.2 Vykurovanie a chladenie

6.3.2.1 V Európe sa na vykurovanie využívajú **prevažne fosílné palivá** – ropa, plyn a uhlie. Podiel plynu rýchlo vzrastá. Do istej miery sa využíva elektrická energia a nedávno vstúpila na scénu na severe biomasa a na juhu solárna energia. Na chladenie sa stále využíva najmä elektrická energia, ale ďalšie techniky, najmä lokálne diaľkové chladenie s využitím tepelných CHP (kombinované teplo a elektrina) elektrární získava pozície.

6.3.2.2 40 % energie v Európe sa spotrebuje v budovách na kúrenie a chladenie. Podľa expertov existuje veľký potenciál pre vyššiu **energetickú účinnosť** a úspory energie, a v EÚ sa už prijímajú opatrenia v tomto smere.

6.3.2.3 **Obnoviteľné zdroje** majú v tejto oblasti veľký potenciál. Biomasa by sa mohla oveľa viac využívať v moderných lokálnych a diaľkových vykurovacích a chladiacich systémoch, prípadne v kombinácii s elektrickou energiou. Geotermálna energia ponúka takmer netušené možnosti. Solárne vykurovanie je prekvapujúco málo rozvinuté v niektorých južných krajinách. Okrem toho získavanie tepla z prostredia pomocou tepelného čerpadla predstavuje výdatný a energeticky účinný obnoviteľný zdroj energie.

6.3.2.4 Kúrenie a chladenie predstavuje miestne využívanie energie. Opatrenia na zlepšenie účinného využívania energie v budovách sa musia prijímať na miestnej úrovni. Na úrovni EÚ je potrebné prijímať opatrenia na podporu technologického rozvoja, výmeny skúseností a osvedčených postupov a zabezpečenie funkčného vnútorného trhu s príslušnými produktmi a službami.

6.3.3 Elektrická energia

6.3.3.1 Zdroje na výrobu elektrickej energie sú **rôznorodé** – uhlie, plyn, ropa, vodná, jadrová a veterná energia, ako aj nefo-

sílné tuhé palivá, napr. biomasa. Fotovoltická technológia a získavanie energie z prílivu sú vo vývoji.

6.3.3.2 Väčšinu **elektrární** v Európe bude v blízkej budúcnosti potrebné **nahradit'** novými. Platí to tak pre najviac rozšírený typ elektrární, ktorý je založený na spaľovaní fosílnych palív, ako aj pre jadrové elektrárne. Bude to jedinečná príležitosť na veľký posun smerom k zdrojom energie bez obsahu uhlíka a zároveň na pokles závislosti na vonkajších zdrojoch ako aj na zlepšenie účinnosti pri výrobe elektrickej energie.

6.3.3.3 Opatrenia na zlepšenie **energetickej účinnosti** je možné prijímať v rámci celého reťazca výroby a využívania elektrickej energie – od technológií palív a elektrární až po navrhovanie energeticky úsporných produktov využívajúcich elektrickú energiu.

6.3.3.4 Vo všeobecnosti však prevláda názor, že **dopyt po elektrickej energii bude** v najbližších desaťročiach **stále narašťať** a v EÚ-25 bude treba postaviť nové elektrárne s celkovým výkonom takmer 400 GW, teda asi 400 až 800 elektrární, aby sa pokryl rastúci dopyt. Okrem toho budú potrebné ďalšie nové elektrárne a výkon niekoľko sto GW ako náhrada za tie, ktoré doslúžili.

6.3.3.5 **Optimálna štruktúra zdrojov elektrickej energie** zahŕňa rôzne typy výrobných kapacity, ktoré zodpovedajú rôznej výške zaťaženia. Kapacitu základného zaťaženia pre stabilný a plynulý odber optimálne poskytujú hydroelektrárne, jadrové elektrárne a spaľovanie lacnejších palív, napr. uhlia. Na premenlivé zaťaženie – čo je najčastejšia situácia odberu – sa najlepšie využíva vodná a tepelná energia, ktorej množstvo sa dá ľahko regulovať. Na špičkové zaťaženie sa prednostne využívajú zariadenia s nízkymi kapitálovými nákladmi, obvykle spojené s vysokými prevádzkovými nákladmi, ako sú plynové turbíny. Kapacitu základného zaťaženia možno využívať aj na zvýšenie vodnej energie počas špičkového zaťaženia. Využívanie občasných zdrojov elektrickej energie si vyžaduje ľahko regulovateľné rezervné zásobovanie.

6.3.3.6 Na účinnejšie využívanie jestvujúcich elektrární a obmedzenie potreby budovania ďalších sú potrebné dostatočné a spoľahlivo fungujúce **elektrické prenosové siete**, vrátane spojovacích rozvodov. Na druhej strane je potrebná optimalizácia celého systému, aby sa nevyužívali len diaľkové prenosové siete namiesto vybudovania elektrárne tam, kde je veľká spotreba. Distribuovaná výroba, prednostne v CHP-elektrárnach, je možnosťou, ktorú ešte bude treba rozvinúť. Požiadavky na špičkový výkon by bolo možné na dobre fungujúcom trhu znížiť pomocou dobre koncipovaného riadenia, zameraného na dopyt.

V Bruseli 13. septembra 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

PRÍLOHA

k stanovisku Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Nasledujúce pozmeňujúce návrhy, ktoré dostali viac ako štvrtinu odovzdaných hlasov, boli v diskusii odmietnuté:

Pridať nový bod 2.2.1

„EHSV poukazuje na to, že uvedené prognózy by sa pod vplyvom aktuálneho vývoja na trhu s energiou, najmä vývoja cien ropy, mohli ukázať ako nesprávne, príp. prekonané. Pre všetky prognózy sú totiž rozhodujúce použité rámcové údaje, a tie sa v posledných mesiacoch výrazne zmenili. Napr. štúdia ⁽¹⁾, ktorá bola vypracovaná na základe poverenia spolkového ministerstva hospodárstva v Nemecku, dospela k záveru, že pri v súčasnosti predpokladanej budúcej cene ropy 60 dolárov za barel klesne spotreba energie do roku 2030 o 17 % a vo väčšej miere sa bude využívať uhlie a obnoviteľné zdroje energie. Doteraz sa počítalo – na základe predpokladanej ceny ropy 37 dolárov za barel – s rastúcou spotrebou energie.“

Zdôvodnenie

Naše tvrdenia musia samozrejme vychádzať z určitých prognóz a spravodajkyňa urobila dobre, že citovala Medzinárodnú agentúru pre energiu a Európsku komisiu. EHSV by však mal najnovší vývoj prinajmenšom začleniť do svojich úvah bez toho, že by v stanovisku došiel k zmeneným záverom.

Výsledky hlasovania

Počet hlasov za: 69

Počet hlasov proti: 85

Zdržali sa hlasovania: 19

Bod 2.3

Zmeniť nasledujúcim spôsobom:

„O výbere energetických zdrojov a technológií rozhodujú investori, môžu ho však ovplyvniť politické rozhodnutia. EÚ nemôže priamo zasahovať do výberu zdrojov, ktorý robia členské štáty, ale nepriamo ho ovplyvňuje svojím mandátom v oblasti životného prostredia. Členské štáty by mali čo najviac umožňovať využívanie svojich domácich zdrojov. Rozhodnutia členských štátov sa navzájom ovplyvňujú. Okrem toho odberatelia energie v tých členských štátoch, v ktorých sa elektrická energia nevyrába napr. z jadrového paliva alebo uhlia, sú súčasťou trhu s elektrickou energiou, na ktorom sa využíva jadrové palivo a uhlie.“

Zdôvodnenie

Takáto formulácia nie je v tejto podobe správna. Na jednej strane existuje v krajinách, ktoré sa vzdali využívania jadrovej energie, príp. ju nechcú využívať, často dostatok alternatívnych elektrárenských kapacít. Skutočnosť, že napr. do Nemecka sa dováža elektrina z atómových elektrární vo Francúzsku alebo v Českej republike, je daná európskym vnútorným trhom a vedome vytvorenými nadmernými kapacitami v určitých krajinách a nevyplýva z toho, že údajný nedostatok energie je možné pokryť napr. iba prostredníctvom zahraničných atómových elektrární.

Výsledky hlasovania

Počet hlasov za: 60

Počet hlasov proti: 115

Zdržali sa hlasovania: 13

Bod 5.2.6

Doplniť nasledujúcim spôsobom:

„95 % **uránu** sa dováža do EÚ z rôznych zdrojov. Podľa IAEA a Agentúry pre jadrovú energiu OECD by mali v súčasnosti známe hospodárske zdroje uránu uspokojiť svetové požiadavky na dnešnej úrovni asi na 50 rokov. Potenciálne náleziská, stanovené na základe geologických meraní odďaľujú perspektívu vyčerpania zásob na 280 rokov. Toto obdobie by sa však mohlo radikálne skrátiť, pokiaľ by niektoré štáty uskutočnili svoje plány na rozšírenie výroby jadrovej energie. India napr. plánuje rozšíriť svoj park atómových elektrární zo súčasných 3 000 MW na 300 000 MW, čo by samozrejme malo závažné dôsledky na globálnu dostupnosť uránu. Neskôr môžu nové technológie poskytnúť ďalšie možnosti získavania paliva, avšak tie neboli doteraz vyskúšané a ani nie sú reálne dostupné.“

(1) Vypracovaná prognostickým ústavom v Bazileji a ústavom pre energetiku pri univerzite v Kolíne nad Rýnom.

Zdôvodnenie

Upresnenie.

Výsledky hlasovania

Počet hlasov za: 62

Počet hlasov proti: 124

Zdržali sa hlasovania: 6

Bod 6.3.3.2

Zmeniť nasledovne:

„Väčšinu **elektrární** v Európe bude v blízkej budúcnosti potrebné **nahradiť** novými. Platí to tak pre najviac rozšírený typ elektrární, ktorý je založený na spaľovaní fosílnych palív, ako aj pre jadrové elektrárne. Bude to jedinečná príležitosť na veľký presun smerom k zariadeniam na výrobu energie, ktoré menej znečisťujú životné prostredie (teplárne s výrobou tepla aj elektriny, technológie „čistého uhlia“) zdrojom energie bez obsahu uhlíka a zároveň na pokles závišlosti na vonkajších zdrojoch ako aj na zlepšenie účinnosti pri výrobe elektrickej energie.“

Zdôvodnenie

Vyplyva zo znenia pozmeňujúceho návrhu. Pozri aj body 1.17 a 1.18, ktoré sa o. i. tiež týkajú technológií „čistého uhlia“.

Výsledky hlasovania

Počet hlasov za: 62

Počet hlasov proti: 121

Zdržali sa hlasovania: 12

**Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému
„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o plnení povinností vlajkových štátov“**

KOM(2005) 586, konečné znenie – 2005/0236 (COD),

„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o spoločných pravidlách a normách pre organizácie vykonávajúce inšpekcie a prehliadky lodí a pre príslušné činnosti námorných úradov“

KOM(2005) 587, konečné znenie – 2005/237 (COD),

„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o štátnom prístavnom dozore“

KOM(2005) 588, konečné znenie – 2005/0238 (COD),

„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 2002/59/ES, ktorou sa zriaďuje monitorovací a informačný systém Spoločenstva pre lodnú dopravu“

KOM(2005) 589, konečné znenie – 2005/0239 (COD),

„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa ustanovujú základné zásady upravujúce vyšetrovanie nehôd v sektore námornej dopravy a ktorou sa menia a dopĺňajú smernice 1999/35/ES a 2002/59/ES“

KOM(2005) 590, konečné znenie – 2005/240 (COD),

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o zodpovednosti osobných dopravcov v lodnej preprave po mori a vnútrozemských vodných cestách v prípade nehôd“

KOM(2005) 592, konečné znenie – 2005/0241 (COD),

„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o občianskoprávnej zodpovednosti a finančných zárukách vlastníkov lodí“

KOM(2005) 593, konečné znenie – 2005/0242 (COD)

(2006/C 318/32)

Rada sa 25. januára (TEN/236), 8. februára (TEN/235), 14. februára (TEN/234 a 239), 28. februára (TEN/237) a 15. marca 2006 rozhodla podľa článku 71.1 a 80.2 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k danej téme.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť, ktorá bola poverená prípravou návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 18. júla 2006. Spravodajcom bol pán RETUREAU. Pomocnou spravodajkyňou bola Dr. BREDIMA-SAVOPOULOU.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429. plenárnom zasadnutí 13. a 14. septembra 2006 (schôdza z 13. septembra 2006) 198 hlasmi za, 2 hlasmi proti, pričom 5 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závěry a odporúčania

1.1 Výbor prijal v celku priaznivo tretí balík opatrení zameraných na bezpečnosť námornej dopravy, ktorý predstavuje ďalší konštruktívny a aktívny krok smerom k zvýšeniu bezpečnosti námornej dopravy, pretože umožňuje obmedziť nehody v námornej doprave a znečisťovanie morí a lepšie zvládať ich dôsledky. EHSV vo veľkej miere súhlasí s návrhmi týkajúcich sa činnosti vlajkových štátov, štátneho prístavného dozoru, monitorovania vykonávaného auditorskými spoločnosťami, vyšetrovania nehôd ako aj návrhu informačného a monitorovacieho systému námornej dopravy (VTM a plavidlá v ohrození a miesta, kam sa môže plavidlo v ohrození uchýliť). Návrhy odrážajú základné postoje, ktoré výbor vyjadril v stanoviskách k „balíkom“ ERIKA I a ERIKA II. Tieto návrhy zlepšujú rôzne aspekty dopravného reťazca a svedčia o tom, že Európska únia sa angažuje v prospech námornej dopravy.

1.2 Výbor vyjadruje isté znepokojenie v súvislosti s návrhmi týkajúcimi sa zodpovednosti za plavidlá osobnej dopravy, ktorá

vychádza z aténskeho dohovoru Medzinárodnej námornej organizácie a z občianskoprávnej zodpovednosti. Dôkladnejšie preskúmanie by si zaslužilo hlavne návrh o občianskoprávnej zodpovednosti.

1.3 Európsky hospodársky a sociálny výbor pokladá za pozitívny prvok skutočnosť, že v tomto texte je uznaná úloha, ktorú zohráva Medzinárodná námorná organizácia (IMO). Plne to zodpovedá duchu stanovísk (ktoré výbor zverejnil od roku 1993) o bezpečnosti v námornej doprave a prevencii znečisťovania, kde uznal, že je nutné vytvoriť medzinárodný právny rámec pre bezpečnosť v námornej doprave a pre prevenciu znečisťovania.

1.4 EHSV doporučuje Komisii, aby urobila všetky potrebné opatrenia, aby členské štáty urýchlili ratifikovali existujúce

dohovory IMO, predovšetkým Dohovor o obmedzení zodpovednosti za námorné pohľadávky (dohovor LLMC z roku 1996). Ratifikácia týchto právnych nástrojov bude mať priamy dosah na bezpečnosť v námornej doprave, na globálne životné prostredie, zodpovednosť a odškodnenie za škody spôsobené znečisťovaním na celosvetovej úrovni.

1.5 EHSV navrhuje Komisii, aby zo svojho návrhu týkajúceho sa zodpovednosti pri preprave cestujúcich po vnútrozemských vodných cestách vyňala vnútrozemskú loďnú dopravu a aby vypracovala osobitný návrh (v rámci programu NAIADES).

1.6 EHSV znovu vyslovuje želanie, ktoré už vyjadril, keď reagoval na „balíky“ opatrení ERIKA I a II, aby bol vypracovaný ďalší „balík“ opatrení v oblasti bezpečnosti námornej dopravy zameraný viac na ľudský rozmer, a vyjadruje ľútosť nad tým, že v tomto treťom balíku opatrení pre bezpečnosť námornej dopravy nie je na úrovni Spoločenstva venovaná dostatočná pozornosť ľudskému faktoru. Navrhuje, aby sa pri vypracovaní vhodných ustanovení vychádzalo z dohovoru o zákonníku práce v námornej doprave, ktorý schválila v roku 2005 konferencia ILO o bezpečnosti v námornej doprave. Do úvahy by bolo potrebné vziať aj časť „odporúčania“ (soft law) uvedeného zákonníka, aby mohli vzniknúť lepšie európske predpisy.

1.7 Podľa názoru EHSV je zlepšenie legislatívneho procesu podmienené lepším uplatňovaním právnych predpisov. V tejto súvislosti upozorňuje na nutnosť lepšieho uplatňovania právnych predpisov. Okrem toho vyzýva všetky zainteresované strany, aby zabezpečili uplatňovanie ustanovení nového balíka opatrení zameraných na bezpečnosť v námornej doprave.

1.8 EHSV upozorňuje na nutnosť zvýšenia objemu finančných prostriedkov uvoľnených na kontrolu stavu prístavov členskými štátmi. Zároveň žiada zvýšiť počet inšpektorov v prístavoch, aby sa zabezpečilo efektívne uplatnenie celej škály balíkov opatrení zameraných na bezpečnosť v námornej doprave. EHSV vyzýva Komisiu, aby v spolupráci s členskými štátmi uvoľnila finančné prostriedky potrebné na prilákanie a zamestnanie nových kvalifikovaných pracovníkov na postoch inšpektorov.

2. Úvod

2.1 Po škodách, ktoré spôsobil tanker Erika (1999) na francúzskom a tanker Prestige (2002) na španielskom pobreží, kde sa ukázala zraniteľnosť európskych brehov, Európska únia urýchlene prijala opatrenia na vytvorenie obranného mechanizmu na ochranu pobrežia Európy proti riziku nehôd a kontaminácie morských vôd pri námornej doprave a na zvýšenie bezpečnosti plavidiel, ktoré využívajú európske

prístavy. Boli prijaté dva legislatívne balíky: „ERIKA I“⁽¹⁾ v roku 2001 a „ERIKA II“⁽²⁾ v roku 2002. Obsahujú šesť právnych nástrojov (tri smernice a tri nariadenia). Komisia uverejnila 23. novembra 2005 svoj tretí balík opatrení zameraných na bezpečnosť v námornej doprave s cieľom posilniť právne predpisy Spoločenstva v oblasti bezpečnosti námornej dopravy a zlepšiť účinnosť existujúcich opatrení.

3. Návrhy Komisie

3.1 Od rozšírenia EÚ predstavuje loďstvo Spoločenstva 25 % celosvetového loďstva. Cieľom Komisie je vytvoriť príkladné loďstvo schopné zabezpečiť bezpečné, konkurencieschopné a ekologicky vhodné služby v oblasti námornej dopravy.

3.2 Tretí balík opatrení v oblasti námornej dopravy zvýši záruku bezpečnosti námornej dopravy Spoločenstva. Navrhuje proaktívnejší prístup s cieľom znovu nastoliť zdravú a udržateľnú konkurencieschopnosť medzi prevádzkovateľmi, ktorí dodržiavajú medzinárodné normy. Tento balík obsahuje sedem návrhov, ktoré vychádzajú zo skúseností v uplatňovaní právnych predpisov Spoločenstva v oblasti bezpečnosti námornej dopravy a prevencie znečisťovania. Tieto návrhy súvisia s dvoma najdôležitejšími oblasťami činnosti:

— zlepšovanie prevencie nehôd a znečisťovania a

— manažment následkov nehôd.

3.3 Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o plnení povinností vlajkových štátov

3.3.1 Cieľom tohto návrhu je dosiahnuť, aby členské štáty zabezpečili účinnú kontrolu súladu s medzinárodnými pravidlami a normami v prípade lodí, ktoré sú oprávnené plaviť sa pod ich vlajkou. Preto musia mať námorné správne orgány, ktorých činnosť spĺňa vysoké kvalitatívne kritéria. Cieľom tohto návrhu je zabezpečiť, aby si členské štáty plnili svoje medzinárodné povinnosti konkrétnym a koordinovaným spôsobom.

(¹) Smernica Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 95/21/ES Rady týkajúca sa presadzovania medzinárodných štandardov pre bezpečnosť lodí, ochranu proti znečisteniu a životné a pracovné podmienky na lodiach (prístavná štátna kontrola) vzhľadom k lodnej preprave, ktorá využíva prístavy spoločenstva a plaví sa vo vodách pod jurisdikciou členských štátov. Smernica Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 94/57/CE o spoločných pravidlách a normách pre organizácie vykonávajúce inšpekcie a prehliadky lodí a pre príslušné činnosti námorných úradov.

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady o urýchlenom zavedení konštrukčných požiadaviek na dvojité alebo ekvivalentný trup pre topné tankery s jednoduchým trupom (stanovisko EHSV: Ú. v. ES C 14, 16.01.2001).

(²) Smernica Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa zriaďuje monitorovací a informačný systém Spoločenstva pre loďnú dopravu. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa vytvára fond na odškodnenie za škody spôsobené znečistením európskych vôd ropnými látkami a prijímajú iné doplnujúce opatrenia. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa ustanovuje Európska námorná bezpečnostná agentúra (stanovisko EHSV: Ú. v. ES C 221, 07.08.2001).

3.4 *Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o spoločných pravidlách a normách pre organizácie vykonávajúce inšpekcie a prehliadky lodí a pre príslušné činnosti námorných úradov*

3.4.1 Cieľom tohto návrhu je skvalitniť prácu klasifikačných spoločností (ktoré vykonávajú inšpekciu a certifikáciu lodí), reformovať systém sankcií voči podnikom, ktoré si neplnia povinnosti, zavedením lepšie odstupňovaných a úmernejších finančných postihov a posilniť právomoci Komisie tak, aby inšpektori mali prístup na všetky lode bez ohľadu na to, pod vlajkou akého štátu sa plavia. Práca klasifikačných spoločností by sa mala skvalitniť zavedením systému kontroly kvality.

3.5 *Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o štátnom prístavnom dozore*

3.5.1 Tento návrh zavádza princíp dôkladnej reformy súčasného systému (Parížske memorandum o porozumení – MOU), na základe ktorého každý členský štát musí vykonať inšpekciu minimálne 25 % všetkých plavidiel, ktoré sa zastavia v jeho prístavoch, a nahrádza ho cieľom Spoločenstva, ktorý znamená systematickú kontrolu všetkých lodí pričom berie do úvahy potrebu odľahčiť bremeno, ktoré by tieto kontroly predstavovali pre kvalitné plavidlá.

3.5.2 Budú prijaté ďalšie opatrenia zamerané na zvýšenie účinnosti a kvality kontrol vykonaných na plavidlách nachádzajúcich sa v prístavoch Spoločenstva (vrátane kontrol pracovných podmienok posádok). Tento nový systém inšpekcií sa sústreďí hlavne na plavidlá s vysokým rizikovým profilom. Prísnejšie opatrenia budú prijaté voči plavidlám nespĺňajúcim normy, kde sa posilnia ustanovenia zamerané na zákaz plavby vo vodách Spoločenstva pre tieto plavidlá.

3.6 *Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 2002/59/ES, ktorou sa zriaďuje monitorovacia a informačný systém Spoločenstva pre lodnú dopravu*

3.6.1 Medzi sledované ciele patrí aj zlepšenie právneho rámca týkajúceho sa miest, kam sa môžu uchýliť plavidlá v núdzi. Stanovenie všetkých potencionálnych miest, do ktorých by sa mohli plavidlá uchýliť, by bolo treba urýchliť, čím by sa zefektívnil rozhodovací proces v prípade nehôd v námornej doprave. Komisia okrem toho navrhuje vybaviť rybárske lode systémom automatickej identifikácie a lokalizácie (AIS) s cieľom znížiť riziko zrážky s veľkými plavidlami.

3.6.2 Rozšírenie systému výmeny informácií Spoločenstva SafeSeaNet na celé územie Európskej únie umožní monitorovať pohyb lodí a ich nákladu. Lode budú informované o nebezpečí vytvárania ľadovcov v určitých námorných zónach.

3.7 *Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa ustanovujú základné zásady upravujúce vyšetrenie nehôd v sektore námornej dopravy a ktorou sa menia a dopĺňajú smernice 1999/35/ES a 2002/59/ES*

3.7.1 Kvalita noriem v oblasti námornej dopravy závisí od schopnosti analyzovať príčiny nehôd a vyvodiť z nich všetky ponaučenia. Cieľom tohto návrhu je vytvoriť harmonizovaný rámec Spoločenstva umožňujúci vykonať vyšetrenie nehôd. Toto vyšetrenie budú vykonávať náležite splnomocnené nezávislé špecializované orgány. Návrh jasne definuje hlavné usmerenia na úrovni Spoločenstva a podporuje spoluprácu v oblasti vyšetrenia nehôd v námornej doprave.

3.8 *Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o zodpovednosti osobných dopravcov v lodnej preprave po mori a vnútrozemských vodných cestách v prípade nehôd*

3.8.1 Cieľom tohto návrhu je integrovať do súboru právnych predpisov Spoločenstva ustanovenia Aténskeho dohovoru z roku 2002 (ktoré sú aplikovateľné len na medzinárodné trasy ale ešte nenadobudli platnosť) a ochranu zaručenú touto konvenciou rozšíriť na všetkých cestujúcich, ktorí cestujú na lodiach v EÚ po národných námorných cestách alebo iných vnútrozemských vodných cestách.

3.9 *Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o občianskoprávnej zodpovednosti a finančných zárukách vlastníkov lodí*

3.9.1 Ide o to, aby vlastníci lodí prevzali väčšiu zodpovednosť a aby mali povinnosť uzatvoriť poistenie či poskytnúť inú finančnú záruku týkajúcu sa škôd spôsobených tretím osobám, vzťahujúcu sa aj na náklady na repatriáciu námorníkov v prípade, že ich vlastník lode zanechá bez finančných prostriedkov a nezabezpečí im náležitú starostlivosť.

3.9.2 V prvej fáze by členské štáty mali urýchlene ratifikovať všetky existujúce dohovory IMO, predovšetkým Dohovor o obmedzení zodpovednosti za námorné pohľadávky z roku 1996 (dohovor LLMC). Text dohovoru z roku 1996 bude začlenený do právnych predpisov Spoločenstva s cieľom zaručiť úplné a jednotné uplatňovanie týchto ustanovení v celej Európskej únii. V druhej fáze Komisia bude žiadať mandát rokovat' v OMI o revízii protokolu z roku 1996 s cieľom prehodnotiť úroveň, od ktorej majiteľ stráca právo obmedziť svoju zodpovednosť. Na lode plávajúce pod vlajkou štátu, ktorý neratifikoval dohovor z roku 1996, bude uplatnený prísnejší režim zodpovednosti v prípade hrubej nedbanlivosti.

3.9.3 Členské štáty musia zabezpečiť, aby vlastníci lodí plaviacich sa po vodách Spoločenstva bez ohľadu na to, pod vlajkou ktorého štátu sa plavia, mali finančnú záruku pre občianskoprávnu zodpovednosť vo výške dvojnásobku hornej hranice, ktorú stanovuje uvedený dohovor z roku 1996. Vlastníci lodí musia mať aj finančnú záruku pre prípad zanechania námorníkov bez finančných prostriedkov a náležitej starostlivosti. Finančná záruka musí byť preukázaná potvrdeniami, ktoré musia byť uložené na palube lodí.

4. Všeobecné pripomienky

4.1 *Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o plnení povinností vlajkových štátov*

4.1.1 EHSV plne podporuje tento návrh, pretože členské štáty si musia v plnom rozsahu plniť svoje povinnosti a musia sa prispôsobiť nástrojom IMO vrátane ustanovení kódexu na uplatňovanie povinných nástrojov IMO vzťahujúcich sa na vlajkové štáty a jej schémy auditu vlajkových štátov.

4.1.2 EHSV má pochybnosti o relevantnosti článku 9 „Získavanie informácií o vlajkovom štáte“, nakoľko tento článok sa týka vyšetovania nehôd a táto téma je dostatočne riešená v rámci piateho nástroja, ktorý je navrhnutý v treťom balíku opatrení pre bezpečnosť námornej dopravy. Avšak uvedené potvrdzuje potrebu vyšetovania a je potrebné žiadať členské štáty, aby poskytli zodpovedajúce zdroje. Ich povinnosťou musí byť tieto zdroje poskytnúť.

4.1.3 Výbor uznáva, že cieľom článku 10 „Bezpečné obsadzovanie lode posádkou“ je zabezpečiť, aby lode plaviace sa pod vlajkou členských štátov mali vhodnú posádku v súlade s rezolúciou A.890 (21) zhromaždenia IMO o zásadách bezpečného obsadzovania lode posádkou (Principles on Safe Manning). EHSV je však presvedčený, že „level playing field“ (teda spravodlivé konkurenčné podmienky medzi vlajkovými štátmi) je niečo podstatné a preto by sa čo najskôr mal zrealizovať návrh, podľa ktorého by Komisia mala vypracovať správu uvedenú v článku 15 „Dohody o spolupráci“.

4.2 *Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o spoločných pravidlách a normách pre organizácie vykonávajúce inšpekcie a prehliadky lodí a pre príslušné činnosti námorných úradov*

4.2.1 Zodpovednosť klasifikačných spoločností je stále väčšia. Klasifikačné spoločnosti majú stále väčšiu zodpovednosť voči úradom vlajkových štátov pokiaľ ide o bezpečnosť námornej dopravy a životné prostredie. EHSV preto súhlasí s navrhovanými opatreniami, ktorých cieľom je skvalitnenie práce orgánov oprávnených konať v mene členských štátov

a posilnenie kontroly a sankcií zavedením systému odstupňovaných postihov, ktorý bude účinnejší než súčasný systém.

4.2.2 Vzhľadom na to, že v súčasnom období sa tieto funkcie prekrývajú, EHSV zastáva názor, že by bolo potrebné lepšie odlíšiť štatutárne funkcie od klasifikačných napríklad tak, že by boli nimi poverení rôzni inšpektori tej istej uznanej organizácie alebo dve rôzne organizácie. Pre vypracovanie zoznamu „osvedčených postupov“ zameraných na predchádzanie konfliktu záujmov bude určite nutné prechodné obdobie, počas ktorého sa dostane stálej podpory „osvedčeným postupom“ prostredníctvom rokovaní členských štátov s príslušnými spoločnosťami a medzi klasifikačnými spoločnosťami.

4.2.3 Na základe článku 19 ods. 3 členské štáty musia spolupracovať s klasifikačnými spoločnosťami na rozvoji pravidiel a/alebo predpisov týchto uznaných organizácií. Napriek ustanoveniam článkov 16 a 17 EHSV zastáva názor, že podobné opatrenie vzájomnej povinnosti by sa malo uplatniť na klasifikačné spoločnosti.

4.2.4 EHSV prijíma pozitívne ustanovenia článku 20 pokiaľ ide o požiadavku, aby uznané organizácie medzi sebou konzultovali a spolupracovali s cieľom zabezpečiť rovnocenné a solídne uplatňovanie medzinárodných dohovorov.

4.3 *Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o štátnom prístavnom dozore*

4.3.1 EHSV schvaľuje prepracovanie smernice v záujme zreteľnosti, čo zvýšiť a zlepšiť účinnosť štátneho prístavného dozoru. Pripomína, že za posledných šesť rokov sa počet lodí, na ktorých bola vykonaná rozšírená povinná inšpekcia, zvýšil zo 700 na 4 000.

4.4 EHSV oceňuje vôľu zvýhodniť lode dodržiajúce kvalitatívne normy tým, že by sa na nich vykonávalo menej inšpekcií, a úsilie sústrediť sa na inšpekcie lodí s vysokým stupňom rizika a zákazom vstupu do európskych prístavov odradzovať od používania lodí, ktoré nespĺňajú dané predpisy. Nakoľko ustanovenia nového systému budú vychádzať zo zásad uvedených v prílohe II, prepracovanie smernice je jedinečnou príležitosťou na okamžité zavedenie a uplatnenie nového systému.

4.4.1 EHSV konštatuje s uspokojením, že bude posilnená úloha lodivodov pri včasnom odhaľovaní prípadných nedostatkov, ale vyjadruje znepokojenie nad tým, že splývanie obchodných funkcií s kontrolnými funkciami prácu lodivodov neulahčí, pretože lodivodi pre širšie more závisia od spoločnosti poskytujúcej nezáväznú navigačnú službu.

4.4.2 Rovnako víta, že toto nariadenie zavádza inšpekciu pracovných podmienok na lodiach, pretože ľudský faktor často zohráva dôležitú úlohu pri nehodách v námornej doprave. Inšpekcia životných a pracovných podmienok námorníkov na lodiach a ich kvalifikácie si vyžaduje zvýšenie počtu inšpektorov s osobitnými právomocami v danej oblasti. Len jeden inšpektor by ťažko vykonal dvojité hĺbkové inšpekcie v lehotách, ktoré sú často veľmi krátke, tak z hľadiska technického ako aj spoločenského.

4.4.3 Výbor pozitívne hodnotí aj požiadavku článku 20, podľa ktorého má Komisia každý rok zostaviť „čiernu listinu“, kde budú uvedené parametre námorných dopravcov a spoločností.

4.5 *Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 2002/59/ES, ktorou sa zriaďuje monitorovací a informačný systém Spoločenstva pre lodnú dopravu*

4.5.1 EHSV s upokojením konštatuje, že jeho obnovené výzvy zriadiť systém pre lode nachádzajúce sa v stave núdze našli odozvu (článok 20). EHSV teda podporuje návrh zameraný na posilnenie smernice zvýšením a harmonizovaním požiadaviek týkajúcich sa miest, kam sa môže uchýliť loď v stave núdze⁽³⁾. Postačujúcou finančnou zárukou pre prijatie lode do miesta, kam sa uchýľujú lode v prípade núdze, by malo byť osvedčenie o členstve v klube Club P&I (klub „ochrana a náhrada škody“). Absencia takéhoto dokladu by však nemala byť zámkou k tomu, aby lodi v núdzi nebolo dovolené vplávať do útočiska pre lode v núdzi.

4.5.2 Výbor zastáva názor, že nezávislý kompetentný orgán pre riešenie nehôd a nasmerovanie lodí v núdzi do útočísk by mal mať všetky potrebné právomoci, nezávisle od povinnosti konzultovať zainteresované strany, a mal by mať možnosť prijímať rozhodnutia a vykonávať všetky nevyhnutné úlohy vyplývajúce z jeho právomocí, vrátane možných finančných dôsledkov neodkladne prijatých rozhodnutí.

4.5.3 EHSV konštatuje, že rybolov patrí stále medzi najzraniteľnejšie odvetvia, a vyjadruje potešenie nad tým, že rybárske lode musia byť vybavené systémom automatickej identifikácie a lokalizácie AIS. Malým a stredným podnikom, vrátane podnikov zaoberajúcich sa pobrežným rybolovom, by mala byť poskytnutá finančná alebo iný druh pomoci, ktorá im umožní zabezpečiť predmetné vybavenie svojich lodí⁽⁴⁾.

4.5.4 Rovnako podporuje ustanovenia umožňujúce pobrežným štátom prijímať vhodné opatrenia na obmedzenie rizík, ktoré môžu pre námornú dopravu predstavovať ľadovce vytvárajúce sa v niektorých oblastiach na severe Európskej únie. Ide to o veľmi dôležitú otázku, pretože riziko je mimoriadne vysoké v Baltickom mori, kde sa preváža veľké množstvo ropných produktov. Aby sa však predišlo prípadným

problémom súvisiacich s normami niektorých klasifikačných spoločností týkajúcich sa plavby v oblastiach tvorby ľadových kryh, bolo by vhodné, aby členské štáty zjednotili vlastné normy v tejto oblasti.

4.5.5 EHSV sa stotožňuje s názorom, že zavedenie systému výmeny informácií o námornej doprave SafeSeaNet podstatne prispeje k zlepšeniu bezpečnosti v námornej doprave vo vodách Spoločenstva.

4.6 *Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa ustanovujú základné zásady upravujúce vyšetrovanie nehôd v sektore námornej dopravy a ktorou sa menia a dopĺňajú smernice 1999/35/ES a 2002/59/ES*

4.6.1 EHSV podporuje tento návrh, pretože len na základe nezávislého vyšetrovania nehôd je možné prijať potrebné opatrenia na zníženie rizika opakovania takýchto nehôd. Výbor tiež súhlasí so zriadením nezávislých špecializovaných orgánov pre vedenie týchto vyšetrovaní a s tým, aby sa jasne odlišili od vyšetrovaní vedených za účelom presadzovania práva.

4.6.2 EHSV prijíma pozitívne ustanovenia článku 7 o spoločných bezpečnostných vyšetrovaniach.

4.6.3 EHSV sa nazdáva, že ustanovenie článku 9 o utajovaní informácií, ktoré nie sú určené pre bezpečnostné vyšetrovanie, je zásadné. Ustanovenie umožňujúce súdному orgánu povoliť zverejnenie informácií je znepokojujúce. EHSV sa preto nazdáva, že by bolo vhodné, aby osoby poskytujúce dôkazy v rámci týchto technických vyšetrovaní nehôd mali imunitu alebo dokonca zostali anonymné. Bolo by vhodné, aby zástupcovia odvetvia námornej dopravy a zástupcovia organizovanej občianskej spoločnosti podľa vzoru odvetvia leteckej dopravy mali možnosť zapojiť sa do procesu vyšetrovania v daných oblastiach, pretože takáto účasť by bola cenným zdrojom skúseností pre zlepšenie prevencie v budúcnosti a pre transparentnosť. Komisia veľmi vhodne plánuje organizovať výmenu informácií s cieľom zúžitkovať získané skúsenosti.

4.7 *Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o zodpovednosti osobných dopravcov v lodnej preprave po mori a vnútrozemských vodných cestách v prípade nehôd*

4.7.1 EHSV podporuje základný cieľ návrhu, ktorý je zameraný na to, aby všetci cestujúci na úrovni EÚ mali rovnakú úroveň ochrany v prípade nehody a ktorý obsahuje aktualizované ustanovenia o zodpovednosti dopravcov, systém povinného poistenia a hornú hranicu pre odškodnenie. Tieto normy ochrany sa vzťahujú na všetkých cestujúcich, ktorí si zakúpili lístok v Európe, aj keď cestujú mimo vôd Spoločenstva alebo na lodi plávajúcej sa pod vlajkou tretieho štátu.

⁽³⁾ Osvedčené postupy britského systému SOSREP sú dôležitým zdrojom inšpirácie v tejto oblasti.

⁽⁴⁾ Európsky fond pre rybolov, ktorý 16. júna tohto roku schválila Rada, otvára možnosti financovania do výšky 40 % nákladov na bezpečnostné zariadenia. Ďalšie opatrenia sú možné na úrovni členských štátov.

4.7.2 EHSV pripomína, že v súvislosti s návrhom rozhodnutia z roku 2003 boli členské štáty vyzvané, aby ratifikovali Aténsky protokol do konca roka 2005. Ratifikačný proces bol však zastavený. Tento návrh umožní jednotne uplatniť ustanovenia Aténskeho protokolu v Európskej únii. Začlenenie Aténskeho protokolu do právnych predpisov Spoločenstva nezabavuje členské štáty povinnosti ratifikovať protokol a tak zaručiť jeho uplatnenie na národnej úrovni.

4.7.3 Výbor upozorňuje na dva dôležité problémy, ktoré je potrebné vyriešiť v súvislosti s ratifikáciou Aténskeho protokolu z roku 2002 členskými štátmi a nadobudnutím jeho platnosti. V prvom rade ide o problém vojny a terorizmu. EHSV upozorňuje na rezolúciu IMO, ktorá dáva štátom možnosť formulovať vo svojej ratifikácii výhradu v tom zmysle, že môžu vystavovať všetky požadované poisťné certifikáty s výnimkou tých, ktoré sa týkajú vojny a terorizmu. V druhom rade, pokiaľ ide o horné hranice, Medzinárodná konfederácia klubov P&I vyhlásila, že horné hranice uvedené v protokole dokáže pokryť za podmienky, že sa vyrieši problém terorizmu. Alternatívne riešenia boli predložené na diskusiu a mohli by sa nájsť schodné riešenia na medzinárodnej a/alebo európskej úrovni. Prebiehajúca revízia fondu solidarity Spoločenstva (nariadenie 2012/2002), ktorá má vstúpiť do platnosti v roku 2007, počíta s poskytnutím núdzovej pomoci v prípade katastrofy vrátane následkov teroristických útokov, ale nemôže nahradiť negociované riešenie (ku ktorému je podľa názoru výboru potrebné dospieť urýchlene) poisťného krytia škôd spôsobených prípadným teroristickým útokom.

4.7.4 EHSV uznáva, že je dôležité priznať rovnaké náhrady škôd cestujúcim na lodiach na linkách v rámci Spoločenstva a na medzinárodných linkách. Toto opatrenie však môže spôsobiť nezanedbateľné ťažkosti niektorým malým spoločnostiam alebo v prípade poskytovania niektorých služieb.

4.7.5 Pokiaľ ide o vnútroštátnu prepravu cestujúcich po mori EHSV navrhuje adaptačné (prechodné) obdobie v uplatňovaní tohto návrhu, aby sa minimalizovali nepriaznivé dopady v tejto oblasti. Aby to nemalo veľký dopad na ekonomiku prevádzky miestnych trajektov, ktorý by sa museli výrazne obmedziť na úkor pravidelného spojenia s ostrovmi.

4.7.6 Pokiaľ ide o platby záloh obetiam nehôd alebo ich oprávneným osobám, EHSV návrh podporuje pokiaľ ide o nehody v lodnej doprave, pre ktoré Aténsky protokol počíta s prísnyim režimom zodpovednosti.

4.7.7 Ustanovenia o osobách so zdravotným postihnutím a informáciách pred cestou je treba chápať ako ustanovenia, ktoré sú doplnením Aténskeho protokolu a nie odbočením od neho. Podobné ustanovenia boli začlenené do nariadenia o právach cestujúcich v leteckej doprave s odvolaním sa na Montrealský protokol.

4.7.8 Pokiaľ ide o vnútrozemskú lodnú dopravu, EHSV zastáva názor, že tretí balík opatrení zameraných na bezpečnosť lodnej dopravy nezohľadňuje rozdiely medzi vnútrozemskou lodnou dopravou (rieky, veľtoky a ústia, kanály a jazerá) a námornou lodnou dopravou (spojenia medzi pevninou a ostrovom/ostrovmi, verejné služby zabezpečujúce kontinuitu dopravy na pevnine a medzinárodné spojenia). Tieto cesty sú odlišné tak charakterom ako aj využitím, čo je dôvodom na uplatnenie odlišného právneho režimu (pravidlá o plavbe, bezpečnosti, spoľahlivosti, zodpovednosti a povinnom poistení).

4.8 *Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o občianskoprávnej zodpovednosti a finančných zárukách vlastníkov lodí*

4.8.1 EHSV je za to, aby členské štáty ratifikovali Protokol LLMC z roku 1996, čím by sa horná hranica občianskoprávnej zodpovednosti vlastníkov lodí zdvojnásobila v porovnaní s ustanoveniami Protokolu z roku 1976. Text z roku 1976 je dohovorom s horizontálnym záberom pokrývajúci všetky pohľadávky v lodnej doprave. EHSV však berie na vedomie návrh, aby každá loď (bez ohľadu na to, pod vlajkou ktorého štátu sa plaví) prichádzajúca do vôd Spoločenstva musela mať certifikát finančnej zodpovednosti vystavený na dvojnásobok sumy uvedenej v protokole LLMC z roku 1996.

4.8.2 Na základe Dohovoru Organizácie Spojených národov o námornom práve (UNCLOS) môžu pobrežné štáty uplatniť normy, ktoré presahujú rámec uvedeného dohovoru, len na lode plaviace sa pod vlajkou tretej krajiny, ktoré prichádzajú do ich prístavov. Kluby P&I vyhlásili, že nebudú vystavovať certifikáty na čiastky vyššie než stanovuje protokol z roku 1996.

4.8.3 Poistka je lepšia než platobná neschopnosť. Poistka však závisí od jasných kritérií zodpovednosti. Upustenie od obmedzení zodpovednosti v prípade hrubej nedbanlivosti sa však môže prejaviť zmenšením poisťovacieho trhu a zvýšením počtu námorných dopravcov s jednou loďou, ktorí sa budú dovoliavať právneho režimu spoločností s ručením obmedzeným.

4.8.4 EHSV však konštatuje, že vnímanie a odhad rozsahu škôd a zodpovednosti prešlo v posledných rokoch veľkým vývojom. Vyplatené náhrady za škody sú už teraz vnímané ako oveľa nižšie než konštatované priame a predovšetkým nepriame škody. Zlepšenie tejto situácie by bolo určite vítané. Výbor navrhuje, aby Komisia vykonala ekonomickú analýzu svojho návrhu. Táto analýza by mala vyčísliť, aký ekonomický dosah spôsobí celkové zrušenie obmedzenia zodpovednosti a zistiť či je vhodné zvýšiť úroveň obmedzenia.

4.8.4.1 EHSV pripomína svoje predchádzajúce stanoviská k balíkom Erika I a II a opakuje, že cieľom má byť rýchla a garantovaná náhrada obetiam za vzniknuté škody a teda nepodnecovať k vedeniu nekonečne dlhých súdnych sporov. Ratifikácia všetkých platných dohovorov IMO by mala umožniť nastoliť vhodnejší režim občianskoprávnej zodpovednosti, povinného poistenia a priameho konania v záujme presne definovaných požiadaviek tak ako to je uvedené v návrhu smernice.

4.8.4.2 Podľa stanoviska EHSV musia pre občianskoprávnu zodpovednosť platiť jasné a transparentné pravidlá. V námornom práve je „hrubá nedbanlivosť“ právnym pojmom bežne používaným v právnych sporoch týkajúcich sa škôd spôsobených na náklade. Na medzinárodnej úrovni sa na vylúčenie objektívnej zodpovednosti používa pojem „nedbalosť, pri ktorej páchatel vie, že k škode môže dôjsť“. Toto riešenie podporilo aj EHSV v svojom stanovisku na tému Erika II, ale pre oblasť znečisťovania ropnými produktmi. EHSV preto navrhuje, aby do návrhu smernice bolo zapracovaných niekoľko objektívnych faktorov, ktoré by členským štátom a ich súdom pomohli určiť, kedy došlo k naplneniu skutkovej podstaty pojmu „hrubá nedbanlivosť“. Bez tohto ustanovenia sa môže stať, že jednotlivé krajiny budú smernicu uplatňovať rôznym spôsobom.

4.8.4.3 EHSV aj naďalej zastáva názor, že platnosť osvedčenia o finančnej záruke by mala byť podmienená doložením potvrdenia o nadobudnutí členstva v klube P&I a nie potvrdenia, ktoré vystaví členský štát. Potvrdenie o nadobudnutí členstva v klube P&I by bolo v súlade s cieľmi navrhovaného nástroja. Toto potvrdenie by mohol vystaviť klub P&I.

4.8.5 EHSV zastáva názor, že návrh je v predkladanej podobe v rozpore s ustanoveniami smernice 2004/35/ES z 21. apríla 2004 o environmentálnej zodpovednosti v oblasti predchádzania a nápravy škôd na životnom prostredí, ktorá uznala primárne uplatňovanie dohovorov OMI vrátane LLMC. Mohli by tu vzniknúť problémy v oblasti medzinárodného zmluvného práva pre členské štáty, ktoré sú signatármi dohôd LLMC 1976 a 1996.

4.8.5.1 EHSV podporuje návrh zameraný na povinnosť lodí mať certifikáty o finančnej záruke pre prípad zanechania námorníkov bez prostriedkov a ochrany, pričom berie na vedomie, že pracovná skupina IMO-ILO pracuje na tejto téme, ktorá vyplýva z jej kompetencií na medzinárodnej úrovni.

4.8.5.2 Pre zodpovednosť a náhradu škôd v prípade úniku chemických látok a pohonných látok lodí platia dohovory o škodlivých a nebezpečných látkach a úniku uhlíkovodíkov z lodí. Odrážajú kompromis, ku ktorému dospela medzinárodné spoločenstvo. EHSV dôrazne odporúča Komisii, aby vyvinula všetko úsilie potrebné k tomu, aby členské štáty EÚ urýchlili ratifikovali dohovor o toxických a nebezpečných látkach a uhlíkovodíkov z lodí, aby mohli čo najskôr vstúpiť do platnosti.

5. Osobitné úvahy

5.1 Výbor berie so záujmom na vedomie nedávnu 94. medzinárodnú konferenciu o práci (na mori) ILO, ktorá prijala jednotný námorný dohovor. Uvedený dohovor obsahuje povinnú časť a časť s odporúčeniami. Súbor námorných dohovorov prijatých od dvadsiaty rokov minulého storočia, niekoľkokrát menených a doplnených, sú dnes sústredené a modernizované v jasnom a všeobecne platnom kódexe práce na mori. EHSV berie na vedomie aj zámer Komisie začleniť dohovor Medzinárodnej organizácie práce (námorný kódex) do právnych predpisov Spoločenstva a podporuje úsilie pracovnej skupiny sociálneho dialógu o uplatnenie dohovoru a uvoľnenie väčšieho objemu prostriedkov na riešenie otázky ich začlenenia do právnych predpisov Spoločenstva.

5.2 Majúc stále na zreteli ľudský faktor v námornej doprave, EHSV vyzýva predovšetkým Komisiu, aby si stanovila za svoju prioritu podnietiť všetky členské štáty čo najskôr ratifikovať tento dohovor s cieľom vytvorenia harmonizovanej legislatívnej základne. Na to, aby dohovor vstúpil do platnosti, je treba 30 ratifikácií, čo predstavuje jednu tretinu hrubej celosvetovej tonáže. EÚ tu môže výrazne pomôcť aj tým že podporí ratifikáciu dohovoru krajinami Európskeho hospodárskeho priestoru a tretími krajinami, s ktorými má podpísané dohody o hospodárskej spolupráci.

5.3 Celkový dosah navrhovaných opatrení na úrady prístavných štátov a vlajkových štátov (vydávanie osvedčení, sociálne inšpekcie, rozšírené inšpekcie, cieľ inšpekcí 100 % lodí, atď.) by mali príslušné úrady rýchlo zvážiť, aby včas mohli urobiť potrebné organizačné, finančné a personálne opatrenia.

5.4 Vzhľadom na význam povinností, ktoré má Európska námorná bezpečnostná agentúra, je dôležité, aby mala k dispozícii aj dostatočné prostriedky na ich splnenie.

V Bruseli 13. septembra 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko odbornej sekcie pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica rady 89/552/EHS o koordinácii určitých ustanovení zákonov, iných právnych predpisov alebo správnych opatrení v členských štátoch týkajúcich sa vykonávania činností televízneho vysielania“

KOM(2005) 646, konečné znenie – 2005/0260 (COD)

(2006/C 318/33)

Rada sa 7. februára 2006 rozhodla podľa článku 47 ods. 2 a článku 55 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k horeuvedenej téme.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť, ktorá bola poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 18. júla 2006. Spravodajcom bol pán Hernández Bataller.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom ... plenárnom zasadnutí (schôdza z) ... hlasmi za, ... hlasom proti, pričom... členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Úvod

1.1 Dňa 13. decembra 2005 predložila Európska komisia návrh s cieľom aktualizovať smernicu Spoločenstva o televízii bez hraníc, ktorej prvé znenie je z roku 1989 ⁽¹⁾ a bolo zmenené a doplnené v roku 1997 ⁽²⁾. Ustanovenia tejto smernice sú určujúce v prípade rozporu so všeobecnými predpismi o poskytovaní služieb, pokiaľ ide o aspekty týkajúce sa prístupu a poskytovania služieb ⁽³⁾.

1.2 Uvedený cieľ tohto pozmeňujúceho a doplňujúceho návrhu (stanovený v postupe na zosúladienie monitorovania a hodnotenia s nariadením) má zosúladiť smernicu s realitou technologického zblížovania. V tomto novom kontexte sú audiovizuálne materiály a služby ďaleko za tradičným rozsahom televízneho vysielania a vytvárajú nové regulačné požiadavky s cieľom zabezpečiť plynulý chod spoločného trhu, existenciu silného, tvorivého Európskeho priemyslu a práva občanov. Modernizácia predpisov EÚ o obsahu audiovizuálnych médií je tiež zahrnutá v stratégii i2010, ktorej cieľom je vybudovať informačnú spoločnosť podporujúcu rast a zamestnanosť ⁽⁴⁾.

1.2.1 Bezprostredne po konferencii v Liverpoole ⁽⁵⁾ navrhovaný pozmeňujúci a doplňujúci návrh opätovne stanovuje regulačný rozsah smernice (ktorý pôvodne zahŕňal všetky audiovizuálne služby) s cieľom zahrnúť takzvané „audiovizuálne mediálne služby“ s rôznymi regulačnými úrovňami podľa toho, či je služba lineárna alebo nelineárna. Smernica by sa tak týkala koordinácie určitých právnych, regulačných a správnych ustanov-

vení týkajúcich sa poskytovania audiovizuálnych mediálnych služieb v členských štátoch, a mala by názov smernica o audiovizuálnych mediálnych službách namiesto smernica o televízii bez hraníc.

1.2.2 Smernica by naďalej vylučovala súkromné správy, elektronické verzie novín alebo časopisov, internetové stránky, ktoré nie sú zamerané hlavne na vysielanie audiovizuálnych materiálov, a rozhlasové vysielanie.

1.3 Navrhovaný pozmeňujúci a doplňujúci návrh spadá pod medziinštitucionálnu dohodu o lepšom zákonodarstve, ktorá bola prijatá v roku 2003 s dvojakým cieľom: po prvé, zjednotiť, uvoľniť a zmenšiť regulačné povinnosti európskych poskytovateľov audiovizuálnych služieb a po druhé, podporovať samoreguláciu a koreguláciu v odvetví. Cieľom návrhu je tiež formulovať základnejší, podstatnejší regulačný rámec, posilňujúci zásadu krajiny pôvodu po začlenení smernice do právneho systému členských štátov.

2. Návrh Komisie

2.1 Ako bolo uvedené, Komisia navrhuje rozšíriť pôsobnosť smernice na všetky audiovizuálne mediálne služby ⁽⁶⁾, pod ktorými rozumieme služby poskytujúce pohyblivé obrazy so zvukom alebo bez neho, navrhnuté na informovanie a zábavu verejnosti prostredníctvom takzvaných elektronických sietí ⁽⁷⁾.

⁽¹⁾ Smernica 89/552/EHS – Ú. v. ES L 298, 17.10.1989, s. 23.

⁽²⁾ Smernica 97/36/ES – Ú. v. ES L 202, 30.7.1997, s. 60.

⁽³⁾ KOM(2006) 160, konečné znenie.

⁽⁴⁾ Pozri IP/05/643.

⁽⁵⁾ Audiovizuálna konferencia v Liverpoole o smernici o televízii bez hraníc, ktorú organizovala Komisia.

⁽⁶⁾ Pozri definíciu týchto služieb v článkoch 49 a 50 zmluvy.

⁽⁷⁾ Pozri definíciu týchto sietí v článku 2 ods. a) rámcovej smernice 2002/21/ES Európskeho parlamentu a Rady zo 7. marca 2002 o spoločnom regulačnom rámci pre elektronické komunikačné siete a služby, Ú. v. ES L 108, 24.4.2002, s. 33.

2.2 Tieto audiovizuálne mediálne služby môžu byť:

- lineárne, keď užívateľ musí dodržať čas na vysielane služieb vymedzený poskytovateľom, bez ohľadu na distribučný kanál (pozemná, satelitná alebo káblová televízia, internet, mobilné telefonovanie atď.);
- nelineárne, keď si užívateľ vyberie čas prístupu k službe alebo zvláštnemu obsahu, ktoré sprístupňuje poskytovateľ.

2.2.1 V súlade s týmto rozdelením sa televízne vysielanie definuje ako „lineárna audiovizuálna mediálna služba, pri ktorej poskytovateľ mediálnych služieb rozhoduje o okamihu v čase, kedy sa bude vysielat špecifický program, a vytvára plán programov“. Prevádzkovateľ vysielania sa definuje ako „poskytovateľ lineárnych audiovizuálnych mediálnych služieb“.

2.3 V súlade s touto širšou pôsobnosťou zavádza navrhované doplnenie smernice všeobecné ponímanie audiovizuálneho komerčného oznámenia, ktoré sa týka pohyblivých obrazov so zvukom alebo bez neho, ktoré sprevádzajú audiovizuálne mediálne služby a sú určené na priamu alebo nepriamu podporu predaja tovarov alebo služieb. Televízna reklama sa chápe ako formujúca súčasť audiovizuálneho komerčného oznámenia, ak sa vzťahuje na oznamy vysielané v televízii na podporu dodávok tovarov alebo služieb za platbu alebo podobnú náhradu, alebo na propagáciu samotného prevádzkovateľa vysielania. To isté sa vzťahuje aj na telenákup.

2.3.1 Súčasný zákaz vysielania televíznej reklamy na cigarety alebo iné tabakové výrobky a predaja cigariet alebo iných tabakových výrobkov prostredníctvom televízie sa rozširuje na všetky formy audiovizuálneho komerčného oznámenia. Zostáva aj zákaz reklamy a televízneho predaja liekov na lekársky predpis a zachovávajú sa obmedzenia reklamy alkoholických nápojov s cieľom zamedziť podporovanie neprimeranej konzumácie a chrániť maloletých, pričom reklama:

- nesmie byť zameraná osobitne na maloletých, ani zobrazovať maloletých konzumujúcich tieto nápoje;
- nesmie spájať konzumáciu alkoholu s lepším telesným výkonom ani s vedením motorového vozidla;
- nesmie vytvárať dojem, že konzumácia alkoholu prispieva k spoločenskému alebo sexuálnemu úspechu;
- nesmie tvrdiť, že alkohol má liečebné vlastnosti, alebo stimulačný alebo upokojujúci účinok, alebo že je prostriedkom na riešenie osobných rozporov;
- nesmie podporovať neprimeranú konzumáciu alkoholu, ani predstavovať abstinenciu alebo umiernenosť v negatívnom svetle;
- nesmie zdôrazňovať vysoký obsah alkoholu ako pozitívnu vlastnosť týchto nápojov.

2.3.2 Návrh zachováva zákaz skrytej reklamy, čo znamená zákaz „slovnej alebo obrazovej informácie o tovaroch, službách, názve, ochrannej známke alebo činnostiach výrobcu tovarov alebo poskytovateľa služieb v programoch, ak prevádzkovateľ vysielania má zámer takúto informáciu použiť na reklamu a ak by vzhľadom na svoju povahu mohla uviesť verejnosť do omylu“, zvyčajne preto, lebo neobsahuje identifikáciu alebo výstrahu. V tejto súvislosti sa stanovuje, že televízne reklamné vysielanie musí byť „jasne rozpoznateľné a celkom oddelené od ostatných častí programovej služby, a to vizuálnymi alebo akustickými prostriedkami“.

2.3.3 I tak sa zavádza nová definícia umiestňovania produktu, ktoré sa odlišuje od skrytého audiovizuálneho komerčného oznámenia napriek tomu, že jeho definícia je podobná. Ide o „včlenenie produktu, služby či príslušnej obchodnej značky alebo zmienky o nich do audiovizuálnej mediálnej služby, zvyčajne výmenou za platbu alebo za podobnú náhradu“. Aby bolo umiestňovanie produktu zákonné, musí spĺňať niekoľko požiadaviek. Napríklad:

- „nesmie podporovať nákup alebo prenájom výrobkov alebo služieb, najmä osobitnými propagačnými zmienkami o takýchto výrobkoch alebo službách“;
 - diváci musia byť jednoznačne informovaní o tom, že existuje dohoda o umiestňovaní produktu a toto umiestnenie musí byť jasne identifikované;
 - audiovizuálne mediálne služby „nesmú obsahovať umiestňovanie tabakových výrobkov či cigariet, ani umiestňovanie výrobkov podnikov, ktorých hlavnou činnosťou je výroba alebo predaj cigariet a iných tabakových výrobkov“;
 - zákaz umiestňovania produktov platí pri spravodajstve a programoch týkajúcich sa súčasných udalostí, dokumentárnych programoch a audiovizuálnych mediálnych službách pre deti.
- 2.3.4 Návrh zachováva zmienku o sponzorovaní a podmienky, podľa ktorých je sponzorovanie povolené, s niektorými základnými zmenami, aby bola činnosť v súlade s novou oblasťou uplatňovania. Zákaz sa tiež vzťahuje na používanie metód podvedomého ovplyvňovania v audiovizuálnych komerčných oznámeniach.
- 2.4 S ohľadom na práva a povinnosti členských štátov a v súlade so súčasnou smernicou návrh ustanovuje, že členské štáty:
- musia zabezpečiť voľný príjem audiovizuálnych mediálnych služieb z iných členských štátov;

- musia v rámci svojej legislatívy a primeranými prostriedkami zabezpečiť, aby poskytovatelia mediálnych služieb, ktorí spadajú pod ich právomoc, konali v súlade s uvedenou smernicou;
 - „majú naďalej možnosť požadovať od poskytovateľov mediálnych služieb spadajúcich pod ich právomoc, aby vyhovelí podrobnejším alebo prísnejším pravidlám v oblastiach pôsobnosti tejto smernice“;
 - majú právomoc zabezpečiť, aby mala verejnosť voľný prístup k udalostiam s vysokou úrovňou verejného záujmu, a zabrániť tomu, aby ich vysielal exkluzívne prevádzkovateľ vysielania spadajúci pod ich právomoc;
 - musia zabezpečiť, aby prevádzkovatelia vysielania, ktorí spadajú pod ich právomoc, vysielali kinematografické diela len v časoch dohodnutých s majiteľmi práv;
 - musia zabezpečiť, aby prevádzkovatelia vysielania, ktorí spadajú pod ich právomoc, vysielali kinematografické diela len v časoch dohodnutých s majiteľmi práv;
 - musia (vždy, keď je to možné, a v niektorých prípadoch postupne) zabezpečiť, aby prevádzkovatelia vysielania vyhradili väčšiu časť svojho vysielania na európske alebo príbuzné diela, a 10 % uvedeného času (alebo 10 % svojho rozpočtu na vysielanie) na európske diela producentov, ktorí sú nezávislí od prevádzkovateľov vysielania, s dostatočným podielom vyhradeným pre súčasné diela. Vypočítaný čas vylučuje určitý obsah, napríklad spravodajstvo, športové udalosti, hry, reklamu, teletextové služby a telenákup.
- 2.4.1 Členský štát ešte stále môže prijať opatrenia proti poskytovateľom mediálnych služieb so sídlom v inom členskom štáte s cieľom zabrániť porušeniu niektorých ustanovení smernice, pokiaľ poskytovateľ zameriava celú svoju činnosť alebo jej väčšiu časť na územie prvého členského štátu, a ak členský štát, v ktorom má poskytovateľ sídlo neprijal také opatrenia napriek tomu, že bol o to požiadaný a že mu bolo doručené schválenie Komisie.
- 2.4.2 Návrh potvrdzuje podiely, ktoré boli stanovené súčasnou smernicou pre národné a európske audiovizuálne produkcie a nezávislé audiovizuálne produkcie. Podľa správ o hodnotení dosahu boli tieto podiely v posledných rokoch splnené.
- 2.4.3 Návrh zavádza nasledujúce ustanovenia týkajúce sa členských štátov. Členské štáty:
- musia zabezpečiť, aby prevádzkovatelia vysielania so sídlom v iných členských štátoch mali prístup k udalostiam s vysokou úrovňou verejného záujmu, ktoré vysielala prevádzkovateľ pod právomocou členského štátu, s cieľom vytvoriť krátke spravodajstvo s označením zdroja;
 - musia zabezpečiť jednoduchý, priamy a stály prístup k informáciám o názve, poštovej a elektronickej adrese prevádzkovateľa audiovizuálnych mediálnych služieb, ktorý spadá pod ich právomoc, a príslušného regulačného úradu;
 - musia zaručiť, že poskytovatelia mediálnych služieb, ktorí spadajú pod ich právomoc, budú tam, kde je to možné a vhodnými prostriedkami podporovať produkciu európskych diel a ich dostupnosť;
 - musia zabezpečiť, aby poskytovatelia mediálnych služieb, ktorí spadajú pod ich právomoc, vysielali kinematografické diela len v časoch dohodnutých s majiteľmi práv;
 - boli výslovne požiadané, aby podporovali koreguláciu v oblastiach koordinovaných smernicou, aby sa účinne uplatňovala a prijali ju hlavné zainteresované skupiny.
- 2.5 Návrh dáva nové znenie súčasným ustanoveniam smernice upravujúcim hodnoty, ktoré vysielala poskytovateľ audiovizuálnych mediálnych služieb.
- 2.5.1 Návrh určuje, že tieto služby nesmú:
- vážne ohrozovať telesný, duševný alebo morálny vývoj maloletých;
 - obsahovať žiadne podnecovanie k nenávisti založenej na pohlaví, rasovom alebo etnickom pôvode, náboženstve alebo viere, postihnutí, veku alebo sexuálnej orientácii.
- Návrh zachováva súčasný výslovný zákaz vysielania programov, ktoré obsahujú pornografické scény alebo bezdôvodné násilie. Pri programoch, ktoré by mohli narušiť telesný, duševný alebo morálny vývoj maloletých sa musia prijať opatrenia, napríklad technické kódovanie, vysielanie v neskorých hodinách alebo klasifikácia obsahu, s cieľom zabezpečiť, aby sa maloletí nedostali k takému vysielaniu.
- 2.5.2 Audiovizuálne komerčné oznámenie nesmie:
- obsahovať žiadnu diskrimináciu na základe rasy, pohlavia alebo národnosti;
 - útočiť na náboženské alebo politické presvedčenie;
 - podporovať správanie škodlivé zdraviu alebo ohrozujúce bezpečnosť;
 - podporovať správanie porušujúce ochranu životného prostredia;

— spôsobovať morálnu alebo telesnú ujmu maloletým osobám. Preto nesmie „nabádať neplnoleté osoby, aby si kúpili nejaký výrobok alebo službu, využívajúc ich neskúsenosť alebo dôverčivosť, priamo ich povzbudzovať, aby presvedčali svojich rodičov či iné osoby, aby im zakúpili inzerovaný tovar alebo služby, využívať osobitnú dôveru, ktorú neplnoleté osoby cítia k svojim rodičom, učiteľom alebo iným osobám, ani bezdôvodne predvádzať neplnoleté osoby v nebezpečných situáciách“.

2.6 Navrhovaný pozmeňujúci a doplňujúci návrh zmierňuje legislatívne požiadavky na reklamné prestávky, zjednodušuje a uvoľňuje mnohé kritériá uplatňovania.

2.6.1 Zachováva výnimočnú povahu oddelených reklamných spotov a príspevkov telenákupu, okrem spotov a príspevkov v športových programoch. Naďalej sa uprednostňujú reklamné prestávky medzi programami, aj keď sú prestávky počas programov povolené za predpokladu, že sa zachová integrita programu a neporušia autorské práva.

2.6.2 Rôzne kritériá na prípustné reklamné prestávky, intervaly medzi týmito prestávkami a výnimky v závislosti od druhu programu nahrádza všeobecné pravidlo, podľa ktorého sa môže vysielanie televíznych filmov, kinematografických diel, detských programov a spravodajských relácií prerušiť reklamou alebo príspevkom telenákupu raz za 35 minút. Vkladať reklamu počas vysielania bohoslužieb zostáva zakázané.

2.6.3 S ohľadom na vysielací čas určený na reklamu v jej rôznych formách, návrh zachováva len všeobecné kritérium 20 % počas jednej hodiny na reklamu, telenákup a ostatné reklamné formáty, a z tohto podielu naďalej vylučuje „oznamy, ktoré prevádzkovateľ vysielania vykonáva v súvislosti so svojimi vlastnými programami a pomocnými produktmi, ktoré sa odvodzujú priamo od týchto programov“ a sponzorské oznámenia, ktoré teraz zahŕňajú aj umiestňovanie produktov.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 EHSV považuje za nevyhnuté pozmeniť súčasnú smernicu o televízii bez hraníc s cieľom zosúladiť ju s novým kontextom technologického zblížovania a novými reklamnými a propagačnými postupmi. Uznáva tiež potrebu uplatniteľnejšej, účinnejšej legislatívy, ktorá prispeje k zvýšeniu obchodovania v oblasti audiovizuálnych mediálnych služieb na európskom spoločnom trhu, posilní a podporí jeho rozvoj. Domnieva sa však, že pozmeňujúci a doplňujúci návrh by mal rovnako reagovať na požiadavky technologického a hospodárskeho vývoja a potrebu ochrany ľudskej dôstojnosti a osobnej nedotknuteľnosti.

3.2 Podobne ľutuje, že sa Komisia nechopila príležitosti, aby sa zbavila určitých nedostatkov a nejasností v súčasnej smernici, ktorých výklad a uplatnenie spôsobovali ťažkosti a právnu neistotu ako pri uplatňovaní smernice, tak aj transpozícií právnych predpisov do právnych systémov rôznych členských štátov.

3.2.1 Napríklad neuvádza žiadnu definíciu foriem reklamy upravovanej smernicou, ani popis niektorých možných nezákonných praktík. I keď budeme o tom podrobnejšie hovoriť ďalej v konkrétnych pripomienkach, má tu zmysel na príklade poukázať na to, že v odôvodnení 44 sú z oblasti reklamy vyňaté televízne propagačné akcie, avšak v žiadnom bode textu nie sú definované vlastnosti a obmedzenia tejto formy reklamy.

EHSV sa domnieva, že toto vynechanie nie je opodstatnené, a že v každom prípade by mali byť televízne propagačné akcie zaradené medzi reklamy. Inak by to iba slúžilo na penalizovanie reklamy a transformovanie komerčných oznámení do iných formátov, čím by sa zachovala, alebo dokonca zvýšila presýtenosť reklamou.

3.2.2 Okrem toho by kombinácia právnych predpisov stále viac zameraných na podstatu a presadzovania zásady krajiny pôvodu mohla spôsobiť veľké legislatívne rozdiely v tejto oblasti, predovšetkým pokiaľ ide o reklamu a ochranu maloletých, a brzdiť rozvoj spoločného trhu alebo podstatne znižovať ochranu spotrebiteľa, čo sa veľmi vzdáľuje od podpory legislatívneho súladu medzi členskými štátmi.

3.3 Hoci cieľom je ujasniť rozdiel medzi audiovizuálnymi mediálnymi službami (ktoré by boli upravené pozmenenou smernicou) a ostatnými audiovizuálnymi službami (ktoré sú spadajú do pôsobnosti predpisov o elektronickej komunikácii), je pravdepodobné, že bude stále ťažšie definovať rozsah pôsobnosti smernice, pretože formáty sa vyvíjajú tak, že sa stávajú nerozlíšiteľnou zmesou textu, zvuku a obrazov.

3.4 EHSV sa domnieva, že pozmeňujúci a doplňujúci návrh k smernici by mal minimálne zachovať, a ak je to možné, i rozšíriť záruky ochrany divákov týchto audiovizuálnych mediálnych služieb, predovšetkým maloletých. Ako bolo uvedené, okrem cieľov týkajúcich sa spoločného audiovizuálneho trhu musí smernica hájiť množstvo spoločenských a kultúrnych hodnôt týkajúcich sa rozmanitosti, identity, osobného rozvoja, ľudskej dôstojnosti (ako sa uvádza v odôvodneniach návrhu) a práva na informácie a slobodu vyjadrovania, ktoré sú zahrnuté v Charte základných práv EÚ⁽⁸⁾. Navyše považuje judikatúra Európskeho súdneho dvora⁽⁹⁾ prevádzku televízie za službu všeobecného hospodárskeho záujmu.

⁽⁸⁾ Ú. v. ES C 364 z roku 2000.

⁽⁹⁾ Rozsudok z 30. apríla 1974 vo veci C-15/73, ECR 203 a nasl., rozsudok Súdu prvého stupňa z 10. júla 1991 vo veci T-69/89, ECR II-525, rozsudok Súdu prvého stupňa z 18. septembra 2001 vo veci T-112/99, ECR II-2549 a nasl.

3.5 EHSV sa domnieva, že navrhovaný pozmeňujúci a doplňujúci návrh by mal ísť ešte o krok ďalej a navrhnúť osobitné opatrenia v oblastiach ako je pluralizmus a koncentrácia médií. Pokiaľ ide o podporu európskej produkcie, EHSV by očakával rozhodnejší postoj voči členským štátom, aby táto podpora nepodliehala formulácii „kde je to možné“, a v tom, aby sa na nelineárne služby postupne uplatňovali kritériá vyžadujúce, aby produkcie boli európske a čo najviac nezávislé.

3.6 Čo sa týka práva na odpoveď, ktoré je uvedené v návrhu, Komisia nevzala do úvahy stanovisko EHSV⁽¹⁰⁾ týkajúce sa potreby vytvoriť ustanovenie o práve na opravu, s tým istým všeobecným rozsahom a za tých istých podmienok, s cieľom bojovať proti nepravdivému, nesprávnemu alebo nepresnému obsahu, ktorý ovplyvňuje práva ľudí.

3.7 EHSV sa domnieva, že návrh by mal pre regulačné úrady vo všetkých členských štátoch stanoviť nevyhnutnosť alebo povinnosť pracovať nielen nestranne a transparentne, ale aj nezávisle od vlády, čo sa týka aj ich vytvorenia, založenia a plnenia funkcií. Sme presvedčení, že v budúcnosti sa bude musieť premýšľať o tom, či by sa nemala zriadiť európska agentúra, inštitúcia alebo podobný nadnárodný orgán.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 EHSV sa domnieva, že Komisiou navrhovaná definícia „audiovizuálneho komerčného oznámenia“ je príliš reštriktívna a mechanicky opakuje definíciu „audiovizuálnych mediálnych služieb“. Bolo by logické definovať ich ako „pohyblivé obrazy so zvukom alebo bez zvuku“, a preto sú pohyblivé obrazy nevyhnutným predpokladom týchto audiovizuálnych mediálnych služieb. Definícia do pôsobnosti tejto smernice nezahŕňa tlač a rozhlasové vysielanie, ktoré sú založené na internete. Avšak, tak ako je definovaná pôsobnosť smernice, môžu audiovizuálne komerčné oznámenia spojené s audiovizuálnymi mediálnymi službami využívať statické obrazy (napr. logá alebo reklamné plagáty) alebo samotné zvuky bez obrazov (napr. hovorený odkaz na značku alebo reklamná zvučka). Bolo by vhodnejšie definovať audiovizuálne komerčné oznámenie ako „obrazy a zvuky resp. obrazy alebo zvuky sprevádzajúce audiovizuálne mediálne služby vytvorené na priamu alebo nepriamu propagáciu tovarov, služieb alebo obrazu fyzických alebo právnických osôb na hospodárske účely“.

4.2 Návrh zachováva súčasné kritérium, podľa ktorého je televízna reklama materiálom vysielaným za platbu. EHSV sa domnieva, že nie platba, ale zámer propagovať výrobky a služby by mal byť určujúcim kritériom, pretože to by bolo v súlade s ostatnými definíciami Spoločenstva, ako napríklad s definíciou použitou v smernici o zavádzajúcej reklame. Zabránilo by to

riziku vysielania reklám na produkty, ktorých reklama v televízii bola zakázaná, alebo nezákonných reklám, ktoré sa v súčasnosti môžu vysielat' za predpokladu, že neexistuje nezvratný dôkaz o platbe, a tým aj o ich charaktere televíznej reklamy. To isté platí aj pri požiadavke platby v definícii telenákupu.

4.2.1 Ak sa zachová navrhované kritérium, mohli by členské štáty podľa smernice splnomocniť súdy (v prípadoch občianskych alebo správnych konaní), aby požiadali poskytovateľov vysielania o dôkaz, že audiovizuálne oznámenie vysielajú bez platby, ako sa uvádza v smernici 84/850/EHS. V opačnom prípade by sa uvedené oznámenie považovalo za komerčné.

4.3 Navrhovaná definícia skrytej reklamy je veľmi podobná súčasnému zneniu. EHSV sa však domnieva, že definícia skrytej reklamy by sa mala uplatňovať všeobecne na audiovizuálne komerčné oznámenia a nielen na televíznu reklamu, za predpokladu, že ustanovenie výslovne zakazuje skryté audiovizuálne komerčné oznámenie.

4.3.1 Rovnako sa EHSV domnieva, že pojem skrytého audiovizuálneho komerčného oznámenia by mal byť širší než obsahuje súčasné znenie návrhu:

- mal by zahŕňať predstavovanie tovarov a služieb alebo odkazy na tovary a služby, a to nielen slovne alebo v obrazoch, ale aj prostredníctvom zvukov (napr. reklamná zvučka spojená s určitou značkou alebo produktom);

- s ohľadom na obsah, by toto predstavovanie alebo tieto odkazy nemali obsahovať názov, značku alebo činnosť poskytovateľa, ale ani iné rozlišujúce črty tovarov alebo služieb, ak sa na ne jasne vzťahujú (napr. určitý druh balenia alebo slogan, dokonca ani keď sa nespomenie značka).

4.3.2 Ďalej by malo byť v smernici jasne stanovené, že umiestňovanie produktu nebude považované za skryté audiovizuálne komerčné oznámenie za predpokladu, že je v súlade s právnymi požiadavkami, ktoré tu boli uvedené.

4.4 EHSV víta, že sa v navrhovanom pozmeňujúcom a doplňujúcom návrhu k smernici výslovne spomína umiestňovanie produktu. Hoci sa v súčasnosti môže teoreticky každé umiestňovanie produktu považovať za skrytú reklamu a preto za zakázané, prakticky neboli ani len tendencie považovať ho za televíznu reklamu, a tak zostávalo mimo pôsobnosti predpisu. Avšak EHSV sa domnieva, že definícia umiestňovania produktu by ako rozlišujúce vlastnosti tohto postupu mala jasne uvádzať zámernú propagáciu poskytovateľom a nedostatočné upozornenie verejnosti na propagačný charakter uvedeného umiestňovania vizuálnymi alebo zvukovými prostriedkami počas jeho trvania (t. j. súčasne), ako je to aj pri iných formátoch, napríklad pri televíznych propagačných akciách.

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 221, 8.9.2005, s. 17 (spravodajca: pán Pegado Liz).

4.4.1 Text by mal stanovovať, že umiestnenie produktu nemôže ovplyvňovať vysielací program do takej miery, aby bola ovplyvnená jeho nezávislosť a integrita, v súlade s ustanoveniami pre iné propagačné formáty. Zodpovedajúce obmedzenia by sa mali rozšíriť tak, že umiestňovanie produktov je zakázané nielen pri zákaze reklamy, pri programoch určených maloletým a nových programoch, ale aj pri reklame na liečivá a alkoholické nápoje, ako je uvedené nižšie.

4.5 V súlade so súčasnou smernicou návrh zakazuje používať v audiovizuálnom komerčnom oznámení metódy podvedomého ovplyvňovania. V žiadnom bode textu však tieto metódy nie sú definované. EHSV sa domnieva, že pojem by mal byť jasne rozvinutý so zmienkou o používaní vizuálnych alebo akustických podnetov vysielaných na úrovniach, ktoré hraničia s prahom zmyslového vnímania a sú vnímané podvedome.

4.6 Návrh stanovuje, že propagácia produktov v audiovizuálnom komerčnom oznámení môže byť priama alebo nepriama. V niektorých prípadoch, napríklad pri cigaretách alebo iných tabakových výrobkoch, je komerčné oznámenie zakázané, aj keď je nepriame. Ale v texte nie je žiadna definícia týchto prostriedkov audiovizuálneho komerčného oznámenia. EHSV sa domnieva, že pojem by mal byť jasne rozvinutý. Malo by sa zdôrazniť, že aj keď produkty nie sú prezentované priamo ani sa na ne priamo neodkazuje, využívajú sa obchodné značky, znaky a iné rozlišovacie vlastnosti produktov alebo spoločností, ktorých hlavnými alebo známymi činnosťami je výroba alebo marketing daných produktov.

4.7 V článku 3g písmeno c) pozmenenej smernice sa uvádzajú podmienky, ktoré musí audiovizuálne komerčné oznámenie spĺňať. V zozname sa opakujú požiadavky na reklamu a telenákup stanovené v súčasnom texte, ale bola vypustená zmienka o ľudskej dôstojnosti. EHSV sa domnieva, že na základe Európskeho dohovoru o ľudských právach a Charty základných práv EÚ by sa mala táto dôležitá zmienka zachovať.

4.8 Návrh zachováva požiadavku, aby členské štáty prijali primerané opatrenia a zabezpečili, aby audiovizuálne mediálne služby spadajúce pod ich právomoc neboli dostupné takým spôsobom, ktorý by vážne ohrozil telesný, duševný alebo morálny vývoj maloletých. Zachováva tiež časové obmedzenia, ktoré musia platiť na obsah, ktorý by mohol (aj keď len mierne) narušiť tento vývoj, a obnovuje rozsiahly zákaz pornografie a bezdôvodného násillia. Bolo by užitočné preskúmať skutočnú účinnosť tohto zákazu vyhodnotením rozsahu, v akom sa táto smernica dodržiavala od roku 1989 a zväziť, či by sa zákaz nemohol zrušiť s tým, že ochrana maloletých pred násilným alebo pornografickým materiálom bude založená na opatreniach (kódovanie, vysielanie v neskorých hodinách, upozornenie), ktoré už sú obsiahnuté v texte.

4.8.1 EHSV ľutuje, že návrh Komisie nezahrňa viac ochranných schém, ktoré sa ukázali ako účinné v niektorých členských štátoch, ktoré zvyšujú ochranu maloletých pred obsahom reklamy, alebo obmedzujú nadmerné vysielanie reklamy a zavádzajúceho telenákupu.

4.9 Čo sa týka vytvorenia obmedzení pri audiovizuálnych mediálnych službách a príslušných audiovizuálnych komerčných oznámeniach, návrh obsahuje niektoré rozdiely, ktoré nemajú opodstatnenie. S ohľadom na mediálne služby návrh hovorí o podnecovaní k nenávisti na základe pohlavia, rasy alebo etnického pôvodu, náboženstva alebo viery, postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie, a v súvislosti s komerčným oznámením uvádza diskrimináciu na základe rasy, pohlavia alebo národnosti. Zmienka o ľudskej dôstojnosti zmizla. Pokiaľ ide o audiovizuálne mediálne služby, návrh uvádza vážne ohrozenie fyzického, duševného alebo morálneho vývoja maloletých. Pri audiovizuálnych komerčných oznámeniach sa obmedzuje na „morálne alebo fyzické“ poškodenie maloletých. Pri oznámeniach, ktoré podporujú alebo propagujú násilné alebo protispoločenské správanie alebo kruté zaobchádzanie so zvieratami zákaz nejestvuje. EHSV sa domnieva, že tieto obmedzenia by sa mali čo najviac rozšíriť na audiovizuálne mediálne služby aj na audiovizuálne komerčné oznámenia.

4.10 S ohľadom na základné informácie, ktoré musia poskytovatelia vysielania poskytnúť, sa EHSV domnieva, že ak jestvuje regulačný úrad, tak by sa od nich malo výslovne žiadať, aby poskytli aspoň svoju poštovú a e-mailovú adresu.

4.11 Audiovizuálne komerčné oznámenie na alkoholické nápoje je obmedzené vzhľadom na cieľovú skupinu (nemôže byť zamerané na mladých ľudí) a svoj obsah, ktorý nesmie propagovať prehnanú konzumáciu takýchto nápojov. EHSV sa však domnieva, že vážne problémy spojené s konzumáciou alkoholu, predovšetkým medzi mladými ľuďmi, by odôvodnili prísnejšiu úpravu zo strany Komisie. Pri tejto úprave by sa zohľadňovali:

- programy resp. obsah (napr. nielen programy zamerané konkrétne na mladých ľudí, ale aj šport);
- plán vysielania v prípade lineárnych služieb (napr. žiadny audiovizuálny komerčný oznam týkajúci sa týchto produktov pred 22.00 hod.);
- obsahu alkoholu vo výrobkoch (napr. zákaz audiovizuálnych komerčných oznamov pri alkoholických nápojoch s obsahom alkoholu 18 percent alebo viac);
- v prípade televíznej reklamy sústreďovanie reklám v určitom vysielacom čase (napr. najviac jedna reklama na reklamnú prestávku, na inzerenta alebo na reláciu);

— schválený propagačný a reklamný formát (napr. zákaz umiestňovania produktov a sponzorovania výrobcami alkoholických nápojov, alebo aspoň použitie obmedzenia v pláne vysielania, ako sa uvádza vyššie).

4.12 Napríklad by mala uvádzať možnosť požiadať o súdny zákaz na základe porušenia ustanovení smernice (v súlade so smernicou 98/27/ES), ktorá napriek tomu, že bola spomenutá v inej príslušnej legislatíve, napríklad v smernici 2005/29/ES o nekalých obchodných praktikách, dokonca nie je uvedená ani v odôvodnení návrhu.

4.13 Návrh by mal rozšíriť povinnosti kontaktného výboru v niektorých oblastiach, napríklad:

- vytvorenie spoločných pravidiel na určenie regulačného úradu zodpovedajúceho za audiovizuálne mediálne služby;
- vytvorenie spoločných pravidiel informovania divákov o umiestňovaní produktu a sponzorovaní;
- vytvorenie spoločných pravidiel rozvoja sústav samoregulácie a koregulácie;

— vytvorenie spoločných pravidiel vysielania udalostí všeobecného záujmu alebo ich zhrnutia ostatnými poskytovateľmi;

— vytvorenie spoločných pravidiel, ktoré by občanom umožnili uplatniť svoje právo na odpoveď a opravu.

Organizáciám spotrebiteľov a divákov by sa mala priznať aktívna úloha v samoregulácii aj koregulácii ⁽¹⁾.

4.14 Návrh by mal vyzvať všetky členské štáty, aby zriadili regulačné úrady s právomocami v oblasti pôsobnosti smernice, dali im nezávislosť, nestrannosť a transparentnosť, pokiaľ ide o ich stanovy a plnenie úloh, v zmysle odporúčania Rady Európy č. 23(2000).

4.15 Nakoniec možno odporučiť, aby návrh zahrnul opatrenia na propagáciu dostupnosti digitálneho televízneho vysielania a jeho interaktívneho obsahu pre ľudí s postihnutím, a tak využil potenciál, ktorý prináša technologické zblížovanie.

V Bruseli 18. júla 2006.

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ Informačná správa o súčasnom stave koregulácie a samoregulácie na jednotnom trhu (spravodajca: pán Vever).

PRÍLOHA

k stanovisku Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Nasledujúce pozmeňovacie návrhy boli zamietnuté, ale získali aspoň štvrtinu odovzdaných hlasov.

Bod 4.1

Upraviť nasledovne:

„4.1 EHSV sa domnieva, že Komisiou navrhovaná definícia ‚audiovizuálneho obchodného oznamu‘ je príliš reštriktívna nejasná, mechanicky opakuje definíciu ‚audiovizuálnych mediálnych služieb‘. Bolo by logické definovať ich ako služby, ktoré sú svojou povahou totožné s programovým televíznym vysielaním ‚pohyblivé obrázky so zvukom alebo bez zvuku‘, a preto sú pohyblivé obrazy nevyhnutným predpokladom pre tieto audiovizuálne mediálne služby. Definícia do rozsahu tejto smernice nezahŕňa tlač a rozhlasové vysielanie, ktoré sú založené na internete. Avšak, tak Tak, ako je definovaná pôsobnosť smernice, môžu audiovizuálne komerčné oznámenia spojené s audiovizuálnymi mediálnymi službami využívať statické obrazy (napr. logá alebo reklamné plagáty) alebo samotné zvuky bez obrazov (napr. hovorený odkaz na značku alebo reklamnú zvučku). Bolo by vhodnejšie definovať audiovizuálne komerčné oznámenie ako obrazy a zvuky resp. obrazy alebo zvuky sprevádzajúce audiovizuálne mediálne služby vytvorené na priamu alebo nepriamu propagáciu tovarov, služieb alebo obrazu fyzických alebo právnických osôb na hospodárske účely“.

Zdôvodnenie

V tejto oblasti je ťažké vytvoriť jasné medze. Definície navrhované v bode 4.1 sú ešte širšie ako definície v návrhu smernice, a preto prispievajú k nejasnostiam pri uplatňovaní. Aby sa nebrzdil rozvoj predmetných služieb, definície by mali byť čo najjasnejšie. Pritom by mali slúžiť cieľom ochrany maloletých a ľudskej dôstojnosti a jasne identifikovať komerčné oznámenia, poskytovať právo na námietky a stanovovať základné identifikačné požiadavky.

Výsledky hlasovania:

Hlasy za: 32

Hlasy proti: 40

Zdržali sa hlasovania: 3

Bod 4.2.1

Vyškrtnúť.

„4.2.1 Ak sa zachová navrhované kritérium, podľa smernice by mohli členské štáty splnomocniť súdy (v prípadoch občianskych alebo správnych konaní), aby požiadali poskytovateľov vysielania, aby dokázali, že audiovizuálny oznam vysielajú bez platby, ako sa uvádza v smernici 84/850/EHS. V opačnom prípade by sa uvedený oznam považoval za komerčný“.

Zdôvodnenie

Návrh, že súdy by mohli žiadať poskytovateľov vysielania, aby predložili dôkaz, že za audiovizuálny oznam nedostali žiadnu platbu, by poskytol ľahkú príležitosť na zneužívanie. Okrem toho je prakticky nemožné, aby poskytovateľ vysielania preukázal, že neobdržal platbu.

Výsledky hlasovania:

Hlasy za: 35

Hlasy proti: 40

Zdržali sa hlasovania: 1

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Program GALILEO – úspešné zriadenie Európskeho úradu pre dohľad“

(2006/C 318/34)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 19. januára 2006 podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku rozhodol vypracovať stanovisko z vlastnej na „Program GALILEO – úspešné zriadenie Európskeho úradu pre dohľad“

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 18. júla 2006. Spravodajcom bol pán BUFFETAUT.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429. plenárnom zasadnutí 13. a 14. septembra 2006 (schôdza z 13. septembra) 200 hlasmi za, 4 hlasmi proti, pričom 2 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

Európsky hospodársky a sociálny výbor pripisuje veľký význam úspechu programu Galileo. V tomto zmysle zdôrazňuje, že je nevyhnutné, aby obdobie prechodu zo spoločného podniku GALILEO (GJU) na Úrad pre dohľad GALILEO (GSA) prebehlo bez problémov. Preto odporúča:

- vytvoriť plán presunu činností zo spoločného podniku na Úrad pre dohľad potrebný na zabezpečenie jeho právnej istoty;
- vyriešiť z právneho i z praktického hľadiska otázku presunu činností subjektov tretích krajín (Číny a Izraelu) zapojených do spoločného podniku na Úrad pre dohľad;
- zabezpečiť efektívny presun zvyšných prostriedkov zo spoločného podniku na Úrad pre dohľad;
- obmedziť prekryvanie právomocí medzi spoločným podnikom a Úradom pre dohľad do termínu ukončenia činnosti spoločného podniku;
- zaistiť, aby nedošlo k prerušeniu rokovaní o koncesnej zmluve;
- zaručiť medzinárodnú zodpovednosť krajín, ktoré vypúšťajú satelity konštelácie Galileo.

2. Situácia v danej problematike

2.1 Presun činností zo spoločného podniku GALILEO (GJU) na Úrad pre dohľad GALILEO (GSA) musí byť zavŕšený do konca roku 2006. Úspech programu GALILEO v budúcnosti závisí od presunu činností, ktorý by mal prebehnúť za najlepších možných podmienok, tak z právneho a ľudského hľadiska ako i po finančnej a rozpočtovej stránke.

2.2 V rovnakom duchu by sa mala zabezpečiť i nepretržitosť rokovaní o koncesnej zmluve, ktoré zahájil spoločný podnik a v ktorých bude pokračovať Úrad pre dohľad.

2.3 Osobitná pozornosť by mala byť venovaná otázke medzinárodnej zodpovednosti štátov v rámci programu GALILEO, ktorá by mala byť vyriešená v rovnakom termíne ako ukončenie rokovaní o koncesnej zmluve a následné vypustenie satelitov konštelácie GALILEO.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Popis programu GALILEO

3.1.1 GALILEO je veľký, symbolický, vedecko-technický projekt Európskej únie. Systémy satelitnej rádionavigácie sú pre Európu strategickou výzvou, ktorú by nemala zanedbať. Európa sa preto rozhodla financovať a vybudovať svoju vlastnú komplexnú infraštruktúru navigačných satelitov (GNSS) podľa vzoru Spojených štátov a Ruska.

3.1.2 GALILEO umožní v celosvetovom meradle poskytovať služby veľmi presnej a výkonnej satelitnej lokalizácie a podávať ucelené informácie. Program poskytne, pod priamou občianskou kontrolou, nezávislé služby v oblasti navigácie a lokalizácie. Zároveň bude zlučiteľný a interoperabilný s dvomi existujúcimi vojenskými systémami: americkým systémom GPS (Globálnym systémom lokalizácie) a ruským systémom GLONASS. GALILEO bude taktiež poskytovať bezpečné vládne služby prístupné za každých okolností oprávneným používateľom.

3.1.3 Európsky systém bude pozostávať z konštelácie tridsiatich satelitov a pozemných staníc, ktoré sú potrebné k optimálnej prevádzke systému a ktoré by mali byť funkčné na konci roku 2010.

3.1.4 Tento program je vytvorený a podporovaný dvomi hlavnými aktérmi: Európskou úniou zastúpenou Európskou komisiou a Európskou vesmírnou agentúrou (ESA). Európska komisia a ESA zriadili spoločný podnik GALILEO (GJU), ktorého úlohou je dohliadať na program a spravovať finančné prostriedky Európskej únie pridelené na systém Galileo.

3.1.5 Po ukončení overovacej fázy na obežnej dráhe (fáza IOV) bude celý systém prevedený z GJU na Úrad pre dohľad GALILEO (Supervisory Authority – GSA), regulačnú agentúru Spoločenstva, ktorá podpíše koncesnú zmluvu so skupinou súkromných podnikov.

3.1.6 Celkové náklady spojené s vytvorením, vybudovaním a overením programu GALILEO na obežnej dráhe sú odhadované na 1 500 miliónov eur.

3.1.7 GJU v súčasnosti rokuje o koncesnej zmluve s konzorciom európskych podnikov (AENA, ALCATEL, EADS, FINMECCANICA, HISPASAT, IMMARSAT, TELEOP, THALES).

3.1.8 O podmienkach presunu činností z GJU na GSA sa rokuje a je potrebné dohliadať, aby nedošlo k oneskoreniu, ku komplikáciám, poprípade k zdvojeniu nákladov.

3.2 Spoločný podnik GALILEO (GALILEO Joint Undertaking – ďalej len GJU)

3.2.1 Spoločný podnik bol zriadený rozhodnutím Rady Európskej únie a jej nariadením č. 876/2002 z 21. mája 2002 zo zreteľom na Zmluvu o založení Európskeho spoločenstva a najmä jej článok 171, v ktorom sa uvádza: „Spoločenstvo môže zriadiť spoločné podniky alebo akékoľvek iné štruktúry potrebné na riadne vykonávanie výskumných programov, programov technického rozvoja a demonštračných programov Spoločenstva“. Stanovy GJU sa nachádzajú v prílohe nariadenia.

3.2.2 Členmi GJU sú:

- Európske spoločenstvo zastúpené Komisiou,
- Európska vesmírna agentúra (ESA).

3.2.3 V súlade s článkom 1 stanov, podniky, vrátane podnikov z tretích krajín, sa môžu stať členmi spoločného podniku. Jeho súčasťou je už jeden čínsky orgán (National Remote Sensing Center of China – NRSCC) i jedna izraelská obchodná spoločnosť (MATIMOP). Tieto dva subjekty zasadať v správnej rade a majú hlasovacie právo proporcionálne k svojim príspevkom.

3.2.4 GJU má komplexnú právnu povahu, ktorá je daná zložením jeho správnej rady. Nariadenie uvádza, že spoločný podnik nie je určený na plnenie ekonomických cieľov, no musí byť považovaný za medzinárodný orgán z hľadiska európskych daňových predpisov v oblasti dane z obratu a spotrebnej dane. Komisia sa domnieva, že GJU je po právnej stránke skôr združením ako obchodným podnikom, pretože dostáva len príspevky od svojich členov a neprináša zisk. Belgické daňové úrady (GJU podlieha belgickému právu len v otázkach, ktoré nie

sú upravené spomínaným nariadením) usúdili, že nejde o obchodnú spoločnosť ale o právnickú osobu (ktorá je v zmysle belgického práva chápaná ako združenie).

3.2.5 Kapitál spoločného podniku je rozdelený nasledovne:

— Európska komisia	520 miliónov eur
— ESA	50 miliónov eur
— NRSCC	5 miliónov eur
— MATIMOP	5 miliónov eur

3.2.6 Z dôvodu osobitnej právnej povahy spoločného podniku a vzhľadom na to, že jeho kapitál pozostáva len z príspevkov, Komisia navrhla nahradiť termín „kapitál“ termínom „príspevky“, čo vyžaduje zmenu stanov, ktoré správna rada GJU schválila 2. júna 2006. Európsky dvor audítorov už dávnejšie uviedol, že termín „kapitál“ nie je vhodný, pretože rozpočtová položka, do ktorej GJU spadá, neumožňuje kapitálový vklad.

3.2.7 Hlavnou úlohou GJU je úspešne ukončiť vývojovú fázu programu GALILEO s pomocou verejného i súkromného financovania a zaistiť rozsiahle demonštračné projekty. GJU má taktiež za úlohu vyvíjať výskumné a vývojové činnosti potrebné na úspešné dokončenie vývojovej fázy a na koordináciu národných aktivít v tejto oblasti, spravovať zmluvy v oblasti výskumu uzavreté v súvislosti s rámcovým programom pre výskum a technický rozvoj Európskej komisie (šiesty RPVR).

3.2.8 Riadiacimi orgánmi spoločného podniku sú:

- správna rada,
- poradný výbor,
- riaditeľ.

3.2.9 Rada európskej únie zriadila okrem iného aj dozornú radu a bezpečnostnú radu, ktoré majú za úlohu kontrolovať činnosť spoločného podniku.

3.2.10 GJU bol zriadený 28. mája 2002 (dátum zverejnenia v Úradnom vestníku EÚ) na dobu štyroch rokov, čo zodpovedalo počiatočnej dĺžke vývojovej fázy programu GALILEO. Nariadenie stanovuje, že činnosť GJU môže byť predĺžená až do termínu ukončenia vývojovej fázy, no nedefinuje podmienky tohto predĺženia. Vzhľadom na zriadenie GSA Komisia navrhla ukončiť činnosť GJU 31. decembra 2006. Toto rozhodnutie však vyžaduje zmenu stanov, ktoré sú prílohou nariadenia Rady 876/2002 z 21. mája 2002 a musí sa k nemu vyjadriť i Parlament a EHSV. Po ukončení konzultácie dozornej rady

GJU a riadiaceho výboru GSA pre navigáciu, ktorá bola zahájená 10. marca 2006, správna rada GJU schválila zmenu stanov 2. júna 2006, čo umožnilo Komisii prijať návrh nariadenia upravujúceho stanov GJU 29. júna 2006. Toto nariadenie v súčasnosti schvaľuje Rada Európskej únie.

3.2.11 Európska únia podpísala s tretími krajinami viacero medzinárodných dohôd (s Čínou, Izraelom, Ukrajinou a inými), pričom ďalšie sú v štádiu rokovania (s Marokom, Kóreou, Ruskou federáciou, Argentínou) s cieľom podporiť široké využívanie satelitných navigačných systémov a umožniť subjektom z tretích krajín zapojiť sa do GJU. Tieto dohody výslovne vylučujú akúkoľvek formu spolupráce týkajúcu sa služieb vyhradených na vládne účely. GJU uzavrel dve technické dohody o spolupráci so subjektami z dvoch krajín (National Remote Sensing Center za Čínu a Matimop za Izrael). V súlade so stanovami GJU, zástupcovia týchto subjektov môžu zasadať v jeho správnej rade.

3.2.12 Likvidácia spoločného podniku je možná v súlade s článkom 21 stanov.

3.3 Úrad pre dohľad GALILEO (ďalej len GSA)

3.3.1 Úrad pre dohľad bol zriadený rozhodnutím Rady Európskej únie a jej nariadením č. 1321/2004 z 12. júla 2004 ako agentúra Spoločenstva s právnou subjektivitou.

3.3.2 Úlohou úradu je zaistiť zastupovanie verejných záujmov týkajúcich sa európskych programov GNSS a byť ich regulačným orgánom.

3.3.3 Úrad plní nasledovné úlohy definované v článku 2 nariadenia:

- spravuje a kontroluje využívanie európskych finančných prostriedkov, ktoré mu boli pridelené v rámci programov GNSS (globálna infraštruktúra satelitnej navigácie),
- uzatvára koncesnú zmluvu s konzorciom, ktoré je poverené uskutočnením fázy rozvoja a fázy prevádzky programu GALILEO,
- preberie dohodu s hospodárskym subjektom povereným prevádzkovaním systému EGNOS („Európska prekryvná služba geostacionárnej navigácie“),

- spravuje frekvencie (koordinácia, právo používať frekvencie, kontakt s koncesionárom),
- zodpovedá za modernizáciu a rozvoj systému,
- zabezpečuje osvedčenie zložiek systému,
- riadi aspekty súvisiace s bezpečnosťou systému.

3.3.4 Je treba zdôrazniť, že GSA bude vlastníkom systému a najmä majetku nadobudnutého držiteľom koncesie a bude mať taktiež za úlohu chrániť a zhodnocovať investície nadobudnuté Spoločenstvom.

3.3.5 Riadiacimi orgánmi GSA sú správna rada (jeden zástupca za každý členský štát a Komisia), bezpečnostná rada a vedecko-technický výbor. Výkonný riaditeľ je poverený zastupovaním a riadením orgánu.

3.4 Právne, technické a finančné aspekty a riziko spojené s prechodom z GJU na GSA

3.4.1 Uskutočnenie prechodu z GJU na GSA

Komisia zatiaľ presne nedefinovala podmienky prechodu a presunu činností z GJU na GSA. Avšak v neoficiálnom dokumente generálneho riaditeľstva Komisie pre energetiku a dopravu ⁽¹⁾ sa uvádza, že by bolo prípadne možné dohodnúť sa na výmene korešpondencie či na Memorande o porozumení medzi oboma orgánmi s cieľom stanoviť podmienky ich spolupráce, zaistiť komplementárnosť činností a vyhnúť sa vzájomnému prekryvaniu právomocí.

3.4.2 V čase spustenia programu GALILEO sa úlohy pridelené obidvom orgánom líšili ich obsahom i časovým harmonogramom implementácie. Dnes sa zdá, že z dôvodu oneskorenia tak vo vývojovej fáze (približne 2 roky) ako i pri zriaďovaní GSA (riaditeľ bol menovaný v máji 2005) je nevyhnutné poveriť GSA, z ekonomických, právnych a technických dôvodov, aby čo najskôr zrušil GJU ⁽²⁾, a to pokiaľ možno ešte pred koncom vývojovej a overovacej fázy. V dôsledku toho je potrebné zaistiť postupný presun činností z GJU na GSA, vrátane činností spojených so spravovaním zmlúv v oblasti výskumu, ktoré GJU uzavrela, a už teraz výrazne zapojiť pracovníkov GSA do rokovaní o koncesnej zmluve, ktorá musí byť podpísaná a spravovaná regulačným orgánom.

⁽¹⁾ Zriadenie Úradu pre dohľad Galileo, Dokument určený na diskusiu na schôdzi Výkonného výboru 24. júna 2004, TREN/E/4/00/bp D 11090 (2004) z 24. júna 2004, str. 1.

⁽²⁾ Pripomeňme, že pôvodný dátum ukončenia činnosti GJU bol stanovený na 28. mája 2006 (pozri vyššie – dĺžka GJU).

3.4.3 Dátum ukončenia činností GJU je naplánovaný na 31. decembra 2006 za predpokladu, že jeho členovia schvália zmenu stanov. Prvý plán prechodu a presunu činností i odborných znalostí GJU, na ktorom sa dohodli riaditelia GJU a GSA, bol predložený dozornej rade a správnej rade GJU vo februári 2006. Tento plán musí byť podrobný a vypracovaný tak, aby prechod prebehol čo najrýchlejšie a za optimálnych podmienok.

3.4.4 Obidva orgány musia počas tohto prechodného obdobia úzko spolupracovať a zasadiť sa o harmonický a hladký presun činností a odborných znalostí. Toto obdobie by malo taktiež umožniť zavedenie GSA do prevádzky s cieľom vyhnúť sa riziku spojeným s nedostatkom personálu v čase, keď budú realizované hlavné aktivity, ktoré majú zaručiť úspech programu.

3.4.5 Jednotlivé kroky musia byť naplánované tak, aby bolo možné ukončiť činnosť GJU koncom decembra 2006 a zahájiť fázu likvidácie začiatkom roku 2007. Spomínaný prechod by mal prebehnúť čo najskôr, aby regulačný orgán mohol stanoviť a zaviesť bezpečnostné pravidlá platné pre GALILEO, určiť pravidlá týkajúce sa práv duševného vlastníctva, koordinovať činnosť a postoje členských štátov v oblasti frekvencií potrebných na využívanie systému GALILEO.

3.4.6 Plán prechodu by mal zahŕňať opatrenia, ktoré by zaručili zladenie činností oboch orgánov a vytvorili by podmienky pre urovanie prípadných nezhôd medzi nimi. Doposiaľ platí, že v prípade problémov s uskutočnením prechodu, riaditeľ Generálneho riaditeľstva pre energetiku a dopravu vykonáva funkciu sprostredkovateľa medzi GJU a GSA.

3.5 Zaručiť právnu istotu prevodu aktív z GJU na GSA prostredníctvom konkrétneho plánu presunu činností

3.5.1 V súčasnom znení nariadenia zriaďujúceho Úrad pre dohľad sa neuvádza, že tento orgán sa bude podieľať na vývoje fáze, ktorou je poverená ESA. V dôsledku toho je treba zmeniť príslušné nariadenie a udeliť túto právomoc Úradu pre dohľad. K zmene nariadenia sa však musí vyjadriť Európsky parlament, zatiaľ čo stanovisko EHSV nie je povinné. Dohoda medzi GJU a GSA by mala zaručiť právnu istotu prevodu aktív z GJU na GSA stanovením konkrétneho plánu presunu činností, ktorý by mal zahŕňať popis úloh jednotlivých orgánov a subjektov, presný popis aktív a pasív, konkrétne podmienky prevodu, časový plán prechodného obdobia, úlohy, ktoré je potrebné splniť, finančné a daňové dôsledky prevodu, atď. O podmienkach prevodu aktív z GJU na GSA by mali rozhodnúť nasledovné orgány: bezpečnostná rada GJU, správna

rada GJU, rada Európskej vesmírnej agentúry, správna rada Úradu pre dohľad GALILEO, Európska komisia, Rada a Európsky parlament.

3.5.2 Taktiež je potrebné upozorniť, že podľa článku 6 stanov GJU, spoločný podnik je vlastníkom hmotného a nehmotného majetku ním vytvoreného alebo naň prevedeného v rámci vývoje fázy programu GALILEO. Napriek tomu, značná časť komponentov nadobudnutých v rámci programu GALILEO, vrátane satelitov, pravdepodobne nie je majetkom GJU ale ESA v rámci programu GalileoSat. Z článku IV prílohy III Dohovoru o ESA vyplýva, že ESA, ktorá koná v mene zúčastnených krajín, je vlastníkom satelitov, vesmírnych systémov a iného majetku vytvoreného v rámci programu ESA ako i zariadení a vybavenia určeného na jeho plnenie. O postúpení vlastníckych práv musí rozhodnúť Rada ESA. Kým Rada ESA nerozhodne o prevode majetku alebo o postúpení užívateľských práv v prospech GJU, vyzerá to, že GJU na ne nemá žiadny nárok. Komisia sa domnieva, že v tomto prípade je možné uplatniť právne predpisy Spoločenstva a po zmene stanov GSA a GJU ako i po zrušení GJU, bude všetok majetok automaticky prevedený na Úrad pre dohľad. ESA a Komisia by si mohli túto skutočnosť interpretovať rozdielnym spôsobom.

3.5.3 V dôsledku toho sa zdá, že táto situácia by mohla vyvolať diskusie o znení článku 7 dohody medzi GJU a GSA, ktorý uvádza, že vlastníkom satelitov a iného hmotného i nehmotného majetku vytvoreného v rámci programu bude ESA v mene GJU.

3.5.4 Je pravda, že pojem „v mene niekoho“ si ESA vysvetľuje na základe znenia článku IV prílohy III Dohovoru o ESA. V danom kontexte tento výraz znamená, že ESA si osvojí výsledky vývoja uskutočnené v mene krajín podieľajúcich sa na príslušnom programe ESA. Zúčastnené krajiny môžu požiadať agentúru o užívateľské právo na výsledky v závislosti od preukázaných potrieb (využitie na komerčné účely, vedecké účely, atď).

3.5.5 Zdá sa, že tento postoj je potvrdený vo Vyhlásení programu GalileoSat (článok 12), na základe ktorého ESA je vlastníkom všetkého hmotného i nehmotného majetku programu GalileoSat.

3.5.6 Avšak pokiaľ ide o EGNOS, ESA je len vlastníkom hmotného majetku v mene krajín podieľajúcich sa na programe, zatiaľ čo právo duševného vlastníctva je aj naďalej majetkom zmluvných strán ESA v súlade s pravidlami agentúry.

3.5.7 Vzhľadom na túto skutočnosť, výraz „nadobudnuté ESA v mene GJU“ si ESA vysvetľuje ako „nadobudnuté ESA v záujme GJU“.

3.5.8 Z diskusií každopádne nevyplýva, že by ESA bola proti prevodu aktív na GJU či na GSA. Avšak ESA oznámila, že na uskutočnenie prevodu je potrebné povolenie Rady ESA (prijaté jednoduchou väčšinou) a taktiež je nutné stanoviť podmienky prevodu. ESA uprednostňuje z daňových dôvodov skôr priamy prevod z ESA na GSA, keďže v tomto prípade by subjekty tretích krajín, ktoré majú podiel v kapitále GJU, nemali nárok na majetok, ktorého vlastnícke právo ESA prevádza. Tento majetok by nespadal do dedičstva GJU a nepodliehal by podmienkam jeho likvidácie.

3.5.9 Osobitné prípady týkajúce sa majetku a práv duševného vlastníctva vytvorených subjektami tretích krajín upravujú medzinárodné dohody, ktoré boli uzavreté na jednej strane medzi Európskou úniou a tretími krajinami, ktoré nie sú členmi EÚ, a na druhej strane medzi subjektami tretích krajín a GJU⁽³⁾.

3.5.10 Avšak v nariadení GSA nie je pochýb o tom, že Úrad pre dohľad je vlastníkom všetkého hmotného i nehmotného majetku, ktorý naň bol prevedený z GJU na konci vývojovej fázy ako i majetku, ktorý bol vytvorený a zveľadený držiteľom koncesie vo fáze rozvoja a prevádzky. Nariadenie GSA ustanovuje, že podmienky prevodu vlastníckych práv v súvislosti s GJU budú stanovené v priebehu likvidačného konania podľa článku 21 stanov GJU. Úrad pre dohľad je vlastníkom všetkého hmotného i nehmotného majetku EGNOS, na ktorý sa vzťahuje dohoda s investormi EGNOS o podmienkach prevodu vlastníckych práv k všetkým zariadeniam a vybaveniu EGNOS alebo k ich častiam z ESA. Podľa názoru Komisie z uvedeného vyplýva, že žiadny prevod z GSA na ESA by nebol potrebný, pretože všetok hmotný i nehmotný majetok patrí GJU (na rozdiel od súčasnej interpretácie ESA, ktorá vychádza z dohovoru a z vyhlásenia o programe).

3.5.11 Pomedzi právnymi úkonmi, ktoré je treba vykonať, je vhodné uviesť nasledovné:

— zmeniť stanovy GJU a predĺžiť tak jeho činnosť do 31. decembra 2006, ukončiť k tomuto dátumu činnosť GJU,

⁽³⁾ Účasť tretích krajín, ktoré nie sú členmi EÚ, na programe Galileo upravujú medzinárodné dohody, ktoré vyjedнала a uzavrela EÚ v mene členských štátov, pričom rokovania o ustanoveniach viedla Európska komisia konajúca s poverením Rady. Prvá dohoda bola podpísaná s Čínou v októbri 2003 a v súčasnosti ju členské štáty ratifikujú. Tieto dohody vyzývajú tretie krajiny, aby menovali jedného zástupcu, ktorý bude prispievať do kapitálu (pozri vyššie – medzinárodná spolupráca).

dokončiť presun činností z GJU na GSA a naplánovať fázu likvidácie, ktorej dĺžka zatiaľ nie je určená,

— zmeniť nariadenie GSA tak, aby mohol vykonávať úlohy, ktoré sú naň prevedené z GJU, ako napríklad spravovanie vývojovej a overovacej fázy na obežnej dráhe, riadenie aktivít európskych rámcových programov pre výskum a rozvoj, monitorovanie či riadenie technického vývoja operačného systému⁽⁴⁾.

3.6 Plán presunu činností tretích krajín z GJU na GSA

O presune činností subjektov tretích krajín prostredníctvom uzatvorenia dodatkov o prevode medzi GSA, GJU a príslušnými subjektami sa musí začať urýchlene rokovať. So spomínanými subjektami je potrebné nadviazať kontakty, ktoré by umožnili zistiť ich názor na zrušenie GJU ako i na ich budúce postavenie a úlohu v rámci GSA. V súlade s ustanoveniami nariadenia o zriadení GSA, tretie krajiny a najmä tie, ktoré sa podieľali na predchádzajúcich fázach programu, by mali mať možnosť zapojiť sa do GSA za predpokladu, že uzavrujú dohodu so Spoločenstvom. Táto dohoda by mala upresniť nielen povahu, rozsah a podmienky účasti týchto krajín na prácach orgánu, ale aj ustanovenia týkajúce sa ich účasti na aktivitách orgánu, vrátane ustanovení o finančných príspevkoch a ľudských zdrojoch. Zdá sa, že reakcia subjektov tretích krajín na rozhodnutie o zrušení GJU pred dokončením overovacej fázy na obežnej dráhe (fáza IOV – In Orbit Validation) by mohla závisieť od postavenia, ktoré im bude pridelené v GSA. Z dôvodu ukončenia činnosti GJU, NRSCC a MATIMOP by mohli požadovať vrátenie časti vloženého vkladu. Počas rokovaní sa bude bezpochyby diskutovať i o možnej účasti tretích krajín v správnej rade. Prvé diskusie na túto tému v inštitúciách Spoločenstva poukazujú na rozdielnosť názorov členských štátov. Niektoré z nich nechcú prideliť hlasovacie právo tretím krajinám a ďalšie sa obávajú, že príliš veľká otvorenosť vo vzťahu k tretím krajinám by mohla ohroziť bezpečnosť systému. Avšak všetky členské štáty zastávajú názor, že účasť tretích krajín v správnej rade GSA nesmie v žiadnom prípade spochybniť vedúce postavenie EÚ v príslušnom systéme. Okrem toho, európskym krajinám, ktoré nie sú členmi EÚ (Nórsko a Švajčiarsko), by mohlo byť za určitých podmienok poskytnuté prednostné postavenie. Jedným z riešení by mohlo byť združiť tieto krajiny v osobitnom útvere, ktorý by im umožnil presadzovať ich postoje k rozhodnutiam GSA.

⁽⁴⁾ Komisia vydala na túto tému dva informačné oznamy určené pre členov Správnej rady GJU „Zmena stanov GJU a prechod z JU na GSA“, TREN B5 D(2006) z 18. januára 2006; „Predpokladané zmeny nariadenia GSA a prechod z GJU na GSA“, TREN B5 D(2006) z 19. januára 2006.

3.7 Obmedziť prekryvanie právomocí

3.7.1 Je potrebné vypracovať presný a súvislý časový plán znižovania personálu GJU, naplánovať presun činností tak, aby sa na konci decembra 2006 v podniku nenachádzalo veľa zamestnancov, urobiť bilanciu pracovných zmlúv a vyhnúť sa sporom spojených s ukončením zmlúv, ktoré by mohli zablokovať prevod aktív. Taktiež je potrebné uviesť, že približne 24 osôb by malo pracovať až do dátumu ukončenia rokovaní o koncesnej zmluve, t. j. najneskôr do 31. decembra 2006. Fáza likvidácie GJU by mala prebehnúť po 31. decembri 2006 za účasti zhruba 6 osôb.

3.7.2 Okrem toho je potrebné mať jasnú predstavu o rozbehnutí činnosti GSA a najmä o pláne nábore zamestnancov agentúry, aby bolo možné overiť jeho zlučiteľnosť s plánom presunu činností GJU. Avšak treba si uvedomiť, že GSA musí rešpektovať postupy Spoločenstva a vysporiadať sa s prekážkami pri prijímaní zamestnancov (výška miezd, obmedzenie doby platnosti zmlúv na 3 roky, neexistencia definitívneho sídla agentúry), ktoré brzdia proces zriadenia GSA.

3.8 Finančné a rozpočtové aspekty

3.8.1 Po zrušení GJU je potrebné previesť zvyšné prostriedky (odhadované zhruba na 46 miliónov eur) na GSA. Komisia si želá, aby sa prevod finančných prostriedkov z GJU na GSA uskutočnil hneď ako bude Úrad pre dohľad oprávnený riadiť ukončenie vývojovej fázy. Spoločný podnik by mal v čase ukončenia svojej činnosti mať k dispozícii len tie finančné prostriedky, ktoré budú potrebné na jeho likvidáciu.

3.8.2 Upravený rozpočet GJU na rok 2006 bol navrhovaný o 7 miliónov eur v porovnaní s rozpočtom schváleným v roku 2005, ktorý počítal s jeho zrušením v máji 2006 (namiesto 14 miliónov eur, ktoré GJU pôvodne požadoval a ktoré nezahŕňali presun činností na GSA).

3.8.3 Rozpočet GSA na rok 2006 musí zohľadniť dodatočný nábor zamestnancov v priebehu roku 2006 a musí byť preto navrhovaný. Správna rada prijala 23. januára 2006 nový návrh rozpočtu na rok 2006 v približnej výške 8 miliónov eur (pôvodne plánovaný rozpočet na rok 2006 schválený v roku 2005 bol 5 miliónov eur). Upravený návrh rozpočtu v druhom polroku 2006 postupne prejedná Rada ECOFIN a Európsky parlament. Zvýšenie rozpočtu GSA o navrhovanú sumu je nevyhnutné hlavne preto, aby GSA mohol zamestnať potrebný personál a vykonávať aktivity, ktoré naň boli prevedené.

Konečné úspory z rozpočtu GJU získané vďaka postupnému presunu činností na GSA by mali v podstate pokryť zvýšenie rozpočtu GSA. Táto skutočnosť by mala uistiť poslancov o dobrom využití európskych finančných prostriedkov pri prevode, i keď v praxi rozpočet i finančné prostriedky pochádzajú z rozličných zdrojov.

3.8.4 Náklady spojené s likvidáciou GJU (vrátane nákladov na personál vo fáze likvidácie) ako i finančné a daňové dôsledky prevodu aktív (napríklad DPH, dane z prevodu vlastníctva) musia byť vyčíslené čo najskôr. Nadbytok pri likvidácii GJU by nemal podliehať žiadnemu zdaneniu, pretože belgické úrady, ktoré zaslali GJU doporučený dopis, ho v zmysle belgického práva považujú za právnickú osobu (vo forme združenia) a nie za obchodnú spoločnosť. V prípade, že by značná časť finančných prostriedkov bola prevedená pred likvidáciou, daňové zaťaženie by mohlo byť pomerne nízke. Samozrejme, že o tejto otázke je potrebné diskutovať v predstihu, aby sa predišlo nežiadúcim prevkvapeniam.

3.9 Rokovania o koncesnej zmluve a dokončenie technických aktivít

3.9.1 Upravený rozpočet GJU na rok 2006 umožní pokračovať v rokovaní o koncesnej zmluve, ktoré by mali byť ukončené najneskôr 31. decembra 2006 a podporí presun know-how do GSA i jeho zapojenie do rokovaní podľa toho, ako sa bude postupne rozbiehať jeho činnosť.

3.9.2 Je treba zdôrazniť, že v zápisniciach rôznych kontrolných orgánov GJU a GSA bolo uvedené, že ak sa rokovania neukončia do 31. decembra 2006, za ich vedenie bude od 1. januára 2007 zodpovedný GSA.

3.9.3 GJU bude musieť taktiež zaviesť postup alebo akčný plán, ktorý mu umožní splniť technické úlohy a dokončiť technickú dokumentáciu pred termínom jeho zrušenia.

3.9.4 Úloha a právomoci ESA vo fáze preberania a overovania systému a následne pri technickom vývoji systému a jeho udržiavaní v prevádzkovom stave po overení musia byť upresnené v rámcovej zmluve, ktorú GSA a ESA uzavru. Skutočnosť, že ESA je v správnej rade GSA len pozorovateľom a nie jej členom, ako je tomu v GJU, jej nedovolí zohrávať aj naďalej takú aktívnu úlohu v rozhodovacom procese. Nariadenia GSA stanovuje, že v prípade potreby by sa mali pri spolupráci s ESA maximálne využiť možnosti vyplývajúce z rámcovej dohody, ktorú s ňou Európske Spoločenstvo uzavrelo 25. novembra 2003 a ESA by mohla byť vyzvaná poskytnúť úradu⁽⁵⁾ technickú

(⁵) Článok 2 odstavec 2 nariadenia GSA.

a vedeckú podporu. Dohoda medzi Úradom pre dohľad a GSA by mala byť uzavretá v každom prípade do konca roku 2006, aby bolo možné pokryť aktivity na konci vývojovej fázy. Ďalšia dohoda, ktorá by upravovala vzťahy medzi Úradom pre dohľad a ESA po ukončení vývojovej fázy, v priebehu fázy preberania a overovania systému a v prípade potreby i vo fáze prevádzky, by mala byť uzavretá do roku 2008.

4. Doplnujúce informácie: medzinárodná zodpovednosť krajín, ktoré vypustia satelity konštelácie Galileo

4.1 Satelity vypustené vo fáze IOV sú v súčasnosti majetkom ESA (vývoj satelitov v rámci programu ESA GalileoSat) a po ukončení overovacej fázy na obežnej dráhe by mali byť prevedené ako majetok na GSA.

4.2 Na základe Dohody medzi GJU a GSA je ESA zodpovedná za vypustenie prvých satelitov vo fáze IOV a za ich registráciu na úrade Spojených národov (*Office of Outer Space Affairs*) so sídlom vo Viedni. Prvý satelit konštelácie (GIOVE A) bol vypustený v decembri 2005 prevádzkovateľom Starssem z Bajkonuru za pomoci nosnej rakety Sojuz ST.

4.3 V praxi by ESA mala postupovať rovnakým spôsobom ako pri prevode vlastníctva satelitov, ktoré vyvíja pre tretie strany ako napríklad v prípade Meteosat alebo Metopu (prevod z ESA na Eumetsat). Príslušné orgány by mali byť následne upovedomené o prevode vlastníctva satelitov na obežnej dráhe.

4.4 V súlade s ustanoveniami Zmluvy o vesmíre z roku 1967 a Dohovore o medzinárodnej zodpovednosti z roku 1972 je nutné zamyslieť sa nad zodpovednosťou pri vypúšťaní a využívaní satelitov GALILEO na obežnej dráhe.

4.5 „Krajina vypúšťajúca satelity“ je na základe rozličných stanovených kritérií definovaná ako krajina ktorá nesie medzinárodnú zodpovednosť za náhradu škody spôsobenej vesmírnymi objektmi na Zemi alebo na obežnej dráhe. Keďže ESA je vnímaná ako krajina, ktorá „umožňuje vypustenie satelitov“ vo fáze IOV a ktorá uzatvára dohodu o vypustení s prevádzkovateľom, mohla by byť taktiež považovaná za „krajinu vypúšťajúcu satelity“.

4.6 Rovnako by sme si mohli položiť otázku, či Belgicko môže byť považované za krajinu vypúšťajúcu satelity, vzhľadom na to, že GJU, ktorý je vo veľkej miere zapojený do vývoja a vypúšťania satelitov vo fáze IOV, spadá pod jurisdikciu belgických súdov (sídlo GJU je v Bruseli). V súlade s belgickým vnútroštátnym právom sa zdá, že belgická federácia môže niesť zodpovednosť len za tie vesmírne aktivity, ktoré sa vyvíjajú z jej

územia či s pomocou zariadení, ktoré spadajú do jej vlastníctva, pod jej jurisdikciu či kontrolu (⁶), čo v tomto prípade neplatí. Avšak z pohľadu medzinárodného práva táto otázka nie je vyriešená.

4.7 Po zrušení GJU a po ukončení presunu činností z GJU na GSA sa GSA stane orgánom, v mene ktorého sa budú satelity vypúšťať. Z tohto dôvodu by medzinárodná právnická osoba, za ktorú je považovaný, mohla byť tiež chápaná ako krajina vypúšťajúca satelity. Vzhľadom na vypúšťanie satelitov vo fáze IOV ako i ostatných satelitov konštelácie Galileo vo fáze rozvoja a prevádzky, označenie krajiny EÚ vypúšťajúcej satelity by malo byť preskúmané.

4.8 Vo fáze rozvoja a prevádzky by zodpovednosť mala niesť krajina, v ktorej sa nachádza sídlo prevádzkovateľa zodpovedného za konšteláciu (spoločnosť, ktorá je držiteľom koncesie) a ktorá zároveň umožní vypúšťanie satelitov. V dôsledku toho, že dohoda z 5. decembra 2005 medzi hlavnými zmluvnými stranami ustanovila sídlo držiteľa koncesie vo Francúzsku (Toulouse), zodpovednosť v tejto veci by mohla pripadnúť Francúzsku.

4.9 Za krajinu vypustenia satelitov bude považovaná tak krajina pod ktorej jurisdikciou sa nachádza prevádzkovateľ poverený vypustením, ako aj krajina, ktorej územie alebo zariadenia boli použité. Krajina, pod jurisdikciou ktorej sa nachádza prevádzkovateľ vypúšťajúci satelity, bude považovaná za krajinu, ktorá vypustí satelity, poprípade za krajinu, ktorej územie alebo zariadenia sú na tento účel použité. V prípade, že vybraným prevádzkovateľom bude francúzska spoločnosť Ariespace, Francúzsko by mohlo byť považované za krajinu vypúšťajúcu satelity.

4.10 Vzhľadom na zapojenie viacerých krajín vypúšťajúcich satelity je potrebné ujasniť vzťahy medzi jednotlivými subjektami z hľadiska zodpovednosti a zdieľania rizika v rámci krajín, ktoré vypúšťajú satelity v prípade škody spôsobenej pri vypúšťaní alebo prevádzke satelitov.

4.11 V tejto súvislosti je treba poznamenať, že jedna dohoda medzi ESA a Francúzskom už existuje (dohoda o vesmírnom centre na Guyane). Táto dohoda obsahuje ustanovenia o medzinárodnej zodpovednosti, najmä v prípade vypúšťania satelitov z Ariespace a mala by sa vzťahovať aj na program Galileo. Otázka týkajúca sa medzinárodnej zodpovednosti krajín, ktoré vypúšťajú satelity na obežnú dráhu vo fáze prevádzky zostáva otvorená. Taktiež by bolo vhodné uvažovať o vytvorení dohody ad hoc medzi Francúzskom a ostatnými krajinami, ktoré vypúšťajú satelity (ESA, Belgicko, EÚ).

⁽⁶⁾ Belgický zákon zo 17. septembra 2005 o vypúšťaní, letovej prevádzke a riadení vesmírnych objektov, zverejnený v *Monitore* zo 16. novembra 2005, č. 348. Článok 1 stanovuje: „Uvedený zákon upravuje aktivity spojené s vypúšťaním, letovou prevádzkou a spravovaním vesmírnych objektov, ktoré vykonávajú fyzické alebo právnické osoby v oblastiach, ktoré spadajú pod jurisdikciu a kontrolu belgického štátu, alebo s pomocou zariadení, hnutelného a nehnuteľného majetku, ktorého vlastníkom je belgický štát a ktoré spadajú pod jeho jurisdikciu či jeho kontrolu.“

Referenčné dokumenty

- 1) Rozhodnutie Rady z 19. júla 1999 o účasti Európy na novej generácii služieb satelitnej navigácie – Galileo – fáza definície –(199/C 221/01)
- 2) Rozhodnutie Rady č. 98/434/CE z 18. júna 1998, ÚV L 194 z 10. júla 1998, str. 15
- 3) Nariadenie Rady (ES) č. 876/2002 z 21. mája 2002, ktorým sa zriaďuje Spoločný podnik Galileo (ako i jeho stanovy, ktoré sa nachádzajú v prílohe)
- 4) Bezpečnostné nariadenie Rady – rozhodnutie č. 2001/264/EK z 19. marca 2001 – ÚV L 101 z 11. apríla 2001
- 5) Dohoda medzi spoločným podnikom Galileo (GJU) a ASE – ESA/C(2002)51, rev. 1 z 23. apríla 2002
- 6) Spoločný podnik Galileo a proces rozhodovania – ESA/PB-NAV(2003)20 z 5. septembra 2003
- 7) Nariadenie Rady (ES) č. 1321/2004 z 12. júla 2004 o štruktúrach riadenia európskych programov satelitnej rádiovkej navigácie
- 8) Oznámenie Komisie na tému „vytvorenie rámca pre európske regulačné agentúry“ KOM(2002) 718, konečné znenie, z 11. decembra 2002
- 9) Dohoda medzi EÚ a Čínou z 30. októbra 2003
- 10) Dohoda medzi EÚ a Izraelom z 13. júla 2004
- 11) Dohoda medzi GJU a NRSCC z 9. októbra 2004
- 12) Dohoda medzi GJU a MATIMOP zo 6. septembra 2005
- 13) Dohoda medzi GJU a ESA za NRSCC z 9. októbra 2004
- 14) Dohoda medzi GJU a ESA za MATIMOP z 18. októbra 2005
- 15) Práva a povinnosti nových členov spoločného podniku Galileo – ESA/PB-NAV(2004)18 rev. 2 z 23. júna 2004
- 16) Galileo IPR: Vlastnícke práva a ochrana – ESA/PB-NAV (2004)26 z 23. septembra 2004
- 17) Práva duševného vlastníctva programu Galileo – GJU-EXC-2004-50 z 2. septembra 2004
- 18) Dohoda medzi partnermi o budúcej koncesii programu Galileo, 5. decembra 2005
- 19) Plán presunu činností a know-how z GJU na GSA (GJU-ADB-2005-13 rév, 11. februára 2006)
- 20) Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade o integrácii programu EGNOS do programu Galileo, KOM (2003), konečné znenie z 19. marca 2003
- 21) Rámcová dohoda medzi ESA a Európskym spoločenstvom podpísaná 25. novembra 2003, ESA/C-M(2004)4
- 22) Stanovisko EHSV o európskom programe satelitnej navigácie (GALILEO) – TEN/077 (12.9.2001)
- 23) Stanovisko EHSV na tému „Návrh nariadenia Rady o vytvorení spoločného podniku Galileo“ (KOM(2001) 336, konečné znenie – 2001/0136 CNS) – TEN/089 (28.11.2001)
- 24) Stanovisko EHSV na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade – priebežná správa o výskumnom programe GALILEO na začiatku roku 2004“ (KOM(2004)112, konečné znenie) – TEN/179 (20.6.2004)
- 25) Stanovisko EHSV na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a rady týkajúceho sa fázy budovania a implementácie a fázy prevádzky európskeho programu satelitnej rádionavigácie“ (KOM(2004)477, konečné znenie – 2004/0156 COD) – TEN/203 (9.2.2005).

V Bruseli 13. septembra 2006

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie o podpore vnútrozemskej lodnej dopravy ‚NAIADES‘ – Integrovaný európsky akčný program pre vnútrozemskú vodnú dopravu“

KOM(2006) 6, konečné znenie

(2006/C 318/35)

Európska komisia sa 3. februára 2006 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k horeuvedenej téme.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku a informačnú spoločnosť, ktorá bola poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 4. septembra 2006. Spravodajcom bol pán SIMONS.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429. plenárnom zasadnutí 13. a 14. septembra 2006 (schôdza zo 14. septembra) 64 hlasmi za, 2 hlasmi proti, pričom 2 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 Význam vnútrozemskej vodnej dopravy je nevyhnutné zvýšiť vypracovaním európskej politiky vnútrozemskej vodnej dopravy v rámci revidovanej Bielej knihy. Vytvorenie rovnoprávných podmienok, odstránenie existujúcich problémových miest v infraštruktúre a práci inštitúcií a získanie potrebnej politickej podpory sú základné predpoklady budúceho rozvoja tohto druhu dopravy

1.2 Predkladaný „Integrovaný európsky akčný program pre vnútrozemskú vodnú dopravu“ možno chápať ako dobré východisko pre rozvoj vodnej dopravy. Plánované opatrenia, v ktorých budú zohľadnené aj pripomienky Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru, sa musia uplatniť čo v najkratšej dobe, aby sa plne využil potenciál odvetvia.

1.3 EHSV vyčíta Komisii, že nevenovala pozornosť odporúčaniam, ktoré vyjadril vo svojom stanovisku na tému sociálnej politiky (¹). V tomto zmysle je pri uplatňovaní týchto odporúčaní pre zváženie všetkých aspektov a rovnoprávny prístup k nim potrebná užšia spolupráca medzi jednotlivými generálnymi riaditeľstvami.

1.4 Právny rámec vnútrozemskej lodnej dopravy v Európe vypracovala v hlavných líniách Ústredná komisia pre plavbu na Rýne (CCNR). Riečne komisie pre Rýn a Dunaj, predovšetkým CCNR, sa usilovali dosiahnuť harmonizáciu právnych predpisov o posádkach, lodiach, kapitánskych koncesiách a zodpovednosti. Preto by mali byť tieto riečne komisie uvedené v pripojených tabuľkách oznámenia Komisie ako zodpovední aktéri danej oblasti.

1.5 Vzhľadom na skutočnosť, že ide o vnútrozemskú lodnú dopravu, EHSV vyzýva Komisiu, aby zodpovednosť osobných dopravcov nepodliehala novému režimu v podobe, v akej je uvedený v návrhu nariadenia Európskeho parlamentu a Rady

o zodpovednosti osobných dopravcov v lodnej preprave po mori a vnútrozemských vodných cestách v prípade nehôd (KOM (2005) 592). EHSV tu odkazuje na svoje stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému „Celoeurópsky systém lodnej dopravy“ a odporúča, aby sa podporil prístup riečnych komisií, ktorý spočíva v ďalších rokovaniach o zmluvách (²), ktoré v tejto oblasti už boli uzatvorené.

1.6 Prechod dopravy na vnútrozemskú lodnú dopravu prinesie nielen zlepšenie situácie v dopravnom reťazci z hľadiska ochrany životného prostredia ale celkovo prispeje aj k vzniku trvalo udržateľnej dopravy. Preto je potrebné uvoľniť dostatok finančných a daňových prostriedkov na podporu investícií do tohto odvetvia dopravy a umožniť využiť jeho celý potenciál.

1.7 Konštruktívny sociálny dialóg na európskej úrovni musí viesť k vypracovaniu stratégie, ktorá pomôže najsť ľuď ochotných pracovať v oblasti vnútrozemskej lodnej dopravy a vytvorí porovnateľné sociálne a pracovné podmienky vo všetkých členských štátoch. Rovnako potrebné je investovať do odbornej prípravy a sťaží v oblasti vnútrozemskej lodnej dopravy a tým poskytnúť budúcim pracovníkom profesijné možnosti a vyhliadky.

1.8 Vnútrozemská lodná doprava je spoľahlivý, bezpečný, ekologický a málo nákladný druh dopravy. Aby došlo k zmenám v tradičných predstavách, je potrebné zlepšiť všeobecné povedomie a vedomosti o skutočnom potenciáli tohto odvetvia v zmysle kvality a spoľahlivosti.

1.9 Je potrebné, aby členské štáty zabezpečili vhodnú údržbu infraštruktúry, potrebnú finančnú pomoc a okamžitú realizáciu prioritných projektov vnútrozemskej lodnej dopravy uvedených na zozname priorit transeurópskej siete (TEN-T) vrátane

(¹) Ú. v. EÚ C 24, 31. 1. 2006.

(²) Štrasburská zmluva o obmedzení zodpovednosti vo vnútrozemskej lodnej doprave (CLNI).

finančnej pomoci a aby tieto projekty boli maximálne spolufinancované tak ako je uvedené v revidovaných usmerneniach TEN-T. Menovanie európskeho koordinátora pre projekty vnútrozemských vodných ciest tak ako sú definované v zozname hlavných trás a projektov TEN-T (18. vodná cesta Rým/Mozela – Mohan – Dunaj a 30. vnútrozemská vodná cesta Séna – Šelda) pomôže odstrániť problémové miesta.

1.10 EHSV zastáva názor, že vytvorenie primeraného inštitucionálneho rámca pre vnútrozemskú lodnú dopravu je vhodným nástrojom na uplatnenie integrovaného európskeho akčného programu pre vnútrozemskú lodnú dopravu a na zvýšenie významu tohto druhu dopravy. V nedávno vypracovanom stanovisku z vlastnej iniciatívy EHSV odporúča vytvoriť na základe dohovoru nezávislú organizáciu, ktorá by zoskupovala členské štáty EÚ podieľajúce sa na vnútrozemskej lodnej doprave, tretie krajiny ako Švajčiarsko a podunajské štáty, ktoré nie sú členmi EÚ.

2. Úvod

2.1 Európska únia sa usiluje vytvoriť integrovanú dopravnú politiku s cieľom podporiť rýchly, účinný, trvalo udržateľný a lacný pohyb osôb a tovaru. Je kľúčovým prvkom realizácie cieľa, ktorý si stanovila EÚ v rámci Lisabonskej stratégie, ktorým je vytvorenie konkurencieschopnej a dynamickej ekonomiky, stratégie, ktorá bola vypracovaná už v roku 2000 v Göteborgu. Má umožniť trvalo udržateľný rozvoj a pritom brať ohľad na hospodárske, environmentálne a sociálne aspekty

2.2 Vnútrozemská lodná doprava poskytuje tam, kde existujú vodné cesty, veľa možností pre inováciu, rast a kapacitu, pozitívny prístup k životnému prostrediu, bezpečnosť a istotu. Okrem toho má potrebnú kapacitu, aby zvládla narastajúce toky tovaru v Európe a oslobodila európske cesty od stáleho preťaženia.

2.3 Vo svojom stanovisku zo 16. januára 2002 na tému *Budúcnosť transeurópskych vodných ciest* a v stanovisku z 24. septembra 2003 na tému *CeloEurópsky systém vnútrozemskej lodnej dopravy* Európsky hospodársky a sociálny výbor vykonal analýzu situácie vnútroštátnej lodnej dopravy v Európe⁽³⁾. V druhom uvedenom stanovisku skúma kritické miesta vnútroštátnej lodnej dopravy a nastoľuje otázku potreby harmonizácie predpisov tak z hľadiska verejného ako aj súkromného práva. Toto stanovisko sa zaoberá aj inými otázkami, ako napríklad životným prostredím a bezpečnosťou, trhom práce a otázkami sociálnej povahy. Otázkami sociálnej povahy sa zaoberalo aj stanovisko z vlastnej iniciatívy zo septembra 2005 na tému *Sociálna politika v rámci celoEurópskeho systému vnútrozemskej lodnej dopravy*⁽⁴⁾.

⁽³⁾ Ú. v. ES C 80, 3.4.2002 a Ú. v. EÚ C 10, 14.1.2004.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 24, 31.1. 2006.

Výbor nedávno schválil stanovisko z vlastnej iniciatívy pod názvom *Inštitucionálny rámec vnútrozemskej lodnej dopravy v Európe*⁽⁵⁾, ktoré pojednáva práve o otázke verejnej organizačnej štruktúry, teda o otázke, ktorou sa zatiaľ bez výsledku zaoberá aj predmetné oznámenie.

2.4 Týmto oznámením Komisia navrhuje ambiciózny program podpory vnútrozemskej lodnej dopravy. Na základe hĺbkových štúdií navrhuje päť opatrení, ktoré by spolu mali viesť k zlepšeniu situácie vo vnútrozemskej lodnej doprave ako takej a jej začleneniu do logistickej siete.

2.5 Päť navrhovaných opatrení sa týka týchto oblastí:

- trhy,
- loďstvo,
- pracovné miesta a zručnosti,
- vnímanie verejnosťou a
- infraštruktúra.

V samostatnej kapitole návrhu sa Komisia zaoberá otázkou modernizácie organizačnej štruktúry a navrhuje štyri možnosti, ale žiadnu z nich neuprednostňuje.

O každom z uvedených piatich navrhovaných opatrení ako aj o organizačnej štruktúre pojednávajú samostatne nasledujúce kapitoly.

2.6 Akčný program zahŕňa širokú škálu opatrení. Samotná Európska únia, členské štáty a dané odvetvie⁽⁶⁾ musia podniknúť konkrétne a v prípade potreby aj koordinované kroky. Tento koherentný a otvorený prístup prispeje k rozvoju vnútrozemskej lodnej dopravy, ktorá sa podieľa na trvalo udržateľnom rozvoji európskej dopravnej politiky.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Vytvorenie a zachovanie spravodlivých podmienok pre jednotlivé druhy dopravy a členské štáty je nevyhnutnou podmienkou pre dobré fungovanie trhu umožňujúceho plnú liberalizáciu vnútrozemskej lodnej dopravy v prostredí hospodárskej súťaže.

3.2 Vnútrozemská lodná doprava je považovaná za prostriedok na dosiahnutie vyrovnaného dopravného trhu. Aby bolo možné v plnej miere využiť potenciál tohto druhu dopravy, je potrebné odstrániť celú radu prekážok, ktoré v súčasnej dobe bránia tomuto odvetviu v jeho plnom rozvoji. Ide tu hlavne o prekážky na úrovni infraštruktúry a rozvoja transeurópskych sietí. Sú dôsledkom aj nedostatku právnej a inštitucionálnej harmonizácie a zjednotenia vnútrozemskej lodnej dopravy.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 185, 8.8.2006

⁽⁶⁾ V tomto stanovisku sa pod termínom „odvetvie“ konkrétne chápu zamestnávateľia, živnostníci a pracovníci v danom odvetví.

3.3 V posudzovanom návrhu Európska komisia uznáva, že je potrebné podporiť vnútrozemskú lodnú dopravu vypracovaním integrovaného akčného programu, v ktorom sa bude klásť dôraz na konkrétne opatrenia zamerané na plné využitie obchodného potenciálu tohto druhu dopravy a zvýšenie jeho atraktivity pre užívateľov. EHSV víta tento návrh, ktorý je pozitívnym príspevkom k riešeniu problému dopravy a postavenia vnútrozemskej lodnej dopravy.

3.4 EHSV so sklamaním konštatuje, že nie je navrhnuté žiadne opatrenie, ktoré by sa týkalo sociálnej oblasti. V svojom stanovisku z vlastnej iniciatívy z roku 2005 predložil konkrétne odporúčania k tejto téme. EHSV dôrazne upozorňuje, že túto medzeru je nutné vyplniť spôsobom uvedeným v citovanom stanovisku z vlastnej iniciatívy.

4. Zvláštne pripomienky

4.1 Trhy

4.1.1 Pre podporu podnikania v odvetví vnútrozemskej lodnej dopravy je nutné vytvoriť potrebné prostredie a vhodné podmienky pre dobré fungovanie odvetvia a záruku spravodlivých pravidiel v hospodárskej, enviromentálnej a sociálnej oblasti vo vzťahu k iným druhom dopravy. Preto je nutné lepšou koordináciou všetkých príslušných verejných služieb a politik zracionalizovať potrebné formality.

4.1.2 Aby sa trh stal pre nových prevádzkovateľov zaujímavejším a aby zároveň mali existujúce podniky možnosť ďalej sa rozvíjať, musia byť (opätovné) investície stimulované daňovými úľavami. Ide tu hlavne o navrhované opatrenia a nástroje predovšetkým v oblasti usmernení pre štátnu pomoc a programov RDT zameraných na vnútrozemskú lodnú dopravu. Vysoké investičné náklady môžu brániť rozširovaniu a obnove tohto odvetvia..

4.1.3 Európsky právny rámec vnútrozemskej lodnej dopravy v Európe vypracovala v hlavných líniách Ústredná komisia pre plavbu na Rýne (CCNR). S cieľom zlepšiť administratívny a regulačný rámec už riečne komisie pre Rýn a Dunaj, predovšetkým CCNR, urobili opatrenia na dosiahnutie harmonizácie právnych predpisov o posádkach, lodiach, kapitánskych koncesiách a zodpovednosti. Preto musia byť tieto riečne komisie uvedené v tabuľkách nástrojov v oznámení Komisie ako zodpovední aktéri danej oblasti (7).

4.1.4 V tejto súvislosti upozorňujeme tiež na návrh nariadenia Európskej komisie Európskemu parlamentu a Rade (KOM (2005) 592) o zodpovednosti osobných dopravcov v lodnej preprave po mori a vnútrozemských vodných cestách v prípade

nehôd. Týmto návrhom sa Komisia snaží vytvoriť systém jednotnej zodpovednosti osobných dopravcov v lodnej preprave po mori a vnútrozemských vodných cestách.

4.1.5 Medzi týmito dvoma spôsobmi dopravy však existujú také rozdiely, že sú potrebné odlišné právne úpravy zohľadňujúce špecifiká vlastné každému z nich. Aby sa obmedzenie celkovej zodpovednosti vo vnútrozemskej lodnej doprave, ktoré sa v súčasnosti riadi medzinárodnou dohodou (8), upravilo smerom nahor, prebiehajú v súčasnosti rokovania pod záštitou riečnych komisií o zmene tejto dohody. Tieto úpravy majú tiež zabezpečiť, aby sa zmluva neuplatňovala len v krajinách, ktorými preteká Rýn ale aj v ostatných európskych krajinách zapojených do vnútrozemskej lodnej dopravy.

4.1.6 EHSV preto odkazuje na svoje stanovisko „Celoeurópsky systém vnútrozemskej lodnej dopravy“ a odporúča, aby sa pokračovalo v tomto procese rokovaní.

4.2 Loďstvo

4.2.1 Plavidlá vnútrozemskej lodnej dopravy majú dlhú životnosť. Preto sa musí modernizácii a inovácii loďstva dostať podpory v programoch, ktoré vychádzajú z usmernení pre štátnu pomoc a uľahčia prispôbenie sa novým technickým normám. Je potrebné zrealizovať špecifické programy v oblasti výskumu a technického rozvoja a podporné programy pre odvetvie vnútrozemskej lodnej dopravy, aby sa dokázalo vyrovnáť so základnými potrebami v oblasti inovácie a existujúce plavidlá upraviť tak, aby boli v súlade s novými normami v oblasti životného prostredia, ochrany a bezpečnosti.

4.2.2 Vnútrozemská lodná doprava je druhom dopravy, ktorý v rámci rastu dopravného trhu môže prispieť k odľahčeniu iných sietí a svojou bezpečnosťou a šetrením životného prostredia môže prispieť k trvalému riešeniu problému dopravy. Emisné normy, kvalita paliva, ochrana proti hluku a spracovanie odpadu z prevádzky lodí boli vždy v strede záujmu odvetvia. V súčasnosti prevádzkovatelia lodí, ich konštruktéri a vlády hľadajú nové postupy, ktoré by umožnili ešte viacej znížiť emisie v budúcich desaťročiach. Odvetvie vnútrozemskej lodnej dopravy chce zachovať pozitívne výsledky a udržať si postavenie, ktoré dosiahlo vzhľadom na iné druhy dopravy pri dodržiavaní enviromentálnych štandardov. Pustilo sa cestou znižovania emisií a v tomto prístupe ho treba povzbudiť, aby posilnilo svoj imidž odvetvia, ktoré má pozitívny vzťah k životnému prostrediu.

(7) Pripomeňme, že EHSV sa vo svojom stanovisku z vlastnej iniciatívy na tému sociálnej politiky vyslovoval za to, aby sa problematika konzultovala s riečnymi komisiami.

(8) Štrasburský dohovor o obmedzení zodpovednosti vo vnútrozemskej lodnej doprave (CLNI).

4.2.3 Úžitok z vnútrozemskej lodnej dopravy treba posudzovať jednak v rámci samotnej vnútrozemskej dopravy ako aj z hľadiska výhod tohto druhu dopravy, pokiaľ ide o dopravné preťaženie, údržbu a využitie infraštruktúry, nehody a iné aspekty. Prechod od iných druhov dopravy na vnútrozemskú lodnú dopravu neprinesie teda len zlepšenie enviromentálnych štandardov dopravného reťazca, ale aj rozvoj trvalo udržateľného systému dopravy vôbec.

4.2.4 Vnútrozemská lodná doprava zohráva dôležitú úlohu v dopravnom reťazci intermodálnej dopravy. Je potrebné poskytnúť bezvýhradnú podporu rozvoju intermodálnych konceptov, pretože sú alternatívou k cestnej doprave. Nakoľko tento druh konceptu sa už rozvinul pre niekoľkými rokmi v oblasti kontajnerovej dopravy, je potrebné urobiť ďalšie opatrenia zamerané na plné využitie možností, ktoré poskytuje intermodálna doprava, ku ktorej patrí aj vnútrozemská lodná doprava.

4.2.5 Konkrétne by to znamenalo zriadiť pozdĺž vodných tokov nakladacie a vykladacie stanice. Všetky existujúce aj budúce prístavy musia byť upravené ako intermodálne prístavy. Účinnosť intermodalita je vo veľkej miere určená účinnosťou infraštruktúry prístavov a výborným stavom prieplovov (napríklad dostatočnou výškou mostov na riekach a kanáloch).

4.3 Pracovné miesta a zručnosti

4.3.1 Vnútrozemská lodná doprava je vysoko profesionálnym odvetvím. Vyžaduje stále viac odborných znalostí z oblasti plavby a techniky ale aj z oblasti bezpečnosti, informačných a komunikačných technológií (IKT) a logistiky. Vzdelávanie sa musí prispôsobiť narastajúcim potrebám, aby sa dostalo podpory tejto profesii orientovanej na budúcnosť a využil sa jej potenciál. Podobne ako v námornej doprave aj tu je možné štandardizáciou výchovných a vzdelávacích programov zvýšiť profesionalizáciu odvetvia hlavne v oblasti prepravy nebezpečných látok. Je potrebné vypracovať vhodné náborové, výchovné a vzdelávacie programy, ktoré by prilákali mladých ľudí do odvetvia a tým by udržali požadovanú odbornosť na potrebnej výške.

4.3.2 Je potrebné začať konštruktívny sociálny dialóg na úrovni Spoločenstva zameraný na vypracovanie stratégie, ktorá atraktívni povolania vo vnútrozemskej lodnej doprave a pomôže nájsť ľudí ochotných pracovať v tomto odvetví a vytvorí porovnateľné sociálne a pracovné podmienky vo všetkých členských štátoch.

4.3.3 Ako sme už uviedli, Ústredná komisia pre plavbu na Rýne (CCNR) vypracovala v hlavných líniách právny rámec vnútrozemskej lodnej dopravy v Európe. Spolu s Dunajskou komisiou zabezpečuje harmonizáciu požiadaviek kladených na posádky a kapitánske koncesie. Riečne komisie spolu

s Európskou komisiou musia pokračovať v úsilí o dosiahnutie väčšieho zjednotenia v tejto oblasti.

4.3.4 Uplatňovanie predpisov jednotlivých štátov v sociálnej oblasti by sa malo prísnejšie kontrolovať. Komisia by mala podporiť koordináciu medzi kontrolnými orgánmi členských štátov. V tejto súvislosti by sa osobitná pozornosť mala venovať výletným lodiam.

4.3.5 Podľa názoru EHSV (pozri stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému „Sociálna politika v rámci celoeurópskeho systému vnútrozemskej lodnej dopravy“) má Komisia zvlášť dobrú pozíciu na to, aby podnietila proces sociálnej politiky v širokom zmysle, pričom môže vychádzať z dlhej tradície, skúseností a odborných znalostí CCNR a Dunajskej komisie, v rámci ktorých sa vždy do istej miery zohľadňovala sociálna politika –.

4.4 Vnímanie verejnosťou

4.4.1 Vnútrozemská lodná doprava je spoľahlivým, bezpečným, ekologicky priaznivým a málo nákladným druhom dopravy. Aby došlo k zmenám v tradičných predstavách, ktoré idú opačným smerom, je potrebné zlepšiť všeobecné povedomie a vedomosti o skutočnom potenciáli tohto odvetvia v zmysle kvality a spoľahlivosti.

4.4.2 Monitorovaním trendov a vývoja vo vnútrozemskej lodnej doprave a šírením získaných informácií medzi hlavnými aktérmi odvetvia môže už etablovaný systém pozorovania trhu zohrať významnú úlohu. Európska komisia musí za podpory riečnych komisií a podnikateľskej sféry poskytnúť odvetviu potrebné informácie.

4.4.3 Na druhej strane sa zriadenie a podpora propagačných stredísk môže považovať za prostriedok šírenia závažných informácií o danom odvetví medzi podnikmi, ktoré, ak majú byť úspešné, musia využiť možnosti odvetvia pod vedením a dohľadom profesijných organizácií.

4.5 Infraštruktúra

4.5.1 Po nedávnych záplavách v niektorých podunajských krajinách sa opäť začalo diskutovať o nutnosti zohľadnenia ekologického aspektu pri úpravách infraštruktúry. Správa, ktorú dali vypracovať nemecké úrady po záplavách v okolí Labe v roku 2003, ukázala, že vnútrozemská lodná doprava sa nijako nepodieľala na vzniku tejto situácie a preto ju nemožno viniť zo záplav a jej následkov.

4.5.2 Dobré fungovanie dopravy tovarov a osôb závisí od kvality infraštruktúry. Náležitá údržba infraštruktúry jestvujúcich vodných ciest, odstránenie hlavných preťažených úsekov a zriadenie chýbajúcich spojení sú absolútnou nevyhnutnosťou. Preto sa musí uvažovať aj o obnove starej infraštruktúry.

4.5.3 Transeurópska dopravná sieť bola vyhlásená za kľúčový prvok novej Lisabonskej stratégie na podporu konkurencieschopnosti a zamestnanosti v Európe. Len dva z 30 prioritných projektov sa týkajú prioritných trás vnútrozemskej lodnej dopravy. Sú to projekty č. 18 (riečna cesta Rýn/Mozela – Mohan-Dunaj) a č. 30. (riečna cesta Séna – Šelda).

4.5.4 Komisia pri zostavovaní rozpočtu na roky 2007/2013 navrhla výrazne znížiť rozpočet na transeurópske dopravné siete (TEN-T). EHSV vyzýva príslušné členské štáty, aby okamžite začali realizovať opatrenia týkajúce sa TEN-T, aby nedošlo k ohrozeniu spolufinancovania uvedených projektov v oblasti vnútrozemskej lodnej dopravy.

4.5.5 Vyzýva aj Komisiu, aby podľa vzoru projektov pre železničnú dopravu menovala koordinátora, ktorý by jednako koordinoval aktivity ale tiež podnecoval k realizácii projektov.

4.5.6 Výbor očakáva proces ohlásený Komisiou v oblasti sadzieb za využívanie infraštruktúry.

4.6 Modernizácia organizačnej štruktúry

4.6.1 Jedým z hlavných výsledkov prieskumov vykonaných v poslednej dobe na základe poverenia Európskej komisie v odvetví vnútrozemskej lodnej dopravy je podľa záverov správy skupiny EFIN (Európsky rámec pre vnútrozemskú lodnú dopravu) nazvanej „Nový inštitucionálny rámec pre európsku vnútrozemskú lodnú plavbu“ a správy PINE (Perspektívy vnútrozemskej vodnej dopravy v rozšírenej Európe), že politický dosah vnútrozemskej lodnej dopravy je relatívne malý a manažment jeho politickej stratégie nepostačujúci. Preto sa EHSV nedávno rozhodol vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému inštitucionálneho rámca vnútrozemskej lodnej dopravy v Európe. Vzhľadom na stručnosť tohto dokumentu odkazujeme na uvedené stanovisko.

Brusel 14. septembra 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámeniu Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – preklenutie širokopásmových rozdielov“

KOM(2006) 129, konečné znenie

(2006/C 318/36)

Dňa 5. apríla 2006 sa Komisia rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k horeuvedenej téme.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť, ktorá bola poverená vypracovaním návrhu stanoviska v danej veci prijala stanovisko 4. septembra 2006. Spravodajcom bol pán McDonogh.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429. plenárnom zasadnutí, ktoré sa konalo 13. a 14. septembra 2006 (schôdza z 13. septembra 2006) 193 hlasmi za, 1 hlasom proti, pričom sa 4 členovia hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Úvod

1.1 Výbor sa teší z toho, že kritickým problémom širokopásmových rozdielov medzi rozvinutými a menej rozvinutými regiónmi Európskej únie, známym ako digitálne rozdelenie, sa koordinovane zaoberajú členovia Európskej komisie zodpovední za informačnú spoločnosť a médiá, hospodársku súťaž, regionálnu politiku a poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka.

1.2 Oznámeniu Komisie – KOM(2006)129 – „Preklenutie širokopásmových rozdielov“ – však chýba dostatočná ctižiadost

a konkrétne odporúčania, ktorými by demonštrovala svoj záväzok preklenúť širokopásmové rozdiely.

1.3 Správa Fóra o digitálnom rozdelení⁽¹⁾ obsahuje analýzu územného rozdelenia z hľadiska širokopásmového prístupu

⁽¹⁾ Správa Fóra o digitálnom rozdelení: Širokopásmový prístup a verejná podpora v zaostalých oblastiach, Brusel 15. júla 2005.

v Európe a identifikuje možné iniciatívy EÚ na jeho preklopenie. Vzhľadom na závažnosť problému a zaostávanie v hospodárskom a sociálnom rozvoji spôsobené širokopásmovými rozdielmi by mala Komisia prijímať rásnejšie opatrenia na vyriešenie problému zväčšujúcej sa digitálnej priepasti.

1.4 Výbor víta ministerské vyhlásenie z Rigy z 11. júna 2006, týkajúce sa iniciatívy e-Inclusion⁽²⁾, ktorým sa členské štáty zavazujú výrazne znížiť regionálne rozdiely v prístupe k internetu v celej EÚ zavedením širokopásmového pokrytia v zaostalých oblastiach a znížiť rozdiely v používaní internetu skupinami na okraji spoločnosti do roku 2010 na polovicu. Komisia teraz musí podporiť toto vyhlásenie prostredníctvom politických iniciatív a odporúčaní na rýchle preklopenie digitálneho rozdelenia.

Výbor chce v tomto stanovisku zdôrazniť oblasti špecifického záujmu a odporučiť ďalšie kroky.

2. Odporúčania

2.1 Výbor sa domnieva, že vzhľadom na rastúci význam širokopásmových služieb pre hospodársky a sociálny rozvoj by širokopásmové pripojenie malo byť zahrnuté do všeobecnej definície služieb⁽³⁾ ako služba dôležitého verejného záujmu.

2.2 Komisia by mala prijať všetky možné opatrenia na zaručenie toho, aby členské štáty dôsledne uplatňovali riadiaci rámec pre elektronické komunikácie⁽⁴⁾.

2.3 Komisia by mala zvážiť špeciálne opatrenia a sankcie na urýchlenie procesu účinného uvoľňovania prístupu k účastníckemu vedeniu (Local Loop Unbundling, LLU) v členských štátoch. Meškania a technické prekážky v implementácii účinného LLU sú hlavnou príčinou slabšej konkurencie v poskytovaní služieb, najmä širokopásmového pripojenia.

2.4 Komisia by mala podporovať členské štáty pri presadzovaní svojich vnútroštátnych záujmov, aby si zachovali alebo opäť získali vplyv na základnú telekomunikačnú infraštruktúru – diaľkový prenos a rozvodné siete. Vplyv vlády je potrebný na zaručenie rozvoja a využívania tohto strategického prostriedku na dosiahnutie cieľov národnej politiky, ako napríklad odstránenie širokopásmových rozdielov.

⁽²⁾ Ministerské vyhlásenie, Riga 11. júna 2006, IP/06/769.

⁽³⁾ KOM(2005)203 a Smernica EP a Rady 2002/22/ES o univerzálnej službe a právach užívateľov týkajúcich sa elektronických komunikačných sietí a služieb (smernica univerzálnej služby).

⁽⁴⁾ Smernica 2002/21/ES o spoločnom regulačnom rámci pre elektronické komunikačné siete a služby (rámcová smernica), smernica 2002/19/ES o prístupe a prepojení elektronických komunikačných sietí a príslušných zariadení (prístupová smernica) a smernica 2002/77/ES o hospodárskej súťaži na trhoch elektronických komunikačných služieb.

2.5 Treba preskúmať národné širokopásmové stratégie členských štátov, aby mohli byť prijaté špecifické opatrenia na odstránenie rozdielov v širokopásmovom pripojení do roku 2010. Stratégie by mali byť porovnané s osvedčenými postupmi.

2.6 Komisia by mala zaviesť účinný plánovací a riadiaci proces širokopásmového pripojenia v celej EÚ, aby tak do budúcnosti zabezpečila poskytovanie tejto základnej infraštruktúry na miestnej úrovni. Proces by zahŕňal všetky národné širokopásmové stratégie a miestne plány do celoeurópskeho operačného plánu zabezpečenia širokopásmového pripojenia v celej Európskej únii. Tento proces by bol zameraný najmä na zabezpečenie širokopásmového pripojenia vo vidieckych a chudobných regiónoch, s cieľom odstrániť digitálnu priepasť.

2.7 Komisia by mala zvážiť, ako by členské štáty mohli poskytovať finančné stimuly telekomunikačným spoločnostiam⁽⁵⁾, aby investovali do infraštruktúry v málo rozvinutých regiónoch, konkrétne prostredníctvom silných finančných stimulov pre vytváranie verejno-súkromných partnerstiev.

2.8 Komisia by mala hľadať mechanizmy, ktorými by obecné a miestne vládne orgány mohli zohrávať proaktívnejšiu úlohu pri poskytovaní širokopásmových služieb a pri stimulovaní dopytu po širokopásmovom pripojení v svojich regiónoch. Tieto orgány by mali byť plne zapojené do rozvoja a realizácie národných širokopásmových stratégií, ako je to uvedené v bode 2.6. Okrem toho by sa mali hľadať ďalšie mechanizmy; napríklad, možno by sa tieto orgány mohli stať komerčnými účastníkmi v rámci iniciatív verejno-súkromných partnerstiev, alebo by členské štáty mohli zaviesť nariadenia týkajúce sa zavádzania káblov pre širokopásmové pripojenie alebo poskytovania tejto služby na všetkých nových sídliskách.

2.9 S cieľom umožniť výmenu technických a obchodných informácií medzi MSP v celej EÚ by Komisia mala spustiť internetovú stránku o svetových novinkách v širokopásmových technológiách a službách. Takáto vedomostná sieť by podnietila k väčšej podnikateľskej aktivite v oblasti poskytovania širokopásmového pripojenia a služieb.

2.10 S cieľom sprehľadniť skutočnú dostupnosť širokopásmových pripojení v Európe by Komisia mala stanoviť minimálnu prijateľnú účinnú prenosovú rýchlosť pripojenia, aby sa mohlo označiť za širokopásmové. Umožnilo by to vyrovnávanie územných rozdielov v širokopásmovom pripojení v celej Európskej únii.

⁽⁵⁾ „Telekomunikačné spoločnosti“ zahŕňajú každú spoločnosť, ktorá ponúka obojsmerné telekomunikačné služby, vrátane spoločností obchodujúcich s pevnými linkami a mobilnými telefónmi a spoločností poskytujúcich káblovú televíziu.

2.11 Štrukturálne fondy a fond na rozvoj vidieka by sa mali využiť na verejné informačné kampane na podporu trhového dopytu po širokopásmovom pripojení, najmä vo vidieckych oblastiach a medzi špecifickými skupinami užívateľov, kde je zavedenie technológie problémom. Účinok tu bude dvojaký: potenciálni užívatelia budú informovaní o technológiách a trh bude viac tlačit' na dodávateľov, aby poskytovali širokopásmové služby.

2.12 Komisia by mala podporovať výskum a rozvoj širokopásmových technológií, ktoré by účinne vyriešili problém poskytovania vysokorychlostného širokopásmového pripojenia v regiónoch, ktoré nie sú vybavené dostatočnou telekomunikačnou infraštruktúrou.

2.13 Tvorcovia politiky by mali vydávať usmernenia o ochrane užívateľov širokopásmových služieb, ktoré by zjednotili terminológiu a zrozumiteľne vysvetlili ponuku služieb a ich výhody. Užívateľom by to uľahčilo robiť dobré nákupné rozhodnutia.

2.14 Širokopásmové pripojenie by malo byť na každej strednej škole, aby boli aj žiaci súčasťou informačného veku.

2.15 Komisia by mala v celej EÚ podporovať iniciatívy, ktoré oboznamujú školopovinné deti, starších občanov a sociálne znevýhodnených občanov s používaním širokopásmovej technológie (napr. vzdelávanie cez internet, videokonferencie, verejné služby on-line atď.).

2.16 Komisia by mala zaručiť, aby boli všetky budúce štatistiky týkajúce sa poskytovania širokopásmových služieb a merania digitálneho rozdelenia a širokopásmových rozdielov zhromažďované a pripravované v súlade s posledným nariadením Komisie, týkajúcim sa štatistik Spoločenstva o informačnej spoločnosti ⁽⁶⁾.

3. Úvod

3.1 Dňa 20. marca 2006 prijala Komisia oznámenie „*Preklesnutie širokopásmových rozdielov*“. Toto oznámenie sa sústreďuje na územný aspekt rozdelenia z hľadiska širokopásmového prístupu. Jeho zámerom je pripomenúť vládam a inštitúciám na všetkých úrovniach význam tohto rozdelenia a obavy z nedostatku primeraných širokopásmových služieb v menej rozvinutých oblastiach Európskej únie. V oznámení je zapracovaná jedna z priorit iniciatívy i2010 – európska iniciatíva pre rast a zamestnanosť ⁽⁷⁾.

⁽⁶⁾ Nariadenie Komisie (ES) č. 1031/2006 zo 4. júla 2006 implementujúce nariadenie (ES) č. 808/2004 Európskeho parlamentu a Rady, týkajúce sa štatistik Spoločenstva o informačnej spoločnosti.

⁽⁷⁾ KOM(2005) 229 „i2010 – Európska informačná spoločnosť pre rast a zamestnanosť“.

3.2 Širokopásmové pripojenie umožňuje nové aplikácie v oblasti informačných a komunikačných technológií (IKT) a zvyšuje kapacitu tých existujúcich. Prostredníctvom vytvárania nových služieb, nových investícií a pracovných príležitostí podporuje ekonomický rast. Širokopásmové pripojenie okrem toho zvyšuje produktivitu mnohých existujúcich procesov, čoho výsledkom sú lepšie platy a vyššia návratnosť investícií. Vlády na všetkých úrovniach uznali dosah širokopásmového pripojenia na každodenný život a zaviazali sa zabezpečiť, aby boli jeho výhody dostupné pre všetkých ⁽⁸⁾.

3.3 Zabezpečenie dlhodobej udržateľnosti odľahlých a vidieckych regiónov si vyžaduje strategický prístup k rozvoju informačnej spoločnosti. Dostupnosť širokopásmových služieb je jedným z kľúčových prvkov pomoci miestnym spoločnostiam prilákať firmy, umožňovať prácu na diaľku, poskytovať zdravotnú starostlivosť, zlepšovať vzdelávanie a administratívne služby. Zabezpečuje nevyhnutný prístup k informáciám.

3.4 Dopyt po rezidenčných širokopásmových službách v EÚ rýchlo narastá. Za posledné dva roky sa počet širokopásmových pripojení takmer zdvojnásobil. V októbri 2005 existovalo v EÚ-25 asi 53 miliónov pripojení, čo zodpovedá miere rozšírenia 11,5 % vzhľadom na počet obyvateľov a zhruba 20 % na počet domácností. Tento vývoj bol z väčšej časti podporovaný trhom a posilnený nárastom konkurencie.

3.5 Napriek celkovému nárastu širokopásmového pripojenia je prístup v odľahlejších a vidieckych regiónoch obmedzený kvôli vysokým nákladom spôsobeným nízkou hustotou osídlenia a odľahlosťou.

3.6 V oznámení sa zdôrazňuje, že Európska únia musí zvýšiť svoje úsilie na podporu zavedenia širokopásmových služieb a ďalšieho rozvoja, najmä v menej rozvinutých oblastiach Únie. Miera verejného zásahu v zaostalých oblastiach bola zdôraznená v akčnom pláne eEurope 2005 ⁽⁹⁾, ktorý vyzdvihol úlohu, ktorú môžu zohrávať štrukturálne fondy pri zavádzaní širokopásmového pripojenia v znevýhodnených regiónoch.

3.7 V oznámení sa zdôrazňuje kľúčová úloha miestnych a regionálnych orgánov v rozvoji širokopásmových služieb. Práve oni môžu najlepšie naplánovať širokopásmové projekty, ktoré zohľadňujú miestne potreby a technické požiadavky. Národné stratégie pre široké pásmo treba posilniť, aby zahŕňali a odrážali miestne potreby.

⁽⁸⁾ KOM(2004) 369 „Vysokorychlostné prepojenie v Európe: Národné stratégie pre široké pásmo“, KOM(2004) 369.

⁽⁹⁾ KOM(2002) 263 „eEurope 2005: Informačná spoločnosť pre všetkých“.

3.8 V oznámení je identifikovaných niekoľko politických nástrojov, ktoré majú k dispozícii vlády na úrovni EÚ, aby sa preklenuli rozdiely v širokopásmovom pripojení:

- (i) uplatňovanie riadiaceho rámca pre elektronické komunikácie,
- (ii) verejné financovanie,
- (iii) financovanie z EÚ: štrukturálne fondy a fond na rozvoj vidieka,
- (iv) hromadenie dopytu a obstarávanie,
- (v) podpora vytvárania moderných verejných služieb.

3.9 Toto oznámenie vyzýva všetky vládne úrovne v Európskej únii, aby aktívnejšie využívali dostupné nástroje a technológie na preklopenie digitálneho rozdelenia. Vyzýva členské štáty, aby aktualizovali svoje existujúce národné širokopásmové stratégie tak, aby poskytovali dodatočné usmernenia všetkým zúčastneným stranám. Ich dokumenty môžu určovať ciele týkajúce sa pokrytia i využívania na základe aktívneho partnerstva s regionálnymi orgánmi a hľadať synergie medzi alternatívnymi zdrojmi financovania (národné, štrukturálne fondy, fond na rozvoj vidieka). Národné širokopásmové stratégie by mali tiež obsahovať ciele týkajúce sa možnosti pripojenia škôl, verejných správ a zdravotných stredísk.

4. Poznámky

4.1 Špecifické poznámky

4.1.1 Univerzálna dostupnosť vysokorýchlostného širokopásmového pripojenia je nevyhnutná pre hospodársky a sociálny rozvoj každého regiónu v EÚ – mestského aj vidieckeho. Platí to najmä pre celosvetovú, na vedomostiach založenú ekonomiku, ktorá dnes tak veľmi podporuje rozvoj. Podniky založené na vedomostiach sa budú rozvíjať tam, kde existujú schopnosti a infraštruktúra na ich podporu. Nízkonákladová, širokopásmová infraštruktúra na svetovej úrovni je základnou súčasťou dynamického hospodárstva 21. storočia. Pribúdanie moderných služieb v odvetví zdravotníctva, školstva a sociálnych služieb bude závisieť od dostupnosti širokopásmového pripojenia. Bez tejto dostupnosti budú obyvatelia znevýhodnených komunit naďalej diskriminovaní.

4.1.2 V porovnaní so Spojenými štátmi a niektorými ázijskými krajinami je väčšina európskych krajín pomalá pri poskytovaní širokopásmového pripojenia svojim občanom. Aj skromné údaje uvedené v oznámení vyjadrujúce 20 % mieru širokopásmového pripojenia do domácností v EÚ-25 k októbru 2005 zastierajú skutočnosť, že v mnohých prípadoch je kvalita

pripojenia (rýchlosť prístupu) veľmi nízka – s prenosovou rýchlosťou pod 512 kbps tak v mestských, ako aj vo vidieckych regiónoch. Najväčšia hustota širokopásmového pripojenia je v mestských oblastiach, zatiaľ čo vo vidieckych oblastiach je pripojených iba 8 % domácností.

4.1.3 Vidiecka spoločnosť je obzvlášť citlivá na rýchle makroekonomické zmeny. Kým nebude mať táto spoločnosť rovnaký prístup k širokopásmovému pripojeniu, bude nevyhnutne vystavená úpadku. V krajinách s hospodárstvom založeným na vedomostiach sa regióny a mestá predbiehajú v prilákaní a rozvíjaní informačných firiem, ktoré zvýšia ich prosperitu a širokopásmová infraštruktúra zohráva v tejto súťaži kľúčovú rolu.

4.1.4 Prístup k vysokorýchlostnému širokopásmovému internetovému pripojeniu doma a v práci by mal byť „právom“ každého občana EÚ a odmietame tvrdenie Komisie, že „...širokopásmové pripojenie ešte nie je nevyhnutné pre bežnú účasť v spoločnosti a chýbajúci prístup neznamená sociálne vylúčenie“. Komisia by mala pri najbližšej príležitosti opätovne zvážiť zahrnutie širokopásmového pripojenia do všeobecnej definície služieb.

4.1.5 Komisia by mala tiež stanoviť minimálnu prijateľnú účinnú prenosovú rýchlosť pripojenia, aby mohlo byť označené za širokopásmové internetové pripojenie. Je to potrebné pre to, aby normy pre infraštruktúru a služby boli dostatočne vysoké a podporili tak poskytovanie internetových služieb. Takéto nariadenie Komisie by objasnilo skutočnú situáciu v Európe pokiaľ ide o poskytovanie širokopásmového pripojenia (štatistiky týkajúce sa pripojenia sú v súčasnosti nadnesené, pretože kvalita širokopásmových služieb poskytovaných konečným užívateľom je príliš nízka na to, aby boli považované za širokopásmové). –Tak by sa vyvinul tlak na dodávateľské služby, aby poskytovali skutočné širokopásmové pripojenie.

4.2 Technologické prekážky širokopásmového pripojenia

4.2.1 I keď možno širokopásmové pripojenie poskytovať na rôznych platformách, obmedzenia niektorých existujúcich technológií bránia v poskytovaní pripojenia v mnohých vidieckych oblastiach.

4.2.2 Vysokorýchlostná prenosová kapacita káblových televíznych systémov môže byť vynikajúcim prenosovým prostriedkom pre širokopásmové služby. Žiaľ, v mnohých vidieckych oblastiach nie sú káblové televízne systémy a pokiaľ aj sú, často si vyžadujú nákladný prechod na novšie verzie, aby mohli poskytovať širokopásmové služby.

4.2.3 Digitálna účastnícka linka (DSL) je prevládajúcou účastníckou širokopásmovou technológiou vo veľkej časti Európy a varianty DSL môžu poskytovať veľmi vysokú rýchlosť pripojenia pri nízkych nákladoch. Existuje tu však niekoľko obmedzení:

- Zavedenie DSL si vyžaduje obnovenie miestnych ústrední, ku ktorým sú užívatelia pripojení. Prevádzkovatelia často nie sú ochotní investovať, pretože vyššiu návratnosť investícií môžu dosiahnuť inde. A tak užívatelia širokopásmové pripojenie nedostanú.
- DSL možno zaviesť väčšinou iba pre užívateľov nachádzajúcich sa vo vzdialenosti 3 – 5 km od DSL ústredne. Užívatelia nachádzajúci sa vo väčšej vzdialenosti nemôžu širokopásmové pripojenie s využitím DSL získať.
- DSL využíva na poskytovanie širokopásmových služieb existujúcu infraštruktúru z medených káblov v miestnej sieti. Tieto káble sú však často staré a potrebujú modernizáciu, aby DSL riadne fungovala. Prevádzkovatelia sa často zdráhajú investovať do tejto obnovy. Takže aj keď je miestna ústredňa vybavená širokým pásmom a užívateľ je od nej vzdialený do 5 km, medený kábel účastníckeho vedenia nemožno použiť na poskytovanie širokopásmového pripojenia cez DSL.

4.2.4 Zdedená chrbtová infraštruktúra môže byť prekážkou poskytovania vysokorýchlostných širokopásmových služieb, najmä v oblastiach s nízkou hustotou obyvateľstva. Napríklad v osemdesiatych a deväťdesiatych rokoch používali mnohé krajiny pre telekomunikačné chrbtové siete digitálnu mikrovlnnú technológiu. Táto rádiová technológia efektívne zabezpečovala vysokokvalitné digitálne telefónne a nízkorýchlostné dátové služby v mnohých vidieckych oblastiach. Početné zavedenia digitálnej mikrovlnnej technológie však zanechali chrbtovú infraštruktúru, ktorá nie je vhodná na poskytovanie vysokorýchlostných internetových služieb, ktoré dnes definujú širokopásmové pripojenie – teda internetové videoslužby. V prípade Írska sa odhaduje, že až 50 % národných ústrední (vo vidieckych oblastiach), ktorých telekomunikačné služby využíva 15 % užívateľov, závisí na tomto digitálnom rádiovom základe a s využitím existujúcej národnej telekomunikačnej infraštruktúry nikdy nebudú môcť mať vysokorýchlostné širokopásmové pripojenie. Vyriešiť tento problém vybavením vidieckych oblastí vláknovými káblami je veľmi nákladné a nemohlo by byť odôvodnené čisto obchodnými argumentmi. Obnovu siete by musela dotovať vláda.

4.2.5 Komisia by sa mala zaoberať tým, ako by sa zo strany EÚ a národných vlád mohlo podporiť riešenie tohto problému – obnovenia existujúcej infraštruktúry (chrbtové medzimestské obvody, ústredne a účastnícke vedenie), aby poskytovala vysokorýchlostné širokopásmové služby – možno finančnými stimulmi a/alebo verejno-súkromnými partnerstvami.

4.2.6 Satelitné a bezdrôtové technológie sa využívajú na poskytovanie širokopásmových služieb v oblastiach, kde nie je verejná telekomunikačná infraštruktúra schopná podporovať poskytovanie širokopásmového pripojenia. Náklady a technické problémy však obmedzujú účelnosť týchto technológií na preklopenie širokopásmových rozdielov. V oblasti výskumu a vývoja sa robia pokroky pokiaľ ide o vývoj nízkonákladových, širokopásmových bezdrôtových technológií, ktoré by poskytovali efektívne širokopásmové pripojenie. Tvorcovia politiky by mali proaktívne podporovať tento vývoj a zaoberať sa problémom dostupnosti rádiového spektra, aby boli tieto riešenia realizovateľné.

4.2.7 Inovácie v poskytovaní širokopásmových služieb pre každého by mohli byť podporované rozvojom vedomostnej siete zameranej na najmodernejšie širokopásmové technológie medzi MSP v celej Európe. Vytvorenie vedomostnej siete by uľahčila internetová stránka, ktorá by zhromažďovala a šírila informácie.

4.3 Problémy s poskytovaním širokopásmových služieb

4.3.1 So vznikom širokopásmových sietí a sieťových technológií založených na internetových protokoloch (IP) náklady na siete prudko klesli a flexibilita ponuky služieb na mieru je takmer neobmedzená. V krajinách ako Taliansko, Francúzsko, Španielsko a Spojené kráľovstvo sú všetky siete zavádzané telekomunikačnými spoločnosťami založené na internetových protokoloch, čím dosahujú obrovské úspory v nákladoch na prevádzkovanie sietí. Nižšie náklady budovania nových IP sietí a deregulácia oslabili dominantných poskytovateľov služieb a rýchlo pribúdajú telekomunikačné spoločnosti ponúkajúce maloobchodné služby.

4.3.2 Táto zmena v technológii zmenila obchodný model telekomunikačných spoločností. Nový model oddeľuje vlastníctvo siete od poskytovania služby konečnému užívateľovi. Na výkonných, rozvinutých trhoch rozdeľuje novovzniknutý model telekomunikačné spoločnosti na veľkoobchodné a maloobchodné spoločnosti, pričom niekoľkí poskytovatelia veľkoobchodných služieb súťažia v predaji širokopásmových služieb veľkému počtu poskytovateľov maloobchodných služieb. To je dôsledkom nových technológií, dynamiky nákladov a riadiacich rámcov, kvôli ktorým sa telekomunikačné spoločnosti už neorientujú na sieť ale na služby. Na menej rozvinutých a menej výkonných trhoch je poskytovanie telekomunikačných služieb stále kontrolované dominantnými poskytovateľmi, ktorí nemajú žiadnu motiváciu oddeliť veľkoobchodné a maloobchodné podniky a umožniť vznik skutočnej konkurencie. K tomuto rozdeleniu dôjde iba vtedy, ak ho budú tvorcovia politiky podporovať vhodnými opatreniami politiky hospodárskej súťaže.

4.3.3 Pred 25 rokmi vlastnili v Európe prevažnú časť telekomunikačnej infraštruktúry národné vlády a tieto aktíva sa rozvíjali pre spoločný prospech. Odvtedy došlo v EÚ v odvetví telekomunikácií k progresívnej privatizácii, ktorá bola väčšinou pozitívnym prínosom pre priemysel, užívateľov a spoločnosť. Telekomunikačné spoločnosti poháňané obchodom však nemajú sociálne, zdravotné a vzdelávacie ciele alebo ciele týkajúce sa ekonomického rozvoja – zameriavajú sa na maximalizáciu zisku, efektívne riadenie aktív a ich vlastný rast. Dnes, keď máme nedostatok sietí potrebných na poskytovanie širokopásmových služieb v zaostalých regiónoch, nemajú komerčne zamerané telekomunikačné spoločnosti žiadnu motiváciu investovať do tejto sociálne nevyhnutnej infraštruktúry. Pokiaľ to bude možné, vlády by si mali ponechať silný vplyv na poskytovanie a údržbu národnej telekomunikačnej infraštruktúry, aby boli vyvážené vysoké zisky z investícií do infraštruktúry v oblastiach s vysokou hustotou obyvateľstva s oveľa menej atraktívnymi investíciami potrebnými v zaostalých regiónoch.

4.3.4 Rozšíreniu širokopásmového pripojenia v Európe, najmä v zaostalých oblastiach, prekáža rozsiahle zlyhanie trhu. Podmienky na mnohých trhoch stále neumožňujú potenciálnym novým poskytovateľom služieb preniknúť na trh, pričom dominantní poskytovatelia infraštruktúry odkladajú uvoľnenie prístupu k účastníckemu vedeniu tak dlho ako sa dá a reštriktívne postupy bránia v prístupe k národným chrbtovým sieťam. Tam, kde nie je žiadne alebo iba málo kvalitné širokopásmové pripojenie, nemajú existujúci poskytovatelia infraštruktúry dôvod na ďalšie investície.

4.4 Problémy s dopytom po širokopásmových službách

4.4.1 Problém latentného dopytu po širokopásmových službách, a najmä rozdiel medzi zavádzaním dostupných služieb vo vyspelých oblastiach s oveľa pomalším tempom zavádzania v menej rozvinutých oblastiach, má veľa nepriamych príčin: sociálno-ekonomických, nízkej kvality dostupného pripojenia, slabej konkurencie, vysokých nákladov a nedostatočnej informovanosti o výhodách tejto technológie a o jej použití.

4.4.2 Tvorcovia politik a vlády môžu silne ovplyvňovať dopyt po širokopásmových službách. Výbor víta odporúčania Komisie, aby členské štáty preskúmali možnosti finančných stimulov pre účastníkov s cieľom znížiť skutočné náklady zavedenia širokopásmového pripojenia. Tiež súhlasí s myšlienkou, aby vlády dali prednosť rozvoju verejných služieb on-line a zabezpečeniu pripojenia pre orgány verejnej správy, školy a zdravotné zariadenia, aby boli užívatelia informovaní o výhodách širokopásmového pripojenia a aby sa zvýšil dopyt.

4.4.3 Na dopyt užívateľov po širokopásmovom pripojení má nepriaznivý vplyv nejasnosť v terminológii a v ponuke balíkov

služieb. Treba vynaložiť úsilie na zjednodušenie terminológie a vysvetlenie ponuky služieb ľahko zrozumiteľným jazykom.

4.4.4 S cieľom zvýšiť na trhu dopyt po širokopásmových službách treba organizovať verejné informačné kampane v oblastiach, kde je zavedenie technológie problémom. To bude mať dvojaký účinok: informovanie potenciálnych užívateľov o technológiách a zvýši sa tlak trhu na dodávateľov širokopásmových služieb.

4.5 Vízia širokopásmového pripojenia pre celú Európu

4.5.1 V našom informačnom veku je širokopásmové pripojenie nevyhnutnou službou. S rozvíjajúcou sa ekonomikou založenou na vedomostiach a bohatými skúsenosťami s internetom narastá potreba rýchlejších, lacnejších a všadeprítomných širokopásmových služieb.

4.5.2 Do roku 2010 budeme v Európe potrebovať univerzálnu širokopásmovú službu s dostatočnou šírkou pásma na podporu skutočného multimediálneho zážitku pre všetkých užívateľov. Potom budú môcť firmy i spoločnosť urobiť výrazný pokrok smerom k informačnej spoločnosti.

4.5.3 Komisia môže túto víziu realizovať tým, že ju preformuluje na zmysluplné technické a obchodné kritériá a bude presadzovať politiky, ktoré budú prekonávať prekážky.

4.6 Potreba plánovania a aktivít zo strany vlád

4.6.1 Konkurencieschopní poskytovatelia širokopásmových služieb chcú vidieť organizovaný trhový dopyt: trh, kde užívatelia vedia, aké služby chcú a koľko chcú zaplatiť a trh, kde je dopyt zhrnutý do lákavej ponuky služieb pre nového dodávateľa. Organizovaný dopyt by pomohol rásť skutočnej konkurencii a poskytovateľom služieb by pomohol vidieť výhody poskytovania služieb v menej rozvinutých regiónoch Európskej únie. Výbor víta iniciatívu Komisie na spustenie internetovej stránky, ktorá umožní agregáciu dopytu a uľahčí poskytovanie služieb.

4.6.2 EÚ potrebuje pre každý región jasný, jednotný plán rozvoja širokopásmovej infraštruktúry a služieb. Národné stratégie pre široké pásmo treba rozšíriť o podrobné plány poskytovania širokopásmových služieb na miestnej úrovni vo všetkých oblastiach. A výbor súhlasí s Komisiou, že miestna správa musí vytvárať a podporovať tieto podrobné plány. Takéto plány by mali obsahovať podrobnú mapu celej širokopásmovej infraštruktúry v regióne a podrobný plán (až na úroveň ulíc) rozvoja želaných infraštruktúr – čo, kedy a ako. Plány by mali ďalej špecifikovať minimálny rad služieb, ktoré majú byť poskytované rôznym skupinám užívateľov a na rôznych miestach.

4.6.3 Zrýchľujúce sa tempo rozvoja telekomunikačných technológií a stále dynamickejšia povaha telekomunikačného odvetvia znamenajú, že Komisia a vlády členských štátov budú musieť zabezpečiť, aby bola v každom regióne EÚ dostupná najlepšia, najefektívnejšia širokopásmová infraštruktúra.

4.6.4 Miestna správa a obecné orgány môžu hrať dôležitú úlohu v podpore poskytovania širokopásmového pripojenia v svojich regiónoch – riadením iniciatív na vytváranie verejno-súkromných partnerstiev a implementáciou nariadení, ktoré budú od stavebných investorov vyžadovať, aby do svojich projektov zahŕňali telekomunikačnú infraštruktúru pre širokopásmové pripojenie.

4.6.5 Niektoré členské štáty odvodili lepšiu prácu ako iné a zahrnuli konkrétne opatrenia do svojich národných širokopásmových stratégií na preklopenie územných širokopásmových rozdielov ⁽¹⁰⁾.

4.6.6 Prostredníctvom politiky národných širokopásmových stratégií môže Komisia koordinovať a podporovať národné vlády v celej Európskej únii pri prijímaní opatrení na rozvoj širokopásmových služieb. Táto politika by mala byť ďalej rozvinutá, aby zaručila, že vlády budú pri rozvoji svojich plánov čerpať z osvedčených postupov s cieľom vypracovať komplexný plán pre EÚ, ktorý preklenie širokopásmové digitálne rozdelenie do roku 2010.

V Bruseli 13. septembra 2006

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁰⁾ Dobrým príkladom komplexnej stratégie je Nový plán pre široké pásmo (september 2004) od Comité Interministériel pour l'Aménagement Du Territoire (CIADT), Francúzsko.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho Parlamentu a Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 417/2002 o urýchlennom zavedení konštrukčných požiadaviek na dvojité alebo ekvivalentný trup pre ropné tankery s jednoduchým trupom, a ruší sa nariadenie Rady (ES) č. 2978/94“

KOM(2006) 111, konečné znenie – 2006/0046 (COD)

(2006/C 318/37)

Rada Európskej únie sa 25. apríla 2006 podľa článku 80.2 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k horeuvedenej téme.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku a informačnú spoločnosť, ktorá bola poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 4. septembra 2006. Spravodajcom bol pán Simons.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 429. plenárnom zasadnutí 13. a 14. septembra 2006 (schôdza z 13. septembra) 187 hlasmi za, 4 hlasmi proti, pričom 8 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 EHSV súhlasí s tým, že členské štáty EÚ musia dodržiavať svoje politické záväzky. Podpora prostredníctvom predmetného návrhu nariadenia tým členským štátom, ktoré spĺňajú túto požiadavku a preukázanie celosvetovej verejnosti, že EÚ berie vážne plnenie svojich záväzkov v praxi v súvislosti s Medzinárodnou námornou organizáciou (IMO) sú opatrenia, ktoré sú o mnoho dôležitejšie, ako hociktoré iné – čisto špekulatívne a veľmi obmedzené – negatívne následky, ktoré sa môžu alebo nie dostaviť.

2. Úvod

2.1 Nariadenie (ES) č. 417/2002, doplnené nariadením (ES) č. 1726/2003, zaviedlo ustanovenia, ktorými sa zakazuje preprava ťažkých olejov v ropných tankeroch s jednoduchým trupom, ktoré plávajú z prístavov a do prístavov Európskej únie, aby sa znížilo riziko náhodného znečistenia uhlíkovými v európskych vodách.

2.2 Podobný zákaz, založený na opatreniach prijatých EÚ, bol zavedený celosvetovo Medzinárodnou námornou organizáciou (IMO) prostredníctvom nového predpisu 13G a 13H prílohy I medzinárodného dohovoru o predchádzaní znečisťovania mora loďami 73/78 (Dohovor MARPOL). Napriek tomu podľa odsekov 7 predpisu 13G a 5, 6 a 7 predpisu 13H spomínaného dohovoru MARPOL, kompetentné orgány môžu za určitých podmienok udeliť výnimky z tohto zákazu. Toto bolo kompromisom, ktorý musel byť akceptovaný ako cena za prijatie celosvetového predpisu. Následne talianske predsedníctvo EÚ, v mene všetkých členských štátov a Európskej komisie, vyhlásilo, že po dosiahnutí vzájomne záväznej koordinačnej dohody založenej na zvykoch, sa žiadna strana nebude odvolávať na ustanovenia o výnimkách. Od nadobudnutia účinnosti nariadenia IMO z 5. apríla 2005, jeden členský štát oznámil IMO, už 18. apríla 2005, že má v úmysle využiť ustanovenia, ktoré sú predmetom prerokovávaného návrhu Komisie.

V nasledujúcich mesiacoch mnohé členské štáty oznámili IMO, že v súlade s koordinačnou dohodou, sa nebudú odvolávať na ustanovenia o výnimkách. Štyri členské štáty musia ešte vykonať oficiálne vyhlásenie v tomto smere, avšak už oznámili v COREPER a tým aj Európskej komisii a ostatným členským štátom, že čoskoro budú nasledovať príklad ostatných 19 členských štátov.

2.3 Európska komisia pripomína politickú dohodu, ktorá bola dosiahnutá pred a hneď po prijatí zákazu IMO a vyhlásenie talianskeho predsedníctva Európskej únie, ktoré bolo predložené v decembri 2003 v IMO, ktoré obsahuje záväzok nevyužívať tieto výnimky z dohody MARPOL vtedajšími 15, dnes 25 členskými štátmi.

2.4 Európska komisia navrhuje zmenu a doplnenie nariadenia (ES) č. 417/2002, aby sa tento politický záväzok premenil na právo, ktoré by rozšírilo dosah nariadenia na zakázanie prepravy ťažkých olejov všetkými ropnými tankermi s jednoduchým trupom, ktoré plávajú pod vlajkou členského štátu, nezávisle od jurisdikcie, pod ktorú spadajú prístavy, námorné terminály alebo námorná zóna, v ktorej sa prevádzkujú.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 EHSV pripomína, že v jeho stanovisku o Erike II (!), podporoval zakázanie prepravy najznečisťujúcejších ťažkých olejov všetkými ropnými tankermi s jednoduchým trupom.

3.2 Je preto principiálnou otázkou, aby členské štáty dodržiavali svoje politické záväzky, ku ktorým sa prihlásili na medzinárodnej úrovni a mali by taktiež zabezpečiť súdržnosť politiky Spoločenstva. Avšak návrhu predchádza krátka dôvodová správa, ktorá sa zameriava iba na politické záväzky a osobitne na vyhlásenia EÚ v čase prijatia nového predpisu 13H dohovoru MARPOL.

(!) Ú. v. EÚ C 221, 7.8.2001, s. 54

3.3 EHSV vo svojom stanovisku o Erike II odporučil, že EÚ by mala navrhnúť IMO, aby sa v súlade s dohovorom MARPOL stanovili vysoko citlivé oblasti životného prostredia, ktorým by sa tankery prevážajúce ťažké vykurovacie oleje mali vyhýbať. Taktiež by mali byť stanovené povinné trasy podľa dohovoru SOLAS⁽²⁾. Následne IMO odpovedalo na návrhy štátov, ktoré prejavili záujem a stanovilo určitý počet osobitne citlivých morských oblastí (západoeurópske vody, Baltické more, Kanárske ostrovy, ostrovy Galapágy) a rozšírilo oblasť Veľkého korálového útesu o Toresovu úžinu (Austrália – Papua Nová Guinea). Tieto oblasti ako aj oblasť ostrovov Sabana-Camagüey (Kuba), ostrov Malpelo (Kolumbia), more v oblasti Florida Keys (USA) a Národná prírodná rezervácia Paracas (Peru) stanovené v období 1997 a 2003 sú chránené asociovanými opatreniami ako oblasti, ktorým by sa mali vyhýbať tankery a iné lode, opatrenia v oblasti stanovenia trás, podávania správ a navigácie. Stanovenie týchto alebo podobných oblastí by malo byť poňaté ako snaha pobrežných štátov o zavedenie opatrení na zníženie rizika znečistenia z ropných tankerov s jednoduchým trupom.

3.4 Podľa štatistík, ktoré členské štáty a Európska komisia dodali v apríli 2003⁽³⁾ organizácii IMO, bolo v novembri 2002 v prevádzke približne 660 ropných tankerov s jednoduchým trupom spadajúcich do kategórie 2 (s nosnosťou 20 000 DWT a viac), z ktorých bolo 160 supertankerov (typu VLCC – *Very Large Crude Carriers* a ULCC – *Ultra Large Crude Carriers*, t. j. tankery s nosnosťou 200 000 DWT a viac) prevažne dopravujúcich ropu z oblasti Perzského zálivu do USA a Japonska. Ropné tankery bývajú vyradované z mnohých rôznych dôvodov alebo môžu byť odstavené na neurčitú dobu. Do konca roku 2006 bude maximálny počet týchto supertankerov v prevádzke menší

ako 50 a každý rok bude klesať podľa harmonogramu až do roku 2010. Tieto čísla neprehrádzajú nič o prípadných ekonomických a sociálnych problémoch, ktoré môžu zohrávať úlohu pre členský štát, ktorý požiadal o výnimku. Z registru lodí tohto štátu dosiaľ nie je možné zistiť, ktorých lodí by sa to mohlo týkať, a preto akékoľvek informácie tohto typu sú iba špekulácie, od ktorých sa EHSV dištancuje. Aj keby celkovo išlo o 23 lodí a 300 – 400 námorníkov členského štátu, nie je prvou možnosťou zrušenie registrácie pod vlajkou EÚ („flagging-out“); inteligentní podnikatelia/vlastníci lodí si jednoducho nájdu iné ropné produkty na prepravu, nakoľko trh s týmito produktmi rovnako prekvitá.

3.5 Pôsobnosť tohto návrhu je založená na súčasných predpisoch pre tankery väčšie ako 5 000 ton. Avšak je potrebné znovu zvážiť, či by nebolo vhodné prijať zvláštne predpisy pre tankery do 5 000 ton.

4. Osobitné pripomienky

4.1 EHSV sa domnieva, že je potrebné vyjasniť alebo definovať, čo sa skrýva pod pojmom „ťažké ropné **produkty**“ v navrhovanom novom odseku 3a článku 1.

4.2 Článok 4 ods. 4 a 5. (zmeneného) nariadenia (ES) č. 417/2002 sa vzťahujú na článok 4 ods. 3 tohto nariadenia. Podľa prejednávaneho návrhu nariadenia, Komisia navrhuje vloženie odseku 3 do článku 4, čo by spôsobilo, že vyššie uvedené odkazy prestanú platiť. Toto nie je v žiadnom prípade cieľom návrhu nariadenia.

V Bruseli 13. septembra 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie Sigmund

⁽²⁾ SOLAS: dohovor o bezpečnosti ľudského života na mori
⁽³⁾ Dokument IMO MEPC 49/16/1.